image
not
available

Digitized by Google

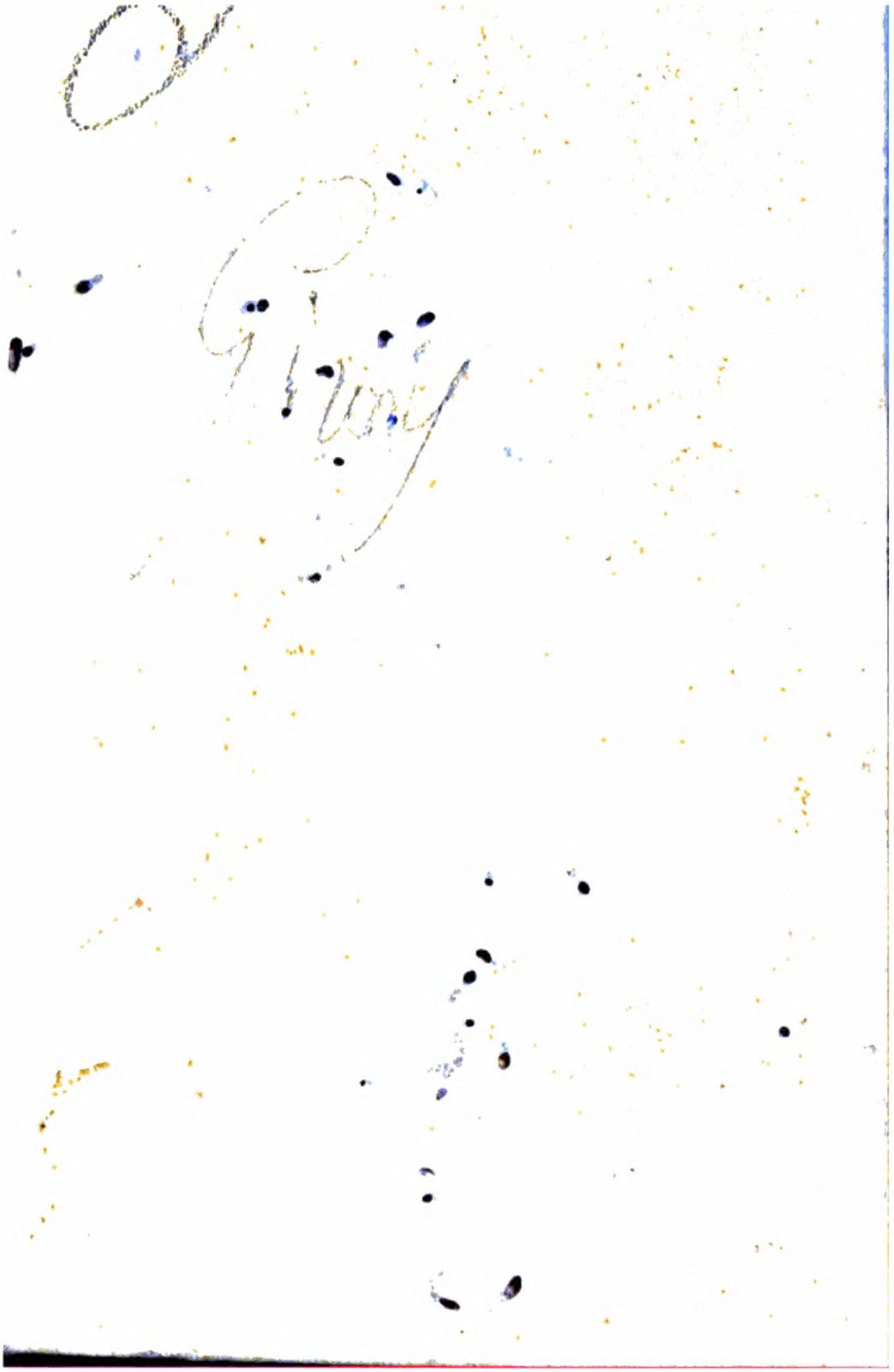

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 M
12

13 — 20. 6. 75.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE REPVBLICA ECCLESIASTICA, LIBER.

Emendatior & insignibus notis rem breuiter explanantibus illustrior & locupletior.

In quo, quicquid ad Ecclesiasticarum Personarum, dignitatem, potestatem, & munus: iuxta Sacrarum Litterarum testimonia, Sanctorum Patrum Sententias, & Canonum, ac Conciliorum sanctiones, Iurisconsultorumq; monita, spectat; breuiter & dilucidè pertractatur.

LÆLIO ZECCHIO THEOLOGO, & Iuris vtriusque D. Authore.

Cum duplici Indice, altero Tractatuum Operis, Altero rerum, & Sententiarum.

LVGDVNI, Expensis Ioannis Baptistæ Buysson.

M. DCI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Approbatio huius Operis.

EGo Frater Alexander Manerba Brixianus, Lector Theologus, ordinis Prædicatorum, cum hos de Eccleſiaſtico Statu libros diſcutiendo percurrerem, percurrendóq; diſcuterem, ingenuè fateor, nunquam mihi, nec impium aliquid cõtra Fidem, nec fœdum contra mores, nec temerarium cõtra Principes occurriſſe; omnia quippè ſanã, honeſtam, claram, reuerentémque doctrinam redolere viſa ſunt. Quapropter opus hoc Catholicum, pium, doctum, ac vtile eſſe teſtificor: ob ídque nõ tam prælo, quàm quolibet Chriſtiano dignum eſſe cenſeo.

Veronæ noſtro in Cœnobio ſanctæ Anaſtaſiæ, anno à Virginis Partu 1599. die 26. Maij.

Fr. Alexander Manerba.

Digitized by Google

Ego Petr. Apollonius ſactæ Theologiæ Doctor, Rector ſanctæ Mariæ Rocchæ Maioris Veronæ, vidi hæc ſcripta, & nil in eis inueni, Catholicæ Fidei, bonis moribus, vel Principibus Chriſtianis contrarium.

Ego Frater Andreas Schilinus de Brixia, ordinis Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Lector, vidi hæc ſcripta, & nil in eis inueni, Catholicæ Fidei, bonis moribus, vel Chriſtianis Principibus contrarium.

Ego Hippolytus Barutius ſacrę Theologiæ Doctor, Archipresbyter Salodij, vidi hæc ſcripta Excellentiſſ. D. Lælij Zecchij & nil in eis inueni, Catholicæ Fidei, bonis moribus, vel Chriſtianis Principibus contrarium.

Frater Ægidius Puſterla Inquiſitor Veronæ.

Petrus Stridonius Vicarius generalis Epiſcopatus Veronæ.

ILLV

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISS.

D. D. PETRO ALDOBRANDINO, S. R. E. Cardinali Ampliſſimo, & de latere legato.

LÆLIVS ZECHIVS FOELICIT.

QVOD *veterum ſcriptorum vſu eſt obſeruatum, & ſapientum monitis inſtitutum, Ampliſſime, & Illuſtriſſime Cardinalis, vt qui nouum opus ſibi edendum pararent, Principem aliquem virum, Virtutibus præſtantem, & potentia pollentem ſibi eligerent, ſub cuius auſpicijs editum opus exiſtimationem ſumeret, & protectionem; id mihi maximoperè nunc faciendum fuit, cum opus edere decreuiſſem, in quo de re ſumma peragatur, nempè de Eccleſiaſticorum Hominum Statu, qui, ſi dignitatem eo-*

rum ſpectemus, Diuina pollent authoritate, ſi diſciplinam, & virtutes, cæteros homines, vt eorum luminaria, & exemplaria, longè antecellunt, hoc maxime tempore, in quo, ob Sanctiſſimi & Beatiſſimi Pontificis eximias virtutes, & diligentiam, eccleſiaſticos viros omni virtutum genere micare conſpicuum eſt; quæ ego perpendens, Ampliſſime, & Illuſtriſſime Princeps, haud difficile exiſtimaui, in tanta Principum copia, eum ſeligere, ſub cuius inſigni nomine in lucem ederetur; Tu enim ſtatim mihi occurriſti, Ampliſſime Cardinalis, qui, ſi potentiam ſpectemus, ferè vniuerſi ſceptrum & habenas tenes in Chriſtiana Republica pro Sanctiſſimo, & Beatiſſimo Pontifice adminiſtranda; ſi virtutes conſideremus, tanquam Solem lucidiſſimum inter minora ſydera teipſum ſpectare licet, vt in quo, Dei beneficio, maieſtas, & modeſtia, humanitas, & ſeueritas, prudentia, & vigor, temperantia,

tia, & iuuentus, omniúmque ſcientia-
rum, & rerum perfecta cognitio, ſimul
collecta ſint, quæ, vt mira per ſe ſunt,
ſic in viridi ea ætate florere diuino po-
tius muneri, quàm humanæ arti eſt ad-
ſcribendum. Suſcipe igitur, Illuſtriſſime
Princeps, Eccleſiæ ſanctæ decus, hunc
de Eccleſiaſtica Republica Librum, hi-
lari vultu, eúmque, ac meipſum
Amplitudinis tuæ humillimum
ſeruum, ſub tua protectione
ſuſcipere, & ample-
cti dignare.

Typographus, candido Lectori S.

SCITE quidem olim prudentiſſ. ille naturæ explorator Thales Mileſius docuit τὸ χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, tempus omnium eſſe ſapientiſs. & Pindarus in Olympiacis poſteros dies ſapientiſs. teſtes, tempúſque omnium parentem; quia nempe temporis progreſſu nihil non fiat, natura ipſa ſuos fœtus tempore maturet, omnibúſque muneris ſuos progreſſus abſoluat & arte perficiat. Quamobrem perſuaſum & ipſa experientia tibi comprobatum eſſe velim (Lector beneuole) D. Lælij Zecchij Theologi & Iuriſconſulti Clariſſ. de Eccleſiaſtica repub. opus, noue alioqui Muſis celatum, Veronæ nuper editum, multis partibus terſius, illuſtrius, & emendatius noſtris typis recẽs excuſum tibi prodire. Quandoquidem neuos qui operarum incuria vel magis præcipitatione in Veronenſi editione plurimi irrepſerunt, qua potuimus arte & diligentia emendare ſtuduimus. Quod vt fœlicius prẽſtaremus. R.P. I. C. Theologi Auguſtiniani viri religioſi

gioſi & rei Chriſtianę promouendæ ſtudioſiſſ. opera & vigiliis vſi ſumus. Et quidem S. Scripturæ & Patrum loca quanta potuimus fide & religione notauimus, caracterum varietate diſtinximus, capitum & rerum ſummam ad fallendum prolixitatis tædium & iuuandam Lectoris memoriam breui compendio ad marginem perſtrinximus, tandémque Auctorum in hoc opere citatorum nomina ordine alphabetico deſcripſimus. Quod noſtrum tibi obſequendi votum boni conſulere non dedigneris. Vale.

***

DOCTORES THEOLOGI & Iuriſconſulti qui in hoc opere citantur, ordine Alphabetico deſcripti.

***

A

AB B. id eſt, Abbas.
Alc. Alciatus.
Anchar. Ancharanus.
Anan. Ananias.
Ant. Antoninus.
And. Io. Andreas.
Anacl. Anacletus.
Anch. Auguſtinus de Anchora Auguſtinianus.
Armil. Bartholom. Fumus Dominicanus dictus Armilla.
Arrag. F. Petrus Arragonenſis Auguſtinianus.
Aſt. Aſtenſis.

B

BAſil. i. Baſilius.
Bal. Baldus.
Barbat. Barbatia.
Bellar. Bellarminus.
Bern. Bernardus gloſſator decretalium.
Boër. Boërius.
Bracoar. Bracoarenſis.
Butri. Antonius de Butrio.

C

CAld. i. Io. Calderinus.
Capr. Capreolus.
Caiet. Caietanus.
Caſſ. Caſſianus.
Capel. Capella Toloſanus.
Clar. Clarus.
Conc. Trid. Concilium Tridentinum.
Clim. Climachus.
Cucch. Cucchus.
Couar. Couarruuias.
Cyn, Cynus.
Cypr. Cyprianus.

D

DEecret. i. Decretales.
Diaz.
Dyn. Dynus.
Dion. Dionyſius Halicarnaſſeus.

F

FEd. i. Federicus.
Fel. Felinus.
Fir. Firminus.
Franc. Franciſcus Vercellenſis.
Follet.
Franc. Turzan.
Fulgoſus.
Fuſch. Fuſchus.

Gem.

G

GEm. i. Geminianus.
Germ. Germonius.
Grammat.
Graff
Gloſſ. Gloſſator.
Guyd. Guydo Papa.

H

HEnr. i. Henricus.
Hipolytus:
Hoſti. Hoſtienſis.

I

IAcob. i. Iacobus de Arena.
Iacob. Boul.
Iaſ. Iaſon.
Io. And. Ioannes Andreas.
Io. Ioannes de Selua.
Io. Mo. Ioannes Monachus.
Imol. Imola.
Inn. Innocentius.
Iſid. Iſidorus.

L

LApus.
Lamb. Lambertus.
Lanchecruch.
Lud. Ludouicus Romanus.
Lup. Io. Lupus.

M

MArſil.
Mart. i. Martianus.
Mart. Laud.
Mar. Marautha.
M. Fer. Martinus Ferrariẽſis.
Matth. Mattheus Romanus.
Med. Medina.
Menoch.
Menach.
Monal. Monaldus.

N

NAu. Nauarrus.
Neuizan.
Nicolaus Delph.

O

Onuph. Pãn. { Onuphrius Pãninius Auguſtinianus.

P

PAn. i. Panormitanus.
Pal. Paleotus.
Pap. Papius.

R

ROſ. i. Roſella.
Rai. Rainutius.
Roal. Roaldus.
Rodoa. Rodoanus.
Rot. Rota.
Reb. Rebuffus.

S

SAlic. i. Salicetus.
Sbroz. Sbrozius.
Sic. Siculus.
Syl. Sylueſter.
Soc. Socinus.
Sot. Dominicus Soto.
Staph. Staphilus.

T

TIraq. i. Tiraquellus.
Tho. D. Thomas.
Tur. Cr. de Turre Cremata.

V

VAlent. i. Gregorius de Valentia.

Z

ZAb. i. Zarabella, vel Frãciſc. Card. de Zarabellis.
Zerol. Zerola.

FINIS.

INDEX

INDEX TRACTATVVM HVIVS OPERIS.

De ſtatu perſonarum in communi. pagina 1
De ſtatu Sanctiſſimi, & Beatiſſimi Romani Pontificis. 6
De ſtatu Illuſtriſſimorum Dominorum Cardinalium. 77
De ſtatu Illuſtriſſimi Legati. 99
De ſtatu Reuerendiſſimorum Patriarcharum, Primatum, & Archiepiſcoporum. 111
De Prælatis in genere. 121
De Vicario ſanctiſſimi Domini Papæ. 152
De ſummo Pœnitentiario. 153
De Vicecancellario. 157
De Camerario, & clericis Camaræ. 162
De Theſaurario. 169
De Præſidente Camaræ Apoſtolicæ. ibid.
De Aduocato Pauperum. ibid.
De Aduocato Fiſcali. ibid.
De Procuratore Fiſci. 170
De Commiſſario Camaræ Apoſtolicæ. ibid.
De Clerico ſacri Senatus. ibid.
De Auditore Camaræ Apoſtolicæ. 171
De Datario. 178
De Secretarijs Domini Papæ. 179
De Referendarijs. 183
De Auditoribus Rotæ. 189

De

Digitized by Google

De Prothonotarijs Apoſtolicis.	197
De Gubernatore Vrbis.	198
De Senatore Vrbis.	201
De Iudice Mareſcalli, & Turris Nonæ.	*ibid.*
De Carcerum Viſitatoribus.	202
De Aduocatis Conſiſtorialibus.	*ibid.*
De Procuratoribus ſacri Palatij.	203
De Sollicitatoribus cauſarum.	*ibid.*
De Notarijs.	*ibid.*
De Congregationibus Curiæ Romanæ.	204
De Iudice Delegato.	405
De Vicario Epiſcopi.	224
De Poteſtate Vicarij.	230
De Canonicis & Capitulo.	153
De Abbatibus.	208
De Præpoſito Collegiatæ Eccleſiæ.	294
De Plebano.	312
De Parocho.	320
De Clericis in communi.	386
De Beneficiatis.	483
De Concionatoribus.	508
De Regularibus.	535
De Monialibus.	607
De Eremitis.	621

PROOE

PROOEMIVM.

CVM homo, diuino beneficio, duplici portione (vt rerum omnium vinculum) conditus ſit, Corpore, ſcilicet & Anima, vno terreno, alia cœleſti, vno corporali, alia ſpirituali, vno caduco, alia æuiterna: Iccirco, ſuperno conſilio, duplici quoque auxilio ei ſuppetiæ præbitæ ſunt corporali ſcilicet, quo corpus aleretur, terrenis omnibus ei ſubiectis, & diuino, quo anima paſceretur, veritatis ſcilicet primæ præſertim, dignoſcendæ, & perfruendæ amore allecta: atque homines etiam adeſſent, qui corpori eius prodeſſent, ac qui animæ ipſius ſpiritualia præberent alimenta: primi vt hominum multitudinem, in mutua pace & iuſtitia fouerent, & eis corpori neceſſaria ſubminiſtrarent: alij qui animam alerent, & ſpitritualia ei alimenta præſtarent, vt & mundus hic ſenſibilis duplici eget lumine quo illuſtretur, & fœcundatur, Sole ſcilicet & Luna, quorum primus ſpiritualem poteſtatem & ſtatum, qui animæ, diei nomine appellatæ, præeſt, ſignificat, altera

tem

temporalem, quæ corpori, noctis nomine nuncupato regendo præsidet, vt Innocentius tertius Pontifex Summus testatur, in cap. solitæ. de maior. & obed.

Ex quo fit, vt duplex in terrestri hac Hierarchia, & militanti Ecclesia, consurgat Respublica, quæ nil aliud est, quàm inferiorum, & superiorum, vel dominantium, & subditorum recta ordinatio: & inde duplex præcipuè Hominum status, seu conditio emanet, Ecclesiasticus scilicet diuino cultui, & spiritualibus administrandis deputatus, & temporalis corpori regendo præpositus; tametsi Pontifex Maximus, vt Dei summi in terris Vicesgerens, vtrunque gladium, & vtranque potestatem ad Ecclesiæ bonum, actu, cum expedit, exercendam, retineat.

Iccirco, etsi ex vniuersali tractatu moralis Theologiæ, Deo dante, iam edito, satis constare possit, quid cuique agendum homini sit, quídve vitandum, vt ad æternam vitam, Deo præstante, perueniat, qui tamen quosdam homines, quatenus in aliquo officio, vel statu locati sunt, præter legem communem, aliqua etiam speciali officia, vel obligationes deuinciunt, & iidem multis

tis prærogatiuis, & ornamentis potiuntur. Ideò ſummè vtile ſapientibus ſemper viſum eſt, ſi non ſolum in communi, ſed & in ſpeciali, de iis, quæ ad ſingulos hominum ſtatus attinent, peragerent: quod ego quoque onus, latius fortè, quàm hactenus peractum ſit, extendens, licet viribus meis impar diuino implorato auxilio aggreſſus ſum, vt plenius ad Dei gloriam, innoteſcat, quæ cuiuſque perſonæ dignitas, poteſtas, atque officium exiſtat.

***

DE

DE STATV, ET MVNERE ECCLESIASTICORVM LIBER.

LELIO ZECCHO AVTHORE.

De Statu personarum in communi.

SVMMARIVM.

1 *Status quid significet, & quid in proposito.*
2 *Statuum diuersitas conuenienter in Ecclesia statuta est.*
3 *Status diuiduntur in Ecclesiasticos, & Seculares, & conuenienter.*
4 *Ecclesiasticorum status præfertur seculari.*
5 *Sacrorum hominum dignitas quanta.*
6 *Ecclesiastici vt diuidantur.*
7 *Laici vt diuidantur.*

GRAVIS admodum, & ardua res est quam pertractandam assumpsi : iccircò, Diuino implorato auxilio, operæpretium esse duxi, prius de statu Personarum in communi peragere, tum de singulis earum statibus sigillatim differere, vt quæ in hoc opere peraguntur, clarius innotescant. Pro cuius quidem rei intelligentia obseruandum est primo loco, quod Status in sui ratione importat conditionem libertatis, vel seruitutis, & in spiritualibus, & temporalibus. Nam status importat quandam positionis differentiam, secundùm quam aliquid dispo- 1 *Status quid significet, & in proposito.*

diſponitur ſecundùm modum ſuæ naturæ, quaſi in quadam immobilitate, vt & homo dicitur ſtare, cum erectus ſtat & quieſcit, & in actibus humanis negotium aliquod dicitur aliquem ſtatum habere, cum ſecundùm ordinem ſuæ diſpoſitionis eſt in aliqua immobilitate, vel quiete: vnde & circa homines, ea quæ extrinſecus ſunt, & variantur, non conſtituunt ſtatum, vt quod quis ſit diues, vel pauper, ſed ſolum id quòd pertinet ad ſtatum hominis quod reſpicit obligationem perſonæ hominis, prout eſt ſui vel alieni iuris, vel habet rationem libertatis, vel ſeruitutis, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, qui ſtatus prout habet rationem immobilitatis, dicitur ſtatus: prout refertur ad operationes, dicitur officium, prout ad ſuperioritatem, vel inferioritatem reſpectu aliorum, dicitur gradus, prout dicit hominum differentiam, dicitur vitæ conditio; propriè verò ſtatus dicitur quatenus habet immobilitatem aliquam voto firmatam, vt eſt in religioſis, & epiſcopis, qui & ſoli ſunt in ſtatu perfectionis, licet hic latius id ſumam pro diuerſa hominum vitæ conditione, de quibus verba facere, Deo dante decreui, cum ſtatum proprij ij tantum facere dicantur, in quibus eſt aliqua immobilitas ex obligatione reſultãs: cùm ſtatus moralis, vel ſpiritualis nil aliud ſit, quàm quædam diſpoſitio hominis recta in ordine ad omnes eius operationes, vel pleraſque ac præcipuas, cum quadam permanentia, vel immobilitate, quæ immobilitas in ſpiritualibus, & moralibus ex obligatione reſultat; & vlterius etiam ad ſtatum faciendum, præter obligationem qua quis redditur immobilis ad rectè inſtituendum omnes penè operationes ſecundùm aliquem peculiarem vitæ modum. Requiritur etiam ſolemnitas aliqua, vel actio exterior, per quam qui in huiuſmodi ſtatibus ſunt pateant iudicio eccleſiæ, quod in epiſcopis ſolum & religioſis contingit: vnde clerici propriè non dicuntur eſſe in ſtatu, ſed in gradu, vel officio, quia non obligantur ad inſtituendum omnes penè actiones vitæ ſecundùm aliquam normam, ſed ſolum obligantur ad peculiares actiones ſuorum officiorum, & caſtitatem; ita vt nubere non poſſint, ſi ſint in ſacris: vt inquit Valentia. 2. 2. diſput. 10. quæſt. 1. puncto 1. poſt D. Tho. ead. 2. 2. quæſt. 183. artic. 1. 2. 3. & 4.

2 Quæ quidem differentia ſtatuum in Eccleſia conuenien-
Statuũ di- ter ordinatur primò, ad decorem ipſius Eccleſiæ, vt habetur

in

in Psal. 44. quòd varietate ornatur, vt Apostolorum, Prophetarum, & Doctorum, &c. Secundò, vt per diuersos homines, & diuersos status diuersa negotia expediantur, Rom. 12. Tertiò, ad dignitatem Ecclesiæ, quæ in ordine consistit. 2. Tim. 2. vnde & regina Saba ordinem ministrorũ Salomonis est admirata. 3. Reg. 10. Sic circa tabernaculum, quod fuit figura dispositionis ecclesiæ præsentis Heb. 10. erant varij ordines ministrorum. Exod. 23. Num. 3. præterea ecclesia præsens est figura triumphantis. Heb. 5. sed in illa varij sunt ordines, ergo, & hanc differentiam officiorum ecclesiasticorum probant sancti Patres. Dion. de eccles. hierar cap. 5. Ignatius epist. ad Smirnenses. Nazianz. in apolog. 1. Chryso. hom. 5. in 1. Greg. lib. 5. registri, ep. 52. quæ quidem differentia consideratur iuxta differentiam officiorum, & proficientium, ac perfectorum & perfectibilium: vt dicit D. Thom. 2. 2. q. 183. art. 1. 2. 3. & 4.

uersitas cõuenienter in ecclesia est statuta.

Secundò, notandum, quòd status differt ab officio, quòd status, vt supra, significat conditionem personæ, officium verò negotium quoddam in humanis actionibus. d. artic. 1. & 2. His ita notatis.

Primum sit dictum. Status omnis in ecclesia diuiditur, 3
prima sui diuisione in statum laicorum, & ecclesiasticorum, vel clericorum, qui quidem laici à λαὸς, Græco, quòd Latinè populum significat, dicuntur, clerici verò dicũtur, quasi domini sors & hæreditas, quod diuino cultui sacrati procurandæ religionis, & rerum sacrarum curam suscipiunt: vt dicit Hier. ep. ad Nepot. quæ quidem distinctio clericorum, & laicorum, probatur 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, &c. & in c. duo sunt. 12. q. 1. vbi ponuntur duo genera Christianorum, clericorum & laicorum. & in cap. vnam sanctam. de maior. & obed. in extr. communi. in Conc. Niceno, can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. & 19. vbi apertè fit hæc distinctio clericorum, & laicorum, & in can. 12. 13 15. ap.

Status diuidũtur in ecclesiasticos, & in seculares, & conuenienter.

Ex patribus, id probat Tert. lib. de Monogamia. Epiph. ep. ad Ioannem episcopum Hierosolymitanum. & Hier. ep. Nepot. & colligitur etiam Num. 16. vbi appellat Hier. clericos, multitudinem sanctorum, & laicos populum.

Ratione probatur: nam homo constat corpore, & anima: vnde aliqui debent esse in ecclesia qui eius animæ curam habeant: nempe ecclesiastici. d. c. duo sunt. alij qui curam habeant eius corporis, ac Reipublicæ administrationis.

Digitized by Google

Vnde duo ſunt genera hominum, ſcilicet clericorum ſpiritualibus,& ſacris annexum, & laicorum ſecularia curãtium, & vt in cœlo duo ſunt luminaria Sol & Luna,& in homine ratio & ſenſus: ſic in eccleſia ſunt qui diem illuminant, per quod anima intelligitur, & rationem ſequi homines monent,& qui temporalibus præſunt, quod per Lunam intelligitur. c.ſolitæ. extra de maior. & obed. vt ſupra eſt dictum.

4 *Eccleſiaſticorũ ſtatus præfertur ſeculari.*

Vnde vt corpus eſt ob animam, vt dicit etiam Philoſophus lib.1.de partib.anim.cap.vlt.& bona externa propter hominem.Matth.6.Luc.12.l.in pecudum.ff.de vſufr.& anima eſt nobilior corporalibus,& ſpiritualia temporalib.cap.2. inter. de tranſl. ep. ſic qui præeſt animæ dignior eſt & potior imperante corpori.d.cap. ſolitæ.& etiam ob myſteria quæ tractat,vt ſic non tam honor ei præſtetur,quàm Maieſtati Dei cui inſeruit.l.non diſtinguemus. §.ſacerdotio. ff. de rec.arb. cuius ratione tot priuilegia etiam ethnici ſuis ſacerdotibus conceſſere: vt refert Dionyſ.Halic.lib.2.antiquit.Rom. Sic

5 *Sacrorũ hominũ dignitas quanta.*

Druidæ ſacerdotes in Gallia Regibus iura dabant: vt dicit Cæſar,lib.6.de bell.Gall.& ſacerdotes Germani in Comitiis ius habebant ius dicendi,& ſilentium iudicendi,teſte Corn. Tac.lib.de morib.Germ.& Scipio ac Figulus conſules Romani, Tiberio Graccho iubente, conſulatu ſe abdicarunt, teſte Valer.Max.lib.3.c.1.& apud Ægyptios,eorum Rex ex ſacerdotum collegio eligebatur, vt refert Plato. lib. ciuili, vel de Regno; & in Æthiopia ſacerdotes tanta pollebant authoritate, vt Regibus nuntiarent vt ij mortem obirent, teſte Dion.Sic lib.4. bibliot.c.1. In ſacris verò literis ſacerdotium præferebatur imperio,& reges à ſacerdotibus inungebantur, & prophetis 1. Reg.10. 11. & 16. 2.Reg.5.& 8. 3.Reg.1.19.Paral.2. c.23. quod & confirmauit D. Petr. iubens omnem animam eccleſiaſticis obedire, etiam ſi reges ſint.1.Petr.2.cap.omnis.de maior. & obed. Vnde & Zacharias Papa Galliæ regnum à Childerico in Pipinum tranſtulit.cap.alius.16. q.5. & Stephanus imperiũ à Græcis in Germanos tranſtulit.cap.venerabilem.de elect.& Gregorius V. conceſſit Germanis Imperatorem eligendi priuilegio poteſtatem: teſte Blond.lib.3.Dec.2.Plat.in Gregor.V. Krantio. lib.4.c.23. vnde & Ignat. ep.9. iubet principes, & populum cum clero obedire epiſcopis, & epiſcopos Chriſto, & D. Ambroſ.Theodoſium Imperatorẽ ſacris interdixit,& ab eccleſiæ ingreſſu ſemouit, donec de crimine in Theſſalonica

perpe

perpetrato eum pœniteret, teſte eod. Amb. lib. 5. epiſt. 28. Ruffin. lib. 1. c. 18. quòd etiam Innoc. 1. in Archadium Cęſarem exercuit. c. nos ſi incompetēter. §. 1. 2. q. 7. Vnde & Tertullianus pontificem, regem ſeculi appellat. lib. 1. ad vxorem. vnde & Leo & Antonimus Antiſtitibus, ab illis patribus pietatis vocatis, locum reſtituere, & eis primum locum ſedendi dedere. l. decernimus. C. de epiſc. & cler. & alij etiam Imperatores pluribus priuilegiis eos decorarūt: vt patet tot. illo tit. Ex quibus ſequitur, quòd in eccleſia eſt poteſtas conſtituendi de rebus eccleſiaſticis, & ſpiritualibus, cui ſeculares etiam Reges, & iudices parere teneantur, vnde Petrus & Apoſtoli ex poteſtate ſibi à domino tradita ligandi atque ſoluendi. Matth. 18. iudicarunt de controuerſia cœremoniarum veteris legis. Act. 15. & in can. 73. Apoſt. modus præſcribitur ſeruandus in epiſcopis corrigendis. c. duo. 96. diſt. & Conſtantinus Imperator dixit Deum dediſſe facultatem concilio ipſum iudicandi, vt dicit Ruffi. lib. 10. hiſt. c. 2. & alij, de quibus diſt. 10. per tot.

Secundum dictum. Status eccleſiaſticorum variè diuiditur, vel ex cura commiſſa, vel ex officio, vel ex ordine, vel gradu eccleſiaſtico, inter quos primum locum tenet Pontifex ſummus, qui in vniuerſam eccleſiam primatum tenet, tum Cardinales, mox Patriarchæ, tum Epiſcopi, Prælati, Canonici, Parochi, reliqui Clerici, & Regulares, de quibus ordine ſuo dicetur, vel diuiditur ſecundum magis perfectos, & minus ſtatus eccleſiaſticorum, ſeu ſecundum perficientes & perfectibiles, vel perfectos, & eos qui ſunt in ſtatū perfectionis, vel eos qui ſunt vt agentes perfectionem, alij vt eam ſuſcipientes, vel regentes & rectos, vt d. D. Tho. 2. 2. q. 183. & 184. per tot. & q. 185. 186. cum ſeq. de quibus ſingulis ſuo loco dicetur, vt eſt & ſtatus incipientium, proficientium, & perfectorum: vt inquit D. Th. d. q. 183. art. 4. & vt quidam purgent, vt concionatores, quidam illuminent ij ſcilicet qui ſacramenta adminiſtrant, quibus gratiæ ſplendor fidelibus communicatur, & perficientes qui ſunt ij qui regunt, maximè Epiſcopi, ſupra quos omnes eſt Pontifex Maximus. 6 *Eccleſiaſtici vt diuidantur.*

Tertium dictum. Status ſecularium diuiditur in imperantes & ſubditos. Luc. 22. c. vnam ſanctam. de maior. & obed. in extr. communi. & ſubditi curiæ diuiduntur iuxta eorum officia vel negotia, vt alij iudices ſint, alij militiam exerceant, alij in foro verſentur, alij mercaturæ, alij artificiis, alij 7 *Laici vt diuidantur.*

denique agriculturæ operam dent, de quibus omnibus ſuo ordine in hoc libro dicendum eſt, vt ſic, præter ea quæ pertinent in vniuerſali, quò ad ſingulas perſonas particulares, circa virtutes ſequendas, & vitia fugienda, videatur quid in quolibet ſtatu, vel officio. Deo dante, cuique agendum ſit. Et hęc ſufficiat dixiſſe de ſtatibus in communi, quod ad rem præſentem attinet.

Et quia à dignioribus eſt inchoandum, ideò prioni loco de eccleſiaſtico eſt agendum, de ſecularibus mox in alia parte, Deo dante, acturus.

De ſtatu Sanctiſſimi, & Beatiſſimi Romani Pontificis.

SVMMARIVM.

1 *Papæ nomina quæ, & vt eminentia. nu. 1. & 29.*
2 *Irritatio, diſpenſatio in lege vt differant.*
3 *Diſpenſatio in quibus cadat, vel non.*
4 *Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Petri, & Chriſti Vicarius, & quomodo.*
5 *Lex naturalis quid ſit, & an in eã cadat diſpenſatio, vel mutatio.*
6 *Papa quid poſſit circa legem naturalem, vel non.*
7 *Papa quid poſſit circa legem diuinam, & præcepta Decalogi, vel non.*
8 *Papa quid poſſit circa legem euangelicam, vel non.*
9 *Papa quid poſſit circa articulos fidei, vel non.*
10 *Papa quid poſſit circa traditiones ſacras, vel non.*
11 *Papa quid poſſit, & debeat agere circa canonizationem ſanctorum.*
12 *Papa quid poſſit circa confeſſionem ſacramentalem.*
13 *Papa quid poſſit circa ius canonicum, & vt in eo, & in quibus caſibus diſpenſet.*
14 *Caſus Papæ reſeruati ab eo ſolo diſpenſandi, qui ſint.*
15 *Papa quid poſſit circa regimen eccleſiæ, & ad quæ ſe extendat eius poteſtas.*
16 *Papa quid poſſit circa eos qui in Purgatorio exiſtunt.*
17 *Papa quid poſſit circa Paganos.*
18 *Papa quid poſſit circa Iudæos, & quid de ijs ſanxerit.*

19 *Papa*

Digitized by Google

19 *Papa quid possit circa Hæreticos.*
20 *Papa quid possit circa Imperatorem, & alios Principes.*
21 *Papa potest exemptiones dare.*
22 *Papa quid possit circa prædicationem.*
23 *Papa potest priuilegia concedere.*
24 *Papa quid possit circa beneficia ecclesiastica.*
25 *Papa quid possit circa iudicia.*
26 *Papa quid possit circa studia, & ordinationem religionum.*
27 *Papa quid possit in casibus particularibus in multis.*
28 *Papæ eminens potestas.*
30 *Papæ quæ non liceant.*
31 *Papa quæ non soleat agere.*
32 *Papa quæ non intendat agere.*
33 *Papam in quibus vti deceat Cardinalium consilio, & quomodo.*
34 *Papæ residentia vbi sit, & an sedem transferre possit.*
35 *Papæ regimen quale.*
36 *Papa an possit Papatui renunciare.*
37 *Papa hæreticus an possit deponi, & à quo, & quid de alijs criminibus.*

AMETSI Tomo I. in tract. de Rom. Pōt. actum sit de Pontifice Maximo, tamē quia principaliter ibi id actum est ad ostendendum quantæ authoritatis in quæstionibus fidei, vel morū sit eius diffinitio, ideò congruè hic agendum est de eius statu, vt in particulari dignoscatur quid possit vel debeat. In quo videndum primò, quid possit circa ius naturale, secundò, quid circa ius diuinum, tertiò, quid circa ius humanum tam canonicum, vel ciuile, & quæ ipsi soli sint reseruata; quartò, quid circa regimen vniuersalis ecclesiæ, quintò, an possit Papatui renunciare, sextò, an aliquo casu deponi possit & quomodò, & qualiter in eius officio peccare possit.

Pro quorum quidem intelligentia, prænotandum est, primò Papam dici quasi maiorem patrem, quòd solus per excellentiam pater omnium sit, quo nomine Pontifex Romanus nuncupatur ab Ignat. serm. ad Virginem Dei genitricem, & ab Athanas. in apologetico, & communiter hodie Papa ab omnibus dicitur, licet appelletur, & aliis nominibus, 1 *Papæ nomina.*

minibus, de quibus in d. tract. eſt actum, & etiam dicitur Papa à Papæ, quaſi admirabilis, vt dicit glo. in proœm. clem. verbo. Papa.

2 *Irritatio, interpretatio, diſpenſatio in lege, vt differant.*

II. notandum, differentiam eſſe reſpectu legis, irritare, abrogare, interpretari, diſpenſare, irritare enim eſt legem impedire & caſſare, vt ſi lex à ciuibus conſtituta à Rege non probetur, nec confirmetur, ſed caſſetur, vt & pater votum filij irritat, abrogare legẽ eſt, poſtquam vim habet, in totum tollere, interpretari eſt declarare illam in tali caſu locum non habere, diſpenſare verò eſt ex facultate habita aliquem ſubditum à lege eximere, conceſſa illi licentia, & facultate ſine qua legi eſſet obnoxius, & ſic licentiam illi concedere, vt aliquo caſu veniat contra legem, declarare verò eſt non eximere ſubditum à nexu legis caſu quo teneretur, ſed explicare quod in illo caſu non tenebatur ex mente legis, abrogare & irritare poteſt ſuperior legem inferioris, vel ſucceſſor præceſſoris. c. inferior. 21. diſt. c. propoſuit. de conc. præb. quando ſcilicet ſuperior ille eſt ſupra ius id. d. c. propoſuit, diſpenſare in lege poteſt qui eam tulit, vel qui eſt ſupra id ius, declarare verò legem poteſt etiam inferior, qui licet non poſſit tollere legem ſuperioris, ex poteſtate tamen ſibi tradita poteſt eam quandoque explicare, vt colligitur ex Sot. de iuſtit. & iur. lib. 1. q. 7. art. 3. de quo alibi.

3 *Diſpenſatio in quibus liceat, vel non.*

III. notandum, quòd quædam ſunt in ſe, & intrinſecè bona, vt Deum laudare, & in hoc non cadit diſpenſatio, vt quis non laudet Deum, quædã ex genere & intrinſecè mala, vt mentiri, in quo ſimiliter non cadit diſpenſatio, cũ nunquam poſſit fieri bene ob intrinſecam malitiam annexam, quædam ſunt ex ſe mala, ex aliqua tamen circũſtantia poſſunt fieri bene, vt hominem occidere, ob bonum iuſtitiæ, & bonum publicum, & in hoc cadit diſpenſatio, quædam ex ſe non ſunt mala, ſed ideò mala quia prohibita, vt clericum negotiari, & in hoc pariter cadit diſpenſatio, quædam vltimo ſunt indifferentia, vt ambulare, & huiuſmodi, quæ ex circunſtantiis poſſunt bene vel male fieri.

4 *Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Vicarius ſucceſſorq; Pe-*

IIII. notandum, quòd Papa non eſt perſonaliter ſucceſſor Chriſti, ſed dicitur Vicarius, & miniſter eius, ipſo Chriſto ſemper viuente, & ſemper in pontificatu regnante, quia eſt ſemper viuens, & ſemper eſt pontifex totius eccleſiæ, nec tamen ex hoc duo ſunt capita eccleſiæ, ſed vnũ, licet ſint duæ perſonæ, vna tamen ſubordinata alteri, nã Papa ſuo miniſte

miniſterio cooperatur Chriſto, ſicut & Rex conſtituit pro- *tri, & quo-*
regem, qui in eius abſentia regnum gubernet, nec per hoc *modo.*
dicentur duo Reges, ſed vnus tantum; ſic Chriſtus in cœlum ſublatus reliquit Papam, qui eius nomine eccleſiam adminiſtraret, ipſo tamen manente perpetuò eius ſponſo, cùm quis non dicatur perſonaliter cedere officio, niſi morte, vel depoſitione, vel renunciatione, at perſona Chriſti eſt æterna, lucem inhabitans inacceſſibilem, Heb. 7. Pſal. 109. ergo mori non poteſt, nec deponi cùm ſanctus ſanctorum ſit, & depoſitio fiat ob culpam tantum, & ipſe peccatum non fecit, nec dolus inuentus in ore eius. 1. Petr. 2. nec reſignatione, cùm ſit factus Pontifex cum iureiurando, quòd eius ſacerdotium futurum eſſet æternum. d. Pſal. 109. ergo Papa non eſt perſonaliter ſucceſſor Chriſti, ſed tantum eius Vicarius, & miniſter: vt dicit Aug. de Anch. de pot. eccl. q. 9. art. 3. & Turr. Cre. de poteſt. Pap. q. 10.

Papa tamẽ ſuccedit Beato Petro in ea perfectione poteſtatis, & dignitate Vicariatus Chriſti, qua ipſe B. Petrus à Chriſto fuit in eccleſia ſublimatus: vt dicit D. Th. 1. con. gen. 76. & refert Tur. Cr. loco prædicto. q. 19. & in totam Chriſti eccleſiam vniuerſalem prælationem habet: vt habetur in Conc. Calcedon. & probat D. Th. tr. con. er. Græc. c. 67. vt refert Turr. Cr. loco prædicto. q. 4. ita vt error ſit dicere Papam non habere primatum totius eccleſiæ, vt dicit D. Tho. loco prædicto. c. 66. & Turr. Cr. ibi. q. 5. & eſt ſuperior in tota eccleſia, vt ibi dicit q. 6. & caput vniuerſalis eccleſiæ, vt ibi dicit q. 7. ex D. Th. 3. p. q. 5. art. 6. & eius poteſtas eſt à Deo: vt dicit Anch. q. 1. art. 2. & immediatius & ſingularius eſt à Deo, quàm alia poteſtas, & quò ad electionem, quia ibi ſingulari modo operatur, & quò ad gubernationem cum ſingulariter habeat curam de poteſtate Papæ regentis ſuam eccleſiam, vt ibi dicit art. 5. Ex quo ſequitur, quòd reges, & omnes fideles Papæ teneantur eſſe ſubiecti: vt dicit D. Th. tr. de rege & regno. c. 3. & refert Turr. Cr. loco prædicto. q. 12. vbi dicit omnes ſic ei debere eſſe ſubiectos, vt & ipſi Chriſto, adeò vt obedire Romano Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, vt ibi dicit q. 13. ex D. Th. cont. err. Græc. c. 72. & habetur in cap. vnam ſanctam. de maiorit. & obed. in extra. communi. ita vt hæreticũ ſic dicere non eſſe obediendũ ſtatutis Papalib. vt ibi dicit q. 14. ex D. Th. li. cõ. impugn. relig. & non obedientes Papæ ſint ſchiſmatici, vt ibi dicit q. 15. ex

D.Th.4.diſt.14.& ei ſit magis obediendum,quàm quilibet alij, vt ibi dicit q.16. cùm habeat plenitudinem poteſtatis in totam eccleſiam:vt ibi dicit q.20.ex D.Th.con.err. Græc. c.68.ſicut Rex in regno,vt dicit q.22.ita vt error ſit dicere eum non habere plenitudinem poteſtatis in eccleſia,vt dicit q.21.ex D.Th cõ.err. Græc.c.73.& ab eo deriuatur poteſtas in alios prælatos, vt dicit q. 22. & poteſt vti poteſtate in quemlibet de eccleſia, nec poteſt ſe ſubmittere alicui in foro exteriori,licèt ſecus in interiori, & eſt dicendus proprius ſacerdos cuiuſlibet parochiæ, & proprius prælatus cuiuſlibet fidelis, vt idem dicit q. 24.25.26. 27. & 28. non tamen eam habet poteſtatem quam Deus, vel Chriſtus, cùm non poſſit nouos articulos fidei inſtituere, vel editos remouere, nec noua ſacramenta inſtituere, vel inſtituta remouere: vt idem dicit q.46.ſicut nec eorum formas mutare,ſed tantam habet authoritatem, quantum ſat eſt ad eccleſiæ ordinationem,vnde & poteſt determinare ea quæ ſunt fidei, & ſymbolum ordinare,vt ibi dicit q.47.& 48. His ita notatis.

5 *Lex naturalis quid ſit, & an in ea cadat diſpẽſatio, vel mutatio.*

Quò ad primum, notandum eſt, quòd lex naturalis in mentibus noſtris inſculpta eſt, Deus enim naturæ author impreſſit mentibus noſtris lumẽ, per quod leges eius æternas participantes, actiones noſtras ad debitum finem, quò ſua natura feruntur, dirigeremus, de quo lumine habetur Pſal.90. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui;quæ naturalis impreſſio dicitur lex naturæ,& ineſt nobis per modum habitus; nam per eam apprehenſis terminis boni, & mali ſtatim virtute ſyndereſis intellectus affirmat,& iudicat; bonum eſſe amplectendum, malum eſſe fugiendum: ex qua lege naturæ ſurgunt plura præcepta, id eſt prima principia per ſe nota, quæ deducuntur ex illis principiis, bonum eſſe appetendum,& malum fugiendum, & primum naturalium bonorum eſt eſſe; vnde ſurgit,eſſe proprium cuique cõſeruandum eſſe,& reſiſtendum contrariis;ex quo aliud deriuatur principium legis naturæ, ſcilicet commiſtio maſculi,& fœminę;quatenus homo eſt animal,cùm per illam commiſtionem ſpecies humana conſeruetur, quatenus verò eſt rationalis trahit aliud principium,vt inclinationem habeat ad inclinationem Dei,& bonum virtutis, ex quo ſurgit rurſus appetentia ad ſocietatem,& ciuilitatem;vnde illud oritur,id facias alij,quod tibi vis fieri, idq; ne facias alij,quod nec tibi vis fieri,& generaliſſimum eſt illud,bonum eſſe appetendum,

Digitized by Google

dum,& malum fugiendum,honeſtum virtutis bonũ optandum, & malum vitiorum refellendum, vt ad fœlicitatem perueniatur, vnde ſequitur, quòd omnes virtutes ſint ſecundùm hominum naturam, cùm virtus ſit habitus operatiuus ſecundùm regulam rationis, inclinatio verò hominis naturalis, quatenus eſt animal rationale tendit ad operandum ſecundùm rationem, non tamen omnes actus virtutum ſecundùm earum materias, & ſpecies ſunt de lege naturæ, nam illæ virtutes dicuntur de lege naturæ, ad quas ſtatim natura inclinat,non ſolùm vt ad prima principia, verum etiam vt ad concluſiones ex eiſdem principiis ſine humano diſcurſu pullulãtes,vt præcepta Decalogi ſunt de iure naturæ,nam ex illo principio quòd bonum eſt diligẽdum, & altero quòd quæq; res ſuam vitam diligit,ſtatim ſine rationis diſcurſu prodeunt præcepta primæ tabulæ, ſcilicet vt Deum,cuius beneficio vita donati ſumus,& ſempiternã expectamus,amemus; neque eum iurandi abuſu contẽnamus, ſed feſtis præſertim diebus colamus, & veneremur; ex alio verò principio,faciendũ eſſe aliis,quod nobis fieri volumus, & è conuerſo, deducuntur præcepta ſecundæ tabulæ, quæ in officiis iuſtitiæ poſita ſunt, poſt quæ præcepta ſecundùm diuerſas rerũ circunſtantias humana ratio varias leges cogitauit, vt ius gentium poſt naturam corruptam fecit rerum diuiſiones,& quæq; Reſpublica ſibi leges conſtituit,vt Præſcriptionis, Venditionis, &c. ad quæ nuda natura primum non inclinabat, & lex naturæ, quò ad ſola prima principia bonum ſcilicet appetẽdum,& malum fugiendum, nulli nocendum, eadem ſunt apud omnes nationes, ſicut, & prima principia ſpeculabilia; quo verò ad eius cõcluſiones licèt ſit eadem apud omnes,quò ad rectitudinem, & cognitionem, non tamen eſt eadem in ſpeciali, quòd ad rectitudinem ob particularia impedimenta, nec eadem quò ad cognitionem ob rationis nubila, vt ratio dictat depoſitũ eſſe reddendum, quod tamen deficit deficiẽte rectitudine, vt ſi furioſus arma depoſita repetat,& huiuſmodi. Quibus ſic notatis,ad quæſtionẽ reſpõdetur,lex naturę poteſt mutari per additionem, vt ei adiecta fuit lex diuina,non tamẽ mutari poteſt quò ad prima principia, vt ſcilicet ipſa lex naturæ reſcindatur;quo tamen ad ſecunda præcepta,quæ vt concluſiones inde colliguntur,poteſt tamen quandoque,ſed rarò,ob impedimenta mutari, vt in exemplo depoſiti monſtratum eſt, ob rerum

Decalogi præcepta sũt de lege naturæ.

mutationem, vt latè dicit Sotus de iuſt.& iur.lib.1. q. 4. per totum. Quo verò ad diſpenſationem in eis, omnia præcepta moralia, quæ ſunt de iure naturæ, ſiue ſint prima principia, ſiue concluſiones, quæ tamen ſtatim colliguntur ex ipſis principiis, vt bonum eſſe appetendum, malum fugiendum, nulli nocendum, Deum eſſe amandum, colendum, parentes honorandos, non occidendũ, non furtum faciendum, non lædendum in bonis, vel fama; & hæc nullo modo ſunt diſpenſabilia, nec etiam quæ non ſtatim ratio ex eiſdem principiis colligit, ſed tamen pertinent ad iuſtitiam, illa verò præcepta quæ intrinſecè non continent rationem ipſam iuſtitiæ, ſed ſpeciales modos ipſam ſeruandi diſpenſari poſſunt, vt quę in Decalogo, nec explicitè continentur, nec implicitè, ideò Deus in homicidio,& furto, vt Dominus,& rerum,& corporum aliqua ſpecialiter diſpoſuit, abſque tamen diſpenſatione.

6 *Papa quid poſsit circa legem naturalẽ, vel nõ.*

Quo verò ad Papam, Papa non poteſt tollere affectionem impreſſam boni,& fugæ mali, cùm à ſuperiori agente cuilibet naturæ ſit impreſſa, & etiã quia eſt inferior qui non poteſt mutare res ſuperioris, ſcilicet Dei. c. ſunt quædam. 25. q. 1. c. inferior 21. diſt. Quo verò ad additionem, vel ſubtractionem, diſpenſare poteſt, quia vltra illam vniuerſalem inclinationem, poteſt aliqua particularia addere, & aliqua ibi in potentia contenta ſubtrahere, modo quo dictum eſt de furioſo, & explicare, vt dicit Anch. q. 60. art. 1. vel licet non poſſit diſpẽſare in lege naturæ cùm ſit impreſſa à Deo, & ſic ſuperiore, ſi tamen aliquod dubium eſt in ea ad Papam pertinet illud declarare non ſolum inquiſitiuè vt facere poteſt quilibet ſapiens, ſed etiam authoritatiuè per modum reſolutionis, nam oportet in eccleſia ponere vnum caput, ad quod pertineat declarare dubia, quæ ſunt circa fidem, vel ſint ſpeculatiua, vel agibilia, qui eſt Papa, & vt doctor eccleſiæ ex cathedra docendo errare nõ poteſt, quæſtiones fidei, vel morũ determinando, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. § 1. & de hoc dixi ſub tract. de lege, ſub cap. 5. & 6.

7 *Papa quid poſsit circa legem diuinam, & circa præcepta*

Quò ad ſecundum. Lex diuina, quò ad præcepta Decalogi tam primæ, quàm ſecũdæ tabulæ ſunt omnino diſpenſabilia, ita vt nec Deus ipſe ſuper illis diſpenſare poſſit, nam continet præcepta naturalia, quę innatam habent iuſtitiam: & ideò ex parte rei repugnat diſpenſatio, nam cùm Deus ſit ipſa iuſtitia, ſi ſuper illis diſpenſaret, ſeipſum negaret, nam

nam ſic ordinem iuſtitiæ ſubuerteret, nec obſtat Deum mandaſſe homicidium Abrahæ, & filiis Iſrael, vt Ægyptios depredarentur, & Oſeæ fornicationem, & Iudici, vt malefactorem occideret. Reſpondetur enim quòd Deus duas habet poteſtates in vniuerſum Orbem, vnam quòd iure creationis eſt Dominus, non ſolum bonorum externorum, ſed etiam humanæ vitæ: Alteram quòd eſt legiſlator, & ſic vniuerſalis omnium iudex, quo ſuppoſito dicitur, quòd ſi non eſſet rerum Dominus, ſed tantum iudex non poſſet diſpenſare, vt quis rem alienam, inuito domino, ſi innocens eſſet, licitè vſurparet, quia hoc eſt ita intimè iniquum, vt fieri iuſtè nequeat, ſed quia eſt Dominus, poteſt cuiúſque rem alteri, ipſo inuito, tradere, quòd nullam habet diſpenſationis rationem, ſicut nec cum quis tradit rem ſuam alteri, diſpenſat in furto, cum accipiens non furetur, pariter ergo, licet Deus tradiderit Hebræis, vt Dominus vaſa Ægyptiorum, non tamen diſpenſauit in furto, nec illud eſt furtum, nam licet peculiares domini, inuiti fuſſent priuati, à ſupremo tamen Domino fuit facta donatio; præterea ibi non ſe geſſit tantum vt Dominus, ſed etiam vt iudex, nam ob ſcelera Chananæorum eos expulit ſuis ſedibus, in quas Iſraelitas induxit, vt patet Deut. 9. vnde cum iudex criminoſum priuat bonis ſuis inuitum inuitum, non dicitur in furto diſpenſare, & ſic nec Deus, ſic etiam vt dominus corporum, & non vt legiſlator potuit tradere corpus meretricis Oſeæ etiam illa inuita, quia licet ordinariè requiratur conſenſus ad Matrimonium, tamen ſi Deus illos inuitos coniunxiſſet, eſſet legitima coniunctio, credibile tamen eſt, quòd vt iudex conciliauerit eorum animos, vt in matrimonium conuenirent, licet ante conſenſum illum, filij ſuſcipiendi dici poſſint ex fornicatione geniti, remota tamen Dei conceſſione, nam illa ſatis fuit, vt copula non eſſet fornicaria, ſimiliter in hiſtoriam Abrahæ dicitur, quòd ſi eſſet tantum legiſlator ei non potuiſſet permittere homicidium, ſed quia eſt dominus vitæ, vt paſtor iumenti potuit illam tradere in poteſtatem Abrahæ, vnde ibi non diſpenſauit in homicidio, nec ibi fuit homicidium, cum interdicto homicidij ſolum id prohibeatur, quod lex naturæ aborret, vnde cum iudex tradit reum morti, non diſpenſat in homicidio, cum prohibitio non extendatur ad illam occiſionem, imò illam præcipiat, prętera Deus, vt iudex poteſt etiam innocentem occidere eum ob

Decalogi, vel non.

Cur non peccauerint Iudæi, ſpoliando Aegyptios & quidam alij occidendo aut mechando.

pe. ca

peccatum Adæ omnes incurrerimus pœnam mortis, præterea diuina miſericordia noluit vt Abraham necem illam innocentis executioni mandaret. Alia vero præcepta, quę extra Decalogum vagantur, nec in ipſo implicitè continentur, etiam ſi ſint iuris naturæ diſpenſari poſſunt, & illa etiam præcepta, quæ intrinſecè non continent rationem ipſam iuſtitiæ, ſed ſpeciales modos eam ſeruandi, vt dicit Sot.lib.2.de iuſt.& iur.q.3.art.8.

Quo verò ad Papã, ſi loquimur de lege Moſayca, quò ad præcepta moralia, quæ ipſam cõtinent rationẽ iuſtitiæ Papa diſpẽſare non poteſt, cum vt ſupra, ſint indiſpenſabilia, quo verò ad præcepta cæremonialia, quæ per Chriſtũ ſunt ſublata, & iudicia, quæ per eundẽ ſunt mitigata, non eſt opus aliqua diſpenſatione, cum non obligent ad ſui obſeruantiã. vt dicit Aug de Anch.q.60. art.2. poteſt tamen Papa declarare dubia quæ ſunt de iure diuino, vel naturali, licet ius diuinũ, vel naturale mutare non poſſit, ita vt per authoritatem ſibi à Deo tributã poſſit determinare quæſtiones fidei, & morũ, quę ex iure diuino, vel naturali colligũtur, vt dicit D Anton. 3.p.tit.22.c.22.c.3.§.1. deſcendendo verò in particulari circa Dei præcepta, & primò circa primũ præceptũ non poteſt diſpenſare cum dæmonũ conſultoribus, & inuocatoribus, quia eſt cõtra præceptũ, Non habebis Deos alienos, cum enim in Baptiſmo fidelis renũciarit diabolo ſi poſt præſtitũ iuramẽtum illũ inuocat proditor inuenitur, & probatur Deut.18. dicente non inueniatur in te qui cõſulat phitones, & diuinos, ſimiliter Papa nõ poteſt diſpẽſare cũ Aſtrologis, & Planetariis, vt dicit Aug 4.lib.confeſſ. nam aliud quàm verũ Deum rectorẽ animarũ noſtrarũ conſtituũt, nã ſi corpora cœleſtia habẽt neceſſariã influentiã in animæ noſtræ operatione, vt ipſi dicunt, oportet vt habeant neceſſariã influentiã in eius perfectione, cum operatio ſequatur eſſe rei, & ſic corporibus cœleſtibus diuinus honor tribuatur, nec idem poteſt diſpenſare cum Sortilegis, & Maleficis, qui vnum Deum non colũt.c.ſortes.26.q.1.& ſequitur Aug.2.lib.de doct.Chr.dicẽs, eos peccare contra primum præceptum, vnum Deum adorabis, cum tales honorem latriæ Deo debitum creaturæ impendant, cum ſorti legia fiant per quaſdam oblationes, & ſacrificia, quæ ſoli Deo debentur, nec etiam poteſt diſpenſare cum Idolatris, qui vnum Deum non colunt, vt probatur.1. Cor. 10 *Fugite ab idolorum cultura*, vt probat Auguſt.de

Anch.

Anch. de poteſt. eccleſiaſt. quæſt. 48. art. 1. 2. 3. & 4. Circa ſecundum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare in iuramento, vt ſcilicet nomen Dei in vanum aſſumatur, & ſic formaliter, nec etiam in iuramento aſſertorio de præſenti, vel præterito, quia ſic diſpenſaret in mendacio, quod nullo modo licet, cum contineat intrinſecam rationem mali, & iniuſtitiæ, intelligẽdo etiam quòd neque diſpenſare poteſt, vt nomẽ Dei blaſphemetur, nec falſum quis teſtificetur, nec vt inutiliter, & non neceſſariò iuretur, nec vt iuſtitia, vel iudicium in iuramento non ſeruetur, cum nullo horum modorum iuramentum ſit diſpenſabile, cum diſpenſare non poſſit, vt ex aliquo modo prædicto nomen Dei in vanum aſſumatur, intelligendo verò materialiter, vt ſcilicet id quòd iuratur ſub iuramento non includatur Papa poteſt diſpenſare, vt habetur in c. venerabilem. extra de elect. poteſt enim tale quid iurari quòd repugnet iuſtitiæ æquitati, vt ſi quis iuret hominem occidere, vel adulterari, vel ſi ſit boni impeditiuum, vt religionem non intrare, vel contra charitatem, vel ſi repugnet iudicio diſcretionis, & deliberationis, vt & iuramenta dubia an ſint licita, vel non expedientia vel non diſpenſantur, vel ſi repugnet teſtificandæ veritati, ad cuius aſſertionem iuramentũ inducitur, & ſic falſum iuramentum eſt nullum, vel ſi repugnet poteſtati ſuperioris, ſic enim factum ſine eius conſenſu diſpenſabile eſt, vel ſi repugnet publicæ vtilitati, quæ priuatæ eſt anteferenda diſpenſabile eſt, & ſic Papa poteſt diſpenſare, declarãdo potius, quàm diſpenſando, iurantem ex mente Dei non teneri ad obſeruantiam iuramenti ex rationibus prædictis, quòd ipſi licet ex ſuperius relatis, vt dicit idem Anch. q. 49. art. 1. cum iuramentum non debeat eſſe vinculum iniquitatis, nec maioris boni impeditiuum; diſpenſatio tamen iuramenti, quò ad diſpenſationem vniuerſalem ſoli Papę reſeruatur, licet in particulari poſſit & Epiſcopus iuramentũ relaxare, idque cauſa cognita, cum ſine cauſa nec Papa id poſſit. Abb. in c. ſignificaſti. cum cõmuni. de elect. ſimiliter Papa poteſt diſpẽſare in voto cõtinentiæ profeſſione ſolẽnizato, vel illud relaxare, nã viuere in matrimonio vel extra, habere tẽporalia, vel non, nõ contrariatur iuri diuino, vel naturali, vnde Papa ob bonũ Reipublicæ poteſt diſpenſare, vt virgo ſolẽniter profeſſa, tradatur in matrimoniũ filio Regis, vt tota Reſpublica pace gaudeat, vel ob bonũ priuatæ perſonæ, vt ſcilicet virgo profeſſa detur

Diſpenſatio ferè pro legis declaratione ponitur.

detur in matrimonium Regi infideli, vt ipſe, & eius populus ad fidem conuertatur, vt idem dicit art. 3. Bellarm. poſt Sot. lib. 1. de ſacr. matr. cap. 23. ſi verò iuretur per falſos Deos Papa non poteſt diſpenſare, vt per idola iuretur, nam iuratur ad confirmationem veritatis, quam non poteſt confirmare niſi Deus, qui nec fallit, nec fallitur, vnde in iuramento vel nominatur ſola creatura à Deo creata, & ſcriptura ab ipſo inſpirata, vel creator, vel ſimul creator, & creatura, vnde cum veritas confirmetur per iuramentum non poteſt Papa diſpenſare quod veritas firmetur, niſi per Deum verum, vel eius creaturam non reprobatam, & per eius ſcripturam ab eo inſpiratam, Idolum verò non eſt tale, quia licet diabolus in veritate fuerit creatus, in ea tamen non ſtetit, poteſt tamen Papa diſpenſare cum iurantibus per idola quantum ad vim iuramenti, vt ad veritatis aſſertionem, & promiſſionis obſeruationem quis vtatur fide illius, qui per idola iurat, vel per falſos Deos, vt ibi dicit art. 4.

Circa verò tertium præceptum Decalogi de Sabbati ſanctificatione, notandum, quòd in eo tria includebantur ſecundùm ſenſum literalem: primò, eius ſanctificatio, & ad cultum Dei deputatio Exod. 20. ſecundò, vacatio ab omni opere ſeruili Exod. 31. tertiò, determinatio temporis, vt eſſet die ſeptima hebdomadæ, ibidem; primum habuit rationem naturalem, quæ ſuadet, vt homo quandoque dimiſſis aliis curis vacet Dei ſeruitio, maximè cum ſit magis intellectus, quàm ſenſus Ethic. 9. Secundum, habuit rationem iudicialem, vt populus ille per pœnas comminatorias, cultui diuino applicaretur. Tertium, habuit tantum figuralem rationem, vnde die ſabbati, quò ad eius ſanctificationem, & cultui diuino deputationem, ſemper eſt ſeruandus, nec in hoc Papa poteſt diſpenſare, obſeruare verò illum diem, quo ad cuiuſlibet operis vacationem neceſſe eſt, licet non ſic vniuerſaliter, nec ſic rigidè, vt tunc fiebat, ſed quò ad temporis determinationem ſeruandum non eſt, cum figuralia Chriſto veniente ceſſauerint; vnde conuenienter inſtituta eſt dies Dominica loco ſabbati fidelibus celebranda, nam meliot requies animarum, & corporum futura eſt in octaua ætate, quam ſignificat dies Dominica, cum ſit octauus dies hebdomadæ, cum ſit requies animarum ſolum in ſeptima ætate in qua nunc ſumus, quam ſignificat dies ſabbati tranſlatus tamen in octauum, ratione dicta. Similiter opera

Reſurre

Reſurrectionis Chriſti facta die Dominica, quàm opera ceſſationis à creando, quæ facta fuere die ſabbati, potiora ſunt, præterea melius eſt habere in re, quàm in ſpe, ſed ſabbatum ſignificat requiem futuram, dies verò Dominica requiem animarum in capite noſtro Chriſto inchoatam, vt dicit Aug. de Anch. q. 50. art. 1. & 2. quo verò ad opera ſeruilia, ſi intelligãtur per ſeruitutem culpæ in eis Papa diſpenſare non pōteſt, quia eſſet concedere peccatum, ſi verò ſeruitus intelligatur de ſeruitute naturæ, quæ æget multis, ad ſui conſeruationem. 1. Metaph. ſic in neceſſariis eſt diſpenſatum, vt cibum coquere, & præparare conceſſum eſt die Dominico, quod tamẽ in die ſabbati in lege veteri fieri non licebat, & ſic ſtrictius in lege veteri ſeruabatur ſanctificatio ſabbati, quàm hodie diei Dominicæ, nam Chriſtus excuſauit diſcipulos vellentes ſpicas die ſabbati ob neceſſitatẽ corporis. Matth. 12. ſimiliter ſanauit ægros die ſabbati, ibidem, tertiò, ob vtilitatẽ eccleſiæ. Matth. 12. vbi Chriſtus permittit opera neceſſaria ſacerdotibus die ſabbati pro eccleſiæ neceſſitate; quartum, mandatum ſuperioris iuſtum, & neceſſarium, & ſic his quatuor caſibus, ſcilicet ob corporis neceſſitatem, proximi ſanitatem curandam, operis pij executionem, iuſtũ ſuperioris mandatum, licet in die feſto opus aliquod ſeruile ſine peccato exercere; quæ verò ſunt de ſua natura opera ſeruilia peccati, vt fornicari, inebriari, & huiuſmodi; ſtrictius prohibentur fieri in lege euangelica, in die Dominica, quàm olim in die ſabbati, vt ibi dicit artic. 3. & 4. vnde etiam Papa poteſt diſpenſare conſideratis conditionibus temporis, perſonarum, negotiorum, & regionum, vt fiat forum emptionis, & venditionis die Dominica, vt ſi perſonæ illæ magnum detrimentum ſubirent, nec aliter prouidere poſſet victui, & veſtitui pro ſe, & aliis, quorum curam habent, audita tamen Miſſa, & aliqua hora deputata cultui diuino, ſicut & licet cibos coquere, vel præparare, vel vendere ea, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, non tamen id licet facere cauſa cupiditatis; diſpenſare etiam poteſt vt imminente neceſſitate bellum fiat diebus feſtis, & piſces etiam, ac aues capiantur, Miſſa tamen, & diuinis auditis, ſi talia ſint, vt eo tempore decurſo amplius non caperentur, veluti alecia & ſimiles, ídque ad ſuſtẽtationem capientium, & pauperum neceſſitatem. cap. licet. extra de feriis. non tamen cauſas audire licet, niſi matrimoniales ob periculum

In quatuor cauſis operari licet diebus feſtis.

adulterij, & electiones facere ob periculum moræ. cap.fin. de fer.idem ibi art.4.& 5.

Circa quartum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare, vt parentibus non ſubueniatur, cum ſubuentio parentum ſit de iure naturæ ſecundùm omnium ſtatum, quãtum ad præcepti obligationem, non tamen ad ipſius præcepti executionem, nam per impotentiam homo excuſatur ab executione, & maximè quando impotentia eſt temporalis, quæ ad actum quandoque reduci poteſt, vnde Papa diſpenſare poteſt quòd aliquis ingrediatur religionem, licet parentes eius opera egeant, cum multi caſus poſſint occurrere in quibus poteſt parentibus ſubuenire, vel de licentia ſuperioris, vel de proprio labore, vel per adminiſtrationem rerum communium; non enim per ingreſſum religionis abſoluitur homo à præcepti obligatione de ſubuentione parentum, ab executione tamen excuſatur, niſi poſſibilitas adſit, & ſi nec de proprio labore, nec alio modo poſſit ſubuenire, & habere licentiam à Prælato eis ſubueniendi non poteſt, ſic tamen non eſſet illi obediendum, & ſi pater eſſet in tanta neceſſitate, vt ſine filio viuere non poſſet ingreſſum religionis differre deberet, & etiam ad tempus illam de licẽtia ſuperioris egredi poſſet, vt illi ſubueniret, vt alibi dicetur; quòd ſi parentes ex ſe habent vnde poſſint ſibi ſubuenire, vel facilè per ſeipſos acquirere poſſent, vel per alios eorum ſubuentio poſſet impleri, tunc poſſet Papa diſpenſare vt quis religionem ingrediatur, cum eo caſu cõſilium de ingreſſu religionis non contrarietur præcepto de ſubuentione parentum, ſi enim contrarietur, vt quia ſine illis parentes non poſſent viuere, dimittendum eſt conſilium ingreſſus religionis, vt ſubueniatur parentibus, aliàs ſic ingredi peccatum eſſet, & in eo Papa non poſſet diſpenſare, vt idem dicit q.51.art.1. & 2. ſic etiam non tenet votum offerendi Deo illa per quæ teneretur parẽtibus in neceſſariis ſubuenire, quia Deus non vult ſibi promitti, & minus obſeruari illud, per quod ſubtrahitur vita parentibus, vt dicit Auguſt.lib.de quæſtionib. euang. ſed quia præceptum de ſubuentione parentum eſt affirmatiuum, quod non obligat ad ſemper, ideò ſi aliquo tempore poteſt quis laborare ad ſubuentionem parentum, & alio tempore votum peregrinationis implere, non abſoluitur tunc à voto propter ſubuentionem parentum, ſed ſi parentibus non poſſit ſubuenire implendo votum peregri-

nationis

nationis ob longam viam, & huiuſmodi, pro illo tempore ad votum peregrinationis implendum non teneretur, & in hoc Papa poteſt diſpẽſare, imò, & ſine diſpenſatione poſſet illud differre, etiam ſi ſit votum vltra marinum. c. non eſt. extra de voto; ſic vt impeditus ad tempus poſſit illud differre, impeditus verò perpetuò illud redimere poſſit. c. quod ſuper his. extra de voto. nec poteſt etiam Papa diſpenſare, quod homo præter honorem nullam aliam ſubuentionem impendere teneatur, nam filius à patre recipit eſſe per generationem, ſecundò, doctrinam, & exhortationem, tertiò, ſubſtentationem, vnde tria illis rependere debet, & primò pro eſſe honorem, & reuerẽtiam maiorem quàm dominis, à quibus recipit bona temporalia, pro ſecundo debet eis obedientiam in his, quæ non ſunt contra Deum, pro tertio, debet eis ſubuenire in ſenectute, in neceſſariis victus, & veſtitus, quæ omnia includuntur ſub præcepto Honorandi parentes, vt ibi dicit art. 4. non poteſt etiam diſpenſare, quòd præter carnales parentes nullis aliis homo teneatur honorem impendere, nam aliis etiam honor ex præcepto debetur, primò, Apoſtolis, & Doctoribus, quorum doctrina illuminamur. 1. Cor. 4. ſecundò, Prælatis, & Paſtoribus, quorum regimine in moribus regulamur, & in vita ſpirituali regeneramur: tertiò, Regibus, quorum potentia protegimur, quartò; benefactoribus, quorum beneficio ſuſtentamur, Eccleſiaſt. 4. quintò, ſenibus, quorum geſtis informamur. Leuit. 19. *coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis*, quibus omnibus vigore præcepti honor paternus eſt exibendus. Circa quintum præceptum non poteſt Papa diſpenſare, vt aliquis alium occidat, nec ſeipſum, cum ſit cõtra diuinum præceptum, & iuſtitiam naturalem, niſi quis Deo permittente bellum iuſtum gerens hoſtes interficiat. §. item non occides. 23. quæſt. 5. vel ſi Dei iuſſu id fiat, vt Abraham facere voluit, modo ſupra expoſito, vel ſi iudex publica authoritate reum neci tradat, vel ſi id fiat occulta inſpiratione Spiritus ſancti, vt fecit Sanſon, & Iepte, & in his caſibus poteſt Papa diſpenſare in homicidio, etiam quò ad ordines ſuſcipiendos; Epiſcopus verò non poteſt ſi ſit voluntarium, ſecus ſi ad neceſſariam defenſionem, ſic etiam Papa poteſt diſpenſare, vt homo occidens alium ne occidatur ab eo, excuſetur ab homicidio, etiam quò ad irregularitatem incurrendam, vt habetur in clem. 1. de homic. vt not. idem Anch.

Quos præter parentes honorare debemus.

Quando liceat occidere.

q.52.art.1. 2. 3. & licet aliqui dicant peccare eum qui occidet ſe inuadentem ad neceſſariam quoq; defenſionem, cum debeat plus diligere animam proximi, quàm corpus proprium, quæ eſt in ſtatu peccati ex eo quòd iniuſtè aggreditur, tamen contrarium puto verius, vt nullo modo peccet, vt habetur in d.clem. & ego probaui in tract.de homic.de Caſib.reſetu.non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt occidens ſeipſum non peccet, nam homo tenetur ſemper ſeruare ſalutem animæ, ne auferatur ſiue ab alio, ſiue à ſe, ſalutem verò corporis tenetur homo ſeruare ne auferatur à ſe, non tamen tenetur ſeruare, ne auferatur ab alio, ſi expedit ſaluti animæ, vnde nec propter malorũ vltionem, vt fecit Sanſon, nec propter vitationem peccatorum aliorum, vt virgines timentes defloràri, nec propter peccatorum præteritorum deſperationem ſicut Iudas, nec propter melioris vitæ acquiſitionem, vt multi hæretici faciunt, licitum eſt ſeipſum occidere, vt ibi dicit art.4.ex Auguſt.1.de ciuit.Dei, remota Dei inſpiratione; non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt pater occidens filiam in adulterio deprehenſam non incurrat culpam homicidij, cum minus malum ſemper ſit admittẽdum, ad euitationem maioris. c.nerui. 13. diſt. ſed minus malum eſt adulterium, quàm homicidium, vt ibi dicit art.5. ergo. Circa ſextum præceptum, non poteſt Papa diſpenſare, quòd homo habeat plures vxores, nam id eſt contra diuinam inſtitutionem.Geneſ.2. erunt duo in carne vna, at qui habent plures vxores diuidunt carnes ſuas, ergo. Præterea id eſt contra naturam, & diuinam ordinationem, nam in matrimonio alter alteri tradit poteſtatem ſui corporis, ergo non poteſt illud alteri dare, id eſt etiam contra præcepti obligationem.Matth.5.vt dicit Anch.q.53.art.1.& habetur latè in Tomo IIII. in tract.ſacram.matr.quòd nunquam niſi Dei authoritate diſpenſatum fuit in pluralitate vxorum ob diuini cultus ampliationem, & ſanctorum Patrum deuotionem, nam in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis, & ſancti Patres nõ libidine ducti, ſed pietate vxoribus coniungebantur, vt ibi dicit art.2. & latè examinatur hæc quæſtio in d. tract. de ſacr. Matr. & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, & minus quòd vna mulier poſſit eſſe vxor plurium virorum, cum in nulla lege id vnquam ſit factum, vt probatur in d. tract. nam ſi id permitteretur auferetur naturalis ſubiectio, qua mulier viro ſubjicitur, Geneſ. 2. & amicitia inter

Nunquã licet ſeipſum occidere.

Nũquam licuit vxorib. plures habere, viros.

inter virum,& vxorem,& affectio ad prolem ſuſcipiendam, & educendam,ob incertitudinem prolis,ergo indiſpenſabile eſt,quòd vna mulier ſit vxor plurium virorum. Similiter Papa diſpenſare non poteſt, quòd ſimplex fornicatio non ſit peccatum mortale, cum Epheſ. 5. habeatur fornicarium non habere hæreditatem in regno Chriſti, & Dei; Præterea id eſt contra præceptum legis naturæ,quod dictat nulli faciendum, quod nobis fieri nolimus, ergo ſicut quis nollet iuſtè hanc iniuriam inferri ſuæ coniunctæ, non debet etiam facere alteri,& corrumpit etiam domum,& templum Dei;poteſt tamen Papa diſpenſare in aliquibus gradibus conſanguinitatis, etiam in Leuitico prohibitis, dummodo non habeant naturalem irreuerentiam, vt dicitur in d.tract. ſic tamen, vt quis non ducat matrem, nec pater filiam,aut econuerſo,& alias perſonas,de quibus in dicto loco habetur.Circa ſeptimum præceptum non poteſt Papa diſpenſare,quòd furtum non ſit peccatum mortale, cum opponatur charitati per ſubtractionem indigentiæ proximi,& iuſtitiæ,per violentam retentionem eius ſubſtantiæ, & veritati per occultam fraudulentiam, vnde in eo authoritate humana diſpenſare non poteſt,vt dicit idē Anch.q.54.art.1. poteſt tamen diſpenſare, vt furtum non ſit peccatum ob ſubuentionem neceſſariam propriæ vitæ, cum ius naturale omni alij iuri præualeat.c.aduerſum. 8. diſt. & ſit immutabile apud omnes, ſed conſeruatio vitæ eſt de iure naturali, appropriatio verò rerum,& diſtinctio facta eſt per ius poſitiuum, vnde quando appropriatio rerum conſeruationi vitæ non obuiat ſeruanda eſt, vbi verò obuiat,ceſſat,ita quòd ſi neceſſitas vitæ aliter releuari poteſt,quàm per ſubtractionem rei alienæ,non eſt diſpenſabile, vt res illa ſubtrahatur pro vita conſeruanda,quia eo caſu ius poſitiuum, iuri naturali non obuiat,ſed ſi aliter releuari non poteſt diſpenſabile eſt, vt homo accipiat rem alteri appropriatam pro vita ſua conſeruanda, qui tamen abſtineat ſi poſſeſſor ſit in tali extrema neceſſitate,& aliundè accipiat, vbi talis neceſſitas non adeſt,cū potior ſit conditio poſſidentis:ſecus tamen faciendo non peccat,cum cōſeruatio propriæ vitæ,alienæ ſit præponenda, & in tali caſu ius poſitiuum opponitur naturali, vnde ob imminentem neceſſitatem ceſſat rerum appropriatio,quæ eſt de iure gentium poſitiuo, & omnia fiunt communia,vt ibi dicit art.2.vnde ſi neceſſitas proximi nō poteſt

Septimum præceptum.

Furtū quando non ſit peccatum.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

aliter releuari, niſi per acceptionem rei alteri appropriatæ, tunc licet rem alienam accipere, ſi verò aliter releuari poteſt non licet, nam ex ordine charitatis ſicut iure naturæ debet quilibet conſeruare vitam ſuam, ita & vitam proximi in eo caſu, vnde diſpenſari poteſt, vt homo accipiat rem alienam pro vita proximi conſeruanda; non poteſt tamen Papa diſpenſare, vt res alteri ſublata non reſtituatur, remota ſaltem neceſſitate, nam res alicui aufertur, vel cum Domini ignorantia, & ſic dicitur furtum, vel per violentiam, & dicitur rapina, per iniuſtitiam, & ſic dicitur latrocinium, vel per ſurreptionem rei ſacræ, & ſic dicitur ſacrilegium, vel per retentionem mercedis operariorum, in quibus caſibus non cadit diſpenſatio, cum omnia nomine furti prohibeantur, vt res ſublata non reſtituatur, niſi in caſu neceſſitatis, & pro reipublicæ bono fortè, vel fidei defenſione, vel pro illorum à quibus accipitur bonorum confiſcatione, vel ipſorum donatione, vel pro eorum, qui accipiunt indigentiæ releuatione, & impoſſibili redditione, vt ibi dicit. art. 4.

Circa octauum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare, vt falſum teſtimonium non ſit peccatum, nam tranſgreſſio diuini præcepti eſt peccatum mortale: ſed Papa non poteſt diſpenſare in diuinis præceptis, ergo. Præterea falſum teſtimonium eſt contra Dei iuſtitiam, & iuſtum iudicium, quod contingit, vel quando quis falſum profert in rebus; quæ ſunt fidei, de quo Iob 3. vel contra iuſtitiam proximi, vt ille damnum percipiat, vel contra ſeipſum, & iuſtitiam ſuam, vel ex nimia humilitate, vt cum in confeſſione dicit quod non fecit, vel ex aliqua commoditate, vt ex inde commodum percipiat, quibus caſibus falſum teſtimonium eſt peccatum mortale, nec in eo cadit diſpenſatio, vt dicit Anch. q. 55. art. 1. non poteſt etiam Papa diſpenſare, quòd mendacium non ſit peccatum, nam verbum exterius eſt ſignum interioris, & quò ad audientem, vt eius mens per ſigna ad veritatis cognitionem excitetur, ſed mentiens intendit ſignificare rem aliter quam ſit, & exprimere contrarium eius quod ſentit, & excitare ad falſum animum eius qui audit, & tamen verbum hominis non poteſt carere rei veræ ſignificatione, & loquentis vera expreſſione, & audientis vera informatione ſine peccato, vnde omne mendacium eſt iniuſtum, & peccatum, nec in hoc cadit diſpẽſatio, vt ibi dicit art. 2. nec etiam diſpenſare poteſt quod liceat mentiri mendacio officioſo,

Falſi teſtimonij ſpecies.

vel

vel iocoſo. Eccleſ. 2. vt per Aug. in Enchir. c. 24. nam quędam ſunt mala ex genere operis propter indebitam materiam, vt hominem occidere; quædam propter indebitam circunſtantiam, vt Miſſam celebrare poſt prandium; quædam ob indebitum finẽ, vt dare eleemoſynam ob vanam gloriam, primum genus poteſt quandoque ſine peccato fieri, quia materiæ poteſt addi debita circunſtantia, vt bonum iuſtitiæ; ſecundum genus poteſt fieri quãdoque ſine peccato, quia illa circunſtantia poteſt remoueri, ſed tertium genus, quando importat prauam deordinationem in fine nõ poteſt fieri ſine peccato, quia actuali intentioni finis contraria ſimul ineſſe non poſſunt, cum ergo mendacium includat intentionem fallendi, nunquam poteſt fieri bene, & nunquam diſpenſandum eſt, vt fiat; nec Abraham fuit mentitus ſecundùm ſuam intentionem, quia Sara erat ſoror eius largè loquendo, quia erat ſoror Loth filia Aram fratris Abrahæ, Iehu etiam commendatus eſt de fine, quem intendebat, non de mendacio, nec obſtetrices remuneratæ ſunt pro mendacio, ſed pro benignitate, vt ibi dicit art. 3. non poteſt etiam Papa diſpenſare, quòd in iudicio in ferendo teſtimonium non interueniat iuramentum, nam teſtimonium ibi inducitur ad tollendam controuerſiam inter homines, homines verò per maiores ſuos iurant. Heb. 6. & iuramẽtum ſumitur ad confirmationem veritatis, vnde in omni teſtimonio adducto in iudicio debet interuenire iuramentum, diſpenſare tamen poteſt, vt aliquæ perſonæ inſignes, non iurent tactis ſcripturis, ſed admota manu ad pectus, &c. vt dixi tract. de Iuram. ſi verò profertur extra iudicium aliquid non eſt iuramento confirmandum, vt ibi dicit art. 4.

An mentiti ſint Abrahã Iehu & obſtetrices.

Circa nonum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare in concupiſcentia rei alienæ authoritate legis Moſaicæ, primò, quia lex Moſayca poteſt intelligi prohibuiſſe concupiſcentiam rei alienæ dupliciter, primò, quò ad legiſlatoris intentionem, ſecundò, quò ad pœnæ taxationem, primo modo, lex illa prohibuit concupiſcentiam, nam data fuit à Deo Exo. 20. qui plus diligit munditiã cordis, quàm operis, vt dicit Aug. lib. de decem chordis. ſecundò, nam illa præcepta tã affirmatiua, quàm negatiua inducebant hominẽ ad opera virtuoſa, ſed nemo poteſt operari virtuosè, nec iuſtè ex hoc q̃ exteriùs iuſta operetur, niſi iuſtè, & animo iuſto intẽdat, cũ bonũ ſit ex integra cauſa, vt dicit Dion. 4. de diuin.

nominib.& Philoſophus 2.Ethic. præterea id expreſsè prohibetur in illo præcepto.Non concupiſces rem , & domum proximi tui,quia ibi prohibetur omne bonum vtile, vel delectabile,vt dicit Aug. loco prædicto , non tamen impoſuit pœnam externam concupiſcentiæ,quia lex vetus cohibebat manum non animum,vt dicit Anch.q.56. art. 1. minus verò Papa diſpenſare poteſt in concupiſcentia authoritate legis Euangelicæ,primò , quia hic confertur gratia iuuans ad vitandam ipſam,ſic ſecundò, quia hic taxatur pœna pro interiori ira,& rancore. Matth. 5. Præterea lex illa ſolum bona temporalia promittebat obſeruatoribus eius:vnde & ſolum pœnam taxabat externis tranſgreſſoribus , lex verò noua promittit ſpiritualia, & æterna obſeruatoribus eius : vnde conuenienter taxat pœnam interiori concupiſcentiæ inordinatæ,ſcilicet peccati mortalis, modo tamen alibi explicato, ídque conuenienter cum ex praua concupiſcentia plura mala oriantur , ſcilicet appetitus inſatiabilitas , appetentis pœnalitas,rerum appetitarum inutilitas, iniuſtitiæ peruerſitas,charitatis ſuffocatio , & omnis denique iniuſtitia ; cum concupiſcentia ſit radix omnium malorum, vt ibi dicit art. 2.quo verò ad legem humanam poteſt Papa diſpenſare , vt pœna non imponatur intentioni , & concupiſcentiæ interiori,imò , nec eam imponere poteſt , vt habetur in c. erubeſcant. 32.diſt. vbi glo. imò Papa non poteſt punire cogitationes cum ſint ſoli Deo cognitæ , nec poteſt punire , niſi legitimè conſtet, ergo pro cogitatione pœnam non imponit, vt ibi dicit art. 3. quæ quidem concupiſcentia quatuor modis accipi poteſt,primò,vt eſt nobis innata,ſecundò , vt rationabiliter ordinata, tertiò, vt eſt in proximi detrimentum,quartò,vt eſt opere conſummata ; primo modo , concupiſcentia non eſt peccatum mortale , quia nobis nolentibus caro concupiſcit aduerſus ſpiritum , cum enim ſenſibilia,vel delectabilia,audita,vel viſa, vel imaginata ſemper ſe offerant nobis ad cogitandum,& imaginandum de eis, caro ſubito ſurgit,vt talia delectabilia,cogitata, & imaginata, audita,vel viſa concupiſcat, non expectato rationis iudicio, & deliberatione voluntatis , ideò talis concupiſcentia non poteſt eſſe peccatum mortale,cum non ſit voluntaria, nam ſi adſit rationis iudicium, & deliberatio voluntatis mortale eſt in materia mortali , poteſt etiam concupiſcentia rationabiliter ordinari cum quis cõcupiſcit rem aliquam viſam, vtilem,

1.Timot. c.6.

Cõcupiſcentia quando ſit peccatum mortale.

vtilem, vel delectabilem ſecundum permiſſionem Dei, & ob bonum, & virtuoſum finem, & iuſto titulo non in nocumentum alterius, & ſic non eſt peccatum mortale, ſed fortè veniale, cum eo ipſo quòd animus implicatur in cogitatione temporalium, retardetur à feruore ſpiritualium bonorum: tertio verò, & quarto modo, ſi concupiſcentia ſit in detrimentum proximi notabile, vel contra Dei mandatum eſt peccatum mortale, vt ibi dicit art. 4.

Circa decimum præceptum, non poteſt Papa diſpenſare authoritate alicuius legis, vt concupiſcentia non ſit peccatum, nam ſi ſit initiata, & non prohibetur ne progreſſum faciat, & ne iudicium rationis peruertat, eſt peccatum veniale, ſi enim ſit tantum inchoata, quæ ſurgat ex ſurreptione non eſt peccatum, cùm initietur ſine noſtra voluntate; ſi verò concupiſcentia per conſenſum rationis eſt deliberata, ſic prohibetur lege diuina, & eſt peccatũ mortale, ſi ſit de materia mortali, vel etiam ſi conſenſus ſit in ſolam delectationem peccati, licèt ibi non adſit explicitus conſenſus, ſed interpretatiuus; concupiſcentia verò exterioris operis conſummata eſt lege punienda, quia poteſt eſſe mota iudicio humano, nec in hoc Papa poteſt diſpenſare, vt idem dicit Anch. q. 57. art. 1. licèt in modo pœnæ diſpenſare poſſit, vel etiam in ipſa pœna ex cauſa, quæ quidẽ concupiſcentia poſt peccatum primorum parentũ in omnibus fuit præter Chriſtum, & Matrem, vt dicit Aug. lib. de bapt. paruul. poſſet tamen Deus per gratiam cooperante libero arbitrio illam auferre, id tamen Deus non permittit ob repreſſionem humanæ ſuperbiæ, & ſic conſeruationem diuinæ gratiæ, vt ibi dicit art. 2. nec ſanctus Ioannes Baptiſta, nec alij ſancti, quibus fuit remiſſum peccatũ de Papa diſpenſare non poteſt, quòd conſenſus in concupiſcentiam carnalem non ſit peccatum mortale, quando conſenſus eſt completus, vel completa deliberatio, vel eſt conſenſus in delectationem carnalem, nam ſi ſit ſola ſuggeſtio, vel ſurgat aliqua delectatio abſque deliberatione præhabita, & conſenſu rationis, quæ ad id non aduertit, non eſt mortale, ſed veniale, vt ibi dicit art. 3. & in hac concupiſcentia Papa non poteſt diſpenſare, vt ibi dicit, nec ſimiliter quòd moroſa cõcupiſcentia, ſi ſit moroſa conſenſu deliberationis, ita quòd tamdiu duret complacẽtia illa, donec ſibi conſentiatur plenè, & deliberatè, per rationis iudicium, & voluntatis imperium non ſit peccatum morta-

le, nam ſi ſit moroſa, ex ſola ſurreptione in carne non eſſet peccatum mortale etiam ſi diu duraret, & homo ſemper diſſentiret, vel complacentiam illam non acceptaret per rationis iudicium, vt ibi dicit art. 4. quòd ſi aduertat id eſſe contra præceptum Dei, nec repellat malã cogitationem valens, alio illam auertens, peccat mortaliter, ſi materia ſit de peccato mortali, quia ibi eſt conſenſus interpretatiuus, & dictum eſt plenè, ſuprà in tract. de paſſion. animæ, & tr. de peccato: non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt concupiſcentia carnalis aliquibus remediis ex toto vitetur, quia licèt mitigari poſſit, auferri tamen non poteſt, vt dicit Damaſc. lib. 4. c. 17. & habetur Sapien. 7. *homo non poteſt eſſe continens, niſi Deus det*; inueniuntur tamen aliqua remedia ad eam mitigandam, & reprimendam, quæ Diuus Hieronymus ponit in epiſtola ad Euſtochium, primò, non figendo animum particulariter in cogitationibus operationum carnalium, quia cùm particularia deſideria multum moueant, ſtatim cato inflammatur, & ſenſualitas tota incenditur, qua incenſa trahit rationem, & voluntatem ad conſenſum, ſicut ſphera trahit ſpheram, volentem tamen: Secundò, cùm huiuſmodi cogitationes veniant in mentem ipſas interficere ad petram qui eſt Chriſtus: Tertiò, praua colloquia, conuerſationes, & conuiuia fugiendo: Quartò, otium vitando, & res mundi ex toto ſpernendo, quæ remedia, & ſimilia, de quibus dixi cap. de concupiſc. mitigant carnalem concupiſcentiam, non autem in toto auferunt, nec eam euitant, cùm id fieri poſſit ſolum auxilio diuinæ gratiæ.

Quomodo reprimatur concupiſcentia.

8 *Papa quid poſſit circa legem Euãgelicam, vel non.*

Circa legem Euangelicam, Papa non poteſt in ea diſpenſare, cùm diſpenſare non poſſit in eo, quòd Apoſtolus anathematizat, ſed ſic facit Apoſtolus Gal. 1. contra ſubuertentes Euangelium Chriſti, ergo. Præterea lex patitur diſpenſationem, vel ob eius imperfectionem, vel inexplicationem, vel variationem negotiorum occurrentium, ob primum lex Moſayca recipit diſpenſationem, cùm nihil ad perfectum adduceret, Hebr. 2. propter ſecundum, lex naturæ, quæ cùm ſit vniuerſalis, per additionem, & ſubtractionẽ fuit particulariter explicanda: Tertio modo, lex humana ſic ſe habet, quæ ob variationem actuum humanorum variari debet, at lex euangelica eſt perfecta, clara Mat. 7. & ſtabilis Matt. 24. ergo nullo modo patitur diſpenſationẽ, vt dicit Anch. q. 60. art. 3. vnde circa ſacramenta nouæ legis Papa diſpenſare non poteſt,

poteſt, vt aliquod ſacramentum de nouo inſtituatur, cũ eorum inſtitutio non conueniat illi, nec alicui puro homini, ſed ſoli Chriſto, cùm ſit ſignum ſignificans, & efficiens gratiam, at nemo poteſt dare tale ſignum, niſi qui eſt author gratiæ, hic eſt ſolus Deus, vt habetur infrà de ſacram. in genere, ergo. Præterea ſacramenta veteris legis authoritate diuina ſunt inſtituta, ergo magis ſacramenta nouæ legis, quæ maioris ſunt virtutis, vt dicit Aug. 6. de ciuit. Dei. c. 11. Præterea illius eſt ſacramenta inſtituere, à quo virtus, & efficacia ipſorum emanat; ſed talis virtus à ſolo Chriſto emanauit, vt dicit Aug. in caput Ioan. 19. ergo ab ipſo ſolo ſacramẽta ſunt inſtituta, vt idem dicit Anch. q. 58. art. 1. Sic etiam Papa non poteſt diſpenſare, vt effectus ſacramenti conferatur ſine ſacramento, nam id pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quã Chriſtus ſolus ſibi retinuit, vt quando dedit gratiã Cornelio nõdum baptizato, & huiuſmodi illamq; Deus non conceſſit alicui homini puro. c. merito. de conſecr. diſt. 4. & explicat Aug. lib. de conſenſu Euangeliſt. nõ poteſt etiã Papa diſpenſare in forma ſacramentorum, nam forma eſt de eſſentia rei, ſed Papa non poteſt diſpenſare circa eſſentialia ſacramentorum, ergo nec in forma eorum; præterea remiſſio peccatorum non fit niſi Chriſti authoritate. 2. Cor. 2. ergo & formam inſtituere in quolibet ſacramento, per quod peccatum remittitur, ad ſolum Chriſtum pertinet, à quo ſacramenta ſunt inſtituta, vnde in formis ſacramentorum non cadit diſpenſatio, ſed eccleſia debet illis vti, quibus ipſe Chriſtus immediatè eſt vſus, vel Apoſtoli, qui ab ipſo acceperunt eaſdem, vt ibi dicit art. 3. nõ poteſt etiam Papa diſpenſare in materia ſacramentorum, cùm ſit de eorum eſſentia, ideò non cadit ibi diſpenſatio, nã vt in naturalibus in his quæ differunt ſpecie, materia eſt diuerſa propter diuerſitatem formæ, vt dicit Commentator 1. de anima, in his verò quæ ſunt eiuſdem ſpeciei forma non eſt diuerſa, niſi propter diuerſitatem materiæ, ita quòd manet vnitas formæ ſpecificæ, cum diuerſitate materiæ diuerſificatæ per diuerſa accidentia, ſic in ſignis ſacramentalibus, oleum, & aqua, & panis differunt ſacramentaliter propter diuerſitatem formarum ſacramentorum, vnum tamen, & idẽ ſacramentum poteſt habere materiam diuerſam diuerſificatam per diuerſa accidẽtia, vt quòd aqua ſit dulcis, vel amara, non diuerſificat ſpeciem ſacramenti Baptiſmi, & quòd panis ſit azymus,

azimus,vel fermentatus , non diuerſificat materiam ſacramenti Euchariſtiæ; in materia ergo ordinata eſſentialiter ad formam ſacramenti non cadit diſpenſatio , ſed in diuerſificatione materiæ iuxta diuerſa accidentia nõ mutantia ipſius naturæ ſpeciem,vel entitatem diſpenſari poteſt , vt ibi dicit art. 4. non poteſt etiam Papa diſpenſare in numero ſacramentorum ſumendo ſacramenta propriè ſine quibus ſalus hominis haberi non poteſt, quia à Deo ſolo ſunt inſtituta, quo verò ad ſacramentalia,quæ non conferunt gratiam,ſed præparant ad eã,& excitant hominé ad deuotionẽ , vt aquæ benedictæ ſuſceptio,cineris,& huiuſmodi, ſine quibus ſalus hominis haberi poteſt, ſic Papa in eis poteſt diſpẽſare,multiplicando, vel diminuendo,prout videt eccleſiæ vtilitati,& deuotioni fidelium expedire , vt ibi dicit art. 6. non poteſt etiam Papa diſpenſare in ſacramentorum iteratione , quæ imprimunt caracterem , & poteſtatem ſpiritualem , Baptiſmus ſcilicet aptitudinem ad recipiendum omnes perfectiones actuales,& ſpirituales; Confirmatio,ad faciliùs reſiſtendum aduerſario;Ordinatio,ad agendum,& adminiſtrãdum alia ſacramenta , nam cùm character ſit poteſtas ſpiritualis, in his ſacramentis à Chriſto imprimitur indebiliter , à quo ſacramenta ſunt inſtituta ; ſicut Papa non poteſt diſpenſare in charactere , ex dictæ poteſtatis impreſſione, vel expulſione, cum animo imprimatur,& ideò nec per ſuſpenſionem , vel degradationem auferri poſſit, imò manent in anima etiam ſeparata , vt dicit Aug. 1.lib. de ſymbolo, Sic non poteſt diſpenſare in dictorum ſacramentorum reiteratione,vt ibi dicit art.7. non poteſt etiam Papa diſpenſare in ordinatione ſacramentorum,ſcilicet vt quis poſſit ſaluari ſine Baptiſmo. Ioan. 3. nec quòd ſacramentum Euchariſtiæ alia dignitate non excedat , cùm ibi contineatur Chriſtus non ſolum per gratiæ efficaciam , vt in aliis , ſed etiam per ſuam realem præſentiam, nec quòd matrimoniũ alia tempore non præcedat,cùm fuerit in ſtatu innocẽtiæ, nec quòd ſacramentũ ordinis non ſit prius aliis, quò ad adminiſtrandi poteſtatem,vt ibi dicit art. 8. poteſt tamen Papa diſpenſare in ritu ſacramentorum, nam Iacobus, & Baſilius Miſſæ celebrationem,quam tamen prius Chriſtus inſtituit , adduxerunt. c. Iacobus. de conſecr. diſt. 1.quò ad ritus.& Aug. 1. ad Cor.11.dicit, quòd licet Chriſtus poſt cœnam ſuum corpus dederit diſcipulis,& tradiderit eius materiã,& formam,

quo

Digitized by Google

quo tamen ritu,vel ordine poſtea ſumendum eſſet,& ſacrificium peragendum Apoſtolis reliquit docendum, & ſucceſſoribus Petri ordinandum,nam Papa poteſt diuerſos gradus, vel ordines prælatorum ordinare, & ordinatos tollere pro rerum diuerſitate, & tempore, ſic tamen vt omnes non tollat,nec Epiſcoporum,aut miniſtrorum ordinationes impediat,quod facere non poteſt, & idem etiã poteſt diuerſos ritus in adminiſtratione ſacramentorum inſtituere,ſeruatis ſemper illis quæ ad eſſentiam,vel ſubſtantiam ſacramentorum faciunt,vt ibi dicit art.5.

9 *Papa quid poſſit circa articulos fidei, vel non.*

Circa articulos fidei,poteſt Papa diſponere de noua ſymboli editione,nam quoties regula fidei ventilatur,ad authoritatem Petri referenda eſt,vt dicit Auguſt.1.lib.ſymb.vnde omnis ſymboli ordinandi authoritas in ſancta Dei eccleſia terminatur, cum fides Chriſtiana habeat vniuerſalitatem, vnitatem,& authoritatem, vnde in ſymbolo ponuntur illa, quæ vniuerſaliter pertinent ad fidem Chriſtianam, vnde ei incumbit authoritas condendi eiuſmodi ſymbolum, qui eſt caput fidei Chriſtianæ,& in quo, vt in capite omnia membra eccleſiæ vniuntur,& cuius authoritate omnia quæ ad fidem ſpectant firmantur,& roborantur, vt dicit idem Anch. q.59.ar.1.poteſt etiam Papa diſponere circa articulorum editionem, vel per eorum additionem, & multiplicationem, quia ſicut poteſt,nouum ſymbolum condere:ſic nouos articulos multiplicare,quia id non eſt addere aliquid ſcripturæ, ſed addere veritatem,quam continet,poteſt etiam articulos in ſymbolo poſitos per plures articulos explicare, cum dubia fidei ad Papam referantur; tertiò,quia ſub quolibet articulo poſſunt poni plura credibilia, & ad illos plura reduci poſſunt, ſic tamen vt nouum articulum, & nouum dogma non introducat,quod facere non poteſt,licet latentem veritatem poſſit per alios articulos explicare, tum ad tollendas aliquas hæreſes nouiter ortas,vt fecit quando addidit ſymbolo proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, & Filio contra hæreſim Græcorum, tum quia eccleſia quotidie proficit à Deo illuſtrata in cognitione diuinorum, non poteſt tamen Papa diminuere articulos fidei, quantum ad ſubſtantiam credibilium, cum non poſſit deſtruere ea quæ ſunt fidei. 2. Cor.10.poſſet tamen quò ad modum credendi,& explicandi,ad tollendos aliquos errores,alios modos credendi,& explicandi ordinare, quo verò ad eorũ coactionẽ Papa poteſt

cogere

cogere eos,qui fidem susceperunt per baptismum,vt articulos fidei obseruent,& fidem colant:infideles autem non potest cogere,nec dare effectum ipsis articulis, quia solius Dei est dare talem effectum ad finem vltimum consequendum, vt scilicet sine fide impossibile sit placere Deo , hoc modo tam credentes , quàm non credentes includuntur, cum sine fide nulli salui fieri possint.

Circa verò Epistolas Pauli, & dicta Apostoli,notandum, quòd Apostolus in sua doctrina aliqua posuit promulgans ius diuinum,vt vetans circunciſionem,& huiusmodi. Gal.5. & in hoc Papa non potest dispensare , quia id sibi à Christo fuit immediatè reuelatum. Gal. 1. quædam verò sicut propria statuit , vt 1. Corinth. 11. cætera cum venero disponam , vt infrà cap. 16. mandauit , vt collectæ,quæ fiunt in sanctos , per vnam sabbati fiant , quòd non pertinet ad ius diuinum , & similiter quòd dicit de bigamo non promouendo , cum non sit de iure diuino,& in his Papa potest dispensare,non potest tamen destruere scripturam canonicam Apostolorum , & Prophetarum , quæ est in ecclesia , nec etiam in his, quæ Apostolus docuit nomine Christi dispensare,vt Galat.2.vt dicit D. Tho.quodlib.4.art.14. Turre Cre. de authoritate Papæ q.63.vt de matrimonio non dimittẽdo.

10 *Papa quid possit circa traditiones sacras, vel non.*

Circa traditiones verò dicendum est, quòd aliquæ traditiones sunt de iure diuino à Christo sine scripto doctæ , & in his Papa non potest dispensare , sicut nec in iure diuino, aliquæ verò dicuntur apostolicę,& eæ etiam sunt in duplici differentia, nam quasdã Apostoli acceperunt à Christo per traditionem, & in his Papa similiter non potest dispensare; aliquæ verò sunt introductæ ab ipsis Apostolis,& in his Papa pro temporum locorum,& personarum, ac negotiorum diuersitate potest dispensare , vnde Papa ex prædictis habet determinare ea,quæ sunt fidei,cum sit vna fides totius ecclesiæ,ergo ad illum pertinet determinare ea,quę sunt fidei,qui est caput totius ecclesiæ,& hic est Papa,& qui etiam vt talis in quæstionibus fidei determinandis errare non potest Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre , vt non deficiat fides tua* , & ad eundem etiam spectat determinare quid est hæresis , nam cum sit iudex eorum quæ sunt fidei habet etiam contraria determinare,vt dicit idem Anch.quæst.10.art.1.& 2.& cum ad eum pertineat symbolum ordinare , potest etiam dubia in rebus fidei emergentia interpretari , & terminare , &

simi

ſimiliter occulta, & implicita explicare, vnde & ſine mandato, vel conceſſione Papæ, qui eſt iudex vniuerſalis, nulli licet de hæreſi inquirere.c per hoc,extra de hęret.vt ibi dicit artic. 3. & 4. nec quiſquam, etiam ſine mandato Papæ hæreticos poteſt punire,vt ibi dicit art. 5.nec Principes poſſunt etiam hæreticos iudicare ſine mandato Papæ, vt ibi dicit artic. 6. qua ratione ad Papam ſpectat ponere ſub articulo ea,quæ nos beatos faciunt,& quę ab homine naturaliter cognoſci non poſſunt vt ſic per fidem homo Deo coniungatur. Oſeæ 2 & vt agendis rectè dirigatur & cùm ſit intellectualis in ratione perficitur, ſuperaddendo id quod homo naturaliter cognoſcere non poteſt & beatum illum reddat, captiuando intellectum in obſequium fidei, vt idem dicit q.11. art. 1.& conuenienrer ponitur ſub articulo eſſe Deum, & eſſe vnum Deum, creditur enim in Deum, vt omnium prouiſorem, ac creatorem, omnium actuum humanorum directorem,omnium bonorum remuneratiorem, & malorum punitorem, ſecundùm quem modum Deum eſſe non eſt probatum humana ratione, & additur etiam vnum Deum,ad arguendos eos,qui adorant plures Deos.Sap. 14. diuinatores,& dæmonum conſultores,qui plures Deos adorant, cum illis diuinum honorem tribuant, conuenienter etiam ponitur ſub articulo Deum eſſe creatorem omnium contra Ariſtotelem,& alios,qui voluerunt mundum eſſe ab æterno,vt ibi dicit art.2.& 3. ad Papam etiam ſpectat determinare modum credendi Trinitatem.cap.firmiter. extra de Trinit.oportet enim,vt credatur eſſe vnus verus ſolus Deus ſine Deorum pluralitate, æternus ſine inceptione, immenſus ſine menſuratione, incommutabilis ſine mutatione, omnipotens ſine ſubiectione, ineffabilis inueſtigatione. quæ omnia ponit. Innocent. in dict. cap. firmiter. modus verò diſtinctionis perſonarum eſt, vt Pater ſit à nullo, Filius à Patre ſolo, ac Spiritus ſanctus ab vtroque; Pater generans, Filius naſcens, Spiritus Sanctus procedens, tres quidem perſonæ, ſed tamen vna eſſentia, conſubſtantiales, coæquales, coomnipotentes, & coæternæ, vt idem dicit in d.c. vbi ponit perſonarum diſtinctionem,dum dicit tres perſonæ,diſtinctionis cauſæ aſſignationem, dum dicit, Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, Spiritus ſanctus ab vtroque, Pater generans, &c. nam inter perſonas diuinas non poteſt eſſe diſtinctio, niſi per originem vnius ab altera,

Solius Papæ mandato hæretici puniri debent.

altera,vt idem dicit art.4.& 5.ad Papam etam ſpectat determinare modum vnitatis trium perſonarum, nam eſſentia diuina eſt ſimpliciſſima,vnde in tribus perſonis non eſt plurificata,quia ſimplex non plurificatur,ideò ſumma quædam res eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus non habens partem,& partem,vnde totam dat Pater Filio, ſummam rem, & totam ſibi retinet, & Pater & Filius totam dant Spiritui ſancto,& totam ſibi retinẽt, eſt etiam diuina eſſentia communiſſima,vnde nec eſt genita,nec generans,quia cum eſſe genitum cõueniat Filio,& non Patri, ſi diuina eſſentia eſſet genita, Pater non eſſet diuina eſſentia, & ſi eſſet generans, cùm generare non conueniat filio, filius non eſſet diuina eſſentia, ſed bene eſt per generationem, & proceſſionem eadem eſſentia numero, tribus perſonis communicata, quod fatetur æqualitatem diuinarum perſonarum, & tria opera à tota Trinitate ſimul eſſe facta efficienter: ſcilicet creationem, redemptionem, & glorificationem, vnde ad Papam etiam ſpectat ponere ſub articulo Patrem eſſe omnipotentem,& ſic ea,quæ pertinent ad diſtinctionem perſonarum, nam Patri omnipotentia appropriatur,ſicut ſapientia Filio,bonitas Spiritui ſancto,nam & potentia ſine ſapientia genita, ſic Pater non recipit eſſe ab aliquo,Sapientia verò non poteſt eſſe ſine potentia,ideò ſapientia appropriatur Filio, qui etiam in eo quod Deus, non poteſt eſſe ſine Patre,cum totum ſuum eſſe à Patre recipiat,bonitas verò non poteſt eſſe ſine ſapientia, & potentia,quia bonitas eſt bene,& ſapienter velle, ideò appropriatur Spiritui ſancto,qui procedit à Patre, & Filio,iſta tamen tria ſapientia, potentia, & bonitas communia ſunt tribus perſonis, ad denotandum vnam eſſe omnium eſſentiam,licet approprientur illis modo prædicto,vt diſtinguãtur ipſæ perſonæ per propria earum,vt idem dicit q.12.art.1,Ad Papam etiam ſpectat determinare modum generationis Filij Dei,contra hæreticos,qui poſuerunt Chriſtum non eſſe Dei Filium, vnde in Symbolo dicitur contra hunc errorem, & in Ieſum Chriſtum Filium Dei Vnigenitum: contra verò dicentes eum non fuiſſe ante Virginem: additur, ex Patre natum ante omnia ſæcula, contra verò negantes non eſſe perſonã diſtinctam à Patre,& Spiritui ſancto additur,Deum de Deo,lumen de lumine,contra pariter dicentes eum non eſſe verum Deum, nec eiuſdem naturæ cum Patre additur,

Deum

Digitized by Google

Deum verum de Deo vero, contra verò dicentes Chriſtum eſſe creaturam in tempore factam, non æternum, additur genitum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt. Ad Papam etiam ſpectat modum procedendi Spiritum ſanctum à Patre, & Filio determinare, vt ſic præcludatur via omnibus contrarium opinandi, vt Græci fuere, qui tenuerunt eum procedere à Patre tantum, vel à Patre per Filium tanquam à duobus principiis, quod damnatur in c. fideli. de ſum. Trin. vbi deciditur Spiritũ ſanctum procedere à Patre, & Filio tanquam ex vno principio; poteſt etiã Papa plura de Spiritu ſancto ponere ſub articulo, quam ſolam proceſſionem à Patre, & Filio, ad tollendum varias hæreſes, & errores, nam contra ſentientes Spiritum ſanctum eſſe creaturam, & minorem Patre, & Filio, ponitur in Symbolo, *Credo in Spiritum ſanctum Dominum*: ad tollendum etiam errorem, quòd vita ſpiritualis animæ acquiri poſſit ex libero arbitrio ſine aliqua infuſione Spiritus ſancti, additum eſt, *& viuificantem*; contra pariter dicentes eum non procedere à Filio, additur, *qui ex Patre, Filióque procedit*: contra negantes eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, & Filio, additur: *qui cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur*, ad tollendum etiam errorem quòd vetus teſtamentum non fuerit à Deo bono, nec Spiritu ſancto inſpirati loquuti ſunt Prophetæ, additur, *qui loquutus eſt per Prophetas*. Ad Papam etiam ſpectat ponere ſub articulo ea quæ pertinent ad naturam humanam à Dei filio aſſumptam, & primum modum Conceptionis, & Incarnationis Chriſti, ad tollendos varios errores, & hæreſes, aliqui enim dixerunt Chriſtum eſſe incarnatum non ſolùm ob homines, ſed etiam ob dæmones damnatos ſaluandos, vnde dicitur in Symbolo, *& propter nos homines*: contra dicentes Chriſti incarnationem, & paſſionem non ſufficere ad ſalutem ſine legalium obſeruatione, additur, *& propter noſtram ſalutem*, contra negantes Chriſtum non deſcendiſſe ad terram, id eſt, ſe non humiliaſſe per carnis in vtero virginis aſſumptionẽ, & non fuiſſe purũ hominem, additur, *deſcendit de cœlis*: contra dicentes eum per virile ſemen conceptum, & incarnatum, additur: *incarnatus eſt de Spiritu ſancto*, & in Symbolo Apoſtolorum, *conceptus eſt de Spiritu ſancto*: contra negantes Chriſti corpus fuiſſe verum, & eiuſdem naturæ, cũ corpore humano, additur: *natus ex Maria virgine*:

contrá etiam negantes humanam naturam perſonaliter non fuiſſe vnitam Filio Dei, ſed eam tantum habitare, vt inhabitat ſanctos viros, additur: *Et Homo factus eſt*, vt dicit idem Anch. q. 13. art. 1. ad Papam etiam ſpectat ponere modum Paſſionis, & Sepulturæ Chriſti, nam homo per peccatum incurrit Dei offenſionem, animæ maculam, & eiectionem à Paradiſo, ad remouendam ergo Dei offenſionem, neceſſaria fuit mors Chriſti, & Paſſio, vt ſicut homo morte ſe damnauerat, morte redimeretur per iuſtitiam talionis, ad tollendam maculam animæ: Chriſtus in ſua Paſſione fecit quoddam balneum, quo animæ ab omni macula lauantur, nam cum lauantur in Baptiſmo, ſanguine Chriſti lauantur, cum Baptiſmus non ſine ſanguine Chriſti efficaciam habeat, ad tollendum exilium Paradiſi neceſſaria fuit Chriſti ſepelitio, vt ſic anima eius ſeparata à corpore ad infernum deſcenderet, & inde animas ſanctorum per peccatum primi parentis à Paradiſo expulſas ad cœleſtia reuocaret, ideò ponitur ſub articulo *crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, Paſſus, & ſepultus eſt*, vt ibi dicit artic. 2. ad Papam etiam ſpectat omnes articulos fidei explicare, nam ſalus humani generis facta eſt per manifeſtationem diuinitatis ſecundùm humanitatem aſſumptam, quæ diuinitas eſt manifeſtata nobis in ſacris literis; primò, quantum ad eſſentiæ vnitatem: ſecundò, quantum ad Patris poteſtatem: tertiò, quantum ad Filij proprietatem: quartò, quantum ad Spiritus ſancti ſanctitatem: quintò, quãtum ad eccleſiæ communitatem: ſextò: quãtum ad reſurrectionis veritatem diuina virtute fiendam, ſeptimò, quantum ad æternæ vitæ acquiſitionem, ob primum dicitur: *Credo in vnum Deum*, ob ſecundum, *Patrem omnipotẽtem*, ob tertium, *& in Ieſum Chriſtum Filium eius Vnigenitum*: ob quartum, in Symbolo Apoſtolorum, *& in Spiritum ſanctum Dominum*, ob quintum, *Sanctorum communionem*, ob ſextum, *Expecto reſurrectionem mortuorum*, ob ſeptimum, *& vitam venturi ſeculi*. Per humanitatem verò aſſumptam Dei filius ſeptem modis eſt operatus noſtram ſalutem: primò, per eius conceptionem, ſecundò, per eius natiuitatem, vel incarnationem, tertiò, per mortem, & paſſionem, quartò, per deſcenſionem ad inferos, quintò, per reſurrectionem, ſextò, per aſcenſionem in cœlum, ſeptimò, per eius in fine ſeculi iudiciariã dominationem; ob primum dicitur, *qui conceptus eſt de Spiritu ſancto*, ob ſecundum, *ex Maria*

Digitized by Google

Maria virgine, ob tertium, *crucifixus pro nobis ſub Pontio Pilato*, ob quartum, *deſcendit ad inferos*, ob quintum, *tertia die reſurrexit à mortuis*, ob ſextum, *aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris*, ob ſeptimum, *qui venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos.* Ad Papam etiam ſpectat in Symbolo ponere omnia ſacramenta eccleſiæ, nam ſacramenta ſunt medicinæ peccatorum, quibus anima à defectibus, & peccatis purgata efficitur capax receptionis ſeptiformis gratiæ Spiritus ſancti, nam in anima noſtra ſunt ſeptem defectus: primus, infectionis peccati originalis: ſecundus, impugnationis diaboli: tertius, perpetrationis culpæ actualis: quartus, debilitationis vitæ ſpiritualis: quintus, deturpationis per reliquias peccatorum: ſextus, per ignorantiæ malum: ſeptimus, per carnalis concupiſcentiæ irrefrenationem; primus tollitur per baptiſmum: ſecundus, per confirmationem: tertius, per pœnitentiam: quartus, per ſacramentũ Euchariſtiæ: quintus, per extremam vnctionem: ſextus, per ſacramentum ordinis: ſeptimus, per matrimonium. Ad Papam etiam ſpectat determinare per quem modum corpus Chriſti eſt ſub ſacramento altaris, nam in hoſtia eſt totum corpus Chriſti, vt cibus ſpiritualis animæ, non ſub quantitate propria, ſed ſub quantitate panis, & vini, per tranſubſtantiationem ſubſtantiæ eius in ipſum, quem modum eſſendi determinat Papa in cap. firmiter. extra de ſum. Trin.

Septẽ ſacramenta ſunt remedia ſeptem animæ defectuum.

Circa canonizationem ſanctorum, cum id ad finem reducatur, ad ſolum Papam pertinet ſanctos canonizare, vel quòd aliquis in ſanctos referatur, & pro ſancto honoretur, & pro eo ſolemne officium fiat, probatur in c. 1. de reliquiis, & vener. ſanct. præterea ad ſancti canonizationem tria præcipuè requiruntur, primò, approbatio eius ſanctitatis, ſecundò, veneratio eiuſdem à toto populo Chriſtiano, tertiò, fidei eccleſiaſticæ beneficio illius ſancti gratias à Deo poſcentis confirmatio, quæ ad ſolum Papam pertinent, qui eſt caput eccleſiæ, nam vt ſolus Chriſtus ſanctificat, & Deus, Leuit. 21. ſic ſolius Papæ eſt qui eſt Vicarius Chriſti omnem ſanctitatem manifeſtare, & approbare, vt dicit Anch. q. 14. art. 1. vnde Epiſcopus non poteſt in ſua diœceſi aliquem pro ſancto venerari ſine Papæ authoritate d. c. 1. nam ad illum pertinet canonizatio ſanctorum, in quo vniuntur omnia membra eccleſiæ, qui ſolus eſt Papa; ne ſint ſchiſmata in eis, idq; poteſt Papa facere ſine collegio Cardinalium, cum collegium

11 *Papa quid poſſit, & debeat agere circa canonizationem ſanctorum.*

Digitized by Google

non aſſiſtat Papæ per modum determinationis, vel limitationis eius poteſtatis, ſed magis, per modum miniſterij, & conſilij, conueniens tamen eſt, vt requiratur eius conſilium ad vitãdas fraudes, & in hac canonizatione ſanctorum probabile eſt, quòd Papa errare non poſſit, quia licet ibi ſit actus humanus, ſcilicet informatio per teſtes, tamen honor, quem ſanctis exhibemus, eſt quædam proteſtatio fidei, & redundat in fidei augmentum, vnde credendum eſt, quòd eius iudicium errare in hoc nõ poſſit, vt dicit D. Tho. quodlib. 8. art. vlt. & Turre Cr. de poteſt. Papæ, q. 81. vnde non poteſt officium celebrari de eo, qui nõ eſt canonizatus per Papam. d. c. 1. nam licet ſacrificium nõ offeratur ſancto, ſed vni Deo, quia tamẽ in locis aliquibus vbi offertur ſacrificium fit memoria ſancti, non debet ſolemnitas talis memoriæ celebrari, niſi ab illo qui eſt caput totius eccleſiæ ſit canonizatus, & in ſanctitate comprobatus, licet oratione priuata poſſit quis honorare illum, quem credit ſanctum, non poteſt tamen Papa aliquem canonizare ob ſolam ſcientiam: nam is ſolum debet canonizari, qui eſt bonus vniuerſaliter, & ſimpliciter, ſed qui habet bonitatem ſecundùm intellectũ tantum, abſque voluntatis bonitate, nõ dicitur bonus ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ergo ob ſcientiam ſolam nõ debet quis canonizari, vt idem dicit q. 15. art. 1. debet tamen ob ſanctitatem vitæ eum canonizare, arg. c. miramur. 41. diſt. vbi ſi ad honores mundi non aſſumuntur iuſtè, niſi boni, minus ad tantum honorem, & dignitatem, quæ quidem ſanctitas declaratur per fidem conſtantem, per obedientiam eccleſiæ, per charitatem erga Deum, & proximum, per vitationem peccati omni conatu, per auditionem delectabilem Dei verbi, ac non quærendo ex operibus bonis gloriam mundi, & requiritur etiam bona fama canonizandi, vt eius fama ſemper fuerit laudabilis, aliàs ſequeretur contemptus, & populi perturbatio, licet de per ſe non ſufficiat, requiritur etiam quòd canonizandus faciat miracula virtute Dei, in teſtimonium ſanctitatis, & poteſtatis collatæ à Deo, quòd non pertinet niſi ad ſanctos viros, & amicos Dei, vel in vita, vel in morte, nã ſi alio modo fierent miracula, cum id concedatur etiam malis, non eſſet argumentum ſanctitatis, propter donum verò prophetiæ ſimpliciter, & præcisè nõ debet aliquis canonizari, niſi ſint alia ſigna teſtificãtia eius ſanctitatem, & bonitatem; cum etiam mali homines dæmonum

Quinam debent canonizari & inter Diuos referri.

inuoca

inuocatione poſſint futura prædicere, vt ibi dicit; quo verò ad modum, primò mouere debet frequens denunciatio facta Papæ, vt aliquis pro ſancto in veneratione habeatur: ſecundò, ſequi debet commiſſio Papæ de inquirendo de eius ſanctitate, & miraculis: tertiò, commiſſionis inquiſitio: quartò, relatio inquiſitionis factæ quintò, diligens examinatio relationis factæ: ſextò, diſcuſſio examinationis factæ per Conſiſtorium: ſeptimò, ſecreta definitio, & terminatio: octauò, manifeſta publicatio: nonò, aſſignatio diei canonizationis: decimò, Papæ & omnium aſſiſtentium genuflexio, & oratio, ne Deus permittat ſuam eccleſiam decipi: vndecimò, recitatio miraculorum, & opera miſericordiæ ſancti, & ipſius in catalogo ſanctorum conſcriptio: duodecimò, Miſſæ in honorem ſancti celebratio, & cantici ſpiritualis decantatio, vt idem dicit q. 16. art. 1. non debet tamen ſtatim Papa aliquem ſanctum ſibi denunciatum canonizare: primò, ob raritatem miraculorum, quæ fiunt in eccleſia nunc, ne ficta fingantur: ſecundò, ob operis arduitatem: tertiò, propter fidei firmitatem, vnde eſt expectanda frequens operatio miraculorum, & diuulgatio famæ, opera miſericordiæ alicuius antequam canonizetur, vt fides Dei ſanctitate in cordibus Chriſtiani populi firmetur, & roboretur, non tamen ille ordo ſeruandus eſt in canonizatione Martyris, vt Cõfeſſoris, nam in Martyre cauſa martyrij finaliter eſt defenſio, & confeſſio veritatis fidei Chriſtianæ, & eorum, quæ annectuntur fidei, tamen conſtare debet, ꝙ pro tali veritate mortuus ſit: quo tamen ad modum examinandi, & procedendi, idem ordo ſeruari debet: non poteſt tamen Papa canonizare aliquem ad ordinem Apoſtolorum, nam Apoſtoli ſpecialiter à Chriſto fuerunt illuminati. 1. Cor. 2. ſecundò, *fuerunt ad apoſtolatum immediatè per Chriſtum vocati, & Apoſtoli dicti.* Matt. 4. tertiò, fuerunt in certis ſedibus per ipſum locati, ibidem, & ſuper totum orbem iudices, & principes ordinati, quæ aliis non fuerunt communicata, & hoc modo nullus in eorum numerum poteſt canonizari, nec officium, nec ſolemnitas pro eis debita pro ipſis cantari. Quantum tamen ad ſanctitatis eorum meritum, poteſt aliquis eis comparati, quò ad martyrij coronam: non debet tamen Papa omnes canonizare, quos conſtat eſſe in vita æterna, quia cum ſit caput eccleſiæ. 1. Epheſ. 1. illos debet venerari pro ſanctis, quorum vita, & doctrina eccleſia fuit promota, & moribus, &

exemplis informata,dum viuerent;quod omnibus qui ſunt in beatitudine non conuenit, vt idem dicit quæſt.12. art. 1. *non debet etiam Papa canonizare Patres veteris teſtamenti,quia ſanctorum canonizatio requirit tempus plenitudinis gratiæ, quæ per Chriſtum eſt facta.* Ioan. 1.ergo,ſecũdò,quia licet eſſent ſancti,claritas tamẽ diuinæ viſionis eis fuit clauſa,vnde nõ debent pro ſanctis canonizari, vt ibi dicit art.2. non poteſt etiam aliquis pro ſancto venerari ſine Papæ authoritate , nam in dubiis Chriſtianæ religionis authoritas ſanctæ eccleſiæ eſt expectanda,vnde ſi eccleſia Romana dicit aliquem ſanctum eſſe in aliqua eccleſia, alibi eum venerari non licet, quod ſi non conſtat ſine peccato piè venerari poſſunt à fidelibus,vbi creditur probabiliter eſſe,vt ibi dicit art.3.probabile eſt etiam quòd in ſanctos relati ſint certò in vita æterna,vt ſupra eſt dictum, licet per certitudinem cauſæ id certo ſciri non poſſit, *cum nemo ſciat, vtrũ quis ſit dignus amore , vel odio.* Eccl. 9. *ob tamen aſſiſtentiam Spiritus ſancti in hoc negotio piè credendum eſt , & tenendum, eccleſiam non errare.* Non licet etiam corpora ſanctorum canonizata extrahere ex locis vbi ſunt ſine Papæ authoritate,ſine peccato.c.placuit.de conſecr.diſt.1.primò,quia ibi committitur ſacrilegium , auferendo ſacrum de ſacro. c. ſi quis. 17.q. 3. & Papa etiam læditur , quia eius præceptum contemnitur , quia id prohibet in cap. corpora ſanctorum. de conſecr.diſt.1. *non poſſunt etiam reliquiæ ſanctorum emi, vel vendi, ſiue Papæ authoritate.* c. audiuimus. de reliq.& vener.ſanct. nam ſimonia eſt emptio rei ſpiritualis , vel illi annexæ:ſed aliquid annectitur inſtrumentaliter rei ſpirituali,vt corpus animæ,vnde ſicut corpus non viuit ſine anima, ſic reliquiæ ſanctorum ſine re ſpirituali cui annectuntur nec vendi,nec emi poſſunt.d.c.audiuimus.& c.ſi quis. 1.q.3. vt ibi dicit art.6.& de hac materia dixi latè tract.de cultu ſanct. & de ſim.

12 *Papa quid poſſit circa confeſſionem ſacramentalem.*

Circa confeſſionem peccatorum faciendam , poteſt Papa concedere , q; Chriſtianus confiteatur ſemel in anno alteri, quàm proprio ſacerdoti , nam cũ Epiſcopus id poſſit in ſua diœceſi.c.inter cætera.de offic.ordin. multo magis Papa in toto orbe , qui cum ſit vniuerſalis paſtor eccleſiæ , qui confitetur illi,vel alteri de ſuo mandato , confitetur proprio ſacerdoti,cum nec curatus ſit proprius ſacerdos , niſi de mandato ſuo,nullus enim ſacerdos ſecularis,vel religioſus habet

iuriſ

iuriſdictionem ſuper aliquos niſi de iure poſitiuo Papę, quia poteſtas iuriſdictionis non fuit deriuata à Chriſto in Apoſtolos, niſi mediante Petro, nec in Epiſcopos, & presbyteros debet deriuari, niſi mediante Papa, licet ſecus ſit de poteſtate ordinis, vt dicit Anch. q. 65. art. 1. ſic Papa poteſt concedere, vt religioſi in qualibet parochia audiant confeſſiones, ſicut proprij ſacerdotes, nã poteſtate ordinaria, ſic ſunt ſoli ſacerdotes parochiales per Epiſcopos ordinati, ſed poteſtate diſpenſatoria, vel delegata, ſic ſunt religioſi per Papam priuilegiati, *nam & Apollo erat presbyter Corinthiorum* 1. Cor. 4. & tamen Paulus in eorum eccleſia iuriſdictionem exercebat. 1. Cor. 3. & ad eos deſtinaui Timotheum, & alios; eſt etiam valdè neceſſarium dari religioſos idoneos in qualibet parochia coadiutores Epiſcoporum in prædicationibus faciendis, & confeſſionibus audiendis. d. c. inter cætera. præter ſacerdotes parochiales, primò, ob parochorum ſæpè ignorantiam, ſecundò, ob confitentium pluralitatem, tertiò, ob ſacerdotum familiaritatem, quæ quandoque parit erubeſcentiam, circa aliquos, quandoque contemptum, & quandoque rancorem; non poteſt tamen Papa facere quòd peccata ſemel confeſſa quis teneatur ex præcepto iterum confiteri, primò, ex parte ſacramenti, nam confeſſio eſt ſacramentum ſubiacens diuino mandato immediatè, nõ humano, vnde ſicut Papa non poſſet diſpenſare, quòd homo peccator non teneatur confiteri, ita non poteſt diſpenſare, quòd confeſſio eiuſdem peccati neceſſariò reiteretur: ex parte etiam confitẽtium non poteſt cogi aliquis per Papam ad illud, quod eſt conſilij, non præcepti, at confiteri vltra ſemel non eſt præcepti, ſed conſilij, ergo Papa ad id nõ compellit, niſi nouum adderet præceptum, quo pluries in anno, id fiendum mãdaret, de qua tamẽ quæſtione latè habetur in tract. de Pœnit. non poteſt etiam Papa facere quòd confeſſio eorundem peccatorum habeat efficaciam vltra ſemel, loquẽdo de confeſſione completa, & ſacramẽtali, quia ſicut Papa non poteſt relaxare actum confeſſionis, nec effectum ſacramenti conferre ſine ſacramento, ſic non poteſt addere reiterationem ſuper actus ſacramentales confeſſionis, & effectus illius, ſi verò confeſſio ſit incompleta, & imperfecta neceſſariò fieri debet pluſquam ſemel eorundem peccatorum, vt ſi dubitat quis an aliqua peccata ſit confeſſus, vel ſi confeſsionem non integram fecit, aut confeſſus nõ habenti authori-

tatem,& huiuſmodi,de quibus in d.tract.tunc enim confeſſio eſt iteranda:non negatur tamen quin peccata aliàs confeſſa poſſint iterum ſubjici confeſſioni ſacramentali, & ſuper illis abſolutio impendi, vt habetur in d. tract. poteſt etiam Papa concedere, vt quis differat confeſſionem vſque ad annũ ſine peccato. cap. *omnis vtriuſque ſexus*. de pœnit. & remiſſion.quia licet confeſſio ſit in præcepto,tamen quia eſt præceptum affirmatiuum obligat ſemper, ſed non ad ſemper,ſed ſecundùm locum,& tempus;quod ad Papã pertinet determinare,niſi immineat articulus mortis,vel ſuſcipiendi Euchariſtiam,& huiuſmodi,de quibus in d.tract. tũc enim tenetur pluſquam ſemel in anno confiteri, vt ibi habetur; optimum tamen eſt pluries confiteri, quia in ſacramento pœnitẽtiæ gratia confertur,quæ hominẽ reddit magis firmum ad reſiſtendum peccato, & in periculis ſuperuenientibus reddit ipſum magis ſecurum;ex quibus colligitur etiam quòd in foro pœnitentiæ, & conſcientiæ credendum eſt dicenti ſe eſſe cõfeſſum religioſo habenti authoritatem, niſi ſit in eo impedimentum, quò ad Euchariſtiã ſuſcipiendam, quod pertineat ad forum iudiciale, vt ſi ſcit eum eſſe excommunicatum,tunc enim non tenetur illi credere, niſi de abſolutione conſtet,ſi verò ſit in eo impedimentum pertinens ad forum pœnitentiæ, vt peccatum occultum, tenetur illi credere, & iniuſtè agit ſacerdos denegando illi Euchariſtiam, ex eo quòd eſt abſolutus ab eo qui abſoluere potuit, vel authoritate Papæ, vel authoritate Epiſcopi. Et hæc de ſecundo.

13 *Papa quid poſſit circa ius canonicum, & vt in eo, & quib.caſibus diſpenſet.*

Quò ad tertium,& primò,quò ad ius canonicum, *Papa non ligatur conſtitutione ſui prædeceſſoris, cum par in parem non habeat imperium*.c.propoſuit.de conceſſ. præb. & ideò legẽ ſui prædeceſſoris poteſt immutare,& tollere, ſic etiam non ſubjicitur ſtatutis Conciliorum:vt dicit D. Tho. 1.2.q. 96.art.6. quo ſcilicet ad vim coactiuam,quia illis cogi non poteſt,licet ſecus ſit quò advim directiuam,cum æquum ſit principem ſecundùm legem viuere, qui & poteſt diſpenſare circa ius humanum ab Apoſtolis traditum. Couar. in 4. decr.c. 6. §. 9. num. 6. cum communi; ſic etiam Papa non ſubjicitur ſtatutis ſanctorum Patrum in Conciliis vniuerſalibus factis,vt dicit D.Th.in tract.contra impug. relig. quo ſcilicet ad illa quæ ſancti Patres determinarunt de iure poſitiuo, ſecus ſi decreuerunt eſſe de iure diuino, quia ſic

non

Digitized by Google

non poteſt illa immutare, vel tollere, & quod dicitur de ſtatutis Conciliorum, intelligi poteſt etiam de dictis ſanctorum Patrum, vt ſi omnes Patres aliquid definiant concorditer eſſe de fide, tunc enim probabile eſt, quòd Papa in illo diſpenſare non poteſt, vt dictum eſt ſuprà de author. ſanct. Patr. qui & à nemine iudicatur. c. cuncta per mundum. 1. 9. q. 3. *cùm non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerat in terris.* c. quanto. de tranſlat. præl. c. fundamenta. de elect. in 6. modo vt infrà, & vbi is manus apponit, ceſſat aliorum facultas. c. vt noſtrum. de appel. & leges mutari quandoque expedit, tum ex natura humana, ob quam leges conduntur, quæ ex imperfecto ad perfectum tendit, vt habetur 1. Phiſic. & 1. de anima, tum etiam ex noſtrarum actionum conditione, quæ & regionum diuerſitati, & temporum ſubiecta eſt, vnde & leges variari quandoque expedit, & ea ratione, in lege etiam humana diſpenſatio cadit, vt dicit Auguſt. libr. 1. de libero arbi. & etiam ob ſolutionem omnium negotiorum, & quæſtionum, cùm lex humana in communi poſita non poſſit comprehendere omnes cauſas ſingulares, & euenire poſſit, vt quod in communi congruens eſt, in perſona certa, & caſu deficiat, vt quia eius obſeruantia ſit obſtaculum meliori bono, & alicuius mali occaſio, & Papa abſolutè poteſt diſpẽſare in omni lege humana canonica, quò ad poteſtatẽ etiam ſine cauſa, vt habetur in tract. Matr. ſub cap. de diſpenſat. non tamen rationi conſentaneum eſt, vt lex mutetur ob quãcunque cauſam, niſi id neceſſarium ſit, quia cùm lex plurimum roboris accipiat ab vſu, qui ſæpè leges mutat, tollit illis vſum, & ſic robur, vt inquit D. Th. 1. 2. q. 97. art. 1. Vnde ſi non occurrit rationi cauſa conſentanea peccaret Papa pro ſuo libito in lege diſpenſando, vt latè probat Sotus de iuſt. & iur. lib. 1. q. 7. art. 1. & 3. not. Abb. in cap. per venerabilem. qui filij ſint leg. in c. cùm ad monaſteriũ. de ſtatu monach. in c. 1. de conſt. in c. propoſuit. de cõceſſ. præb. & ibi alij Doctores, nec etiã Papa poteſt ſine peccato diſpenſare contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, & contra ſtatuta Concilij ſi ſtatuendo contrariũ, quia decoloraretur ſtatus eccleſiæ, vt dicit Abb. in c. ſignificaſti. 3. col. de elect. & non preſumitur in Papa cauſa rationabilis ſi vult venire contra ſtatũ vniuerſalem eccleſiæ, ſed oportet quòd cauſa ſit aliis nota. *Et quãdo Papa vellet fortè, quod non eſt credibile, attentare aliquid contra ſtatum bonũ vniuerſalem eccleſiæ ſine cauſa rationabili,*

eccleſia poteſt, & debet ei reſiſtere, dicit Abb. in c. quanto. extra de conſuet.

Quò ad ius ciuile, nõ poteſt Papa, vt Papa ordinariè condere legem ciuilem, vel cõfirmare, aut infirmare leges Principum, cùm non ſit actu Princeps vniuerſalis politicus, poteſt tamen omnia illa facere, ſi aliqua lex ciuilis ſit neceſſaria ad ſalutem animarum, & tamẽ Reges nollent eam condere, vel ſi alia ſit noxia animarum ſaluti, & tamen Reges non velint eam abrogare, vnde optima eſt regula Gloſſæ in c. poſſeſſor. de reg. iur. in 6. quòd quando de eadem re contrariæ inueniuntur leges Imperatorię, & Pontificiæ, ſi materia legis eſt lex animarum periculum concernens, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam, veluti lex ciuilis, quæ permittit præſcriptionẽ cum mala fide, abrogata in c. fin. de preſcript. quia lex illa non poterat ſeruari ſine peccato mortali, & ſic poteſt tollere ius ciuile in cõcernentibus animam, vel peccatũ. c. nouit. extra de iud. not. Bart. in l. priuilegium. C. de ſacr ſan. eccl. Abb in d. c. fin. de præſcript. qui verò ſint caſus, quibus lex ciuilis per canonicam abrogatur, habetur ſup. in tract. de Lege.

Lex Papalis Imperatoriã corrigere poteſt.

Quò ad caſus verò Papę reſeruatos, quos ipſe ſolus poteſt expedire, nec in alium tranſeunt etiam generali mandato, ſed requiritur ſpeciale mandatum ipſius, c. huic ſedi. diſt. 17. c. licet. de tranſl. ita vt nec dicatur diſpenſare, licèt diſſimulet, niſi & ſcribat quod diſſimulat, non autem cum tantum conniuet. Couar. in 4. decret. c. 6. §. 9. nu. 12. cum communi. & §. 10. nu. 15. vt & eius diſpenſatio ſtrictè eſt interpretanda. Soc. Iun. conſ. 48. nu. 27. volum. 4. Dec. conſ. 476. cum communi. Primus eſt quæſtio fidei, vel ſacramentorũ, cuius determinatio ad Papam ſpectat. c. quoties. 24. q. 1. Secundus, tranſlatio Epiſcopi electi, & cõfirmati. c. inter corporalia. de tranſl. c. 3. de offic. leg. & idem eſt de tranſlatione Abbatum exemptorum. Tertius, eſt depoſitio Epiſcoporum. c. quamuis. & c. dudum. 3. q. 6. & idem de Abbate exempto. Quartus, acceptio renunciationis Epiſcoporum, vel electorum confirmatorum, vel Abbatum, qui immediatè ſubſunt ſedi Apoſtolicæ. c. denique. 6. q. 3. d. c. inter corporalia. & cap. licet. de regul. Quintus, exemptio Epiſcoporum, quòd non ſubſint Archiepiſcopis. c. frater. 16. q. 1. & idem de quibuſcunque religioſis, vel clericis, quòd non ſubſint iuriſdictioni diœceſani. Sextus, reſtitutio depoſitorũ ab ordine. c. ideò. 1. & 2. q. 6. quod

Caſus Papæ reſeruati ab eo ſolo diſpõſandi qui ſint.

Digitized by Google

q.6.quod intelligitur de depoſito actualiter, id eſt degradato,nam ſi verbaliter tantum ſit depoſitus, Epiſcopus poteſt reſtituere. vt notatur in cap.at ſi clerici.de iud. Septimus,iudicialis interpretatio ſuorum priuilegiorum. c. cùm veniſſent.extra de iud. & idem ſi dubitetur de reſcripto apoſtolico.c. 2.de offic.leg.vel tractetur de interpretatione ſtatuti facti per legatum, cuius iuriſdictio fit:ita eſt , nec alius ei ſucceſſit , & idem de diſpenſatione in caſibus , qui per eadem ſtatuta Papæ reſeruantur. Octauus , mutatio ſedis Epiſcopalis.c.temporis. 7. q. 1. vel mutatio conuentuum mendicantium. Nonus , conſtitutio alicubi de nouo circa ſedem Epiſcopalem.c.temporis. cum ibi not. 7. q. 1. & inſtituere nouam religionem,vel aſſumere de nouo conuentus ab ordinibus mendicantibus. Decimus , ſubjicere vnum Epiſcopatum alteri, vel vnum Epiſcopatum diuidere in duos , vel duos in vnum vnire.c.tẽporis.7. q.1.c. quod tranſlationem. de offic. leg. & idem de eccleſiis, vel monaſteriis exemptis. Vndecimus, commutatio voti Ieroſolymitani. c. de multâ. extra de voto. & idem de voto ad ſanctum Iacobum , vel ad limina Apoſtolorum Petri,& Pauli. Duodecimus de voto perpetuo continentiæ , etiam ſimplici , & magis in voto religionis,& eo maximè ſi ſit ſolemnizatum per ſuſceptionem ſacri ordinis,vel per profeſſionẽ emiſſam in religione approbata , quibus tamen duobus vltimis caſibus , non niſi ex grauiſſima cauſa Papa diſpenſat, vt notatur in c. cùm ad monaſterium de ſtatu monach. Tertius decimus,quòd aliquis veniat contra iuramentum licitum.c.veniẽtes.de iureiur.vel dubium.c.venerabilẽ de elect.quod tamẽ facere non debet ſine cauſa , & in arduis tantum ſibi reſeruatur , aliàs Epiſcopus diſpenſare poteſt ex cauſa. Decimus quartus, diſpenſatio in aliquibus irregularitatibus , vt in criminibus maioribus adulterio,de quibus eſt confeſſus , vel conuictus in iudicio quis.c. at ſi clerici.de iud. vel ſi quis ſcienter permiſit ſe bis baptizari.c.eos.de conſecr. diſt.4. & cap. qui bis eodem. & idem ſi ignoranter , & ſciens ratum habuit , & idem de reconfirmato c.dictum.de conſecr.diſt.5.vel ſi quis bis recipit eundem ordinem. c. ſaluberrimum. 1. q. 7.vel ſi quis ſe fecit ordinari ad hæreticis, ad ſubuerſionem fidei.c. conuenientibus.1.q.7.& ſimiliter in ſuſpenſione cõtracta ex ordinatione ſimoniaca ex parte ordinatoris,& ordinati.c.ab excommunicatis. 9. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus. 1. q. 1.vel in

reten

retẽtione beneficij ſimoniacè obtenti, de quo latius in tract. de ſimonia; vel in bigamo, vt poſſit ordinari. c.nuper.c.fin. de bigam. vel in non ordinato miniſtrante in ordine ſacro, quem non habet, is enim ſine Papæ diſpenſatione non poteſt ad ſuperiorem ordinem promoueri,licèt certo modo in ſuſcepto poſſit per Epiſcopum tolerari. c.1.2. & 3. de clerico non ordinato,vel in corpore vitiatis,ſi vitium impediat executionem ordinis, vel notabilis ſit deformitas,extra, de corpore vitiatis, per totum, vel in homicidio, aut mutilatione alicuius membri voluntariè factis,etiam ſine peccato, vt ex iuſtitia iudicis.c.miror 50. diſt.& idem de dãtibus ad id conſilium, vel fauorem propinquum. c. ſi quis viduam. 50.diſt. vel in excommunicato maiori excõmunicatione recipiente ordines.c.cùm illorum.de ſent.excom.vel in apoſtata à religione recipiente ordines.c.fin.de apoſt. vel in excommunicato maiori excommunicatione, ſuſpenſo, vel interdicto miniſtrante in aliquo ordine ſacro,ſi crimen eſt publicum, ſam ſi ſit occultum Epiſcopus tũc diſpenſare poteſt.c.liceat. ſeſſ.24.in Trid.Conc.vel ſi ſit illegitimè natus,quò ad ſuſceptionem ordinum maiorum,vel beneficij curati,& dignitatis.cap.his qui.de filiis presbyterorum.in 6.quæ tamen irregularitas tollitur per ingreſſum religionis, quò ad omnes ordines. 56.diſt. per totum. non tamen quò ad prælaturam. Decimus quintus, quòd vnus habeat duo beneficia curata, niſi ſint vnita.c.de multa.de præb.vel quòd vni eccleſię duo pariter præſint.c.in apibus. 7.q.1. Decimus ſextus,quòd non habens trigeſimum annum completum obtineat Epiſcopatum.c.cùm in cunctis.de elect. vel eccleſias parochiales,aut dignitates curatas ante vigeſimum quintum. d. c.§.inferiora.c.licet canon. de elect.in 6. circa dignitates verò non curatas ante vigeſimum annum Papa diſpenſat. Decimus ſeptimus,in ætate ordinandorum ſolus Papa diſpenſat, vt dictum eſt ſub c.de elect. & eo magis ſi miniſtrauerit in ordine ex conſtitutione Pij II. incip. Cùm ex ſacrorum. Decimus octauus,celebratio Cõcilij generalis.15.diſt.per totum, & conditio Canonis generalis. §. ſi ergo. 25.q.1. Decimus nonus,quòd ſolus Papa poteſt perſonam eccleſiaſticam iure ſuo priuare.c.per principalem.9.q.3. c.in memoriam. 19. diſt c.cùm ſit graue.de exceſſibus præl.quod intelligitur ſine cauſa, vt etiam poteſt tollere aliquid vni eccleſiæ, & dare alteri,vt not. Abb. in c. duo. de offic. ordin.& in c.nobis.de

decim.

decim. in cap. cum ſit graue. de exceſſibus præl. nam ex cauſa poteſt Epiſcopus aliquem priuare iure ſuo, in dubio tamen non præſumitur Papa velle derogare iuri tertij niſi concurrentibus his de quibus per Abb. in conſ. 99. in 8. col. & ſolus poteſt præbendam, vel eccleſiam non vacantem concedere. cap. nulli. de conceſſ. præb. cap. cum te. de reſcript. quod non poteſt legatus, & in quibuſcunque perſonatibus debet quis per electionem aſſumi. cap. de liberatione. de offic. leg. in 6 Vigeſimus, quòd ſolus excommunicatum à ſe nominatim poteſt abſoluere. cap. venerabilem. de elect. & idem de participante cum eo in crimine, vel etiam ſi eum admittit ad diuina quando is fuit excommunicatus nomine proprio, & iudicialiter à Papa, & quòd ſit clericus, nam eo caſu ſciens eum eſſe excommunicatum nullo metu cum eo communicans in diuinis eandem excommunicationem incurrit, vt dicit Couar. in cap. alma. 1. p. §. 2. & 3. de ſentent. excom. in 6. Vigeſimus primus, quia ſolus abſoluit excommunicatum à ſuo legato, qui nolebat obedire ſuæ ſententiæ diffinitiuæ ſi ſteterit in excommunicatione per annum. c. quærenti. de offic. leg. & idem in excommunicato à legato, vel delegato cuius iuriſdictio expirauit, nec alter ei in officio ſucceſſit. d. cap. quærenti & cap. paſtoralis. de offic. ordin. Vigeſimus ſecundus, quia ſolus cognoſcit in cauſis appellatione remota. cap. cuncta. 9. quæſt. 3. & cap. aliorum. eodem; & idem de cauſis per appellationem, vel relationem ad ipſum delatis. cap. licet. de offic. leg. & ad ipſum appellatur omiſſis mediis. cap. 2. & ſeq. 1. quæſt. 6. quod etiã legatus videtur poſſe facere. Vigeſimus tertius, quia ſolus ordinat illum ad Diaconatum, & presbyteratum, quem ordinauit ad ſubdiaconatum, & ſolus poteſt conferre ſubdiaconatum, diebus Dominicis, & feſtis præcipuis. cap. cum in his tribuendis. de temp. ordin. & cap. 1. eodem. & cap. eo. eod. Vigeſimus quartus, quòd ſolus ſemper, & vbique pallio vtitur ad denotandum plenitudinem ſuę poteſtatis. cap. ad honorem. de vſu pal. & pallium aliis cõcedit. Vigeſimus quintus, quòd ſolus diſpenſat cum eo, qui non eſt in ſacris vel aliàs eſt indignus de iure promoueri in Epiſcopum. cap. dudum. §. fin. de elect. Vigeſimus ſextus, quia ſolus Imperatorem electum confirmat, vel caſſat, vel etiam Imperatorem deponit. cap. venerabilem. de elect. cap. ad apoſtolicam. de re iudic. in 6. & quando Princeps ſecularis fuerit inutilis circa Regni guberna

bernationem,& iuſtitiam, per eum deponi poteſt. c. ſi quis deinceps.1.q.4.c.nullus. 11. q. 1.c.præceptum. 32.q.5.c.alius. 15.q.6.cap.Adrianus.63. diſt. quibus iuribus ponuntur etiam exempla,vbi Papa Imperatores depoſuit, modo vt ibi not. Vigeſimus ſeptimus, quia ſolus abſoluit à ſententia excommunicationis,ſuſpenſionis,vel interdicti, Papæ reſeruatis in iure,de quibus tract. de excom. niſi excommunicatio fuerit occulta, quia Epiſcopus abſoluere poteſt,c.liceat.ſeſſ.24.in Trid.Conc.vt dixi in tr. excom. vbi & alios caſus,quibus id Epiſcopus poteſt,retuli modo ibi expreſſo.Vigeſimus octauus,quia electionem nondum factam pronunciat nullam ſi fiat.c.innotuit.de elect. Vigeſimus nonus, quia ſolus poteſt ſanctos canonizare.cap.1.de reliq.& dictum eſt ſupr. Trigeſimus,quia ſolus diſpenſat,vt quis habeat plures dignitates, vel perſonatus, etiam curatas, & in eadem eccleſia. cap. de multa.de præb.c.1.de conſuet.in 6.Trigeſimus primus, quia quòd valet facit non valere,& è conuerſo,quò ad ius poſitiuum,non diuinum.c.tanta.de conceſſ. præl. Trigeſimus ſecundus,quia poteſt monachum contra eius voluntatem,vel Abbatis extrahere de monaſterio,& alicui prælato,vel Principi in ſocium conſignare,aut ſecum tenere. c.fi.9.q.3.c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Trigeſimus tertius, quia ſententia eius facit ius.c.in cauſis.de ſent.& re iud. Trigeſimus quartus,quia ea die ordinat qua cõſecratur.c.quod ſicut.§.præterea de elect. Trigeſimus quintus, quia diſpenſat in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitis,quò ad matrimonium contrahendum.c.literas.de reſtit. ſpol.c.non debet. de conſang. non tamen in prohibitis iure naturali, vt dixi tr.de ſacram. Matr. Trigeſimus ſextus, quia poteſt tollere leges ciuiles, quò ad vtrumque forum,in his,in quibus animę periculum vertitur,vt in materia præſcriptionis ſine bona fide, vſurarum,& huiuſmodi.c.fin.de præſcript.c.nouit.de iudic.c.pen. de ſecundis nupt.c.fi. de foro compet.in 6.vbi verò tale periculum non vertitur,non poteſt eas tollere in locis vbi non habet iuriſdictionem temporalem quò ad forum ciuile, cum vtræque ſint ſeruandæ in foro ſuo,vt dixi tract.de author.iur.cano & ciuilis.c.duo. c. cum ad verum.96.diſtinct. ſaltem de honeſtate. Trigeſimus ſeptimus, qua concedere poteſt indulgentias generales in certis locis, & perſonis, & eas extendere etiam ad exiſtentes in purgatorio, vt habetur in tract.de Indulg. Trigeſimus octauus, quia poteſt legitimare

mare quaſcunque perſonas,quò ad ſpiritualia vbique , quò ad temporalia verò,vt honores,dignitates,& ſucceſſiones in terris eccleſiæ , in aliis autem locis de aſſenſu dominorum ipſorum , vt dicit Butr. Abb. & alij in cap.per venerabilem. qui fil.ſint leg.& habetur in ſacram.Ordin.ſub cap.qui poſſint ordinari , vel non idque ſaltem de honeſtate. Trigeſimus nonus, quia ſolus poteſt inſtituere nouas religiones,& earum regulas approbare,& reprobare,& diſpenſare,& cœremonias earum immutare. Quadrageſimus,quia poteſt in omnibus eccleſiæ præceptis diſpenſare , licet ſine cauſa rationabili id facere non debeat. Quadrageſimus primus, quia hominem poteſt abſoluere ab obligatione,qua homini tenetur ſecundùm plenitudinem poteſtatis. cap.per principalem. 9. q. 3.quod intelligerem dummodo ipſi in aliquo non ſit debitor. Quadrageſimus ſecundus , quia de nullo crimine condemnari , vel accuſari poteſt,niſi hæreſis. cap.ſi Papa 40 diſtin. idque ſi eſſet incorrigibilis,quia ſi errorem vellet deponere,priuati non poſſet,vt ibi dicit Gloſſ. Quadrageſimus tertius , quia ſolutus eſt à legibus , quo ad vim coactiuam,vt dictum eſt ſupra , & nullam cenſuram incurrere poteſt,licet culpam ſic. Quadrageſimus quartus,quia poteſt ſimplici ſacerdoti committere,vt conferat ſacramentum Confirmationis,& minores ordines,& conſecrationem eccleſiarum , ac virginum , non autem ordines maiores , vt notatur in c.quanto.de conſuet. §.verum. 32. diſt. & poteſt etiam laico authoritatem conferre iudicandi in ſpiritualibus,& excommunicandi.d.§.verum.& diſpenſare in matrimonio contracto per verba de præſenti non conſummato per ingreſſum religionis,alias non , ſecundùm Theologos, vt dicit D.Anton.3.p.tit.22.cap.7. Quadrageſimus quintus, ſolus diſpenſat cum non ordinato miniſtrante cum ſolemni apparatu.c.1.de cler. non ordinato , ſecus ſi ſine ſolemnitate,vel vbi eſt conſuetudo, vt non ſubdiaconus ſine manipulo cantet Epiſtolam, hic enim nullam incurrit cenſuram, vt dixi in tract.Irregul.& tradit.D.Tho.4.diſt.24.& Nauar. cap.27.num.242.verſ.7.cum tali tamen non ordinato miniſtrante Epiſcopus diſpenſat in ordine ſuſcepto , non autem vt aſcendat ad maiores , & etiam circa beneficium , vt dicit Innoc.in d.cap.1.Quadrageſimus ſextus,in clerico promoto per ſaltum ſi ſcienter miniſtrauit in ordine non ſuſcepto, quò ad illius ſuſceptionem , & ſuperiorum , nam in vſu

ſuſce

ſuſcepti,& beneficio poteſt Epiſcopus diſpenſare,omiſſo tamen prius ſuſcepto,ſi crimen ſit occultum. c. vnico.de cler. per ſaltum promoto. Quadrageſimus ſeptimus, in eo qui furtiuè ordinem ſuſcepit, vt ſibi ſit prohibitum ſub anathemate,ne ſuſciperet, quia poſt ſatisfactionem Epiſcopus diſpenſat,vt miniſtret in ordine non furtiuè ſuſcepto,& etiam in ſuſcipiendis ſi ingreditur religionem poſtquam ibi aliquandiu laudabiliter vixerit, ſed ſi non fuit ſic prohibitus, diſpenſat cum eo Epiſcopus poſt ſatisfactionem, etiam eo manente in ſeculo,& etiã in ſuſcipiendis.d. cap.1. de eo qui furtiuè,& generaliter in prædictis ſi crimen ſit occultum,ex d.c.liceat ſeſſ.24.in Trid.Conc.Quadrageſimus octauus,cũ ordinato extra tempora ante ætatem legitimã,vel ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis proprij,ſi ante abſolutionem à ſuſpenſione miniſtret, ex dicta conſtitutione Pij II. ſi tamen crimen ſit occultum cum eo Epiſcopus diſpẽſat, quò ad ordines ſuſceptos.d.cap.liceat.& cap.conſultationi de tempor. ordin. Quadrageſimus nonus,in excommunicato ordines ſuſcipiente cap.cum illorum de ſent.excom.& idem in apoſtata à religione.c.fi.de apoſt.quò ad ordines ſacros,nã quò ad ordines minores Epiſcopus diſpenſat,niſi dimiſerit habitum,& fuerit excommunicatus, quia cum eo ſolus Papa diſpẽſat.Quinquageſimus, ſolus abſoluit hæreticos reuertentes.c.quotiens.24.q.1.Quinquageſimus primus,Concilium generale ſolus conuocat,vt dictum eſt ſupra tract. de Rom. Pont. & de Conc. Quinquageſimus ſecundus,ſolus indulgẽtias plenarias dare poteſt,vt not.in c.cum ex eo de priuil. Quinquageſimus tertius,ſolus canones generales condit,& mutat ſtatuta præceſſorum.cap.ideò.§.ſi ergo.25. q.1.Quinquageſimus quartus,ſolus cum Epiſcopis,& aliis Prælatis in quocunque crimine diſpenſat, maximè ſi ſedi Apoſtolicæ immediatè ſunt ſubiecti, & eorum reſignationes admittit, ac electiones Epiſcoporum perperam factas ſanat. cap. quamuis.3.quæſt.6.cap.inter corporalia.cap.licet.de regul. Quinquageſimus quintus, ſolus abſoluit quos Concilium damnauit.9.quæſt.3.per totum. & vno verbo poteſt quemlibet à quocunque crimine abſoluere, vt dicit Spec. tit. de accuſ.§.2.& ſe etiam,ac ab ombi voto,& iuramento, vt dicit Fel. in cap. 2. de ſponſ. committendo vices ſuas alteri in his caſibus ſuper ſeipſum. Pariſ. de reſ.ben. lib.3.quæſt. 18. ad fin.licet teneatur confiteri propria ſua peccata, cum opus fuerit,

fuerit,& eo caſu ſubjiciatur ſuo confeſſori, vt dicit Abb.in c. omnis vtriuſque de pœnit.& remiſſ. Quinquageſimus ſextus, poteſt ſolus concedere, vt ſimplex ſacerdos pollutum cœmiterium,vel eccleſiam reconciliet,aqua tamen prius ab Epiſcopo benedicta. cap. aqua.de conſecr.eccl.& quòd corrupta poſſit fieri abbatiſſa, vt dicit Card. & Imo.in clem.attendentes de ſtatu monach. Quinquageſimus ſeptimus, ſolus poteſt dare facultatem regulari, vt egrediatur clauſtra abſolutè,ad ſeruiendum Prælato,vel Principi,vt ſupra.c.qui reſiſtit.9.q3. & quòd nouitius eligatur abbas. cap. officij.de elect. & quòd ſimplex ſacerdos ſacramentum cõfirmationis conferat,vt ſupra,vt dicit Couar.lib.1.c.10.var.reſol.& quòd laicus excommunicet,& omnes ſolus ſine literis dimiſſoriis ex toto orbe ordinat,& beneficia cõfert.c cuncta.c.per principalem. 9. q. 3. Quinquageſimus octauus, ſolus priuilegia perſonis eccleſiaſticis poteſt adimere etiam ſi quis percutiatur ſine excommunicatione,vt dicit Card. in clem. perpendimus. de ſent. excom. & etiam ſolus dat coadiutores Epiſcopis cum futura ſucceſſione. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25.c.7.de reform.Nec ſine eo aliquid nouum in miraculis,& in eccleſia inuſitatum introduci debet, ex eodem Conc. ſeſſ. 25. de inuocat.ſanct. in fin. & ſolus etiam penſiones ſuper beneficiis imponit,vt dixit loco ſuo.

Quò ad quartum dicendum eſt Papam habere ſummam, & ſupremã poteſtatem ad eccleſiam regendam:ita quòd eius poteſtatis plenitudo nullius iuris poſitiui ſubiecta ſit regulis: vt dicit Bald.in l.2.q.43.C.de ſeruitut. & aqua. Abb. in cap. vnico. vt eccleſiaſtica beneficia, text.in clem.1. in fin.vt lite pendente in cap.propoſuit.de conceſſ.præb.in tantum quòd contra ſupremam eius poteſtatem non currit præſcriptio, vt dicit Innoc.in c.bonæ.2.de poſtulat.prælat. Abb. in c.ex geſtis. de cler. non reſid. nam & eius poteſtas excedit Angeli poteſtatem in iuriſdictione;nam triplex eſt regimen,Morale,Paternale, & Politicum, primum reſpicit curam cuiuſque hominis per virtutum regulationem : ſecundum, regimen domus,& familiæ : tertium,regimen prouinciarũ,& regnorum;primum commiſſum eſt Angelis per cuſtodiam cuiuſque:ſecundum,Archangelis, quorum eſt ciuitates dirigere, & gubernare:tertium,cõuenit principibus,quorum eſt prouincias & regni diſponere, & nullus Angelus præponitur curæ totius orbis,vt Papa,*maior eſt etiam in ſacramentorum*

15 *Papa quid poſſit circa regimen eccleſiæ, & ad quæ ſe extẽdat eius poteſtas, & quod maior eſt Angelorũ poteſtate in iuriſdictione.*

adminiſtratione, cum non adminiſtrentur per Angelum, licet id fieri poſſet mandato Dei; *eſt etiam maior Angelo in dominatione aliquo modo*, licet enim natura ſit ſuperior Angelus, miniſterio tamen Papa eſt maior, quia poſſet Papa Angelum malum excommunicare diuina virtute, & etiam aliquo modo in cognitione, quia Angeli habuerũt aliquam cognitionem de miſterio Incarnationis Chriſti,& prædicationum Apoſtolorum,quorum caput fuit Petrus,cuius Papa eſt ſucceſſor, & eccleſiæ proponit quomodo credibilia ſint credenda,vt ſupra eſt dictum,& etiam aliquo modo in præmio, quò ad aliquos Angelos, nam aliqui fortè aſcendunt ad ſupremam Hierarchiam Angelorum, & credibile ita eſt de Apoſtolis, quorum caput fuit Petrus, vt dicit Anch.q.18. art.1.2.3.4.& 5.vnde eſt etiam in perfectiori ſtatu quam aliquis Epiſcoporum, quia eſt tanquam perficiens Epiſcopos, & omnes oues Chriſti, & eius ſtatus requirit maiorem charitatem intenſiuè, & permanſiuè, *& eſt etiam in perfectiori ſtatu quam aliquis religioſus, cum illi in perſona Petri commiſſæ ſint oues, vt eas paſcat*, Ioan.vlt. nec diminuitur eius perfectio, licet ipſe in perſona ſua fortè ſit imperfectus,quia non diminuitur perfectio ſucceſſionis quam ipſe tenet, nec etiam diminuitur de eius perfectione ob diuitias, quas poſſidet,& huiuſmodi,cum illud poſſidere licitè poſſit,ob reuerentiam ſacerdotij, & honorem Chriſti, & vt ſubditi facilius ei obediant, & reprimat malorum malitiam,nec etiam adminiſtratio temporalium diminuit de eius perfectionis ſtatu, ſi ea adminiſtrat pro ſalute proximorũ, nec etiam determinatio cauſarũ, cum id faciat ad iuſtitiam manutenendam,nec etiam habere dominium,& vſum rerum,dummodo illis bene vtatur, nec nimium amorem in illis ponat, vt dicit Anch.q.101.art.1. cum ſequentib.vnde & ipſe eſt ſponſus eccleſiæ totius ſolus, quia ſibi ſoli Chriſtus deſponſauit eccleſiam.Eph.5.cuius ſolus Papa eſt Vicarius,vt idem dicit q.19.artic.1. *& etiam eſt caput totius eccleſiæ*, cum habeat eminentiam ſuper omnes, & influat in omnes poteſtatem, & habeat alios, vt membra perficere, vt ibi dicit art.2. qua ratione Papæ ſummus honor exhiberi debet, non tamen tantus, vt debetur Chriſto, vt Deo, cum ſic honoretur vno honore cũ Patre,& Filio, & Spiritu ſancto; nec tãtus etiam, vt debetur Chriſto ſecũdùm quòd homo,cum is honor debeatur perſonæ, & ſic ſuppoſito quod eſt diuinum, debetur

tamen

tamen ſibi honor,qui debetur ſanctis, ratione ſanctitatis,& doctrinæ veritatis ob poteſtatem ſibi tributam à Deo,vt habetur Lucæ 10. vt dicit Anch.q.9.art.1.2. & 3. & hic honor debetur Papæ etiam fortè apertè malo, vt dicit Glo.1.Pet.3. Papæ enim honor exhibetur,vel in teſtimoniũ virtutis ſuæ, vel gratia Chriſti, cuius eſt Vicarius.1. ad Cor.5.vnde dum eſt eius Vicarius,ſaltem ob virtutem Chriſti,cuius eſt Vicarius,eſt honore afficiendus, vt ibi dicit art.vlt. qua ratione, Chriſtiani omnes tenentur Papæ obedire, dummodo non præcipiat aliquid quod ſit cõtra Deũ,vt fornicari,furari,&c. Act.4.c.qui reſiſtit.11.q.3.c.vnam ſanctã.de maior.& obed. Hoſtien.in cap.ſignificauit.de offi. ord. & ibi Abb.Innoc.in c.inquiſitionis.de ſent.excom. principalius tamen obedientiæ Papæ ſubjiciuntur magis clerici,quàm laici,vnde magis eſt obediendum à laicis Chriſtianis Papæ, quàm Regi,cum ſit obediendum magis domino vniuerſorum, quàm particulari,cuius Papa eſt Vicarius,& habetur Rom.13.& in d.c. qui reſiſtit. vnde ſi Papa aliquod mandet,& Imperator contrarium,Papæ eſt magis obediendum, dictis iuribus,remota verò hac contrarietate, cum omnis poteſtas ſit à Deo. Rom.13. curare debet Papa,vt ſubditi obediant Principibus ſuis,vt dicit Anch.q.22. art.1.2.& 3.ſerui etiam Chriſtianorum, quò ad religionis Chriſtianæ conſeruationem tenentur magis obedire Papæ,quàm proprio domino,ſed quò ad corporis adminiſtrationem, magis tenentur domino, vt ibi dicit art.4.nec Papa ſeruum alicuius eximit à domini ſeruitute, vt ibi dicit artic.5. niſi certis caſibus, de quibus alibi in ſacram.Matrim.& poteſt etiam Chriſtianos liberos iuſtè ad ſeruitutes damnare, vt ibi dicit art.6. ſi rebelles ſunt, vt ibi dicit artic. 6. nec etiam Papa eximit Chriſtianos exiſtentes ſub dominio infidelium ab eorum dominio, vt ibi dicit art. 7. modo,vt tractat.de Infidelitate dixi.

16 *Papa quid poſſit circa eos qui in Purgatorio exiſtunt.*

Ex qua quidem ſuprema Papæ poteſtate plura colliguntur:primò, *eius poteſtatem ſe extendere etiam ad inferos per largitionem indulgentiæ,quò ad eos, qui ſunt in Purgatorio,* vt habetur infra cap. de Indulg. vt docet Anchon. q. 32. per totum. quæ tamen communicatio indulgentiæ non communicatur pueris nõ baptizatis, cum indulgentia non communicetur niſi habenti gratiam, ſed pueri tales non habuerunt gratiã perſonalem, cum non habuerint vſum liberi arbitrij, nec gratiam ſacramẽtalem cum caruerint baptiſmo,

ergo,vt nec etiam illis dabatur,qui in lege veteri nõ fuerant circunciſi, quia indulgentia non communicatur ei, qui non eſt in populo Dei,ſed incircunciſi non erant tales.Geneſ.12. ergo, præterea indulgentia non communicatur niſi ei qui eſt in gratia, ſed circunciſio gratiam afferebat ex Dei pactione,ex opere ſcilicet operantis, & non ex opere operato, quia ſacramenta tantum nouæ legis conferunt gratiam ex eorum virtute, qua peccatum originale remittebatur, non poteſt etiam Papa per indulgentiam limbum puerorum expoliare,quia locus ille remanebit intactus æternaliter,vt dicit Auguſt.12. ſuper Geneſi, & etiam pueri non baptizati,& non circunciſi ibi remanebunt, cum caruerinnt gratia, vt ſupra eſt dictum,vt dicit Anch.q.33.art.1.2.3.& 4. *non poteſt etiam Papa communicare indulgentias illis qui ſunt in inferno,poteſt tamen præcipere, vt homo teneatur magis eligere damnari ad infernum, quàm peccare mortaliter.* Et poteſt etiam iuſtè aliquos ad pœnam inferni cõdemnare, quia licet ipſe non poſſit tradere animam inferno:facit tamen vt Deus illam illûc tradat ex eo quòd non obedit iuſtis ſuis mandatis; & poteſt etiam Papa facere per communicationem indulgentiæ, quòd damnati non gaudeant de pœnis inimicorum ſuorum,cum ſic per communicationem ſuffragiorum, & indulgentiæ multi retrahantur à malo, vt non damnentur, & ſic poteſt impedire gaudium damnatorum, ſicut poteſt impedire damnationẽ peccatorum per modum exhortantis, & ſacramenta exhibentis, de quorum ſocietate damnati gaudent, vt dicit idem Anch. q.34.art.1.2.3.& 4.eo modo quo in eis gaudium cadere poteſt, quatenus ſcilicet dæmones ob eorum malitiam cupiunt alios damnari.

17 *Papa quid poſſit circa Paganos.*

II. Poteſtas Papæ aliquo modo ſe extendit ad Paganos,& Infideles,cum ſint ſerui Chriſti, qui habet iuriſdictionem in omnes. Non poteſt tamen ab eis auferre Dominia, ſi qua iuſtè tenent, cum per infidelitatem non amittat quis dominium rerum ſuarũ, quod habet iure humano, vel iure gentium, ne eccleſia puniat infidelitatem in his, qui nunquam fidem ſuſceperunt, vt dicit D.Thom.2.2.q.12.Card.à Turr. Cre.in cap. diſpar. 23. quæſt. 8. quod intelligitur niſi adſit iuſta cauſa, ſicut ex eadem poteſt eis bellum indicere, vt quia detineant prouincias, quæ olim ad Chriſtianorum Principum iuriſdictionem pertinebant, vel peccent contra legem naturæ in manifeſtis, vel Chriſtianos perſequãtur,& offendant,

offendant, vel impediãt Euangelij promulgationem in eorum prouinciis,& ſic infidelium conuerſionem, vel fideles ad infidelitatem pertrahunt, vel ſint ſubditi Chriſtianorum Principum,vt dixi in tract.de Rom. Pont. de eius poteſtate temporali.2.dicto,& ſupra cap.de Infidelit.non poteſt etiam eos cogere ad relinquendum ſuos ritus, etiam quò ad matrimonia,vel ad recipiendum & ſeruãdos noſtros: ſicut nec ad fidem, ſi tamen ſint ſubditi Principis Chriſtiani tenentur viuere ſecundùm eius legem politicam, arg. c. contra morem.diſt.8.& Papa etiam poteſt eos punire, ſi quid faciant in ſua ſuperſtitione, quod vergat in irreuerentiam fidei noſtræ.clem.vnica.de Iudæis,& Saracenis,& etiam poteſt prohibere Chriſtianis ne cum illis verſentur, ſi inde periculum fidei,vel moribus immineat,vt dicit D.Ant.tit.22.3.p.c.5.§. 9.Anch.q.23.per totum.

III. *Papæ poteſtas extenditur ad Iudæos, quò ad aliqua.* Nam poteſt prohibere eis, ne habeant officia publica inter Chriſtianos,nec aliquam dignitatem,vel miniſterium. cap. nulla.diſt.54.c.conſtituit.17.q.4.c.cum ſit. & c.penult.de Iudæis.l.fi.C.eodem.& ſi ſuſceperint,debet eis denegari commercium Chriſtianorũ donec officium dimiſerint, & quod acceperint per diœceſanum in vſum pauperum conuerti debet, licet ad vitandum ſcandalum ſi ſint magnæ virtutis, & proſint Chriſtianis,etiam quò ad ſpiritualia, in eis tolerari poſſint,vt dicit D.Th.2.2.q.10.art.10. Secundò, prohibetur Iudæis,& Paganis omne commerciũ per quod grauamen Chriſtianis inferri poſſit, vnde licet vendatur eis reditus regalis,& illi poſſint emere, tamen collectio non debet fieri per ipſos,ſed per Chriſtianos, vt dicit Abb.in c.ſpeciali.eod. Tertiò; nec doctorari poſſunt,vt dicit Bart.in l. fi. C. de Iudæis,nec intrare ſcholas cum Chriſtianis ne eos corrumpãt, vt dicit Abb.in c.1.eodem, quod tamen de ſcholis Theologorum eis prohiberi non debet. Quartò,prohiberi poſſunt, *ne in publico procedant ſine ſigno diſtincto à Chriſtianis patenti.*cap. in nonnullis. eod. Quintò, *prohibendi ſunt ne nouas erigant ſynagogas.* c. conſuluit. & c. Iudæis. eod. antiquas tamen reficere poſſunt,ſic tamen vt non amittãt ſuam formam.d.c.conſuluit.& ſi ex toto corruunt eas reædificare non poſſunt, vt dicit ibi Abb.aliàs puniũtur in libris quinquaginta auri.l.hac victura.C. de Iudæis. Sextò, *prohibentur diebus Dominica Paſſionis prodire in publicum.* cap. in

18 *Papa quid poſſit circa Iudæos,& de ijs ſanxerit.*

nonnullis. eod. & idem ſi pro aliquo infortunio eccleſia lamentaretur. Et die Paraſceues non debent tenere oſtia, vel feneſtras apertas c. quia ſuper his. eodem. Septimò, prohibentur ne exigant vſuras, ſed exactas reſtituant. c. poſt miſerabilem de vſu. & compelli poſſunt ad hoc per Principes, vel Iudicem eccleſiaſticum cenſura eccleſiaſtica, & Principes mortaliter peccãt ad id non cogẽdo, & Chriſtiani commercium cum eis poſt monitionem habentes, vt notat in d. c. poſt miſerabilem. & in c. quanto. & c. poſtulaſti. de Iudæis. Octauò, *prohibentur ne aliquem non exiſtentem de ſua natione, vel ſecta circuncidant, etiam ſi ſit ſeruus eorum ſub pœna capitali.* l. vnica. C. ne Chriſtianum mancipium. Nonò, *prohibentur ne accipiant in vxorem Chriſtianam*, aliter pœna adulterij puniuntur. l. ne quis. C. eodem. Decimò, cogendi ſunt per Papam, & Principes, quibus ſubſunt, laborare manibus, ne turpe lucrum acquirant, aliàs domini peccant. Vndecimò, *prohibentur ne fidem catholicam impugnent dogmate peruerſo ſub pœna ſanguinis.* d. l. hac victura. nec aliquid deteſtabile in religionem Chriſtianam attentant. cap. Iudæos. eod. Duodecimò, *Iudæus non poteſt habere ſeruum Chriſtianum.* c. multorum. eod. l. Deo nobis. §. his ita. C. de epiſc. & cler. & ſi habuerint, liberi fiunt. d. l. & c. fraternitatem. diſt. 54. nec fit ſeruus, licet dominus poſtea baptizetur. d. l. & ſi emat ſeruum Chriſtianum, quod ei prohibetur. c. 1. eod. ſtatim nullo pretio dato efficitur liber. c. mãcipia. diſt. 54. & ſi ſeruũ non Chriſtianum emat cauſa ſui ſeruitij, qui velit effici Chriſtianus, ſtatim nullo dato pretio liber fit. d. c. fraternitatem. & ſi cauſa mercimonij, & intra tres menſes eum non exponit venditioni, ſtatim liberatur pretio nullo dato c. fin. eod. quia præſumitur ad ſuum ſeruitium emiſſe, ſed ſi eum exponit venditioni, pro bono ſeruo dantur ſolidi duodecim. d. c. fraternitatem. & c. 1. 2. & vlt. de Iudæis. ſi verò non ſit ita bonus minuetur pretium, vt ibi dicit Abb. ſi verò velit eum circuncidere, quia dicat ſe velle fieri Chriſtianum, ſine pretio liberabitur. c. nulla. diſt. 53. qui menſes currunt à die emptionis, vt dicit Hoſtien. in d. c. fin. vel à die quo petit fidem noſtram, vt dicit Abb. in d. c. 1. & illi ſolidi intelliguntur vſualis monetæ, aurei tamen, quòd ſi ſeruus ille exponatur venditioni, & nullus Chriſtianus eum redimat, nec habeat pretium, liberabitur tamen, & oſtiatim pretium quæret, quod ſi habere non poterit, per quinquennium ei ſeruiet.

c. &

Digitized by Google

c.& raptoribus.36.q.1.l. fi. C. de captiuis & ſi redimatur ab aliquo erit liber, & reſtituet ei pretium, quòd ſi non habet quæret oſtiatim, & ſi habere non poteſt, ſeruiet ei tantum quod cum pretio ſeruitium compenſetur. d.l. vnica. & d. c. de raptorib.& poſtea quo vult eat, & ſi plures emptores appareant. Epiſcopus loci eliget magis idoneum. arg. c. cum autem.de iurepatr.niſi pietatis cauſa fuerit redemptus, quia tunc nec pretium reddere,nec ſeruire tenetur. l. Neſennius. ff.de neg. geſt. & idem intelligitur de ſeruis Saracenorum, & etiam ſeruis Hæreticorum,*qui impunè poſſunt relinquere dominos ſuos, & ad eccleſiam confugere.* Tertiodecimò, *è cõuerſo Chriſtiani prohibentur nimiam familiaritatem cum Iudæis habere.*c.ad hæc.& c.fin.eod. niſi ex huiuſmodi conuerſatione ſperetur eorum conuerſio, vt dicit D.Th. d. art. 10. vnde cum Iudæis comedere, nec habitare debent, nec eos ad conuiuia recipere.c.nullus.28.q.1.& c.omnes.eod. & eo magis ſi cibos diſcernant, cum ſic participetur in eorum ritibus, & idem intelligitur etiam de Saracenis, & Gentilibus.d.c.omnes.niſi conuerſatio ſit ad eorum conuerſionem, vnde nec azima Iudæorum licitum eſt Chriſtiano comedere.d.cap.nullus.aliàs laicus excommunicari, clericus deponi debet.d.c.nullus.quod tamen licet prædicanti eis,ſi alij cibi non habeantur, vt ibi dicit Glo. nec Chriſtiani poſſunt in ſuis infirmitatibus vocare Iudæos, & ab eis recipere medicinas præparatas.d.c.nullus. & c. omnes. niſi adſit neceſſitas, vt quòd non inueniatur alius medicus, vel non habeatur pretium medicinæ; non licet etiam Chriſtiano ſe cum Iudæo in balneo lauare.d.cap.nullus.nec teſtamento ei, vel Pagano aliquid relinquere, aliter etiam poſt mortem iudicatur anathema.c.ſanè.2.14.q.2.c. ſi quis. de hæret.niſi ratione multum arctæ, vel extremæ neceſſitatis, quia ſic ius naturale de ſubueniendo proximo præualet iuri poſitiuo; non peccant tamen Chriſtiani communicando cum Iudæis in mercimoniis, vt dicit Abb. in c. miſerabilem. de vſur. quia tantum nimia familiaritas cum eis prohibetur. d. c. nullus.28.q.2.c.ad hæc.extra eod.& conuerſans cum eis nimis familiariter peccat mortaliter. Nõ licet etiã mulieribus Chriſtianis nutrire filios Iudæorũ:vt dicit Abb. in c. ad hæc eod. etiam extra domũ ſi inde ſequitur nimia familiaritas. d.c.nullus.& d.c. ad hæc. nec Epiſcopus, diſpenſare in hoc poteſt, vt Iudæi in domo ſua habeant nutrices Chriſtianas,

cum iſta prohibitio ſit in honorem fidei : vt dicit Abb. & Card.in d.c.ad hæc. Non licet etiam Chriſtiano ſeruire Iudæo,vel Saraceno, vt eius mancipium in domibus ipſius. c. Iudæi.eod.etiã extra domũ,vt dicit Abb. hîc in d.c.ad hæc. ob nimiam familiaritatem , licet tamen Chriſtiano locare operas Iudæo in domo & extra,ſi abſint inde Iudæi, vt colendo agros eorum.c.multorũ.eod. vel ſi fabricet ædificium, cum ibi ceſſet nimia familiaritas , & ſic Chriſtianus poteſt eſſe colonus adſcriptitius Iudæi non autem ſeruus.d.c. multorum,quòd ſi Iudæi peccent contra prædicta , Papa poteſt eos coercere pœna ſpirituali indirectè , vt excommunicãdo Principes qui eis id permittunt,non autem directè cum foris ſint.cap.gaudemus,de diu.ſed pœna pecuniaria , & corporali.c.ſæpè.28.q.1.qui & compelli debent per Epiſcopos, & poteſtates ſeculares,vt in ciuitatibus , & oppidis , loco à Chriſtianis ſemoto , & ab eccleſiis quàm longius fieri poteſt,habitent , vt ſic nimia eorum familiaritas euitetur. ex Conc. Baſilienſi.ſeſſ.19 §.ſacroſancta.in fi.

Ex prædictis verò prohibitionib.conuerſationis cum Iudæis Chriſtianorum,Iudæi in aliquo non releuantur, *vnde tenentur ſoluere decimas prædiales, & alia onera quæ Chriſtiani ſoluunt de bonis,quæ eis vendunt*.c de terra.de decim. c.quanto.de vſur.non autẽ decimas perſonales, vel oblationes eccleſię cum non recipiant ſacramenta. Tenentur etiam recipere teſtes Chriſtianos cõtra ſe,ſed contra Chriſtianum teſtimonium ferre non poſſunt.c.Iudæi. de teſtib. & etiam repelluntur ab omnibus actibus legitimis.c.alieni. 2.q.7. in crimine tamen hæreſis in teſtes admittuntur contra Chriſtianos.c.contra. de hæret. in 6. prohibetur etiam agere & conuenire apud ſeniores eorum , & tamen eis id licet apud iudices noſtros,poſſunt tamen arbitrum Iudæum cõſtituere in cauſa ciuili.l.Iudæi.C.eod.

Quo verò ad fidem ſuſcipiendam , *non ſunt cogendi violenter ad fidem noſtram ſuſcipiendam*. c. ſicut. eod. pecunia tamen & aliis blanditiis ipſi, & alij infideles ad fidem allici poſſunt,vt dicit Gloſſ.in cap.debet homo.13. q. 4. & ſub tali conditione poteſt Chriſtianus aliquam ducere in vxorem, vt fiat Chriſtiana.c.caue.8.q.1.ſummi Pontificis authoritate accedente,de quo latius dixi tr.de Simo.*non debent etiam Iudæi offendi in perſona , vel bonis ſine iudicio terrenæ poteſtatis*. d. c. ſicut nec impediri debent quin obſeruent ſuas conſue

conſuetudines in ſuis feſtiuitatibus, dummodo nil faciant in opprobrium Chriſtianorum. c. qui ſincera. 45. diſ. & d. c. ſicut. nam eccleſia tolerat aliqua mala, ne maiora committantur, & ad aliquod bonum inde eliciendum, vt ſic cum eorum ritibus veritatem fidei noſtræ figurarent, & ideò tolerantur cùm ex hoc teſtimonium habeamus ab hoſtibus, ritus verò infidelium, quia nil vtilitatis afferunt non ſunt tolerandi, niſi ad vitandum maius malum, vel ſcandalũ, vel diſſidium, vel impedimentum ſalutis eorum, qui paulatim tolerati conuertuntur; non debent etiam ab eis exigi coacta ſeruitia, quæ facere non conſueuerunt. d. c. ſicut. nec eorum ſepulchra effodi, & eorum corpora extumulari. d. c. aliter clerici beneficio, & officio priuari debent, laici excommunicandi. eod. non debent etiam in ſabbatis ſuis trahi ad iudicium. d. c. & l. die ſabbati. C. eod. nec impediri ſua vendere prout melius poterunt. l. nemo. C. eod. nec ſpoliari debent bonis iuſtè acquiſitis ſi conuertantur ad fidem, nec debita ſucceſſione. c. Iudęi. 2. eodem. nec prohiberi debent ad fidem conuerti, licèt ſint ſerui Chriſtianorum. c. duę ſunt. 12. q. 2. remanent tamen ſerui vt prius ſi erant ſerui Chriſtiani. c. & ſi quos. 12. q. 2. ſed dulcius ſunt tractandi, quàm alij ſerui. arg. c. per tuas. de maiorit. & obed. poſſunt etiam Iudæi à dominis temporalibus vexari in exactionibus nõ conſuetis, quod tamen fieri non debet, ne nomen domini blaſphemetur, nec ita, vt neceſſaria vitæ eis ſubtrahãtur, nec quòd illa ſint collecta ex vſuris, cùm ſic à dominis accipi non poſſint, ſi Iudęi ab illis extorſerint, vel ſuis maioribus, extorta verò ab aliis debent reſtitui illis, ſi inueniuntur, aliter in pios vſus conuerti, vt dicit D. Th. in ep. ad Duciſſam Barbantiæ, & poteſt dominus ab eis exigere aliquid ſecundùm conſuetudinem præceſſorum, hac intentione, vt in pios vſus expendatur, & etiam Iudęi cùm ſerui ſint, per dominos ſuos vendi poſſunt. l. 1. & 2. C. ſi ſeruus. vnde poſſunt eis auferre bona eorum, ex cauſa; cum ea non habeant niſi vt peculium. c. Iudæi. 2. & c. ſi quid Iudæi. eod. quo verò ad accipientes à Iudæis, ſi ex iuſta cauſa illa acquiſiuere, poteſt accipi ab eis, ſi verò nil habent præter vſuras, ſi agitur de damno vitando accipi poteſt, dummodo pro damno non accipiantur in ſpecie, res alienæ. dona verò, & eleemoſynæ accipiendæ non ſunt ab vſuratiis, quando per hoc efficerentur non ſoluendo, niſi ea intentione, vt reſtituantur creditoribus eorum, & idem ſi

quocunque alio titulo oneroſo, vel lucratiuo bona huiuſmodi acceptentur, ſi verò ſunt ſoluendo accipi poſſunt, vt dicit Silu. Iudæi. per totum.

19 *Papa quid poſſit circa hæreticos.*

IIII. *Poteſtas Papæ extenditur ad hæreticos, & ſchiſmaticos*, quia poteſt eos excommunicare, deponere, bonis priuare, & iudici ſæculari tradere vltimo ſupplicio afficiendos ſi incorrigibiles ſint. c ad abolendam. de hæret. de quo latè habetur ſuprà in tract. de Hæreſi, poteſt etiam ſchiſmaticos priuare poteſtate iuriſdictionis in ſubditos, & poteſtate ordinis, & conſecrationis, quãtum ad executionem impediendi eis vſum ordinũ ſuorum, de quo latè ſuprà tract. de Schiſmat. & tradit Anch. q. 23. & 28. poteſtas etiam Papæ ſe extendit ad excommunicatos, vt dicit idem q. 27. & habetur latè in tract. de Excommun.

20 *Papa qui poſſit circa Imperatorẽ, & alios Principes.*

V. Poteſtas Papæ ſe extendit ad Imperatorem, nam Papa eſt maior dignitate Imperatore, ſicut aurum plumbo, & Sol Luna. cap. duo ſunt. 96. diſt. c. ſolitæ. de maiorit. & obed. vnde poteſt eligere Imperatorem per ſeipſum immediatè, ſi velit, & ex cauſa rationabili, *cùm Imperator ſit miniſter Dei.* Rom. 13. & eo ipſo ſit miniſter Papæ, quia Dei Papa eſt Vicarius, ad Papam etiam pertinet eligere Electores Imperatoris, & mutare eos ex cauſa, & electum Imperatorem confirmare. c. venerabilem. de elect. & confirmatum conſecrare, & conſecratũ coronare. c. cùm veniſſent de ſacra vnct. & d. c. venerabilem, & in coronatione iuramentum fidelitatis accipere. c. tibi domino. 66. diſt. & dignum excommunicatione excõmunicare c. duo. diſt. 96. & dignum depoſitione deponere, vt ſæpius fecit, vt dixi in tr. de Rom. Põt. & ex cauſa bellum contra illum conuocare, & ab eius fidelitate vaſſallos abſoluere. c. nos ſanctorum. 15. q. 6. vt & potuit à Cõſtantino recipere temporalem adminiſtrationem Imperij Occidentalis. c. videntes. 12. q. 1. c. Conſtantinus. diſt. 47. quæ donatio non poteſt per ſucceſſores reuocari, tum quia ſemel Deo dicatum reuocari non poteſt. c. de rebus. 12. q. 2. c. ligna. de conſecr. diſt. 1. tũ quia Cõſtantinus id dedit Papæ, quod ipſe prius habitu habebat, cũ Papa habitu ſaltẽ dominus ſit totius orbis Chriſtiani, vt dictũ eſt in d. tract. in ordine ſaltem ad ſpiritualia. Erga verò alios Reges, & Principes Chriſtianos, omnes ei tenentur obedire, ſicut Chriſto, cuius vices gerit, & in omnes habet iuriſdictionem vniuerſalem, licet non accipiat adminiſtrationem temporalium, niſi è regio

regionibus Occidẽtalibus, vnde ex cauſa poteſt Reges corrigere.c.ſcelus.2.q.1.&ex rationabili cauſa deponere.c.alius. 15.q.7.vt dicit idem Anch. q. 35.cum ſequentib. ad Papam etiam ſpectat punire tyrannos,etiam bellum contra eos excitando,vt dicit idem Anch.q.26.

VI. Poteſt dare poteſtatem Principi ſæculari, vt iudicet inter clericos ex cauſa rationabili, vt dicit Abb.in c. propoſuit.de conceſſ.præben.alias non,vt ibi dicit,quia ſic decoloraretur ſtatus eccleſiæ. Vnde & poteſt aliquos eximere à iuriſdictione ſuorum ſuperiorum, cùm Papæ maiora reſeruentur.arg.Exod.18.& c. maiores. de bapt. vnde poteſt maiora collegia,& maiores perſonas ſuæ correctioni,& viſitationi immediatè reſeruare, nam vt in Hierarchia cœleſti aliqui Angeli illuminationes immediatè recipiũt à Deo, ſic in terreſtri,quæ cœleſtem imitatur, aliqui debent exempti eſſe immediatè recipientes viſitationẽ, illuminationem, & correctionẽ à Papa, qui non poteſt aliquẽ eximere à ſeipſo in ſpiritualibus, cũ omnis poteſtas ſpiritualis includatur in poteſtate clauium,quæ non niſi Petro eſt conceſſa. Matt.16. vnde in tali poteſtate nullus poteſt eſſe exemptus à Papa, cum iis remittantur peccata quò ad culpam, vel pœnam ſecundùm ordinem à Chriſto inſtitutum, vel mediante ſacramento,& eius miniſtro, vel mediantibus Indulgentiis, & ſuffragiis, quæ haberi non poſſunt,niſi Papæ authoritate, à quo omnes miniſtri influxum,& poteſtatem recipiunt, & Indulgentiæ ab ipſo concedantur, nec etiam in temporalibus,cùm ſit Vicarius Chriſti,& facere nõ poſſit,quòd membrum non ſit membrum;eſt tamen conueniens,vt Papa aliquas exemptiones faciat,cùm Papa de eis ſpecialem curam habeat,& multi ſint paſtores, qui curam ouium non habẽt. Ezech.34.vel ſi inter ſubditum, & Epiſcopũ ſit lis, vel Epiſcopus ſit ſæuus.Caſſ.dec.vlt.de priu.ideò conueniens eſt,vt Papa aliquas perſonas, & collegia ſibi ſubjiciat,vt magis ad bonum in Dei ſeruitio promoueantur,& peccantes puniuntur, & etiam conueniens eſt, vt aliquos religioſos eximat à iuriſdictione ſuorum Prælatorum, cùm quieti & pacifici correctioni ſuorum Prælatorum debeant relinqui,indomiti verò ſuæ per habitus priuationem; vt dicit Anch. q. 61. per 6.art. qui tamen exempti in multis caſibus ſubjiciuntur Epiſcopis, vti delegatis ſedis Apoſtolicæ; de quibus ſeſſ. 5. c. 2. ſeſſ. 6. c. 3. ſeſſ. 14. c. 4. 7. ſeſſ. 7. c. 13. 14. ſeſſ. 21. c. 8.

21 *Papa poteſt exemptiones dare.*

Digitized by Google

c.8.sess.22.c.8.10.sess.24.c.2.4.9.11.20.sess.25. de regul. c.5. 12.13.sess.23.c.15. sess. 5. c.2. in Trid. Conc. quorum causæ etiam in prima instantia ab ordinariis in ciuilibus cognoscendæ sunt à duc.xxv.infrà, & in criminalibus in visitatione ab Episcopo corrigi possunt.ex Conc. Trid.sess.24.ca.10. & extra,si monitis superioribus, vt eos intra competentem terminum corrigant,etiam per Edictum,id non egerint,ordinarij id poterunt,ex Bulla octaua Leonis Decimi.

22 *Papa quid possit circa prædicationẽ.*

VII. *Potestas Papæ se extendit ad prædicationem, quæ in ipso est potestas iurisdictionis.* Cùm non ordinatus electus in Papam possit prædicare, & aliis id dispensare, nec Episcopi sine eius authoritate possunt prædicare, cùm potestas iurisdictionis deriuetur à Papa in Episcopos, vnde sine eius authoritate prædicare non possunt, & potest etiam religiosos ad officium prædicationis assumere, nam cùm id Episcopi in sua diœcesi possint. c. inter cætera. de offic. ordin. magis ipse potest id etiam concedere petentibus, qui tamẽ sit prædicent in ecclesiis alienis ab Episcopo licẽtiam accipere debent,si in suis benedictionem tantum.ex Conc. Trid.sess.5. c.2. & magistri in Theologia authoritate Papę possunt prędicare vbique,modo tamen prædicto, scilicet petita licentia, vel benedictione ab Episcopis, & ipsi Episcopi ex iuris dispositione possunt prædicare vbique in toto orbe, nisi id sibi ab ordinario loci prohibeatur, vt habetur in c. in nouo 21.dist.Anchon.q.64.per totum.

23 *Papa potest priuilegia cedere.*

VIII. *Papa concedere potest priuilegia, quæ sunt quædam priuatæ leges.* c. priuilegia. dist. 3. quia in priuato feruntur,& singulari conceduntur,vel personæ,vel congregationi,& est conueniens Papam aliquos priuilegiare, vt habetur in c.valet.25.q.1.ob specialia beneficia,& etiam ob variationem actuum humanorum,qui non omnes vna regula regulari possunt,& ob casus superuenientes,& si Episcopi id dant in sua diœcesi, id est, tamen authoritate Papæ. c. visis. 16. q.d.vnde ad Papam principaliter pertinet priuilegia cõcedere,quæ tamen possunt à successore reuocari. c sancta. 25.q.2.quæ etiam priuilegia Papæ solus ipse potest interpretari.c.ipsi.25.q.1.vt & solus potest sacram scripturam iudicialiter interpretari.c.quotiens.24.q. 1. & etiam potest ius ciuile interpretari, & legem naturæ, qui tamen dubiæ in meliorem partem debet interpretari:vt dicit Anch. q. 66. & 67.per tot.

IX. quò

Digitized by Google

IX. *quò ad beneficia, poteſt ſine omni cauſa transferre Epiſcopos, & permutare, iuxta communem.* Imola in c. propoſuit. de conceſſ. præb. in cap. exhibita. de rerum permut. vbi tamen ſine culpa aliquem priuat beneficio, debet ei prouidere de æquali. Card. in clem. 1. quæſt. 3. de rerum permut. Marſil. ſing. 634. & poteſt diſpenſare in pluralitate beneficiorum etiam cum cura, nec alius poteſt ſine eo plura curata obtinere. cap. de multa. vbi Abb. de præb. cap. propoſuit de conceſſ. præb. Epiſcopus verò diſpenſat in pluribus ſimplicibus, vel vno ſimplici, & alio curato, idque ex cauſa, & ob eccleſiæ neceſſitatem, vel egeſtatem, aliàs diſpenſatus non eſt tutus quò ad Deum, niſi id exprimat, & niſi id ſit ob prærogatiuam meritorum, & literarum, vel eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem, vt ibi dicit Abb. in d. cap. de multa. num. 18. & 19. & licet ibi dicat, quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare in duobus curatis ſi ſint in eadem eccleſia, & adſit eccleſiæ vtilitas, & neceſſitas, ſecus tamen hodie eſt, maximè ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 17. vbi expreſsè prohibetur pluralitas beneficiorum, & de ſtilo Epiſcopus in hoc non diſpenſat hodie, nec Epiſcopus poteſt diſpenſare in pluralitate beneficiorum, niſi in caſibus expreſſis, qui exprimuntur in c. dudum de elect. vt ſi vna parochialis pendeat ex alia, vel vna ſit commendata, alia in titulum data. d. c. dudum. & cap. qui plures. 21. q. 1. nec collegium Cardinalium in pluralitate beneficiorum diſpenſare poteſt, cum ſede vacante ea conferre non poſſit; diſpenſatus verò ad plura eſt tutus in conſcientia ſi authoritate Papæ id fiat: vt dicit Anch. q. 68. per totum. quod intelligitur iuxta ſupra dicta, de quo per Abb. in cap. extirpandæ. §. qui verò. de præb. & gloſſ. in d. cap. dudum. vbi ponit alios etiam caſus, videlicet, ob paupertatem eccleſiarum. c. vnio. 10. q. 4. & cap. eam te. de ætat. & qual. & olim ob penuriam clericorum. cap. 1. in fi. 21. q. 1. & ob diſpenſationem Papæ, & ſi ſint diuerſi Epiſcopatus requiritur diſpenſatio vtriuſque Epiſcopi; vt ibi dicit gl. vel niſi eccleſia parochialis ſit vnita præbendæ, vel dignitati, vt dicit Abb. in d. §. qui verò. qui licet ibi dicat, quòd eo caſu tenentur reſidere in dignitate, contrarium tamen eſt deciſum per Pium V. in eius Bulla 65. incip. Cupientes. hodie tamen ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. cap. 4. & cap. cum eccleſiaſticus. ſeſſ. 25. de refor. cauetur vt vnum tantum beneficium vni conferatur, plura verò non etiam ratione vnionis ad vitam, vel commendæ, niſi Papa

24 *Papa quid poſſit circa beneficia.*

in

in prædictis diſpenſet ex cauſa, vt in Germania ob hæreticorum frequentiam, ibi enim concedit etiam duos Epiſcopatus vni, qui ibi obtinent dominium temporale, & ſpirituale, vt Epiſcopi potentia hæreticos comprimant, & coerceant; Papa quoque in beneficiis habet liberam facultatem, ita vt dicatur à canoniſtis dominus beneficiorum. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Archid. in c. fin. 16. q. 7. cum communi. Vnde confert beneficia per totum mundum, etiam in menſibus ordinariorum, quos eis conceſſit. Menoch. conſ. 83. nu. 9. vol. 1. & præueniendo præiudicat ordinariis, & eorum manus ligat, Menoch. ibi num. 12. & 13. qui & ſolus confert beneficia reſeruata. c. multum ſtupeo. 3. q. 6. Bellam. deciſ. 549. vt & ſolus confert reſignata in curia. c. fin. vbi Doct. de conſuet. in 5. Gem. conſ. 36. & 136. qui & vbique recipit reſignationes omnium beneficiorum. Pariſ. de reſign. benef. lib. 7. q. 11. qui & ſolus admittit reſignationes in fauorem, & cum reſeruationibus penſionum fructuum, &c. idem lib. 8. q. 7. nu. 11. & ſolus creat Epiſcopos ſolo verbo. idem d. lib. 8. q. 5. num. 34. qui & ſolus poteſt concedere beneficia ad tempus, & penſiones ad tempus. idem lib. 6. q. 5. num. 109. & lib. 4. q. 2. num. 47. qui poteſt derogare iuripatronatus. idem lib. 2. q. 4. num. 34. & regulæ de infirmis, idem lib. 12. q. 14. num. 39. & conſenſui. idem lib. 4. q. 9. num. 54. qui & poteſt regreſſus concedere. idem lib. 6. q. 5. num. 108. & poteſt reſeruare penſiones ſine conſenſu beneficiati, idem lib. 6. 4. 2. num. 131. & facultatem eas transferendi, idem d. lib. 6. quæſt. 4. num. 13. & concedit retentionem promotis ad Epiſcopatus. idem lib. 3. q. 1. num. 84. qui & poteſt beneficia vnire, & ex cauſa aliqua ex iis ſupprimere, & concedere etiam laicis, vt ad illa eligãt; qui tamen, quòd attinet ad eorum diſpenſationem, non poteſt conferre tuta conſcientia beneficium conſanguineo, qua ratione conſanguineus eſt, non habita ratione bonitatis, & doctrinæ, licet in paritate poſſit talem aliis præferre, & magis ſi beneficium non ſit curatum, ſic enim poteſt id conſanguineo conferre, etiam omiſſo digniori: vt not. in c. tuam de ætat. & qual. vt nec ei licet in foro conſcientiæ ad prælaturam eligere diuitem, dimiſſo paupere, rationem habendo ad ſolas diuitias, & non aliud, nec etiam nobilem, & potentem ratione qua nobilis & potens eſt, nam, cæteris paribus, præferendus eſt bonus, bonitate intrinſeca ſcientiæ, & charitatis, nobili, & diuiti, nec etiam ad petitionem Principum poteſt ſine acceptione perſonarum ad prælaturam

turam ſine cauſa aſſumere, ea ſola ratione. Card. Paleottus de ſacro Conciſt. p. 4. q. 1. col. 2. Vnde quando acceptio perſonarum in his repugnat iuſtitiæ & æquitati, eſt peccatum mortale, vt ſi indignus præferatur bono, eo ſolo quod cõſanguineus eſt vel potens, vt nec licitum eſt conferre prælaturam ambiẽti ſi eſt curata, ſi verò ſit ſine cura licet id petere, ſi dignus ſit, & eget, periculoſum quoq; eſt appetere magiſteriũ, vel gradum Doctoratus, ob honorem ei annexum: vt dicit Anch. q. 47. per totum. Et Papa nõ dicitur propriè dominus rei eccleſiaſticæ abſolutè, ſed ſupremus adminiſtrator, vnde non poteſt eam alienare ſine cauſa. Abb. in c. cõſtitutus. n. 9. de reſcript. in c. cum veniſſent. de inſtit. in c. dudum. 2. num. 27. de elect. & hodie ex Bulla 39. Pij V. incip. Admonet, vetatur ne loca, & ciuitates ſanctæ Romanæ Eccleſiæ infeudentur, & eſt peccatum mortale dare bona eccleſiæ, ſcilicet reditus beneficiorum, conſanguineis ad eos ditandos. Abb. in cap. conſtitutus. num. 16. 17. de relig. dom. & ex Conc. Trident. ſeſſ. 25. de reform. cap. 1. vt & ſi Papa pecuniam reciperet ex beneficiis, vel eorum titulis, ſimonia eſſet, etiam ſi pecunia in vſus pios conuerteretur. Abb. in cap. extirpandæ. §. qui verò num. 53. & 58. de præb. qui tamen non incurreret, ſi fortè Papa eſſet, quod non eſt credibile, excommunicationem, vel alias pœnas, qui tamen quando quid facit præſumitur facere cum cauſa. Abb. in cap. dilectus, de relig. dom qui & ſi confert beneficium inhabili, cẽſetur cum eo diſpenſare, ſi id ſcit, inferior verò non: vt dicit Abb. in c diuerſis fallaciis. de cleric. coniug. ſecus ſi ſit indignus ob morum turpitudinem, & huiuſmodi, vt dictum eſt tract. de Iur. Patr. vbi facta eſt hæc diſtinctio indigni, & minus idonei, & idem ſi Papa reſcribat pro inhabili ex certa ſcientia, alias ſecus: vt dicit Abb. in c. eam te. de æt. & qual.

X. Quò ad Iudicia, *non debet Papa ſe immiſcere in cauſis temporalibus exiſtentibus inter laicos, ſi ei temporaliter non ſint ſubiecti, niſi ex cauſa*: vt dicit Abb. in cap. venerabilem. de elect. poteſt tamen & debet ex cauſa id facere, vt in concernentibus decorem fidei, ſic enim habet iuriſdictionem in laicos: vt dicit Abb. in cap. quorundam de Iudæis. & decorem Chriſtianæ religionis, vt idem dicit in cap. Iudæi. num. 1. de teſtib. vel vbi id habes conſuetudo, vt Papa adeatur in cauſis laicorum. cap. ſi duobus. de appellat. vel in terris eccleſiæ, quò ad temporalẽ iuriſdictionẽ. d. c. & cap.

25 *Papa quid poſſit circa Iudicia.*

inter vniuerſas.num.7.de elect. & ſic non directè,ſed caſualiter exercet iuriſdictionem in terris alienis, vt dicit Abb.in cap.per venerabilem. qui fil. *A Papa verò ſententia appellari non poteſt etiam ad Deum in præſenti vita, nec à Papa præſenti ad futurum, nec ad collegium Cardinalium, nec ad Concilium generale.* Et hoc vltimum eſt reſeruatũ in Bulla Cœnæ,nec Papa poteſt ſtatuere, vt ab eius ſententia appelletur,& error eſt dicere à Papa appellari poſſe ad hominem, vel Deum,vt probat Anch.q.6.per tot.

26 *Papa quid poſſit circa ſtudia & ordinationem religionum.*

XI. Quò ad ſtudia, & conſeruationes religionum, ac earum ordinationes,ac prælationes, ad Papam ſpectat ordinatio ſtudiorum,nam in c.quia nonnulli.de magiſtris.ordinatur, vt in qualibet cathedrali habeatur vnus magiſter, & in Metropolitana vnus Theologus,& ex Conc. Trid.ſeſſ.5. c.1.ſtatuitur, vt in cathedrali, & collegiatis exiſtentibus in locis inſignibus adſit vnus Theologus cui præbẽda aſſignetur,qui ſacram ſcripturam legat, & in cap.ſuper Specula. ne cler.vel monach.cupitur,vt Theologiæ ſtudium amplietur, cum Chriſtiana religio iuuetur per prædicta, primò, in errorum vitatione, ſecundò, in vitiorum curatione, tertiò, in iudiciorum terminatione, quartò, in regnorum & populorum gubernatione, vt dicit Anch.q.71.art.1. ad Papã etiam ſpectat ordinatio officiorum, qui ſunt in eccleſia cap. perlectis.25.diſt.quorũ principalis diſtributor eſt Chriſtus Epheſ. 4.executor verò Papa,qui vice Chriſti aliquos ordinat loco Apoſtolorum,per quos doctrina Chriſti ſit teſtificãda, alios loco Prophetarum,per quos ſit exponenda,alios loco Euangeliſtarum,per quos ſit ſcribenda,alios loco Doctorum,per quos ſit prædicanda,alios loco paſtorum per quos ſit executioni mandanda. Ad Papam etiam ſpectat ordinatio religionum. c.nimia. de relig. dom. quia cum Papa ſupremum locum teneat in eccleſia, habet ordinare ea quæ ad perfectionem,& diuinum cultum tendunt,ad quæ religiones ordinantur.Ad eundem etiam ſpectat ordinatio prælationum. c.cleros.21.diſt. quia vt omnis poteſtas ordinatur à Deo,ſic omnis prælatio, ídque quò ad eorũ tranſlationem:ſecundò, quò ad eorum depoſitionem,tertiò,quò ad ipſorum confirmationem, quartò, quò ad exemptionem, quintò, quò ad depoſitorum reſtitutionem,ſextò,quò ad nouorum cõſtructionem,ſeptimò, quò ad duorum in vnum vnionem, quia poteſt plures in vnum vnire, & vnũ Epiſcopatum in plures

diuidere,octauò,quò ad dignitatum collationem,nonò,quò ad Imperatorum,& Principum inſtitutionem, & depoſitionem. Ad Papam etiam ſpectat conſeruatores religionibus dare, cum ad eum ſpectet omnes in iure ſuo conſeruare ob iuſtitiæ æquitatem. & habetur in c.ſtatuimus.de offi.deleg. ad obuiandum diaboli fraudibus,qui conſeruatores nō poſſunt eſſe alij,quàm Prælati, vt habetur ex Bulla Greg.XIII. vel alij idonei, & deſcribi debent in curia Epiſcopali, nec poſſunt de aliis ſe intromittere,quam de manifeſtis iniuriis. c.ad illa.de offi.ordi. vnde ad ea quæ iudicialem indaginem exigunt ſuam iuriſdictionem extendere non poſſunt.ſeſſ 7. cap.14.in Tr. Conc. qui ſi non deputentur poteſt Epiſcopus pro miſerabilibus perſonis, iuſtitia miniſtrare, vt in d.cap. cauetur. de quo alibi latius.

XII. *Circa particularia negotia, Papa interrumpit præſcriptionem, etiam per interpellationem extra iudicialem, cum non habeat ſuperiorem coram quo querelam exponat,* vt dicit Abb.in c.2.num.9.de præſcript.ſecundò,ſi Papa aliquid facit de plenitudine poteſtatis, nō præſcribit quis contra id,vt idem dicit in c. bonæ.2. de poſtul. prælat. non poteſt tamen tollere obligationē,vel contractum initum inter partes ſuper iure priuato, poteſt tamen ad libitum tollere obligationem initam ſuper iure eccleſiaſtico, vt idem dicit in cap.ex multiplici.de decim. Tertiò,Papa poteſt conferre beneficium iuris patronatus laicorum,dum tamen in literis fiat mentio,quōd ſit iuris patronatus laicorum,aliàs collatio eſſet ſurreptitia, legatus verò Papæ id non poteſt, vt idem dicit in c.dilectus filius. de præb. Quartò,poteſt dare licentiam clerico pugnandi in bello iuſto ſine metu irregularitatis,vt idem dicit in cap.2.de vita, & hon.cler. Non poteſt verò pronunciare contra partem non citatam, vt idem dicit in cap.1.num.4.de cauſ.poſſ.& propr. Quintò, poteſt reſtituere famæ laicos, & clericos ſibi ſubiectos, alios non, vt idem dicit in c.cum te. de iud. Sextò, cum reſcribit ex certa ſcientia idem videtur ac de plenitudine poteſtatis, vt idem dicit in c.inter.nu.8.de excep. Septimò, licet non poſſit facere fortè, niſi ex cauſa, quin clerici dicant officium, poteſt tamen dare facultatem mutandi officium, vt dicit in c.1.de celebr. Miſſ. & Silu. verbo horæ.q.8. dicit Papam in totum liberare clericos, vt nō dicant horas,tutior eſt tamen prima opinio. Octauò, licet non poſſit facere, quòd decimæ in totum

27 *Papa quid poſſit in caſibus particularibus in multis.*

totum non ſoluantur, poteſt tamen aliquibus perſonis eas remittere, vel minuere, vt idem dicit in c. nobis tuam. de decim. in c. venerabilis. nu. 5. de confirm. vt. Nonò, poteſt laicos facere capaces ſpiritualium, vt dicit in c. fin. de conſuet. Decimò, cum ſua præſentia ſupplet omnẽ defectum, vt dicit in c. tua. nu. 20. vt lit. non cont. & communicando cum excommunicatis non incurrit excommunicationem, licet ſic communicando ſine cauſa, minùs rectè faciat, vt idem dicit in c. ſi aliquando. de ſent. excom. Et etiam poteſt diſpenſare ſuper ſimonia vetita iure humano, cum ſic ſit prohibita tantum iure poſitiuo, vt idem dicit in c. mãdato. nu. 6. de ſim. & etiam concedere vt ſimoniacus non reſtituat, licet id facere non debeat: vt dicit Anch. q. 62. art. 5. vt & diſpenſare poteſt in pœnis ſimoniæ, & in culpa, vbi eſt prohibita iure humano, vt in renunciatione ad fauorem, ſecus vbi eſt vetita iure diuino; non tamen ſuper vſuris eas concedendo, vt habetur in meo tr. de Vſuris, poteſt tamen vſuras relaxare ſi acceptæ ſunt de bonis clericorum, & eccleſiarũ, vel donare vſurario, & ſimiliter ſi acceptæ ſunt de bonis laicorum Papæ temporaliter ſubiectorum, vel in quos temporalem iuriſdictionem poteſt exercere, de potentia ſaltem abſoluta, ſi verò prædicta non concurrant, debet requirere dominos illarum, qui ſi renuant eas relaxare, ipſe id facere non debet: vt dicit Anch. quæſt. 72. art. 1. Vndecimò, poteſt abſoluere habentem rem alienam poſt annos præſcriptionis, ſi tamen adſit bona fides, & iuſtus titulus. cap. 1. de præſcript. in 6. non tamen ſine bona fide. cap. fin. extra eod. Duodecimò, Papa poteſt concedere decimas clericorum alicui Principi, & ſibi etiam retinere, & etiam decimas laicorum alij concedere, vt dicit Anch. quæſt. 73. per totum. Tertiodecimò, poteſt officium Papale, quò ad iuriſdictionem committere ſimplici clerico, vel laico, non autem quò ad plenam, vel immediatam adminiſtrationem: vt dicit Anch. quæſt. 74. art. 1. nec totum officium Epiſcopale ſimplici ſacerdoti, quò ad ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, niſi in aliquibus caſibus, vt collatio ordinum minorũ, conſecratio virginum, & huiuſmodi, de quibus ſupra, ſed bene quæ ſunt iuriſdictionis, vt ibi dicit art. 2. non enim poteſt dare facultatem non ſacerdoti conficiendi corpus Chriſti, vt dicit Abb. in c. aqua. de conſecr. eccl. & poteſt etiam ſimplici laico committere officium clericale, quò ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, non ordinis, vt ibi dicit. art. 3.

Quartodecimò, Papa ſolus poteſt vltra contenta in libello prouũciare: vt dicit Abb. in c. ex conquæſtione. de reſtit. ſpol. num. 15. & litigantes ſuper beneficiis compellere ad compoſitionem, vt idem dicit in c. cum inter. num. 1. & 7. de elect. & poteſt etiam cognoſcere de cauſa propria, etiam ſi criminaliter agatur, vt dicit Abb. in c. ſi quis nu. 21. de foro compet. idque ex poteſtate abſoluta non ordinaria, vt dicit Butr. in c. cum veniſſent. de iudic. ſi tamen ſubditus ei nõ ſit temporaliter litigans, poteſt recuſari, & ſi cauſa ſit grauis, Concilium iudicabit, ſi in arbitrum aſſumatur, vt idẽ dicit Hoſt. Ioan. Andr. in c. ex parte. de verb. ſign. Quintodecimò, Papa poteſt facere, vt quis non incurrat excõmunicationem, licet participet excommunicato, vt dicit Abb. in cap. nulli de ſent. excom. Decimoſextò, licet generaliter ſtatuere non poſſit, vt dicto vnius ſtetur, cum ad dictum vnius nemo condemnetur iure diuino. Num. 35. c. indicas. 3. q. 9. nec quod duo teſtes in omni cauſa non ſufficiant, vt habetur Ioan. 8. c in nomine. de teſtib. poteſt tamen cõtrarium in aliquibus cauſis ſtatuere, quos recenſet Spec. de teſte. §. reſtat de numero. Decimoſeptimò, licet generaliter non poſſit matrimonia dirimere, ex cauſa tamen quandoque id facere poteſt. c. gaudemus. de diuort. quibus tamen caſibus matrimonium ibi verè non extitit, vt in frigidis, vt dicam infra in tract. Matr. poteſt etiam legata ad pias cauſas facta in alium vſum vertere, etiã ſine neceſſitate, quia eo caſu, & Epiſcopus id poſſet. clem. quia contingit, vbi glo. Card. & Imol. de relig. dom. Decimooctauò, poteſt etiam dare licẽtiam monacho, vt ad tempus cauſa prolis ſuſcipiendæ exeat clauſtrum, & vxorem ducat, vt dicit Ioan. And. in reg. ſemel Deo. de reg. iur. in 6. & melius dicendum eſt, vt in perpetuum id concedat, vt dicit Abb. in c. ex publico, de conu. coniug. cum matrimonium ad tempus contrahi non poſſit, nec poſſet eſſe monachus, niſi ſeruet continentiam, & careat proprio: vt dicit Felin. in c. ſi quando. de reſcript. niſi, vt ſupra, Papa diſpenſet. Decimononò, Papa ſolus poteſt diſpenſare ſuper non reſidentia in perpetuum in beneficio, ad tempus verò Epiſcopo id licet, vt dicit Abb. in c. extirpandæ. §. qui verò. de præb. quod qualiter ſit intelligendum, habetur in tract. de Reſidentia. Vigeſimò, poteſt diſpenſare cum ſubdiacono, vt matrimonium contrahat, cum iure poſitiuo ſacer ſit ordo ei annexus, vt dicit Innoc. & alij in c. cum ad monaſterium. de ſtatu relig. & etiam

monacho,

monacho,& ſacerdoti ex cauſa magna,vt ibi notatur,& eſt dictum ſupra,& habetur latè in tract. Ord.& tr.Matr. Vigeſimoprimò,ab Imperatore ad Papam appellatur in ſpectantibus ad ſalutem animæ , vt dicit Berous in reg. de conſtit. nu.39.Vigeſimoſecundò,ei ſoli creditur de ſuo facto teſtãti, vbi de gratia eius,vel diſpoſitione agitur.clem.1.de probat. Card.in conſ.128.& dare poteſt facultatem laico, vt cũ clericis eligat in eccleſia collegiata,vt dicit gl.& Doct. in c.nobis.de iure patr.Vigeſimotertiò, licet poſſit diſpenſare ſuper homicidio voluntario,non ſolet tamen diſpenſare,niſi ratò, & ex magna cauſa , quò ad ordinis executionem , vt dicit Couarr.in clem.ſi furioſus.2.p.§.3. nu.3. ver.hinc planè, niſi cum religioſo,vel qui velit eſſe de genere mendicantium, vt ibi dicit.Hoſt.& Abb.in c.ſicut dignum. de homic. Borgaſ.de Irregul.p.3.concl.2. ſicut & cum difficultate diſpẽſat cum ordinem ſuſceptum bis recipiente.c.ſaluberrimam.1.q. vlt.& ſimiliter cũ bis baptizato.c.eos.c.ſi bis.de conſec. diſt. 4.& qui ab hæreticis eſt ordinatus catholicis omiſſis , quorum copiam habebat.c.conuenientibus. 1.q.7. & qui per ſimoniam eſt ordinatus.9.q.1.& 2.per totum.& tradit Borgaſ. loco cit. & poteſt dare facultatem clericis teſtandi de bonis eccleſiæ,vt not. in c.cum eſſes de teſtam. & conferre poteſt beneficia vacantia in menſibus ordinariorum,etiam abſque derogatione, & maiora beneficia ad eum ſpectat conferre, de quibus loco ſuo.Flam.Pariſ.de reſig.ben.lib.7. q.11. quæ ibi recenſet,& dixi tract. de collatione. Vigeſimoquartò , vt omnia vno verbo concludam , cum diſputare de Papæ poteſtate,vt ſacrilegium habeatur.c.nemini.1.q. 4. Papa omnia poteſt in his , quæ ſunt iuris poſitiui claue non errante, vt not. in c. propoſuit.de conceſſ. præb. licet quò ad Deum non debeat tollere ius poſitiuum, quando eſt fundatũ ſuper bono & æquo:vt dicit Abb.in d.c.extirpandæ.§.qui verò.de præb.Idque ex plenitudine poteſtatis quam habet ſuper ius poſitiuum,& vniuerſam eccleſiam , qui tamen non videtur vti plenitudine poteſtatis , niſi expreſsè dicat, vt dicit Abb. in c.ſi.de matr.contr.vel niſi dicat ex certa ſcientia, vel non obſtante , vt dictum eſt ſupra , cum regulariter non debeat vti plenitudine poteſtatis ſine cauſa, vt not. in c. illa quotidiana, de elect. dicitur verò claue non errante , quia poteſt decipi in facto , ita vt ab eo ligatus ſit abſolutus apud Deũ, & è conuerſo , vt not. in c. à nobis. 2. de ſent. excom.

Vigeſimoquintò, Papa poteſt in prejudicium ordinariorum omnia beneficia ritè conferre. Ioan. de Selua. tract. de Benef. p. 3. q. 60. in fi. & eos poteſt præuenire in conferendo etiam ſi ij ad actum conferendi deuenerint. Menoch. conſ. 83. nu. 9. cum ſeq. lib. 1. cum ſit creator beneficiorum, & licet inferioribus liberam dederit facultatem conferendi beneficia, maiorem tamen penes ſe retinuit. Caſd. conſ. 3. tit. de præb. & etiam nulla data negligentia ordinariorum poteſt omnia beneficia mundi cuicunque & quandocunque cõferre. Abb. in c. quia diuerſitatem. 5. not. de conceſſ. præb. & expectatiuas ad omnes menſes concedere, & collationem omnium beneficiorum orbis ſibi reſeruare. Gomeſ. tract. de grat. expect. nu. 12. & expectatiuas concedere non obſtante Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 19. & etiam penſiones imponere ſine cõſenſu beneficiati. Gig. de pẽſ. q. 6. Caputaquen. deciſ. 316. part. 2. qui & duos in Epiſcopatu vno conſtituere poteſt. Lamb. de iure patron. lib. 2. 1. par. q. 9. princip. art. 17. nec vllo tempore limitato reſtringitur ad conferendum. idem d. lib. 2. part. 3. q. 9. princ. art. 8. nu. 9. & dare Epiſcopatum alicui ea lege ne vacet beneficium, quod ante habebat. idem d. lib. 2. 3. p. q. 9. princ. art. 19. nu. 3. & concedere laicis ius conferendi, & eligendi. idem lib. 1. part. 1. q. 10. princ. art. 2. nu. 2. & poteſt concedere vt quis eligat ſibi ſucceſſorem in beneficio. idem lib. 1. par. 1. q. 9. princ. art. 3. & poteſt conferre beneficium nulla facta mentione expectantis: vt dicit Mandoſ. in reg. 3. q. 13. num. 5. & in cauſis fidei, non Concilio, ſed Deo ſubmittitur. Germon. de ſacr. imm. lib. 3. c. 11 num. 10. cum ſeq. & poteſt committere cauſas ſpirituales laicis. Abb. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. d. tamen Abb. in c. literas. de reſtit. ſpol. eum nõ poſſe dare facultatem Principibus ſecularibus condemnandi clericos, generaliter ſcilicet & poteſt indicere religioſis ſtrictiorem vitam, iuxta ordinum ſuorum ſtatuta, vt quòd non exeant domum. Abb. in cap. ſuper eo. de regul. & poteſt prælatis ſecularibus impedire ingreſſum religionis, & aliquibus aliis particularibus. Abb in c. licet. eod. tit. Idem etiam merè temporalia, & prophana coercet, ſi animarum ſalus id poſcat: vt dicit Tertul. lib. 1. ad vxorẽ. & poteſt quemcunque in quocunque loco in ius vocare. Bart. in tract. ad reprimendam. verbo per edictum. & Imperiũ ab eo pender. Caiet. Albanus tract. de poteſt. Papæ 2. p nu. 16. cum ſeq. Aret. cõſ. 59. Abb. conſ 28. lib. 1. & proinde ſubditos Imperio

petio à iuramẽto fidelitatis abſoluere poteſt, & Imperium transferre quocũque voluerit, & Imperatorem ex cauſa deponere. Germ. de ſacr. immu. lib. 3. in proœm. num. 5. 10. & eod. lib. 3. c. 13. nu. 38. ac alios Principes, vt ibi dicit, & de fœdere violato inter Principes cognoſcit idem d. c. num. 57. & de præcedentia inter Principes cognoſcit. Germ. d. lib. 3. de ſacr. immu. c. 13. nu. 61. & Papa vacante principatu non recognoſcente ſuperiorem ſuccedit in iuſtitia exequenda. Fe. in. in c. licet ex ſuſcepto. de foro compet.

Et in ſumma, *Papa omnia poteſt in his quæ ſunt iuris humani poſitiui, & interpretari, ac declarare ius diuinũ in aliquo caſu particulari non habere locum*, vt ſupra eſt dictum, ita quòd de eius poteſtate contendere, ſit ponere os in cœlum, & quædam ſpecies ſacrilegij. Lamber. de iure patron. lib. 1. par. 1. q. 8. princ. art. 4. num. 1. cum ſit, & dicatur Chriſti Vicarius, & quaſi Deus in terris, maior quouis homine, vt dicit Germ. lib. 3. de ſacr. immun. c. 11. nu. 9. cum ſeq. & quod ipſe facit, non humanus Princeps, ſed Deus ipſe facere videtur, cuius vicem gerit in terris c. 2. & 3. de tranſl. ep. Germ. d. lib. 3. c. 15. nu. 73. & contra eius ſupremam poteſtatem non cadit præſcriptio. c. cum nobis. de præſcript. niſi in caſibus, de quibus ibi Felin. nu. 3. & in omni iuramento eius poteſtas excipitur. gl. in c. ſignificaſti. de elect. Vnde & dicitur iudicum maximus. D. Aug. lib. 2. de bapt. con. Don. c. 1. c. puto. 2. q. 7. & monarcha ſpiritualis, vt dicit Dec. conſ. 494. circa fin. ordinarius omnium ordinariorum Caput aquen. deciſ. 282. nu. 3. part. 1. & orbis Epiſcopus, Princeps, ac Rector. Germ. de Ind. §. Epiſcopus. nu. 24. & 32. & aliis nominibus inſignitus ob eius ſupremam poteſtatem, de quibus ſupra eſt dictum, & latius tract. de Rom. Pont. lib. tract. Theolog. & etiam maiorem poteſtatem dicitur habere in terris, quàm habeant ſancti, quòd ad regimen eccleſiæ attinet. Paulus de Citad. de iure patr. 3. par. nu. 8. & idem Tribunal facit, cum Chriſto cum ſit eius Vicarius. Cardin. Paleot. de ſacro Conſiſt. memb. 5. cui & ineſt ſumma perfectio, & ſapientia, idem d. lib. 2. p. q. 2.

28 *Papa eminẽs poteſtas.*

29 *Papæ nomina eminentiæ.*

Ei tamen non licet peccare contra legem naturalem, aut diuinam in ſe tranſgrediendo Decalogi præcepta, nec tollere ius diuinum, aut articulos fidei, vt ſupra eſt dictum, niſi declarando & interpretando, vt ſupra. Is etiam tenetur ſtare promiſſis. Germ. de Indult. §. alioquin. nu. 12. & 13. nec po-

30 *Papa quæ non liceant.*

teſt ſe Concilio ſubjicere. Germ. deciſ. 11. lib. 3. de ſacr. immu. num. 48. nec poteſt ſubditos à ſua iuriſdictione abdicare, nec adminiſtrationem ſuæ iuriſdictionis, etiam iuramento vel voto accedente omittere, idem ibi, num. 90. & licet homo ſit, humanitatis tamen paſſiones exuere debet. Phil. 3. Germ. de Indult. §. ſextus. num. 9. & iure quodam naturali ſuadetur ad ſeruandam ſuam legem. l. digna vox. C. de leg. Germ. de Indult. §. alioquin. num. 28. & Lamb. de iure patr. lib. 1. 2. p. q. 11. princ. art. 8. num. 3. dicit, eum nõ poſſe præiudicare iuri tertij, niſi ex cauſa, licet de plenitudine poteſtatis poſſit nuda voluntate aliquem beneficio priuare. Imol. in c. 2. de præb. in 6. non tamen re patrimoniali. Butr. Innoc. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit. nec poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. Abb. in rubr. de teſtam. qui & etiam dicit, in c. 1. num. 3. de celeb. Miſſ. quòd non poteſt dare licentiam clericis, quòd non dicant officium, ſed tantum quòd mutent, idem non diſpenſat contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Abb. in c. propoſuit. de conceſſ. præb. nec in aliis caſibus ibi enumeratis, vt nec alienat bona eccleſiæ ſine cauſa. Abb. in c. cum veniſſent. de iudic. nec diſpenſat ſi decoloraretur ſtatus vniuerſalis eccleſiæ. idem in cap. ſignificaſti. de elect. & confiteri decet confeſſori eum à ſe electo frequẽter, licet is non ſubjiciatur canoni, omnis vtriuſque ſex. de pœnit. & remiſſ.

31 *Papa quæ nõ ſoleat agere.*

Non ſolet tamen Papa derogare indultis ordinariis. Puteus deciſ. 422. lib. 2. arg. cap. ſi à ſede. de præb. in 6. & præfertur primò prouiſus, vt ibi habetur, imò, & ſi Papa beneficia vacantia in curia non conferat intra menſem, illi ad quos collatio illa pertinebat, illa conferent. cap. ſtatutum. eo. in 6. quaſi ea nõ curet, nec præiudicare iuri tertio quæſito. Lamb. de iure patr. lib. 3. 8. q. princip. art. 2. num. 6. Nec Papa habet iuriſdictionem, quò ad temporalia in terris regis. c. per venerabilem cum communi. §. rationibus. qui fi. ſint leg. niſi in caſibus exceptis, vt vacante Imperio, &c. vnde ſibi non ſubditum, quò ad temporalia legitimare non poteſt. Iaſ. cõſ. 70. lib. 3. Soc Iun. conſ. 91. nu. 22. vol. 4 cum cõmuni. qui nec iuxta Theologos poteſt diſpenſare in matrimonio carnali copula non conſummato. Couar. in epit. 4. decr. §. 4. num. 13. niſi per ingreſſum religionis, & hæc opinio eſt tutior, licet Curt. contrariũ ſenſerit conſ. 170. qui & licet cauſas eccleſiaſticas poſſit laicis delegare, non poteſt tamen eis concedere

iuriſdi

iuriſdictionem ordinariam in clericos. Clar. q.40.ver. quid dicendum.& q.41.§.fi.ver.ſed quid.cum communi.

Idem non intendit præiudicare iuri tertio quęſito. Lamb. de iure patro.lib.2.3.p.1.q.princip.art.9. nec præiudicare iuri patronatus laicorum, niſi conſtet de certa ſcientia Papæ; idem d.lib. 2.3.p.q.9. princ.art. 15. vnde eius conceſſiones intelliguntur cum iuſtitia, & ſaluo iure alterius.c. ſi quando.de reſcript.l.authoritatem.l.meminimus. C.vnde vi. nec dando licentiam clericis teſtandi, id agit ſine cauſa, licèt & ſine cauſa valeat.Germ.de ind.§.quod in Romanam.nu.24. cum ſeq. nec præſumitur velle mutare naturam beneficij. Cald.conſ.26.Comez.tr.de grat.expect.nu.94. & ſi habili ad canonicatum concedit præbendam canonicalem, etiam canonicatum ei aſſignare, vel conferre cenſetur.glo.in c.propoſuit.de conceſſ. præben. qui & ſi diſpenſat crimen remittens,inquiſitionem,& accuſationem tollit. Dec. conſil. 136. Soarez verbo,diſpenſatio,cum communi;qui & ſententiam nulliter latam, confirmare poteſt.Bened.Capr.reg.54.num. 33.cum communi. Non tamen ſtatur verbis narratiuis Papæ in probando delictum, nec vbi agitur de confiſcatione bonorum. Hier. Gabr. conſ.79. num.5.cum magis communi. qui & vbi cauſam auocat,acta poſt per iudicem etiam auocationis inſcium,irrita ſunt,quod fit dum Papa de cauſa cognoſcere incipit,modo fiat motu proprio,& non ad inſtantiam partis.Ripa cum communi.in c cum M. cũ aliis. num. 56.96.97.196.de conſtit.qui & poteſt dare facultatẽ teſtandi de bonis quæſitis intuitu eccleſiæ Dec.cum communi,in conſ. 157. & de plenitudine poteſtatis poteſt committere cauſam ſuſpecto,abſque poteſtate recuſandi. Abb. in c.hoc. de teſtib.in fi. vt & poteſt committere cauſam appellationis iudici à quo eſt appellatũ. Ant. de Trem.in addit.ad Bonac. in pract.excom.in rub. quæ contra reſcript. nu. 8. verbo,libellum, cum communi, qui tamen, niſi ex cauſa, non poteſt tollere priuilegium canonis, ſi quis ſuadente diabolo. Soc.in c. peruenit. num. 395. de ſenten. excomm. vt ibi dicit;abſolutè tamen crederem id poſſe,cùm id ſit diſpoſitio humana,quam Papa tollere poteſt.c.propoſuit.de conceſſ.præb.

32 *Papa quæ non intendat agere.*

Ad ardua etiam explicanda,& nouam legẽ condendam, debet Papa vt conſilio Cardinalium: vt dicit Abb.in c. 2. de his quæ fiunt; cùm Cardinales ſint in quaſi poſſeſſione tali,

33 *Papa in quibus vti*

deceat Cardinaliũ conſilio, & quomodo.

vt idem dicit in c.ex geſtis.de cler.non reſid.ſed quia contra ſupremam poteſtatem Papæ non currit præſcriptio,& Cardinales aſſiſtunt Papæ per modum tantum conſilij , & miniſterij, & non additionis poteſtatis ad ipſum, vt ſuprà eſt dictum; ideò dicendum eſt Papam ſolum etiam ardua poſſe explicare,& Reges,ac Imperatorem,& Cardinales poſſe deponere ſine Concilio,vel conſilio Cardinaliũ. Dec cũ communi,in rubr.de conſtitut.licèt quò ad opinionẽ hominum, magis præiudicium facere videatur ſi eorum conſilio vtatur,vt not.in d.c. qui & prudenter conſulere debet Theologos Iuriſtas , & viros doctos in quæſtionibus definiendis, vtendo authoritate ſacræ ſcripturæ , Conciliorum, traditionum,Canonum,ſanctorum Patrum,Scholaſticorum,Hiſtoricorum,&c. Valent.2.2.diſput.1.q.1.punct.7.

34

Papæ reſidẽtia vbi ſit, & an ſedẽ trãſferre poſſit.

Circa verò Papæ reſidentiam , videtur mihi quòd Papa ſedem mutare non poſſit.c.rogamus. 24. q.1.not.Innoc. in cap.expoſuit.de dilat.Abb.in c.cum cura.de crim.falſi; ſicut nec aliam eccleſiam Romana maiorem facere poteſt ; nam cùm Petrus Domino iubente Romę ſit mortuus,& Epiſcopus ibi fuerit vſq; ad mortem;ex hoc facto Petri , effectum eſt,vt Romanus Epiſcopus ſit eius ſucceſſor,& ſic ibi ſedem figat vbi tenuit ipſe Petrus. Idem probatur ex Anacl. ep. 3. Pio I.ep.ad omnes eccleſias,& Marco ad Athanaſiũ,Marcello ad Epiſcopos Antiochenæ prouinciæ,Lucio ep.ad cõſulta Epiſcoporum Galliarum,&c. Iulio epiſt. ad Epiſcopos congregatos Antiochię,Innoc.III in c.vnam.de maior.& obed. in extr.communi.Innoc.IIII. in c.pro humani.de homic.in 6.qui Pontifices dicunt , eccleſiam Romanam eſſe caput totius orbis Domino iubente. Ex ex Concil.Niceno, vt teſtatur Iulius loco cit.c.18.& 19 & Conc.Flor. vt dicit Bann.2. 2.q.1.art.10.licèt ibi contrarium ſentiat , & ideò licèt Papa ob bella,vel huiuſmodi,aliò curiam transferat, adhuc dicetur Epiſcopus Romanus,& ſic Romanus Pontifex,& Eccleſia Romana,caput totius orbis;non eſt tamen de fide, quòd Papa ſedem mutare non poſſit,imò probabile eſt,vt ex cauſa poſſit curiam transferre , vt ſi Romana deſtrueretur , vt ſentit Sot.4.diſt 24.Bannes loco cit. Abb.in c.per venerabilem.qui filij ſint leg.Card.Alex.in c.nolite.11.diſt.quo tamen caſu adhuc is dicetur ſucceſſor Petri,& Chriſti Vicarius , & caput vniuerſæ Eccleſiæ , & Romanus Pontifex, cùm iure diuino Romanus Epiſcopus ſit Petri ſucceſſor , vt dicit Valent,

lent.2.2.diſput.1.q.1.princ.punct. 7. ver. vtrum diuino, teſtans de communi; qui & idem licèt ex cauſa poſſit alibi degere,conuenientius tamen eſt, vt Romæ degat : primò ob corpora Beatorum Petri & Pauli,quæ ibi quieſcunt. c.beati. 2.q.7.nec alibi poteſt viuere in tanta libertate Chriſtiana, nec tantum fructum afferre,vt Romæ, in patrimonio Beati Petri,nam ſi ſub aliquo domino terreno viueret, prædicta non ita bene eueniret:vt dicit Anch. q.21. art.1. Nec debet reſidere in patria propria, tum quia ob familiaritatem non eſſet tantæ venerationis,& ob cognatos ſi non eſſet inſignis ſanguine non ſic honore afficeretur, & ob vitiationem inuidiæ,vt ibi dicit art.2.Nec etiam debet diſcurrere per mundum,ſed quieſcere Romæ,vbi Petrus quieuit, debet tamen per miniſtros ſuos mundum viſitare, vt ibi dicit artic. 3. & etiam tempore perſecutionis Antichriſti probabiliter ſedes Papæ erit Romę,vt ibi dicit artic.4.& glo.2.Theſſal.2.quod tamen Dei iudicio relinquitur.

Circa autem modum regendi Eccleſiã,licèt temerarium 35
fortè videatur illum velle edocere, qui ſupremũ habet Do- *Papæ regimẽ*
ctorem, ſcilicet Spiritum ſanctum, à quo diuinitus in rebus *quale.*
agendis edocetur, & illuminatur : attamen dicendo, quod probabile eſt,cùm eius finis ſit immediatè exaltatio honoris Dei,& ſalus æterna animarum, curare omni conatu debet,vt id omni ratione perficiatur, procurando, vt infideles ad fidem conuertantur, hæretici ad vnitatem Eccleſiæ, & ſchiſmatici redeant,errores in fide extantes auferantur, eccleſiæ de prælatis dignis prouideatur, & vt eius miniſteria rectè peragant curare,Reges & Principes eccleſiã adiuuent, & eam fide incorrupta amplificẽt,praui denique mores,tum cleri,tum populi Chriſtiani,bonis inſitis, euellantur, cultúſque diuinus amplificetur,quæ licèt quacunque ratione fiãt, ſatis videri poſſit, attamen cùm eius finis immediatus ſit, æterna beatitudo, ad quam non niſi amore,& volũtate peruenitur,optimum erit in huiuſmodi regimine manſuetudine vti. ſic enim & animi facilius vincuntur,& diutius in bono permanẽt,quod ſi nõ ſufficit,ad pœnas eſt deueniẽdum, cùm & ipſę ſint medicinales, & homo eas expertus à noxiis retrahatur,vt habetur infrà cap. de Satisfactione, in Sacramẽto Pœnitẽtiæ in princ. vt & ſic quacunque ratione diuinus honor exaltetur,errores & vitia euellãtur,virtutes plantentur, & omnes ad æternam ſalutem perueniant, quod

&

& ſentire videtur Origenes de Epiſcopis loquendo tr. 12. in Matt. c. 20 & præ ſe ferre videntur Papæ inſignia, quæ ſunt inter cætera, frænum, & calcaria, vt ſic præ ſe feratur eum quandoque manſuetudine, quandoque rigore vti debere, quod & Dominus in parabola infirmi ſuper eius vulnus vinum, & oleum imponi iubens, edocuit. Lucæ 10. & præcipuè in præcepto dato Petro de modo peccatorem corrigendi. Mat. 18. & Greg. in paſtorali, vbi dicit, Eccleſiam quaſi quinque modis ſe habere in vitiorum correctione, primò, per diſſimulationem, ſecundò, per maturam tolerationem, tertiò, per ſubtilem inueſtigationem, quartò, per duram increpationem, quintò, per omnimodã exterminationem, in hoc Dei iudicium imitando, qui multa mala in præſenti diſſimulat, multa eorum tolerat, multa ſubtili indagatione ad lucem deducit, multa flagellis fortiter increpat, & multa omnino exterminat; & alia etiã remedia adhibere poterit, quæ traduntur in tr. de ſtatu Epiſcoporum, qui & prudenter vti debet conſilio Cardinalium, qui ſunt Papæ cõſiliarij ordinarij & perpetui, vt pluribus probat Card. Pal. de ſacr. Conciſt. par. 1. q. 1. 2. 3. 4. & 5. ego tamen non admitterem, quod ipſe dicit q. 2. in fin. quòd vbi procedit via ordinaria teneatur ex neceſſitate eos in conſilium adhibere, ex dictis ſuprà num. 33.

36 *Papa an poſſit Papatui renunciare.*

Quò ad quintum, & vltimum, clarum eſt Papam poſſe renuntiare Papatui, vt eſt diffinitum in c. 1. de renunc. in 6. nam licèt Papatus ſit à Deo, eſt tamen ita à Deo, vt ſit etiam ab homine, cooperante eius conſenſu & volitione, vnde & tolli id poteſt contrario diſſenſu & nolitione, & ſic renunciatione, & ſic Clemens, Cyriacus, Marcellinus, & Cœleſtinus renunciarunt: & ideò licèt poteſtas Papalis, prout eſt in ſede Romana, habeat fundamentum diuinum, & ſic nunquam deſtruatur, ſed prout eſt in perſona, quæ eſt in ſede habeat fundamentum ex eius conſenſu ex parte eius, ideò illo conſenſu deſtructo, deſtruitur, & illa poteſtas non in ſe, ſed in illa perſona, quæ erat in ſede; vnde cùm quodlibet deſtruatur eo modo quod eſt ligatum, ſicut conſenſu Papa conſtituitur, ſic diſſenſu deſinit eſſe: vt dicit Ancho. q. 4. per totum. ſic tamen vt collegium Cardinalium, qui in hoc eccleſiam repræſentant, renunciationi conſentiant, aliàs renunciatio non teneret. c. inter corporalia. de tranſl. prælat. Inno c. in c. niſi cùm pridem. col. 10. de reſcript. Fel. in c. quæ

Renunciatio Papatus Cardinalib. conſentientibus fieri poteſt.

in eccleſiarum num. 43.de conſtit. & etiam vt non cogatur renunciare,cum ad id cogi non poſſit,vt dicunt prædicti, & poteſt renunciare etiam quòd vouerit, vel iurauerit id non agere, ex cauſa iuſta, & etiam ſi ſit idoneus, & etiam per procuratorem, non tamen in fauorem. Pariſ. de reſig. ben. lib.2.quæſt.1.& ſic agens remanet Cardinalis, niſi & id reſignet,ſi tamen per ſimoniam eſſet electus dimittere tenetur Papatum in foro conſcientiæ, ex iuribus alleg. in cap. de elect.Rom Pont.& etiam quia initium eſt vitioſum, & beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri non poteſt. c. 1.de reg.iur.in 6.& in foro etiam exteriori poſſet deponi,ex Bulla 10.Iulij II.alleg.ibid.imò nec in foro conſcientię poteſt retinere Papatum, cum electio huiuſmodi ſit nulla, & nullum ei ius tribuat, ac ſi eſſet vera hæreſis, cum & Papa poſſit ſtatuere modum electionis futuri Pontificis, vt not.in c.licet de elect.& ita eſt indubiè tenendum,ex dicta Bulla,& aliis deductis ibi,etiam in foro conſcientiæ.

Papa per ſimoniam electus debet papatui renuntiare.

Quo demum ad depoſitionem. *Papa pro ſola hæreſi vera,& propria deponi poteſt.*Et ſi Papa.vbi gl. diſt.40. & in c. de renunc.in 6.not.Abb.in c.quia diligentia,de elect.

Papa hæreticus an poſſit deponi, & quomodo, & ob alia non.

Ratione probatur, nam eligitur Papa in caput totius eccleſiæ. Epheſ. 1. principium verò vitæ ſpititualis eſt fides. Heb.11. vnde ſi Papa deprehendatur à fide alienus mortuus eſt vita ſpirituali, & conſequenter aliis vitam influere non poteſt,vnde ſicut homo mortuus non eſt homo,ſic *Papa in hæreſim lapſus non eſt Papa*,ſed eſt ipſo facto depoſitus,quia licet dum eſt Papa, & fidelis, non habeat ſuperiorem ſupra ſe,tamen quando labitur in hæreſim præciſus eſt ab eccleſia,& deſinit eſſe caput,& vt caput à corpore præciſum non poteſt eſſe caput illius corporis,à quo eſt præciſum,ſic Papa per hæreſim præciſus non poteſt eſſe caput eccleſiæ à qua eſt præciſus:cum extra eccleſiam non poſſint haberi claues eccleſiæ,& hoc caſu ſeipſum deponit, nec ab aliquo iudicatur,ſed à Concilio declaratur eſſe depoſitus.Card.Alex.in d. c.ſi Papa.vbi Præpoſ. cum communi Theol. quæ tamen intelliguntur,quando nollet emendari, aliàs enim non debet declarari depoſitus,vt dicit gloſſ. in d.cap. ſi Papa.diſtin.40. Quòd ſi Papa labatur in alia peccata, non eſt caput mortuum eccleſiæ,ſed languidum, & ſic non deſinit eſſe caput, ita quòd nec pro peccato notorio adulterij,ſimoniæ,& huiuſmodi, poſſit accuſari, licet eſſet incorrigibilis, quamuis

gloſſ.

gloſſ.in d.cap. ſi Papa,contrarium ſentiat, ſed minus rectè, cum ſit contra tex.ibi, qui habet pro ſola hæreſi poſſe iudicari,& probatur etiam in cap.electionem.diſt.79.in cap.ipſi ſunt.9.quæſt.3.& in c.cuncta.ead.cauſa.in c oues.2.q.7.quæ habent Papam nec à Concilio,nec à toto mundo poſſe iudicari.Mod.in c.at ſi clerici.de iudic. Innoc.in c.licet.de elect. ſed quando labitur in hæreſim poſſe declarari eũ eſſe extra eccleſiam,& ſic non eſſe eius caput,quod intelligitur de vera hæreſi,& propria,vt ſupra,etiam ſi erret in tenui articulo fidei,vel ſit dubius in fide cum pertinacia,vt ſupra,gl.in cap. nos. 40. diſt. quæ intelliguntur de peccatis aliis commiſſis ante,vel poſt electionem, ſi enim in ſedem Petri per ſimoniacam labem eſſet intronizatus,eiici debet, vt probatur in cap.de elect. Rom. Pont. cum initium fuerit vitioſum, & beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri non poſſit. cap.1 de reg.iur.in 6.vt ſupra.

Quòd ſi Papa,quod Deus auertat,prauis moribus totam eccleſiam ſcandalizaret, vt quia decoloraret vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, venderet beneficia, & huiuſmodi, eccleſia habet illi reſiſtere per honeſtam reprehenſionem,vt Paulus reſtitit in faciem Petro.Gal.2.tamen deponi non poſſet: ſecundò, ad Deum per orationes eſſet ab eccleſia recurrendum,vt eius animum flecteret,vt fecit Hilarius contra Leonem Papam, vel eum de medio tolleret,& contra eum eſſet Concilium conuocandum, vt ſic flecteretur, licet non eſſet legitimum ſine eius authoritate conuocatum in caſu iſto. diſtin.15.per totum. In caſu tamen hæreſis Concilium congregatur per collegium Cardinalium, de qua hæreſi poteſt etiam poſt mortẽ accuſari,& damnari arg.c.ſi vera.24.q.3.& credibile eſt ſi eccleſiam turbaret è medio à Deo toleretur, vt eſt factum de Anaſtaſio, qui fauendo malis diuino iudicio aſſidendo percuſſus dicitur.cap.Anaſtaſius.9.diſt.& eo caſu Papa depoſitus, ſicut prius maior erat omnibus hominibus,ſit minimus omniũ fidelium,quod tamen non legitur contigiſſe ob particularem curam,quam habet Deus de eccleſia ſua,qui nõ patitur caput eius in hęreſim labi,vt probatum eſt ſupra tract. de Rom. Pont.in hæreſibus, quæ dicta ibi iungi poſſunt huic capiti, vt ſic habeatur plena materia de Romano Pontifice,ad laudem Dei Optimi Maximi.

Papa errare poteſt in moribus.

Ex prædictis colligitur, Papã in eius officio peccare poſſe,ſi in hæreſim labitur, ſi per ſimoniam ſit electus, ſi diſpenſet

ſpenſet in iure diuino, vel naturali, caſibus quibus ei declarare ius diuinum, vel naturale non licet: de quibus ſupra, vel ſi decoloret ſtatum vniuerſalis eccleſiæ, vel ſi alienet bona eccleſiæ, vel ea infeudet ſine cauſa, vel beneficia indigno omiſſo meliori, conferat. Si ſimoniam committit, ſi ardua ſine conſilio Cardinalium, abſque cauſa explicauit, & alia, de quibus ſupra in materia eſt dictum, eum agere non poſſe, vel non debere, peragat, quod non creditur, nec præſumitur, hodierno tempore maximè cum ſanctiſimi ſint.

DE STATV ILLVSTRISSIMORVM DD. CARDINALIVM.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium nomen vnde, cum eorum prærogatiuis.*
2 *Cardinalium origo quando cœperit, & nomen.*
3 *Cardinalium officia quæ.*
4 *Cardinales an ſint in ſtatu perfectionis, & potiores Epiſcopis.*
5 *Cardinalium claſſes quot.*
6 *Cardinales quales creandi, & vnde.*
7 *Cardinales quis creet.*
8 *Cardinales qua forma, & tempore creentur.*
9 *Cardinalium dignitas, poteſtas, & prærogatiuæ quæ.*
10 *Cardinales quid agere debeant.*
11 *Cardinales qualiter peccare poſſint.*

CONGRVO loco dicendum eſt de ſtatu Cardinalium, poſt tractatum habitum ſupra de ſtatu Pontificis Maximi, qui poſt eum proximum locum obtinent, in quo primò dicendum eſt de Cardinalatu in ſe, de eius nomine, origine, perfectione, & diuiſione: ſecundò, qui creari poſſint Cardinales, & à quo: tertiò, qua forma: quartò, quæ, & quanta ſit eorum poteſtas, ac dignitas, & officium: quintò, an Cardinalatui renunciari poſſit, & an deponi queant.

Quò

1 *Cardinaliũ nomen vnde, cũ eius prærogationis.*

Quò ad primum, dicendum eſt, nomen Cardinalis idem ferè ſignificare, quod principalis, vel is à quo alij pendent, vt à Cardine oſtia pendere ſolent. Vnde & venti Cardinales, & virtutes Cardinales, & puncta cœli Cardinalia dici ſolent, & dicuntur cardines orbis, vt eccleſiæ molem omni ope fulcire conentur, tanquam eius clariſſima lumina, & conſiliarij Papæ pro totius eccleſiæ vtilitate: & hoc eſt præcipuum eorum munus non ſine afflatu Dei in eccleſia inſtitutum ad Papam iuuandum, & in conſiſtorio conſilia ſua ei referenda; vnde in Conſiſtorio locum Cherubim ob rerum cognitionem obtinent: vt dicit Paleot. de ſacro Conſiſt. 1. concl. membr. 4. & 5. qui & dicit loco Apoſtolorum, Chriſto aſſiſtentium ſucceſſiſſe, & eſſe in ſtatu perfectonis acquiſitæ non acquirendæ, vt idem dicit ibi memb. 5. Turr. Cr. de ec-

Cardinales, id eſt, Principes eccleſiæ columnæ primi & præcipui patres: metaphora ſumpta à Cardine oſtij.

cleſ. lib. 1 c. 8. & etiam dicuntur eccleſiæ columnæ, Senatores & Reges. Pariſ. de reſig. ben. lib. 7. q. 12. hinc Cardinales dicuntur eo quòd ſint primæ perſonæ ad quas, vt ad Papæ ſenatum, ſumma negotiorum omnium Chriſtianorum defertur, vel ſacerdotes præcipui, & principales. c. 2. de offic. Archipresb. & ibi glo. vel quòd Apoſtolicæ ſedi inſeruiant, quæ axis, & veluti cardo aliarum eccleſiarum eſt. c. ſacroſancta. 22. diſt. vel quòd præſint eccleſiis Cardinalibus in quibus baptiſma conferebatur, vt videtur colligi ex Conc. Meldenſi can. 3. vbi ſtatuitur titulos Cardinales in vrbibus, vel ſuburbiis conſtitutos Epiſcopum canonicè debere ordinare, & diſponere, & ex Io. Diacono in vita S. Gregorij lib. 3. c. 11. vbi cardinem vocat Cardinalem titulum, vel eccleſiam, inde qui illis eccleſiis præerant dicti ſunt Cardinales, qui & ob eorum eminentiam, & propinquitatem ad Papam dicuntur pars corporis Papæ. c. quiſquis 6. q. 1. clem. fœlicis. de pœnis. ſicut Senatores dicuntur pars corporis Principis. l. quiſquis. ad leg. Iul. Maieſt. Dicuntur quoque fratres, & coadiutores Papæ cum quibus ipſe totum iudicat orbem. cap. per venerabilem. ver. rationibus. qui fil. ſint leg. c. fundamenta. §. decet. de elect. in 6. not. Abbas in c. eccleſia veſtra. 2. col. de elect. & in c. ex geſtis. de cler. non reſid. filij etiam primi gradus, vt dicit Io. And. & Imol. in cap. ſacris. de pœnis. in 6. & præ ſe ferunt ſacerdotes Leuitici generis, ſine quibus ſummus ſacerdos ardua non explicabat, vt habetur in cap. per venerabilem. d. ver. qui fil. ſint leg. vt ſic & Papa ſine eorum conſilio ardua non explicet, vt habetur in c. ex geſtis. cum

ibi

ibi not. de cler. non resid. & regibus æquiparantur, in tantum vt & ipse Pontifex Maximus inter Cardinales se permiscери, & Cardinalem quandoque dici non dedignetur. vt dicit Card.in cap. sacrosancta. dist.22. vt & Imperator patitur,& vult se inter Senatores appellari quandoque. l.ius Senatorum.C.de dignit.lib.12.

Quo verò ad ordinem Cardinalium, non satis constat, aliqui enim volunt eos esse diuino iure institutos,& semper Papæ astitisse, sicut sacerdotes Leuitici Aaron summo sacerdoti,vt habetur in Deut.22.& refertur in d.c.per venerabilem. & vt Apostoli Christo astiterunt ante Ascensionem, & post Petro eorum Principi antequam ad prouincias conuertentas distribuerentur. Et reuera credibile est Papam nunquam extitisse sine consiliariis, & adiutoribus in tanti oneris ministerio: maximè cum ei sint datæ claues potestatis,& discretionis.Matth.16.18. ergo cum consilio senum & prudentum omnia peragere habet, quod & D. Bern. lib.de consid. ad Eugenium III. videtur insinuare, dicens, *eos qui sibi assistunt orbis iudices, seniores populi, à se sumendos esse in consilio; & ita post factum eum non pœnitebit*: sed tamen quo tempore hoc nomen Cardinalis primum cœperit nuncupari,non satis liquet, licet probabile sit præcipuos sacerdotes semper Papæ astitisse,& fortè ij qui nunc Cardinales dicuntur,quòd ad eorum officium spectat. Sciendum enim tria esse officia Cardinalium:primum,commune cum cæteris Episcopis, presbyteris, & diaconis, cum Cardinales habeant prædicta officia:secundum,eligendi summum Pontificem: tertiò, ei perpetuò assistendi, & illum in ecclesia administranda ope, & consilia iuuare. Ex his officiis primum est antiquissimũ, cum sit iure diuino, & à tempore Apostolorum incœpit, secundum, & tertium pariter antiquissima sunt,& tempore Apostolorum inchoata,non tamen est certum solos Cardinales his duobus officiis iunctos esse. Nam quòd ad electionẽ Papæ spectat post tempus Apostolorum per multos annos,quia erãt pauci presbyteri,& diaconi,omnes simul ad electionẽ Papæ Episcopi, & Concilia vocabantur,nec opus erat tunc distinguere Cardinales à non Cardinalibus,vt patet ex Cypr.lib.2.ep.7.& lib.3.ep.5.& 21. quib. locis nõ scribit ad solos Cardinales, sed ad omnes presbyteros,& diaconos Romanæ ecclesiæ, & ipsi respondent. Crescente verò clero omnes vocabãtur ad electionẽ faciendam,

2 *Cardinaliũ origo quãdo cœperit, & nomen.*

3 *Cardinaliũ officia quæ.*

ſed non omnes ad Concilia, ſed aliqui principales, qui Romæ, & in aliquibus aliis locis Cardinales dicebantur, vt patet ex Sinodo Gregorij lib.4. regiſtri. cap. 88. Deinde per multos annos omnes clerici non ſunt admiſſi ad Concilia, nec ad electionẽ,ſed quò ad electionem ſoli Cardinales, ab Alexandro III. in c. licet. de elect. qui tamen ibi dicit id incœpiſſe etiam ante, videlicet ſub Nicolao Papa, vbi tamen cum ipſis ad electionem concurrebat clerus, & populus, vt habetur in c.1.23.diſt.& in c.1.79.diſt.quia tamen Alexander,qui fuit anno 1079.ibi dicit,ante etiam à ſolis Cardinalibus Papam eligi ſolitum,& ſe ſolum ſtatuere,vt requirantur duæ partes Cardinalium, ante quæ tẽpora fuere decem & ſeptem mutationes circa electionem Papæ vt tradit Bellarm.de cler.lib.1.cap.9. Quò ad aſſiſtentiam Cardinalium Papæ,ipſi modo ei aſſiſtunt, vt Apoſtoli aſtiterunt Chriſto, vt ſupra eſt dictum, vt probat Anch. q.9.artic.4.quòd verò iidem illi ſemper aſtiterint, licet ſit probabile, cum à tempore Apoſtolorum illi ſemper aſtiterint præcipui ſacerdotes,vt ſupra eſt dictum;tamen non eſt ita certum,& certum eſt ſub hoc nomine illi ſemper nõ aſtitiſſe, cum hoc nomen cœperit appellari tantum ſub Gregorio I. vt patet lib.eius 5. epi.11.ad Fortunatum Epiſcopum,& lib.11.epiſt.34.& ſub Leone IX. vt patet in eius epiſt.ad Michaëlẽ.c.32.ex Conc. Rom.ſub Sylueſtro can.6.Et quandoque ante tempora Clementis V. & Ioannis XXII. fuere Pontificum conſiliarij, & Cardinales inferiores dignitate Epiſcopis, & ante diaconos Cardinales Epiſcopi ſubſcribebant, & gradu deprimi videbantur, qui fiebant Cardinales vſque ad Bonifacij tempora, vt dicit Ioan.And. in c. cum aliquibus.de reſcript.in 6. nam oportebat Cardinales electos renũciare Epiſcopatui ob beneficiorum prohibitam multiplicationẽ, donec permiſſum fuit titulum Cardinalatus cum Epiſcopatu retinere, ex quo titulo Cardinales denominabantur, vt not.in cap.ex his. de cler.nõ reſid. & certum eſt Cardinales ante ea tempora collegium non conſtituiſſe,nec ſic Papæ aſtitiſſe,& etiam ante fortè non aſſiſtebant Papæ in conſiliis:nam in rebus grauibus Papa cõuocabat primis ſexcentis,vel octingentis annis, Epiſcopos Italiæ vbi aderant & Cardinales presbyteri, ſed Epiſcopi primum locum tenebãt, donec his poſtremis ſexcentis, vel ſeptingentis annis, vſu docente, ob incommoda multa cœpere paulatim omitti Cõcilia nationalia Italiæ, &

res

res tota redigi ad Cardinalium ſenatũ, quod & valdè commodum eſt, vt ſenatus ſemper in promptu habeatur ſine detrimento particularium eccleſiarum, & vt Papa habeat conſiliarios magis inſtructos, & exercitatos, vt dicit Bellar. loco cit. Plena verò authoritas eſt eis tributa cum ſoli deſtinati ſunt Papæ electores.

Quo verò ad perfectionẽ Cardinalatus. *Cardinales ſunt in ſtatu perfectionis*, vt probatur ex Bernard. lib. de conſid. ad Eugenium III. vbi dicit, eos qui aſſumuntur ad eius conſilium debere eſſe viros probatos non probandos, & qui non volentes, ſed renuentes accedant, nec manus attendant, ſed neceſſitates, qui ſtent viriliter pro afflictis, & iudicent æquitate, qui ſint ad mores compoſiti, ad obedientiam ſubiecti, ad diſciplinam rigidi, ad fidem catholici, fides ad diſpenſationem, concordes ad pacem, in iudicio recti, in conſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in loquendo modeſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in hoſpitio non diſſoluti, in conuiuio non effuſi, in omnibus circunſpecti, quæ omnia conueniunt perfectis, non perficiendis, & ſic Cardinales repræſentant ſtatum perfectorum non perficiendorum; quòd ſi comparẽtur cum Epiſcopis, *maior eſt Epiſcopus preſbytero Cardinali, vel diacono ordinis poteſtate*, Tum quia maior eſt diœceſis Epiſcopi, quàm titulus Cardinalis prædicti, & maior etiam ibi habet iuriſdictionem Epiſcopus, quàm illi in illo. Si verò conſideretur loci dignitas, ſicut eccleſia Romana eſt dignior aliis, ſic clerici priores illius ſedis ſingulari dignitate, cæteris aliis Prælatis præfulgent honoris dignitate. Quod ſi conſideretur regimen Eccleſiæ vniuerſalis, maior eſt presbyter, vel diaconus Cardinalis Epiſcopo non Cardinali, quia Epiſcopus nũquam aſſumitur ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ, niſi rarò, vt in Conciliis generalibus, at Cardinales quotidiè Papæ aſſiſtunt, nec aliquod arduum negotium ſine eorum præſentia peragitur; Si verò charitatis ratio habeatur, ſe habent, vt excedentes & exceſſi, nam Cardinales aſſiſtunt Papæ, vt Apoſtoli Chriſto eius cõtemplationi vacantes, & ſic maiorẽ erga Deum charitatem habere tenentur: Epiſcopi verò, quia repræſentant ſtatum Apoſtolorum, vt miſſi ſunt in vniuerſum orbem curam animarum ſuſcipientes, in perfecta charitate proximi cunctos alios excedere debẽt, ſed quia dilectio Dei præponitur dilectioni proximi, ideò ſimpliciter Cardinales ſunt in

4 *Cardinales an ſint in ſtatu perfectionis, & potiores Epiſcopis.*

Quomodo Epiſcopus maior vel minor ſit Cardinali.

maiori ſtatu, & perfectiori charitatis, quàm Epiſcopi,& ſic ſimpliciter Epiſcopis ſunt maiores:vt dicit Anch.q.102.art. 1.& 2.& Bellarm. de clericis. lib.1.c.16. & in eis requiritur maior abdicatio temporalium, quàm in Epiſcopis,vel aliis Prælatis,quò ad affectum, cum repræſentent ſtatum requirentem maiorem charitatem in Deum: & etiam quia cum ſint conſiliarij, Papæ, & iudices orbis,maior in eis requiritur contemptus temporalium, quàm in aliis, ne iudicando peruertantur, licet neceſſaria non ſit actu abdicatio temporalium, quæ neceſſaria ſunt ad eorum dignitatem conſeruandam,vt ibi dicit art.3. Nec legatio ad quam quandoque deſtinantur diminuit de ſtatus eorum perfectione, cum legatio etiam tribuatur Chriſto. Ierem.49. & Apoſt.2.Cor.5. eam tribuat perfectis, quod & docet Bernard. loco cit.lib.4. de conſid.dicens;tales eſſe mittẽdos ad legationem qui poſt aurum non currant, ſed Chriſtum ſequantur, qui quæſtum legationem non æſtiment, ſed fructum qui vulgum non ſpernant,ſed doceant; diuitem nõ palpent,ſed terreant,pauperem non grauent,ſed foueant, manus Principum non paueant,ſed contemnant, qui Eccleſias nõ ſpolient,ſed emendent, qui marſupia non exhauriant, ſed crimina corrigant, qui ad Papam reuerſi non ditati, ſed fatigati accedant, nec quòd ex regnis ſumptuoſa abſtulerint lætẽtur, ſed quòd pacem regnis reliquerint,legem Barbaris, quietẽ monaſteriis, eccleſiis ordinem,clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem,ſectatorem bonorũ operũ. Quæ omnia ſunt perfectorum non perficiendorum, quæ indicant, & eorum indumenta,cappa enim lata indicat, dum totos humeros contegit, publicam perſonã, & authoritatem quam gerunt pro publico Reipublicæ Chriſtianæ bono, & dum is ad Conſiſtorium accedens,mantelletum deponit,indicatur eum omnes priuatos affectus exuere debere; purpura verò eum Papæ aſſiſtere debere, & eccleſiam vſque ad ſanguinis effuſionem defendere teneri, deſignat, vt & ſacer pileus, galerúſque,fidem, religionem, iuſtitiam, & zelum, quæ illi ineſſe debent,demonſtrant.Paleot.loco cit.membr.3.

Quid purpura & alia Cardinaliũ indumenta ſignificent.

5

Cardinaliũ claſſes quot.

Quo verò ad diuiſionem, diuiditur Cardinalatus in tres claſſes, vt alij ſint Epiſcopi Cardinales, alij presbyteri, alij diaconi Cardinales,ſic enim tituli eorum diſtinguuntur,habita ratione titulorum, quibus, vt Cardinales inſigniuntur, & in his ordinibus ſenior inter diaconos dicitur Decanus

Diacono

Diaconorum, & ſic de presbyteris, & Epiſcopis Cardinalibus; & qui cooptatione ſenior eſt inter Epiſcopos Cardinales, Decanus Collegij Cardinalium dicitur, vt dicit Hoſt. in c.2.de offic.Archipresb. Et ſic aliqui eorum tituli dicuntur Epiſcopales, vt Hoſtienſis, Velitrenſis, Portuenſis, Sabinienſis, Tuſculanenſis, Prænestinenſis, Albanenſis. Tituli presbyterorum Cardinalium ſunt, ſanctæ Crucis in Ieruſalem, ſanctorum Petri, & Marcellini, quatuor Coronatorum, &c. Tituli diaconorum ſunt, ſanctæ Luciæ in ſeptifoliis, ſanctæ Marię in Aquino, ſancti Theodori, &c. & ab his titulis olim Cardinales denominabantur, vt nor. Abb. in c. ex his. de cler. non reſid. de quibus titulis agit plenè Onuphrius Panuinus lib. de Epiſcopatib. Spec. tit. de leg. §. ſequitur. non enim ſolet eligi Cardinalis, qui non ſit diaconus ſaltem clem. vt ij qui. §. illi verò. vbi Card. de æt. nec inter Cardinales ſuffragij ius habet, qui non ſit diaconus, vt ibi dicit, & Hoſt. in d. c. 2. Tituli verò presbyterorum ſunt viginti octo, Diaconorum decem octo, nõ enim omnes Cardinales vocantur cum titulo, ſed reliqui vt plurimum Cardinales presbyteri, quos titulos enumerat Caſſad. in catal. gloriæ mundi. Conrad. lib. 2. §. 2. §. 1. ver. inſtitutionem de inſtit. licet alij velint Epiſcopos non appellari cum titulo, ſed ſolos presbyteros, & diaconos, vt dicit Lauden. de Card. 2. p. q. 89. Papa tamen quando ad illos ſcribit ſemper eos appellat cum titulo. Inter Cardinalium verò titulos eminet Hoſtienſis, & primam ſedem poſt Papam tenet, & Papam conſecrat, & Imperatorem in conſecratione eius inungit, & cœremoniis illis intereſt, vt dicit Manfred. deciſ. 231. qui tituli quandoque fuere maiores, vel plures, quãdoque pauciores, cum nec numerus Cardinalium ſit diffinitus, vt patebit in ſequentibus.

6 *Cardinales quales creãdi, & vnde ex toto nempe orbe ſi poteſt fieri.*

Quò ad ſecundum, & primò, quò ad patriam Cardinalium eligendorum, eligi eos decet ex toto orbe, dicente Bern. lib. 4. de conſid. ad Eugenium, *an non eligendi ex toto orbe orbem iudicaturi?* & in Concil. Baſilienſi ſeſſ. 23. decernitur, vt de omnibus regionibus Chriſtianitatis aſſumantur, & in Conc. Triden. ſeſſ. 24. cap. 1. idem ſtatuitur quantum commodè fieri poterit, ſi idonei reperiantur, ex omnibus nationibus Chriſtianitatis, à Papa aſſumendos, idque merito, primò, ad iuſtitiam ſeruandam, quia cum ſint iudices orbis, melius quiſque cognoſcit conditiones patriæ ſuæ, & de notis melius iudicat. 1. Eth. ſecundò, ad remouendam carna-

lem affectionem, ſi enim ex vna patria eligantur ſuſpicio orietur, quòd vel ob preces, vel ſanguinis affectum id fiat: tertiò, ob conſeruandam vnitatem in populo Chriſtiano, cum contemptus cauſa ſit diuiſionis, motiuum enim principale ſchiſmatis Græcorum fuit, quòd non aſſumerentur ad honores eccleſiaſticos, licet malè fecerint: vt dicit Bern. loco cit. & Anch. loco prædicto. art. 4. licet Papa eos eligere poſſit vndecunque dummodo boni ſint; qui & vitæ integritate, ſciẽtia eminenti, & aliis requiſitis in Epiſcopo creãdo, vel eligendo. ex Conc. Trid, ſeſſ. 24. cap. 1. §. eæ verò, fulgere debent.

Cardinaliũ numerus 72. eſſe debet, ad nutum tamẽ Papæ.

Quo verò ad numerum Cardinalium, non eſt omnino certus, & determinatus, nam per temporum incrementa variatus eſt, nam in Conc. Rom. can. 6. ſtatuitur, vt Cardinales vrbis Romæ ſint tantum ſeptem; in Concil. Baſil. citat. decernitur, non debere excedere numerum vigintiquatuor, ex Bulla verò Sixti V. ſuper forma creandi Cardinales edita, de qua infra, ſtatuitur, vt non excedant numerum ſeptuagintaduorum, idque merito, cum tot fuerint diſcipuli Domini. Matt. 9. c. ſeptuaginta. 16. diſt. c. in nouo. 21. diſt. & etiam quia fuerunt tot linguæ, & nationes, ex quibus plures confugiũt ad ſedem Apoſtolicam: vt dicit Alb. in rubr. de ſtatu hom. Card. in clem. 2. §. irritum. q. 6. de elect. ſed tamen eſt in arbitrio Papæ numerum ex cauſa augere, vel minuere, vt dicit Corrad. lib. 2. c. 2. §. 1. ver. inſtitutionem. nu. 15. in temp. iud. prout ei videbitur expedire.

Quales debent eſſe Cardinales.

Quo verò ad eorum qualitates, in Conc. Baſil. loco cit. ſtatuitur, vt eligantur viri probi, moribus bonis inſigniti, non corpore vitiati iuſtis natalibus orti, licentiati vel Doctores in iure diuino, vel humano, ætatis annorum triginta, qui non ſint nepotes ex fratre, vel ſorore Cardinalium, quia tamen Papa non aſtringitur lege ſuorum prædeceſſorum, vel Conciliorum, quam ei mutare licet, vel in ea diſpenſare, & eſt ſupra ius, ideò tali decreto ſtare non tenetur, in Conc. verò Trid. loco cit. requiritur, vt in Cardinalibus concurrãt ea quæ idem Concilium ſtatuit in Epiſcopis adeſſe debere, videlicet, vt compleuerint triginta annos, graues ſint moribus, & in literis eruditi. cap. cum in cunctis. de elect. ex eod. Conc. ſeſſ. 7. de refor. c. 1. & vt per ſex menſes ante in ſacris fuerit conſtitutus, & in vniuerſitate ſtudiorum magiſter, vel Doctor, aut licentiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico,

Digitized by Google

eo, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio ad alios docendos idoneus oſtendatur,& ſi regularis ſit à ſuis ſuperioribus,ſimilem fidem habeat,ex eodem Conc. ſeſſ.22. de refor.c.2.& ſi Epiſcopi Cardinales ſint intra tres menſes conſecrantur.c.2.ſeſſ.23.de refor.in eod Conc.Ex Bulla demum Sixti V.loco cit.cum Nouella Iuſtiniani,requiritur, vt aſſumantur Cardinales ex clero,vel monaſterio , non ex laicis, & prius ſex menſibus, vel ſaltem tribus fuerit in ſacris, ex Conſtit.6.& 128.Nou.Iuſtin.& ex Bulla ſanctiſſimi Sixti,& prius per annum clericus fuerit, & in habitu clericali inceſſerit;ex eius Bulla,vt refert Germon.lib.2. de ſacr. immun. cap. 4. num. 1.

Quo verò ad cauſam efficientem Cardinalium, *Papa ſolus poteſt creare Cardinales,vt & eos deponere in cõſiſtorio.* Pariſ.de reſig.ben.lib.7.q.11.Ioan. And. & Abb.in c.ſanè. de conu.coniug.Fel. & Dec. in cap.1. de conſtit.nec collegium Cardinalium ſede vacante poteſt Cardinalem creare, vt dicit glo.in clem. ne Romani. ver. poteſtatis. de elect. Card. Alex.in c.nullus.79.diſt.Manfred.deciſ.386.licet eligere Papam poſſit,cum hoc nullam moram patiatur,id ſic , & quia à Papa ei id non conceſſum legitur, & eo tẽpore collegium aliam facultatem non habet,quàm ſit iure expreſſum:vt dixi ſupra in cap.de elect.Rom.Pont. Nec in creatione Cardinalium Papa conſenſum Cardinalium requirere tenetur, ſolus enim Papa id poteſt,vt dicunt Doct.ſupra cit. Concilium tamen generale neceſſitate exigente ex vſu vnum , vel duos Cardinales creare poteſt , vt dicit Iacobatius de Conc. lib.6.art.q.7.1.Manfred.deciſ.386.ſed quia Concilium vim non habet niſi à Papa confirmetur,vt dixi tom.I.tr. de Cõc. ideò hoc caſu ſentirem requiri confirmationem Papæ, vt etiam requiritur in omnibus aliis actibus Concilij,& poteſt etiam Papa inuitum Cardinalem creare ſi iam ſacris erat ordinibus initiatus , aliàs non , cum Cardinalatus officium, vel dignitas ordinem ſacrum requirat , quem ſuſcipere nemo inuitus cogi debet.arg.l.ſi quis ſacerdotium.ff. de mun. & hon. poterit tamẽ priuari beneficiis, quæ habet ſi id non acceptet.c.quæris.de æt. & qual. Abb. in c. & ſi vnanimiter. de poſtul.præl.tradit Cucch.de card. nu.15. Ex lib. verò cœrem.ſect.8. c.1.2. 3. & 4. in Cardinalium creatione is ordo ſeruatur , vt in primo Conſiſtorio Papa narret cauſas , quæ eum mouent ad Cardinales creandos , & ſi maior pars

7 *Cardinales quis creet, nempe ſolus Papa.*

collegij in eius venit ſententiam, poſt agitur de numero creandorum,& monentur cardinales, vt de perſonis eligendis cogitent. Tum in alio die conſiſtorium habeatur in quo nomina promouendorum ſignificentur, & mittatur ad infirmos cardinales pro eorum votis ſciendis, nec Papa niſi de conſenſu maioris partis collegij, nouos cardinales creet, licet, vt ſupra, ſine illis, eos creare poſſit, cum cardinales Papæ aſſiſtant per modum miniſterij, & non limitationem poteſtatis. Paleot. de ſacro conſiſt. p. 4. q. 1. & par. 1. q. 3. art. 2.

8 *Cardinales qua forma & tempore creentur.*

Quò ad tertium, *licet Papa in creatione cardinalium, ſicut nullius aſſenſum, ſic nullam formam ſeruare præcisè teneatur, attamen ea forma, & iure, & vſu eſt recepta, vt Cardinales honeſtandi ordinis gratia galero rubro vtantur, ex Decreto Innoc. I I I I. & inſuper vterentur birreto rubro, & vehiculo per vrbem veherentur*, vt dicit Oldr. conſ. 63. Fel. in c. cum te. col. 6. de re iud. Anan. in c. ad liberandam de Iudæis. quorum inſignium, qualitatem, & modum, ac rationem aſſignat Manfr. tr. de card. c. 5. nec prius cardinalis plenum ius conſequitur, quàm ſibi à Papa galeri ferendi munus commiſſum ſit, niſi Papa ei conſtitutioni deroget, vt ſtatuit Eugenius I I I I. vt dicit Iaſ. conſ. 145. Fel. in c. eam te. de reſcrip. & nouiter creatus iurat, honorem, & authoritatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & D. N. Papæ, ſe conſeruaturum, & aucturum, & pòſt Papa ei galerum imponit, verbis poſitis in lib. 1. cœrem. ſect. 8. c. 7. in fin. vt refert card. Paleot. de ſac. conſiſt. p. 1. q. 5. & tunc Papa dicitur aperire os nouo cardinali, cum mandat ei, vt in conſiliis, & votis ſolum Deum præ oculis habeat idem Pal. p. 5. q. 1. in fin. & hodie ex Bulla prædicta Sixti V. 50. incip. Poſtquam verus, diſponitur vt cardinales diaconi minores annis viginti duobus eſſe non poſſint, qui & ad ordines requiſitos intra annum promoueantur, & quòd cardinales ex omnibus nationibus creentur, & inter eos aſſumantur ſaltem quatuor magiſtri in Theologia; & quòd ſeptuaginta tantum eſſe poſſint, videlicet Epiſcopi ſex, presbyteri quinquaginta ſex, diaconi decem, & quòd cardinalis diaconorum prior, aut ſequens in quarta vacatione Epiſcopatuum promouendus eſt ad eccleſiam vacantem.

Menſe Decembri creã-

Quo verò ad tempus, in dicta Bulla decernitur, vt cardinales in diebus ieiuniorum Decembris tantũ creentur, Papa tamen

tamen circa hæc dispensat iuxta eius prudentiam, cùm sit suprà ius, & creatur sub verbis, vt in cœremoniali Romano, vel Pōtificali, & eligi possunt etiam regulares professi monachi, vel canonici regulares, qui recuperabant ex hoc testandi facultatem, quam ex professione amiserant, disponendiq́ue de rebus suis, vt dicit Bart. tr. min. Mart. Laud. 1. tr. q. 22. non tamen absoluuntur à custodiendis substantialibus regulæ suæ: vt dicit Bal. in auth. licentiam. C. de epis. & cle. Mart. Laud. tr. 2. q. 58. 59. Papa tamen cum eis dispensat in aliquibus, quæ pertinent ad obseruationem regulæ, vt in ieiuniis, vigilia, silentio, quæ in religione sunt annexa, & specialia, eáque non tenentur seruare, nisi quatenus valetudo ipsorum permittit, non tamen absoluuntur à delatione habitus religionis. arg. c. clerici. de vita, & hon. cler. nec in tribus substantialibus, cum illis distinguantur, scilicet obedientia, paupertate, & continentia: vt dicit Anch. q. 70. art. 2. & 4. & dispensatur secum quod transeant ad ecclesiam sæcularem.

tur Cardinales.

Quò ad quartum, & primò, quò ad eorum dignitatem, honorem, & prærogatiuas, *maximis honoribus, & prærogatiuis potiuntur.* Primò enim, quiá Cardinales loco consilij, & senatus Papæ inseruiunt, ideò eorum collegium sacrum Consistoriū appellatur, qui semel in hebdomada, & quoties Papæ videtur in vnum conueniunt, vbi deciduntur controuersiæ electorum ad Episcopales, Archiepiscopalésve ecclesias, & vbi ecclesia aliqua vacat, ibi discutitur ad quem eius electio spectet, vtrum ad Capitulum, ciuitatem, Regem, vel alios, & ibi ecclesiæ, quę aliquibus conferuntur, præconizantur, & per id Consistoriorū eliguntur Præpositi ad ecclesias, vel monasteria, quæ ex consuetudine Apostolicæ sedi reseruantur, & consistorialia dicuntur. In hoc consistorio, quæque Prouincia, & Regularium congregatio, ac Reges habēt suos Patres tutelares, qui Ptotectores dicuntur, qui electiones, & alias causas Prouinciæ sibi commissæ in Consistorio proponunt, & oppositoribus respondent, ibi quoque, quę ad cultum diuinum, Christianam fidem, & Religionem, ad pacem, & salutem Christiani populi, & huiusmodi grauia, ac conseruatio patrimonij Ecclesiæ Romanæ, tractantur. Hic etiam senatus, cùm Papa mortuus est, Rempublicam Christianam regit, rerum difficultatibus cōsulit, donec alius ab eis Pontifex creatus fuerit, modo quo in cap. de elect.

9 *Cardinaliū dignitas, potestas, & prærogatiua qua.*

Rom.Pont.nec.à ſententia collegij Cardinalium datur appellatio,vt dicit Manfred.deciſ.3.& Mart. Laud.de Card.2. tr.q.66.& etiam famæ poteſt reſtituere, vt dicit Innoc.in c. cum te.de re iud. & etiam congregare Concilium ſi Papa negligat, vt dicit Cucch. loco citat. nu. 39. cum ſeq. & hæc etiam Papa viuente,quod vltimum intelligerẽ, vbi periculum ſit in mora,aliàs eccleſia periclitaretur, vel Papa eam ſcandalizaret,modo quod dixi ſuprà, cap.præced.ad.fi.quod tamen Concilium non eſſet legitimum, niſi à Papa confirmetur,& alia poteſt collegium hoc, quæ loco prædicto expoſui. Secundò, deueniendo ad Cardinales particulariter, Cardinales in eccleſiis ſuorum titulorum habẽt iuriſdictionẽ Epiſcopalẽ,licèt Epiſcopi nõ ſint, vt dicit Card. clem.ne Romani.q.3.nu.4.de elect. Abb.& alij in c. his quæ. de maiorit.& obed. Vnde poſſunt vti in ſingulis Pontificiis, vt dicit Hoſt.& Io.Andr.in c.1.de ſuppl.negl.præl.& more Epiſcoporũ ſolemniter benedicere,ac minores ordines cõferre, iuxta prædictos,ac corrigere ſubditos, & excommunicare. Abb.in cap.his quæ,de maior.& beneficia in iis ſita conferre, & etiam indultum eis conceditur in Epiſcopatibus, quæ retinent,vel dimittũt, vt beneficia conferre poſſint in menſibus Papæ.Pariſ.de reſign.benefic.lib.7.q.12.poſſunt etiam beneficiorum ſuorum fructus abſentes ab eis dum in Romana curia exiſtunt percipere,cum Eccleſiæ Romanæ, quæ omnium eſt mater,ſeruientes,aliis etiam eccleſiis ſeruire videantur,& in illis reſidere: vt dicit Oldr. conſ. 48. num.1. quod & eorum familiaribus conceſſum eſt,vt idem dicit, & Card.in clem.1. in princ. de celeb.Miſſ.Doct.in c.cùm dilectus.de cler.nõ reſid. Tertiò,priuilegiãtur Cardinales, quòd ſi quis eos offendat, excommunicationem, & alias pœnas grauiſſimas incurrit,de quibus in c. fœlicis. de pœn. in 6. & incurrit etiam crimen læſæ Maieſtatis. Anch. in d.c. 6. col. quod extenditur etiam ad Patriarchas, Archiepiſcopos,Epiſcopos, Nuntios, & Legatos Papæ: ex Bulla cœnæ. Fallit ſi quis eos percutiat ad neceſſariam defenſionem. gl. in c.fi. de pœn.in 6. ſecundò, eas pœnas non incurrit verba tãtum contumelioſa in eos proferens,ſed mitiorem. Petrus à Plaza in epit.cau.crim.lib.1.num.27.nec etiam procedũt dictæ pœnæ in conatu tantum. Nau. in Man.c.27.nu.50. Quartò, Cardinalis non poteſt recuſari ſuſpectus in iudiciis, niſi ex magna cauſa,quòd ſcilicet grauis ſuſpicionis cauſa adſit,

ſine

ſine ea enim non ſufficeret, etiam quòd agatur cauſa alterius Cardinalis:vt dicit Hoſt. Io. And. Butr. in c.ad petitionem.de accuſ.Feli.in c.poſtremò.nu.15. de appellat. vt dicit Cucch.loco cit.nu. 58.cum ſeq. qui tamen modeſtius faciet ſi abſtineat à iudicando, vbi videt aliquam partem ſibi non credere omnino,vt ibi dicit,cùm ab eius ſententia poſſit appellari,vt dicit Bal.in l.1.ff.de offic.præf.præt. niſi cauſa ſibi ſit à Papa commiſſa appellatione remota, vt dicit Card. in clem.ne Romani.q.3.nu.4. de elect. à ſententia verò totius cœtus,non,vt ſuprà. Quintò,priuilegiãtur Cardinales,vt in generali diſpoſitione non cõprehendantur, niſi de eis ſpecialis mentio fiat:vt dicit Felin.& Anch.in c.eos.in fi.de hæret.idẽ Fel.in c.quod ſuper his.de fide inſtrum.niſi diſpoſitio ſit fauorabilis,quia ſic etiã eos comprehendit,vnde in regulis cancellarię cõprehenduntur in fauorabilibus,nõ in odioſis:vt dicit Gom.reg.de valor.expr.q.1.& in proœm.reg.q.6. Mand.reg de infirm.q 2.Manfr.deciſ.184.190.& ſeq.& 199. niſi tales,& tam efficaces clauſulæ apponantur, vt ſpecialis mentionis vim habeant,vt dicit Gom.in proœm.reg. Vnde non cõprehenduntur in conſtitutione Bonifacij,qua gratiæ reuocatæ fuere.c.fi.de cõceſſ.preb.in 6.not.Io.And.& Mon. in c.1.10.tit.in Nou. Manfr.q.185. nec in conſtitutione Iulij II.de ſpoliis, nec in generali excommunicatione comprehenduntur,vt not.in c.quia periculoſum.de ſent.excom. in 6.Mart. Laud. de Card. q. 62.vnde nec ſoluunt curiæ aliquid pro Bullis beneficiorum, vel penſionum:vt dicit Gom. d.præfat.de reg.val.expr. & Manfr.deciſ.199. Comprehenduntur tamen in conſtitutione bonum publicum, & ſalutem æternam ſpectante: vt dicit Gom. reg.de infirm. q. 3. deciſ.200. Sextò, Cardinali creditur teſtanti ſibi aliquid à Papa viuæ vocis oraculo mandatum, vt dicit Abb. & Fel. in c.quod ſuper his. de fide inſtru. vt quòd reſtituat aliquẽ natalibus, ſi tamen de magno alicuius præiudicio agatur, ei non creditur,vt ibi dicit Fel.Dec.conſ. 463. & in c.conſtitutus de appell.nõ creditur tamen ei ſe aſſerenti eſſe legatum, niſi literis oſtenſis, vt dicit Abb. & Fel. loco prædicto. & in c. cùm in iure. de offi. deleg. niſi eſſet in curia vbi veritas facilè haberi poſſet, vt ibi dicunt: Cardinali tamen legato creditur etiam in præiudicium alterius:vt dicit Andr.Sic.tr. de Card legato.q.1. & ſi Cardinalis aliquid dicit etiam extra iudicium non leuem faciet præſumptionem, ſi tamen

vt

vt teſtis examinatur iurare debet ad hoc vt fidem faciat: vt dicit glo. Innoc. & Abb.in c.cùm olim.1. de priuil. Fel. d c. quod ſuper his. Septimò,hoc magno priuilegio fruuntur,vt ſi obuiam fiant ducto ad ſupplicium, pileo ſuo capiti eius impoſito, impunitatem eius delicti illi impetrant, idq; eſt conſuetudine introductum, vt dicit Fel.in cap.quærenti.de offic.deleg.Barbat.tr.de Card.q.9.col.1.quod tamen per ſubſtitutum non poteſt exercere,vt ibi dicit Barb.nec id ſuffragaretur in atrocioribus delictis, vt crimine falſi,læſæ Maieſtatis, hæreſis, proditionis patriæ, & huiuſmodi, vt dicit Cucch.d.tract.nu.85.Octauò,Cardinales liberantur à patria poteſtate in his quæ ipſis ſunt commodi, non ita tamen, vt amittant ius ſuorum hæredum, vt dicit Mart. Laud. tr.2.q. 80. Vnde filij familias poſſunt teſtari de his quæ habebant antequam fierent Cardinales, vel quæ à coniunctis ad eos peruenerunt, & etiam de quæſitis induſtria ſua:vt dicit Bal. & Salic.in auth.licentiam. C.de epiſc.& cler. Iul. Clar. §.teſtamentum.q.27. & à Pontificibus ſolet eis concedi, vt de fructibus ex beneficiis quæſitis teſtari poſſint: vt ibi dicit Clar.& Hoſt.de pœnit.in ſum. §.cui confiteri. §. cui Cardinales.Dec.conſ.157. quæ tamen licentia facto primo teſtamento extinguitur:vt dicit Dec.conſ.512. Soc.Iun.conſ.89. lib.1.& pariter mortuo concedente, teſtamento non facto: vt dicit Soc. loco prædicto. ſolet Papa etiam eis indulgere habentibus eccleſias Cathedrales, vel Abbatias,vt de omnibus beneficiis ad eorum collationes ſpectantibus diſponãt, qui tamen de his non diſponent,quæ electione,vel præſentatione conferri ſolent, vel quæ aliis ordinariis ſunt ſubiecta:vt dicit Egid.deciſ.3.de priuil. Mand. in reg.cancel.19.q. 19.nu.7. Nonò, Cardinalium etiam domibus hoc priuilegium conceditur, vt delinquentes à ſatellitibus inde ad carcerem,vel ſupplicium trahi non poſſint,vt Manfr.d. tract.de Card.q.8.priuil.14.quod tamen priuilegium à Pontificibus ſæpè reuocatur. Iidem etiam carcerem priuatum habere poſſunt,vt dicit Manfr.d.tract.c.8.priuil.19. Decimò,maior numerus teſtium requiritur in condẽnatione Cardinalium, quàm aliorum, vt Epiſcopus Cardinalis non niſi ſeptuaginta duobus teſtibus presbyter quadraginta quatuor,diaconus viginti octo,conuinci poſſit. c. præſul.vbi Card.Alex.2.q.5. Manfr.deciſ.281. licèt id fortè hodie non ſeruetur, & verius eſt eos duobus teſtibus conuinci, vt & Papam; Berous cum communi.

Digitized by Google

communi.in cap.at ſi clerici. num. 8. de iudic.Fel.in cap.per tuas.de maior. & obed. & ſaltem requirentur magis idonei teſtes,vt dicit Io.And.in c.licet.de teſtib.Nec conuinci, aut puniri poteſt Cardinalis de delictis commiſſis ante Cardinalatum. d.c.præſul.2.q.5.Barb.tr.de Card.2.q.num.3.& 10. Manfr. deciſ. 281. Vndecimò, in ſignaturis,& iudiciis,cum Papa eis cauſis delegat,non ſolet apponere clauſulam,vt iuſtitiam facient,ſed tantum,vt audiant & decidant, ne eis iniuriam inferre videatur, vt dicit Gom. in compend.vtr.ſig. ſic ſi cauſa Cardinali ſemel ſit commiſſa, nõ poteſt,ea indeciſa,Cardinali inferiori niſi ex ſpeciali Papę mandato,etiam quòd is iudex eſſe deſiiſſet, committi, ob honorem qui illi dignitati defertur,vt dicit Gom.in ſign.priuil.8.nu.48.Egid. deciſ.37.Præterea mandata,quæ contra Cardinales fiunt ab eodem Papa ſignari ſolent vt idem d.in comp.vtr.ſig.num. 45.& Cardinalis à Papa delegatus poteſt alteri terminorum obſeruationes mandare,etiam ſine Papæ ſpeciali mandato:cùm alius id facere non poſſit,vt Egid.deciſ. 43. in fin. Vlterius Cardinales maiores Epiſcopis ſunt officio, & iuriſdictione,ab eis tamẽ appellatur.Germon.de ſacror.immun. lib.3.cap.6.vbi etiam Cardinalium originem latè tradit.nu. 37.42.cum ſeq.ita vt Cardinalem obuium habens, vel tangens, vt ſupra, mortis pœnam effugiat, vt ibi latè probat Germ.& eos offendens ſacrilegus eſt, & obiurgãs item reus eſt maieſtatis,cum ſint filij, fratres,conſiliarij, adiutores,& aſſeſſores Papæ, & proinde eos offendentes decem nouem pœnis ſubjiciuntur, nec Cardinales comprehenduntur generali conſtitutione maximè pœnali,& odioſa,nec ſubduntur cenſuris generalibus, niſi de iis fiat ſpecialis mentio,& plura beneficia poſſunt retinere, nec tenentur deſeruire parochiali quam retinent, cum excuſentur à reſidentia, cum Papæ aſſiſtant,nec ſubduntur regulis cancellariæ,qui tamen vnicum beneficium in titulum reſidentiam requirens, ex Conc.Trid. retinere poſſunt;qui & iure militari teſtari poſſunt,& ſuccedere in feudis auitis & paternis,& trecentis priuilegiis donati ſunt:vt dicit Germon.d.lib.3.de ſacr.immun. c.6.prædicta latè probans,cum dicantur orbis cardines, patres,filij ſpeciales,eccleſiæ columnæ,capita, lumina, ſtellæ, Apoſtolorum vicem gerentes,lucernæ ardentes,candelabra, lucis decoræ præſtantes,& ſplendoris,diui,venerabiles,Reuerendiſſimi,Maximi,Potentiſſimi, Principes,Religioſiſſimi,

mi,Illuſtres,ſuperilluſtres,Illuſtriſſimi, Patriciis, Senatoribus,Proconſulibus, Præfecto Prætorio,ac Regibus ſimiles, vt dicit Manfred. de card.tit.deciſ.41. Germon.d.c.6. nu.70. & eis creditur niſi in præiudicium tertij. c. cum à nobis. de teſtib.Germ.de indult.§.præterquam.nu.10.& Papa eis non præſumitur velle præiudicare,niſi exprimatur. idem d.ver. vt.Tibi.& conferunt beneficia vacantia in eorum titulis, vt ſup.idem d.tract.§.tam ratione.num.14.& proferre poſſunt excõmunicationes,ſuſpenſiones,interdicta, & alia quæ ſunt iuriſdictionis.Germ.ibi.nu.18. & inſtitutionẽ,ac deſtitutionem,vt ibi dicit nu. 19.& poſſunt ibi exercere per Epiſcopos ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis,non tamen per ſe, niſi ſint Epiſcopi.idem ibi nu.22.nec iudicantur niſi à Papa.Hoſt.& Io. And.in c.dilectus.1.de præb.Germ.d.tr.§.Epiſcopus.nu.8. & eximũtur à patria poteſtate,vt ſupra.idem d.tr.§.quod in Romanam.nu.4. & in eorum titulis habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem,eius titulos, vt diœceſim adminiſtrantes in temporalibus,& ſpiritualibus.Germ.d.tract.§.tituli.vbi & omnes titulos Cardinalium enumerat,& quaſcunque eccleſias Pontificales obtinere poſſunt,ex diſpenſatione Papæ,cũ alioqui in curia reſidere teneantur.idem d.tr.§.nec non quarumcunque in princ.& ſede vacante ius poſitiuum ſupplere poſſunt, & iis leges tunc ſubiacent. idem ibi d.tr.§.quod in Romanam.nu.61.quod intelligerem in eis conceſſis ſpecialiter,vt dixi cap.de elect.Papæ;& creditur Cardinali aſſerẽti aliquem eſſe ſuum familiarem ſi de gratia expedienda agitur:ſecus ſi de beneficij collatione.idem d.tr.§.præterquam. num.14.Is præterea ſi Epiſcopatum habeat indultum obtinere à Papa conſueuit, vt omnia beneficia in eius diœceſi vacantia conferre poſſit,vt ſupra, ex Papæ priuilegio generali,& ſpeciali,etiam extra diœceſim, & Romæ exiſtentes, licet ob reuerentiam,quam exhibet ſanctiſſimo extra mœnia exire ſoleat.Germ.de indult. §.tibi quò ad vixeris.num. 75.de qua re latè,& eruditiſſimè tractat Anaſtaſius Germonius,vir eximiæ eruditionis in eius tract.de indul.Card. Sic ſi Cardinali alicui cauſa à Papa ſit mandata, prius alicui Auditori commiſſa, ſtatim, vt denunciauit Auditori cauſam illam ſibi eſſe mandatam, eius manus ligat, licet ei non inhibuerit ne procederet, quod in aliis Auditoribus non procedit, niſi facta inhibitione. Rota deciſ. 24. in antiq.

Gom.

Gom.d.compend.num. 48. ècontra non ſolet Cardinali per iudicem appellationis ob reuerentiam inhiberi, ſed tantum denunciari,& intimari,quæ intimatio vim inhibitionis habet, vt dicit Gom. loco cit. idque intelligitur etiam ſi iudex appellationis Cardinalis eſſet,cum Cardinalis Cardinali inhibere non ſoleat.Rot.deciſ. vlt. de dolo & contum. in antiq & deciſ.658.& 711.Mandoſ.tr.de inhibit. q. 4. num. 13. cum ſeq.Similiter in pari cauſa,vel dubia,ſententia pro Cardinali profertur : vt dicit Gom.loco cit.Manfr.deciſ.278.ſic vbi Cardinali cauſa mandatur appellatione remota,non friuola tantum , ſed quæcunque appellatio vetita cenſetur iuſta, vel iniuſta : vt dicit Gom.loco prædicto. Rom. in ſing. incip.appellatione remota. Similiter ſi in inſtrumento ſententiæ Cardinalis habeatur fe acta vidiſſe , plena ei atteſtationi fides adhibetur , cum tamen inferioribus iudicibus id credi non ſoleat:vt dicit Innoc. in c. cum dilectus. de accuſ. Fel.in c.quoniam contra nu 60.de probat.niſi breuitas temporis facias contrarium præſumi : dicit Cucch.d.tr.nu.105. quibus & concedi ſolet à Papa, vt teſtentur de bonis quæſitis ex fructibus ſuorum beneficiorum.Clar.§.teſtamentum. q.27.ver.ſed an poterit;& ſede vacante collegium Cardinalium repræſentat caput.Felin.in c.ex literis de conſtit. quod intelligerem in eis cõceſſis,vt in Papa creando, &c. non aũt omnia poſſunt,quæ Papa poteſt,ſed tantũ ſibi per iura conceſſa,vt dixi cap.de Papæ electione.Vndecimò,iuramentum fidelitatis Papæ à Cardinalibus presbyteris , vel diaconis nõ præſtatur,ſed tantum ab Epiſcopis:vt dicit Hoſt. Io.And.in c.antiqua.de priuil.hodie verò omnes id iurãt.Duodecimò, ſi Cardinalis aliquid iurauit, & ſtatuit , & poſtea Papa effectus ſit,non tenetur illud ſeruare ſi ſit contra dignitatẽ Pontificalẽ : vt dicit Abb.in c.ſicut noſtris.de iureiur. Tertiodecimò,Cardinales debent per procuratores litem mouere,vel ſuſcipere non autem iudicio ipſi intereſſe,licet cauſa criminali moleſtarentur,etiam ſi de hæreſi, vel ſchiſmate accuſarentur,vt d.Spec.tit.de actore.§.vnico.ver.itẽ illuſtris.Mart. 2.tr.q.76.Barbat.11.q.Baſilic.1.p.n.10. Manfr.deciſ.182.quod tamen vſu non ſeruatur.Decimoquartò,Cardinalium familiare,ſi delinquant non à Vicario Papæ, ſed à Vicariis ipſorum Cardinalium ſuorum ex conſuetudine coercentur , vt dicit Barbat.tr.de Card. q. 11.Baſil.1.nu. 10. Card.in clem.ne Roma.de elect.niſi Papa deroget Cardinales præterea Papa

mor

mortuo,ius principis habent,modo quo dixi in cap.de elect. quando actum eſt de Papæ electione. Card. Paleot. p.5.q.5. de ſacr. Conſiſt. & ſtatur in actibus eorum numero, non ponderi ſuffragiorum.idem d.p.q.5.

10 *Cardinales quid agere debeant.*

Quod verò ad eorum officium ſpectat,Cardinales tenentur in ſuo titulo reſidere in vrbe.c.2.vbi Abb.de cler. non reſid.not.Abb.in c. ex geſtis.de cler.non reſid.Vnde in Conc. Lateran. can. 6. ſtatuitur, vt omnes Cardinales in Romana curia reſideant,& qui ſunt abſentes,ſi intra Italiam intra ſex menſes,ſi extra infra annum à die publicationis illius conſtitutionis reuertantur,aliàs fructus beneficiorum,& omnia emolumenta amittant,& Cardinalis abſens non habet ſuffragium,excepta electione Cardinalium,& Papæ,modo tũc ſint in conclaui, vel ægri Primo caſu Card.Pal.de ſacr.Conſiſt.p.5.q.10.qui tamẽ abſens ſi ſit in vrbe tenetur ſubſcribere negotia à maiori parte collegij approbato,& Bullis,ex conſtit.Sixti V.4.Iul.1586.Secundò,tenentur Papæ aſſiſtere,nec à curia diſcedere,cum eorum tituli ita vicini ſint,vt vtrumque poſſint peragere,cum omnes tituli Cardinalium,præter Epiſcopatus ſint in vrbe, & Epiſcopatus non longè à curia diſtent,& ſeruiens Papæ,intelligatur in eo reſidere, vt ſupra eſt dictum,& ideò Cardinales à curia diſcedere non debent niſi venia diſcedendi à Papa impetrata, licet Epiſcopatum haberent à titulo ſuo ſeparatum.c.bonæ.vbi Abb.de poſtul. prælat.Mandoſ.reg.79.3.num.7.& 8.qui & abeſſe à congregationibus niſi ex neceſſitate non debent,vt dicit Paleot de ſac. Conſiſt. p.5.q.11.qui & Conſiſtorio adeſſe tenentur in conſcientia,vt d.idem d.p.q.8.qui & interrogati in actibus publicis ſuam ſententiam dicere debent, etiam ſi ſint adoleſcentes:idem parte 1.q.6.& p.3.& q.4.& ibi docet quomodo iuniores reſpondere debeant; qui & clara voce ſententiam pronunciare debent:idem p.4.q.11.& p.5.q.3.Non tamen omnes tenentur iure ſaltem diuino Papæ aſſiſtere,cum aliqui ad legationes mittãtur. Ex quo fit vt liceat Epiſcopatum diſiunctum cum Cardinalatu retinere,vt dicit Hoſt.Io. And.Butr.in c.eccleſia veſtra.de elect. Barbat.de Card.q.fin. & eſt communis opinio, & multo magis de aliis beneficiis dicendum eſt, idque ſiue Epiſcopus ad Cardinalatum aſſumatur, vel è conuerſo Cardinali Epiſcopatus adiungatur,is tamen in Epiſcopatu reſidere tenebitur,vt habetur in c.1.de reform.ſeſſ.23.in Tr.Conc.etiam Cardinales in ſuis Epiſcopatibus

Digitized by Google

patibus reſidere teneri,niſi Pontifici Maximo ob maius bonum eccleſiæ, aliud videatur; cum eo enim tunc diſpenſare poterit, vt in Epiſcopatu non reſideant ob bonum eccleſiæ vniuerſalibus, quòd particularibus præponi debet. d.c. cum reſidens in curia,in ſuis titulis, & diœceſi reſidere cenſeatur Cardinalis.Germ.de indult.§.volumus autem.num.15. quod intelligitur niſi ſit Epiſcopus Cardinalis, quia tunc non poteſt retinere duos titulos Epiſcopales,niſi ex Papæ diſpenſatione ob maximam cauſam, & ideò presbyter,vel diaconus Cardinalis per dignitatem, vel officium Cardinalatus non perdit priora beneficia,vt not.prædicti in d.c.eccleſia veſtra. licet Abb. de curatis,& dignitatibus, ibi contrarium ſentiat, de Cardinali verò Epiſcopo ſentirem cum Abbate ibi quòd perdat omnia beneficia ante habita etiam non curata, niſi ſecum ſit diſpenſatum:ſentirem etiam nõ expedire aliquem retinere Epiſcopatum cum Cardinalatu ob repugnantiam titulorum, quòd vnum requirat reſidentiam in curia, aliud in eccleſia propria, vt ſentit Sot. de iuſt. & iure. lib.10.q.3. licet id vetitum non ſentiam,& ex cauſa poſſe etiam id permitti,vt quia inſignis Epiſcopus ad Cardinalatum ſit aſſumptus, vt decentius ex redditibus Epiſcopatus ſuſtentari poſſit, permittendo vt illum cum Cardinalatu retineat, & maximè ſi ſit in Italia, & multum proficiat in eccleſia ſua, & facilè Romam ad ſubueniendum ſedi Apoſtolicæ ſe transferre poſſit, quod & vſu docente factum eſſe cernitur in inſignibus Epiſcopis, & Cardinalibus Paleoto, Valerio,& huiuſmodi. Ex quibus etiam ſequitur, quòd presbyter,vel diaconus Cardinalis debet eligi ad Epiſcopatum, non poſtulari, Epiſcopus verò Cardinalis ad alium Epiſcopatum debet poſtulari,vt not.in d.cap.eccleſia veſtra.de elect.ſolet tamen ſæpè Epiſcopatus non in titulum, ſed in adminiſtrationem Cardinalibus commendari, ſed id non ſemper ſeruatur, nec ſufficit ad excuſandum Cardinalem à reſidentia. d. cap.1.& not.Sot.loco cit. Tenentur etiam Cardinales Papæ fidelitatem iurare.Germ.de indult.§.quod tu Romanam. num.44. nec ſine eius licentia teſtari poſſunt. idem ibi num.18. & ſi Monachi ante fuerint habitum non mutant, vt dicit Germ. de ſacr. immun. lib.3.c.4.nu.63. cum habitus ſit de ſubſtantia religionis, hodie tamen vtuntur pileo rubeo, ex conceſſione Gregorij XIIII.Tenẽtur pariter Cardinales Papæ aſſiſtere, & illum in Reipublicæ Chriſtianæ adminiſtratione

ope, & conſilio iuuare, qui pariter debent confiteri peccata ſua in ſacramento pœnitentiæ pœnitentiariæ maiori, ſeu etiam ipſi Papæ ſi in curia adſint, ſi verò in legatione ſint, poſſunt ſibi confeſſorem eligere, vt dicit Hoſt. in ſum. de pœnit. §. cui confitendum. ver. cui. & habetur infra in tract. Sacram. Pœnit. Familiares verò eorum eidem pœnitentiario maiori, vel alteri, venia à Cardinali impetrata, peccata confiteri debent, vt dicit Hoſt. loco prædicto. Manfr. q. 30. iidem etiam deberent illa attendere, quæ ſupra, ex D. Bern. ſunt relata.

Quò ad quartum, dicendum eſt, Cardinales poſſe renunciare dignitati, vt dicit Mart. Lauden. tract. de Card. quæſt. 115. ſi tamen Papa reſignationem admittat, qui & inuitum cogere poteſt, vt Cardinalatum ſumat, vt dicit Firm. in tract. de Epiſc. libro 2. 1. part. quæſt. 29. & Cucch. d. tract. num. 116. poteſt etiam Cardinalis a Papa deponi etiam ſine conſilio collegij: vt dicit Abb. in cap. ex geſtis de cler. non reſiden. & dictum eſt ſupra tract. de Pontifice Summo, non autem decet totum collegium extingui, vt ſupra, hoc capit. eſt dictum.

11 *Cardinales qualiter peccare poſſint.*

Ex prædictis, iunctis his, quæ dicta ſunt de electione Romani Pontificis, colligitur: primò, quòd Cardinales peccare poſſunt, primò, ſi eligant minus idoneum, vel ob paſſionem animi, vel ad aliorum preces, vel vt habeant perſonam ſibi magis fauorabilem, & ex huiuſmodi irrationabili cauſa, id enim eſt grauiſſimum peccatum. Secundò, ſi quis quærit indebitis viis eligi Papa per ſe, vel alios, quod eſt ambitionis maximæ. argum. capit. principatus. 1. quæſt. 1. Tertiò, ſi in conſulendo Papæ non intendit vtilitatem populi Chriſtiani, & bonum publicum, ſed vtilitatem priuatam ſui, vel alicuius domini temporalis ad quem afficitur, ſi tamen pura intentione, matura adhibita cõſideratione conſulat, non peccat, licet damnum inde eccleſiæ eueniat. arg. cap. nullus. de regulis iuris. in 6. Quartò, ſi procurat beneficia eccleſiaſtica ſcienter indignis ob munera, preces, vel affectiones. cap. ſunt nonnulli. 1. quæſt. 1. Quintò, ſi quærit habere plura beneficia in commendam vltra indigentiam, cum ſic aliis neceſſaria auferat. Sextò, ſi non prouideat diligenter curæ animarum eccleſiarum ſibi commendatarum. Septimò, ſi aliis reuelat, quæ ſecretè in Conſiſtorio tractantur, maximè ſi inde prouenire poteſt ſcandalum,

ſecus

ſecus ſi cum perſona fideli conferat conſilij cauſa: ſic enim non peccat. Octauò, ſi non iuſtè ſententias ſuper cauſis ſibi à Papa commiſſis. cap. quatuor. 11. quæſt. 3. Nonò, ſi non fraternè admonet corrigendo defectus, quos videt in curia, vel aliis, ne cui diſpliceat, timore, vel negligentia. cap. ſi peccauerit. 2. quæſt. 1. Decimò, ſi ſuis non præbet bonum, & graue exemplum, ſed fortè vacat ludis, venationibus, laſciuiis, & huiuſmodi, cum ſcandalo eccleſiæ. cap qualis. 8. q. 1. Vndecimò, ſi tenet nimiam familiam vltra conuenientiam ſui ſtatus, & non curat vt ſit honeſta, à ludis, ebrietatibus, impudicitiis, & huiuſmodi, aliena, & quòd familiares non quærant munera, nec ſint rixoſi, & ſimilia, ſed modeſti, honeſti, & in veſtitu ſimplices. Duodecimò, vt non teneat familiares ea intentione principali, vt ob ſeruitia procuret eis beneficia, quod eſt ſimoniacum. Tertiodecimò, ſi non reſident in ſuis titulis, vel in ſuis Epiſcopatibus ſi illos obtinent, & memores ſe eſſe patres pauperum, & Religioſorum ſibi non theſaurizent, vel conſanguineis vltra congruitatem, & indigentiam tribuant, ſed pauperibus, & locis piis largiantur: vt dicit Diuus Antoninus tertia part. tit. 21. c. 2. §. 11. poteſt demum Cardinalatui reſignari. Franc. in cap. 1. de renunc. in 6. ſimpliciter tamen, non in fauorem. Pariſ. de reſignat. benefic. libro 2. quæſt. 1. num. 60. Et hæc de ſtatu Cardinalium dixiſſe ſufficiat.

DE STATV ILLVSTRISSIMI LEGATI.

SVMMARIVM.

1 *Legatorum ſpecies quot, & quæ qualibet.*
2 *Legati qui conſtitui ſoleant, & quibus iure competat legatio.*
3 *Legati de latere poteſtas quanta, & quæ ſint, quæ poſſit, vel non.*
4 *Legati de latere officium quale ſit.*
5 *Legationis poteſtas, vbi, & quando vigeat.*

6 *Legationis effectus quis ſit.*
7 *Legati poteſtas, quando, & quibus caſibus expiret.*

CVM Legati, vt plurimum de cætu Cardinalium aſſumantur, ideò dicto in ſuperioribus de Cardinalibus, congruo ordine ſequitur dicendum de Legatis: in quo videndum primò, quot ſint genera Legatorum, ſecundò, quis, & à quo mittatur, & qua forma: tertiò, quid ad officium Legati ſpectet: quartò, quanta ſit eius poteſtas, & dignitas. & quæ non poſſit: quintò, quibus in locis ea vti poſſit: ſextò, quis ſit effectus legationis: ſeptimò, quomodo finiatur eius poteſtas, & officium.

1 *Legatorum ſpecies, quot, & quæ quælibet.*

Quò ad primum, dicendum eſt, quòd tria ſunt genera Legatorum, Laterales, conſtituti, nati: Lateralis dicitur, qui de latere Papæ mittitur etiam ſi non ſit Cardinalis, vt ſi eius eſt officialis, capellanus, familiaris, vel etiã extraneus, dummodo ab eo viuæ vocis oraculo mandatum ſuſceperit, & tetigerit fimbriam veſtimenti eius, ad hoc vt ſit priuilegiatus. c. ſi ergo. 8. q. 1. cap. quod in dubiis. de conſec. eccleſ. vſus tamen curiæ Romanæ Legatos de latere vocat ſolos Cardinales. cap. volentes. de offic. leg. cum Papæ in conſiliis, & arduis aſſiſtant. c. venerabili. de offi. iud. & cenſentur pars corporis Papæ. §. verum 6. q. 1. & in locum ſenatorum ſucceſſerint. c. eccleſia. 16. q. 1. & Cardinales ſint ſacerdotes Leuitici generis. cap. per venerabilem. §. rationibus. qui filij ſint leg. Et hi Legati, vt ipſe Papa ſunt honorandi. cap. officij. de offic. legat. in 6. Conſtituti dicuntur, qui non emanant de latere, ſed eis committitur legationis officium. c. placuit. 7. q. 1. qui ſunt minoris authoritatis. c. volentes. de offic. leg. nil enim poſſunt extra ſuã prouinciam, & hi ſunt Nuntij Papæ miſſi ad Principes. Pariſ. de reſign. ben. lib. 7. q. 13. Nati dicuntur, cum eorum dignitati, hoc officium eſt annexum, qui ſunt magnæ authoritatis. c. 1. de offic. leg. & ſic minores ſunt Nuntij, magni nati, maximi laterales, qui excedunt etiam natum, in abſolutione excommunicatorum: & quia eo præſente, natus inſigniis ſuis non vtitur. cap. volentes. de offic. leg. & in beneficiorum collationibus, & in procurationibus: vt dicit Spec. tit. de leg. in rubr.

2 *Legati qui*

Quò ad ſecundum, Legati de latere conſtitui ſolent ſoli Cardinales, nati non conſtituuntur, ſed eorum dignitati, &

Archie

Archiepiſcopatui ea dignitas eſt annexa, vt Cantuarienſi, Remenſi, Piſano Eboracenſi, conſtituti à Papa quicunque clerici conſtitui poſſunt, licet ſolos Prælatos eligere ad id ſoleat,& hi Legati à ſolo Papa conſtituuntur, nec ſolent ſine Cardinalium conſilio mitti,licet id Papa poſſit. c. nouit. vbi Abb.de offic.leg.ſede verò vacante collegium Cardinalium etiam inuitos mittere poteſt.Imol.in clem. ne Romani.de elect.& ij ſunt mittendi, qui integritate, & prudentia alios præcellant,qui poſt aurum non currant, ſed Chriſtum ſequantur,vulgum non ſpernant,ſed doceant, diuitem non palpent, ſed terreant, manus Principum non paueant, ſed contemnant,& aliis præſtent,de quibus ex Bern.dixi ſupra, tract. præced.

conſtitui ſoleant,& quibus iure cõpetat legatio.

Quò ad tertium,ad eius officium ſpectat,tenere pacatam prouinciam, & purgare ab erroribus, tũ fidei,tum morum, & delinquentes niſi reſipiſcant punire. c.1.de offic.ord.pauperes fouere non grauare,eccleſias non ſpoliare, ſed emendare, marſupia non exhaurire, ſed crimina corrigere, & reuerſi ad Papam non ditati, ſed fatigati accedere, nec lætari quòd ex prouinciis ſumptuoſa quæque abſtulerint, ſed quòd pacem regnis reliquerint, legem barbaris, quietem monaſteriis, eccleſiis ordinem, clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum: vt dicit Bernar.de conſid.ad Eugen.lib.4. & alia de quibus. §. præcedenti.& Spec.d.tit. in princip. & præſertim exequi id ad quod à Papa præcipuè eſt deſtinatus, in prouincia ſibi commiſſa leges ſtatuere poſt depoſitum etiam officiũ vim habituras.c.fin. vbi Abb.eo.& etiam ſi ſibi videtur expediẽs, prædeceſſorum ſuorum leges reuocare,de quærelis ad ſe delatis cognoſcere,& eas etiam,ſi videtur alteri delegare,quorum tamen delegatorum iuriſdictio ſimul cum Legati officio,extinguitur,niſi præmiſſa citatione ſit perpetuata. d.c.fi. vbi gl.& Abb.& cũ prouinciam eſt ingreſſurus, vel vrbem, Epiſcopum certum facere debet à quo ſolemni apparatu eſt recipiendus, & Cathedralem, vel aliam primam eccleſiam inuiſere debet. Spec.eo.§.ſupereſt,& Epiſcopo loci breue legationis oſtenderet, maximè ſi id non ſit notorium. Spec. loco prædicto. & vbi naſcitur quæſtio in interpretatione mandati, eſt facienda plena interpretatio, iis caſibus exceptis, quæ in Legatum tranſire non ſolent. Spec. d. §. ſupereſt.num.54.

3 *Legati de latere officium quale ſit.*

Digitized by Google

4 *Legati delatere dignitas, & poteſtas quanta, & quæ ſint quæ poſſit, vel non.*

Quò ad quartũ, Legati maxima dignitate, & poteſtate, potiuntur, quod enim ad dignitatem ſpectat, Legati, vt vult Bal. in l. aliquando. ff. de offic. proconſ. Barbat. conſ. 23. lib. 1. præferuntur dignitate Vicario Papæ, licet hoc alij non admittant, vt Andr. Sic in tract. de Legato: & ſi quis Legatos Apoſtolicos non admiſerit, vel eis impedimento fuerit in eorum officio, ipſo facto excommunicationem incurrit, & regna ac terræ interdictum incurrunt, dum in ea contumacia perſeuerant. c. 1. de conſuet. in extrau. communi. Inno. in c. ex parte. de elect. & Legatus poteſt aliis modis contra homines procedere ſuę prouinciæ id facientes, ſi iniuria ſit notoria, vt ibi dicit Inno. & habet iuriſdictionem ordinariam in prouincia ſibi credita, quæ Papa mortuo extinguitur. c. 2. eod. in 6. & ibi pro Pontifice eſt, & is honor ei debetur, qui & Papæ. c. cum venerabilis. de conſuet. minus tamen quàm ei, omnibus tamen maior. Germ. de indult. §. nos itaque. nu. 28. & ſi accedit ad aliquam vrbem prouinciæ, iubente Epiſcopo clerus illi obuiam ire tenetur, nec etiam exempti à iuriſdictione Epiſcopi excuſantur. c. nimis. de exceſſib. prælat. cum ibi not. & ei obediendum eſt, vt Papæ. c. ſi abbatem. vbi Doct. de elect. in 6. & contumaces in obediendo excommunicantur. c. valdè cum ſeq. 94. diſt. & dum in itinere procedit poteſt populo benedicere ſigno crucis, & ſolemnem benedictionem facere, dummodo Epiſcopus ſit, ſi tamen locus ſit interdictus id facere non poteſt præſentibus interdictis, vt dicit Paul. in clem. ſi Archiepiſcopo. de priuil. Præterea Epiſcopi quiq; tenentur eum ad ſe diuertentem honorificè excipere, miniſtratis ei neceſſariis, dum moratur in prouincia, & ad eam accedit, vel recedit, pro modo facultatum, & modeſtia eccleſiaſtica, quod & Epiſcopi in conſecratione accipienda iurant. c. ego. de iureiur. c. cum inſtantia. de cenſib. vbi gl. & dixi in tract. de Epiſcopo. cap. de Viſit. ad fi. nec vlla præſcriptio prodeſt, quominus id quiq́ue Epiſcopi erga Legatos præſtare teneantur. d. c. cum inſtantia. & c. accedentes. de præſcript. Præterea, dum in legatione eſt, non poteſt conueniri de contractibus ante factis, vt dicit Spec. de Leg. nu. 53. Rot. deciſ. 617. Vlterius Legatus egreſſus vrbem accipit inſignia legationis, quam ingreſſus ea deponit, quæ ſunt, equus albus, frænum & calcaria inaurata, & veſtes rubeæ. Spec. loco prædicto. Abb. in c. 1. vt lite pend. Præterea præſente Legato Epiſcopi inſignibus conſuetis eo abſente

non

Digitized by Google

non vtuntur, vnde mitras albas & ſimplices geſtant, & rochettum tegunt alia veſte. Spec. & Abb. locis prædictis. Et prædicta omnia ferè cõmunia ſunt omnibus Legatis etiam natis, vel conſtitutis. Legatus verò de latere præterea in priuilegij, & poteſtatis, vel præeminentiæ ſignum in prouincia ſibi decreta crucem ante ſe ferri facit, & vrbes ingrediens ſub baldachino ſuſcipitur, & ſub eo domum ducitur. Staphil. titul. de Legato. ver. qualis debet eſſe Legatus, quam crucem ante ſe ferri iubere poteſt etiam extra prouinciam, donec vrbem, vel eius continentia non erit ingreſſus, vt dicit Cucch. de Legato. nu. 61. Præterea pręſente eo omnium Legatorum iuriſdictiones ceſſant. cap. volentes. vbi Hoſt. de offic. leg. Staphil. de Legato, in princ. nu. 4. & habet etiam iuriſdictionem in exemptos, & eos viſitare poteſt. glo. in c. 1. de verb. ſig. in 6. Spec. d. tit. de Legat. ver. ſequitur videre. nu. 16. quod aliis Legatis non licet. gl. in c. 1. de offic. leg. Iure etiam gentium Legati hac prærogatiua fruuntur, vt ab aliquo lædi non poſſint. c. ius gentium. vbi glo. diſt. 6.

Quo verò ad poteſtatem, maxima eſt Legatorum poteſtas, probabile enim eſt eos etiam extra prouinciam decernere edictum illud quòd electionem, vel inſtitutionem præcedere debet, dũmodo edicti executio in locum prouinciæ conferatur, & reſignationem beneficij admittere, & monacho licentiam dare ad aliud monaſterium tranſeundi. c. fin. cum ibi not. de elect. in 6. Et præfici poſſunt etiam pluribus prouinciis, & ſi pluribus prouinciis præfectus quis ſit, poteſt vnius prouinciæ negotia etiam fori contentioſi in alia exiſtens, expedire, vt dicit Cucch. d. tr. nu. 42. 43. & 44. & alia peragere, de quibus ſupra eſt dictum communia eſſe omnibus Legatis.

Legatus verò de latere, vlterius, multis prærogatiuis, & poteſtatibus fruitur: primò enim, eam iuriſdictionem habet in exemptos, quam & Epiſcopus habet, vt ſcilicet denũciare poſſit exemptum notoriè excommunicatum, not. in c. 1. de priuil. in 6. & ſtatuere ei delinquenti tempus ad ſe præſentandum ſuperiori: vt dicit Staphil. de pot. Leg. num. 11. Secundò, poteſt vacatura beneficia ſuæ poteſtati reſeruare, ita vt de illis nemo diſponere poſſit. cap. 3. & 4. de offic. leg. ſic tamen vt ea reſeruatio non duplicetur, & dum illa pendet, aliam in ea eccleſia, vel diœceſi reſeruationem non faciat.

ciat.c.præſenti.de offic. leg. in 6. qua tamen finita aliam facere poterit,dūmodo primæ quæ effectum eſt ſortita, mentionem faciat. gl. in d.c. præſenti; & ſi eccleſia non eſt collegiata,in qua plura ſint beneficia diuerſis collatoribus ſubdita, poterit in ea plures reſeruationes facere, & beneficia conferre, quæ Legati inferiores facere nequeūt.c.1.de offic. leg.in 6.non poteſt tamen promittere, vel conferre beneficia vacatura,quæve ſunt de patronatu laicorum illis inuitis. c.cum dilectus.de iure patr. quæ verò ſunt patronatus clericorum conferre poteſt, & clericorum ſimul ac laicorum, cum ſic cenſeantur eccleſiaſtica, vt dixi tract. de Iure Patr. & illa in quibus laici magis ex conſuetudine, vel præſcriptione,quàm ex fundatione, conſtructione, vel dotatione ius habēt,vt dicit Cucch.d.tr.nu.78.quod ego intelligerem ſi nil aliud colligitur,quàm præſcriptio, ſi verò fundatio eſſet pręſumpta ex præſcriptione in antiquis,ſecus eſſet, quia ſic laici retraherentur à fundatione eccleſiarum,vt dixi tr.de Iure Patr. & poteſt etiam confirmare electiones Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, & exemptorum in prouincia ſibi decreta.c.ſi Abbatem.de elect.in 6.D.Ant.3.p.tit.21.c.3.§.1. Tertiò,poteſt beneficia deuoluta ad ſedem Apoſtolicā conferre, non tamen ea quæ reſeruata ſunt ſedi Apoſtolicæ. Franch.in c. ſi Abbatem. de elect. in 6. cum Legatus id non poſſit,quod Papa ſibi reſeruat, vt abſolutionem excommunicati,vel ius concedendi licentiam alienandi rem eccleſiaſticam,niſi ſpecialiter id ſibi concedatur.Gem.in d.c. ſi Abbatem,quo caſu cum id habet Legatus ſpecialiter, debet dicere ſe facere authoritate ſedis Apoſtolicæ, quæ verò facit virtute generali ſuæ legationis, non tenetur dicere ſe facere authoritate Papæ:vt dicit Staphil.de pot. Leg.nu.11.non tamen poteſt eccleſias collegiatas conferre,ſibi reſeruare, vel commendare.cap.pen.de offic.leg.in 6. nec maiores dignitates in Cathedralibus poſt Pontificales, vel principales in collegiatis.c.deliberatione.de offi.leg.in 6.nec eccleſias Cathedrales regulares,vel collegiatas,nec dignitates electiuas, aut ſpecialiter,vel generaliter Papæ reſeruata.d.c. Germ. de indult.§.ac beneficia.nu.3.& §.ne irritum.nu.47.Gem. in c. ſi cui nulla.de præb.in 6.Quartò, poteſt in prouincia commiſſa facere quicquid poteſt loci ordinarius, etiam ſi Patriarcha eſſet.Spec.d.tit.§.nunc oſtendendum. ver. præmiſſo; ſiue id poſſit iure, ſiue conſuetudine, vt dicit Staphil.

loco

loco prædicto. nu. 16. quæ tamen poteſtas, vt præiudicatiua ordinariis in dubio eſt potius arctanda, quàm amplianda. gl. in clem. fi. de offic. ord. Quintò, poteſt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia, licèt eorum collatio ſpectaret ad clericos extra eam exiſtentes, cùm attendatur in collationibus locus beneficij. clem. 1. vbi gl. de ſuppl. negl. præl. c. ſanè. c. fi. de foro cõpet. ratione rei ibi ſitæ, dictis iuribus, quæ beneficia, & alia conferre poterit, etiam Nuntius, cum poteſtate Legati de latere, qui & habet & alia priuilegia Legati de latere. Dec. conſ. 128. Pariſ. conſ. 17. lib. 4. Sextò, poteſt vnire eas eccleſias prouinciæ, quas conferre poteſt, dummodo non ſint de patronatu laicorum ſine eorum conſenſu. gl. in c. nobis. c. dilectus. de iure patr. & ibi Doct. & dummodo non priuet ordinarium obedientia, ſubiectione, correctione, & iuriſdictione, quã ante in eccleſia habebat, licèt ex vnione poſſit eum priuare collatione. Dec. in cap. fi. de conſ. vtil. Rot. deciſ. 459. in antiq. Septimò, poteſt eccleſiam, licèt ſubiectam monaſterio alterius prouinciæ, ex cauſa in conuentualem erigere, cùm id poſſit & Epiſcopus cap. conſtitut. de relig. dom. c. dudum. de rebus eccl. non alien. in 6. & Legatus ſit Epiſcopus exemptorum. c. Abbatem. de elect in 6. c. ſi autem. de priuil. in 6. Octauò, poteſt concedere Abbati in Epiſcopum electo, vt tranſeat ad ipſum Epiſcopatum in ſua prouincia. d. c. ſi Abbatẽ. vbi gl. & Doct. & confirmare electiones Archiepiſcoporum, & exemptorum in prouincia ſibi commiſſa, extra verò non. d. cap. ſi Abbatem. §. fi. vbi gl. niſi ei nemo contradicat: nam tunc etiam extra prouinciam id poteſt, cùm id ſit voluntariæ iuriſdictionis. gl. & Gem. in c. fi. de elect. in 6. Alij verò legati etiam nullo contradicente in prouincia etiam id non poſſunt, niſi ſpecialiter ſibi committatur. d. c. ſi Abbatem. in fi. Ex regulis tamen Cancellariæ, quibus eccleſiæ Cathedrales, & aliæ, vel beneficia Papæ reſeruantur, hodie id Legatus à latere non poſſet, vt dicit Staphil. de pot. Leg. nu. 54. Nonò, ad Legatum omiſſis mediis appellari poteſt. glo. in c. fi. de offic. leg. Decimò, poteſt concedere, vt filij presbyterorum in eccleſia paterna immediatè ſuccedãt, quod alij Legati non poſſunt. gl. in c. fin. de fil. presb. Vndecimò, generaliter Legatus omnia poteſt, quæ Papa ſpecialiter ſibi non reſeruat, & in eis diſpenſare. c. quod tranſlationem. de offi. leg. & ſi Legatus à latere aliquod beneficium ſuæ collationi reſeruarit cum de-

creto irritante,etiam ignorantes ligabit. Hoſt. & Io. And.in c.dilectus.de iure patr. licèt alia opinio, vt fauorabilior ordinariis ſit magis æqua: vt dicit Cucch. d. tract. num. 104. Duodecimò, poteſt cum religioſis intra clauſtra exiſtentibus diſpenſare his caſibus, quibus eorum Abbas poteſt, & eorum regulas relaxare, exceptis tribus regulæ ſubſtantialibus.Spec.de leg.§ ſunt quoque.ver.Abbas quoque. Tertiodecimò,poteſt abſoluere eos qui iniecerunt manus in clericos etiã exteros,etiam extra prouinciam morantes,alij verò Legati ſuæ prouinciæ homines, licèt alibi excõmunicationem incurriſſent,dũ ibi morãtur abſoluere poſſunt,licèt alibi excommunicationem contraxiſſent, & etiam non ſubditos ſi in prouincia excommunicationem incurrerint, dummodo non requiratur cauſæ cognitio, non autem eos qui nec in ſua prouincia morantur, nec in ea deliquerunt, nec ei aliquo modo ſubditi ſunt, nec ſibi ſubditos,dum ſunt extra prouinciam, licèt accedat conſenſus ordinarij in cuius diœceſi degunt.c.excõmunicatus.vbi Abb.de offic.leg. Staphil.de pot.Leg.in abſ.nu.3. Legati verò nati prædictos excommunicatos abſoluere nequeunt, licèt ſibi ſubditi eſſent, & ibi habitarent, & ibi excommunicationem incurrerint, ne facilis ſit via abſolutioni. Abb. in d. cap.excommunicatus: & Legatus à latere id habet, potius ex præſcriptione, quàm curis diſpoſitione.Abb.in c. quod tranſlationẽ. de offic.leg. Decimoquartò, cognoſcere poteſt de crimine Epiſcopi minore depoſitione, & diffinire,ac eũ carceri tradere, ſi verò ſit dignũ depoſitione poterit fortè pronunciare eum deponendum,ſed non deponere, vt dicit Staphil. de poteſt. Leg.nu.8 & 9 hodie tamen crederem id non licere, ex Cõc. Trid.ſeſſ.24.c.5.de reform. Decimoquintò, poſſunt Legati diœceſanam, & prouincialem Synodũ congregare. Hoſt.in ſum.de offi.leg.§.quid pertinet. Decimoſextò,poteſt Legatus viſitare prouinciam, & eius loca, & procurationes, ea de cauſa,accipere. c. procurationes. de cenſib.qui tamen in viſitando deberet ſeruare formam ordinariis ſtatutam. c. Romana.§.ſi.de cẽſib.Cucch.d.tr.nu 112. Decimoſeptimò, Legatus cui data eſt facultas derogandi regulis tam editis, quàm edendis,derogare etiam regulæ de infirmis reſignantibus,poteſt:vt ibi dicit Cucch.nu.13. Decimooctauò,poteſt diſpenſare cũ eo qui cum ſimonia beneficium obtinuit iure antiquo,non autem ſi ſimoniacè eſt ordinatus,quia id Papa

ſolus

ſolus poteſt. Spec.de leg.§.nunc oſtendendum.ver.23.Decimononò,poteſt interpretari Papæ mandatũ. c.1.vbi Abb.& Innoc.de poſtul.præl.& ex cauſa ex æquitate procedere.c.fi. de tranſac.& in totam ſuam prouinciã ex cauſa interdictum ferre, vt dicit Boër.de legat.nu.17. Vigeſimò, poteſt interponere authoritatem alienationi rei eccleſiaſticæ. Spec. de legat.§.conſequenter.ver.quid ſi.etiam quis promiſiſſet ſine authoritate Epiſcopi alienare,vel Prælati, quod intelligitur, quibus caſibus Epiſcopus poteſt, vnde cùm hodie id Papæ ſit reſeruatum. extrauag. cum deteſtabile. de rebus eccl.vbi illa conſtitutio eſt recepta,id nõ poteſt Legatus, niſi res celeritatem deſideret. Spec. d. §. ver.cæterum. Vigeſimoprimò,poteſt pœnam augere vltra id quod ius commune ſtatuit,modo ius eo non mutetur,& aliquos caſus Papæ reſeruare,quod tamen & Epiſcopus poteſt gl.in clem.ne Romani.de elect.Hoſt.& Io.And.in c.cùm inhibitio. de cland. deſponſ.aliàs contra ius commune nil agere poteſt limitando, extendẽdo,detrahendo,vel diſpẽſando.d.clem.ne Romani. niſi in caſibus expreſſis, & quò ad diſpenſationem,vbi non prohibetur,vt ſuprà eſt dictum. Non poteſt tamen Legatus omnia præſtare,quæ Papa poteſt, multa ſiquidem ſunt quæ Legato etiam de latere non licent. Primò enim,non poteſt conferre beneficia hoſpitalia, niſi ſint acceſſoria eccleſiæ quam cõtulit.gl.in clem.per literas.de præb. clem. quia contingit.de relig. dom. nec poterit ſibi reſeruare eccleſias collegiatas regulares, vel principales in Cathedrali poſt Pontificalem.c.deliberatione.de offic. leg. in 6. Nec Epiſcopos transferre, vel vnam Cathedralem alteri ſubjicere,nec duos Epiſcopatus vnire, vel vnum in duos partire. c. niſi ſpecialis.cum ſeq. extra eo. & hodie conceditur eis poteſtas limitata circa beneficia, vt conferre non poſſint ea niſi certæ ſummæ,qui tamẽ authoritatẽ permutationibus præſtãt.Pariſ.de reſig.ben.lib.7.q.13.ad fi. Nec ordinare ſuos familiares ſibi non ſubditos,niſi per triẽnium ſecum morati ſint,& beneficium actu eis conferat, cùm id & Epiſcopis concedatur.ex Conc. Trid.ſeſſ.23.c.9.de refor. Tertiò, non poteſt decreta ſua ſignare,per verbum fiat,niſi ex ſpeciali cõmiſſione. Quartò, non poteſt contra eccleſiæ Romanæ leges diſpenſare.clem.ne Romani.de elect.ne ordinem iudiciarium auferre.Felin.in c.1. ver. Legatus. de reſcript. nec poteſt dicere,non obſtantibus conſtitutionibus, &c.cùm id Papæ,&

Principi

Principi ſummo tantum liceat.c.nouit. de appell. nec libellus coram eo oblatus vim habet litis conteſtatæ, nec perpetuat actum ſuper qua eſt porrectus, nec cognoſcit cauſam ordine iuris non ſeruato, nec ſic eam delegat, niſi cauſa vrgens ſit. Spec. de leg. §. ſupereſt. col. 1. & poteſt etiam in cauſa recuſari, vt ſuſpectus, ex graui tamen cauſa. Hoſt. & Butr. in c. ad petitionem. de accuſ. & omnia valent geſta poſt recuſationem, niſi appelletur ſi Legatus cauſam proſequatur: vt dicit Cucch. d. tract. num. 137. poteſt tamen Papa ei cauſam committere omni recuſatione remota, vt ibi dicit nu. 138. qui tamen bene faciet ſi recuſatus ex cauſa graui abſtineat à iudicio. Quintò, non poteſt etiam interponere authoritatem alienationi rei eccleſiaſticæ, vbi prælatus iuraſſet Papa inconſultò ſe non alienaturum, vt ſuprà eſt dictum. Sextò, non poteſt diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis matrimonium impedientibus. Innoc. in c. fi. de tranſac. Papa tamen id ſolet ei in aliquibus caſibus concedere. Septimò, non poteſt diſpenſare, vt quis retineat plura beneficia incompatibilia. Rot. deciſ. 286. in nou. in ſimplicibus verò id poteſt. not in c. de multa. de præben. ſolet tamen Papa id ſibi ſpecialiter concedere. Octauò, non poteſt illegitimos capaces facere beneficiorum, vel ordinum ſacrorum, minorum enim poteſt, vt & Epiſcopus; niſi id ſpecialiter in primo caſu ſibi concedatur. gl. in c. 1. de fil. presb. in 6. Decimò, non poteſt diſpenſare contra Concilium generale. glo. in cap. cùm dilecti. de elect. clem. 1. de præb. Vndecimo, non poteſt ſe ingerere cauſæ alteri à Papa ſpecialiter delegatæ, niſi vt ſententiam iuſtam confirmet, vel exequatur. cap. 2. de offic. leg. Duodecimò, non poteſt alicui concedere, vt beneficia in manibus ſuis reſignata conferat cui vult. c. deliberatione. eo. tit. nec valet collatio beneficij facta à Legato ei qui aliud beneficium habebat, de quo non fecit mentionẽ. c. fi. eo. in 6. licèt ordinarius id poſſit. clem. fin. de offic. ordin. & dixi infrà tract. de Impetratione, quia ordinarius id præſumatur ſcire, nõ autem Legatus: & oportet quòd in ſpecie, non in genere fiat mentio beneficij, quod ante habebat, & quando Legatus ob mandatum Apoſtolicum debet alicui beneficia conferre, ei conferre non poteſt, qui aliud ſufficiens habebat, niſi id in literis exprimatur, vel primum beneficium reſignetur, & minus ei poteſt curatum dare qui aliud ſimile habebat, vel plura duobus beneficia:

licet

Digitized by Google

licet dictum esset eum conferre posse beneficia etiam habenti.c.is cui.de præben. in 6.solet tamen id Legatis concedi,vt beneficia conferant idoneis qualiacunque,vel quęcunque habentibus. Tertiodecimò, non potest se immiscere causæ quam cognoscendam susceperat, & detulit ad sedem Apostolicam sine noua commissione.c.licet.de offic.leg.nec in ea quam Episcopus prouinciæ iam cœpit.cap. proposuit. de foro compet.nec in ea quæ alteri est delegata,etiam si is non præuenisset.c. studuisti. de offic leg.nisi is esset delegatus ad vniuersitatem causarum.Staph.de pot.leg.num. 6.alij casus quibus legatus nil potest, sed Papæ reseruantur, enumerantur à Spec. de leg. §. nunc ostendum. & traditi sunt supra,tract.de Summo Pont.

Quò ad quintum,ante ingressam prouinciam regulariter non potest de causa cognoscere, nisi infirmitate detineatur, & expediat vt alicui causam committat aliquam, potest tamen exercere ea quæ sunt voluntariæ, non contentiosæ iurisdictionis, etiam quãdo extra eam prouinciam est,& beneficia conferre, si non requiratur causæ cognitio, si enim requiritur, non potest nisi de consensu præsulis loci,nec potest excommunicare,nec exequi suam sententiam, si tamen præficiatur pluribus prouinciis potest causas vnius prouinciæ in alia tractare, vt dicit Host. de leg. §. quando, & vbi Legatus, & alij casus, quibus Legatus potest aliquos actus extra prouinciam existens facere supra sunt enumerati. 5 *Legationis potestas vbi, & quãdo vigeat.*

Quò ad sextum, effectus legationis est, quod id quòd Legatus ritè decreuerit, seruandum est,ac si Papa id decreuisset.Spec.d.tit.§. superest. num. 52. & eius constitutiones durant perpetuò,vt dicit D.Ant.3. p.tit.25.c.13.§.2.& si quid non ita firmum decreuit solet Papa conniuere. cap. ad petitionem. de accus.iniustam tamen eius sententiam reuocabit. cap.cum causa.de re iud. Valet etiam actum à Legato reuocato in publico consistorio,antequam id ad eum perueniat. cap.1.ver.ex parte.de concess. præb.in 6.Et si iurisdictio Legati est prorogata sub nomine dignitatis transit in successorem : secus si nomine proprio, quia tunc in ipso prorogatio residet,licet legatione functo.Spec.d.§.quando.ad fi.si verò vtrumque est expressum, & dignitas & nomen, attenditur quod prius est nominatũ, vt dicit Cucch. d.tract.n.163.cum seq.vsq; ad n.179.nec deponit Legatus etiam reuocatus imperium, donec ingreditur portas vrbis,vt dicitSpec d §.n.2. 6 *Legationis effectus quus sit.*

Quò

7 *Legati poteſtas quando, & quibus caſibus expiret.*

Quò ad vltimum, dicendum eſt, quòd poteſtas, & officium Legati expirat morte, reuocatione, tempore, & cauſa, morte tam Legati, quàm mittentis, niſi ſit miſſus non à Papa, ſed à ſede Apoſtolica, ſic enim morte Papæ non extinguitur legatio, cum ſedes Apoſtolica nunquam moriatur, vt dicit Spec. de leg. §. fi. num. 4. nec etiam ſi cauſæ iam cœptæ ſunt, ſic enim morte mittentis non expirat, quò ad eas poteſtas Legati. cap. gratum. cap. relatum. de offic. deleg.

Reuocatione, ſi reuocetur ab eo qui eum miſit. c. nouit. c. fi. de offic. leg. quòd ſi aliquas cauſas delegaſſet ante egreſſum prouinciæ, & delegatus iudiciũ intentaſſet, poteſt tunc in ea procedere. Spec. de leg. §. 1. licet ipſe Legatus, vel eius auditor non poſſint proſequi cauſas tunc ab eis cœptas, ſede verò vacante, collegium Cardinalium non poteſt Legatum reuocare, niſi ex graui cauſa, vt dicit ibi Spec. & cenſetur reuocatus eo ipſo, quòd illuc alius Legatus mittitur, vt dicit Cald. in cap. tua. de offic. vicar. valent tamen geſta ab eo etiam poſt reuocationem, donec reuocatio ei ſit denunciata, in dubio tamen præſumitur eam ignorare, etiam ſi ſit facta in publico conſiſtorio.

Tempore, cum lapſum eſt tempus ad quod eſt Legatus conſtitutus. Spec. tit. §. finitur.

Cauſa, cum, ſi eſt deſtinatus ad aliquam cauſam ſpecialem, illa eſt expleta, non debet tamen inde diſcedere niſi licentia à Papa impetrata. niſi ad in literis contineatur, vt & euocatus à Papa è prouincia non debet illuc redire ſine nouo mandato, licet, ſecus ſi ipſe ſponte diſceſſiſſet, vt dicit ibi Spec. dummodo habuerit animum reuertendi. Renunciare tamen non poteſt Legatus legationi, cum debeat obedire mittenti, vt dicit ibi Spec. num. 4.

Hoc verò eſt ſpeciale in Legato, quòd finito officio, ita erit honore afficiendus, vt dum in officio erat in memoriam dignitatis illius. Specul. dicto tit. §. fin.

DE

DE STATV REVERENDISSIMORVM PATRIARCHARVM, PRIMATVM, & Archiepiſcoporum.

SVMMARIVM.

1 *Patriarchæ vnde dicantur, & quare.*
2 *Patriarchæ quot ſint, eorum poteſtas, & prærogatiuæ.*
3 *Primates qui ſint, & quæ illorum poteſtas.*
4 *Archiepiſcopi qui dicantur, à quo eligantur, & eorum prærogatiuæ.*
5 *Pallium, vt accipiat Archiepiſcopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus.*
6 *Archiepiſcopi prærogatiuæ, & poteſtas quæ, & ad quæ ſe extendat, vel non.*

DIcto in ſuperioribus de ſtatu Papæ, Cardinalium, & Legatorum, quia Patriarchæ, & Archipiſcopi præcellunt ſimplices Epiſcopis, ideò congruè de eis dicendum ſequitur, in quo notandum, quòd Patriarchæ græcè dicitur Primus, vel Princeps, ſeu honorabilior inter patres, vel inter primos, cum nomen patris non pertineat ad genitores tantum, ſed etiam ad honorabiliores, vnde & à Romulo Senatores dicti ſunt Patres, & eorum poſteri Patritij, teſte Liuio lib. 1. Dion. Halic. lib. 2. Vnde & Epiſcopi, qui præſtant aliis authoritate in eccleſia Patres dicuntur. c. ſexta ſynodus. 16. diſt. c. ſi. 62. diſt. & in ſacris literis, qui doctrina ingenerant in nobis Dei cognitionem dicuntur Patres 1. Cor. 4. ad Gal. 4. & ſic Patriarchæ dicuntur, quaſi ſummi Patrum, quia primum poſt Papam locum tenent. c. cleros. 21. diſt. & ſic diſtinguuntur Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ex ep. 2. & 3. Anacl. & 4. Damaſi.

1 *Patriarchæ vnde dicãtur, & quare.*

Patriarchæ ſunt quatuor, poſt Romanum Pontificem, qui & ipſe Patriarcha eſt, Princeps enim eſt Patrum, & cap. totius eccleſiæ, vt dicit Iſid. hiſt. anni 557. quos Nicolaus de Lira in cap. 4. Apoc. dicit: *deſignari in figura ſedentis in throno, & quatuor animalium exiſtentium in circuitu.* Hi verò ſunt

2 *Patriarchæ qui ſint, eorũ poteſtas, & prærogatiuæ.*

ſunt Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, qui conſtituti fuere in Synodo Conſtantinopolitana vniuerſali anno 383. & ibi decretum eſt Conſtantinopolitanum primum honorem habere poſt Papam, teſte Teod. lib. 5. hiſt. c. 9. & habetur in cap. antiqua. de priuil. cap. ſancta Romana. eod in extra. communi. §. 1. auth. de eccl. tit. & diffinitur in Bulla Eugenij IIII. incip. conſentiente, anni 1439. pridie Non. Iul. decernente prædictum ordinem ſeruari deberet inter Patriarchas, cum ante Alexandrina eccleſia eſſet prior honore, & Antiochena prior tempore, & prima ſedes Diui Petri, vbi & primùm Diſcipuli Domini Chriſtiani vocati ſunt. cap. renouantes 12. diſt. cap. rogamus. 24. q. 1. cap. Beati Petrus, & Paulus. 2. quæſt. 7. & Act. 11. quæ ciuitas Conſtantinopolitana, ſeu Bizantium ante dicta, & poſtea Conſtantinopolis à Cõſtantino Imperatore, eſt in Thracia, teſte Strabo lib. 1. & 7. Geograph. & primum condita fuit à Pauſania Spartano, teſte Iuſtino, ex Trogo lib. 4. Secũda ſedes eſt Alexãdrina, ſic dicta à ciuitate Alexandriæ in Ægypto Aphricæ contigua, teſte Mela. lib. 1. cap 9. Tertia, Antiochena, ab Antiochia Syriæ regionis: quarta, Hieroſolymitana, à Hieroſolyma Iudeæ ciuitate dicta, quæ eſt totius Orientis clariſſima, ob mortem, & ſepulturam Chriſti. Hi Patriarchæ eliguntur à Papa, & ab eodem eligendo confirmantur, vel à Legato de latere, vt & ipſi qui excepti ſunt ab Archiepiſ. c. ſcriptum. de elect. c. ſi Abbatẽ de elect. in 6. *Sex praterea Patriarcha extant ex priuilegio, vel conſuetudine, ſcilicet Aquileienſis, Gradenſis, Bituricenſis, Cantuarienſis, Toletanus, & Piſanus.* Quorũ duo tantũ nomen Patriarchæ retinuere, ſcilicet Aquileienſis, & Gradẽſis, qui eſt Patriarcha Venetiarũ, alij dicuntur Primates, vel Archiepiſ. vt dicit Germ. lib. 3. de ſacror. immun. cap. 7. num. 2. cum ſeq. Hi Patriarchæ præpoſiti ſunt maximis Imperiis, & Regnis, aliis Epiſcopis, & Archiepiſcopis in illis regionibus conſtitutis præpoſiti, ad quos ſumma grauiorum negotiorum religionis defertur. cap. prouincię. 99. diſt. cap. vrbes. 80. diſt. & dum in Concilio ſunt habent quoſdam Epiſcopos, qui non ſubduntur alicui Metropolitano ſibi adſtantes, & accipiunt pallium à Romano Pontifice in ſignum plenitudinis poteſtatis, cui & tunc iurare tenentur fidelitatem, & obedientiam, & ipſi illud poſtea ſuis Suffraganeis Archiepiſcopis largiuntur. cap. antiqua. de priuil. ab eis recipientes

pro

pro se professionem canonicam, & pro ecclesia Romana sponsionem, de qua in d. cap. antiqua. Patriarchæ tamen Orientales non præbent pallium suis suffraganeis, nisi prius præstito Papæ fidelitatis iuramento, & gaudent hoc priuilegio, vt crucem ante se vbique gestari iubere possint, præterquam in vrbe Roma, vel vbi Papa existit, vel eius Legatus vtẽs insignibus sedis Apostolicæ. d. cap. antiqua. Præterea ex omnibus prouinciis eorum iurisdictioni subiectis, omissis mediis ad eos appellari potest; saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis, licet æquius sit vt nõ omissis mediis à sententia Episcopi ad Archiepiscopum, non ad Patriarcham, recta appelletur. Io. And. Abb. & alij in d. c. antiqua. Præterea hi Patriarchæ illustres sunt, & Regibus comparantur. Ias. in l. 1. ff. de officio eius. minores tamen sunt Cardinalibus. Fel. in rubr. de maior. & Archiepiscopi sunt Patriarcharum suffraganei, & hi illorũ ordinarij. Abb. in d. cap. antiqua. vnde grauia Archiepiscopi sine illis facere non possunt. Spec. tit. de dispensat. §. sunt quoque. vnde sine eo Archiepiscopus nõ debet confirmare, vel consecrare Episcopum. c. placet. vbi glo. 65. dist. & Archiepiscopus confirmatur à Primate, vel Patriarcha. c. quia igitur. dist. 63. cum ibi not. non habet tamen potestatem Patriarcha in subditos Archiepiscoporum, vt nec ipsi in subditos Suffraganeorum. Abb. in c. antiqua. de priuil. nec Patriarcha vllo priuilegio præ cæteris Episcopis potitur præter id quod iure communi, vel consuetudine habetur. cap. duo simul de offi. ord. Nec ex negligentia Archiepiscopi in conferendo beneficia fit deuolutio ad Patriarcham, sed ad Papam. Imol. in clem. si de beneficio. de præben.

3 *Primates qui sint, & quæ illorum potestas qui & Patriarchæ dicãtur.*

Quo verò ad Primates, ij quodammodo dici possunt Patriarchæ. cap. 1. 2. & 3. 99. dist. cap. conquæstus. 9. quæst. 3. differunt tamen ab eis, quia plures quatuor sunt, & alibi sedem habent, quàm vbi Patriarchæ, & iis sunt inferiores, & regulariter præsunt tribus Archiepiscopis, vt & Reges tribus Ducibus, vnde & Regibus cõparantur. Spec. in proœm. re. diui. offic. col. 4. à quibus Archiepiscopis ad ipsos appellatur. cap. 1. 99. distinct. vt sunt in Italia Patriarcha Gradensis, vel Venetus, & Bituricensis, in Germania Magdeburgensis, in Hispania Toletanus, in Anglia Eboracensis, in Pannonia Strigonensis, & in Gallia Lugdunensis: vt dicit Boër. tr. de ord. grad.

Digitized by Google

4 *Archiepiſcopi qui dicãtur, à quo eligãtur, & eorum prærogatiuæ.*

Quo verò ad Archiepiſcopos, qui dicuntur Archiepiſcopi, quaſi ſummi Epiſcoporum, vel Metropolitani à menſura ciuitatum, quia decem, vel vndecim ciuitates ſub ſe debent habere. c. ſcitote. 16. q. 3. gl. in cap. cleros. 21. diſt. & 7. q. 3. per tot. ſunt minores Primatibus, ſed maiores Epiſcopis, qui iis ſubeſſe debent, vt ſupra decem, vel vndecim Epiſcopos, qui numerus non minor prouinciam efficit. c. ſcitote. 6. quæſt. 2. Eligitur autẽ Archiepiſcopus ab Epiſcopis prouinciæ conuenientibus in Eccleſia Metropolitana ex clericorum, & ciuium conſenſu. cap. Metropolitano. 63. diſt. c. qui in aliquo. 35. diſt. & hoc vbi viget conſuetudo, quòd ab iis eligatur, nam ex regulis Cancellariæ Papa eius ſibi electionem reſeruat, electus confirmatur à Patriarcha, vel Primate, & ſi ab iis eſt exemptus, à Papa. c bonæ. cap. nihil. de elect. Inde conſecratur, & vngitur. c. 1. de ſacra vnct. à tribus ſcilicet Epiſcopis, vt eſt decretum in Trid. Conc. ſeſſ. 23 cap. 2. & 5. 65. diſt. vbi Card. Alex. de conſenſu tamen Primatis, vel Patriarchæ ſi iis ſubeſt, aliàs Papæ, & pallium accipit ab altero eorum in ſignum plenitudinis poteſtatis, ſine quo ea quæ ſunt propria Archiepiſcoporum munera exercere non poteſt, nec ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, vnde ſine eo non poteſt Concilium prouinciale conuocare, nec Epiſcopos conſecrare, quæ ſunt propria Archiepiſcoporum, ſed nec Chriſma conficere, Baſilicas dedicare, clericóſve ordinare, nec virgines conſecrare. Abb. in c. 1. de tranſl. epiſc. c. niſi ſpecialis. de auth. & vſu pallij cap. quod ſicut. c. ſignificaſti. de elect. & eo vti poteſt. Archiepiſcopus in tota prouincia, etiam in locis exemptis, nec retardatur pallium ob criminum obiectionem, niſi objiciens oppoſita vera eſſe iuramento affirmet. Germ. lib. 3. de ſacr. immun. c. 7. nu. 24. cum ſeq. non tamen eſt neceſſarium, vt in iis illo actu vtantur, ſat enim eſt vt illis traditum ſit, licet minus rectè faciant, ſi ſine illo prædicta præſtent. d. c. niſi ſpecialis. Eſt autem pallium ornamentum Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & quandoque Epiſcoporũ de corpore Beati Petri ſumptum plenitudinem Põtificalis officij cõferens, humeros & pectus ad modum ſtolæ ambiens ante pectus pendens, cruces nigras intextas habens alia ornamenta ſuperregens: vt not. in rubr. de auth. & vſu pallij, quæ ornamenta gerit Papa, & prædicti, & etiam Epiſcopi quandoque ex priuilegio Apoſtolico, vt Epiſcopus Ticini. Papa verò ſemper & vbique in Miſſarum ſolemnibus vti poteſt

5 *Pallium vt accipiat Archiepiſcopus, quomodo, à quo, quãdo, & quis eius effectus.*

pallio,

Digitized by Google

pallio,cum ſolus habeat plenam poteſtatem adminiſtrationis eccleſiaſticæ.cap.ad honorem. de auth.& vſu pallij. Alij cum non in plenitudinem poteſtatis, ſed in partem ſollicitudinis ſint vocati,non ſemper & vbique,ſed in eccleſia tantum,in qua iuriſdictionem accepere , eo vtuntur, nec extra prouinciam etiam ex conſuetudine eo vti poſſunt.c. ex tuarum.eod.Primas etiam in qualibet eccleſia prouinciæ,etiam exempta dum Miſſam celebrat,eo vtitur.c. 1.eod.nõ tamen extra eccleſiam,licet ſacris indutus, & proceſſionaliter incedat.clem.2.de priuil.Papa tamen ſolet cõcedere, vt in aliena eccleſia de licentia eius præſulis , quando in prouincia non poteſt conſecrare commodè Epiſcopum,eo vtatur.c.ex tuarum.eod.Solet verò Papa pallij vſum per priuilegium concedere in Natali Domini, Circũciſione,ſancti Stephani,ſancti Ioannis,Epiphaniæ,die Palmarum,in Cœna Domini,in octaua Pentecoſtes, natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ , diebus Apoſtolorum,in Dedicatione Eccleſiæ, cum clerici ordinantur,Epiſcopi cõſecrantur,die ſolemni Eccleſiæ, & eius Dedicatione.glo.in c.ad honorem eod.Peti verò debet pallium intra tres menſes à die conſecrationis,vel confirmationis,vbi conſecratio nõ requiritur, quia ante eſſet Epiſcopus. c.quoniam.diſt.100. nec ſat eſt ſæpius eſſe petitum, ſed ſæpius eſt petendum.cap.priſca.diſt.100. & debet peti per electum,vel eius Capitulum intra dictum tempus.

Traditur verò Patriarchis à Papa,aliis verò à Patriarchis. cap.antiqua.de priuil. Sumitur autem pallium de altari Beati Petri , vbi benedicitur , & conſecratur , & traditur ei qui illo eſt vſurus, & dicitur accipi de corpore Beati Petri , quia accipit quis plenitudinem Pontificalis officij in ſua eccleſia , à Petro tamen, cum omnis iuriſdictio eccleſiaſtica ſit à Papa, vt eo quis vtatur certis diebus in priuilegio expreſſis. Glo.& Abb.in c.ad honorem.de auth.& vſu pallij. Nec ante alicui traditur,quàm iuret ſe ſeruaturum fidem catholicam, & obedituru ecclеſiæ Romanæ. cap. ſignificaſti. de elect. quod etiam per procuratorem accipi & præſtari poteſt , vt not.in d.cap.ſignificaſti.Non debet verò differri pallij acceptio ob crimen , vel defectum obiectum in perſona electi, niſi aduerſarius iuret ſe nil per calumniã moliri , & credere vera eſſe,quę eſt oppoſiturus,& habere probationes paratas, quas facere debet intra bimeſtre à die collationis , aduerſarius tamẽ ſubjicietur pœnę talionis,vel aliæ arbitrio ſuperioris.

rioris.c.1.in extr.communi.de auth. Et licet pallium traditum ſit,poterit tamen is denunciari,accuſari,vel contra eum inquiri,d.extrauag. Et in receptione pallij debet accipi documentum publicum eius receptionis:aliàs fructibus beneficiorum priuantur, nec poterunt exercere actus ſibi incumbentes. extrauag.inuncta. de elect. Pallium verò ſuum nullus alij commodare poteſt, nec alieno vti, ſed cum eo debet ſepeliri.cap.2.eod.& ſi ad aliam transfertur eccleſiam,eo inſignitus, alio ornandus erit, quo vti debebit in illa eccleſia, veteri omiſſo,licet aliqui dicant, cum & vetus retinere poſſe. Abb.in cap.1.& 2.de author.& vſu pall.

6 *Archiepiſcopi prærogatiua, & poteſtas qua & ad qua ſe extendat, vel non.*

Vlterius Archiepiſcopus alia vtitur prærogatiua, vt crucem ante ſe ferri faciat in omnibus prouinciæ locis, etiam exemptis,& pallium item,vt ſupra clem. Archiepiſcopo. de priuileg.& per loca exempta ſuæ prouinciæ tranſiens,vel ad ea diuertens, poteſt populo ſolemniter benedicere, diuina officia priuatim,vel publicè ibi audire,& mitras Pontificias, & diebus in priuilegio ſtatutis pallio indutus,& aliis inſignibus celebrare, & iubere alium ſe præſente celebrare, ſic tamen, vt iuriſdictionem ibi non exerceat, nec priuilegiatis præiudicium afferat.d. clem. vbi glo.& Doct. poteſt etiam in aliena prouincia habere Epiſcopatum aliquem ſibi ſubditum, & etiam in aliena prouincia poteſt Archiepiſcopus celebrans, vel prædicans, vel alium actum cogente iuriſdictionẽ exercens vti Pontificialibus ex conſuetudine,ordines verò conferre,vel adimere, aut cõfirmationis ſacramentum miniſtrare non poteſt in aliena diœceſi, niſi de Epiſcopi loci licentia, non tamen de eius licentia pallio vti poteſt, niſi priuilegium à Papa habeat cap.1.& 2.cap.ex tuarum.cap.ad honorem.de auth.& vſu pallij. & not. in d. clem. Archiepiſcopo. & ſi locus ſit in prouincia, & nõ conſtet in qua diœceſi ſit, fundata tamen eſt Archiepiſcopi intentio in cuius prouincia is locus eſt. d.clemen.

Archiepiſcopus verò differenter iuriſdictionem exercet in propria diœceſi, differenter in prouincia, nam in propriam Epiſcopalem iuriſdictionem habet,de quo in tract.de Epiſcopo, in prouincia autem habet Archiepiſcopalem poteſtatem. Abb. in cap.quanto. c.paſtoralis. de offic.ord.non enim habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, ſed tantum in ipſos ſuffraganeos, quorũ eſt iudex ordinarius.d. c.paſtoralis.de offi.ord.Vnde eorum electionem confirmat,

vel

vel infirmat. Abb. in c. cum ecclesia. de elect. & eos consecrat. c. si Archiepiscopus. de temp. ord. & officium consecrationis aliis Episcopi, demandare potest. not. in c. quod sedes. de offi. ord. & iudicat non solùm in causis ciuilibus, vel pecuniariis, sed etiam in his quæ obiciuntur contra Episcopum, quò ad ea scilicet, quæ non merentur depositionem, vel priuationem Episcopatus, potest sic Episcopus ab Archiepiscopo suspendi, vel excõmunicari, sed depòni à solo Papa potest, licet id cognosci possit ab Archiepiscopo in synodo. c. venerabilib. §. sed si excommunicatus. de sent. excom. in 6. Abb. in c. 2. de accus. Franc. in c. vt litigantes de offic. ordin. in 6. Hodie tamen ex Conc. Trid. sess. 24. c. 5. & sess. 13. c. 6. statuitur, vt contra Episcopos in criminalibus, solus Papa causas grauiores cognoscat. Idem cognoscit causas appellationum ad se deuolutas, & eas committit pro tota prouincia. Germ. d. c. num. 35. 36. & 37. Potest etiam Archiepiscopus punire officiales Episcopi delinquentes. Franch. in cap. 1. de offi. ordin. in 6. Et si electio ecclesiæ Cathedralis vltra tres menses differtur, potest Archiepiscopus de consilio sui Capituli aliũ ex illa ecclesia, vel alia ad illam ecclesiam eligere. cap. ne pro defectu. de elect. quod tamen hodie Papæ soli licet quò ad Episcopos, & primam dignitatem in Cathedrali ex regulis Cancellariæ. Conuocare etiam potest synodum suæ prouinciæ. c. 1. de pœnis. cap. si Episcopus. dist. 18. Nõ tamen Archiepiscopus est iudex Episcopi, nisi in casibus iure tantum expressis, vt dicit Felin. in d. c. pastoralis. de offic. ordin. num. 8. Io. And. in c. nullus. de iureiur. Cucch. de Patriar. nu. 47. aliter enim in hoc proceditur cum suffraganeis, aliter cum subditis suffraganeorum, in subditos enim non habet iurisdictionem, nisi quibusdam articulis exceptis, in Episcopos maiorem, vt supra est dictum, & habetur in d. cap. pastoralis. in prin. Vnde si Episcopi subditus vult agere contra Episcopum, coram Archiepiscopo eum conuenire debet. d. cap. pastoralis. in princ. Si verò Episcopus contra subditum agere vult arbitri iuris sunt dandi coram quibus causa agatur. glo. in d. cap. pastoralis. quos tamen arbitros coget Episcopus vt pars eligat, ne in sua causa ius Episcopus dicat. glo. in cap. si clericus. ver. arbitros. vbi Card. Turr. Cr. 2. q. 6. Non potest verò agere contra subditos Suffraganeorum, nisi in trigintaquatuor casibus, de quibus Germ. d. c. nu. 47. Idem Episcopum, vel Abbatem eligit si monachi, vel cano-

nici intra tres menſes non elegerint, & prouidet Epiſcopo de Vicario, niſi ipſe id faciat, & edicta per totam prouinciam promulgat, & excommunicat ſinodo adeſſe detrectantes. Germ. ibi. nu. 38. cum ſeq.

Quòd ſi Archiepiſcopus, vel Patriarcha in aliena diœceſi, vel prouincia delinquat, poterit iudicari ab Epiſcopo illius diœceſis, vel Archiepiſcopo poterit iudicari, niſi is ſit ex ſuis Suffraganeis. Abb. & Imol. in c. cum inferior. de maiorit. & obed. modo tamen quo ſupra.

Sunt verò aliqui caſus, quibus Archiepiſcopus, vel Patriarcha habet poteſtatem in ſubditos Suffraganeorum. Primò enim eos cogere poteſt, vt in celebrandis diuinis ſe conforment mori Metropolitani, ſi diſcordant. d. cap. paſtoralis. de offi. ordin. c. de his. vbi gl. diſt. 12. ſi tamen Metropolitanus diuerſum ritum à Romano obſeruat, vt Mediolanenſis, aliæ eccleſiæ prouinciæ idẽ ſeruare non tenentur: vt dicit Cucch. de patr. num. 53. cum ſeq. Secundò, poteſt Archiepiſcopus indulgentias concedere prouincialibus ſuis. Franch. in cap. 1. de pœnit. & remiſſ. cap. noſtra. de pœnit. & etiam poteſt eleemoſynas colligere per prouinciam pro eccleſiæ ſuæ reparatione, vel alio pio opere; & punire Suffraganeos, & eorum Vicarios id impedientes. cap. 1. de pœnit. & remiſſ. vbi Franch. Card. in clem. 1. de cenſib. Tertiò, poteſt ſemel, ac iterum viſitare totam prouinciam ſuam, & eius eccleſias, & monaſteria non exempta, ac pia loca, & eorum homines, & corrigere corrigenda, etiam ſi non adſit Epiſcopi negligentia, & procuratores cauſa viſitationis ſuſcipere. c. fin. de cenſibus in 6. & dum viſitat audire confeſſiones ſubditorũ Suffraganeorum, & debitis pœnitentiis ſubjicere. d. c. fi. & ordines, ac ſacramenta eccleſiaſtica conferre. Franch. in d. c. fi. & ſi Epiſcopus, & Archiepiſcopus eodem tempore eundem locum viſitent, vterque procurationem accipiet ſi facultates ſuppetant, & ſi diuerſas proferunt ſententias pro reo iudicabitur, & ſi facultates non ſuppetent vtrique, Epiſcopus diſcedet, niſi prior acceſſerit. Io. And. & Franch. in c. 1. §. deinde. de cenſib. in 6. & circa viſitationem plenius videnda, quæ habentur tract. de Epiſco. in cap. de Viſitat. ad fi. vbi traditur quando Archiepiſcopus poſſit viſitare prouinciam, vel non, & quid ibi poſſit. Poteſt etiam abſoluere ſubditos Suffraganeorum à ſuis Epiſcopis excommunicatos, & de iniuſtitia ſententiæ, vel iuſtitia cognoſcere. c. venerabilibus. §. 1. de

ſent.

ſent. excom. in 6. extra viſitationem tamen non poteſt ordines, vel ſacramenta conferre.c.nullus.9.q.2. Quartò, poteſt punire notoria crimina totius prouinciæ, cum ſic notetur negligentia Epiſcopi loci, & notoria dicuntur, quæ examinatione non egent.c.1.§. notoria. de cenſib. in 6. vnde prauas conſuetudines prouinciæ, etiam excommunicationibus abrogare valet.Fel.in d.c.paſtoralis. de offi. ordin. & quoties deprehenditur negligentia Epiſcopi, maximè tertio moniti,poteſt de vitiis eius ſubditorum cognoſcere, & iudicare.d.cap.1.§.notoria.de cenſib.in 6.& etiam ſi conſuetudo id habet, poterit etiam ius dicere in ſubditos ſuorum Suffraganeorum.c.1.vbi Io.And Hoſt.& Frãc. de pœn. in 6.In ciuilibus verò cauſis, ex ſola Epiſcopi negligentia, cauſæ ad Archiepiſcopum non deuoluuntur, niſi agatur de adminiſtrandis eccleſiæ negotiis.c.cum ſcimus. 9. q. 3. vel appellatum fuerit à ſententia Epiſcopi, vel eius mora. Fel. in d.c.paſtoralis.Abb.in c.ex parte.1. de appell. vel niſi Epiſcopus negligat exequi piam extremam diſpoſitionẽ. Abb. & Fel.in d.c. paſtoralis. ſic etiam Archiepiſcopus poteſt cognoſcere de cauſa ſui Suffraganei, quando ad eum Epiſcopus negotij ſeriem exponendo id defert.Abbas, & Fel. loco prædicto. vel ſi Epiſcopus ex ſuſpicione recuſatus ad eum cauſam remittit Abb.& Fel.ibid.Similiter ſi conſtet euidenter de iniuſtitia ſententiæ ab Epiſcopo latæ. Abb. & Fel.ibidem.Sic etiam punire poteſt eos qui iniuriam inferunt, vel impediunt nuntios ſuos per prouinciam miſſos.c. 1.de pœn. in 6.& ſimiliter habet iuriſdictionem in ſubditos Suffraganeorum in negotio ſpectante vtilitatem vniuerſę prouinçię. Abb.& Fel.in d. c. paſtoralis. poteſt etiam delegare cauſam aliquam ſubdito ſui Suffraganei volenti non eo inuito. not. in d.c. paſtoralis. & de licentia Suffraganei omnem iuriſdictionem in eius diœceſi exercere.c.ſicut.de exceſſ.prælat.& Suffraganei ſubditis,concedente ſuffraganeo,cõcedere. Fel. ibid. Vnde, & valet conſtitutio in ſynodo prouinciali facta conſentientibus ſubditis Suffraganeorum, vt Archiepiſcopus poſſit cognoſcere de cauſis ipſorum ſubditorum, licet aliquibus ex ipſis ſubditis huiuſmodi diſſentientibus non valeat conſtitutio.gl.in c.nouit.de nouit.de offic.deleg. vnde nec valet cõſtitutio ſynodi prouincialis,vt Archiepiſcop⁹ poſſit exequi decreta ſynodi etiam in ſubditos Suffraganeorum,& pro delictis cõmiſſis extra prouinciã,vt facit in ſuos

ſubditos, vel in prouincia delinquentes. Rot. deciſ. 842. de conſuet. in antiq. licet tamẽ Archiepiſcopo admittere alium Archiepiſcopum, vt aduerſus aliquem ibi morantem, qui intra illius Archiepiſcopi diœceſim ei iniuriam fecit, procedere & ius dicere poſſit. Rot. prædicta, & in primo caſu requiritur etiam conſenſu Epiſcoporum, quod intelligitur ſi abſens ſit iuſtè, vel contra dicta, cum aliàs acta in ſinodo eo vocato, & contumace exiſtente valeant; poteſt etiam Archiepiſcopus punire canonicos Suffraganei ſi ceſſarunt à diuinis ſine rationabili cauſa ad quærimoniam Epiſcopi, vt delegatus Papæ. c. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordin. & mortuo Epiſcopo poteſt dare Viſitatorem Eccleſiæ, ſi Capitulum negligens ſit. Abb in c. 1. ne ſede vacan. & clericos idoneos eccleſiæ egenti ſufficere. c. non liceat. 11. q. 2. Et poteſt cum ſubditis Suffraganeorum diſpenſare in pœnalibus, quibus caſibus eos iudicare poteſt: vt dicit Spec. tit. de diſpenſat. §. ſunt quoque. num. 3.

Patriarchæ verò, vel Archiepiſcopi, Primates, vel Epiſcopi eliguntur, vel electione canonicorum, vel Papæ prouiſione, & poſt prouiſionem Papæ confirmatio non requiritur, ſed conſecratio, qua plenum ius acquiritur, & pallium tradendum, poſt electionem verò canonicorum requiritur etiam Prælati confirmatio, non autem ſi fit à Papa: vt dicit Cucch. de Patr. in fin. de Patr. in fin. & dictum eſt ſupra hoc tract. & tract. de Elect.

De Epiſcopis verò eſt latè habitus ſermo tract. iam edito de Statu, & Munere Epiſc.

DE STATV PRÆLATORVM.

SVMMARIVM.

1 *Prælati qui propriè dicantur, & qui minus propriè.*
2 *Prælatorum inſignia quæ ſint.*
3 *Prælati à quo eligantur.*
4 *Prælati qualiter eligendi.*
5 *Prælaturæ non procurandæ, & quare, & an poſſint peti ſine peccato.*

6 *Prælati*

6 *Prælati quæ iure agere possint in speciali.*
7 *Prælati quæ agere non possint, vel non soli.*
8 *Prælati quid agere debeant, & teneantur circa temporalia bona ecclesiæ, vel non.*
9 *Prælati circa spiritualia quid agere debeant, & teneantur.*
10 *Prælatus in quibus peccare possit.*

De Prælatis in genere. Cap. I.

TRACTATVRVS de statu Prælatorũ, qui sunt oculi in Ecclesia, & Sol in firmamento eiusdem cap. solitæ. de maior. Primo loco agere proposui, qui dicantur Prælati: secundò, à quo instituantur: tertiò quæ sit eorum potestas: quartò, quæ non possint: quintò, ad quid teneantur circa temporalia ecclesiæ: sextò, quid in spiritualibus: septimò, quomodo in eorum officio peccare possint. Et à primo exordiendo, obseruandum est in vniuersum, quòd Prælatus dicitur, qui ante alios latus, vel positus est, & comprehenditur largè loquendo hoc vocabulo quicunque curam habet animarum ex institutione, vel deputatione perpetua, non autem temporali. c. tua. de cler. ægrot. non autem is cui ad tempus curæ exercitiũ est commissum; strictè verò & propriè Prælatus dicitur, qui habet iurisdictionẽ in foro contentioso ex officio vel præscriptione, aut priuilegio. c. decernimus. vbi gl. de iudic. clem. dudum. de sepult. not. Abb. in c. cùm ab ecclesiarũ. de offic. ord. quod intelligitur de authoritate ordinaria, non delegata: vt dicit Inno. in d. c. decernimus. & ibi Abb. & appellatione Prælati venit etiam Archidiaconus, quod intelligitur non de illo qui per Episcopum inuestitur, sed de eo qui per electionem assumitur, quia sic vniuersitas eligendo tribuit ei iurisdictionem: vt dicit Abb. ibid. & idẽ de eo qui assumptus ab Episcopo ad aliquam dignitatem habet iurisdictionem de consuetudine, vel aliter, vt ibi dicit Abb. & idem de Abbatibus, vt ibi innuit, cũ præponãtur Archidiaconis, & idem procedit in quolibet præposito collegiatæ, vel conuentualis ecclesiæ si habet iurisdictionem in ibi existentes in foro exteriori, & patiter in Prælatis curiæ Romanæ, seu eius officialibus, si ex officio, aliquam iurisdictionem exercẽt in

1 *Prælati propriè qui dicantur, & qui minus propriè.*

foro fori;non autem propriè Prælati dicũtur habentes prærogatiuam præ cæteris maiorem, ſi carent iuriſdictione, vt plebani,qui & dicuntur paſtores c.ſi in plebibus.63.diſt. Decani, Archipresbyteri, & huiuſmodi. c. 1. de æt.& qual. & not.Abb. in d.c.decernimus. niſi habeant iuriſdictionem in foro exteriori:vt in tit. de plebano, habetur; & huiuſmodi Prælati ſuccedunt in vniuerſum ius eccleſiæ cui præſunt.c.1. vbi Abb. de ſolut.c cùm ad ſedem.de reſt.ſpol.

2 *Prælatorum inſignia quæ ſint.*

Sunt autem inſignia Prælatorum, vt aliqui ex eis poſſint vti mitra,& baculo paſtorali, & promouere ſubditos ad ordines minores, vt ſunt Abbates in conuentibus Monachorum,& Regularium ex priuilegio Apoſtolico.c.Abbates. de priuil.in 6 vt & benedicere corporalia, & indumenta ſacerdoralia,vt not.in d.c.& in in clem. attendentes. de ſtatu reg.

Similiter ex ſtilo curiæ Romanę,vti poſſunt pallio, quod mantelletum vocatur,& in actibus publicis in eccleſia præſtitis,deferre ſub pallio prædicto habitum lineum,quod rochetrum appellatur, & annulum aureum in digito geſtare, iuxta not.in c.clerici.de vita,& hon.cler.& in incedendo, & ſedendo præcedũt alios clericos, niſi ſit capitulum Eccleſiæ Cathedralis collegialiter congregatũ, quod præcedit quẽlibet Prælatũ exiſtentẽ in diœceſi Epiſcopo inferiorẽ:vt dicetur tract.de Capitulo,Deo dante;Prælati tamẽ prædicti præcedunt ſingulos Cathedralis diuiſim exiſtentes, ſi ſint Prælati ſeculares,niſi & iidem ſint Prælati, vt ſuprà eſt dictum.

3 *Prælati à quo eligantur.*

Quò ad ſecundum,ſi loquimur de Prælatis curię Romanæ,à ſolo Papa aſſumi,& eligi poſſunt, Abbatiarum quoq; collatio ſi ſint Abbatiæ clericis ſecularibus cõmendari conſuetæ, ex reſeruatione regularum Cancellatiæ, à ſolo Papa conceduntur; Prælaturæ verò eccleſiarum collegiatarum iure communi à collegio cõceduntur, quod vnanimiter eligit ſibi Prælatum.c.Adrianus.63. diſt. c.in nomine.diſt.23. c.miramur.c.à multis.61. diſt.c.1. de elect. niſi priuilegium, vel conſuetudo præſcripta, id ius ad Epiſcopum, vel alium tranſtulerit,vt not.Abb.in c.cùm olim. 2. de elect. & id ius præſertim in Regularium monaſteriis ad eorundem Capitulum ſpectat,ex regulis tamen prædictis Cancellariæ Apoſtolicæ,Papa ſibi reſeruat prouiſionem Prælatorum Cathedralium,& Collegiatarum Eccleſiarum, quæ verò dicantur Eccleſiæ collegiatæ,ac quomodo tales eſſe agnoſcantur, dictum eſt ſupra,tract.de ſtatu Epiſc.cap.de Viſit.nu.4.

Non

Non tamen idonea erit Prælati electio, nisi canonicè facta sit,& cũ cõsensu maioris,& sanioris partis Capituli,iuxta tradita tract.de Elect. vt nec eidem iustè licet quemlibet in Prælatum eligere,sed sub pœna peccati mortalis, maximè in prælaturis curam animarum habentibus eum tenetur eligere, qui cæteris dignior, & melior sit, præponendo in paritate pauperem diuiti, nisi ecclesia egeat diuitis potentia,vel habeat soluere debita,incolam loci,& qui est de gremio ecclesiæ extraneo, nisi longè incolam excedat, intitulatum non intitulato, Doctorem plebeium, nobili tantum, Canonistam Theologo, vbi est magna causarum ventilatio, vbi verò hæreses pullulant, è conuerso, seniorem & priorem ordine, posteriori,semper bonum, ei qui ex deuio est reductus, legitimum, legitimato, eum qui laborauit in ecclesia, otioso, vt dictum est in tract. de Elect.& communem esse testatur Lamb. de iure Patr.lib.2 p.3.q.5. princ. art.1.cum seq. 4 *Quinq̃di ad prælaturas.*

Non licet pariter alicui prælaturas procurare, vt nec appetere, cum locus superior, si ei sit iuncta animarum cura, iustè appeti nõ possit ob præsumptionem, qua homo putat se posse prodesse, cùm id tantummodo sit donum Dei, vt nec beneficium sine cura, & per consequens prælaturã huiusmodi licet appetere, nisi homo egeat,& illa sit dignus, vt not.in cap.tuam.de æt.& qual. dummodo officium optetur vt quis prosit,& non primatus honoris, vt præsit, id enim vanitas est, & res periculi plena, quo enim in superiori quisq; cõstitutus est loco,eo in maiori periculo versatur, vt inquit Isid.lib.3.de summo bono.c.51. & qui desiderauerit primatum in terra inueniet confusionem in cœlo, vt inquit Chrys. hom.35. in cap.20. Matt. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se odit: Principes enim Ecclesiæ fiunt,vt seruiant minoribus suis,& ministrẽt eis quę à Christo acceperunt, suas vtilitates negligant, & illorum procurent, vt si opus fuerit, neque mori recusent pro salute inferiorum suorum,vnde Primatum ecclesiasticum optare, nec ratio,nec causa est,sapiẽs enim non festinat se subjicere seruituti,labori,periculo,& dolori, vt ibi dicit Chrys.& prælationis ardor, ambitionis est signum, & ex alto grauior est casus.vt dicit Bern.serm de verbo Domini. *Ecce nos reliquimus omnia*, in Declam.ante med.& vt ignis ex se niuẽ non gignit, sic qui in hoc mundo indebitè honorem quærit, nunquam 5 *Prælatura an procurari possit,vel nõ.*

Appetenda est quidem prælatura non vt præsis, sed vt prosis.

Matt.c.19.

Digitized by Google

nunquã cœlesti, ac perenni honore potietur, vt inquit Clim. de discret. gr. 26. Ex quibus sit prælaturas non esse appetendas, nec etiam petendas, etiam si quis dignus sit, si curam animarum, vel officium aliquod graue adiunctum habeant, ob pericula, quæ in eorum exercitio versantur, opus tamen bonum quod in eis exercetur, sine prælationis, & honoris amore appetere laudabile est, vt inquit D. Greg. in past. p. 1 per totum. & D. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. & 2. licèt id non liceat petere, etiam si administraretur, vt debet ob præsumptionem annexam, vt inquit ibi D. Th. & Aug. de ciu. Dei, lib. 19. c. 19. vel dicendum, quòd aut indignus appetit Episcopatum, & peccat mortaliter; aut dignus, & si appetit temporalia, scilicet honorem, & opes, vt finem Episcopatus, est mortale; si verò temporalia non sunt finis officij Episcopalis, sed tantum ipsius appetitus officij Episcopalis, quando scilicet, licèt quis appetat Episcopatum, vt finem temporalium, appetit tamen præcisè bona temporalia, & non nisi secundariò officium Episcopale, est veniale saltem graue; si verò dignus appetit officium & salutem animarũ, vt finem, & temporalia, vt adminiculum, adhuc non licet appetere, nisi in necessitate ecclesiæ, cui ob pericula, vel labores, nemo velit præfici, vel si indignus ei sit præficiendus, aliàs est præsumptio, & saltem veniale peccatum, non crederem tamen esse mortale ob periculum oneris, cùm res sit ex se licita. Non tamen licitum est prælaturas recusare si à superioribus quis legitimè, & spontè vocetur ad eas, nec in se canonicum habeat impedimentum, iuxta tradita suprà tract. de Episc. cap. 1. & 2. & docet etiã Bern. in declam. prædicta. in ser. de verb. Domini. *Ecce nos reliquimus omnia*; & eius intentio sit recta, vt inquit Bern. lib. 4. de consid. ad. fi. vt suscipiat prælaturam non ob propriam, sed subditorum vtilitatem, vt pascat non se, sed subditos, & debitam eis iustitiam ministret, propriam gloriam non quærat, sed Dei honorem, & gloriam: vt inquit D. Ant. 3. p. tit. 19. c. 11. sic enim dispositus iustè prælaturam recusare non potest, sic enim dona Dei, quæ non pro se tantum accepit, aliis subtraheret, & is verè humilis sit qui diuinis vocationibus non resistit, vt inquit Greg. in Past. p. 1. c. 5. & 6. & prælatura sine authoritate suscipi non debeat, cum desidia non respui, vt inquit Aug. ep. 81. ad Eudoxiũ Abbat. tom. II. f. 111. e. f. & vt qui honorem sibi non à Deo traditum vsurpare præsumit,

Matt. 19.

culpa

culpa eſt dignus,ſic qui traditum recuſat,aliorum criminum reus eſt;infidelis,ac inobediens:vt inquit Chriſ. hom.1.in 1. ad Timoth. & ſi ſit Epiſcopatus, ad ſic acceptandum ſolus Papa cogere poteſt,vt pluribus probat Valentia de ſtat.diſp. 10.quæſt.3.punct.4. qui & punct. 3. probat ex eo quòd quis timeat peccare in illo officio, ſi ſibi iniungitur ob bonum commune,non poſſe id recuſare,cum res ſit ex ſe licita, deponendo eam opinionem, & magis propoſitum,ſi adeſſet. Quod ſi Prælaturæ, vel Abbatiæ ſeculares,careant adminiſtratione officij,à digno,ſi eget,iuſtè peti poſſunt,& ei conferri,vt not.in c.tuam.de æt.& qualit. Et hæc de ſecundo, & præterea debent prælati eligendi ad prælaturas præditi eſſe ſcientia, moribus, ætate, & ordine, quos requirunt eorum prælaturæ reſpectiuè, iuxta tradita in tract.de Electione, & de ſtatu Epiſc.c.6.& ſi ſit Epiſcopatus, requiritur vitæ præſertim integritas,competens ſcientia, ita vt ſit magiſter, vel Doctor in Theologia,vel iure canonico,vel licentiatus, vel habeat teſtimonium publicum Academiæ publicæ, vt is aptus ſit alios docere in ea ſcientia ſeſſ. 22. cap. 2. in Trid. Conc.Requiritur etiam in eo conſtantia, vt tyrannis,& hæreticis valeat reſiſtere. Eccl.7. Ier.1.Ezec.3. Tit.3.ſic tamen vt manſuetudo ei iungatur.Conc. Trid.ſeſſ.23.cap.1.& vltimò requiritur prudentia,charitas,zelus animarum,& cæteræ virtutes,& maximè vigilantia: vt pluribus probat Card. Palcot.in eius Archiepiſc.lib.1. Valent.2. 2.diſp.10.quæſt.3. punct. 1.

Boni & idonei ad prælaturam electi peccãt ſi illã recuſent.

Quæ requirãtur in Epiſcopo eligẽdo.

6

Prælati quæ agere poſſint, vel non.

Quò ad tertium, multa ſunt quæ prælatis iure conceſſa ſunt.Primò enim,poteſt Prælatus & tenetur ſolus ex officio procurare negotia ſibi, & Capitulo communia,cum ex ratione adminiſtrationis ad id teneatur,& habeat liberam adminiſtrationem, vt not.Abb.in c.edoceri. & ibi Fel.& Rota deciſ.3.de conſeſſ.in nou.num. 4.de reſcript. & idem poteſt conuenire ſine conſenſu Capituli, non poteſt tamen ardua explicare ſine eius conſenſu, vnde ſine conſenſu eiuſdem non poteſt conſtituere officialem generalem,& perpetuum qui gerat eius negotia, quando tamen is habet iuriſdictionem in clericos, vel præeminentia in rebus ſpiritualibus, qui & laicus tunc eſſe non poteſt, & poteſt etiam remouere Vicarium generalem ſine conſenſu Capituli, niſi aliqua ſint conceſſa in perpetuam Vicariam cum conſenſu Capituli de bonis communibus, quia tunc non poteſt ſine Capitulo,

in

in propriis enim vnuſquiſque poteſt procuratorem conſtituere, & remouere, in arduis tamen id non licet, vt ſupra; Sic etiam poteſt prælatus ratificare geſta per ſolum Capitulum, & etiam alienationem bonorum eccleſiæ factam per illud, ſi expedit eccleſiæ, nec eſt etiã neceſſe vt prælatus interponat authoritatem, ſi inferiores clerici conſtituunt ſyndicum; ſic etiam poteſt ſolus petere reſtitutionem in integrum, nomine eccleſiæ, niſi ſit excommunicatus, quia tunc poteſt repelli, niſi incidenter id petatur: vt dicit Zab. in cl. ab eccleſia. de in integ. reſtit. n. 10. & 11. vbi latè id tractat, & ſic poteſt etiam prælatus ſolus alienare ex cauſa licita ſine Capitulo bona communia, niſi id ſibi ſpeciali iure vetetur, vel ſint communia in totum, vel quò ad adminiſtrationem. Dicuntur verò bona quandoque communia Abbati, & conuẽtui re, quandoque ſunt diuiſa re, ſed non quò ad adminiſtrationem, vt cum certa ſunt deputata pro menſa conuentus, & certa bona pro menſa Abbatis, & hæc bona prælatus ſolus poteſt adminiſtrare; aliqua ſunt diuiſa, quò ad rem, adminiſtrationem, vt quia quædam ſunt deputata Abbati, quædam conuentui, ex inſtitutione patroni, cum aliàs omnia debeãt eſſe communia inter Abbatem, & conuentum, quæ vnus ſine alio non poteſt adminiſtrare, & hæc diuiſio poteſt fieri poſt fundationem monaſterij ab Epiſcopo, & etiam ab Abbate, & conuentu, ad tollendas murmurationes, vt dicit latè Abb. in d. c. edoceri. idẽ inferens Abbatiſſam concedere poſſe monialibus, vt lucra ex manibus poſſint cõuertere in vſus proprios, & neceſſarios, nec ex hoc dicentur habere propriũ: vt not. in cap. cum ad monaſteriũ. de ſtatu reg. & cum prælatus agit in cauſa communi conuentus, ſic prælatus vt frater poteſt iurare de veritate, vt vnus de conuentu, & nomine aliorum fratrum, vel prælatus vt principalis, & conuentus, vt principalis, & ſi eſt cauſa ſolius conuẽtus, ad conuentum tantum eſt recurrendum, vt dicit Fel. in cap. præſentium num. 9. de teſtib. vbi & tradit quid iuris in iuramẽto calumniæ, & etiam in cauſa communi, primo modo ſi ſimul agunt poteſt prælatus ſolus iurare, & ſi cauſa eſt communis vtrique vt prælato, vterque iurat vt principalis.

Quomodo monachi & moniales dicãtur habere proprium vel non.

Secundò, poteſt prælatus impendere auxilium dominis tẽporalibus pro conſeruatione Reipublicæ, maximè inſtante regni neceſſitate, & etiam de conſilio Regis. not Abb. in c. non eſt. de voto, & not. in c. in Archiepiſcopatu. de raptor.

Primum

Primum tamen dictum intelligerem procedere quando prælatus id ſponte facit, ſi enim cogeretur à domino temporali, non poſſet auxilium, vel ſubſidium ei præſtare ſine Apoſtolicæ ſedis conſenſu. Doct.in cap.non minus.in cap.ſi aduerſus.extra de immun eccl.modo vt alibi.

Tertiò, poteſt conferre conſanguineis ſuis de bonis eccleſiæ, competens ſubſidium, & modo magis ipſis, quàm aliis ſi egent,& nõ ſint curata,vel huiuſmodi beneficia, quæ dignioribus ſunt cõferenda, niſi ipſi etiam ſint digniores.c. non ſatis.86.diſt.not.in c.tuam de æt.& qual.non tamen eis tantum dare poteſt, vt eos diuites faciat, & quin ſubueniat aliis egentibus.c.monemus 12.q.2. Abb.in c.inquirendum. de pec.cler. quod poteſt iuſtè prælatus facere ſi ſubtrahit ſibi de iis quæ vſui proprio ſunt deſtinata, & dat conſanguineis,& eo magis ſi egeant, vt dicit D. Tho. 2.2.q.180.art.7. Fel.in c. poſtulaſti.num.30.cum ſeq.de reſcript.

Quartò, poteſt petere reſtitutionem in integrum, etiam ſi in alienatione rei eccleſiæ iurarit: vt not.Abb.in cap.cum veniſſent.de inſtit.glo.in c.1.de reſtit.in integ.in 6.

Quintò,prælatus inferior Epiſcopo,poteſt excommunicare ſubiectos.cap.ſicut.de ſponſ.c.cum in eccleſia.c.maior. & obed.not.Abb.in cap. cum ab eccleſiarum.de offic.ordin. & etiam mandare executioni ipſius ſententias in iuriſdictione quam habet, vt ibi dicit,licet Epiſcopus concurrat in iuriſdictione cum omnibus prælatis ſuæ diœceſis,exceptis regularibus,& ſit locus præuentioni, niſi & præuentio ſit præſcripta, vt ibi dicit num. 9. & poteſt etiam præſcribere iura Epiſcopalia in certa parte diœceſis,vt not. Abbas in cap. per venerabilẽ. qui filij ſint leg. & inſtituere aliquos in titulum in ſuis eccleſiis ſine præiudicio patronorum ipſarum: vt dicit Abb.in c.per tuas.3.de ſim.qui prælatus excommunicare declinantem ſuam iuriſdictionem à ſe conuentum poteſt, niſi oſtendat documentis publicis contrarium, aliàs cauſa coram ſuperiore proximo agitabitur,niſi ſit notorium quod petit prælatus, & is contrarium non probet, quia ſic poteſt eum excommunicare. Capyc.deciſ.124.num.2.Innoc.in c. ex parte.2.de verb.ſign.

Excõmunicatio verò pro rebus amiſſis, nõ debet cõcedi pro rebus leuibus.c.3.ſeſſ.25.in Trid.Conc.quod intelligitur in ciuitate ſi ſit quantitas quinquaginta aureorum, in villa decem,ſi tamen quis ſit pauper, ſat ſunt duo, vel tres aurei arbitrio

Pro leui furto & re amissa non debet ferri excommunicatio.

arbitrio iudicis. Et vbi quis litigat super re amissa, si id potest probare per monumenta, non est concedenda monitio. Sot. 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. col. 6. si non potest probare, non debet de facili concedi, nisi vbi quis aliter non potest tueri ius suum, & causa est alicuius momenti, & innocens causam amitteret, & eam fulminando, inuenirentur testes rei perditæ, vel subtractæ; & hæ monitiones concedi possunt etiam post publicatum in causa: & tenetur etiam principalis reuelare, quando est semiplenè probatum, & illa probatio posita in processu, & reo notificata, aliàs non tenetur iuridicè reuelare, vt nec si dum litigat putat se iustam causam fouere, sic enim non reuelans non incurrit excommunicationem, modo consulat peritos, sed si incipit percipere se iniustè litigare, tenetur reuelare, vel statim desistere. Nau. cap. 25. num. 28. Zerola. Excom. causa Materialis, qui & dicit in causis criminalibus solere concedi cum tribus clausulis: primò, ne fidem faciant nisi ciuiliter tantum: secundò, ad defensionem tantum: tertiò, quò ad interesse, quibus factis iudex non incurrit irregularitatem, etiam si mors inde sequatur. Nec est

Quando excommunicatio sit suspẽdenda.

suspendẽda excommunicatio, parte contradicente, nisi probet aduersarium, ad cuius instantiam fit excommunicatio, haberet intentionem fundatam per scripturas, testes, vel alia documenta. Zerola loco cit. vbi & de aliis agit.

Sextò, prælati sola vox tantum potest, quantum Capitulum in his quæ pertinent ad ipsum, & Capitulum, quod intelligitur, quãdo interuenit in Capitulo, vt prælatus, si enim interueniat, vt canonicus, vt consuetum est in aliquibus ecclesiis, vbi Episcopus statim, ac est electus, & confirmatus, habet etiam vocem in Capitulo, tũc eius vox valet tantum, ac vox vnius canonici, vt dicit Host. in sum. de cõcess. præb. vlt. col. & eo casu prælatus sedebit in Capitulo, in loco, in quo sederet si non esset prælatus: vt not. Franch. in cap. à collatione. de appell. in 6. nu. 4. Dicitur verò interuenire, vt prælatus, quando inter eum, & Capitulum omnia sunt communia, vt canonicus quando sunt diuisa: vt dicit Host. loco cit.

Septimò, potest cogere clericos sibi subiectos ad suscipiendos ordines, quos beneficium eorum requirit tempore à iure statuto, etiam per subtractionem fructuum beneficij, quòd si necessitas ecclesiæ, vel vtilitas id requirit, cogere potest etiam alios beneficiatos ad ordines suscipiendos, licet eorum beneficia non requirant ordinis exercitium, & dici-

tur

tur ecclesiæ vtilitas, quando eget aliquibus ministris in certis officiis, vt diaconis, vel subdiaconis, vbi ecclesiæ conuentualiter solitæ sunt solemniter celebrari, & necessitas, si ecclesia ministris sit destituta; quæ tamen intelliguntur, nisi ordinandus habeat in se legitimum impedimentum infirmitatis, vel etiam criminis in secundo casu, quo etiam casu debet is in confessione detegere impedimentum prælato, ne contra eum procedi possit in foro externo, quo etiam secundo casu si vtilitas, vel necessitas ecclesiæ nõ vrgeat, inuitus cogi non potest ad ordines suscipiendos, aliàs prælatus puniri potest, ita Host. in sum. de æt. & æqualit. §. penult. qui verò ordines requirantur in quolibet beneficio dictum est supra, tract. de Epis. c. 6. & quas pœnas incurrant eos nõ suscipientes diffinitur in c. licet cano. de elect. in 6. in c. quia dignitates. sess. 24. in Trid. Conc. si obtineant beneficiũ ordinis executionem requirens: & tradit etiã Host. loco cit. possunt tamen etiã non beneficiati cogi ad ordines suscipiẽdos non præcisè, sed indirectè per non dationem rei, vel dignitatis, si vtilitas, vel necessitas ecclesiæ id requirat, & iam sint in aliquo ordinis gradu sacro constituti, vt ibi dicit.

VIII. Prælatus potest ferre testimoniũ in casu propriæ ecclesiæ. c. tuis. c. nuper. c. cum nuntius. de testib. cum eius sit procurator, non dominus. c. 2. de donat. Doct. in c. veniens. c. super eo. de testib. dummodo alius constituatur actor, & procurator ecclesiæ, cum idem non possit esse procurator & testis. Host. in summa de testib. §. & cum causa. ver. sed nunquid. & etiã potest iudicare in causa suæ ecclesiæ. Doct. in c. cum venissent. de iudic. nisi allegetur suspectus, vt potest. Doct. in d. cap. dummodo prædictam suspitionem quis probet. Ias. in l. cum apertissimi; C. de iudi. & si est iudex ordinarius suspectus, non remouetur, sed datur adiunctus. Capyc. decis. 137. & decis. 146.

IX. Vacante ecclesia patronata, potest proprio motu patronum vocare, & eam illi conferre, & is consentire potest voluntati Prælati, cum tunc non præsentet seipsum: vt dicit Host. in sum. de Iure Patr. num. 12.

X. Potest interdicere inferioribus electoribus ne eligant certam personam, dummodo legitimam causam alleget, aliàs non. Franch. in c. qui contra. in princ. de elect. in 6.

XI. Potest licentiare religiosum sibi subiectum, vt eligatur ad dignitatem, & prælaturam extra suum monaste-

rium.c.quorundam. de elect.in 6. id autem non potest Episcopus loci,& etiam eum licentiare vt transeat ad aliam religionem, & aliquem recipere ad religionem sine Capitulo, si id habet consuetudo præscripta, aliàs id sine Capitulo facere non potest.cap.fin.de reg. in 6.not. Franch. in c. si religiosus.de elect. in 6.modo,vt alibi.

XII. Potest vti indulgentia, quam concedit, si facit actum pro qua concessa.Franch.in cap.indulgentiæ.de pœnit.in 6.num.7.

XIII. Potest repetere clericum suum etiam inuitum,& etiam dicentem se esse laicum.idem Franch.in cap.si iudex. de sent.excom.in 6.num.3.

XIIII. Potest quandoque esse iudex in causa propria, vt si quis ex eius familia delinquat,potest eum punire,& similiter eum qui deliquit in aliquem de sua familia, si est de familia,aliàs non, & idem si delictum est commissum contra se in sua diœcesi,si delictum est notorium, & concernat dignitatem,vel ecclesiam eius; si tamen recusetur,vt suspectus,alius est adiungendus,si verò est cõtra personam commissum, Papa id simpliciter potest punire, si inferior, non poterit, sed tantum carcerare & mittere ad superiorem, si verò est commissum circa officium ipsius,sic delinquentem potest iudicare,si verò causa est ciuilis,& priuata ipsius non poterit cognoscere,si verò ecclesiæ, vel dignitatis, Papa id posset, & etiam inferior si de iure constaret, si verò non est notoriũ,sed excipiatur,quòd conuentus sit exemptus, iudex competens est adeundus, si id spectet ad mensam propriam prælati, si verò id spectaret ad ecclesiam, vel mensam eius potest cognoscere,sed vt suspectus recusari valet Franch. in rubr.de pœnis.in 6.Fel.in cap.cum venissent.de iud.

XV. Potest imponere pœnas pecuniarias in pœnam delicti,sic tamen vt eas sibi non applicet: vt dicit Franch.in c. venerabilibus. §. denique. de sent. excom. in 6. nisi habeat fiscum, quia sic ex consuetudine eas illi applicaret Diaz. in pract.crim.can.cap.124. in fin. Couar. libro 2.var.res.cap.9. num.11. qui deberet tamen potius id erogare in pios vsus. Couar.ibi.& Clar.q.80.§.fin.ver.in hac.

XVI. Potest etiam si sit prælatus inferior excommunicare sibi subditos,vel sit prælatus secularis, vel regularis: vt idem dicit in d.cap.quia plerisque.de offic.ordin.in 6. & eos iudicare. Rota decis.2. de præscript. in nou. si habet iurisdictionem

ctionem in foro contentioſo. Doct. in cap. ſuper de ſentent excommun.

XVII. Poteſt & debet in ſinodo eſſe cum indumentis, quibus vtitur in diuinis, ratione dignitatis, idem in cap. vt Apoſtolica num. 3. de priuileg. in 6.

XVIII. Ex cauſa poteſt auferre bona vnius eccleſiæ, & alteri dare: vt dicit Franch. in c. dudum. num 5. de rebus eccl. vocato tamen prius rectore, vel dato defenſore eccleſiæ, vnio tamen valeret non vocato rectore, vel non dato defenſore. ſecus in dimembratione, vt ibi dicit.

XIX. Prælatus ſi prædicet, debent regulares ea hora ceſſare prædicare in ſuis eccleſiis: & idem ſi prædicet vicarius, vt vicarius, non autẽ ſi vt alius prælatus, & idem ſi prælatus faciat coram ſe à Vicario prædicari, extra tamen eam horam, vel extra ſuas eccleſias poſſunt regulares prædicare. Card. Zab. in clem. dudum. §. ab olim. de ſepult. quod tamen procedit tantum in fratribus minoribus, & prædicatoribus, quibus id ſolùm fortè prohibetur, prælatorum vero nomine hic intelliguntur tantum Epiſcopi: vt ibi dicit Zab. nu. 9. de quo alibi.

XX. Prælatus regularis diſpenſat cõtra canonem in certis caſibus, de quibus per Card. in clem. religioſi. §. ſi qui. de priuileg. Spec. tit. 11. §. ſunt quoque. ver. Abbas, & ſequent. & etiam ſecularis in canone, ſi id facit de mandato Epiſcopi, vel ſi habet iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt dicit Fel. in cap. at ſi clerici. §. de adulteriis. num. 16. 17. & 18. de iudic. caſibus conceſſis.

XXI. Prælatus inferior Epiſcopo, ex cauſa euidenti, & rationabili poteſt petere ſubſidium charitatiuum ab eccleſiis ſibi ſubiectis, quod procedit in eccleſiis exemptis, in quibus competunt iura quaſi Epiſcopalia: in aliis ſecus, cum iure communi huiuſmodi prælati nil petere ab his poſſint, niſi quod iure ſibi ſpecialiter conceditur: vt dicit Zab. in clem. 1. §. eadem. in fin. de ſuppl. negl. præl. tale tamen ſubſidium debet eſſe moderatum arbitrio boni viri, vt dicit Zab. in clem. 1. §. nonnulli. de exceſſ. prælat. & ſi ſubditi dicunt non adeſſe cauſam rationabilem petendi illud, debet aditi Archiepiſcopus, vel eligendi arbitri, vt ibi dicit num. 3.

XXII. Poteſt corrigere laicos in quibuſdam criminibus exceptis, vt dicit Zab. in clem. 1. de offic. ordin. & de hoc dictum ſupra tract. de Epiſc. ſub cap. 3.

XXIII. Prælatus etiam collegiatæ ecclesiæ cum Capitulo potest facere statuta super his quæ concernunt tantum factum ipsorum, non autem iura Episcopi, vel statum ecclesiæ, quia sic sine Episcopo etiam Capitulum Cathedralis nil statuere potest; sed solum vt certo modo distributiones diuidantur, certo signo campanæ congregentur, & huiusmodi. gl. in cap. 2. §. decernimus. de verb. sign. in 6. Abb. in c. cum omnes. de constit. Zab. in clem. 1. num. 15. de priuil.

XXIIII. Si prælato ex priuilegio conceditur, vt habeat fructus beneficiorum vacantium primo anno in diœcesi, venient etiam beneficia exemptorum, secus si dicatur in priuilegio, subiectis, quia sic non potest. Zab. in clem. 1. §. Abbates. ad fin. de excess. præl.

XXV. Prælatus inferior Episcopo potest facere statuta pœnalia contra subditos, statuendo pœnam ad eius arbitrium: vt dicit Zab. in clem. cupientes. §. quod si. de pœnis.

XXVI. Prælatus singularis habens iurisdictionem potest ponere interdictum, & etiam absoluere à sententia excommunicationis latæ per Concilia prouincialia. Zab. in clem. ex frequentibus. §. quod etiam. de sentent. excommu.

XXVII. Si prælatus omisit aliquid probare in causa principali suæ ecclesiæ, potest id probare in causa appellationis. Fel. in cap. ad audientiam. 2. num. 39. de rescript.

XXVIII. Prælati inferiores Episcopo possunt præscribere iura quasi Episcopalia in sibi subiectos, vt procedant contra eos criminaliter & ciuiliter, eos beneficiis priuent, si etiam instituunt, excommunicent, quod præscribere potest etiam Capitulum in clericos, qui in ecclesia seruiunt, quæ intelliguntur si delinquunt in ecclesia ipsorum, si enim alibi, cum careat territorio, ab Episcopo sunt conueniendi cuius est tota diœcesis, nisi sint Abbates, qui cõtra suos monachos vbique delinquentes procedunt, vel nisi sint personæ prælatis prædictis subiectæ: vt dicit latè Abb. in cap. cum contingat. de foro compet. & quando priuilegium, vel iurisdictio est præscripta, non est cõcessa iurisdictio eis accumulatiuè tantum cum Episcopo, ita vt sit locus præuentioni, id enim procedit, quando non adest præscriptio, sed etiã priuatiuè, ita vt Episcopus in illo actu se ingerere non possit, nisi inferior prælatus sit absens, vel negligens in iustitia administranda: vt dicit Fel. in cap. pastoralis. de offic. ordin. & Abb. loco citat. declarat an aliqua iurisdictio competat prælatis

inferioribus, Abbate excepto, in foro exterioti quo ad ſibi ſubditos, concludens quod non iure communi, excepta leui punitione, ex priuilegio tamen, vel præſcriptione id poſſe haberi, non tamen ea quæ ſpectant ad ſupremũ Imperium, ex præſcriptione, vt tributi exactio, ſine Papæ licentia, nec quæ ſpectant ad ordinem, niſi præſcribens ordinem habeat, vt ibi latè dicit, crederem tamen quòd ſi inferiores præſcripſere ſimpliciter iuriſdictionem in ſibi ſubiectos, illam intelligi acquiſitam accumulatiuè cum ſuperiori, ita vt ſit locus præuentioni, cum in dubio minus debeat lædi ius ſuperioris, quàm fieri poſſit, niſi ſit præſcripta etiam quò ad excluſionem ſuperioris ab illa iuriſdictione, quaſi Epiſcopali, nam ſi iuriſdictio ſit Epiſcopalis, tunc præſcribit cum Epiſcopo accumulatiuè, & non priuatiuè, & ſic erit locus præuentioni. Fel. poſt Abb. in c. auditis. de præſcript. Card. in cle. ſi vna. de rebus eccl. q. 6. in aliquibus tamen eccleſiis poteſt prælatus inferior præſcribere totum ius Epiſcopale, & etiam facultatem vniendi eccleſias, & authorizandi in alienationibus, non autem in tota diœceſi. Fel. in cap. auditis. de præſcript. vbi latè id diſputat, dicens, quòd præſcripto vno actu, puta excommunicandi, non præſcribitur alius, declarando etiam cum Abbate, quomodo inferior prælatus prædicta præſcribat, vbi & tractat an exercitium curæ animarum, ſecluſo Epiſcopo poſſit præſcribi, in quo tamẽ, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 9. ſeſſ. 25. c. 11. dicendum, quòd Epiſcopo ſubiectæ ſunt omnes eccleſiæ curatæ in iis quæ pertinent ad curam animarum, & ſacramẽtorum adminiſtrationem. d. c. 11. ſeſſ. 25. de regul. in Trid. Conc.

XXIX. Prælatus, licet homicida ſit vel ſimoniacus, & huiuſmodi, dum toleratur ab eccleſia, eſt venerandus vt prælatus, & geſta ab eo tenent. Fel. in c. ſciſcitatus. in prin. de reſcript. Fallit ſi amiſit gratiam Papæ, vt quia ſit hæreticus, excommunicatus denunciatus, & ſacramenta nolit adminiſtrare, niſi ſimoniacè, tunc enim poteſt euitari à ſubditis. Felin. in c. veniens. ſeptimò notab. de præſcribt. aliàs non; nec etiam ſi lis criminalis contra eum pendeat, vt dicit Fel. in c. cum non liceat. de præſcript. & idem in depoſito, ſi pendet appellatio, vt ibi dicit, nec etiam ſi non ſeruat canones, niſi ante ſit monitus, quia ſic poteſt deponi. Felinus. ibid.

XXX. Poteſt eſſe arbiter, & arbitrator in cauſa ſuæ

ecclesiæ. Abb. in c. cum olim. quintò notab. de præscript. & ibi Fel. num. 2.

XXXI. Licet regulariter prælatus inferior non possit transigere sine consensu Episcopi, si agitur tamen de recuperando iure ecclesiæ amisso, id potest Fel. in c. cum omnes. num. 6. de constit.

XXXII. Prælatus regularis habet iurisdictionem supra monachos priuatiuè ad Episcopum, etiam in criminalibus. Fel. in c. pastoralis. nu. 10. de offic. ord. Abb. in c. cum ab ecclesiarum. eod.

XXXIII. Alienare potest res steriles ecclesiæ, sine solemnitate. Lamb. de Iure Patr. lib. 3. 2. q. prin. art. 9. de quo loco suo.

XXXIIII. Prælatus fundans ecclesiã, vel capellaniam de fructibus residuis suæ prælaturæ, acquirit ius patronatus suæ prælaturæ, non autem consanguineis Paul. Cit. tr. de Iure Patr. 3 p. num. 81.

XXXV. Licet confirmatus tantum, nondum apprehensa possessione, potest agere petitorio, & possessorio nomine suæ ecclesiæ. Rota decis. 1. de restit. spol. in nou. & etiam agere interdicto, vnde vi. pro rebus ecclesiæ ablatis antequam esset prælatus. Rot. decis. 1. num. 1. de his quæ vi. nec ei potest opponi, quòd non sit prælatus, vel in possessione prælaturę, cum agit pro ecclesia sua Rot. decis. 6. nu. 2. de exc. in antiq.

XXXVI. Potest agere & defendere, & procuratorem constituere pro membris, & subditis suis. Rota decis. 36. de procur. in nou.

XXXVII. Plus iuris habet in instituendo, quàm patronus in præsentando. Rota decis. 11. numer. 2. de Iure Patr. in nou.

XXXVIII. Potest creare vicarios tẽporales, & etiam prælatissas. Rota decis. 1. nu. 1. de offic. ord. in antiq.

XXXIX. Prælatus & canonici possunt licitè iurare deseruando statuta, & consuetudines suæ ecclesiæ post electionem, non ante, quia esset simoniacũ. Franch. in c. 1. de iureiu.

XL. Potest absoluere excommunicatum subditum existentem extra diœcesim si ex officio est excommunicatus, secus si ad instantiã partis: vt dicit Zab. in clem. vnica. nu. 12. de foro compet. & si sit Episcopus, dispensare potest in omni irregularitate occulta, & eius Vicarius specialis, nisi ex

homi

homicidio volũtario oriatur.c.liceat.ſeſſ.24.in Trid. Conc. qui & diſpenſat cum homicida voluntario in bello iuſto,licet publico.Zerola in praxi.ver.Irregularitas. Armilla. Irregularitas. num.13, non tamen ſi iudex ad mortem damnet. Nau.c.27. nu.134. & poteſt etiam diſpenſare ſuper Irregularitate contracta ab eo qui eſt alterius diœceſis. Zerola ibi nu.14.quod intelligerem modo eius ſint ſubditi in foro pœnitentiali,aliquo modo,ex d. Conc.

XLI. Viſitare poteſt ſubditos modo quo dixi tract. de ſtatu Epiſc. cap. 6. id addens, quòd viſitare poteſt Epiſcopus, & alius habens ordinariam iuriſdictionem in aliquos, per ſe, vel Vicarium generalem, vel aliam perſonam ab eo deputandam. Conc. Trid. ſeſſ.24. c. 3. de reform. & quid de Capitulo, ſede vacante, videndus Abb. in clem. 1. de cenſibus.

Viſitare etiam poteſt Epiſcopus curata, etiam perpetuo vnita Cathedralibus,collegiatis,vel aliis eccleſiis, monaſteriis,collegiis,vel piis locis. ſeſſ.7. c.7. & eccleſias etiam ſine cura exemptas, etiam authoritate Apoſtolica.cap.8.d.ſeſſ.& etiam eccleſias ſeculares nullius diœceſis ſi ſit proximior, aliàs ſi dubitetur, deputandus is eſt in Concilio prouinciali. ſeſſ.24.c.9.ſacr.congr.decl.183.203. quæ electio ſemel facta à prælato nullius diœceſis reſpectu viſitationis ligat etiam ſucceſſores.ſacr.congreg.decl.7. & monaſteria commendata,Prioratus, & Abbatias in quibus non viget regularis obſeruantia,& alia beneficia ſecularia, & regularia curata, & non commendata,& exempta.c.8.ſeſſ.21. Hoſpitalia, confraternitates,& omnia pia loca. ſeſſ.22. c. 8. & oratoria, in quibus celebratur de licentia Epiſcopi, non tamen equites Hieroſolymitanos,niſi quatenus obtineant curata.ſacr.congreg. decl. 77.

Poteſt verò viſitans viſitare perſonas,res,& loca, etiam exemptos,& corrigere.ſeſſ.6.c.4.ſeſſ.25. c.6. & quod ibi dicitur de Capitulis, intelligitur de exemptis à iuriſdictione Epiſcopi.ſac.congreg.decl.487.

Non poteſt tamen prælatus mandare clericis,vt deponãt circa vitam alterius, quod ipſi ſciunt etiam cum iuramento.Silu.Viſitatio.§.6.ſi id ſit occultum,ſi verò ſine iuramento reuelantur aliqua corrigenda, poteſt poſtea inquirens exigere iuramentum,& cogere ad reſpondendum: vt ibi dicit.Non poteſt tamen punire crimen merè occultum, quod

ſolus denuncians ſcit. Sot. 4. diſt. 18. q. 4. art. 5. Couar. lib. 1. c. 2. nu. 6. var. reſ. Et ſi adeſt denunciator, & non poteſt probari, ſi duo ſolum ſciunt, & dicunt ſe nolle deponere in ſcriptis, ad quod non poſſunt cogi, per pœnitentiam, & etiam monitiones debet illos corrigere: non tamen dando publicam pœnitentiam. Mar. 1. p. de inquiſ. num. 14. ſi verò poteſt probari ob infamiam ortam, poteſt procedere via ordinaria ad emendam. Mar. ibi. nu. 86. & etiam laici poſſunt admitti ad denunciandum. Nau. c. 25. nu. 32.

XLII. Si eſt prælatus inferior habens iuriſdictionem ordinariam, ſi Epiſcopum per citationem partis præuenerit, vel conſuetudo extet, vel ſi eandem cum Epiſcopo iuriſdictionem obtinet, non poteſt ab Epiſcopo per totam ſuam diœceſim impediri, aliàs ſic, quia poterit Epiſcopus cognoſcere de cauſis ſubditorum ſuorũ prælatorum. Bened. Capr. reg. 33. nu. 4. cum ſeq.

XLIII. Prælati ſucceſſor, licet geſtum nomine eccleſiæ per eum poſſit ratum habere. cap. liberti. 2. 12. q. 2. id tamen non procedit ſi vt ſingularis perſona, & non nomine eccleſiæ id geſſit. Capr. reg. 54. cum communi. quia id non poteſt ratificare, niſi eccleſia ei ſucceſſerit. Io. And. in cap. ratum. de reg. iur. in 6. quod intelligitur in ſucceſſione prælaturæ, & non canonicatus, in quo non ſuccedit priori nouus canonicus, ſed Capitulum. Capr. ibi. nu. 54. Sic ſucceſſor prælati non tenetur ſtare locationi per eum factæ nomine proprio. Abb. in c. quærelam. ne præl. vices ſuas. Rota deciſ. 232. in nouis. Si verò nomine eccleſiæ, ſi eccleſia eſt læſa, non tenetur ei ſtare; & hæres prælati tenetur ad debita prædeceſſoris non facta pro eccleſiæ neceſſitate, ad hęc enim tenetur ſucceſſor. Soc. conſ. 3. vol. 1. cum com. qui nec poteſt facere duas locationes poſt primum triennium renouandas. Card. in clem. 1. q. 5. de rebus eccl.

XLIIII. Si caret propinquis, poteſt extraneum inſtituere, eccleſia excluſa. Clar. in §. teſtamentum. q. 27. quod intelligetem ſi habet licentiam teſtandi de fructibus beneficij, vel talis conſuetudo extet, & cauſa ſubſit, quia de patrimonialibus res caret difficultate, indiſtinctè enim is poteſt.

7 *Prælati quæ*

Quò ad quartum, multa ſunt quæ prælatis prohibentur, vel iis ſolis præſtare non licet.

Primò enim, prælatus, licet leuia poſſit explicare ſolus, ardua

dua tamen non niſi Capituli conſenſus, nedum conſilium habeatur, nõ ſolũ vbi agitur, de aliquo ſtatuendo, ſed etiam de aliquo negotio gerendo. c. quãto. de iis quæ fiunt. Innoc. & Abb. in c. nouit. eod. in c. 2. de inſtit. in c. ad audiẽtiam. de cler. non reſ. Dec. in c. cùm omnes. col. pen. de conſtit. vnde irrita eſt Epiſcopi donatio, venditio, vel permutatio rei eccleſiaſticæ ſine conſenſu, & ſubſcriptione Capituli. c. 1. & c. tua nuper. de his quæ fiunt. & ibi Abb. & in c. cum Apoſtolica. & in c. nulli. de reb. eccl. & vlterius requiruntur tres tractatus in alienatione, vt ibi dicit Abbas, in magna tamẽ neceſſitate, vel ſi res eſt parua poteſt ſolus prælatus id facere. c. terrulas. 12. q. 2. & ſi Capitulum ſit extinctũ, ob bella, & huiuſmodi, loco Capituli ſunt vocandi clerici honeſti: vt dicit Abb. in d. c. 1. de his, quæ fiunt. & in c. edoceri. num. 6. de reſcript. & ibi Fel. ad fi. Si tamen prælatus ex præſcripta conſuetudine obtinuit, vt ardua explicet ſine Capitulo, id valet, vt dicit Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Epiſc. lib. 4. p. 4. nu. 52. cum ſeq. & ſic nec Abbas ſine conuentu poteſt prædicta alienare: vt dicit Zab. in clemen. monaſteriorum. de reb. eccl.

agere non poſſunt, vel non ſoli.

Prælati ſine conſenſu capituli vendere, donare, permutare bona Eccleſiæ non debent, niſi fortè leuia quadam.

Hodie tamen ex conſtitutione Pauli II. in c. ambitioſæ. de rebus eccleſ. non alien. in extrauag. communi. requirũtur ſolemnitates, de quibus ibi, & quandoque licentia Papæ, modo quo habetur ſub cap. de Emptione.

II. Non debet committere cauſam temporalem, vel ciuilem clericorum laico iudici: ſi verò prælatus eſt dominus temporalis, tenetur cauſas criminales laicorum committere laico iudici. c. fi. ne cler. vel mon. in 6. not. Abb. in c. decernimus. nu. 7. de iudic.

III. Non poteſt ſine conſilio Capituli, Abbates, Abbatiſſas, & alias perſonas eccleſiaſticas inſtituere, & diſtituere. d. c. nouit. & cap. quanto. de his, quæ fiunt. nec veterem dignitatem in eccleſia ſuppreſſam ſine Capituli conſenſu ſuſcitare. Innoc. Hoſt. Fel. in c. cùm acceſſiſſent. de conſtit. nec ſine eo ſtatum ſuæ eccleſiæ immutare. Abb. & alij. d. c. cùm acceſſiſſent. & in c. cùm omnes. eod. nec ſine eo beneficia conferre, niſi conſuetudo ſit in contrarium. Imol. in clem. quia contingit. de relig. dom. nec ſine duobus canonicis modum ſtatuere celebrandi diuina officia in eccleſia, vbi ſynodus prouincialis non prouidit c. cùm dignitates. in fi. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. nec procedere contra illos de Capitulo,

pitulo,niſi cum præſentia duorum de Capitulo c.6.ead.ſeſſ. nec ſine iiſdem indulgentias publicare.cap. cùm multa ſeſſ. 21.in Trid.Conc.

IIII. Prælatus ſuperior, licèt concurrat cum inferiori pro iuribus eccleſiæ inferioris defendendis, tamen ſuperior repellitur, niſi inferior ſit ad nutum ſuperioris amouibilis, vel niſi idem inferior deficiat in defenſione, ſi verò agitur inter prælatum regularem, & eius inferiorem, ſi agitur de iure ſuperioris, vt de ſubiectione inferioris ei,& ſic ſuperior præfertur; ſi verò agitur de bonis domus inferioris, ſi cauſa eſt ardua, diſcuſſio ſpectat ad ſuperiorem, vel inferior non aget ſine eo; ſi verò prælati ſunt pares, is præfertur, qui ex priuilegio, vel conſuetudine id habet, vbi verò conſuetudo non adeſt, ſi eccleſia eſt ſubiecta ſuperiori, quò ad prælatum,& eius bona, licèt inferior poſſit agere, ſi tamen ſuperior concurrit,præfertur; ſi verò eſt ſubiecta,quò ad Prælatum tantum,ſi is non eſt amouibilis,præfertur inferior; ſi verò eſt ſubiecta,quò ad iuſpatronatus tantum, ſi agitur de ipſo iure patronatus, ſuperior præfertur, & exigit rationem bonorum ſi ſit patronus eccleſiaſticus,vt latè dicit Abb.in c. cum deputati.de iudic.

V. Prælatus electus,& confirmatus adminiſtrare non poteſt, antequam literas ſuæ promotionis à Papa obtinuerit ſub pœna priuationis ipſo iure, & excommunicationis latæ ſententiæ,ex Bulla 2.Iulij II.incip.Romani.& Iulij III.conſtit.34.incip.Sanctiſſimus.

VI. Prælatus inferior non poteſt ſtatuere contra ius ſuperioris.c.quod ſuper his.de maiorit.& obed.Abb. in c. pen. 7. col. de iudic. ne tollere pœnam impoſitam per ſuperiorem.Abb.in c.ſi quorundam. de ſolut. niſi diſpenſet in caſibus ſibi conceſſis, vbi & agitur an poſſit tollere ſuſpenſionem latæ ſententiæ.

VI. Non poteſt Prælatus renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec liti cedere ſine cauſa euidenti, & cum ſolemnitate debita ſi agatur de re immobili, vel mobili pretioſa. Abb. in c.1. depoſ. Nec ſolus poteſt reſcindere contractum per quem aliquod ius eccleſiæ eſt quæſitum, & aliqui de collegio poſſunt agere ad reuocationem eorum quæ prælatus illicitè alienauit. c. ſi quis presbyterorum de rebus eccl. Abb. in cap. quærelam. de Simon.

VIII. Præ

VIII. Prælatus depoſitus ſi quid agit, non valent eius acta, etiam ſi ignoret ſuam depoſitionem, quando eſt certa, & ſpecialis, ſecus ſi in genere, vt ſi dicatur, qui fecerit tale priuationem incurrat, quia ſic ignorans non afficitur ea ſententia. Fel. in c. ex parte decani. nu. 42. circa med.

IX. Si iurauit non alienare inconſulto Metropolitano, ſi petit licentiam, & tacet iuramentum, non valet conceſſio, ſecus ſi iurauit alienare Papa inconſulto, licèt enim taceat iuramentum, tenet conceſſio. Fel. in c. conſtitutus. nu. 7. de reſcript.

X. Non poteſt condemnare, & priuare clericum beneficio condemnatum de crimine ciuiliter, cùm acta in vno iudicio non probent in alio, nec etiam confeſſio, niſi ſit in eodem iudicio, & ſit vera non ficta iuris fictione, & facta per principalem, non per procuratorem, vt dicit Fel. in c. qualiter, & quando. nu. 24. de accuſ. nec vendere poteſt prælatus bona mobilia ſui beneficij, ſi agitur contra eum ad priuationem beneficij, licèt poſsit adminiſtrare beneficium. idem in c. prælatorum. eod.

XI. Non poteſt conferre ordines ſimoniacè, aliàs erit ſuſpenſus, vt dicit Fel. in c. per tuas. de ſim. & hodie eſt excommunicatus, ex c. ambitioſæ. de ſim. in extr. cõmuni. nec idem poteſt ſatisfacere familiaribus ſuis cum beneficiis loco ſalarij, & ſi facit pactum eſt ſimonia reali ſecuto effectu, & qui ſeruiunt cum hac intentione, committunt ſimoniam mentalem. Abb. & Fel. in c. cùm eſſent. de ſim. quod intelligitur ſi ſeruiat quis principaliter ob beneficium, & ob ſeruitutem expectet principaliter beneficiũ, ſecus ſi ſeruiat principaliter ad conciliandam ſibi amicitiam præſulis, licèt inde expectetur beneficium, non ex ſeruitute, ſed ex amicitia, vt dicit Caiet. 2. 2. q. 78. art. 2. ad tertium. poſt D. Tho. ibi Sot. lib. 6. de iuſtit. q. 1. art. 2. Nau. in c. ſi fœneraueris. nu. 21. cum ſeq. 14. q. 3. Si tamen hæ intentiones in conſcientia actu ſeparentur, quòd vix fieri ratò contingit.

XII. non poteſt ſine conſenſu Capituli remittere iniuriam competentem eccleſiæ, nec etiam ſolus poteſt repudiare legatum factum eccleſiæ, & ſi eccleſia patitur graue damnum in iure quærendo, vt in repudiatione legati, eccleſia poteſt habere recurſum ad bona ipſius, qui & tenetur ad damnum lucri ceſſantis eccleſiæ, & ſic delictum eius non præiudicat eccleſiæ, niſi fiat ſimul cum Capitulo. Fel.

in c.

in c.contingit.propè finem.de sent. excom. sic enim probabiliter cum Capitulo potest repudiare hæreditatem, vel legatum sibi delatum. Feder.de Senis conf.9. Aret. in l.is qui hæres.§.fi.ff.de acq.hær.Lap.alleg. 23.nu.4 cum communi. nec potest rescindere contractum, per quem ius est quæsitum ecclesiæ,vt idem dicit in c.quærelam. de sim. nu.2.& si est prælatus regularis,ex sola negligentia potest deponi, secularis verò non.idem in cap.1.de offic.deleg.Potest tamen prælatus remittere quod sibi debetur ratione ecclesiæ, & id remittere debitori in vita sua,& non vltra, dummodo non tangat vtilitatem ecclesiæ.Fel.in cap.veniens.de testib.1.

XIII. Prælatus non potest visitare curiam Romanam in habitu transformato: aliàs eo ipso est excommunicatus. Felin.in c.consuluit.de offic.deleg.nu.20.

XIIII. Non potest facere compromissum, vt procedatur de iure,& de facto.Abb.in c.cum tempore. de arbit. Fel. in c.1.de constit.

XV. Non potest desistere adiuuare Papam,timore Principum secularium:aliàs est periurus, nisi sit metus cadens in virum constantem,vel nisi habet iuuare contra proprios filios,& parentes,& seipsum, & quid de patria,declarat Abb. in c.ego de iureiur.& ibi Fel.num.9.

XVI. Non potest sine Capitulo recipere monachum ad religionem,nisi ipse, & vnus de conuentu,vel extraneus recipiat professionem nomine conuentus,& Abbatis,quia tũc sufficit ratificatio Capituli, vt valeat professio, & vacante Abbate, conuentus potest recipere nomine Abbatis futuri, qui post ratificabit, & etiam id potest solus Abbas si receptus non obligatur monasterio, sed solum ordini, & requiritur maior pars conuentus; & Episcopus etiam potest creare moniales, si monasterium patitur defectum monialium, & vires monasterij suppetunt, maximè si Abbatissa negligat eas recipere. Franch. in c. fi. de regul.in 6.

XVII. Si Prælato est interdicta alienatio bonorum ecclesiæ, non potest alienare etiam in casu permisso. idem in c. hoc consultissimo. de rebus eccles.in 6.qui & vbi contulit beneficium non potest id reuocare ex quacunque ingratitudinis. Clar. in §. donatio. quæst. 21. ver. sed hic quæro.

XVIII. Prælatus regularis, vel secularis, non Episcopus,

pus,exemptus,petita licentia Papæ, & non obtenta,non poteſt profiteri ſtrictiorem religionem, ſecus ſi denegata non fuit, licet non data, ſi tamen Legatus de latere eam neget, adhuc poterit ingredi:vt dicit Franch. in c.cum non.de reg. iur.in 6.

Decimononò, non poteſt concedere alicui de bonis eccleſiæ,ad vitam,etiam ſi ſit prælatus ſecularis, nec etiam ad tempus ſine conſenſu Capituli, & ſine forma.clem. 1. de rebus eccl. ſi ſit conceſſio contra formam.d. clemen. per modum alienationis,nec etiam poteſt concedere poſſeſſiones, vel reditus temporales ſuæ menſæ prælatis laicis vel clericis benemeritis ad vitam, vel ad certum tempus, ne fiat fraus, nec decimas,aſſignãdo eas in titulum, fructus tamen earum poſſunt aſſignari, non tamen in perpetuum iure proprietatis in feudum,vel huiuſmodi titulo, nec poteſt dare penſionem alicui ad tempus cum pacto, quòd adepto beneficio, eam dimittat, quia ſic ſpirituale venditur:vt dicit Zab.in d. clem. vbi & multa ad idem tradit, vbi & quærit quis ibi dicatur prælatus proprius,& quando incurrat pœnam ibi poſitam,vel non.

Vigeſimò,non poteſt vna die recipere plures procurationes.idem Zab.in clem.2.de cenſib.

Vigeſimoprimò,ſi ſit inferior Epiſcopo non poteſt concedere indulgẽtias, nec diſpenſare ſuper votis:vt dicit idem Zab.in clem.2.de pœnit.nec poteſt præſcribere ius vniendi beneficia titularia,vt dicit in clem.1.§.ad hæc.num.5.de ſtatu reg, nec debet excõmunicare,ſi non ſit neceſſe, & idẽ de Epiſcopo. idem in clem.1. nu. 3. de pœnit.& ſi eſt ſuſpenſus ab officio, ſi interim miniſtrat eſt irregularis.idem in clem. 1. de priu. nec debet ſe intromittere in eccleſiis exemptorum,in eis aliquid diſponendo. idem in clem. vnica. de exceſſ.præl.ver.præſentatos. niſi in caſibus conceſſis,nec etiam poteſt prohibere quin audiãtur Miſſæ in eccleſiis religioſorum, ſine tamen præiudicio iurium eccleſiarum parochialium,vt idem dicit in clem.frequens.num.5. de exceſſ.præl. congruit tamen vt Miſſæ audiantur in parochia. ex Conc. Trid.ſeſſ.22.de euitan.

Vigeſimoſecundò,non debet ponere onera inſolita,idem in clem.1.num.5.de cenſib. aliàs incurrit periculum animæ ſuæ,ſi quid exigit contra iuris diſpoſitionem.idem in clem. præſenti. num.4.eod. & ſi vadit ad monaſterium, ex cauſa volun

voluntaria, non potest id cogere ad ministrandum ei vi-
ctualia, quia tunc id datur potius ex gratia, quàm de iure.
idem in clemen.2.eod.

Vigesimotertiò, inferior Episcopo, licet possit suo statuto apponere pœnam pecuniariam, non potest tamen commutare pœnam iuris in pecuniariam. Fel.in c.cæterum, num.4. de offic.ordin.

Vigesimoquartò, non potest pecunia accepta iudicare, cum gratis id præstare teneatur. Host. in summa ne prælat. num.3. nec ecclesiam vacantem sub annuo censu, vel pecunia accepta cõcedere, nec fructus ecclesiæ suæ vacantis vendere.idem ibi n. 4.& 5.& si subditos grauat occasione seròtij, tenetur acceptum restituere, & tantundem pauperibus erogare.idem in summa,de immu.eccl.num.6.

Vigesimoquintò, non potest agere pro dãno dato suo subdito nisi probet sua interesse. Rota decis.1.de iudic.in antiq.

8 *Prælati quid agere debeãt & teneãtur circa tẽporalia bona ecclesiæ, vel non.*

Quò ad quintum, prælatus tanquam administrator bonorum ecclesiæ suæ ad multa tenetur.

Primò enim, si negligit acquirere ecclesiæ, vbi potuit, tenetur ad inter esse lucri cessantis.gl.in cap.fi.2.q.4.& ecclesia potest agere contra prælatum, qui passus est præscribi res ecclesiæ, vel eius hæredes ad emendã. Abb.in cap.2.de treuga,& pace.in c.1.de dolo, & contum. Fel.in c.accepimus. de fide instrum. nec potest cum enormi damno ecclesiæ ipsius iura renunciare. Innoc.in c.constitutus.de elect.in cap.accedentibus:de excess.prælat.cum leui tamen potest. arg.c.pertulas. 12.q.2.Fede de Senis cons. 88.& vt alienans iam acquisita debet administratione ptiuari, ita si fraudat in acquirendis, vt quia quæsita ex fructibus ecclesiæ sibi, vel alteri appropriat.Abbas in cap.2.de pecul.cler.Fructus tamen sunt prælati, quò ad administrationem, & distributionem, & in iis succedunt etiam consanguinei, si id habet consuetudo. Couar.in c.officij.cap. cum esses. de testam.& bona prælati sunt tacitè obligata pro mala administratione, vt & bona tutoris.Abb.in cap.ex literis.de pignor. & prælato male administranti debent canonici resistere. Abb. in c.per inquisitionẽ. de elect. excusatur tamẽ si non mouet causam in qua sumptus litis excedit quantitatem principalem. c. mediterraneæ.C.de ann.lib.10.Anch.in c.nonnulli.de rescript. Abb. in c.de appellationibus. de appel.nec potest renũciare priuilegio cõcernenti ecclesiã, nec potest de rebus ecclesiæ aliquid donare

donare locis piis. Abb.in c.ad Apoſtolicæ. de donat.modicũ tamen dare poteſt.Abb.in c.1.de teſtam. in c. cæterũ.de donat. de quo tamen hodie dubitari poteſt, ex Conſtitutione Pauli II.incip. Ambitioſæ.de rebus eccl.in extrau.cõmuni. quæ prohibet donationem,& omnem alienationem rei eccleſiæ, Papa inconſulto, poteſt tamen prælatus dare de fructibus eccleſiæ ſuæ ſpectantibus ad vitam eius, & maximè ex cauſa pietatis ſine Capitulo.Abb.in cap.continebatur. De his,quæ fiunt. Fel.in cap.veniens. 1.de teſtib. Zab.in clem.1. de reb.eccl.

Quid de bonis Eccleſiæ dare poſſint prælati.

Secundò,æquiparatur tutori, vel curatori,cum quæritur an ex eius facto teneatur eccleſia, vel eius hæres ex facto prælati.Abb.in cap.cum deputati.in fi.de iudic.Hoſt.de foro comp.in ſum.ver.illud ſcias. vnde quicquid acquirit ex fructibus eccleſiæ ipſi eccleſiæ acquirit,& in dubio præſumitur acquiſiuiſſe ex eius fructibus, & idem ſi quid ei relinquitur intuitu eccleſiæ, vt quia dicatur, relinquo tali prælato talis eccleſiæ, ſic enim præſumitur intuitu eccleſiæ relictum, ſi verò intuitu perſonæ eſt ei relictum, vel ex induſtria quid acquiſiuit,poteſt de eo liberè diſponere.Abb.in cap.cum eſſes. de teſtam. in repet. poteſt tamen inducere teſtatorem blando ſermone vt non eccleſiæ,ſed ſibi relinquat,dummodo ceſſet dolus ipſius.Abb.in c.2.de pecul.cler.

Tertiò, non poteſt infeudare rẽ eccleſiæ conſanguineis, etiam ſi non det damnum eccleſiæ, etiam in caſibus permiſſis Abb.& Barbat. in cap.vt ſuper.de rebus eccl.& ſi contrahit mutuum nomine eccleſiæ, oportet probare rem eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ. Abb.in c.quod quibuſdam.de fideiuſſ.nec delictum prælati nocet eccleſiæ.Abb.in cap.1.de dolo,& cont.& ſi liberat aliquem, non præiudicat id eccleſiæ, niſi probetur in rem ipſius eccleſiæ id verſum. Abb. in conſ.32.

Prælatus nõ poteſt Eccleſiæ mutuo accipere niſi cõſtet eſſe ad Eccleſiæ vtilitatem.

Quartò, prælatus inferior Epiſcopo non poteſt donare quinquageſimam,vel centeſimam.Abb.in c. Apoſtolicæ.de donat. nec poteſt diſponere in vltima voluntate de quæſitis intuitu eccleſiæ.Abb.in c.3.de pecul. cler.niſi,vt ſupra,conſuetudo ſit in contrarium, aliàs tenetur eccleſiam inſtituere hæredem.Abb.in c.1.de teſtam.quæ tamen intuitu perſonæ quæſiuit ſunt hæredis. Abb.ibi. & in c.cum eſſes. 2.repet.de teſtam. & debet interpellare ſubditos, vt decimam ſoluant, aliàs peccat. Abb.in c.peruenit. de decim.ſi tamen prælatus aliqua

aliqua quæſiuit eccleſiæ, poteſt liberius diſponere de bonis eccleſiæ, quàm qui nil acquiſiuit. Abb.in cap.cum conſenſus.de rebus eccl.

Quintò, non ligat eccleſiam iuramentum præſtitum à prælato in damnum eccleſiæ.Abb.in cap.1.de his, quæ fiunt à maior.part.cap.

Sextò, non poteſt alienare rem mobilem pretioſam ſine conſenſu Papæ.id cap.2.de rebus eccl.non alie.in extr.communi.& quilibet prælatus promotus per Papam,vel conſecratus de eius mandato, iurare debet de non alienando Papa inconſulto,quod iuramentum maximi ponderis eſt.Abb. in cap.vt ſuper.de rebus eccl.

Septimò, non poteſt renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec cedere liti motæ, niſi ſubſit cauſa euidens,& interueniente debita ſolemnitate,ſi agatur de re immobili eccleſiæ,vel mobili pretioſa. Abb. in cap.1. depoſit.& ſi non ſeruauit modum in donatione, reuocatur donatio,& delictum ſolius prælati non nocet eccleſiæ. Abb. in cap.verum.de condit.appoſ.& ſi eſt diffamatus de dilapidatione, poteſt cogi vt reddat ei rationem adminiſtrationis.Abb.in c.qualiter.2.de accuſ.& interim non poterit alienare.idem in cap.ſi.eod.

Octauò,non poteſt ſolus reſcindere contractũ per quem eſt quæſitum ius eccleſiæ,& illi de collegio,vel aliqui ex illo poſſunt repetere alienata illicitè ab eo. Abb. in c.quærelam.de ſim. c.cum olim.de reſtit.ſpol. qui &, vt ſupra,in acquirendis,poteſt præiudicare eccleſiæ, in iam quæſitis,ſi in contrahendo,ei non præiudicat, quando alienat ſine debita ſolemnitate.cap.ſine.12.q.2. ſed patiendo rem præſcribi, ei præiudicat,ſed tenetur illi ad intereſſe de ſuo.cap.1.de præſcrip.gl.in c.placuit.2.q.3.ſed ſi delinquat cum toto Capitulo,nocet eccleſiæ.Aret.conſ.114.num.5.ſi verò ſolus,ſi pœna poteſt adaptari contra eum,non.l.meminerint.C.vnde vi.ſi verò non poteſt adaptari contra eum, nocet eccleſiæ. l.iubemus,C. de ſacr. ſan. eccl. cui tamen tenetur ad intereſſe. Abb.in cap.1.de dolo,& contum.

Nonò, negligentia prælati in implemento conditionis nocet eccleſiæ,quia ante conditionem res non debetur,licet ipſi teneatur ad intereſſe,ſecus in impletione modi,quia tũc donatio præſupponitur iam perfecta, niſi in donatione eſſet adiectum,quod modo non ſeruato,res reuertatur ad dominum,

minum, & eo magis negligentia prælati si sit iuncta cum negligentia conuentus, nocet ecclesiæ, licet ipsi teneantur ad interesse ecclesiæ. Fel.in cap.verum.num.12. cum seq.de foro compet.

X. Prælatus in aliquibus æquiparatur tutori, in aliquibus pupillo:tutori enim æquiparatur in reddenda ratione administrationis, & quòd eius bona sunt tacitè obligata ob malam administrationem, vt & bona tutoris, & quandoque si sit suspectus de dilapidatione,remouetur, vel suspenditur ab administratione,quæ tamen sæpè fallunt,nam prælatus potest sustentare consanguineos pauperes de bonis suis, quod tutor non potest, & si reddit rationem administrationis, in eo sufficit iuramentum,& si non est suspectus non reddit rationem, & vlterius prælatus habet liberam administrationem, tutor non, nec tenetur ad cõfectionem inuentarij iure communi,ex Bulla tamen Sixti V. sic,vnde æquiparatur tutori,vbi est eadem ratio,aliàs non;æquiparatur verò pupillo ecclesia,quia debet defendi à prælato, & si est læsa restituitur. Fel.in c.cum deputati.num.10.11.& 12.de iudi.

XI. Si prælatus detinet rem alienam nomine ecclesiæ,& id scit certo, & sit notorium, debet eam restituere, etiam si habeat ecclesiam collegiatã, si verò non constat notoriè,& solus scit, tunc non tenetur restituere. Fel.in c. fin de præscr. In foro tamen conscientiæ crederem eum id debere notificare Capitulo,& si legitimè id constat,debere cum eo restituere, cum etiam ecclesia non debeat ditari cum damno alterius,ex reg.nemo.de reg.iur.in 6.

XII. Non potest renunciare legatum factũ ecclesiæ sine consensu Capituli,Fel.in c.contingit.num.8.de sent excom.

XIII. Non potest transigere sine consensu Episcopi, si sit inferior Episcopo, nisi agatur de recuperando iure ecclesiæ amisso.Fel.in cap.cum omnes. num.6.de constit.nec rescindere contractum per quem est quæsitum ius ecclesiæ. idem in c.quærelam. num.2.de Simon.

XIIII. Non potest ecclesiam vacantẽ sub annuo censu, vel data pecunia concedere, aut fructus ecclesiæ suæ vacantis vendere. Host.in summa. de excess. prælat. num.4.& 5. nec exigere à subditis exactiones indebitas, aliàs punitur in quadruplum, nec occasione procurationis debitæ Legato Apostolico, plus leuare, quàm potest, aliàs id debet restituere ecclesiæ suæ, & tantundem pauperibus erogare, nec

poteſt viſitans aliquem grauare ducendo equitaturas vltra numerum ſibi conceſſum, de quo ſupra tract. de Epiſc. cap. 6. ad fin. aliàs duplum tenetur reſtituere eccleſiæ læſæ. Non poteſt etiam iniuſtè cenſuras proferre, vel ſine conſenſu Capituli, niſi in contrariũ præſcripſerit, vel monitione nõ præmiſſa, aliàs ſuſpenſionem incurrit, & idem ſi ſine ſcriptis, quæ tamen ſententia non tangit Epiſcopos. c. 1. vbi glo. & Doct. de ſent. excom. in 6. nec etiam poteſt excommunicare poſt appellationem legitimam, nec pro ſeui cauſa, nec poteſt ſeipſum inſtituere in eccleſiis ſibi ſubditis, aliàs iis priuatur. Hoſt. in ſumma de exceſſ. prælat. §. qualiter.

XV. Si negligat curare bona eccleſiæ, tenetur ad intereſſe, is verò dicitur negligens, qui omittit ea quæ poteſt, & debet curare. Hoſt. in ſumma de negl. prælat. §. quid ſit.

XVI. Poteſt exigere emendas pecuniarias, ſi conſuetudo id habet. Franch. in cap. venerabilibus. §. denique. de ſent. excom. in 6. quomodo verò debitæ dicantur, tradit Hoſt. in ſum. de exceſſ. prælat. num. 4. & 5. & in ſumma, de cenſib. §. ex quibus cauſis & de immun. eccl. Zab. in clem. vnica. ver. nonnulli. 1. de exceſſ. prælat. non poteſt tamen imponere, nec inſolita, vel contra iuris diſpoſitionem. Zab. in clem. 1. & clem. præſenti. de cenſib. & exact.

XVII. Debet defendere poſſeſſiones, & libertatem eccleſiæ, armis ſpiritualibus, & temporalibus, cum prudentis non ſit inermem ſe armatis objicere. Zab. in clem. vnica. nu. 25. de homic. arg. cap. ex delicto. de ſentent. excom. non intendens tamen occidere, ſed ſolùm ſe, & ſua tueri, ſine quibus ſuſtentari eccleſia non poteſt.

XVIII. Non ſuccedit vt hæres, & ideò non tenetur ſeruare omnes contractus initos, maximè inutiliter per prædeceſſorem, vnde & ſi locat bona eccleſiæ ſuæ nomine proprio, morte ipſius extinguitur locatio, ſi verò nomine eccleſiæ, & vtiliter, ac debita ſolemnitate ſeruata, ſi eſt prælatus cum adminiſtratione, ſucceſſor tenetur ſtare locationi, ſecus in ſimplici præbendario, vel beneficiario non prælato, qui non poteſt locare vltra tempus vitæ ſuæ. Rota deciſ. 332. 1. de locato. in nouis. modo vt at alibi.

XIX. Prælatus licet ſit vſufructuarius in vita fructuum eccleſiæ, in morte tamen eſt ſimpliciter vſuarius, vnde donare non poteſt. Rota ibid. de quo tamen, Deo dante, latius agetur, infra tract. de Beneficiatis.

XX.

Digitized by Google

XX. Non potest remittere iniuriam factam ecclesiæ, nisi cum consensu Capituli. Fel. in cap. contingit. de sent. excom. num. 8. cum communi.

Quò ad sextum, multa sunt ad quæ prælatus tenetur.

9 *Prælati circa spiritualia quid agere debeãt, & teneantur.*

Primò enim, sanctum sui exemplum subditis præbere debet, ac eius vita tantum subditorum mores excedere debet, quantum distat grex à pastore, vt inquit Greg. in past. 2. p. c. 1. dum enim loquendo, ostendit quid sit agendum, operando adiuuat vt fiat, vt ibi dicit c. 3. ac liberius subditorum vitia coarguit, nequaquam metuens ne in eum culpa retorqueatur, vt inquit Chrys. lib. 5. de sacerdotio: aliàs si malum sui exemplum præbeat, summorum malorum causa est, vt idem dicit lib. 6. de sacerdotio; facilè enim subditi præsulum mores, maximè deprauatos sequuntur, quasi aliquam excusationem habeant quod id operentur, quod in prælato geri perspexerint, vnde & Leuit. 4. Mandatur tantundem pro peccato Pontificis, ac totius populi offerri, quasi is sit malo sui exemplo causa peccatorum eorum, cui enim plus creditur, plus ab eo exigitur, & magna sublimitas, magnã debet habere cautelam, & vitam cõformem, vt inquit Ambr. tract. de dignit. sacerd. c. 3. vnde irreprehẽsibilis esse debet, sobrius, pudicus, constans, placidus, expers iræ, charitate præditus, promptus ad iuuandum, prudens ad regendum: vt inquit ibi Ambr. cap. 4. & Clem. Rom. lib. 2. constit. cap. 2. 3. & 4. & in summa esse debet forma iustitiæ, sanctimoniæ speculum, pietatis exemplar, assertor veritatis, fidei defensor, doctor gentium, amicus sponsi, magister insipientium, refugium oppressorum, pauperũ aduocatus, lingua mutorum, baculus senum, malorum metus, bonorum gloria, & forma gregis: vt inquit Bernar. lib. 4. de consid. in fin. de quibus etiam agit latè Greg. in pastor. c. 1. & 2. ne puram sapientiam, quam ex scripturis haurit, vita corrumpat, & hoc modo aquam scripturæ turbidã ouibus propinet, vt ibi dicit c. 2. cõtra Ezech. c. 34. & ei subditi fluctus tentationum suarum pandere non erubescant, sed fidenter ad pastoris mentem, quasi ad sinum matris recurrant, vt ibi dicit Greg. in past. 2. p. c. 5. Tot enim mortibus dignus est prælatus, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit, vnde à peccatis cauere debet, cum is non tantum moriatur, sed omnium animarum, quas prauis exemplis destruit, reus sit: vt dicit Bracaren. in stim. past. pag. 7. p. 1. & cõtra, eius exemplo bono subditi ad

bonum inuitentur, quod ei ad meriti proficit augmentum.

II. Humanus esse debet omnes audiendo benignè, & actioni se dando, sic tamen, vt non agendo relinquat seipsum, sed ad se sæpè redeat, & seipsum consideret, consideratio enim mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, diuinarum, & humanarum rerum scientiam confert, agenda præordinat, acta recogitat, vt nil adsit correctione egens, nec litium discussioni se multum implicet, non quia illis indignus sit, sed quia indignum est talibus implicari, *maior enim cura habenda de peccatis dimittendis, quàm de prædijs diuidendis*, vt inquit Bernard. lib. 1. de consid. & August. lib. 9. ciuit. cap. 19. Vnde litium decisionem prudenti fidei quique authoritate præstet viro, & alia item negotia commendet, vt idem dicit lib. 4. de consid. post med.

III. Solicitus esse debet in subditorum bono, illos custodiendo ne peccent, & eos disciplina corrigendo si peccarint, vt inquid Bernard. serm. 3. de aduent. domini. *Impunitas enim est incuriæ soboles, mater insolentiæ, radix impudentiæ, transgressionum nutrix*, vt idem dicit lib. 3. de consid. in fine; *sic tamen vt subditorum mater sit non dominus, studendo magis amari, quàm metui, vbera producendo, & si quando grauitate est opus paterna sit non tunica, mater si fouendo, pater corripiendo*, vt idem dicit serm. 23. in Cantic. & Aug. lib. 1. de ciuit. cap. 9. & lib. 19. cap. 21. & subditos debet pascere verbo, sacramentis, fructu orationum, & exemplo, vt dicit Bernard. epi. 201. ad Balduinum, doctrinam synceram spargendo, sedulo operando, & curiosè gregem custodiendo, vt idem dicit in sententiis. ver. Tria prælatis. qui & non debet in persecutione deserere gregem, quando est vniuersalis in idipsum, & populum, vt pestis & belli, si verò tyrannus in odium præsulis grassatur, potest inde se subtrahere, vbi per alios bono populi cõsuli potest: aliàs non, vt tempore opportuno redeat. c. suggestum. c. scisciteris. c. aduersitas. 7. q. 1. vbi Turr. Cr. Aug. ep. ad Honoratum. D. Th. 2. 2. q. 185. art. 5. vbi Caiet. si verò Tyrannus in ecclesiam grassatur, non licet ei recedere, vt nec si in totum clerum est grassatio, vt sint qui sacramenta ministrent, modo laici eos defendant, aliàs possunt recedere, aliquibus tamẽ relictis, qui sacramenta ministrent. c. sors. 20. q. 7. vt & in persecutione generali, si totus populus recederet, posset & ipse prælatus id agere, nec

Matth. 10. Cũ vos persequentur in vna ciuitate fugite in aliã quando non grex sed pastor quæritur.

Digitized by Google

nec debet in persecutione particulari deserere gregẽ si scandalum adsit, vel si eius præsentia populo sit necessaria, vt supra D. Tho. d. art. 5. Præterea habere debet clementiæ pietatem, zelum rectum, & discretionem harum moderatricẽ ne zelus fiat crudelitas, pietas relaxatio, quæ discretio docet quomodo se habere debeat in donandis, vel vlciscendis iniuriis: vt dicit Bern. lib. 2. de consider. col. pen. ver. oportet innotescant, vsque ad finem. Constans præterea esse debet in aduersis ferendis ob Christi honorem ad eius imitationẽ, vt idem dicit feria 4. hebdom. pœnosæ. Medicus quoque esse debet, vt languoribus animarum congruum afferat medicamen, vt idem dicit serm. 23. in Cantic. omnium necessitatib. sine personarum acceptatione succurrat, vt idem dicit serm. 52. in Cant. propè finem. Ploret pro peccatis subditorũ, maximè qui disciplinam non admittunt, suadens eis, vt medicinam, & manum medicam suscipiant, sine qua sani fieri nequeũt, nec more phreneticorum ei indignentur, qui illos sanos fieri cupit, vt idem dicit serm. 42. in Cãt. Zelet super domum Dei, tentatis condoleat, mulceat, soletur eos, desolatos erigat, cum proficientibus exultet, salutaribus monitis moueat, & accendat ad perseuerandum, & proficiẽdum in melius, omnibusq; omnia se præbeat, vt idem dicit serm. 10. in Cant. & serm. 23. & omnia denique spiritualiter agere intendat, animarum lucra non propria, vel commoda quærens, perfectos imitetur, & quærat asinas inuenire, id est peccatores in luce sanctitatis cõuersos aspicere, vt dicit. Greg. lib. 4. Reg. c. 9. in illis verbis, *Perierant autem asinæ*, & semper lenitas seueritati misceatur, vt nec nimia asperitate exulcerẽtur subditi, nec nimia benignitate soluãtur, vt & in arca erat virga, & manna, virga directionis, & manna dulcedinis, vt virga feriat, ac baculum sustentet, vt virga peccatum deleat, manna peccantem reficiat, ac reducat, & quos corripit, ex charitate amet, & Deo commendet, *vt & Moyses sic pro eis orauit, vt Deum rogaret, vel illis parceret, vel se deleret de libro vitæ*, & tamen eis peccantibus non pepercit: vt dicit Greg. lib. 3. Mor. & 20. c. 6. & habetur in Conc. Trid. sess. 23. de refor. c. 1. cum negligentia prælati, & dissimulatio in corrigẽdis peccatis sit peccatũ mortale. c. ephesiis. 43. dist. c. præcipuè. 11. q. 3. c. irrefragabili. de offic. ord. not. Abb. in c. peruenit. de decim. gl. in c. clericos. de immun. eccl. in 6. idem Abb. in cap. 2. de treuga, & pace. vt & si tepidus sit in iustitia exe-

quenda,poteſt deponi.c.2.de treuga,& pace.c.ſi quis Abbas. 18.q.2. ſicut econuerſo non debet facilè credere referenti in prę̃iudicium alterius:vt dicit Abb.in c.licet Heli.de ſim.& ſi excedat modum in corrigendo ſit deponendus.c. cum beatus.45.diſt. *non tamen veniam à correctis petere debeat, ne ſubditi ob nimiam humilitatẽ prælati audaces ad malũ fiant:* vt dicit Hoſt.in ſum.de excẽſſ.prælat.in fin. Vlterius tenetur prę̃latus ad ea quæ dixi tract.de Epiſc.c.1.4.& 7.& circa correctionem ſe habere debet, vt dixi d.c.7. Is etiam humilitatis virtutem amplectatur,ſubditis æqualem ſe cernẽs vt hominem, ſic tamen vt zelo vltionis peccantibus ſe anteferat, ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis,ſoluantur iura regiminis,& dum ſe pluſquam decet,dejicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub iugo diſciplinæ non poſſit,vt dicit Greg.in paſt.2.c.6.Is quoque duo caueat extrema,ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat,aut ſolis exterioribus occupatus,quæ foris debet, proximis non impendat,vt ibi dicit.Greg.c.6.& 7.2.p.& refert Bracaren.d.1. p.vt & cauere debet ne cupido placendi hominibus eum teneat,nec ſic debitam correctionẽ omittat,cupere tamẽ debet ab ouibus diligi,vt in eis faciat fructum,vt dilectio, & æſtimatio ſit quædam via,qua oues ad Dei amorẽ introducantur,*cum non libenter audiatur prædicator, qui non diligitur,* vt ibi dicit Greg.2.p.c.8. & ideò cum omnibus hominibus procurare debet pacẽ,vt idem dicit lib.2.ep.7.vt animarum lucrum omni feſtinatione faciat, cum nomen paſtoris non ad quietem, ſed ad laborem ſuſcipiatur. idem d. lib. ep. 15. exemplo Iacob,qui Gen.31.dicit,loquens de ouib. terrenis, *viginti annis fui tecum,oues tuæ ſteriles non fuerũt, nec captum à beſtia oſtendi tibi, die noctuq; æſtu & gelu vrgebat, fugiebatq; ſomnus ab oculis meis,* vt ſignificetur quid magis faciendum ſit pro ouibus Chriſti:vt idem dicit ep.29.Cauẽs quoque ne culmen regiminis,non ad officium portãdi oneris ſuſcipiat,ſed ad appetitum gloriæ, & trãſitorij honoris: vt idem dicit ep.126.lib.7.vt & cauere debet ne alios erigẽs, corruat,bene ſe & familiam cuſtodiẽdo,vt inquit Bern.li.4. de conſider. ad Eugenium. Is quoque bene ſe habere debet in beneficiorum collatione,ideò vacante beneficio oret prę̃latus,dicens,*Oſtende Domine quem elegeris.* Act.2. & imitetur Gregorium, qui ex omnibus partibus mundi bonos clericos quærebat,quib.beneficia conferret,vt is teſtatur. lib.2 ep.18.

Idem docet B. Aug. in Regula.

ep.18.& mortale ſit beneficium curatum conferre minus digno,omiſſo digniori:vt habetur in Conc.Trid.ſeſſ.6.c.1. de refor.& ſeſſ 24.de refor.c.1.Is etiã reſidere debet, modo quo habetur tract.de Epiſc.c.de reſid. qui & docere populũ prædicatione debet,vt dicit Chryſ.hom. 15. in 1. ad Timoth. 3. incubans, vt gallina materna charitate, cui ob id rauceſcit vox,fit hiſpidũ corpus,alę demittũtur,ſuper oues,vt eis proſit,vt dicit Aug.in Pſal. 58. & largitate vti in egentes. c.fratrem.86.diſt.Bracar.d.lib.2.p.c.3. quod multis ibi cõprobat; & ſolicitus eſſe in oratione, & ſacrificij oblatione: vt ibi d. c.4.in omnib.puram intentionem habendo omnibus tantum proficiẽdi.idem ibi.c.5. Modeſtia etiam in omnib. vtendo, vt ibi dicit.c.6.& habetur in Cõc.Trid.ſeſſ.22.c.1. vt & conſtãs eſſe debet in aduerſitatibus,& perſecutionibus tolerandis.idem ibi.c.8. plurimus ibi vtilitatem tribulationũ oſtendens; qui & zelo iuſtitiæ, fortitudine, ac magnanimitate, contra peccata vti debet.idem ibi.c.9. & abjicere puſillanimitatem,& indebitos ſcrupulos conſcientiæ, & vanam triſtitiam,vt ibi probat.cap.10. in omnibus vtendo prudentia, charitate,circunſtantia,& vigilantia, & ſcientia ſe ornando, quæ prudentiam illuſtret,& dirigat in agendo,& qua populum in lege Dei erudiat prædicando,ipſum etiam,& clerum viſitando,vt ibi dicit,& Granata in eius cõcione ibi annexa.

Quò ad ſeptimum, & vltimum, in multis peccare poteſt prælatus.

Primò,ſi prælaturam appetierit, & eo magis ſi ambierit, & maximè ſi immeritus.c.nullus per ambitum.1.q.1.D.Th. 2.2.q.185.art.1.& maximè ſi illicitè.c. auaritiæ. de elect. in 6.c.fin.de ſimo.& ſi ſimoniacè, tenetur reſtituere fructus, & beneficium.c.execrabilis.de ſim.in extr.communi.ſi non reſidet iuxta dicta.c.5.de Epiſc.ſi ditauit cõſanguineos ex fructibus beneficiorum,vel beneficiis, iuxta dicta ſuperius, ſi fructus eccleſiarum vacantium ſibi vſurpauit, ſi plus debito à ſubditis exegit,vel viſitando;ſi non defendit iura eccleſię, vel paſſus eſt ea prę ſcribi,ſi non correxit ſubditos,& prauos abuſus non amouit.c.cum quiſque.23.q 4. c. ſit rector. 43. diſt.& d.c.cum quiſque.eod.ſi modum exceſſit in corrigendo,ſi malè impendit fructus beneficiorum,ſi beneficia, vel ordines indignis contulit,vel illicitè,vel huiuſmodi fecit,de quibus ſupra,tract.de Epiſc.eſt dictum. 10

Prælatus in quibus peccare poſſit.

Hæc de prælatis in generali.

Digitized by Google

DE PRÆLATIS IN SPECIALI,

ET PRIMO DE PRÆLATIS CVRIÆ ROMANÆ.

SVMMARIVM.

1 *Vicarij Domini Papæ institutio, & potestas.*

De Vicario Sanctissimi Domini Papæ. Cap. II.

1 *Vicarij Domini Papæ institutio, & potestas.*

INTER Prælatos Vrbis, magnam dignitatem obtinet Vicarius Vrbis, seu Sanctissimi Domini Papæ, qui curam habet clericorum in curia existentium, qui ideò ei canonicam debent obedientiam, & subiectionem, & ad illũ in omnibus causis ecclesiasticis recurri potest, & ad eum etiam spectat Synodum Diœcesanã conuocare, sacramenta ministrandi licentiam dare, & Ecclesias Vrbis visitare, ex Bulla 21. Clementis VII. incip. Dilecto. Non solet tamen ei concedi, vt beneficia conferat, nisi rarò. Idem etiam iudicat de causis laicorum, & forensium, qui ratione alicuius initæ confraternitatis, vel habitationis, aut seruitij in hospitalibus, & aliis piis locis religionẽ sequi videntur, & Hebræorum, viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, ex dicta Bulla, & Bulla 55. Iulij III. incip. Cum sicut. Idem cognoscit de causis, vbi non agitur de proprietate rei, vt de locationibus, & conductionibus domuum, agrorum, deuolutione casalium, domorum, & agrorum, & mercedum, & vbi de proprietate agitur, vsque ad summam ducatorum sexaginta auri de Camera. In quibus casibus ius dicit ordinaria facultate in Vrbe, & extra per quadraginta milliaria, summariè sine obseruatione terminorum substantialium, remota omni appellatione, etiam non friuola, & potestate dicendi de nullitate. Idem etiam ex potestate sibi tradita, potest vti Põtificalibus, & ea exer

exercere, vt recõciliare loca polluta, conſecrare eccleſias, ordines conferre, etiam per alium Epiſcopum temporibus à iure ſtatutis dicta Bulla 21. Clementis VII. & etiam punire poteſt blaſphemos, vſurarios, periuros, inceſtuoſos, & huiuſmodi, quorum crimina ad Eccleſiam ſpectant, licèt clerici nõ ſint, dicta Bulla 21. & Pauli III. 28. incip. Licèt ſi Eccleſiarũ. & 34. eiuſdẽ. incip. Cùm onus. & idem etiam poteſt mulctas, quæ in curia infliguntur cõuertere in officium Vicariatus, vt de iis poſſit ſatisfacere officialibus officij, & in indumenta ſacra. Idem etiam viſitat carceratos, & dat votum pro carceratorum retentione, vel liberatione, & ſi coram eo de crimine agatur, pro quo pœna ſanguinis ſit infligenda, ſolet huiuſmodi ad gubernatorem, vel alios iudices ſeculares, vt eccleſiaſticus iudex, remittere. Is apud ſe habet tres notarios, & duos ſubſtitutos, vnum in ciuilibus, alium in criminalibus cauſis. Idem etiam procedere poteſt ad executionem obligationum in forma Cameræ, ex Bulla 24. Pij V. incip. Conſiderantes. & in cauſis clericorum inter Auditorem Cameræ, & Vicarium Vrbis eſt locus præuentioni, ex Bulla 113. eiuſdem. incip. Inter illa.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius ſummus, cur inſtitutus, & cui committatur id officium, & eius poteſtas.*
2 *Pœnitentiarius ſummus, qua peragere debeat, vel non, & poſſit, & qua eius ſint qualitates.*

De ſummo Pœnitentiario. Cap. III.

EX poteſtate Chriſti Vicario diuinitus tradita, ligandi, atque ſoluendi, ob multiplices Papæ occupationes ſtatutum eſt officium Pœnitentiariæ, cuius vnus ſupremus, qui ſummus dicitur Pœnitentiarius, vice Papæ curam gerat, à Benedicto II. introductum, qui abſoluit à caſibus Sedi Apoſtolicæ Reſeruatis, & diſpenſat in votis, iuramentis, ac gradibus Matrimonij in occultis, vbi maximè Matrimoniũ iam eſt contractum, & etiam diſpenſat ad ordines ob defectũ natalium, ætatis, vel alicuius membri, & item ad beneficia, & cum obtinentibus incom-

1 *Pœnitentiarius ſummus, cur cõſtitutus, & cui committatur id officium, & eius poteſtas.*

patibilia,& cum homicidis in foro conſcientiæ;cũ retentione beneficiorum, & diſpenſatione ad alia etiam in foro exteriori,cum ſimoniacis, cum aſtrictis iuramẽto,ad effectum agendi,& periuris, exulibus, in obſeruatione alicuius legis humanæ,maximè regularium regulis,Indulgentias cõcedit locis,& perſonis; Commiſsiones concedit ſuper declaratione validitatis, vel nullitatis matrimonij,ſuper confirmatione alienationis rei eccleſiæ, ſi in euidentem,& ſuper ceſsione bonorum,iuxta Cap.Odoardus. de ſolut. etiam inter laicos extra ſtatum temporalem eccleſiæ, vbi iuſiurandum interueniſſet. Idémque ordinaria fungitur authoritate, & huiuſmodi officium non niſi Cardinalibus committi ſolet, & prædicta aliis ſæpè committit,tam in Vrbe,quàm extra,& in Vrbe deputat Pœnitentiarios in Eccleſiis Diui Petri, Diui Ioannis in Laterano,& Diuæ Mariæ Maioris;Diſpẽſationes tamen ab humanæ legis obſeruatione, non niſi ex cauſa, & per ſeipſum concedit: vt patet ex Bulla 5. Iulij III. incip. Rationi congruit. vbi & declaratur eum habere facultatem in vtroque foro. Idem etiam plures habet ſubſtitutos, & Vicarios per quos ſuam poteſtatem exercet, & literas concedit, obſignatas quidem ſi ſint in foro conſcientiæ, apertas ſi in vtroque foro.

2 *Pœnitentiarius ſummus, quæ per agere debeat, vel nõ, & poſſit, & quæ eius ſint qualitates.*

Is verò, & eius ſubſtituti,ex Bulla 67. Pij IIII. incip. In ſublimi. abſtinere debet à commutationibus vltimarum voluntatum, & vnionibus, ſuppreſsionibus, vel tranſlationibus beneficiorum, & eorum confirmationibus. A conceſsione iuriſpatronatus ob augmentum fructuum, ſed tantum ob dotem, vel fundationem. A licentiis ſtandi extra monaſteria pro monialibus, ex qualibet cauſa, & à declaratoriis pro religioſis propter vim, & metum, quando poſt profeſsionem ordines ſacros ſuſceperint, licèt vi id dicatur factum, & in aliis cauſis declaratoriæ committantur ordinariis,vocato priore monaſterij, vbi profeſsio eſt emiſſa,non autem in curia. Idem non concedat religioſis poteſtatem ſtandi extra ob infirmitates, & huiuſmodi, vel ſubuentione parentum, aut conſanguineorum, niſi de licentia ſuorum ſuperiorum, & in tranſlatione regularium de ordine ad ordinem clauſula apponenda, quòd ibi perpetuò in clauſtro domino ſeruiant. Apoſtatas non abſoluat, niſi ea lege vt ſtatim ad proprium monaſterium redeãt,vel alium æqualem,aut ſtrictioris obſeruantiæ, nec illis concedat, vt

retineant

retineant beneficia, vel iis ſeruiant, aut extra clauſtra degãt, etiam de licentia ſuorum ſuperiorum. Non concedat item commiſſiones alienationum, vel permutationum, vel affrancationum rerum eccleſiarum, quæ excedunt ſummam ducatorum viginti auri de Camera, & huiuſmodi commiſſiones ſemper committantur ordinario loci, & alteri perſonæ in dignitate conſtitutæ coniunctim, & Metropolitano, ſi agitur de intereſſe ordinarij, & ordinario viciniori, ſi agatur de re Metropolitani, non concedendo tamen huiuſmodi commiſſiones, vbi agitur de alienatione iuriſdictionum, vel vaſſallorum ad eccleſiam ſpectantium. Non cõcedat item abſolutiones pro homicidio, niſi in foro conſcientiæ, vel alio graui crimine, etiam occulto pro quo iure ciuili pœna capitis impoſita ſit: in leuioribus verò criminibus, vbi quis non eſt inquiſitus, vel citatus, committat Epiſcopo, vt huiuſmodi abſoluat, impoſita ei pœna pro eius arbitrio, & ſuſpendat ab executione ordinum arbitrio eodem, ſi cum tali ſuper irregularitate fuerit diſpenſatum, qui tamen Epiſcopos, vel ſuperiores, aut prælatos ſubditos immediatè ſedi Apoſtolicæ, vel delinquentes in Vrbe, vel ſtatu Eccleſiaſtico, extra forum conſcientiæ abſoluere nõ poſsit. Idem in abſolutione ſimoniacorum, non poſsit iis concedere retentionem beneficiorum, vel fructuum perceptorum, vbi ſimonia eſt realis, vel conuentionalis, in toto, vel in parte, ſed clauſula apponatur, quod vterq; ad beneficium ſuper quo cõmiſſa eſt ſimonia inhabilis exiſtat. Nec homicidæ voluntario concedere poſsit ordinis executionem, quò ad miniſterium altaris, vel aſcenſum ad ordines ſuperiores, vel reſtitutionem, aut retentionem beneficij, quo quis ſit priuatus, vel veniat priuandus, licèt aliàs canonicè ſit abſolutus. Non concedat item licentiam de promouendo ad primam tonſurã, vel ordines ſacros alicui, niſi appoſita cauſa iuſta ob quam ab eius ordinario promoueri non poteſt, vel ab eo dimiſſoriam obtinere, quo caſu concedi poteſt, vt à quocunque Antiſtite, &c. promoueatur. Idẽ non concedat abſolutiones à iuramento, niſi ad effectum agendi, nec diſpenſationes matrimoniales in forma gratioſa, ſed ſemper committantur ordinariis. Non concedat item vt regularis poſsit fieri magiſter, vel Doctor contra ſtatuta ordinis, niſi ex cauſa probabili, & licentia ſuperiorũ. Nec abſolutionem à fructibus indebitè perceptis, ob intruſionem, vel non promotio

motionem, & huiuſmodi, niſi facta fructuum reſtitutione, etiam in foro conſcientiæ, nec concedat abſolutionem pro vſurpata iuriſdictione, vel eccleſiaſtica libertate, niſi cum clauſula, ſatisfacto prius de damnis parti læſæ. Nec facultatem teſtandi, etiam ad pias cauſas, & pro ſeruientibus, niſi ad ſummam centum ducatorum auri de Camera, non autem id concedatur etiam degentibus extra clauſtra, niſi Papa ſpecialiter id concedat. Non confirmet geſta per ordinarios, vel inferiores, aut ſuppleat eorum defectus. Non diſpenſet ſuper ætate ordinandorũ ad ſacros ordines, nec proroget tempus ſuſcipiendæ conſecrationis, vltra tres menſes, vel ſuſcipiendi ordines pro Parochis, vel aliis qui iure fundationis eos ſuſcipere tenentur, vltra ſex menſes. Et abſtineat ab expeditionibus in literis ſuæ facultatis nõ expreſſis, niſi iure communi ordinatio conceſſæ reperiantur, non obſtante conſuetudine, vel poſſeſſione quacunque, aliàs gratiæ ipſæ nullæ ipſo iure ſint: vt patet in dicta Bulla. Idẽ non abſoluat malè promouẽtes ad ordines, vel promotos, aut irregulares ob id effectos, cùm id Papę tantum ſit reſeruatum, vt patet in Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos; & Pœnitentiarij ſancti Petri non abſoluant à conſpiratione in Papam, delatione rerum prohibitarum ad infideles iniectione manuum violentarum in prælatos, in falſariis literarum Apoſtolicarum, ex Bulla 3. Alexandri V I. incip. Paſtoris. officium verò maioris Penitentiarij ſede Pontificali vacante in iis quæ ad forum pertinent omnino quieſcat, in pertinentibus verò ad forum conſcientiæ, fauore animæ perduret, ex dicta Bulla Pij I I I I.

Ex Bulla demum Pij V. 89. incip. In omnibus ſtatuitur, vt maior Pœnitentiarius ſit magiſter, vel Doctor in Theologia, vel iure canonico, & officium exerceat per ſe, & ſi ex cauſa à Papa admiſſa ſit abſens, ſubroget alium Cardinalem eiuſdem qualitatis, literæ tamen nomine delegãtis expediantur, regens etiã Datarius, & corrector Doctores ſint, pij, & in caſibus conſcientiæ verſati, & corrector in rebus Pœnitentiariæ, & procuratores item integri ſint, qui omnes teneantur ad ſigillum eorum, quæ in officio illo geruntur, ſub pœna confeſſariis peccata reuelantibus indicta; procuratores verò & ſcriptores approbentur de vita, ſcientiaq; à rectore, & correctore, & à maiore Pœnitentiario officia illis committantur, qui omnes officium per ſe exerceant, nihilq;

nilque occaſione talis ſeruitij recipiant, etiam ſponte oblatum ſub excommunicatione Papæ reſeruata ipſo facto incurrenda, eis ſtipendio aſſignato contenti. Regens verò prius caſus examinet, & quæ carent dubio iubeat expediri, ſine cuius licentia nil per ſcriptores ſcribatur. Dubia verò ad maiorem Pœnitẽtiarium referat: & corrector, antequam literæ ſcribãtur, minutas earum à procuratoribus conficiendas, cum ſupplicatione expedita diligenter recognoſcat, & examinet, ac corrigat, vt ſic literæ mundæ emittantur, & ſupplicationes prius expediantur, quàm literæ deſuper conficiantur. Sigillator verò eas recognoſcat, & earum datas cum libello ſupplicationis concordet, ac eorum omnium, & aliorum quæ ibi fiunt, authenticum inuentarium, & exemplum conficiat, quod in Archiuio ſeruetur, & literas ſic concordatas ſigillo Pœnitentiariæ obſignet, nil pro ſcriptura ſigillo, carta, cordula, & huiuſmodi recipiendo, & officiales Pœnitentiariæ, quotannis in manibus maioris Pœnitentiarij iuramentum præſtent de ſeruandis prædictis, & nil proponant petentibus, quo petita facilius impetrentur, ſemota inde omni fraude, dolo, & iniuſta acceptione, ſub priuatione officiorum, & inhabilitatione in poſterum, & infamia ipſo facto ſubeunda, præter cenſuras ſuperinde latas, & quòd aliter ſequuta ſcienter, vel ignoranter nullius ſint momenti.

SVMMARIVM.

1 *Vicecancellarius, cur inſtitutus, cur ſic dicatur, quis eſſe debeat, eius poteſtas, & officium.*

De Vicecancellario. Cap. IIII.

CANCELLARIAE officium habet Præpoſitum Cardinalem, qui Vicecancellarius dicitur, & tenet ſceptrum iuſtitiæ, & à Bonifacio VIII. id officium Cardinali eſt aſſignatũ, cũ ante per inferiores exerceretur, vt habetur in proœm. 6. Ideò verò dicitur Vicecancellarius, quia Papa ſolus eſt Cancellarius in eccleſia Dei: vt dicit Gom. in proœm. reg. Cancell. & dicitur Cancellarius, quia reſcripta priuilegia, Bullas, antequam ſigillo muniantur,

1 *Vicecãcellarius cur inſtitutus, cur ſic dicatur, quis eſſe debeat, eius poteſtas, & officium.*

niantur, cancellat, & corrigit, & Vicecancellarius, qui eius vices in illo officio exercet, vt d. Card. in clem. 2. de elect. & patet ex Bulla 40. Clementis VII. incip. Et si ad singula. & 5. Pauli III. incip. Singularis ingenij claritas. Is præest expeditionibus totius Orbis in rebus ecclesiasticis, & officialibus dicti officij, scilicet abbreuiatoribus parci, qui minutas ex supplicationibus signatis dictant, & scriptoribus abbreuiatorum parci minoris, sollicitatoribus, qui & Iannizeri dicuntur, plumbatoribus, & regiſtratoribus. Expeditio verò sic fit, orator vbi habet supplicationem signatam & regiſtratam, curat minutam literarum apud abbreuiatores maioris parci dictari, dictatam apud scriptores in forma literarum conscribi, scriptam in Cancellaria ad bancum scriptorum, per eum qui rescribendarius dicitur taxari, & vibi est taxata, alter qui dicitur computator, suam apponit, & ibi soluitur scriptoribus taxa, & alia similis apud abbreuiatores minoris parci, qui aliquid de taxa remittunt, & alter ipsorum nomen literis inscribit, & inde iidem abbreuiatores minoris parci, receptis eorum pecuniis, Bullam ad abbreuiatores maioris parci remittunt, ad quorum bancum, duo ex iis nomen eorum adscribũt paulò infra subscriptionem abbreuiatoris minoris parci, inde literæ ad Iannizeros feruntur, quibus soluitur taxa certa ratione, scilicet duo ducatoni, & duo caroleni, si summa sit triginta ducatorũ, si infra, vnus ducatus, & duo caroleni: Tum literæ ad alios abbreuiatores, qui de prima visione dicuntur, feruntur, vbi per sollicitatorem soluitur vnus carolenus, alteri ex dictis abbreuiatoribus, qui post literis manum apponit paulò infra subscriptionem scriptoris Apostolici. Quòd si ex tali expeditione sit annata soluenda, soluitur omnibus participantibus in Cancellaria pro rata; qua solutione facta Bulla cum supplicatione in eius ventre remittitur ad abbreuiatorem de parco maiori, qui illam dictauerat, cuius est conferre an Bulla cum supplicatione concordet, quæ si sic est, iudicat illam talem, in cuius signum ascribit nomẽ suum Bullæ, & illam de banco suo cum supplicatione in ventre proiicit in terram, quam sublatam à famulo aspicit diligenter in omni parte, & an omnes qui debẽt ei subscripserint, & an data eius cum data supplicationis concordet, & illam remittit ad regẽtem Cancellariæ, qui respicit à quo sit collationata, vel iudicata, & si videtur, eam alteri abbreuiatori iterum collationandam

Expeditio literarum in officio Cancellaria, quomodo fiat.

dam tradit: Tum à ſupplicatione Bullam ſeparat, & ſi eſt gratioſa, in margine ponit A, à dextro latere, à ſiniſtro I: & certis lineis circuit taxas in Bulla deſcriptas. Tum plũbator illam de manu regentis recipit, & eam affert ad officium plumbi, vbi plumbatur, & cordulæ applicantur, & cuſtos de manu regentis ſupplicationem accipit, & Iannizeri ſcribunt, pro annata ſoluit tot: & ſi annata non ſit ſoluenda, poſt officium Iannizeratus non requiruntur vlteriores manus, de quibus ſupra, niſi alicuius conſenſus requiratur, quia tunc antequam Bulla ad abbreuiatorem illius dictatorem aſportetur, & iudicetur, notarius Cancellariæ à tergo ſcribit conſenſum, & Bullis in officio plumbi plumbatis, (à quo plumbo, in quo inſcriptæ ſunt imagines Diuorum Petri, & Pauli, Bulla recipit perfectionem, vt dicit glo. in clem. 1. de iureiur.) taxa plumbatorum notatur propè illam ſcriptoris, & Bulla ſic plumbata in manibus collectorum plumbi conſignatur, qui taxam ſuam à ſollicitatoribus exigunt, & etiam ſoluuntur quidam caroleni plumbatoribus, & Pœnitentiariis Diui Petri; Tum vnus ex Iannizeris, nomen ſuum intra Bullam, & à latere dextro ſcribit, addens N. ſollicitauit, vt ſic qui Bullam expediunt decipi non poſſint; Tum Bulla per vnum ex ſcriptoribus fertur ad regiſtrum bullarum, vbi alia taxa ſimilis præcedenti ſoluitur ſcriptoribus, & etiam regiſtratura Bullæ, magis vel minus pro breuitate, vel longitudine ſcripturæ, & Bullæ. Is accepta regiſtratura, Bullam alteri regiſtratori diſtribuit, qui illam in libris publicis deſcribit, & in regiſtrum ponit, regiſtrata cum originali concordatur, auſcultatæ verò magiſter officij à tergo eius fidem facit illius auſcultationis, dicens, Auſcultata, & ſi Bulla non eget annatæ ſolutione, parti petenti eam dat, ſi ſecus per regiſtratorem qui ſcripſit eam vni ex notariis Camaræ Apoſtolicæ præſentatur: & per ſollicitatorem ſoluitur dicto notario portio annatæ, quæ ad Papam ſpectat, qua ſoluta, idem notarius Bullam parti ſollicitanti reſtituit, hæcque ſi materia ſit gratioſa, maximè beneficialis, qui tamen reſignationem beneficiorum recipere non poteſt. Pariſ. de reſign. ben. lib. 7. q. 17.

Officia quæ a Vicecãcellario inferũtur.

Eidẽ verò Vicecancellario conceditur, ex Bulla 37. Leonis X. incip. In ſupereminenti. vt poſſit conferre officia infraſcripta vacantia, ſcilicet cubiculariorum trium, ſcutiferorum ſeptem, & militum ſancti Petri vigintiſex, & per Bullam vltimam

vltimam Pij V. incip. Cogit nos.traditur ordo tenendus in confectione Bullarum ſuper gratiis reſignationum parochialium & ſimplicium, vt ſcilicet cum in forma dignum reſcribitur, apponatur clauſula in reſignatione parochialiũ, quòd reſignans ſi in ſacris eſt,habeat vnde aliundè commodè viuere poſſit,& reſignatarius in examine per examinatores iuxta formam Concilij conſtitutos approbetur,& literæ ad ordinatium,vel eius Vicarium dirigantur, & ſic tunc ordinarius conferat, accepto etiam iuramento, quòd non interuenit ſimonia,vel alia corruptela, & etiam literæ executoriæ diriguntur Metropolitano, aut Epiſcopo viciniori, qui poſtquã ſibi conſtiterit ab ordinario intra triginta dies beneficium non eſſe collatum,ſeruatis prædictis,conferat.

Quòd ſi res iuſtitiam concernit, & ad iudices in prouinciis reſcribitur,literæ ſub plumbo deſuper expediuntur, vnde in Cancellaria adeſt officium his Præpoſitum,quod contradictarum dicitur,quia ſi inter partes altercaretur, de perſona iudicis,loco iudicij agendi,is qui ſe opponit,in hac audientia auditur apud eum qui dicitur Auditor contradictarum, & geſta in eo loco publicantur, & ſic cenſetur omnibus nota, nec ea ignorantes excuſantur, vnde & citationes, quæ fiunt per publicum edictum ob non tutum acceſſum ad locum,prius in hac audientia leguntur,inde in valuis Baſilicæ D.Petri,& certis aliis eccleſiis viciniæ citandi affiguntur,quæ affixiones arctant citatum ad comparendum, aliàs pro contumace victo habetur, & ſi grauetur, quandocunque à die habitæ notitiæ appellat; ſimiliter vbi iudices Romanæ curiæ, quem abſentem legitimè citatum habent pro contumace,ſolent parti concedere,vt citet contumacem per hanc audientiam,vt ſic habeatur pro contumace, reproductis citatione,& illius executione: ſolet etiam hoc officium ad iudicis decretum concedere literas maioris iuſtitiæ, Papæ nomine,litigantibus cum plumbo,vt remiſſorias,ſequeſtratorias,executoriales, interdictorias, & brachij ſecularis inuocatorias, reuiſo per alterum ex procuratoribus officij iudicis proceſſu,eoque in audientia relato,& probato.Præterea ſolet concedere plura per ſignaturam concedi ſolita abſque Papæ ſignatura,vt commiſſiones cauſarum ad iudices in prouinciis, cum inhibitione ſub cenſuris,cum facultate citandi per edictum,aggrauaſidi,reaggrauandi,cum inuocatione brachij ſecularis.Concedit etiam alia quæ dicun-

tur

tur minoris iuſtitiæ, quæ dicuntur ordinariæ expeditiones, vt ſimplices cauſarum commiſſiones, in forma conquæſtus, commiſſiones vnius, vel plurium appellationum, quòd iudices non dentur vltra duas dicætas confirmationes immunitatum, familiæ vel loci, confirmationes concordiarum in forma communi, cum clauſula, ſi ſine alterius præiudicio & prauitate factæ ſunt, & ab vtraque parte ſpontè receptæ, confirmationes fundationis alicuius altaris, ſub tecto alicuius eccleſiæ, ac reſeruationis iuriſpatronatus, confirmationes etiam beneficiorum exemplo nouæ prouiſionis, cum clauſula canonicè adeptum, tranſlationes profeſſi regularis de vno ordine ad alium, non tamen laxiorem, ſed parem vel arctiorem, literas etiam reuocatorias eorum quæ per vſurã ſunt geſta, vt fructus in ſortem computentur, & alienationum eccleſiaſticæ rei in euidentem eccleſiæ vtilitatem, literas etiam ad ordinarium, vt promoto ad ordines ſacros prouideat de beneficio, & literas conſeruatorias priuilegiorum, contra laicos moleſtantes clericos in impoſitionibus, contra prædones, contra parochianos non ſoluentes decimas parocho, & huiuſmodi non diſcrepantia à ſacris canonibus, in hac audientia conceduntur. Habet verò hoc officium Auditorem, & duos lectores, & duos notarios, vnum pro Vicecancellario, qui notat omnes publicationes, & citationes, & vnum pro Auditore, qui eſt actuarius cauſarum, quæ coram eo aguntur, & quatuordecim procuratores impetrantium, qui dictant literas ad modum abbreuiatorum, & eas ſub nomine Papæ cum ſigillo plumbeo ſedis Apoſtolicæ ſupplicibus tradunt, recepta mercede, vel taxa ipſi officio debita; quo tamen officium hodie non multum eſt in frequentia, cum aliis Magiſtratus, & Secretariatus, & cæteri huiuſmodi, adeantur pro talibus negotiis expediendis.

SVMMARIVM.

1 *Camerarius cur introductus, quod eius officium, & poteſtas.*
2 *Camerarius & eius officiales à quibus abſtinere debeãt.*
3 *Clerici Camerę qui eligendi, quæ eorum poteſtas, & officium.*
4 *Notarij Camerę à quibus abſtinere debeant.*

De Camerario, & Clericis Cameræ. Cap. V.

1 *Camerarius cur introductus quod eius officiũ, & poteſtas.*

CVM Papa plura per ſeipſum in ſua audientia domeſtica tractare ſoleret, vt facilius ea negotia gereret, ſed Prælatos domeſticos ſibi adſciuit, qui dicuntur Clerici Cameræ Apoſtolicæ, quaſi ad Cameram Papæ electos, cum quibus Papa agebat de his quæ pertinent ad regimen Vrbis, & totius ſtatus temporalis, & rationem ærarij Apoſtolici. Vnde Camerarij maxima eſt authoritas, & locum procuratoris Cæſaris tenet: vt dicit Bologn. in rubr. de officio eius. cum eo enim cõtractus nomine ſedis Apoſtolicæ fiunt, cognoſcit de cauſis, iuribus, rationibus, vel computis, inueſtitutis, & cõceſſionibus quibuſcunq; Cameræ Apoſtolicæ, cum voto, & aſſiſtentia quinque copulatorum, ex Bulla 148. Pij IIII. incip. Romanum. Idem etiam curam habet ſtudij Vrbis, ſimul cum ciuibus Romanis, & eligere habet Doctores legentes, ex Bulla 1. Eug. IIII. incip. A ſupremo. Idem curam habet de ædificiis publicis conſtruendis ad decorem Vrbis, ex Bulla 9. Sixti IIII. incip. Et ſi de cunctarum. & Pij IIII. 125. incip. Inter multiplices, & in ſumma cura ei ſit res Cameræ ritè, & vtiliter adminiſtrandi, iura, & reditus vtiliter locandi, & contractus deſuper neceſſarios ineundi, vnde ſimul cum clericus Cameræ dicitur cuſtos patrimonij Beati Petri, & ius reddit tam fiſco, quàm priuatis, cum fiſco agentibus, & eſt executor ſuper reuocatione alienandi bona Cameræ, ex Bulla 106. Pij IIII. Cum inter. & 148. Romanum. ac omnium obligationum in forma Cameræ, ex Bulla 128. eiuſdem. Cum nos. & ſuper annatarum literis, ex Bula 30. Iulij III. Cum nos.

2 *Camerarius & eius officiales à quibus abſtinere debeant.*

Is verò, & eius officiales, ex Bulla Pij IIII. 64. Romanus. *Cauere debet ne ſe ingerat auditioni cauſarum, inter priuatos etiam per viam appellationis, ex terris eccleſiæ ad Papam deuolutis, niſi connexæ ſint negotijs fiſcalibus, ſed tantum de cauſis fiſci cognoſcat.* Similiter abſtineat à commiſſionibus, & auocationibus cauſarum, literis monitoriis, inhibitoriis, & ſequeſtrationibus, vbi non agitur de intereſſe fiſci, cum id ad ſignaturam ſpectet, permittendo tamen illi vt committere poſſit cauſas pauperum intra quadraginta milliaria ab vrbe, quæ ſummam vigintiquinque ducatorum non

non excedunt. Idem non concedat commiſſiones alienationum bonorum eccleſiæ, in forma ſi in euidentem pro rebus annuum reditum ducatorum quinque excedentibus, & tunc commiſſiones ordinario loci, & alteri perſonæ eccleſiaſticæ, in dignitate conſtitutæ, committãtur coniunctim. Non det etiam dilationes moratorias vltra menſem, & data idonea cautione, & pro his tantum, quibus alia dilatio non eſt amplius data: in alienationibus verò eccleſiaſticis, ſi de intereſſe Epiſcopi agatur, cauſa cõmittatur Metropolitano, ſi de Metropolitani, viciniori Epiſcopo dirigatur ſeruatis prædictis, & cõmiſſiones huiuſmodi non concedantur, vbi agitur de alienatione iuriſdictionum, vel vaſſallorum ad eccleſiam pertinentium. Idem abſtineat ab abſolutionibus, & remiſſionibus delictorum licet leuium, vel eorum commiſſionibus, aut ſaluis conductibus, etiam ex delictis commiſſis extra eccleſiæ terras. Idẽ non concedat tolerantias Hebræis, vel priuilegia in præiudicium Chriſtianorum, vel licentiam alicui extrahendi victualia ex vrbe, vel terris eccleſiæ, niſi de ſpeciali Papæ mandato; Sic etiam non concedat literas Camerales pro adeunda poſſeſſione beneficiorum, etiam Papæ reſeruatorum, vel prorogationem temporis ad expediendas literas Apoſtolicas cuiuſque gratiæ, vel ſolutionem annatarum, vel aliorum iurium. Similiter non augeat, minuat, vel alteret aliqua ex cauſa vectigalia, nec ſpolia clericorum, decimas, vel alia regalia, aut credita fiſcalia in toto vel in parte remittere poſſit, ſed commiſſarij ad prædicta exigenda viri probi cum iuramento, & cautione de fideliter adminiſtrando conſtituantur. *Clerici verò cameræ, qui ſinguli nullam habent iuriſdictionem, ſed tantum collegialiter, nil expediant priuatim niſi ex commiſſione eis facta in plena camera, & notarij in expeditionibus, & huiuſmodi commiſſione fidem faciant.* Camerarius etiam & clerici abſtineant ab omnibus licentiis, gratiis, & indultis de rebus ſpiritualibus in forma gratioſa, vel commiſſaria in terris eccleſiæ, vel extra, & ab aliis expeditionibus, quæ ratione ſuæ ordinariæ iuriſdictionis ob publicã vtilitatem eis expreſsè non conſtat eſſe cõceſſas, & notarij abſtineãt ab indebitis extorſionibus. Sede verò vacante, incumbant tantum exactioni pecuniarum cameræ Apoſtolicæ debitarum, illarum reſeruationi, & & prouiſionibus, ratione ſedis vacantis neceſſariò faciendis, abſtinẽtes etiã à ſolutione æris alieni Papa viuente cõtracti,

vel illius declarationis,nouationis,& rationum ſolidatione, & ab omnibus expeditionibus, gratiam, vel iuſtitiam continentibus,vel illarum executionibus,ſecus facientes,Camerarius Papæ inobedientiam, Clerici cameræ, & alij excommunicationem eo ipſo incurrãt,& priuationem officiorum, & beneficiorum,ac inhabilitationem ad illa,& alia.

3 *Clerici camera qui eligẽdi & quæ eorũ poteſtas & officium.*

Vlterius ea Bulla 106. eiuſdem Pij IIII. incip. *Cum inter, ſtatuitur, vt clerici Camerę eligantur viri ſcientia,& vita præſtantes,& rerum humanarum experti,& quòd nullus ex Vicecamararijs clericis*, vel aliis officialibus Cameræ particeps ſit locationum,iurium,vel partitarum,quæ Cameræ nomine celebrantur,aliàs ipſo facto officio ſuo priuetur, nec etiam id concedatur vlli ex cõſanguineis prædictorum ad quartum gradum incluſiuè, ſub pœna ducatorum mille, nec cauſæ eiſdem committantur, aut ſe ingerant, in quibus clerici prædicti, vel alij officiales intereſſe prætendere poſſint,nec votum iidem dare poſſint in huiuſmodi cauſa, ſed ſtatim etiam iniuſſi,vbi de huiuſmodi cauſa agitur,è camera egrediantur, aliàs clericus per menſem ſuſpenſionem ab exercitio, aliis clericis eodem emolumento deuoluendo, incurrat, aſſiſtens ab ingreſſu camaræ per tres menſes, & ſalario aliis aſſiſtentibus applicando, amoueatur. Quòd ſi aliquis Cameralis à quoquam, vt ſuſpectus recuſetur, ſuſpitionis cauſa eſt alleganda, & in camara, recuſato abſente, diſcuti, & ſi à pluribus ſuſpectus iudicetur, illi cauſæ non ſe intromittat, quòd ſi ſuſpitio non probetur, eius ratio non habeatur. Theſaurarius etiam Cameræ antequam contractus celebretur, formet capitula, & eorum exempla clericis ſeorſum tradat, & in camara plena legantur, & ab officialibus approbentur,& poſtea imprimantur,& in locis publicis affigantur, vt res iliæ ſub haſta licitentur, aliàs Vicecameratius, Theſaurarius, Clerici, & alij excommunicationem Papæ reſeruatam incurrant, & contractus nulli exiſtant; & officiales prædicti, quibus diebus camara in palatio Apoſtolico habetur, ſummo mane conueniant, & curſores die præcedenti id denuncient Clericis, & aliis ſub pœna ſalarij amittendi,nec quiſquam à dicto officio abeſſe poſſit ſine licentia Camerarij, vel Decani, & qui ſemel, vel bis abeſt, emolumentis illius menſis aliis applicandis, priuetur,nec ei condonari poſſint vno tantum contradicente, nec ab vrbe ſine Papæ licẽtia quiſquam ex his abeſſe poſſit. Clerici verò

rochetto,

rochetto,& cappa vtantur,alij rubeis, & violateis, & aliter induti non admittantur, qui ſic induti ad Miſſam audiendam accedant, qua finita præeuntibus duobus curſoribus camaram accedant, ordine ſeruato, ibiq́ue indicto ſilentio per Camerarium,vel Vicecamerarium, cauſæ à procuratoribus ſine ſtrepitu proponantur, aliàs ad id onus deinceps non admittantur.

4 *Notarij Camera à quib. abſtinere debent.*

Notarij verò cameræ abſtineãt à procuratione cauſarum ſub pœna ducatorum ducentum camaræ applicandæ, ſed procuratores,vel ſollicitatores tantum id exequantur: Cauſæ verò pauperum ibidem à procuratore pauperum gratis proponantur, & eorum aduocatum informet, qui ſi gratis, & rectè id nõ præſtiterint pro pauperibus, prima vice amittant ſalarium trium menſium, tum priuationem officij incurrant.Clerici autem, & alij Camerales non ingrediantur camaram, antequam omnes propoſitiones per clericum menſarium deſcriptæ non erunt, quibus expletis, à nouiſſimo clerico,recitetur flexis genibus,Oratio. *Adſumus Domine ſancte Spiritus*,qua finita, qui proponere volent, vel informare Cameram ingrediantur, & camera claudatur, & vnus curſor oſtium cameræ cuſtodiat, nec quiſquam introducatur ſine licentia Vicecamerarij,vel Decani,& clauſa camara,nulla propoſitio,niſi procuratoris fiſci, vel pauperum, vel Commiſſarij camaræ,vlterius audiatur, vel deſcribatur. Tum omnes ad propoſitiones faciendas, & decreta edenda incumbant per duas horas horologio propoſito ad minus, indéque nemo egrediatur, niſi euocatus à Papa, vel Cardinali Cameratio, vel alia vrgente neceſſitate. Tum ſilentio indicto per Camerarium, Vicecamerarium, Decanúmve, Clericus menſarius propoſitiones legat, & ſolus Decanus, quò ad diſtributionem cauſarum,reſpondeat, quas per turnum committat clericis, incipiendo turno ab eo clerico qui præſens à Camerario nominatus erit, vel eo abſente ſorte prodierit,exceptis cauſis,quæ quotannis cuilibet clerico diſtribuuntur, ratione guberniorũ,vel officiorũ,quæ ipſis clericis relinquantur.Expeditio verò ſic fiat; quæ iudicij indaginem requirũt,à clericis,niſi parte citata ad informandum, & prius in camara communicatis,expediantur, & reſcripta manu Papæ ſignata,& dictę cameræ decreta in plena camera expediantur, & de voto omnium, niſi expreſsè dicatur, quòd vnus expedire poſſit, clericus verò qui Iudex, vel

Commiſſarius erit, cauſam propoſiturus partes ante audiat, & diligenter factum diſcutiat, & ſchedulam manu ſua ſubſcriptam parti agenti contra fiſcum, vel alium, vel procuratori fiſci contra partem de more tradat, qua etiam moneat Clericos, & Camerales ſe certa die cauſam propoſiturum, vt omnes ſuper illa cogitent, & die adueniente, diſcutiatur, & definiatur, ſi omnibus iudicibus datæ fuerint informationes etiam altera parte non informante, ſi id negotium patiatur, & ſi vnus ex iudicibus illã protrahat in fauorem, vel odium fiſci, vel partis, ab aliis iudicibus expediatur. Quòd ſi in die propoſitionis, informationis, parte, vel fiſco petentibus, omnibus datæ non fuerint, huiuſmodi propoſitio ſuſpendatur, quò ad omnes ſint informati, vel ſi res altiorem requirat diſcuſſionem, vel ſi pars quæ non informauit probarit ſe legitimè impeditam, tũc enim cauſa ad alium diem differri valeat, ſi quis verò negarit ſe habuiſſe informationes, quas habuit, eo ipſo excommunicationem incurrat; & clericus ex multis cauſis ſibi commiſſis, prælatis ſemper pauperibus, & viduis, ſeruato in eos ordine prius explicato, eam eligat quæ maiorem exigit celeritatem, & ſeriem illius facti fideliter proponat, & datis dubiis partibus, earum iura in alia camera breui ci referat, & omnes ſuper ea re interrogentur, ſic vt Decanus vltimus ſit, & quilibet ſententiam ſuam fideliter, Camerales conſulendo, Clerici decidendo, dicat, & vbi vota ſunt paria, illa pars, cui Camerarius, vel eo abſente, maior pars votorum conſultiuorum adhæſerit, præualeat, & dum aliquis proponit, omnes ſileant, in fine tamen quilibet ſuper facto eum interrogare poterit. Quod ſi aliqua quæſtio agatur gratiã ſapiẽs pertinens ad iuriſdictionem Gubernatoris, vel Auditoris Cameræ, vel eius Theſaurarij, Decanus referat ad Papam, alia verò ad Theſaurarium, Gubernatorem, vel Auditorem prædictos, prout cuiuſque iuriſdictio eſt, & non ad alios clericos remittat. Et ſi quis aliorum ſuffragia, vel ſuam aut aliorum ſententiam foris patefecerit, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrat, & vlterius pœnas pecuniarias incurrat, & Decanus, vel eo negligente, ſubſequens clericus tales Papæ indicare teneatur. Clerici verò die propoſitionis, acta & ſcripturas cauſarum, & dicta teſtium apud ſe habeant, & ſententia lata in librum referatur, & à menſario fideliter cuſtodiatur. Mandata verò Cameralia ab omnibus ſubſcribantur, ſententiæ tamen & mandata exe-

cutiua earundem à ſolis Clericis, Iudicibus, & Commiſſariis earum ſubſcribantur, & quæ tangunt iuriſdictionem clericorum, priuatim à quoque expediantur, & à notariis principalibus, vel ſubſtitutis eorum à Clericis approbandis, deferantur. Theſaurarius verò, & alij adminiſtratores bonorum cameræ rationes ſic reddant in camera cum iuramento, quòd aſſerta ſint vera, idque per ſe non autem per procuratorem, vbi in vrbe quis erit, abſentes verò per procuratorem ſpeciale mandatum habentem cum eodem iuramento rationes reddant, & vbi quis eſt in vrbe, & ad cameram impediatur accedere, ad eum notarius cameræ mittatur ad iuramentum ſuſcipiendum, & notarius referat ſtatim ad calculatores rationes illas iuratas, & inde ad Præſidentem, & Theſaurarium, à quibus & diſcutiantur. Cum autem clericus ſolidationem computorum facere volet, Commiſſarium cameræ citet, quo præſente, & non aliter ſolidationes fiant. Liber autem adſit, in quo adminiſtratorum, & eorum facultatis fundamentum habeatur, & contractus deſcribantur, qui liber à notario cameræ cuſtodiatur, & in eo deſcribat nomen adminiſtratorũ, & tempus, quo rationẽ reddunt, quilibet formetur forma ibi latè deſcripta; & ſi rationes aliter redditæ erunt, libri omni fide careant, & adminiſtrator periurus habeatur, notarius pœnam ducatorum ducentum incurrat, & Clerici mille, Vicecamerarius, Theſaurarius, & Camerales, arbitrio Papæ puniantur, computator ab officio amoueatur, & rationes nullius ſit momenti. Clerici verò Iudices, quibus rationum redditio erit demãdata, antiquior cum poſteriore adminiſtratore, & computatore præſentibus, citato procuratore fiſci, vel Commiſſario Cameræ, cuncta diſcutiant, & dubia parti, & fiſco diſputanda relinquam, admiſſis admittendis, & reiectis rejiciendis, dubia verò prædicta in plena Camera terminentur. Adminiſtratores verò quouis anno rationem reddere teneantur ſub pœna priuationnis officij, niſi ex cauſa Cameræ aliud videatur, & Theſaurarius generalis, & ſecretus Papæ, & magiſter Domus eius, & Gubernator Vrbis, procurator fiſci, magiſtri viarum, rationem reddant exacti & dati, & condemnationum factarum quolibet ſemeſtri, & Commiſſarius notet commiſſiones redditionum rationum, & earum expeditionem procuret, & id quod reliquum erit ad manus Depoſitarij generalis quàm primum perueniat, & exemplum contractuum,

& capitulorum,Clericis,& Cameralibus det, aliàs prima vice ſalario vnius menſis,ſecunda,ſexta, tertia, officio priuetur. Deputati verò,clerici,præſidentes, & computatores librum habeant in quo deſcribant introitus,& exitus Cameræ,ac nomina debitorum,& creditorum,argumentum contractuum, diem,annum,& notarium deſuper rogatũ. Nuncios Apoſtolicos,Collectores,Sub collectores, pecuniarum Exactores,Theſaurarios, Commiſſarios, Depoſitarios, & huiuſmodi,breuia,literas patentes, & mandata Cameralia, cum die,anno,à quo clerico ſubſcripta,notarióve expedita, quæ ſingula incorrupta cuſtodiantur. Præfecti etiam tam in Vrbe,quàm extra,negotiis Cameralibus, antequam expeditiones exerceant, eas computatoribus in libro adnotatim exhibeant,quæ niſi ſic notatæ,& à tergo ab vno ex computatoribus ſubſcriptæ,eis non reſtituantur,qui computatores nil ex hoc pretij accipiant ſub pœna priuationis officij,omnes item adminiſtratores Cameræ ante officij exercitium iurent in manibus Camerarij res Cameræ fideliter geſturos,& tempore debito rationes reddituros, & reliquum reſtituturos,libros rationum legitimè conſcripturos, & illos tempore ſibi præfixo, in Cameram exhibituros, dantes ſuper his idoneum cautionem apud vnum notarium Cameræ,& cautio à computatoribus in libro annotetur,qui computatores ritè indicem conficiant ſingulorum librorum, & rationum,quæ in Camera redditæ ſunt, cum nomine eius qui illas reddidit,die,& anno; & huius libri exẽplum, vterque computator apud ſe habeat, nec cuique illum tradat, vel rationes,niſi clerico Cameræ,vel Camerali,quòd ſi quis alius Cameralis librum illum videre velit, de manu computatoris accipiat, in libro ad hoc deputato computatori fidem faciens ſe illum recepiſſe,& intra quindecim dies reſtituturum, & ſi computator prædicta omiſerit, officio ipſo iure ſit priuatus,& damnum reficiat parti,vel fiſco inde prouenies. Quòd ſi quis libros, vel ſcripturas ad Camerã pertinentes habet,illas computatoribus,vel cuſtodibus tradere debeat,aliàs excommunicationem eo ipſo incurrat;& computatores iurent,ac idoneæ caueant ſe officium fideliter adminiſtraturos. Clerici demum pro quocunque munere à Papa ſibi ordinariè,vel extraordinariè iniuncto,ſibi taxare non poſſint,ſed à Papa id fiat, vel perſona cui ea cura erit mandata,attenta negotij,& perſonæ qualitate.

Came

Cameralis verò semper rescribit sub assertione, quòd de mandato Papæ viuæ vocis oraculo, sic dicit, & ei in hoc creditur, & eius rescripta dicuntur literæ Camerales, quarum aliæ sunt clausæ, aliæ patentes sub sigillo Camerarij.

SVMMARIVM.

1 *Thesaurarij officium, & potestas.*
2 *Præsidis Cameræ Apostolicæ officium quod.*
3 *Aduocatus pauperum, quis, & eius officium.*
4 *Aduocatus fiscalis, quis, & eius officium.*
5 *Procurator fisci, quis, & eius officium.*
6 *Commissarius Cameræ, quis, & eius officium.*
7 *Clericus sacri Senatus, quis, & eius officium.*
8 *Audientia Cameralis quoties fiat, & quomodo.*

De Thesaurario. Cap. VI.

POST Camerarium, succedit Thesaurarius, apud quem æs omne, quod in Camaram Apostolicam intrat, reponitur, cuius officium est æs ipsum custodire, & vbi opus est erogare, & consueuit deputari insignis aliquis mercator, qui de mandato Thesaurarij æs recipit, & soluit. 1 *Thesaurarij officiũ, & potestas quæ.*

De Præsidente Cameræ Apostolicæ.

PRæsidentis officium est rationibus vniuersi ærarij præesse, & vt censor, videt rationes omnium, qui prouentus Cameræ Apostolicæ administrant in Vrbe, vel in Prouinciis, & in Auditorio Cameræ, quæ vidit, recenset. 2 *Præsidis Cameræ Apostolicæ officium quod.*

De Aduocato Pauperum.

CVm sæpè oriantur controuersiæ in hac Audientia, inter fiscum, & priuatos, institutus est Aduocatus ære publico conductus, qui priuatorum causas, præsertim pauperum, contra fiscales defendit. 3 *Aduocatus pauperum, quis, & eius officium.*

De Aduocato fiscali.

ADest etiam Aduocatus, qui partes fisci tuetur in Audientia Camerali, & apud alios Iudices curiæ Romanæ, 4 *Aduocatus*

fiscalis quis & ei⁹ officiũ.

manæ, apud quos pro fisco de iure respondet, & est ordinis eiusdem consistorialis.

De Procuratore Fisci.

5 Procurator fisci quis, & eius officiũ.

PRocurator fisci causas fiscales, vbi de publica pecunia, vel vindicta, aut bonorum publicatione agitur, defendit,& votum dat in causis illis saltem quò ad consilium,non iudicat tamen, & publicis interest Consistoriis, & eius munus ibi est curare,vt de rebus publicis ibi gestis, vt de alicuius Principis obedientia,& huiusmodi, publicum,per vnum ex prothonotariis Apostolicis fiat instrumentum.

De Commissario Cameræ Apostolicæ.

6 Commissarius Cameræ quis, & eius officiũ.

COmmissarius Cameræ eius negotia tractat, & exequitur quæ ad iudicia nõ pertinent. Is enim exactionibus, & publicis functionibus, vectigalibus annonæ, & pecuniæ cudendæ,ac aliis negotiis Cameralibus præest.

De Clerico sacri Senatus.

7 Clericus sacri Senatus, quis, & eius officium.

EST alius,qui in Camera Apostolica,iura, & prouentus Cardinalibus designat,& defendit alia, quæ Cardinales tractant,& dicitur Clericus Sacri Senatus.

Audientia verò Cameralis, ter in hebdomada haberi solet in Camera Apostolica, in qua publica negotia aguntur, & audiuntur causæ,quæ inter ipsos ministros, vel ipsos & priuatos,aguntur de vectigalibus, & de causis omniũ mercium,quæ ad vrbem deferuntur,& adsunt duo iudices,vnus maritimis causis, qui dicitur Ripa, & est ciuis Romanus, alius montanis præest, & dicitur Ripettæ Iudex, & notarij decem,qui vlterius recipiunt cõsensum in beneficialibus, & notant in libris publicis,supplicationes, ac consensuum extensiones, qui libri in Archiuio conseruantur, & à notariis custodiuntur,cum aliis quæ per Cameram expediuntur.

SVMMARIVM.

1 *Auditoris Cameræ constitutio,officium,& potestas quæ.*
2 *Auditor Cameræ à quibus abstinere debeat.*
3 *In Auditoris iudicio, quo ordine procedatur.*

De

De Auditore Cameræ Apoſtolicæ. Cap. VII.

AVDITOR Cameræ eſt ordinarius Iudex curiæ Romanæ, & exercet iuriſdictionem in criminalibus, & ciuilibus cauſis totius orbis Chriſtiani, vt teſtatur Pius IIII. cõſtitut. 66. Inter multiplices. & eſt cenſurarum omnium fulminator, contra, Papæ, vel eius conſtitutionibus inobedientes, vel incidentes in literas eiuſdem cenſuratas, vt dicit Pius IIII. conſtit. 39. Ad eximiæ. & eſt Iudex omnium obligationum in forma Cameræ factarum, & cognoſcere poteſt omnes cauſas eccleſiaſticas, vel prophanas Cardinalium, Papæ commenſalium, Prælatorum, Imperatoris, Regum, Communitatum, Principum, Oratorum, & omnium Curialium, & curiam ſequentium, Mercatorum, penſionum, quæ manu regia, & ſummariè expedire poteſt, ſi ſummam ducatorum ducentum non excedunt, aliàs ſeruatis terminis, ſummariè tamen, vt in beneficialibus; & etiam cognoſcere poteſt omnia delicta in curia, extráve commiſſa per officiales Papæ, vel curiales, & exemptos ab ordinariis, & etiam exequi poteſt omnes literas Apoſtolicas generales, vel particulares Camerarij, & Pœnitentiarij ſolus, ſi tamen alij dati erunt in eis executores, accumulatiuè cum illis eas exequi poterit, & etiam procedere poteſt cõtra quoſcunq; qui in curia debita contraxerint, etiã extra eã ſint, etiam per edictũ publicũ, & decernere poteſt literas remiſſoriales, vel cõpulſoriales generales, vel ſpeciales arbitrio ſuo, & monitoria, citationes, & inhibitiones ad partes dirigere, & eas arreſtare, & incarcerare, pœnas dimittere, vel infligere citra mortẽ tamẽ, per ſe, vel per ſubſtitutos, & inobediẽtes excommunicare, & cẽſuras aggrauare cũ decreto quod ab eo; vel ſubſtitutis excõmunicati, excepto mortis articulo, abſolui non poſſit, ac eos, vel cõmunitates in dieb⁹ Paſchalibus, cũ reincidẽtia; abſoluere, cẽſuras ſuſpẽdere, & relaxare, & exequi obligationes in camera etiã poſt mortẽ debitoris, hæredibus legitimè citatis, vt in dicta Bulla 39. habetur, & exequi etiam poteſt omnes obligationes in forma iuris quarantigiæ Ripæ & Ripettæ in vrbe, ex Bulla 128. eiuſdem Pij IIII. Idem procedit cõtra non reſidentes in fructibus beneficiorum, in rebus Eccleſię malè alienatis, in abſolutionibus, appellationibus, ex Bulla 30. Leonis X. Mini

1 *Auditoris Camera cõſtitutio, officium, & poteſtas qua.*

X. Ministerio 13. Pauli I I I. Grata 61. eiusdē. Cùm sicut. 54. Pauli I I I I. Cū nos. Pij I I I I. 39. ad eximiæ. & 53 eiusdem. Cùm sicut. & 66. eiusdem. Inter multiplices & primū locum tenet post Gubernatorem Vrbis, & Oratores Principum, dicta Bulla 39. Ad eximiæ: & est etiam Iudex notariorū Criminalium; ex Bulla 127. Pij I I I I. Ad generis. sic tamen, vt eius facultas non præiudicet iurisdictioni Vicarij, & Gubernatoris Vrbis, ex Bulla 54. eiusdem incip. Cùm sicut.

2 *Auditor Camerę à quibus abstinere debeat.*

Is verò, ex Bulla 66. eiusdem. *Inter multiplices. Cauere debet ne decernat matrimonia monitoria specialia, etiam in terris ecclesię, vltra quadraginta milliaria ab Vrbe, quando valor causę non excedit centum florenos.* Nec admittat appellationes, nisi cū clausula, quatenus à sententia diffinitiua, vel vim diffinitiuæ habentis sit appellatū, & in monitoriis generalibus reseruet facultatem, etiam ordinario loci absoluendi censuras in eis contentas. Non permittat affigi cędulones cum picturis dæmonum, & huiusmodi. Non decernat sequestra, nisi vt in Bulla Clementis V. incip. Ad cōpescendas. cū clausula prouisio; vt cultus diuinus manuteneatur, cura animarum exerceatur, & alia onera beneficio incumbentia supportentur. Non decernat monitoria contra Episcopos, & superiores, nisi vbi adsit commissio manu Papæ signata, ad personaliter comparendum, idq; gratis. Non concedat in causis criminalibus remissorium ad partes ad probandū delictum, sed testes aduocentur ad curiā, vel causa remittatur ad partes vbi est delictum commissum, nec literę concedantur ad capiēda indiria, nisi in curia aliqualiter constet de delicto. Non permittat, quòd procurator fisci examinet reos, sed tantum examini intersit, sed reus per iudicem examinetur, & idem de testibus, qui pro reo interrogabuntur, vel det interrogatoria in scriptis, nec detineri faciat reos in carcere vltra triduum antequā examinentur, nisi natura causæ aliud suadeat. Dilationes in fisci fauorem abbreuiet, ne rei expensis fatigētur, nec moretur causas inter priuatos, licet procurator fisci protestetur causam non expediendam, nisi ipso citato, nisi id statim doceat saltem summariè. Nec inhibeat, aut moretur mercatoribus creditorū exactionem sub prætextu vsuratum ad instantiam fisci, sed procedatur separatim in causa vsuratum, sine retardatione solutionis, nec admittat appellationē fisci ab absolutoria data pro reo; quo inquisito non fiat inuentarium bonorū rei; nisi pœna,

capi

capitalis eſſet imponenda, vel confiſcationis bonorum, & huiuſmodi, niſi detur cautio de ſtando iuri, & iudicato ſoluendo, & huiuſmodi inuentarium non ſcribatur in regiſtro, ſed ſolum merces moderata à notario accipiatur. Idem Auditor, vel eius locumtenens non recipiat ſportulas, nec notarius pro ſententia, ſed tantum in cauſis commiſſorialibus, & declaratoriis contumacialibus. Nec eius notarius, aut ſubſtituti ſint procuratores in cauſis eius tribunalis, vel paciſcãtur de quota litis cum procuratoribus ſub pœna priuationis, & infamiæ. Notarij etiam non faciant ex ſe decreta, ſed recurrant ad iudicem ſub pœna falſi, & periurij, & cognoſcere debent contrahentes ſaltem per vnum teſtem in inſtrumento appoſitum, nec attendent eorum officia, niſi perſonis ab Auditore approbatis. Non concedat monitoria, vel inhibitiones in vim conſtitutionis Eugenianæ, niſi pro his qui per annum ſaltem in curia ſteterint, nec mandata de manutenendo aliquem in poſſeſſione, niſi conſtito ſaltem extraiudicialiter eum accepiſſe actualiter, & non verbo tantum poſſeſſionem vacãtem, & non cum ſpolio alterius, nec det mandatum ratione ſuſpitionis fugæ, niſi conſtito ſaltem extraiudicialiter de credito liquido, & de ſuſpitione fugæ ſaltem iuramento creditoris, & facto depoſito actuali de expenſis, caſu quo indebitè eſſent factæ. Et idem Auditor, vel eius locum tenens faciat ſemper dari copiam iudiciorum reo ante torturam, & carceratus poſſit loqui cum eius aduocatis dum facit defenſiones, quæ copia detur gratis pauperibus, niſi qualitas cauſæ aliud ſuadeat. Notarij verò non conficiant regiſtra in cauſis non excedentibus ducentum florenos, & ſeruent taxas, de quibus infra. Executio verò obligationis in forma camaræ ad Auditorem priuatiuè ad alia tribunalia pertineat, præterquam in inſtrumentis dependentibus à cauſis actis in aliis tribunalibus, vel ex motu proprio Papæ. Et ſi aliter quàm ſupra continetur, Auditor, locumtenens, iudices, vel notarij egerint, excommunicationem, & priuationem officiorum, eo ipſo incurrant, & acta aliter nulla ſint.

Præterea, idem Auditor ex Bulla 113. Pij V. incip. *Inter illa, Cauere debet, ne quis condemnetur ex obligatione facta per procuratorem, niſi idem procurator in iudicio fuerit conſtitutus, & cùm cõſtitueretur præſens onus defendendi ſponte ſuſceperit.* Nec quis ratione ſui conſenſus in contractu,

vel

vel quaſi,in iudicio,vel extra,per ſe,vel aliũ,etiam in ſuſceptione cenſurarũ purè ſub cõditione,vel in diẽ, cenſuris innodatus declaretur, vel iis innodetur,nec valeat conſtitutio procuratoris ad confitendũ debitũ,niſi & ſimul ad defenſionẽ conſtituatur,& ipſe onus defenſionis acceptet:aliàs cẽſurarũ conſenſus non recipiatur, niſi res illæ ad Camerã Apoſtolicam pertineãt, & ſi aliqui in vrbe ſe efficacius obligare voluerint,Iudex parti præſenti,& aoceptanti indicat,vt certa die ſoluat,monens,quòd ſi deſiſtet,abſque alio actu contra eum procedet,& deficientibus bonis,vel ſi carcerari non poterit, excommunicabitur in ſubſidium,& die aduenientе ſi in vrbe ſolutio eſt fienda, ſufficiet affixio prædictæ intimationis,ſi extra debitori legitimè intimetur, & tunc detur etiam alia dilatio,qua debitor ſoluiſſe debeat,& ſi parti petenti,& debitum fatenti danda eſt dilatio,ſit viginti, vel triginta dierum arbitrio iudicis, interim ab executione ceſſando, & ſi poſt decretum relaxarum dabitur dilatio, eo ceſſante ſoluere, nouo decreto opus non ſit,ſed eodem executio fiat:nec deueniatur ad excommunicationem in omnibus obligationibus, vbi non adeſt prædictum præceptum, vel monitio,niſi reus ſit contumax, & prius idẽ,& non tantum procurator eius legitimè citetur,& executio obligationum in forma cameræ in Vrbe ad Auditorem Cameræ ſolum ſpectet, Romani tamen laici poſſint conueniri in curia Capitolij,clerici verò Romani origine, vel beneficio conueniãtur coram prædicto Auditore,vel Vicario Vrbis,& locus ſit præuentioni.Idem Auditor,non admittat appellationes,niſi producta in actis notarij fide publica, quòd à diffinitiua,vel vim eius habente ſit appellatum,& iudices ipſi fidem prædictam appellantibus tradant, aliter ab officio iudicandi, & notarij ab officio ſint ſuſpenſi,donec damna parti reſarcierint, & interim Auditor, habita de huiuſmodi recuſatione fide, in cauſa procedat. Idem Auditor non exequatur literas Apoſtolicas,vbi certus eſt datus executor,nec vbi pars eſt citanda, niſi ſeruatis conſtitutionibus de vna, vel duabus diœtis, niſi expreſsè in literis derogetur dictis conſtitutionibus, & tunc nullum trahat extra diœceſim vltra diœtas in literis expreſſas, nec ſubdelegat cauſam niſi dignitatem habentibus,vel canonicis Cathedralis, exceptis literis penſionum in curia ſoluendarum, & vbi is erit datus executor, tunc enim ad ſe vndecunque partes euocare poterit.

terit.Non expediat monitoria generalia, pro reuelando,dicta ſignificauit, nec quid mandet ſine Papæ ſpeciali commiſſione,quo impediatur, vel ſuſpendatur id quod ad Epiſcopos circa morum correctionẽ,ex Conc.Triden. pertinet. Et in prædictis,nec monitoria,citationes,inhibitiones, ſeq; ſtra,mandatáve concedat, nec notarij illa ſcribant ſub pœna priuationis officij. In cauſis eius ciuilibus etiam ſummariis,ad pœnas non deueniat, ſed receptis probationibus, & dato termino parti abſenti,ſeruatis ſeruandis diffinitiuè pronuntiet etiam ſine litis conteſtatione. Mandata de manutenendo,niſi parte citata, & cum ſummaria cauſæ cognitione non concedat,& idem in ſequeſtris,niſi timeat de fuga, vel dilapidatione bonorum, nec quemquam ad comparendum coram extra Italiam moneat, niſi de Papæ conſenſu, cuius in literis mentio fiat. Notarij nil expediant, quod extra curiam mittendum ſit, niſi cum ſubſcriptione Auditoris, vel eius locum tenentis. Impenſæ verò in hoc tribunali fiant, iuxta taxam in præſenti Bulla contentam, & non vltra:& ſi Auditor,vel aliij quid expedierint contra prædicta, nullum ſit, & indignationem Papæ incurrat, alij priuationem officij,vt latè in dicta Bulla Pij V.habetur.

Ex conſtitutione demum 41.Gregorij XIII.incip.Ad generis nobilitatem, innouantur priuilegia conceſſa generali Auditori, & quod ipſe procedere poſſit in cauſis obligationum,in forma cameræ ſe habentibus:ſic tamen, vt pro cauſis dependẽtibus in litibus in eadem camera, vel introductis coram aliis iudicibus non per viam cenſurarum,ſed mãdati executiui cognoſcat, excepto vbi alibi de expreſſo Papæ mandato cauſa eſt commiſſa, vel ſi agatur de cauſis ciuium Romanorum, quæ in curia Capitolij ſunt expediendæ : & idem Auditor inhibere poſſit iudicibus ſecularibus, vel eccleſiaſticis,ne in huiuſmodi obligationibus procedant, ſub pœna priuationis officiorum ſuorum, & florenorum quingentorum fiſco applicandorũ,cum declaratione quod aliter factum irritum ſit. Solus etiam ratione dictarũ obligationũ poteſt cenſuras proferre, & iudicare omnes cauſas eccleſiaſticas,vel profanas,Cardinalium,familiarium Papæ,Prælatorum,Imperatoris, Regum,ſequentium curiam, notariorum curiæ,Auditoris,campſorum,mercatorum,penſionum, licet in partibus ſoluendarum,& tractare quaſcunque cauſas motas,vel mouendas, vel appellatas (exceptis cauſis ad Vicarium

carium Vrbis,Gubernatorem,Senatorẽ, & Iudices Capitolinos, ſpectantibus) ſummariè etiã manu regia ſi ſummam ducentum ducatorum non excedant,vel ſi excedant,& agatur inter,vel contra mercatores,vel notarios proprios,& eorum familiares,etiam priuatiuè,quò ad alia tribunalia,& in cauſis,quæ excedunt dictam ſummam, vel non, inter mercatores,& notarios prædictos;ſeruatis terminis,aliàs tamen ſummariè. Et idem cognoſcere poteſt de quibuſuis delictis tam in Vrbe, quàm extra, ab officialibus ſedis Apoſtolicæ, vel curiam ſequentibus,vel exemptis,commiſſis,tam ad inſtantiam fiſci,vel accuſatoris,aut denunciantis,quàm ex officio,& culpabiles, iuxta culpam punire:ſic tamen, vt Epiſcopos, vel ſuperiores non citet ad comparendum perſonaliter, niſi ex commiſſione manu Papæ ſignata. Idem etiam exequi poſſit ſolus Papæ literas generales, vel particulares, & Camerarij,ac Pœnitentiarij, dummodo in iis alij executores deputati non erunt, aliàs cum illis tunc accumulatiuè, & etiam exequi poterit tam proprias, & locumtenentium ſententias,ſed etiam aliorum iudicum eccleſiaſticorum, vel ſecularium, Auditorum palatij Apoſtolici, & etiam Papæ, etiam ſi ſpecialiter aliis commiſſæ ſint, exequi poſſit accumulatiuè cum fulminatione etiam cenſurarum,ſiue ſententiæ ſint generales, vel ſpeciales, vel proceſſus Bullæ Cœnæ Domini, ſeruatis terminis in tribunali Auditoris ſeruari ſolitis, etiam cum inuocatione brachij ſecularis. Idem etiam cogere poſſit eos qui debita in curia contraxerint, etiam ſi extra ſint, eccleſiaſtici, vel ſeculares, iis etiam per edictum citatis, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu,vel extraordinariè;& literas remiſſoriales, vel compulſoriales generales,& ſpeciales decernere, & inhibere in vim conſtitutionis Eugenianæ,& Leoninæ:& monitoria,citationes, & inhibitiones,ad partes etiam per ſimile edictum decernere, eos arreſtare,carcerare,mulctas & pœnas dimittere,& relaxare, vel imponere pro criminum qualitate. Inobedientes excommunicare,à diuinis ſuſpendere, generaliter vel ſpecialiter interdicere,& ſententias, cenſuras, & pœnas per ſe, vel locumtenentes latas iterum aggrauare, & quòd à ſe excommunicati, præterquam in mortis articulo abſolui non poſſint etiam de partium conſenſu,ſtatuere poſſit,communitates,& particulares in diebus Paſchalibus, cum reincidentia abſoluere,vel vt ſupra,cenſuras ſuſpendere & tollere:& etiã

exequi

exequi poteſt obligationes in forma Cameræ mortuo debitore etiam hæredibus legitimè citatis, & facere quicquid Auditores iure, vel conſuetudine facere poterant & exequi, & quòd conſtitutio Odoardus, vel aliæ dilationes non morẽtur, quominus obligationes prædictæ executioni demandentur, etiam ſi per Cardinales, Camerarium, vel clericos Cameræ decretæ ſint, non obſtante etiam appellatione, vel commiſsione deſuper facta, niſi faciat expreſſam mentionem huiuſmodi obligationis, & in cauſis eius tribunalis ſi comparẽt creditores vſque ad ſummam quinquaginta ſcutorum pro quolibet, qui verè miſerabiles ſunt, iis de eorum credito, licet non ſint priores, vel potiores ſatisfieri poſsit & debeat, & admittat dictos pauperes, ſibi id conſtito ſummariè de eorum paupertate ad ſatisfaciendum eorum creditis, cum ampliſsima poteſtate citandi, inhibendi, etiam per edictum, conſtito de non tuto acceſſu, cenſuras infligendi, ac cum inuocatione brachij ſecularis, & iudicare poſsit de cauſis vſurariis, non obſtante facultate conceſſa Gubernatori Vrbis, & ſi Cardinales, vel iudices alij ſe ingerunt in obligationibus prædictis, in forma cameræ factis, vel earum executione, indignationem Papæ, interdictum, & excommunicationem Papæ reſeruatam, eo ipſo incurrant: vt latè dicit Gregorius XIII. in d. Bulla.

3 *In Auditoris officio, quo ordine procedatur.*

In hoc autem iudicio hoc ordine proceditur, *nam ſi agitur de ſumma minori centum, non ſeruantur termini ſubſtantiales, ſi de maiori ſeruantur, ſed ſummariè proceditur, vt & beneficialibus*, & ſi via monitorij monitus veniret condemnandus, proceditur ad reintegrationẽ eiuſdem monitorij per litis conteſtationem, & comparitionem rei ad viam ſimplicis citationis redacti, ſi actor viam cenſurarum eligit, & habita reintegratione reus præuiis citationibus, prima ad videndum ſe excommunicari, quia nõ paruit monitorio, excommunicatur niſi pareat, niſi ad primam, cum intimatione, qua intimatione facta citatur reus ad vidẽdum ſe declarari excommunicatum, & literas decerni, qui declaratur, & literæ decernuntur, decretæ relaxantur parti, relaxatæ publicantur, & pro publicatione affiguntur in acie Campi Floræ, tum reus per decem dies expectatur, quibus lapſis, tertio citatur ad videndum ſe aggrauari, reaggrauari, & brachium ſeculares decerni. Si verò lis non conteſtetur, & monitorium ſit exequutum in curia præuiis citationibus

proceditur,vt ſupra, vſque ad inuocationem brachij ſecularis, quod ſi extra curiam monitorium ſit exequutum, tunc præuiis quatuor dilationibus, vel citationibus ad videndum ſe paruiſſe monitorio,pro prima, ſecunda, tertia, quarta,dilationibus,reus ob non paritione excommunicatur, & proceditur,vt ſupra, vſque ad brachium ſeculare; & eadem forma ſeruatur, vbi agitur dè paritione literarum Apoſtolicarum: Si verò ad earum exequutionem proceditur,non quia negligat parere,ſed quia inciderit in eas, Tunc reus citatur, & oſtenſis literis declaratur in pœnas contenta in eis incurriſſe,& idem ſi reus canonibus pœnalibus,& cenſuratis contrauenerit. Quòd ſi proceditur ad exequutionem obligationis in forma cameræ, à reo conſtituuntur procuratores irreuocabiles, etiam cum iuramento ad confitendum iudicialiter debitum, & præuia citatione ad debitum fatendum, & videndum ſe excommunicari, niſi reus per ſe confitetur, vel actor obtineat id confiteri poſſe per alterum ex procuratoribus nominatis iudicialiter, & notarius ſine ſcientia, verbo, vel præſentia dicti procuratoris extẽdit dictam confeſſionem,ſub ipſius nomine, & iudex ſub eadem citatione, decretum excommunicationis concedit cum dilatione, niſi intra tres dies non intimandis reo,comparuerit, quo triduo lapſo citatur reus ad vidẽdum ſe declarari,& literas decerni, & ſic fit,& declaratur,vt ſupra, vſque ad brachium ſeculare.

Idem Auditor habet duos Vicarios, quorum vnus priuatis,alius publicis iudiciis præeſt, & octo notarios.

SVMMARIVM.

1 *Datarij officium, & poteſtas quæ.*

De Datario. Cap. VIII.

1 *Datarij officium, & poteſtas quæ.*

DATARII officium eſt ſupplicationes Oratorum recipere, & emendare, ac corrigere,& Sanctiſſimo Domino noſtro præſentare,& ab eo ſignatis, & admiſſis apponere datam,& illas extendere; qui & præcedit Cameræ Auditorem,& Gubernatorem, cuius tamen officiũ per obitum Papæ expirat, de cuius etiam conſilio plerumque ſummus Pontifex electionẽ facit perſonarũ,quibus beneficia confert.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Secretarij Papæ quotuplices ſint, & quod eorum officium, & vt inter ſe differant, & quæ ſit eorum poteſtas.*

De Secretariis Domini Papæ. Cap. IX.

DVo ſunt genera Secretariorum, quidam qui inſeruiunt Apoſtolicæ ſedi in reſcribendo, vel literas dando Principibus de mandato Domini Papæ, & negotia fidei, vel ipſius ſummi Pontificis ſecreta, & magni ponderis expediendo, vel ad Epiſcopos, Cardinales, & huiuſmodi, cum ſigillo Domini Papæ, vel ipſius ſcribentis teſtantis ſe de mandato Domini Papæ ſcribere, & hic modus per hos Secretarios, vt plurimum ſeruatur, & hic Secretarius domeſticus aſſumitur ex numero Secretariorum infraſcriptorum, vel aliundè prout Papæ placuerit, vt habetur in Bulla Innocentij infra allegatá, & ad Papæ nutum eſt amouibilis, & dum officium exercet, Secretariorum honore, & prærogatiua potitur, & habet duas partes emolumentorum; quibus Secretarij infraſcripti potiuntur. 1 *Secretarij Papæ quotuplices ſint, & quod eorum officiũ, & vt inter ſe differant, & quæ ſit eorum poteſtas.*

Alij, qui ob multitudinem negotiorum curam habent breuium expediendorum ſub cæra habito Papæ viuæ vocis oraculo, per ſeipſum, vel per alium, qui ad numerum triginta ab Innocentio VIII. in eius Bulla 7. incip. Non debet, redacti ſunt, qui geſtent habitum notariatus officij, vel alterius dignitatis, & à quocunque Prælato in curia prædictum habitum ſuſcipere poſſint, ſic tamen vt eorum electio ad Papam ſolum ſpectet, qui omnes conſtituant vnum collegium cum communi arca, vel burſa, ſigillo, capella, capellano, & aliis collegij inſignibus, qui & ſtatuta concedere poſſunt abſq; eo quòd ab aliquo cõfirmentur, & caput habeant vnum Cardinalem, qui eos vt membra habeat, & aſſignet illis locum congruentem de mandato Papæ in Cancelleria, & ſunt veri Prælati Palatij Apoſtolici, Papæ familiares, & continui cõmenſales, & pro talibus in omnibus habeantur, habentes in Palatio Papæ vnã manſionem, & locum, in quo ſingulis diebus conuenire & morari debent, & de negotiis officij tractare, & decernere; qui dicitur Secretaria Apoſtolica, in quo ſolo expediantur quæ pertinent ad dictum

officium, & plumbatores ad Secretariam Bullas deferre tenentur, vt ab vno ex Secretariis ſingulariter cum earum taxis,& tenoribus ſingulæ deſcribantur, ſubſcribantur, & expediantur, & reſcribendarius, ac alij in expeditionibus pro Secretariis pro eorum perſonis, teneãtur omnia gratis præſtare, & ſi iidem à curia erunt abſentes pro negotiis Papæ, quò ad emolumenta pro præſentibus habeantur,ſi pro propriis per annum,ſi aliquis de collegio pro eis ſeruit,poſt annum verò non. Idem etiàm poſſunt quãdocunque reſignare eorum officium,etiam in infirmitate, & reſignatarius vltra cẽtum florenos auri pro ſignatura ſupplicationis,ſoluere non teneatur, & ſtatim notarius etiam intelligitur, ex reſignatione prædicta, & inſignia notariatus ei à Vicecancellario, vel cum notariis conceduntur, recepto ab eo iuramento fidelitatis, & literæ notariatus per Cancellariam, vel Cameram ſecretam ei expediantur, nec Datarius ob id aliquid exigere poſſit, vt vnita ſolutio ſufficiat, ſicut per conceſſionem Secretariatus, etiam notariatus venit, & habitus ei tradatur,ſi abſens erit ab Vrbe, cum primum ad curiã venerit, modo prædicto. Et quia vltra prædictos Secretarios Papa eget Secretario domeſtico,qui expediat ſtatum fidei,vel negotiorum Papæ cõcernentia, ideò Papa reſeruat ſibi, vt eligere poſſit ex dictis Secretariis, vel aliundè, prout ſibi videbitur, vnum Secretarium domeſticum, qui prædicta expediat Papæ nutu amouibilem,qui dum officium exercet, Secretariorũ honore, & prærogatiua potiatur. Secretarij verò percipiant emolumenta minutarum tabellionatus officij, altaris portatilis, celebrãdi in locis interdictis, & ante diem, confeſſionalis perpetui,& Indulgentiarum in articulo mortis, & in vita & minutarum percipiendi eccleſiaſtica ſacramenta, & Indulgentiarum conceſſarum eccleſiis, monaſteriis, capellis, & aliis locis piis, & vlterius percipere poſſint quintam taxam literarum Apoſtolicarum,quæ per eandem Cameram ſecretam expediuntur, quæ ante alicui non tradantur, quàm dicta quinta taxa collegio Secretariorum ſoluta ſit, *ſecus verò faciens, vel procurans excommunicationem incurrat Papæ reſeruatam, à qua abſolui non poſſit, niſi ſoluta dicta taxa, etiam in mortis articulo per quodcunque indultum.* Et Auditor Cameræ procedat ad declarationem, & executionem dictarum pœnarum. Iidem etiã percipiant omnia emolumenta literarum Apoſtolicarum, in forma breuis,

breuis,tam ſub cæra,quàm ſub plumbo, pro conceſſionibus factis de magiſtratibus ſtatus eccleſiaſtici , vel adminiſtrationis gabellarum,vel conductionibus rerum eccleſiæ officiis,aut cõceſſionibus,quę officia ob id in quinterno deſcribantur,vt ſciatur quid ad Secretarios pertineat,quorũ etiam officiorum,conceſſiones,ſingulis ſex menſibus renouentur, & ſingulis vicibus prædictis Secretariis vna taxa ſoluatur, prout in dicto quinterno erit notata , ac iidem percipiant emolumenta omnium aliorum breuium ad quoſcunq; ſpectantium ſub cęra,vel plumbo. Iidem etiam viſitare poſſunt & reuidere etiam omnes arces ſtatus eccleſiaſtici , & deſcriptiones gentium facere,tam equeſtrium,quàm pedeſtrium, cum exactione emolumentorum inde exigi conſuetorum, & quòd vnus ex ipſis prædicta exequi poſſit,cum cõuenienti ſalario, dummodo,ſummam ducatorum centum non excedat,& emolumenta prędicta colligi debeant,modo quem ipſi,Secretarij communi voto ſanxerint , quæ emolumenta inter eos ſic diuidantur , vt inter partes trigintaduas diſtributio fiat , quarum triginta Secretarij ſingulam percipiant, duas Secretarius domeſticus,ſingulis menſibus , & ſi Secretarij reducti erunt ad numerum vigintiſex emolumenta in vigintiſex partes ſcindantur,vt ſupra , diuidendæ , nec quis poſſit admitti ad dictum officium Secretariatus , niſi literis expeditis,aliàs excommunicationem incurrat,& omnes officiales terrarum Eccleſiæ teneantur ſingulis menſibus petere confirmationem eorum officiorum,ſingulis vicibus taxas prædictas ſoluentes , & Legati , ac Gubernatores ad requiſitionem Secretariorum, ad eam illis ſoluendam cogant abſque tela iudicij, quam taxam etiam Theſaurarij vel Camerarij,vel Depoſitarij locorum teneantur retinere ex ſalariis officialium , prout in dicto quinterno erit deſcriptũ pro ſoluendis Secretariis prædictis. Et vt prouideatur indemnitati Secretariorũ,qui in ingreſſu officij perſoluunt magnam ſummam pecuniarum, in euẽtum quòd taxa in dicto quinterno deſcripta,minueretur,vel exigi nõ poſſet,aut officium prædictorum reuocaretur , ſic quòd ſingulis annis ex dictis taxis non exigerentur quotannis octo mille ducati auri de Camera,tũc Camera Apoſtolica teneatur ad ſatisfaciendum ipſis de omni ſumma,quam ipſi , medio eorum iuramento, ami ſiſſe teſtabuntur,& ſi officium erit reuocatum, vel alteratu m, teneatur Camera reſtituere eis pecunias per eos ex-

burſatas,non computatis emolumentis, quæ interim ratione officij perceperunt,quæ ipſorum ſint,vt latè in dicta Bulla 7 Innocentij VIII.continetur.

Vlterius Alexander VI.in eius Bulla 5.incip.Iniunctum. ſtatuit, vt pro ſingulis literis Apoſtolicis, quæ gratis pro quibuſuis perſonis expedientur, exceptis perſonis Cardinalium,& eorum nepotum,abbreuiatorum de maiori,ſcriptorum literarum Apoſtolicarum, & aliorum curiæ officialium, vnus ducatus officio Secretariorum perſoluatur, & ipſæ literæ cum inſcriptione nominis vnius ex Secretariis ſub plica literarum expediri debeant,& aliter expeditæ nullam fidem faciant.

Breuium verò officio præpoſitus eſt vnus Cardinalis iuriſperitus,qui habito viuæ vocis oraculo Papæ per ſeipſum, vel alium facto,abſque alia Papæ ſignatura:omiſſa etiã porrectione ſupplicationis, ſed ſola breuium minuta ab abbreuiatore recepta,videt formã breuis, addit & minuit pro eius arbitrio;& reuiſam minutã,& ſubſcriptam ab ipſo ſollicitatoribus reſtituit,quę poſtea apud expeditores fidem facit,& inde literæ in forma breuis in tenuiori pergameno ſcribuntur,& ſcriptæ,ſub annulo Piſcatoris, dicto ſub cæra, expediuntur, apud Secretarios domeſticos, & eorum ſcriptores ferè ſemper,& expeditæ,expectantibus, accepta earum taxa pro rei natura,& ſcripturæ mercede,reſtituuntur. Apud hoc officium Secretariæ expediuntur etiam omnes ſupplicationes per breue expediri ſolitæ, vel in quibus ſignatura concedit,vt per breue expediri poſſint, & in hoc officio deputatur à Secretariis vnus ſubſtitutus, qui nomine collegij ſupplicationes expediendas à ſollicitatoribus recipit, & breuia deſuper expediri curat, & expedita, accepta taxa, & ſolita mercede,patti tradit. Hæc verò breuia triplici forma expediri ſolẽt,ſcilicet ſupplicatione introcluſa,quæ ſemper clauſa ſollicitatoribus dantur,quædam ſupplicatione non introcluſa,ſed extenſa,quarum aliqua aperta dantur, vt quæ non ad vniuerſitatem,vel ſingularem perſonam diriguntur, ſed ad vniuerſas & ſingulas perſonas,vel ſi ad particularem perſonam,& certum vniuerſitatis corpus ad futuram tamen rei memoriam,vel omni caſu cum ad Hebręos,vel eorum vniuerſitates, Papa reſcribit,quia ſic breue apertum datur,aliter ſemper clauſum,vt dicit Veſtr.lib.1.c.7. Præterea vltra literas in forma breuis, regiſtrantur etiam per Secretariam literæ

teræ multæ in forma Bullæ, de his quæ per Cameram expediuntur, & certæ materiæ, quæ ad Secretarios non ad Cameram pertinent, vt literæ facultatum, indultorum, confirmationum, dispensationum, absolutionum, conseruatoriæ, indulgentiæ, exemptionis, donationis, infeudationis, legationis, gubernióve, & omniũ gratiarum ad vacatura beneficia, non vacãtia, nisi essent literæ secundæ accessoriæ ad primas, vt in forma perinde valere, & aliæ literæ, in quibus fructus non exprimuntur, quas materias Summista ab aliis distinguit, & ad Secretarios registrandas remittit, & etiam quandoque literæ de his quæ per Cameram expediũtur, vbi fructus exprimuntur per hoc officium Secretariæ expediuntur, sed non nisi ex Papæ indulto, & vt Orator vitet solutiones debitas Cancellariæ, vel Cameræ in præiudiciũ officialium, sed rarò, vt pro rebus affiniũ, & intimorum Papæ, pro Principibus, vel eorum familiaribus, & vbicunque Papæ videtur, quæ etiam via est breuior, nam vbi minuta Bullæ est dictata, Datarius in fidem q̃ Papa hanc viam concedat, scribit in fine minutæ Secretariis, vt expediant, hinc minuta, & supplicatio ad Secretarios defertur, apud quos alter ex scriptoribus Bullam scribit recepta mercede, & alter eam iudicat cum supplicatione conformem, & corrigit vbi opus est, & concordatã remittit ad plumbatores, plumbata ad Secretarios reportatur, apud quos registratur, cuius rei registraturæ Secretarius fidem facit, scribens à tergo, Registrata, & nomen suum scribit, tum eam parti sollicitanti tradit; & Secretarij, ac plumbatores solent ab omnibus suum honotarium recipere, nisi Papa iubeat id remitti.

SVMMARIVM.

1 *Referendarij cur introducti, eorum officium, & potestas.*
2 *Referendarij à quibus abstinere debeant.*

De Referendariis. Cap. X.

CVM rescripta à Papa quotidie postulentur de his quæ ex eius mera liberalitate conceduntur, vt beneficiorum concessiones, & etiam quæ summo Pœnitentiario generaliter sunt commissa; & alia de his, quæ iustitiam concernunt, de rebus ecclesiasticis totius

1 *Referẽdarij cur introducti, eorum potestas, & officium.*

tius orbis, vel profanis ex patrimonio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel quæ à Principibus Papæ remittuntur, vel partium conſenſu ad Romanam curiam deuoluuntur, & vt pauperum, ac ineloquentium deſideria Papæ exponerent, & viderent an petita concedi debeant, quod Papa ob negotiorum multitudinem proſpicere non poteſt, vt dicit Pariſ. de reſign. ben. lib. 7. q. 19. qui hodie ex Bulla 39. Sixti V. Debent eſſe. 170. Gratiæ. & 30. Iuſtitiæ; ideò Papa his negotiis duo conſtituit Auditoria, in vno quorum poſtulantur ea quæ gratiam, in altero quæ iuſtitiam concernunt, & dicuntur ſignatura gratiæ, vel iuſtitiæ. Signaturæq; gratiæ Papa præponit omnes Cardinales iuriſperitos, & Prælatos non niſi iuriſperitos, gratiæ, vel iuſtitiæ ſignaturæ præponit, vel quãdoque vtrique qui Referendarij dicuntur, quod officium ab Alexandro VI. eſt introductum, & multis priuilegiis ſunt decorati. Prælati enim ſunt, & familiares, ac continui Papæ cõmenſales, ac comites Aulę Lateranenſis, & nobiles creantur, licet aliàs non eſſent, & propinquius Papæ aſſiſtũt circa ſupplicationes, & commiſſiones pro Apoſtolicę ſedis honore, & vti poſſunt inſigniis Papæ in armis ſuis, ſimul cũ propriis, vel ſeparatim ab ipſis & poſſunt creare notarios, & iudices ordinarios extra vrbẽ, recepto ab eis ſolito iuramento, & legitimare poſſunt ſpurios, manſeres, etiam ex damnato ſacrilegóve coitu ortos, ad bona, & hæreditates, viuentibus, vel mortuis parentibus, & ad officia ſecularia, publica ac priuata, & honores, & bona quæcunque; non licet tamẽ hodie legitimare aliquos in præiudicium vocatorum ex fideicommiſſo, teſtamento, vel alia valida diſpoſitione, & facultates in contrariũ conceſſæ reuocãtur, ex Bulla 60. Pij IIII. Quamuis. & poſſunt promouere ad Doctoratum, Baccalaureatum, licentiaturam, magiſterium in vtroque, vel altero iure, Theologia, artibúſve, quoſcunque idoneos, adiunctis ſibi duobus, vel tribus Doctoribus, vel magiſtris facultatis promouendorũ, qui Doctorati fruãtur priuilegiis Bononiæ, Pariſiẽſis, Louaniæ, & Toloſanæ facultatũ, etiam quò ad aſſecutionẽ beneficiorũ eccleſiaſticorũ, modo vt alibi. Iidem etiam Referendarij ſi monaſteria in commendã obtinẽt, in monaſteriis, quorum Abbates ſunt, vti poſſunt mitra, paſtorali, baculo, annulo, & aliis inſignibus Pontificalibus, & ſolemniter benedicere in Miſſa ſolemni, vel veſperis, dũmodo ibi non adſit Antiſtes, vel Legatus, niſi de eius licentia, &

quilibet

quilibet eorũ habere poteſt duos familiares notatos in rotulo familiarium Papæ, qui in omnibus tribunalibus gratis ſuas literas expediant, vt faciunt Papæ continui commenſales, & quilibet Referendariorum quotannis ex Ripa, & Ripetta ſex vegetes vini gratis extrahere poſſunt. Iidem etiam Referẽdarij ſimul cum prædictis, & eorum beneficia exempta ſunt ob omni Epiſcoporum viſitatione, correctione, ſuperioritate, & immunes à gabellis ratione bonorum ipſorum, decimarum, & cuiuſuis oneris, & ſuſcipiuntur ſub protectione B. Petri, & Apoſtolicæ ſedis, ſimul cũ capellanis familiaribus & ſeruitoribus prædictis, qui non corã ordinario in criminalibus, vel ciuilibus, ſed ſolũ coram Papa reſpõdere teneantur. Iiſdẽ etiã Referendariis, & eorũ prædictis familiaribus cõceditur, vt cum generaliter concedi eis contigerit literas expectatiuarum, abſq; alia ſignatura tres eccleſias habere poſſit, etiam cum creatione in canonicum Cathedralis, vel etiam regulare, non tamen conuentuale, nec clauſtrale, nec ratione beneficiorum teneantur ſuſcipere ordines, nec reſidere, in quo tamen hodie ſecus eſt, cũ expectatiuæ ſint ſublatæ, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 19. & quilibet reſidere teneantur. ſeſſ. 23. de reform. c. 1. d. Conc. vt alibi.

Iidem etiam eligere ſibi poſſunt ſacerdotem regularem, vel ſecularem, qui eos abſoluat à caſibus ſedi Apoſtolicę reſeruatis, exceptis offenſa Eccleſiaſticæ libertatis, hæreſis, rebellionis, conſpirationis in perſonã, vel ſtatũ Papæ, falſitatis literarum Apoſtolicarum, ſupplicationũ, & commiſſionum, inuaſionis, depredationis terrarum & maris Romanę Eccleſiæ, mediatè, vel immediatè ſubiectarum, offenſæ perſonæ Epiſcopi, vel alterius Prælati, prohibitionis deuolutionis cauſarum ad Romanam curiam, delationis prohibitorum ad partes infidelium, ſemel in vita, in aliis verò quoties opus erit, iniuncta pœnitentia ſalutari, & commutare eorum vota in alia pietatis opera, exceptis Hieroſolymitano, ſancti Iacobi in Compoſtella, liminum Beati Petri, & Pauli, caſtitatis, & religionis, quæ commutare non poſſit, & ſemel in vita, ac etiam in morte, plenam indulgentiam peccatorum ſuorum concedere poſſint, ſic tamen, vt vbi eſt alicui ſatisfactio fienda, id fiat, vel iniungatur. Iidem etiam vti poſſunt altari portatili in quo celebrent in locis honeſtis, & ante diem, propè tamen; quod tamen de altari portatili hodie non viget, vt dicit Nau. in Man. c. 25. nu. 81. 82.

Digitized by Google

Iidem etiam possunt celebrari sibi facere in locis interdictis, etiam Apostolica authoritate, clausis ianuis, sine campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis; qui tamē quatuor ex interdictis admittere possint, si interdicto causam non dederunt, vt tempore interdicti diuini; & recipere possint ecclesiastica sacramenta, & eorum corpora cum funerali pompa sepeliri, & diebus stationum visitando duas ecclesias, vel duo, aut tria altaria, indulgentias earum consequātur, & diebus Quadragesimæ, & prohibitis, vti possint ouis, & butiro; & etiā carnibus de consilio vtriusq; Medici, & horas canonicas secundùm morē Romanæ Ecclesiæ soli, vel cum vno, vel pluribus secundùm ritū Rom. Eccl. recitare possint, nec ad aliū ritum cogi possint, etiam ratione beneficiorum, & à casibus Episcopo reseruatis ad se accedētes absoluere possunt, ac de omnibus eorum bonis immobilibus, vel mobilibus ratione ecclesiarum acquisitis tam in vita, quam in vltima voluntate disponere possunt, etiā inter consanguineos, ad modum Auditorum Curiæ, & eorum beneficia resignare, & permutare, & consentire vnionum prædictorum dissolutioni in manibus ordinariorū extra curiam, & ordinarij prædicta admittere possint, & ipsi Referēdarij prædicta beneficia sibi per permutationem collata, retinere possint, etiam si affecta sint & Apostolicæ sedi reseruata, dummodo non sit prioratus, vel dignitas conuentualis, aut maior dignitas post Pontificalem in ecclesia Cathedrali, vel prima collegiatę, non obstantibus quibuscunque, sic tamen, vt in incompatibilibus, vel curatis debita onera supportentur, & animarum cura laudabiliter per alios idoneos exerceatur, vt latè statuit Paulus III. in eius Bulla 19. incip. Debita consideratione.

2 *Referendarij à quibus abstinere debeant.*

Iidem etiam executores sunt literarum reformationis officialium curiæ, & sunt veri Prælati, & Papæ familiares ex palatio Apostolico, panem edentes. ex Bulla 1. Pauli prædicti. Sanctissimus. & Bulla 2. eiusdem. Cùm dudum.

Hi verò abstinere debent ne se ingerant in causis ciuium Romanorum, qui foro capitolino subijciuntur. ex Bulla 8. Iulij III. Ex querelis. & ne ipsi vel eorum familiares impetrēt beneficia, quorum iudices fuere, aliàs impetrationes huiusmodi nullius sunt momenti, etiam si Cardinales sint, ex Bulla 11. Pij IIII. incip. Cupientes. Iidem etiam reiectas in signatura iustitiæ, commissiones, coram Papa in signatura gratiæ

gratiæ proponere non debent,niſi ea cauſa Papæ ſcientiam requirat,vel à ſignatura iuſtitiæ eo remiſſa ſit.Nec apponere manum in antiquis, & arduis materiis, vbi plures vndique expeditæ ſint commiſsiones,& in auocatoriis,niſi prioribus iudicibus,vel aliter præiudicialibus, vel niſi patte intereſſe habẽte citata. Cũ etiã agitur de reuocatione,vel moderatione alicuius præinſertæ, niſi præinſerta ſit appoſitum nomẽ Referendarij,qui illi manũ appoſuit. Nec reformatio dictæ præinſertæ ab habente ſignaturam iuſtitiæ ſignetur, niſi in præinſerta appoſitum ſit nomen, vt ſuprà, Referendarij, & minus in commiſsionibus, appellationibus ab interlocutoriis,niſi expreſſo releuanti grauamine,nec cum appellatur à diffinitiua, cũ clauſula,aut vim diffinitiuæ habente, niſi res ſic exprimatur, vt Referendarius videat tale eſſe grauamẽ,quod in diffinitiua reparari non poſsit, & cùm in commiſsione eſt appoſita clauſula, cum toto negotio principali,addatur,iuſtificato tamen grauamine. Iidem caueant ne manum apponant in commiſsionibus nullitatum, & attentatorum, niſi exprimantur nullitates ex defectu iuriſdictionis,citationis,vel mandati,& ipſa attentata, & ſimiliter in illis vbi dicitur pronunciatum fuiſſe, vt in ſchedula, nec etiam in commiſsionibus prorogationis fatalium, niſi vbi prima vice prorogatio petitur,aliæ verò in ſignatura gratiæ proponantur.Cauſæ criminales, & beneficiales non cõmittantur inferioribus Epiſcopo,in terris verò Eccleſiæ,criminales in ſacris conſtitutorum clericorum ordinario,reliquorum clericorum, & laicorum gubernatoribus locorũ committantur. Iudex verò quicunq; cui committitur cauſa reſtitutionis in integrũ,nullitatis, & attentatorum, poteſt ſine ſpeciali commiſſione præfigere terminum ad docendum de cauſa reſtitutionis,nullitatis, & attentatis,quo lapſo,& non docto,ad expeditionem principalis negotij procedat, & terminos etiam ſubſtantiales poteſt abſque ſpeciali commiſſione reiterare, & appellatio ſemel tantum committatur ab exceſsiua taxatione expenſarum, & duæ ſententiæ habeant vim trium. Cauſæ diſcuſsionum inter creditores, & hæredes defuncti, vel alterius debitoris de cuius bonis inter creditores agitur expediantur intra tres menſes, quò ad præſentes intra ſe menſes,quò ad abſentes citra montes,intra nouem vltra montes, & non niſi ex magna cauſa, & in ſignatura gratiæ huiuſmodi inſtãtia protegetur, & hæredes

præſen

præsentes à die obitus debitoris intra duos menses, absentes citra montes infra quatuor, vltra, intra sex teneantur facere inuentarium, & deliberare an velint hæreditatem adire, & interim iudices coram quibus causa huiusmodi pẽdet, consignent bona debitoris creditoribus habentibus credita liquida, & præstita cautione de restituendo habentibus potiora, vel anteriora iura; & aliter factæ commissiones, quàm suprà, habetur, nullæ sunt, vt in dicta Bulla habetur.

Referendariorũ porrò munus est videre postulata supplicum. Et si sint de his quæ concedi solent, in capite supplicationis nomen suũ apponunt, si verò quis petat, quod alteri præiudicium inferat, non conceditur sine partis citatione, & si res sit grauis, vel dubia, Referendarius eam in pleno Auditorio proponit, nec supplicatio admittitur, nisi ex communi omnium consensu. Vnde certa die cuiusq; hebdomadæ Referendarij simul conueniunt, & Referendarius breuiter postulata refert, & re inter partes disputata, Prepositus signaturæ, qui Cardinalis est iuxta plurium vota postulata admittere, vel refellere debet, & vbi est contradictor solet citari coram Referendario proponẽte per cursores, Sic, *Coram Reuer. N. citetur N. ad dicendam causam quare supplicatio, vel commissio signari non debeat.* In hoc etiam Auditorio, quilibet Referẽdarius proponere potest seruato ordine antiquitatis, & hoc in signatura iustitiæ: signatura verò gratię corã Papa conuenit, & duo tãtum proponunt, si tempus adest, & Papa ferè semper rescribit, *placet*, si concernit iustitiam, si gratiam, *fiat vt petitur*, si motu proprio, dicit in fine, *motu proprio.* Cardinalis verò Præpositus signaturæ gratiæ rescribit, *concessum in præsentia domini nostri Papæ.* Et posteà nomen suum subiungit. Cardinalis Iustinianus, Præfectus verò signaturæ iustitiæ, ponit suum nomen, *Alexander Farnesius*; & si rescribit ad Iudices Romanæ curiæ, rescribit, *placet domino nostro Papæ*, subiuncto suo nomine. Si ad Iudices in Prouinciis; *Concessum in præsentia domini nostri Papæ. Alexander Cardinalis Farnesius.* Vel quandoque rescribit; *placet prout de iure*; *Concessum prout de iure*; *placet arbitrio iudicis*; *Concessum arbitrio.* Et vbi commissiones ad Iudices Romanæ curiæ rescribuntur, vbi sunt signatæ, ad Cancellariã transmittũtur, vbi regens Cancellariæ, vice ipsius Reuerendiss. sub compendio rescribit, *De mandato domini nostri Papæ, Audiat magister N. citet*

Digitized by Google

citet, inhibeat, & iuſtitiam faciat. Reſcripta verò iuſtitiæ, quæ ad Iudices in Prouinciis reſcribuntur non perueniunt ad manus regentis, ſed remittuntur ad Datarium abſque extenſione ſignaturæ, vt etiam quæ gratiam concernunt, qui omnibus diem datæ adſcribit, inde ad regiſtrum mittuntur, vbi de verbo ad verbum in libris publicis notantur, inde auſcultata, à ſollicitatoribus reſtituuntur in forma literarum expediendarum. Vnde triplex eſt via prædicta expediendi, ſi eſt materia iuſtitiæ per Cancellariam, & eſt officium contradictarum ſub plumbo, vel *per Secretariam in forma breuis ſub annulo Piſcatoris*: prout ſcribens cõcedit: ſi verò gratiam cõcernit res, *per Cancellariam, vel Cameram*: & extra ordinem etiam quandoque, *per Secretariam.*

SVMMARIVM.

1 *Auditores Rotæ cur inſtituti, & quales eſſe debeant.*
2 *Auditorum Rotæ priuilegia quæ ſint.*
3 *Auditorum Rotæ officium, & poteſtas quæ.*

De Auditoribus Rotæ. Cap. XI.

CVM plurimæ cauſæ confluant ad Romanam curiam, vel iuris diſpoſitione, & cauſæ natura, vel Principum remiſſione, vel ex partium conſenſu, & eas, ſi conſiſtoriales non eſſent, ideſt ſacri Palatij, Papa audiebat per ſeipſum ſeorſum à Senatu in ſua capella adſcitis ſibi eius capellanis, ideò introductum eſt Auditorium Rotæ in quo huiuſmodi cauſæ examinantur, eo quod per Rotam, ideſt, ordinem, Auditoribus ſedentibus examinantur, ſic dicti, qui & Cappellani Papæ exiſtunt, & in Capella diuinis inſeruiunt. Hi ſunt numero duodecim iuriſperiti inſignes, qui primò tantum audiebant cauſas, & eas Papæ referebant, rebus verò auctis, fuit eis data poteſtas eas diffiniẽdi, vt dicit Specul. tit. de delegato. §. iam nunc dicendum. ver. item non obſtat ſi obiicit, & in tit. de Auditore. *Eligendi verò in Auditores ſacri Palatij Apoſtolici. ex Bulla 2. Martini V. In Apoſtolica. Debent eſſe Doctores famoſi, & quòd poſt Doctoratum per triennium in eo ſaltem legerint, vitæ integritate commendati, & ijdem habeant in bonis ſaltem*

1 *Auditores Rotæ cur inſtituti, & quales eſſe debeant.*

Qui debeant eligi auditores Rotæ.

ſaltem ducentum florenos annuos in beneficijs, vel bonis temporalibus deportatis. Et cum quis decretus fuerit per Papam in Auditorem admitti, ante eius ſuſceptionem, Decanus Auditorum de præmiſſis diligentem faciat inquiſitionem, qui id referat Vicecancellario, qui id Papæ exponat, & ſi quid deeſt, non admittatur niſi de Papæ mandato. Quòd ſi conſtet eum prædictis ornatum eſſe, Vicecancellarius cum quatuor Auditoribus ei aſſignet legem ſi legiſta, canonem ſi canoniſta, qui intra menſem eã repetere teneatur in præſentia notariorum ſedis Apoſtolicæ, Auditorum, aduocatorum conciſtorialium, & aliorum Prælatorum, & literatorum, vbi qui volent poſſint arguere, & quatuor ex vltimis Auditoribus, & quatuor vltimi aduocati arguere teneantur, & ſi idoneus videtur, Vicecancellarius iuxta relationem maioris partis notariorum, Auditorum, & Aduocatorum, in Auditorem admittat, ſin ſecus repellatur.

2 *Auditorum Rotæ priuilegia quæ ſint.*

Ij porrò multis priuilegiis potiuntur, ex Bulla 10. Clementis VII. incip. *Conuenit:* vt poſſint conſequi quælibet beneficia; cùm cura, vel ſine, regularia, commendata, Cathedrales, & ſuperiores eccleſias, & ratione beneficiorum non teneantur per ſeptenniũ ſuſcipere ordines ſacros, & abſoluere poſſunt à caſibus Epiſcopo reſeruatis, & diſponere de quæſitis intuitu beneficiorum in vltima voluntate, vel inter viuos, & permutare eorum beneficia, vel reſignare, etiã ſi qualificata, vel reſeruata fuerunt quæ requirunt, nec in curatis reſidere teneantur, & fructus, ac diſtributiones percipiant, ſupportatis tamen oneribus beneficiorum, & curæ animarum prouiſo, & iubere poſſunt miniſtrari ſacramenta ſine ordinarij licentia, ac horas canonicas ſecundùm ritũ Romanæ Eccleſiæ, quandocunque etiam horis non ſeruatis, nec arctati alium ritum ſeruare, recitare poſſunt, & eligere ſibi poſſunt confeſſorem ſecularem, vel regularem, qui à caſibus Apoſtolicæ ſedi reſeruatis in vita (excepta violatione eccleſiaſticæ libertatis, hæreſis, rebellionis in perſonam Papæ, vel ſedem Apoſtolicam factam, falſitatis literarum Apoſtolicarum, ſupplicationũ, commiſſionum, deuaſtationis terrarum, vel maris Eccleſiæ, delationis prohibitorum ad infideles) ſemel in anno, & in periculo mortis eos abſoluere poteſt, & vota commutare (excepto vltramarino, viſitationis Beati Petri, & Pauli, ſancti Iacobi in Cõpoſtella, caſtitatis, & religionis) & idẽ cõfeſſor ſingulis annis, & in periculo

culo mortis plenariam Indulgentiam peccatorũ eis largiatur,ſic tamen , vt ſatisfiat quibus debetur , vel id mandetur. Idem etiã habere poſſunt altare portatile in quo,locis conuenientibus , etiam ante diem , parum tamen ante celebretur , & celebrare in locis interdictis ianuis clauſis ſine pulſu campanarum , excluſis excommunicatis , & interdictis , & admittere ſex ex populo , qui cauſam interdicto non dederint , & tunc ſacramenta recipere poſſunt , & ſi moriantur, in loco ſacro ſepeliri , & ſi viſitent duas eccleſias , vel duo, aut tria altaria,Indulgentias ſtationum cõſequantur,& tempore Quadrageſimæ,& vetitis , vti poſſunt ouis, & lacticiniis, & etiam carnibus de conſilio tamen vtriuſque Medici, & iidem obtinere poſſunt beneficia,& expectatiuas , modo quo ſupra,de Referendariis eſt dictum,& ea gratis expediãt, aliàs qui id ſibi gratis non concedunt , excommunicationem eo ipſo incurrunt:iidem etiam & eorum locumtenentes exempti ſunt ab ordinariis, & ſub protectione Beati Petri ſimul cum eorum bonis recipiuntur tam in criminalibus, quàm in ciuilibus,& liberi ſunt, & eorum res in vrbe,& extra à ſolutione gabellarum,pedagiorum,decimarum,& Gubernator vrbis , ac Auditor debent facere obſeruari eorum priuilegia, non obſtantibus quibuſcunque , quæ ibi latè extenduntur in dicta Bulla 10.Clemẽtis VII.& Bulla 12.Pauli III. incip. Attendentes , quæ priuilegia à Paulo III.in Bulla 11.Pauli III. Romani. & in Bulla 1.eiuſdem. declarantur,& eos eſſe Papæ familiares, & habẽt etiam facultatẽ iidem excõmunicandi,& aggrauandi ex Bulla 2.Greg.XI.Quamuis.

Ij verò tenentur habere libros ordinarios iuris , & etiam eorum locumtenentes,& perſonaliter videre proceſſus cauſarum coram eis agitatarum, & teſtes in cauſis magni ponderis , mãximè parte petente , per ſe examinent , in aliis per duos notarios, nec credãt relationi cuiuſcunque notarij,nec ſententiam ferant , niſi viſis regiſtris prædictis,& ſi quis ex eis non fuerit expertus iuri ob non ſtudendum , negligens præceps in iudiciis,acceptor munerum, vagus,vel malæ famæ,à Vicecancellario moneatur,vt ſe emendet,quod ſi non præſtiterit , poſt tres menſes ei commiſſiones non concedat,& ſi poſt alios tres menſes non emendetur, idem Vicecancellarius , vel eius viceſgerens cum duobus Auditoribus id Papæ referre teneatur.Quòd ſi ſuper eadẽ re duobus Auditoribus cauſa cõmittatur , qui prius erit in cõmiſſione, ſit iudex,

3 *Auditorum Rotæ officiũ, & poteſtas qua.*

iudex, & si opponatur de iurisdictione alterius id prius cognoscatur,aliàs non valeat processus, & iudex parti teneantur ad expensas,& interesse,idem de notario, qui & scripturæ mercedem amittit,quæ si Auditor,vel notarius non præstiterint,excommunicationem eo ipso incurrunt,à qua non possunt absolui, nisi facta satisfactione, & idem de aliis iudicibus,commissariis,& notariis in curia existentibus. Nullus etiam ex dictis notariis cum Auditoribus habitet, & si habitet, vltra iustam pensionem domus, vel expensarum non soluat,& si respectu officij quid dederit Auditori, vterque Papæ excommunicationem reseruatam incurrit, & duplum quilibet de mandato Vicecancellarij soluere pauperibus teneatur. Nullusque admittatur in notarium ibidem nisi vigesimumquintum annum attigerit, sit bonæ famæ, & examinatus,ac sufficiens repertus, quæ prius examinẽtur, & notarij per se officium exerceant:aliàs,nisi ex causa à Vicecancellario probata per alium seruierint, post mensem sint officio priuati, Vicecancellarius tamen ad tempus eam licentiam seruiendi per alium dare poterit.Iidem notarij in habitu clericali incedant, non sint concubinarij, sint bonæ vitæ, aliàs officiis priuentur, & si quis eorum presbyter factus erit,vel beneficiũ cum residentia adeptus erit, officium dimittat, & si diffamatus sit, quòd acceptator personarum sit,& secreta partibus detegat,suspendatur ab officio,& Auditor Cameræ, requirente Vicecancellario inquirat, & si culpabilis reperitur priuetur officio quolibet in curia, & ab ea sit proscriptus, & in quingentis florenis mulctentur, & idem si se non purgauerint. Iidem etiam notarij vltra taxas præfixas non accipiant,vel petant,aliàs ad Vicecancellarium recurratur,qui eos moderabitur, & medietatem eius, quod est excessiuum illos pauperibus erogare coget,& bis scripta semel tantum soluantur in taxa, & scripturæ superfluæ habeantur pro non scriptis,& notarius, qui de petia notæ registri sententiæ diffinitiuæ duodecim grossos turonenses receperit, de petia instrumenti super ea facti pretium copiæ tantum recipiat,& è conuerso plus quod excedit parti restituere teneatur, & totidem soluere pro Capella Auditorum, vel cursorum infra octodies, ab executione officij per mensem suspensus est, cui si se ingesserit, grauius per Vicecancellarium puniatur. Aduocatus etiam in dicto officio non admittatur,nisi seruatis supra de Auditore explicatis, & sint

contenti

contenti vno floreno de Camera pro ſingulis commiſſionibus de iuſtitia, extra conſiſtorium per eos proponendis, aliter ſuperfluum parti dare, & tantundem pauperibus teneantur, & ſi aduocatus quid proponat in infamiam alicuius, niſi pars principalis præſens dicat ſe id facere proponi, ad finem accuſandi, vel denunciandi, teneatur actione iniuriarũ læſo, & in decem florenis Cameræ condemnetur, & ſi eſt tumultuoſus, per duos menſes ſuſpenſus eſt ab officio, & in quinque florenis qualibet vice condemnatur Cameræ ſoluendis. Et ſi duo aduocati vnam cauſam in conſiſtorio defendunt, ſenior proponat, niſi ex cauſa aliter inter eos fuerit concordatum, & nullus in dicto officio gerat officium aduocati, niſi ſit graduatus, vel exercitatus in curia, & de fide ac diligentia probatus à Vicecancellario cum vno, vel duobus Auditoribus, & totidem aduocatis, nec cauſas iniuſtas ſuſcipiant, vel eas protrahant malitiosè, aliàs per Auditorem, vel Vicecancellarium, eo omittente, ad tempus ab officio ſuſpẽdantur, vel etiam perpetuò, & aliàs iuxta delictum puniantur, & idem ſi per corruptionem, vel negligentiam cauſam amiſerint, qui & ad intereſſe partis teneantur, & idem ſi defenſa vna parte, poſt contra eam in illa cauſa agant, & ſi quis illorum poſt appellationem in curia interpoſitam finxerint cauſam eſſe commiſſam, in viginti florenis condemnetur, & qui fictis appellationibus, vel commiſſionibus vtuntur, niſi id probent, à prædictis puniantur, & parti ad intereſſe teneantur. *Iidem habitum honeſtum gerant, tabernas vitantes, & concubinas: aliàs ab officio remoueantur, & qui eorum ſacerdos eſt factus, vel beneficium cum reſidentia obtinuerit, huiuſmodi officium dimittat, & ſi per partem de hoc opponatur, proceſſus non valeat, & iterum pars in iudicium vocetur.* Aduocati etiam in prima ſententia in cauſis leuibus, viginti, in ſecunda ſeptem, in tertia octo, Procuratores verò in prima, decem, in ſecunda, ſeptem, in tertia, quatuor tantum florenos percipiant, vt habetur in dicta Bulla 2. Martini V. §. & nihilominus. vſque ad finem. Iidem etiam Auditores debent eſſe diligentes in officio, & hora debita conuenire, & tempeſtiuè diebus iuridicis, nec quicquam recipere poſſunt à partibus, quarum cauſam habent, nec etiam promiſſionem, nec à notariis eorum, & tenere debent conſilia coadiutorum, aliàs per menſem ab ingreſſu Palatij ſuſpendantur, & ſecundo, officio priuentur. Antiquior verò

Auditor referat ſuis coadiutoribus cauſas quas audit, & alij ſucceſſiuè, & ponant in relationibus, & poſita vna cauſa in relationibus, alia ponatur, donec partes allegauerint, ſi volunt, qui tamé Auditores allegationes ſuperfluas audire non teneantur,& Auditor referens, conſilia aliorum exquirat, & iuxta ea diffiniat, & quilibet Auditor notarios fideles,& diligentes habeat, qui per ſe, & non alios coram Auditoribus in cauſis ſcribant,nec alij notario ab Auditoribus ſcribendæ committãtur,qui ſit notarius alterius Auditoris, qui notarij non recipiant vltra taxatum,& vbi quis eſt notabiliter pauper,Auditor cogat notarios ad dandum ei copiam actorum gratis. Iidem Auditores in cauſis eorum non dent cõſilium per ſe,vel alios,nec patrocinium præſtent, niſi in cauſa propria, vel conſanguineorum ad tertium gradum, vel dominorum, aut familiarium ſuorum, vel eccleſiarum in quibus beneficium habent, quibus vltimis caſibus talis Auditor non concurrat in conſilio talis cauſæ cum coadiutoribus, & vbi quis Auditor in cauſa dedit conſilium, nullus Auditorum eam recipiat audiendam, ſi committitur ei qui conſilium dedit,ſed ad Cancellariam remittatur, alteri committenda. Notarij modeſti ſint, & qui vnius Auditoris notarius eſt,alterius eſſe non poſſit, dum erit notarius primi, & notarij,vel promotores in cauſis quæ coram ſuo Auditore agitantur, in palatio non exiſtant, & nullus notarius ſcribat in cauſa,ſi alterius partium dictæ cauſæ,in audientia literarum contradictarum, vel in palatio Apoſtolico, vel in Romana curia procurator negotiorũ, vel penſionarius extiterit. & ſi Auditor ignorans id fecerit,notarius ſtatim huiuſmodi cauſam in manibus Auditoris reſtituat, aliter per annum priuatus eſt ab officio notariatus in palatio exercendo, iidem regiſtrum cuiuſque cauſæ,cum manuali ſuo,& productis originalibus, antequam regiſtrum Auditori exhibeant, & copias in publicam formã, vel ſimplicem, antequam partibus tradant, auſcultent, & corrigant diligenter, ſic quòd nil de ſubſtantialibus omittatur; & iidem omnes actus iudiciarios clarè, & ſubſtantialiter in memoriali Auditoris cauſæ, in præſentia partium,conſcribant, & in regiſtrum redigant, & eorum exemplum partibus, cum Auditor decreuerit, cum moderato ſalario,tradant, & in eo regiſtro omnes ſentẽtias diffinitiuas, interlocutorias, inhibitiones, intimationes, & appellationes, verbo, vel ſcripto factas,de verbo ad verbum

conſcri

conſcribant, cum per partem, vel Auditorem cauſæ fuerint requiſiti, & inſtrumenta, & alia per partes producta regiſtrent, acta verò in partibus non regiſtrentur, ſed cuſtodiantur, niſi pars petat ea regiſtrari, & regiſtro ſatisfaciat, nec ponant ſuperflua, aut differant malitiosè ſcripturas partibus aſſignare, aliàs duplum reſtituant, vt latè habetur in Bulla Ioannis XXIII. incip. Ratio.

Vlterius iidem ex Bulla 2. Gregorij XI. incip. *Quamuis; Calumnioſum procuratorem ex officio repellere debent, nec poſſunt impetrare beneficia quorum Iudices fuere.* Et ibidem traditur, quæ notarij officij illius, vel procuratores agere, vel cauere debent. Et ex Bulla 63. Pij IIII. incip. In Throno. ſtatuitur ad lites abbreuiandas, quòd vnica commiſſio in qualibet inſtantia fiat, cuius vigore Auditor cauſam cognoſcat, & cum emergentibus definiat, & ſine noua commiſſione poſſit præfigere terminum ad docendum de attentatis, nullitatibus, & cauſis ob quas quis in integrum reſtitui debeat, quo elapſo nec docto, poſſit procedere ad cauſæ expeditionem, remiſſorias decernere, dilationes concedere, liquidationes fructuum in partibus delegare, & ea quæ ordinarij iure poſſunt agere: ſic tamẽ, vt prorogationes fatalium non concedat ſæpius, niſi ex cauſa, & arbitrio Rotæ; Auditor tamen non ferat ſententiam diffinitiuam, vel eius vim habentem, niſi propoſita cauſa in Rota, & cum votis coadiutorum, niſi partes in actis conſentiant, quòd ſine illis expediri poſſit, & pariter alia decreta præiudicialia in Rota cognoſcantur, ſi pars ſic inſtituerit. Sententiæ verò Auditorum latæ prout in ſchedula, vel per viã termini pro ſeruato, ſubſcribi debent, & publicari in actis intra quindecim dies, & latæ in vltima audientia anni, infra menſem, aliter pronunciationes huiuſmodi pro circunductis habeantur, & termini habiti pro ſeruatis, & ſchedulæ ſententiarum, quæ quandoq; per alium notarium, quàm actuarium cauſæ ad referendum accipiuntur, referantur notario cauſæ ea die qua recipiuntur, vel ſequenti, in vltimis verò audientiis infra triduum, & ſi Auditor qui pronunciauit, vt in ſchedula, vel habuit terminum pro ſeruato, retinuit citationẽ apud ſe, notario cauſæ infra illos dies conſignare teneatur, aliàs illi termini circunducti, & nulli habeantur, & Auditor non pronunciet in cauſa, niſi perfecto regiſtro, & ad Rotam delato, cum dictis teſtium, & iuribus cauſæ, & in vltima audientia anni, & vbi

agitur de ferenda declaratoria contra contumacem,& regiſtro non perfecto, ex originalibus pronunciari poſſit, ſic tamen,vt pars pro qua erit pronunciatum,regiſtrum pro conſeruatione actorum, quamprimum perfici curet, & Auditor tradat partibus petentibus copiam deciſionis in cauſa factæ cum iuribus,& rationibus. Cauſæ verò Auditorũ, & eorum familiarium, ac conſanguineorum, vel affinium, vſque ad ſecundum gradum computãdum iuxta ius canonicum, non cognoſcantur in Rota (in quo corrigitur Bulla Clementis VII. ſupra relata, quæ id concedebat) nec Auditores domi habeant ſubſtitutos,aduocatos, vel procuratores eius officij etiam affines,aut etiam notarios,nec aduocati affines Auditoris cui eſt cauſa cõmiſſa in ea patrocinari poſſint,nec Auditores cogant partes,vt ſumant certum aduocatũ; Decanus etiam, & Auditores maximè antiquiores videant ne contra ſtilum, vel deciſiones impreſſas pronuncient, niſi cum maxima ratione, & cum duabus partibus collegij conſentientibus,& in cauſis pendentibus non attendantur aliquæ nullitates, præterquam ex defectu iuriſdictionis, citationis, vel mandati,niſi cauſa nullitatis ante datã, literarum commiſſa reperiatur,& à liquidatione fructuum,& expenſarum ſemel tantum appellatio detur ; Auditores verò partibus ſolis petentibus, cauſas eis commiſſas ad Cancellariam non remittant,niſi de licentia Papæ,vel iuſtis de cauſis in Rota probatis. Quòd ſi Auditor ex actis cognouerit eſſe ſuſpitionẽ criminis,remittat acta eius,vel exemplum ad iudicem ordinarium, & ſi cauſa criminalis præiudicet ciuili in eius cognitione,ſuperſedeat, & vbi iudex ordinarius eget depoſitionibus teſtiũ, vel ſcripturis, Auditor ei illa remittat, vel eorum exemplum. Auditor etiã nomine ſportularum in cauſis profanis, vel pecuniariis non excedentibus mille ducatos, plus decem aureis non exigat, vigintiquinque vſque ad decem millia,quinquaginta,vſq; ad vigintiquinque millia,ab inde ſupra,centũ.In beneficialibus reditus centum,decẽ, vigintiquinque,à centum ad mille,à mille,ad tria millia; quinquaginta, inde ſupra, centum tantum pro ſententia diffinitiua, & vbi res non exigit æſtimationẽ, ſportulæ moderatæ accipiantur,& idem de familiaribus, vel affinibus Auditorũ, exceptis eſculentis, quæ triduo conſumi poſſunt, quæ taxa apud notarium, cauſæ deponatur, & Auditori conſignetur poſt ſententiã ſubſcriptam. *Notarij Rotæ idonei ſumantur,*

quæ

Digitized by Google

qui per ſe officium exerceant, cauſa rationabili excepta, quòd arrendare non poſſint, nec alium ſubſtituere, niſi de licentia proprij Auditoris, qui notarij etiam caueant de officio rectè administrando, & notarij teneantur pro facto ſubſtitutorum. Vt latè habetur in dicta Bulla, quæ quotannis à Decano, & Auditoribus in prima audientia publicetur cum antiquis conſtitutionibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.

SVMMARIVM.

1 *Prothonotariorum inſtitutio, officium, inſignia, & poteſtas quæ.*
2 *Notarij alij qui, & eorum officium.*

De Prothonotariis Apoſtolicis. Cap. XII.

PROTHONOTARIORVM *officium, & ordo in Eccleſia antiquiſſimus eſt.* Clemens enim primus ſeptem notarios inſtituit ad geſta Sanctorum perquirenda, & conſcribenda, quibus regiones ſeptem vrbis, paræcias dictas, diſtribuit, vnde & regionarij notarij ſunt dicti, vt dicit Damaſus in Clemente, & teſtatur Leo X. in Bulla eius 8. incip. Sacro approbante. Tum Antherus I. ſtatuit ſcripta illa in ſcriniis eccleſiæ ſeruari, vnde & fortè ſcriniarij ſunt dicti, vt dicit glo. in cap. ad audientiam. de præſcript. Tum ceſſantibus martyriis, Iulius I. *ſtatuit eos debere ſcribere pertinentia ad eccleſiam, & literas Apoſtolicas tempore Conſtantini Magni*, vt dicit Damaſus in vita Iulij. Inde creſcentibus opibus iidem, vt differrent ab aliis notariis vrbis dicti ſunt Prothonotarij, id eſt primi notarij, quorum numerus eſt ſeptem ordinariorum, qui collegium inſtituunt, qui tamen hodie officium non exercét, quod receſſit ab aula, alij extraordinarij ſunt abſque numero determinato honoris gratia eo munere decorati, potientes iiſdem priuilegiis, quibus & ordinarij prothonotarij.

1 *Prothonotariorum inſtitutio, officiũ, inſignia, & poteſtas quæ.*

Ij vtuntur pileo nigro, & rochetto, ac mantelletto, in ſignum, quòd ſunt Prælati, qui etiam exempti ſunt à iuriſdictione ordinariorum dum deferunt habitum cum rochetto, aliàs nõ, vel actu officia ſua exercent cum habitu ſupraſcri-

pto, ex Bulla prædicta Leonis X. qui tamen subiacent iurisdictioni ordinariorum in causis non excedentibus summam triginta ducatorum auri de Camera, ex dicta Bulla; & etiam iidem sunt familiares Papæ, ex Palatio Apostolico panem edentes, ex Bulla 1. Paulli III. Sãctissimus, & proximiorem Pontificiæ sedi locum habent in consistoriis publicis, in capella verò, & alibi post Episcopos sedẽt; ex Bulla 2. Pij II. Cum seruare. Cum ad eos spectet rogari de actibus in consistorio peractis, vt ibi habetur, & iidem etiam exempti sunt à taxis Capitolij, vt habetur in Bulla 2. Leonis X. Dum singularem.

2 *Notarij alij qui, & eorũ officium.*

Alij notarij sunt numero quadraginta octo, quatuor sub quolibet Auditore, apud quos litigantes deponunt omnia quæ in iudicio aguntur, vt publicas personas, de quibus dictum est supra, cap. de Auditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Gubernator cur introductus, eius potestas, & officium.*

De Gubernatore Vrbis. Cap. XIII.

1 *Gubernator cur introductus, eius potestas, & officium.*

CVM Papa vtrumque gladium à Deo sibi cõcessum obtineat, temporalis potestatem Gubernatori cõcedit, ad quem pertinet delicta punire, is enim à multis annis citra est Vicarius Camerarij, cui Camerarij, vt se ab ordinariis audientiis Cameralibus reuocarent, suas vices subdelegarunt, qua ratione ad eum pertinet, cum nullum tribunal cognitionum suarum teneat, remittere venientem ad suum iudicem, & curare vt omnes iudices suos terminos obseruent, contra facientes puniendo, vel Papæ id referendo, carceres prædiorum visitando, & de officialium omnium, maximè notariorum transgressionibus cognoscendo, & ad debitam formam reducendo, in cõcernentibus verò statum, vel pacem & quietem ciuitatis, & curiæ Romanę, officialem ad quem spectat iuuando, & omnia pro posse ad pacem reducendo, vt patet in Bulla 2. Sixti IIII. *Sanctissimus*, & idem etiã cognoscit, & terminat causas querelarum contra barones, & capitales, scilicet mortis naturalis, vel brigarum vnà cum paceriis, & etiã per se cognoscit

causas

cauſas treugæ,vel pacis ruptæ, & mercedum ſalariorum in quibus cognoſcit manu regia,& ſummariè, in quibus tamẽ ſit locus præuentioni inter ipſum,& Senatorem Vrbis, & ſi concurrant,Senator præferatur,& notarij Gubernatoris per ſe officium exerceant ſine tribunali, nec faciant regiſtra, & ipſe Gubernator habeat vnum conteſtabilem, cum viginti-quinque militibus,vel ſatellitibus ſine quo conteſtabili executores Gubernatoris non fiant. Idem tamen Gubernator ratione obligationis in forma Cameræ non poteſt aliquem excommunicare, vel denunciare excommunicatum, aliàs ſint nullæ,& Baticellus ſit merus executor nõ iudex,& executiones per eũ fiendæ fiant in Capitolio, niſi pro maleficij grauitate,& qualitate aliter videatur,repertos tamen in flagranti punire poteſt iuxta formam breuis eius, & dicti officiales in fine anni teneantur ſtare ſindicatui; & Gubernator teneatur pro ſe, & ſuis officialibus, ſuper quo in principio eius officij caueat. Idem etiam Gubernator in criminalibus cognoſcit de cauſis notabilium mercatorum, & cãpſorum, Oratorum,Principum,communitatum,familiarium Cardinalium,vel officialium curiæ,ſi laici ſint,ſic tamen,quòd in dictis cauſis locus ſit præuentioni inter ipſum, Auditorẽ & Iudicem Mareſcalli, qui tamẽ Auditor ſe intromittere non poteſt in cauſis capitalibus:alij verò laici curiam ſequentes conueniuntur in curia Mareſcalli, dummodo non ſint perſonæ prædictæ,Romani verò apud eorum iudices laicos,vt patet in Bulla 9.Iulij III.incip.*Decet*. Idem Gubernator poteſt mandare aliquem capi ſine legitimis indiciis præcedentibus,quod aliis iudicibus non licet,ſic tamen, vt Gubernator id faciat ex iuſta cauſa, & iubeat inſtigatorem cauere de damnis,iniuriis,& intereſſe,vel cogat eum ad cauendum de ſe præſentando,vel mittat ad carceres arbitrio ſuo, ſed ſi indicia nõ ſuperuenerint infra biduum, relaxetur;Idem etiam Gubernator arreſtare poteſt ob delationem armorum, vt habetur in Bulla 46.Pauli III.incip.Ad onus & authoritati Gubernatoris facultas Capitolij non præiudicat, ex Bulla 137.Pij IIII.nec facultas Auditoris Cameræ. ex Bulla 54. eiuſdem.incip.Cum ſicut.

Ex Bulla verò Pauli IIII.31.incip. Cupientes. ſtatuitur, vt Gubernator habitet in Vrbe in amplo palatio impenſis Apoſtolicæ ſedis conducendo,in quo ſint duæ aulæ,vna pro ciuilibus, alia pro criminalibus cauſis, & habeat ſub ſe tres

pto,ex Bulla prædicta Leonis X.qui tamen ſubiacent iuriſdictioni ordinariorum in cauſis non excedentibusſummam triginta ducatorum auri de Camera,ex dicta Bulla; & etiam iidem ſunt familiares Papæ, ex Palatio Apoſtolico panem edentes,ex Bulla 1.Paulli III.Sãctiſſimus, & proximiorem Pontificiæ ſedi locum habent in conſiſtoriis publicis, in capella verò, & alibi poſt Epiſcopos ſedẽt;ex Bulla 2.Pij II. Cum ſeruare. Cum ad eos ſpectet rogari de actibus in conſiſtorio peractis, vt ibi habetur, & iidem etiam exempti ſunt à taxis Capitolij),vt habetur in Bulla 2.Leonis X. Dum ſingularem.

2 *Notarij alij qui,& eorũ officium.*

Alij notarij ſunt numero quadraginta octo, quatuor ſub quolibet Auditore, apud quos litigantes deponunt omnia quæ in iudicio aguntur,vt publicas perſonas, de quibus dictum eſt ſupra,cap.de Auditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Gubernator cur introductus,eius poteſtas,& officium.*

De Gubernatore Vrbis. Cap. XIII.

1 *Gubernator cur introductus,eius poteſtas,& officium.*

CVM Papa vtrumque gladium à Deo ſibi cõceſſum obtineat, temporalis poteſtatem Gubernatori cõcedit,ad quem pertinet delicta punire,is enim à multis annis citra eſt Vicarius Camerarij,cui Cameratij, vt ſe ab ordinariis audientiis Cameralibus reuocarent,ſuas vices ſubdelegarunt,qua ratione ad eum pertinet, cum nullum tribunal cognitionum ſuarum teneat,remittere venientem ad ſuum iudicem, & curare vt omnes iudices ſuos terminos obſeruent,contra facientes puniendo,vel Papæ id referendo,carceres prædiorum viſitando,& deofficialium omnium, maximè notariorum tranſgreſſionibus cognoſcendo,& ad debitam formam reducendo,in cõcernentibus verò ſtatum,vel pacem & quietem ciuitatis, & curiæ Romanç,officialem ad quem ſpectat iuuando,& omnia pro poſſe ad pacem reducendo, vt patet in Bulla 2. Sixti IIII. *Sanctiſſimus*,& idem etiã cognoſcit,& terminat cauſas querelarum contra barones,& capitales, ſcilicet mortis naturalis, vel brigarum vnà cum pacetiis, & etiã per ſe cognoſcit

cauſas

cauſas treugæ,vel pacis ruptæ , & mercedum ſalariorum in quibus cognoſcit manu regia,& ſummariè, in quibus tamẽ ſit locus præuentioni inter ipſum,& Senatorem Vrbis , & ſi concurrant,Senator præferatur,& notarij Gubernatoris per ſe officium exerceant ſine tribunali, nec faciant regiſtra , & ipſe Gubernator habeat vnum conteſtabilem, cum viginti-quinque militibus,vel ſatellitibus ſine quo conteſtabili executores Gubernatoris non fiant. Idem tamen Gubernator ratione obligationis in forma Cameræ non poteſt aliquem excommunicare , vel denunciare excommunicatum , aliàs ſint nullæ,& Baricellus ſit merus executor nõ iudex,& executiones per eũ fiendæ fiant in Capitolio , niſi pro maleficij grauitate,& qualitate aliter videatur,repertos tamen in flagranti punire poteſt iuxta formam breuis eius, & dicti officiales in fine anni teneantur ſtare ſindicatui; & Gubernator teneatur pro ſe , & ſuis officialibus , ſuper quo in principio eius officij caueat. Idem etiam Gubernator in criminalibus cognoſcit de cauſis notabilium mercatorum , & cãpſorum, Oratorum,Principum,communitatum,familiarium Cardinalium,vel officialium curiæ,ſi laici ſint,ſic tamen,quòd in dictis cauſis locus ſit præuentioni inter ipſum , Auditorẽ & Iudicem Mareſcalli, qui tamẽ Auditor ſe intromittere non poteſt in cauſis capitalibus:alij verò laici curiam ſequentes conueniuntur in curia Mareſcalli , dummodo non ſint perſonæ prædictæ,Romani verò apud eorum iudices laicos,vt patet in Bulla 9.Iulij II.incip.*Decet*. Idem Gubernator poteſt mandare aliquem capi ſine legitimis indiciis præcedentibus,quod aliis iudicibus non licet,ſic tamen , vt Gubernator id faciat ex iuſta cauſa, & iubeat inſtigatorem cauere de damnis,iniuriis,& intereſſe,vel cogat eum ad cauendum de ſe præſentando,vel mittat ad carceres arbitrio ſuo, ſed ſi indicia nõ ſuperuenerint infra biduum, relaxetur;Idem etiam Gubernator arreſtare poteſt ob delationem armorum , vt habetur in Bulla 46.Pauli III.incip.Ad onus.& authoritati Gubernatoris facultas Capitolij non præiudicat , ex Bulla 137.Pij IIII.nec facultas Auditoris Cameræ. ex Bulla 54. eiuſdem.incip.Cum ſicut.

Ex Bulla verò Pauli IIII.31.incip. Cupientes. ſtatuitur, vt Gubernator habitet in Vrbe in amplo palatio impenſis Apoſtolicæ ſedis conducendo,in quo ſint duæ aulæ,vna pro ciuilibus , alia pro criminalibus cauſis, & habeat ſub ſe tres

Iudices in ciuilibus, tres in criminalibus, cum prouisione quingentorum scutorum auri pro quolibet, qui summo mane coram eo compareant, & ibi tribus horis morentur, cum aduocato pauperum, qui iudices ipsos informare habet, aliis duabus horis operam dando causis audiendis coram iis deductis, qui iudices in fine anni coram Gubernatore sindicatui stent, & Gubernator causas prædictis deleget, quæ voto omnium iudicum ciuilium, ciuiles, & criminales pariter terminentur, & à prandio ipse, vel iudices prędicti causas mercedum, & huiusmodi, manu regia terminet, & sæpè incuset iudices prædictos eos monendo, & etiam Papæ mandato præcipiendo, vt iustè iudicent, & quolibet mense vni ciuili iudici, vnam cameram in palatio assignet, & vni criminali, aliam cum alimentis, quo elapso, duo alij succedant, & sic successiuè, & Gubernator, ac iudices sub excommunicatione latæ sententiæ, non recipiant munera à partibus, præter paucos fructus, nec esculenta, aut poculenta, & quolibet die sabbati dicti iudices in aulis prædictis conueniant pro sententiis per eos ferẽdis, à notariis causarum alta voce in præsentia Gubernatoris, & Iudicum publicandis, & legendis, & non vt in cedula, seruantes stylum, & terminos in curia seruari consuetos, & procurator fisci poterit ingredi vtranque aulam, & cum Iudicibus sedere, & iudices ipsi nil pro sententiis accipiant, sed Depositarius Gabellæ singulis mensibus det eis stipendia statuta, & si quid deest, ex prouentibus curiæ maleficiorum Gubernatoris suppleatur. Sede verò vacante, eius cura est, vt conclaue bene custodiatur, & Bullæ desuper editæ executioni mandentur, ex Bulla 61. Pij IIII. incip. In eligendis. Idem etiam est Gubernator Montis de Valẽtibus, cum ampla authoritate, ex Bulla 150. Pij V. incip. Cum apostolica, modo ibi expresso.

SVMMARIVM.

1 Senatoris officium cur institutum, eius potestas, & officium.

De Senatore Vrbis. Cap. XIIII.

1 *Senatoris officium cur institutum,*

QVM in curia Romana variæ sint hominum species, quidam clerici Romani, qui subsunt iurisdictioni Vicarij Papæ, laici verò Romani conueniuntur in Curia Capitolij, coram Senatore Vrbis, qui est prætor

prætor Vrbanus,vt patet Bulla 9. Iulij II. Decet;ideò Senator eſt Iudex ordinarius incolarũ Romæ, laici verò curiam ſequentes conueniuntur in curia Mareſcalli, niſi ſint exempti,vt notabiles mercatores, campſores, Oratores, Principum, Communitatum, familiares Cardinalium, officiales curiæ Romanæ,ſi Romani non ſunt,vel curiales curiam ſequentes, hi enim in ciuilibus conueniuntur coram Auditore, qui eſt iudex exemptorum in ciuilibus, in criminalibus verò eſt locus præuentioni inter Auditorem Cameræ, Mareſcallum,& Gubernatorem,qui tamen Auditor,vbi de pœna ſanguinis agitur ſe ingerere non poteſt, Senator etiam habet omnimodam poteſtatem in arma ferentes, ex Bulla 2.Sixti IIII. incip.Sactiſſimus. *eius poteſtas, & officium.*

Hic tres habet Vicarios, ab altero quorum ſi appelletur, iudex Capitolinus aditur, à cuius ſententia ſi ſit conformis primæ non appellatur. Adſunt & in Capitolio conſules ſingularum artium, qui ſodalibus ſuæ artis in plano ius dicunt, à quorum ſententiis grauati Conſeruatores Vrbis ibi reſidentes appellant, vt ſtatuere Leo X. Iulius II.& Paulus III.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Mareſcalli,& turris Nonæ cur inſtitutus, eius poſtas,& officium.*

De Iudice Mareſcalli, & Turris Nonæ. Cap. XV.

ADSVNT duo Iudices apud duas vltimas carceris cuſtodias,Turris Nonæ,& curiæ Sabellorum, qui vt humiliores iudices in plano quaſi ius dicunt, etiam vbi de leuioribus criminibus agitur,& à Iudice Turris Nonæ ad Gubernatorem, ab alio ſcilicet curiæ Sabellorum ad Auditorem Cameræ per appellationem deuoluuntur, & primus eſt iudex ordinarius curialium inferioris ordinis, ſcilicet iudex curialium non exemptorum; vt patet ex bulla 2.Sixti IIII. Si laici ſint tam mares, quàm fœminæ, & ei omnes meretrices certum tributum quotannis perſoluunt, & ipſe iudicat de earum mercede. 1 *Iudex Mareſcalli, & Turris Nonæ,cur inſtitutus, eius poteſtas, & officium.*

SVMMARIVM.

1 *Visitatores carcerum cur instituti, eorum potestas, & officium.*

De carcerum visitatoribus. Cap. XVI.

1 *Visitatores carcerũ cur instituti, eorũ potestas, & officium.*

CVM ingens sit numerus Iudicum curiæ, magnaque populi multitudo, ingens est etiam carcerũ copia, vnde multi patres pro eorum pietate conueniunt ad carceres visitandos, scilicet Vicecamerarius, Gubernator, & Vicarius Vrbis, vnus ex septem clericis cameræ, Thesaurarius, Aduocatus pauperum, & Fisci, ac eius Procurator, & Commissarius cameræ Apostolicæ, & Vicarij eorum, qui singulis mensibus apud carceres sedent, & singuli rei ab eis audiuntur, ac eorum Iudices, decernunt quid agendum de eorum liberatione, expeditione, tempore detentionis, & huiusmodi, & similiter si quis pro ære alieno detineatur, & constet de eius paupertate, patres de illius liberatione decernunt, & pro eius facultate creditori consulunt, vt quòd certo tempore debitor soluat cum cautione tamen, & quandoque pro non valentibus cauere, sub eorum obligatione, & triremium pœna, & si debitor sit omnino impotens, & velit cedere bonis, eum admittunt patres, & liberant facta bonorum indicatione, in quibus creditores sæpè solent se opponere.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati consistoriales cur instituti, & quod eorum officium.*

De Aduocatis Consistorialibus. Cap. XVII.

1 *Aduocati Cõsistoriales cur instituti, & quod eorũ officiũ.*

CVM in electionibus, quę ad ecclesias in Consistorio fiunt, appareãt sæpè oppositores, constituti sunt decem Iurisconsulti excellentissimi facta de eis solẽni experientia, qui causas illas agũt, ad quas alij admitti nõ possunt, nisi isti decem à Papa electi, qui tamen ob inopiã electionum, cùm ibi parua negotia adsint, aliis negotiis intersunt.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Procuratores ſacri Palatij cur inſtituti, & eorum officium.*

De Procuratoribus ſacri Palatij. Cap. XVIII.

ALii adſunt viri, qui Conſiſtoriales, & ſacri Palatij, quæ rotales dicuntur, cauſas inſtruunt, & orant, & Doctores ſunt, nec alij admittuntur ad hoc officium, licèt aliqui tolerentur.

1 *Procuratores ſacri Palatij cur inſtituti, et eorum officiũ.*

SVMMARIVM.

1 *Sollicitatores cauſarum qui ſint, & quotuplices, & eorum officium.*

De Sollicitatoribus cauſarum. Cap. XIX.

ALii ſunt in Romana curia, qui ſupplicibus in eorum impetrationibus, & diplomatum expeditione operam præſtant, qui Sollicitatores dicuntur, quorum aliqui publica authoritate conſtituuntur, & Iannizeri dicuntur, aliqui priuata, quorum aliqui ſemper ſunt inſignes viri, & receptores taxarum aliquid eis ſolent remittere, vt ipſi id lucrentur, non vt cedat commodo ſupplicis.

1 *Sollicitatores cauſarũ qui ſint, & quotuplices, & eorũ officiũ.*

Alij ſunt cauſarum Sollicitatores, quorum alij ſequuntur procuratores, alij ſunt ſui iuris, & hi multum procuratoribus obſunt, vt qui cauſas ferè omnes occupent.

SVMMARIVM.

1 *Notarij in curia qui ſint, & quod eorum officium.*

De Notariis. Cap. XX.

IN Sacro Palatio adſunt Notarij cauſatũ ſuarum actuarij quadragintaocto, quatuor ſub quolibet Auditore, & ſunt viri probati fide, & experientia, & habent corpus eius vniuerſitatis, cui Papa multa

1 *Notarij in curia qui ſint, & quod eorũ officiũ.*

Digitized by Google

multa priuilegia conceſſit,& certis legibus ſua officia exercet,de quibus ſuprà ſæpè eſt dictum, quæ à Papa iis conſtituuntur,& Regens Cancellariæ æqua lance cauſas intra eos diſtribuit, & vnus ex eis extrahitur, qui Menſarius dicitur, qui cauſas eius Auditoris diuidit, cuíque æquam portionem deſignando, & ſi inter eos oritur quæſtio, Menſarius omnium generalis,vel Decanus eam diffinit,& Notarij Cameræ,& Cancellariæ recipiunt conſenſus reſignantium, & ſimilium.Pariſ de reſig.ben.lib.7.q.25.

Hæc de Prælatis curiæ Romanæ, inter quos, licèt non ſint aduocati,procuratores,& notarij:quia tamen eos ſequuntur, ac Romanam curiam,ideò eos prælatorum numero adiungere viſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Congregationes in curia quæ fiant, & quæ ibi agantur.*

De Congregationibus Curiæ Romanæ. Cap. XXI.

1 *Congregationes in curia quæ fiãt, & quæ ibi agantur.*

MVLTAE prætereà deputantur à ſummis Pontificibus ad negotia magni ponderis expedienda Cardinalium,& virorum grauium Congregationes, vt Congregatio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, cui præeſt vnus Cardinalis, qui ſupremus Inquiſitor dicitur,& ei interſunt plurimi grauiſſimi,& doctiſſimi viri,tum Theologi,tum Iuriſtæ,& habetur ſemel in hebdomada,vbi tractantur,quæ ad illam rem ſpectant.

Congregatio Sacri Concilij,in qua deputati ſunt ſex, vel octo Cardinales,ex Doctioribus, qui ad inſtantiam Epiſcoporum elucidant difficultates, quæ oboriuntur in Concilij Tridentini interpretatione.

Congregatio Epiſcoporum,in qua deputati ſunt totidem Cardinales, qui definiunt, quæ in controuerſiam veniunt circa regimen Epiſcoporum,& hæ congregationes ordinariæ exiſtunt.

Aliæ porrò extraordinariæ à Papa decernuntur,prout res contingunt,vt pro Regno Galliarum, pro rebus Germanorum,& huiuſmodi.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Delegare in genere quis possit.*
2 *Delegari quæ possint, vel non ab ordinario.*
3 *Delegatus Papæ quas qualitates habere debeat.*
4 *Delegatus aliorum quas qualitates sat est habere.*
5 *Delegatus qua forma constituatur.*
6 *Delegatus si non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum.*
7 *Potestas quæ censetur in dubio delegata.*
8 *Delegatus quæ possit in genere, & in specie.*
9 *Delegatus an possit subdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus.*
10 *Delegatus quæ alia possit.*
11 *Delegatus quæ non possit.*
12 *Delegatorum potestas, qualiter in multis casibus particularibus intelligatur.*
13 *Delegatus quæ agere debeat.*
14 *Delegatus à quibus cauere debeat.*
15 *Delegati officium, vel potestas qualiter expiret.*

De iudice Delegato. Cap. XXII.

NOTANDVM, quòd Delegatus in genere, est, *Iudex cui vices in aliqua causa à principali constituente delegantur*: sic dictus à delego, vt inquit Abb. in rubr. extra de offi. deleg. ecclesiasticus verò est is cui à Papa, vel ordinario causa committitur, vel ab eo qui extraordinaria iurisdictione aliquid potest, circa quod plura videnda sunt, primò, quis possit delegare, & ex qua causa: secundò, cui possit delegari, vel non: tertiò, quæ possit delegatus: quartò, quæ non possit: quintò, in quibusdam casibus, vt res intelligatur: sextò, quid debeat: septimò, quid nõ debeat: octauò, quomodo finiatur eius iurisdictio. 1 *Delegare in genere quis posit.*

Quò ad primum, aduertendũ, quod delegare potest quilibet ordinarius, & etiã qui extraordinaria potestate aliquid potest, ordinarius tamẽ subdelegare nõ potest ea quæ pertinent ad ordinem Episcopalẽ, vt est consecratio ecclesiarum, ordinatio clericorũ, &c. de quibus tract. sequenti, nisi habẽti ordinẽ Episcopalem, pertinentia verò ad iurisdictionem, vt est

est audientia causarum,& reconciliatio, ac absolutio pœnitentium,etiam non Episcopo potest delegare.c. aqua. extra de consec.eccl.qui nec potest delegare causas criminales,vbi agitur de depositione actuali,nisi abesset ob magnã causam ab ecclesia,& tunc committere potest tantum causæ cognitionem,non verò diffinitionem.l.1.ff.de offic.eius.l.2. C. de pædan. iudic. nisi committeret cognitionem totius causæ alteri Episcopo,quòd potest.

2 *Delegari quæ possint, vel non ab ordinario.*

Sunt & aliæ causæ, licet non criminales, quas Episcopus delegare non debet,ob earum excellentiam, & grauitatem, vt causæ matrimoniales.c.ex literis. de consanguin.ex causa tamen id potest, vt dicam tract.. sequenti. Secundò, non debet delegare potestatem dispensandi cum irregularibus: & si est homicidij voluntarij ratione,eam delegare non potest;nec etiam ipse dispensare,in aliis prouenientibus ex delicto alio occulto potest per se, & vicarium specialem dispensare.c. liceat,sess.24.in Trid.Conc.nisi sint ex contentis in Bulla Sixti V.contra ad ordines malè promotos, quia sic dispensatio Papæ reseruatur,vt dixi in tract.de Sacram.Ord. Tertiò, non debet alteri committere facultatem absoluendi eos, qui in clericos manus violentas iniecerunt, casibus quibus ipse potest absoluere,si tamẽ id concedit,valet concessio.c.eis.de offic.ordin.

Alias causas minores etiam spirituales,vt decimarum,iurispatronatus,& similes,potest subdelegare,sic tamen,quòd spirituales clericis tantum delegare potest. c. decernimus. c. quanto.de iudic. pecuniarias verò indistinctè. arg.c. te quidem. 11.q. 1. & potest delegare existentibus de alieno Episcopatu pertinentia ad iurisdictionem voluntariam, quos tamen ad id cogere non potest,pertinentes verò ad contentiosam, non.c. vt animarum. de constit.in 6.de quibus videnda,quæ habentur tract sequenti.an verò delegatus possit subdelegare infra dicetur.

3 *Delegatus Papæ quas qualitates habere debeat.*

Quò ad secundum. Delegatus Papæ esse potest tantum constitutus in dignitate ecclesiastica, vel habens personatum,aut canonicatum in ecclesia Cathedrali.c. statutum.de rescript.in 6. nisi ex certa scientia Papa committeret causam non existenti in dignitate,vel minori.cap.cum vicesimum. de elect.in c. per inquisitionem.eo etiam monacho.cap.cum in cunctis.de elect.vnde priores Mendicantium,& Guardiani minorũ possunt esse delegati Papę,quia sunt in dignitate.

gl.in

gl.in c.nullus.de elect. in 6.Abb.in c.cauſam.de iud.Card.in cl.2.de reſcript. niſi in eodē monaſterio habeāt ſuperiorem, vt ſunt priores, qui ſunt ſub Abb.vt dicit Abb.in d.cl.& in c. cum olim.primò notab.vbi Apoſtil.de maiorit.& obed. qui honorandus eſt,& ei inferens iniuriam dicitur inferre ei cuius vices gerit, ob cuius reuerentiam eſt honorandus. Abb. in cap.cum olim.2.in princ de offic.deleg.

Debet etiā eſſa maior viginti annis,vel ſaltē decē & octo, ſi tamē hoc caſu interueniat cōſenſus partiū.Abb.in c.cū viceſimū,de offi.deleg.Princeps tamen minori decem & octo annis poteſt cauſam cōmittere, modo ſit pubes. Abb.in d.c.

Aliorum verò poteſt eſſe quilibet qui non prohibetur.

Quo verò ad formam conſtituendi delegatum, in ſcriptis id eſt faciendum,aliàs non creditur dicenti ſe eſſe delegatum,niſi id literis probet. c.cum in iure.de offic.deleg.idque probari debet, vt ibi dicit Abbas. per originale, vel per exemplum ex originali ſolemniter ſumptum,vel ſi partibus præſentibus,& conſentientibus, vel non contradicentibus, originale ſit exemplatum in actis,vt dicit Hoſt.quia in prę-iudicium partium acta fidem faciunt de tenore originalis. arg.l.1.C.de relat.vbi Bart.ſi tamen notarius ſolus exemplauit inſtrumēta originalia reducēda in actis, talis exemplatio facit fidē tantum de productione,non autē dē tenore inſtrumenti, niſi probetur per originalia, velmodis relatis.

4 *Delegatus aliorū quas qualitates ſateſt habere.*

5 *Delegatus qua forma conſtituatur.*

Quod ſi Papa ſcribendo Epiſcopo, excitat eius officium, vt puniat talem, vel vigilet, non eſt delegatus, niſi adſint verba præceptiua, vt præcipimus. Gom. in c. 1. nu. 12. de reſcript. in 6.

Quod ſi delegatus non vult docere coram ordinario de mandato, & excommunicat ſibi parere nolentem, vel qui ſententiam non exequitur, talis excommunicatio non tenet, cùm delegatus nō habeat iuriſdictionem ſuper ordinarium niſi ſit contumax, quod non eſt hic, cum petat fidē de mandato. Sed ſi ordinarius malitiosè dicit ſe de mandato dubitare, allegando maximè falſitatem reſcripti;tunc delegatus poteſt exequi ſententiam per ſe.cap.in literis.de offic. deleg Secundò, poteſt punire ordinarium malitiosè procedentē,& opponentē puniendo eū in triginta libris auri. arg. l.2.C.de leg.& Abb.in c.præterea.de dil. dicit,quòd ſi agitur de præiudicio grauiſſimo,vel grauiori,nō eſt parendū dicēti ſe eſſe delegatum, licet ſit perſona digna fide, niſi conſtet de

6 *Delegatus ſi non vult facere fidem ordinario de mādato,quid agendum.*

de pleno mandato, nec ad id ſufficere copiam ſimplicem.l. vnica. C. de mand. princ. nec ordinarius debet ſententiam exequi.arg.c.nobiliſſimus.9.diſt.Sed ſi agitur de præiudicio graui,& citatus ſit in partibus remotis valdè, ſat eſt mittere exemplum reſcripti: ſed ſi agitur de leuiſſimo,vt quia citatus eſt in loco ciuitatis, non oportet exemplum mittere, quò ad effectum arctandi citatum ad comparendum, ſed ſatis eſt aſſerere ſe delegatum.arg.l.ſi quis ex aliena.ff.de iudic. ſecùs ſi ſimpliciter citet non aſſerens ſe eſſe delegatum, niſi ſit aliàs ordinarius.

Delegatus etiam vbi vtraque pars eſt coram ſuperiore, non debet dari,ad inſtantiam vnius partis tantum,ſed ſi vna eſt abſens,alia præſens,de ſtilo curiæ eſt,vt detur ad inſtantiam vnius partis tantum, ſalua facultate alteri parti recuſandi iudicem ex cauſa rationabili; & ſi præſens petit apponi clauſulam in præiudicium abſentis,ſi dicitur eſſe in curia, de ſtilo eſt,vt citetur ſaltem per edictum generale,& ſi vtraque pars eſt præſens,nec concordant in iudicem,communis ſtilus eſt, vt quælibet pars eligat vnum, & curia tertium. Abb.in cap.cæterum.num.11.de reſcrip.

Ex forma etiam delegationis venit, vt quis non trahatur vltra dicætam:niſi literæ ſint impetratæ de conſenſu partium, quæ conſenſerunt in iudices remotos expreſsè:ſecundò,quando reſcriptum facit expreſſam mentionem.de conſtit.cap.ſtatutum.§.cum verò. de reſcript.in 6.Abb.in c.non nulli.num.3.& 4.de reſcript.

7 *Poteſtas qua in dubio cenſetur delegata.*

Vbi verò non conſtat, quæ iuriſdictio ſit demandata, ſi committens dicit, authoritate noſtra cognoſcas,intelligitur demandata iuriſdictio ordinaria:vt not.in proœm.inſtit.ſed ſi id non exprimitur, per commiſſionem vnius negotij, vel plurium, non videtur demandata iuriſdictio ordinaria. l. ſi certarum.ff.de mil.teſt.ſecus ſi committitur vniuerſitas cauſarum.l.1.§.cum vrbem.ff.de offic.præfect.vrb.Et per ſolam citationem incipit perpetuari iuriſdictio delegati, etiam ſi moriatur delegãs.Guid.Pap. q.421.Gom.q.45.de ann.poſſ. & q.54. & 81. etiam ſi citatio ſit nulla, dummodo non ſit defectus iuriſdictionis. Gom.in cap.1.num. 126.de conſtit. in 6.& q.45.de ann.poſſeſſ.

8 *Delegatus qua poſſit in genere, & in ſpecie.*

Quò ad tertium. Multa poteſt iudex delegatus, id prius aduertendo,delegatam poteſtatem eſſe ſtricti iuris,ideò ſolum concedi id quod eſt commiſſum, & ſine quo expediri non

non poteſt cauſa ipſa cap. 1. cap. prudentiam de offic. deleg. glo.in cap.ſolet de ſent.excom. Gem.in cap.præſentium. de teſtib. id verò propter quod cauſa facilius expediri poſſet, non venit niſi expreſsè committatur.

In particulari verò, delegatus multa poteſt, primò enim in dubio cognoſcit de validitate reſcripti. Abb.in cap.ſuper literis.2.col.de reſcript.

II. Si remittit cauſam ad delegantem, poteſt præfigere terminum partibus intra quem coram eo compareãt,etiam ſi in literis id non exprimatur,cum acceſſoriè veniat ad cauſam. Abb.in c.dudum.ſecundò notab.de elect.

III. Poteſt citare, cõtumacem punire,& ſingula ad cauſam pertinentia facere, & eligere ſibi nuntium, & officiales, & eos punire ſi delinquant in officio,& etiam teſtes in officio delinquentes,ſi per hoc impediatur eius iuriſdictio,aliàs debet eos facere puniri per ordinarium. Abb. in c.præterea. num.1.& 4.de offic.delegat.licet ea non caueantur in commiſſione,vt ibi dicit.

IIII. Licet perpendat reſcriptum non valere, poteſt tamen annullando reſcriptum, condemnare actorem in expenſis. Abb.in c.fin.num.14.in glo.fin.de reſcript.

V. Si ei committitur, vt cauſam decidat ſecundùm iura, poteſt & ſecundùm ſtatuta, & conſuetudinem loci eam decidere. Abb. in cap. cum nobis. de elect. Bald.in rubr. extra de conſuet.

VI. Poteſt punire turbantes ſuam iuriſdictionem, ſi delictum eſt notorium per cenſuras, & etiam eos mulctare, ſi verò delinquant contra eius perſonam, debet eos facere puniri per ordinarium. Abb.in cap.1. num.1.& 6.de offic. delegat.

VII. Poteſt cauſas ſibi commiſſas, ſi eſt delegatus, ſubdelegare, reſeruato ſibi conſilio, id eſt, quòd in decidendo petatur ab eo conſilium, qui tamen cauſas graues nõ poteſt ſubdelegare,vt matrimoniales. Abb.in cap.ſi pro debilitate. num.2.6.& 7.de offic.deleg.qui, & vbi ex neceſſitate ſubdelegat,cogere poteſt ſubdelegatum ad acceptandum.Abb.ibi num.1. vbi verò delegatus reſeruat ſibi conſilium non deſinit eſſe iudex, quia non aufert ſibi aliquid iuriſdictionis. Abb.ibi in glo.2.in fin.& eo caſu ſi ſubdelegatus non requiſito conſilio,ſententiam fert,non tenet. Abb. in d.c.nu.7.qui & tunc tenetur ſequi conſiliũ,vbi cõmittens ſibi id reſeruat,

vt iudex : secus si vt tertius , quia tunc sat est , vt id requirat. Abb.ibi. vbi reseruat sibi consilium vt iudex, quo casu delegatus potest etiam inhibere commissario ne ferat sententiam , secus si sibi reseruat consilium, vt tertius , quia sic, vt supra,amittit iurisdictionem.

VIII Potest punire & mulctare contumaces. Abb. in c. de causis. 1.col de offic.deleg.num.12.

IX. Licet non possit dispensare in pœna à iure statuta,tamen exequendo ius,potest ex causa pœnam augere,vel minuere.Abb.in c. de causis.num.16 de offic.deleg.

9 *Delegatus an possit subdelegare, cũ ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus.*

X. *Delegatus à Papa,vel alio Principe , potest indistinctè causam totam vel partem alteri subdelegare*. l. à iudice. C. de iudic.c.fin.de offic.deleg.Innoc.in c.pastoralis.eod. Princeps verò intelligitur Papa, Imperator, vel Reges , qui non recognoscunt superiorem in temporalibus. c. per venerabilem. qui filij sint leg. Bart.in l.1.ff.qui & à quibus. Abb. in c.pastoralis.de offic.deleg.in princ.

Ampliatur , vt procedat non solum cum in solidum est iudex , sed etiam si habet collegam , licet ipse collega velit per se procedere, & etiam nomine collegæ, qui tunc procedet nomine proprio,& collegæ. cap.si pro debilitate de offi. deleg. Abb.in cap.quamuis. eod.tit.quo tamen casu sic procedens non potest ferre diuersas sententias. Abb.ibi num.2. ad fin.

II. Ampliatur etiam si datus sit ex officio, vel ex consensu partium , vel cum clausula præelectionis , id est , quòd si non omnes,tu cum alio exequaris;nisi illud verbum geminetur , vt quia dicatur , tu exequaris , aliter non intelligitur electa industria personæ , cum regulariter per commissionem Papæ , non intelligatur electa industria personæ , sed tantum prouisum negotio : vt dicit Abb. in c. fin. eod. & si Papa tertium delegatum deputet de consensu partium, licet is de honestate subdelegare non debeat , non tamen de necessitate.Silu.delegatus.num.12.

III. Ampliatur,vt is cui negotium committitur, vt personaliter exequatur de consensu partium tacitè , vel expressè, potest id alteri subdelegare , nisi forma rescripti fundata sit, non super vtilitate partium , sed super publica , quæ remitti non potest per partes. Abb. in cap. fin. extra eod.si tamen Papa committat,vt infra, inquisitionem, vel prouideri ecclesiis de prælatis, vel aliis ministris , non potest subdelegari,

gari, quia in his fides, & induſtria perſonæ videtur eligi. d. cap.fin.

IIII. Ampliatur, vt delegatus poſſit delegare vni, vel pluribus,& etiã ſi plures ſint delegati à Principe,vnus ex eis poteſt pluribus cauſam delegare, qui tamen tenent locum vnius, ita quòd nil valet niſi maior pars cõſentiat in vnam ſententiam. Abb.in c.cum te cõſulente.nu.2. & 3.extra eod.

IIII. Ampliatur,vt poſſit etiam principium,medium,& finem cauſæ coniunctim, & diuiſim ſubdelegare. Abb. in c. ſuper quæſtionum.in princ.de offi. deleg. non poteſt tamen cauſam ſubdelegare appellatione remota, etiam ſi id ſibi conceſſum ſit in commiſſione, nec etiam delegatus Principis,vel Papæ.Abb.ibi num.3. *Inferior verò à Principe ſi delegat,non poteſt delegatus ſubdelegare, niſi aliquem articulum non iuriſdictionalem: articulum verò iuriſdictionalem ſubdelegare non poteſt,nec poteſt committere receptionem teſtium,committendo hunc articulum cum iuriſdictione.* Sine iuriſdictione verò poteſt, vt quia prius approbauit perſonas teſtium,& examinauit interrogatoria, quia ſic committitur nudum miniſterium, quod ſolet committi notario.Abb. in d. cap. ſub num. 9. & licet iudex appellationum iure ciuili non poſſit cauſas ſubdelegare,ſecus tamen eſt de iure canonico. Abb.ibi num.15. nec delegatus ab inferiore à Principe poteſt ſubdelegare cauſam criminalem. Abb.ibi num.14.in fin.qui remiſſiuè,dicit,id ſpectare ad ſolum Principem.

V. Ampliatur,vt poſſit,vt ſupra,totam iuriſdictionem ſibi commiſſam alteri ſubdelegare, & etiam pro parte, ſed primo caſu non remanet amplius iudex, qui tamen non poteſt dare facultatem ſubdelegato ſubdelegandi; qui tamen, vt ſupra, poteſt ſubdelegare, reſeruata ſibi executione. Abb.in d.cap.porrò.& tunc virtute huius executionis debet ad eum appellari. Abb.in d.§.porrò. & etiam Papæ delegatus poteſt ſubdelegare ſine conſenſu partium actum iuriſdictionalem. Abb.in d.§.ad fin.

VI. Ampliatur, vt poſſit cauſam pro parte etiam ſubdelegare,partium conſenſu non requiſito.Abb.in c.ſuper quæſtionum.§.eius verò.extra eod.

VII. Ampliatur,vt etiam cogere poſſit ſubdelegatum ad ſuſcipiendam delegationem,niſi id agat vt malitiosè ſe exoneret,in inchoatione defertur dignitati. Abb.in c.paſtoralis. extra eod.

VIII. Ampliatur, vt ſicut poteſt committere totam cauſam; ſic & citationem, & punire contemnentem acceptare. Abb. in d.c.§. item cum in totum. & poteſt committere cui vult hanc citationem: nec cogitur ſtare nunciis publicis, & poteſt etiam mulctare ſibi non parentem, & cogere omnes officiales neceſſarios pro cauſa expedienda. Abb. in d. §. & etiam delegatus inferioris poteſt committere actum citationis, quia non eſt iuriſdictionalis, & ſibi non parentem punire. Abb. ibi num. 4.

IX. Ampliatur, vt deputatus ſuper inquiſitione dilapidationis, & datione coadiutoris, ſubdelegare poſſit. Abb. in c. venerabili. 1. col. de offi. deleg. & generaliter ſi grauetur infirmitate. c. ſi pro debilitate. eod. Abb. in d.c. venerabili.

X. Ampliatur, licet datus ſit ex officio, vel de conſenſu partium, vel cum clauſula præelectionis, ſi non omnes &c. tu cum alio exequaris. Abb. in c. fin. in princ. de offic. deleg. & etiam id poteſt inuitis partibus. Abb. in d. cap. non tamen poteſt delegare conſocio electo ab vna parte. Abb. ibi.

XI. Ampliatur etiam ſi competat ei nudum miniſterium ex priuilegio, etiam quòd non excedat eius perſonam. gl. & Abb. in cap. fin. de offic. ordin.

XII. Ampliatur, vt poſſit committere abſolutionem, modo habeat iuriſdictionem, vt quia in cauſa tulit excommunicationem, & non ſit ei delegata multa poteſtas abſoluendi. Abb. in d. cap. fin. in fin. de offic. ord.

Limitatur, quando certum miniſterium ei committitur, vt prædicare crucem, abſoluere excommunicatos, diſpenſare cum irregulari, & generaliter quando committitur nudum miniſterium, & non iuriſdictio. Innoc. in c. paſtoralis. in fin. extra eod. vel quando per verba reſcripti comprehenditur electa fides, vel induſtria eius, vt cum dicitur, confidimus de tua induſtria, vel perſonaliter exequaris, vel ſi negotium non eſt bene expedibile per alium, tunc enim non poteſt ſubdelegare. Couar. lib. 3. cap. 20. var. reſolu. niſi ſit Legatus Papæ. d.c. ſi. ſimiliter poteſt ſubdelegare etiã ſi dictum ſit quòd perſonaliter exequatur, de conſenſu partium, niſi iniungatur, vt inquiſitionem faciat, vel eccleſiis de prælatis, aut aliis miniſtris prouideat, ſic enim non poteſt alij ſubdelegare. Vnde ſi prælati habent ex priuilegio, quòd aliquo caſu poſſint abſoluere ſubditos, vel cum eis diſpenſare, non poſſunt id alij delegare, ſi id conceditur circa determinatos ſubditos,

ſubditos,vt hunc vel illum:ſecus ſi circa ſubditos in genere, quia ſic poteſt ſubdelegare; & idem ſi committitur nudum miniſterium circa certam perſonam, ſed in re non magna, vt prædicta,tunc ſic poteſt ſubdelegare,vt dicit Silu. delegatus.nu.11.Abb.in d.c.fi.§.cæterum.

II. Limitatur, vt nedum delegatus inferioris à Principe non poſſit ſubdelegare,ſed nec ſubdelegatus delegati,vt ſupra;& ſimiliter ſi ex parte eſt delegatus Principis,& ex parte inferioris, quia ratione cauſæ delegatæ ab inferiori non poteſt totam cauſam ſubdelegare. Abb.in c. ſuper quæſtionum.§.ſi verò,extra eod.

III. Limitatur, quando committitur prouideri eccleſiis de perſonis principalibus, vel inquiſitio grauis ſit ſpecialis, ſecus de coadiutoribus.Abb.in c.venerabili.extra eod.

IIII. Limitatur,vt ſupra, quando committitur, vt perſonaliter exequatur,ſecus ſi dicatur,ſuper quo conſcientiam tuam oneramus,quia ad hæc poteſt ſubdelegare. Abb. in c. fi.§.is autẽ.in fi.extra eod.nec poteſt ſubdelegare, ſi ei committitur nudum miniſterium exequendum, niſi ſit Legatus Papæ;nec ſi ei committitur,vt diſpenſet cum irregularibus. Abb.in d.c.§.cæterum.ſi tamen Papa committendo nudum miniſterium,dat etiam iuriſdictionem,dicẽdo, compeſcendo contradictores, poteſt ſubdelegare iuriſdictionem, ſed non nudum miniſterium. Abb. in d. §. ver. quæro. & ſi cui committitur nudum miniſterium ſub nomine dignitatis, ſi is moritur, tranſit in ſucceſſorem, ſi ex verbis non apparet, quòd elegerit induſtriam perſonæ.Abb.in d. §. ver. vltimò quæritur.& ſi cui eſt facta generalis commiſſio, non poteſt ſe impedire de his quæ alij ſunt ſpecialiter commiſſa. idem in c.ſtuduiſti.de offic.deleg.

V. Limitatur,in his quæ Princeps ſibi reſeruauit, quę poſtea alicui committit.Couar.lib.3.var.reſol.c.20.nu.6.

VI. Fallit,in delegato Cardinalis à latere.Couar. ibi.

VII. Fallit, in eo cui committitur teſtium examinatio, niſi de conſenſu partium.Innoc.in c.cauſa.de reſtit.

Declaratur,quòd vbi Legatus, vel delegatus poteſt ſubdelegare,id non poſſit,niſi exiſtenti in dignitate, perſonatu, aut canonico eccleſiæ Cathedralis.iuxta c.ſtatutũ.de reſcrip. in 6.Abb.in c. paſtoralis extra eod.& etiam poteſt ſubdelegare Epiſcopis,& Archiepiſcopis, & eos cogere ad acceptãdum. Abb. in d. c. & etiam poteſt id facere ſine cauſa ne ſe

implicet negotiis, & si etiam id malitiosè facit, valet subdelegatio, sed non potest cogere ad acceptandum subdelegatum. Abb. ibi in gl. 1.

II. Declaratur, quòd vbi quis potest subdelegare, potest & cogere commissarium, vt supra, quòd acceptet delegationem. Innoc. in c. pastoralis. extra eod, nisi constet, quòd id agat malitiosè, vt se exoneret, tunc enim si vellet cogere, posset appellare.

Differentia tamen est inter delegatum à Papa, vel Principe supremo, & ab inferiore, q̃ primus potest cogere omnes etiam si non sint sui fori. l. vnica. C. qui pro sua iurisd. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mun. & hon. exceptis aduocatis, qui cogi non possunt alibi, quàm in suo foro recipere iudicium. l. sancimus. C. de iudic. Delegatus verò ab ordinario cogere non potest hominem alterius fori ad acceptandum, casibus quibus potest subdelegare. l. fi. ff. de iurisd. omn. iud. & gl. in d. c. pastoralis. vbi Abb.

III. Declaratur, quòd si quis vices suas alteri committit, non possit reuocare commissionem, si is cœpit vti iurisdictione. Abb. in c. venerabili. de offic. deleg. qui si & simpliciter committit vices suas, intelligitur in totum commisisse. Abb. in d. c. in fi.

Quòd si sit delegatus, non à Principe, sed ab alio inferiore, etiam impeditus infirmitate, vel alia iusta causa, subdelegare non potest. l. prætor. §. si post. ff. de var. mun. l. à iudice. C. de iudic.

Fallit tamen id primò, in vno articulo causæ, quia videtur id posse alteri committere clem. 1. de offic. deleg. Secundò, quando est delegatus ad vniuersitatem causarum alicuius castri, vel ecclesiæ, quia tunc potest vnam causam subdelegare. gl. in c. cum causam. vbi Abb. de appell. gl. item in clemen. & si principalis. de rescript. in c. Romana. eod. in 6. etiam Vicarius foraneus Episcopi. l. 1. §. 1. ff. quis & à quo. Tertiò, si id sibi specialiter conceditur. Io. And. in c. is cui. de offic. deleg. in 6.

10 *Delegatus quæ alia posset.*

X I. Delegatus Papæ potest mandare ordinario, vt sententiam suam vel factum exequatur, ordinario negligente extãte, cum quo ad causam commissam maior sit omnibus post Papam. cap. studuisti, vbi Abb. de offic. deleg. Abb. in cap. significasti. eod. tit. & etiam ipse potest sententiam suam exequi, & etiam potest pro executione suæ sententiæ

inuocare

inuocare auxilium brachij ſecularis, ſi id in mandato continetur, aliàs non. Innoc. in c. 1. de præbend. qui tamen non poteſt habere officiales armatos. Abb. in d. cap. licet habeat merum imperium, ſed ſi eſt delegatus inferioris à Principe non poteſt ſententiam ſuam executioni mandare. Abb. ibi. & in c. quærenti. eo. Hoſt. in c. cõſuluit. eod. nec ex ſola commiſſione executionis delegatus Principis dicitur functus officio ſuo, ſed opus eſt actuali executione: vt dicit Abb. in d. c. in gl. 1. Doct. in l. à diuo P. o. ff. de re iud. qui tamen non poteſt mouere bellum contra ſibi reſiſtentes, nec arma mouere, quia id ſpectat ad ſolum Principem. Abb. ibi. & poteſt etiam per ſe ſententiam exequi priuſquam ordinarium requirat, & etiam deputare alium ad actum executionis, licet non ſit ordinarius. Abb. in c. in literis. de offic. deleg. qui & non dicitur per ſententiam functus officio ſuo, ſed tantum poſt executionem, licet amplius non poſſit ſe impedire de cognitione cauſæ. l. iudex. de iudic. Abb. in cap. in literis. de offic. deleg. vbi & quærit quando ſententia eſt nulla an poſſit in ea ſe impedire, & dicit, quòd ſi non ſeruauit formam mandati id poteſt, ſecus probabiliter ſi ex alio capite eſt nulla.

XII. Delegatus Papæ poteſt punire ſibi reſiſtentes cuiuſcunque conditionis, quia repræſentat Papam cui ſubeſt totus orbis. c. cuncta. 9. q. 3. ſecus in delegato alterius, qui non poteſt punire, niſi ſubditos delegantis, vel in eius territorio exiſtentes. Abb. in d. c. ſignificaſti. ſi tamen is iniuſtè procedat, poteſt ordinarius loci ei reſiſtere. Abb. in c. ſi quando. de offic. deleg. Anch. in cap. ea quę. de reg. iur. in 6. Bart. in l. omnes. C. de decur. nec delegatus poteſt mandare executioni tranſactionem coram eo factam. Abb. in d. c. ſi quando. nu. 3. de offic. deleg.

XIII. Non ita arctatur expreſſione formæ, vt nil audeat præter contenta in ea, ſi enim excipitur rationabiliter contra actorem, tenetur exceptionem admittere. Abb. in c. ex parte. 2. de offic. deleg. cum ex commiſſione non intelligantur excluſæ exceptiones rationabiles, qui tamen nõ debet admittere minus rationabiles. Abb. ibi.

XIIII. Poteſt cognoſcere nedum inter partes, ſed etiam inter tertium comparentem pro ſuo intereſſe. Abb. in c. ſuper. de offic. deleg.

XV. Si ſibi reſeruauit executionem ſententiæ, re-

manet iudex, & debet ad eum appellari à ſubdelegato ſuo. Abb. in c. cum te conſulẽte. nu. 3. ver. extra. gl. de offic. deleg.

XVI. Si delegatus habet proficiſci, & ſit ita impotens, vt non poſſit ſuis expenſis itinerare, poteſt à principio petere expenſas itineris. Abb. in c. prouidentiam. nu. 23. de offic. deleg.

XVII. Poteſt cognoſcere non ſolum de eo quod venit acceſſoriè ad cauſam ſibi commiſſam, ſed etiam quod venit acceſſoriè ad acceſſorium cauſæ, vnde poteſt abſoluere excommunicatum, & cognoſcere de cauſa excommunicationis, quia id venit acceſſoriè ad cauſam ſibi commiſſam. Abb. in d. c. §. ſi verò.

XVIII. Poteſt in alteram diẽ expectare contumacem, & ei parcere, vel citare in diem ſequentem. idem in c. conſuluit. ſecundò notab. extra. eod. niſi expiret eius iuriſdictio, & etiam poteſt ferre ſentẽtiam vltima die termini ſibi præfixi. idem, ibi nu. 13.

XIX. Poteſt per ſe ſuam ſententiam, vt ſupra, mandare executioni vſque ad annum integrum, idem in c. quærenti. de offic. deleg. ordinario non exequente, vt ſupra, qui annus vtilis non eſt, ſed continuus dierum trecentum ſexaginta quinque, quia nõ attenditur annus biſſextilis. l. 4. §. Stichus. ff. de ſtatu lib. vbi verò victus paruit ſententiæ, ceſſat eius iuriſdictio, niſi turbetur poſſeſſio, quia vſque ad annum poteſt conſeruare executionem ſententiæ; & etiam iuriſdictio delegati durat poſt annum ſi non tulit ſententiam, ſi verò ſententiam tulit quæ non eſt executioni data, durat eius iuriſdictio vſque ad annum, ſi verò eſt executus, ceſſat, niſi turbetur poſſeſſio, vt ſupra, & tunc ordinarius eam exequitur. gl. in d. cap. quærenti. Vnde ſi poſt diffinitiuam excommunicauit, vel ante, & poſtea tulit diffinitiuam, non poteſt ab ea abſoluere poſt annum, ſed eſt recurrendum ad delegantem. Abb. in c. quærenti. alleg. nu. 6. & 7.

XX. Poteſt procedere appellatione remota, in caſu de quo in c. paſtoralis. §. cum autem. in gl. fi. ibi. de offic. deleg. quando ſcilicet pars malitiosè procedit, ne iudex die ſtatuta iudicet, vt ibi habetur.

XXI. Delegatus Papæ, & ſubdelegatus ad certum articulum habet iuriſdictionem, & coerctionem circa articulum ſibi commiſſum. Abb. in c. ex literis. 1. col. extra. eod. & etiam nudus executor poteſt coërcere ſaltem circa exe-

cutionis

cutionis actum. Abb. in d. c. in gl. in verbo, ſubdelegatus. & ibi Hoſt. quando tamen mandatur non nuda executio, quia ſic non poteſt exercere iuriſdictionem, vbi factum eſt prius plenè cognitum, ſed aliquod nudum miniſterium; tutius tamen eſt, vt abſtineatur à iuriſdictione, niſi dicatur, contradictores compeſcendo, vel vices noſtras committimus in tali actu: vt ibi dicit Abb. vbi, & remiſſiuè agit quid iuris ſit in delegato inferioris à Principe.

XXII. Delegatus referens proceſſum ad ſuperiorem, poteſt referre ſub proprio ſigillo, vt ſic euitetur ſuſpitio falſitatis. Abb. in c. cùm olim. 2. de offic. deleg.

XXIII. Delegatus non perdit iuriſdictionem, licèt ſit negligens, vel doloſus in procedendo, etiam ſi ex culpa ſua foueatur peccatum ſuum. Abb. Innoc. Io. And. in c. ſignificauit. de offic. deleg.

XXIIII. Delegatus Papæ poteſt mittere in poſſeſſionem, & etiam excommunicare. Abb. in cap. paſtoralis. §. præterea. de offic. deleg. & etiam poteſt committere abſolutionem, ſi habet iuriſdictionem, vt quia fuit delegatus in cauſa qua tulit excommunicationem, ſecus vbi ſibi eſſet delegata nuda poteſtas abſoluendi. Abb. in c. fi. in fi. de offic. ordin.

XXV. Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt corrigere ſuam ſententiam etiam diffinitiuam, ſi errauit iudicando, ſecus in delegato ad vnam cauſam tantum. Abb. in c. qualiter. 1. gl. 1. de accuſ.

XXVI. Si ei committitur, vt de facto procedat, poteſt procedere ſine cauſæ cognitione, & probatione. l. ictus. ff. de his qui not. in fam. Bart. in conſ. 98. Imol. in c. quintauallis. in 4. differentia. de iureiur.

XXVII. Si delegatus de conſenſu partium commiſit cauſam non in totum, ad eum appellatur non primum delegantem. Abb. in cap. ſi quis contra nu. 24. de foro compet.

XXVIII. Poteſt iure canonico delegare ea quæ ſunt meri, vel mixti imperij. Abb. in d. c. num. 34. in 1. lect. & etiam poteſt mittere in poſſeſſionem ex primo, & ſecundo decreto, etiam ſi ſit delegatus inferioris à Principe. Abb. in repet. d. c. nu. 33.

XIX. etiam ſi delegans ſit excommunicatus, poteſt exercere iuriſdictionem gl. in c. licet. de offic. deleg.

11 *Delegatus quæ nõ possit.*

Quò ad quartum. Non potest Iudex delegatus multa agere: primò enim, si est deputatus sub nomine dignitatis, non potest cognoscere causam extra iurisdictionem dignitatis, nisi dicatur, committimus talem causam Episcopo Bononiensi commoranti in curia talis Principis. c. fi. vbi Io. And. de rerum permut. Abb. in c. nonnulli. 2. col. de rescript.

II. Non potest punire tertium, qui in eius personam deliquit, nisi ex hoc sua iurisdictio impediatur. Innoc. in c. 1. de offic. deleg. & casu quo potest punire, non potest imponere pœnam ordinariam, & extraordinariã. Abb. in d. c. nec etiam potest procedere contra officiales delinquentes contra eum, nisi impediatur eius iurisdictio, sed debet facere eos puniri per ordinarium. Abb. ibi.

III. Si sit sibi facta generalis commissio, non potest se impedire de his quæ aliis sunt specialiter commissa. Vnde non potest tollere priuilegia, vel statuta specialia alicui loco facta, licèt de nouo possit prouidere, nisi causa noua, & inconsiderata emergeret. Bart. in l. si honorem ff. mand. Abb. in c. studuisti. de offic. deleg.

IIII. Si ei committitur aliqua causa, vt iuris patronatus, non potest exequi suam sententiã instituendo, sed id mandat ordinario. c. super eo. de instit. qui si recusat instituere, ipse instituet. c. prudentiam. in fi. eo. Sylua. 2. part. de benef. q. 13. nu. 1.

12 *Delegatorũ potestas, qualiter in multis casibus particularibus intelligatur.*

Quò ad quintum. Si plures Iudices delegati impetrantur à diuersis si faciunt varios, & contrarios processus, validitas processuum dependet à validitate literarum etiam re dubia existente. Abb. in c. ex tenore. de rescriptis.

II. Si plures sunt delegati ad vniuersitatem causarum, si processerunt simul in causa, non valet sententia vnius, & etiam à principio non possunt separatim procedere, nisi delegans id eis concesserit. Abb. in cap. causam. 1. nu. 7. in gl. in verbo, vnius. sed si vnus ex tribus, vel pluribus iudicibus dixit opinionem suam in præsentia aliorum, nec potuit illos trahere in suam sententiam, possunt alij sententiam ferre, vt ibi dicit nu. 8.

III. Iudex delegatus potest recusari si est dominus impetrantis. Abbas in c. causam quæ eod. tit.

IIII. Si delegatus subdelegat non in totum, appellatur non ad Papam, sed ad proximum delegantem, nisi delegatus esset excommunicatus, vel aliàs impeditus, quia tunc

appellari

appellari poteſt ad Papam.c.is cui.de offic.deleg.in 6. Similiter id non procedit ſi negatur iuriſdictio ſubdelegantis, vt quia dicitur Papam fuiſſe mortuum re integra. cap. ſi à ſubdelegato. eo.in 6. Abb.in c. cùm te conſulente. nu.1. extra.eod.

V. Si in reſcripto apponitur clauſula, *quòd ſi non omnes procedere poſſunt duo ex vobis procedant*, operatur, quod duo procedere non poſſint, niſi prius conſtet de impotentia tertij; ſi verò dicatur, omnes, aut duo, alij poſſunt cognoſcere,licèt non conſtet de impedimento conſortis,quòd ſi dicatur, *ſi alij procedere non poſſunt, tu frater Epiſcope procedas*, datur prærogatiua, ita quòd alij ſine Epiſcopo procedere non poſſunt, ſed bene Epiſcopus ſine illis, conſtito de impedimento. Abb.in c.prouidentiam. nu. 1.2. & 3.de offic. deleg. Quòd ſi duo ex tribus delegatis,vbi tertius ſe non excuſauit, citant non expreſſo quòd tertius ſe excuſauit, non tenetur pars ſe excuſare, quia non poſſunt ſine illo procedere,& actus eſt nullus, nec tertius poteſt ratificare proceſſum eorum. Abb.in d.c.nu.16.17. & 18. vbi & num. 7. cum ſeq. pulchrè examinat, quando plures habent aliquam poteſtatem, an poſſint illam exercere in ſolidum, vel omnes concurrere debeant, & dicit, quòd ſi iuriſdictio competit pluribus, vt collegio, oportet quòd ſint præſentes ſaltem duæ partes eius, ſi verò Papa deputet plures ad vnum officiũ, vt duos Legatos in vna prouincia, quilibet poteſt procedere ſeparatim etiam ſi non detur impedimentum alterius, niſi cauſa ſit cœpta coram vno, quia non poteſt coram alio ordinario promoueri, niſi conſtet de impedimento tertij, & ſub clauſula, *quòd ſi non omnes*, includitur non ſolùm impotentia, ſed etiam voluntas ſi nolit iudicare, ad purificandam iuriſdictionem coniudicum. Abb. in c. prouidentiam. §. adjicimus. extra. eod.

VI. Non tenetur quis exequi delegationem ſibi factam cum admodum graui damno rerum ſuarum. Abb. in d. §. adjicimus. poteſt tamen abſolutè Papa eum cogere ad acceptandum, & Epiſcopus ſubditum ſuum delegationem ſibi factam. Abb. ibi. nu. 5. in glo. 3.

VII. Si agens probatur excommunicatus ante reſcriptum, debet delegatus declarare ſe non iudicem, ſi verò poſt reſcriptum, ſi fuit excõmunicatus eb cauſam ſibi comminiſſam, eum abſoluet ſeruato iuris ordine, ſi verò ob aliam

cauſam

cauſam, ſi abſolutio Papæ reſeruatur eſt ad eum remittendus, ſi non, ad ſuum excommunicatorem, qui ſi malitiosè eum nõ vult abſoluere, delegatus abſoluet, ſed ſi allegat iuſtam cauſam cur non abſoluat, ſi offenſa eſt manifeſta, vel contumacia, non eſt abſoluendus, niſi ſatisfaciat, ſi verò non eſt notoria, ſufficit cautio de ſatisfaciendo. Abb. in d. cap. prouidentiã. §. ſexta. nu. 1. 2. & 3. & ſic delegatus Papæ etiam acceſſoriè non poteſt abſoluere ab excommunicatione, cuius abſolutio Papæ reſeruatur: vt ibi dicit nu. 4. ratione tamen acceſſorij abſoluere poteſt excommunicatum à quocunque citra Papam, vt ibi dicit.

VIII. Si iudicibus tribus cauſa ſimpliciter delegatur, duo ſine ſub delegatione tertij procedere non poſſunt, aliàs poteſt appellari, & idem ſi adſit clauſula, *quòd ſi non omnes:* quia non valet proceſſus, niſi tertio conſulto. Abb. in c. cùm cauſa. de offic. deleg. & ſi duo ſint delegati cum clauſula, *quòd ſi ambo*, &c. vno recuſato, vt ſuſpecto, alter ſolus procedere poteſt, nec tenet proceſſus factus cum recuſato. Abb. in c. cùm ſuper. de offic. deleg. vbi & tractatur per eum quæ ſint cauſæ rationabiles recuſandi iudicem, & quòd etiã tertius comparens pro ſuo intereſſe poteſt recuſare.

IX. De natura iudicum delegatorum eſt, vt nõ habeant poteſtatem in ſolidum, ſed pro parte. Abb. in d. c. cùm ſuper. in 3. col. & ſi dubitatur an alter ex collegis habeat poteſtatem, ſi vnus ad maiorem cautelam procedit cum alio, tenet ſententia ex perſona ipſius, licèt poſteà conſtet alium fuiſſe incompetentem. Abb. ibid. 3. col. in fi.

X. Si vnus ex duobus delegatis Principis, cum clauſula appellatione remota, ſubdelegat alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec procedere, appellatione remota, quod tamen ante acceptationẽ poterat, & ſi fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam ſi fuerit ſubdelegatus non in totum. Abb. in cap. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. extra. eodem.

XI. Delegatus Principis non poteſt ſubdelegare appellatione remota, licèt fuerit delegatus cum dicta clauſula. Abb. in d. §. ſi verò.

XII. Si delegatus Papæ, ſubdelegat cauſam non in totum, pars non poteſt appellare ab eo, poteſt tamen recuſari propoſita cauſa coram delegato, qui diffiniet, qui ſi nolit recuſationem admittere, ad Papam appellatur, & vbi

recuſatur

recuſatur ſubdelegatus,iuriſdictio redit ad delegatum delegantem , ſi in totum non ſubdelegauit,ſi verò in totum , & re integra recuſetur, iuriſdictio redit ad delegatum, ſecus ſi recuſetur ex cauſa ſuperuenienti poſtquam cœpit vti iuriſdictione , qui tamen ſubdelegatus non poteſt recuſari , niſi probetur iuſta cauſa recuſationis. Abb.in d.c.§. quem verò. & §.eius verò.

Decimotertiò , ſi impeditur delegatus die ſtatuta procedere,partem hoc procurãtem puniet, & quò ad diem illam, cauſam committet , appellatione remota , niſi partes negotium prorogẽt.Abb.in c.paſtoralis §.cum autem extra.eod. & poteſt mulctare partẽ calumniosè agentem. Glo.& Abb. ibi.qui & licet ſit maior omnibus,quò ad cauſam ſibi commiſſam, in aliis tamen remanet ſubiectus ſuis ſuperioribus. Abb. ibi.& etiam ſubdelegatus à delegato Papæ iuriſdictionem habente,poteſt coereere impedientem.idem in c.ex literis.de offic.deleg.& in d.§.cum autem.vbi & declarat quãdo conſtat de malitia partis , vt cauſam committat,appellatione remota,vt ſi non ſinantur literæ legi,quid iuris.

Decimoquartò , Iudex delegatus ſubdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere , ſi in reſcripto eſt clauſula, *quòd ſi ambo &c.*& delegatus non tenetur admittere collegam ſibi adiunctum per literas ſurreptitias , nec eius ſubdelegatum.idem in c.coram de offic. deleg. & ſi adſit clauſula præclectiua *Quòd ſi ambo non poteritis intereſſe , tu frater Epiſcope procedas* : dato impedimento collegæ , poteſt Epiſcopus procedere, vt ſupra , ſed non contra. c. cum ſuper.de offic.deleg.& impeditus dicitur,qui non poteſt per ſe , licet poſſit per alium.idem in cap.coram cit.Iudex tamen ſubdelegatus delegati Papæ , non poteſt remoueri , etiam ſi facit contra formam mandati , proceſſus eſt nullus. Abb. in cap. venerabili.de offic.deleg.

Decimoquintò , ſi duo delegati ferant ſententias diuerſas , poteſt delegans acceptare quam vult,licet ſecus ſit in ſententia arbitrorum , quæ ſic non tenet, nec præſidentium concilio loco Papæ , vbi vnius contradictio inficere dicitur totum actum;Si verò ſint duo ordinarij diſcordes,tenet pro reo, niſi ſit cauſa matrimonij , teſtamenti,& huiuſmodi , ſi agitur, vt prædicta teneant , tenet pro actore , aliter valeret pro eo qui vt valeant agit , vel ſe defendit. Silu. delegatus. num.9.§.7.

Quò

13 *Delegatus qua agere debeat.*

Quò ad ſextum. Debet delegatus ſe regulare ſecundùm voluntatem delegantis, vt ea ratio quæ mouet delegantem, moueat & delegatum, cum vtatur vice delegantis. c. ſanè. 2. de offic. deleg. Abb. in cap. ſuper literis. de reſcript. ob quod dicitur & delegatus vti iuriſdictione. cap. paſtoralis. §. quoniam. vbi Abb. in 3. col. de reſcrip.

II. Vbi in commiſſione continetur, quòd ferat ſententiam, prout talis ſapiens dictauerit, tenetur ſeruare eam formam, modo apponatur nomen illius ſapientis, & locus. Hoſt. in cap. ſi pro debilitate. de offic. deleg dummodo contra propriam conſcientiam non ferat. Bart. in l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit. Butr. in cap. ex literis. de fide inſtrum.

III. Nedum delegatus, ſed etiam ſubdelegatus tenetur ſeruare forma reſcripti. Abb. in cap. venerabili. deleg. etiam ſi aliàs facilius mandatum executioni daretur. cap. prudentiam. eod. Bald. in auth. iubemus. C. de iudic.

IIII. Debet prouidere de aduocato parti, quæ non poteſt habere, dando ei domeſticum. Abb. in cap. 1. de offic. iudic.

V. Debet citare cum inſerto tenore ſui reſcripti, aliàs citatus non tenetur comparere. Guid. Pap. q. 445.

14 *Delegatus à quibus auuere debeat.*

Quò ad ſeptimum. Cauere debet delegatus ne procedat non ſeruata forma reſcripti, aliàs proceſſus eſt nullus. c. cum dilecta. vbi Abb. de reſcript. qui & cauere debet à muneribus accipiendis, ſic & Plato. 6. de Repub. ad finem: mandat vt Legati Principum, & Reipublicæ miniſtri deponant omnem priuatum immodicum affectum, nec propria commoda quærant, ſed tantum bonum publicum eos promouere debere.

In aliis videnda ſunt, quæ habentur tract. de Magiſtratibus, maximè cap. 2. ad finem.

15 *Delegati officium, vel poteſtas qua liter expiret.*

Quò ad vltimum. Finitur officium delegati ſi committit alteri cauſam, modo ſupra expoſito. Secundò, ſi moritur, quo caſu ſi commiſſio ei facta fuit ſub nomine dignitatis, debet reſcriptum de nouo præſentari ſucceſſori: quod tamen non eſt neceſſarium, ſed fateſt, quòd aſſumat cauſam in terminis quibus ſtat. Abbas in cap. quoniam. de offic. deleg. Tertiò, ſi deſinit eſſe canonicus finitur delegatio. niſi cauſa iam fuerit cœpta, quia tunc poteſt cognoſcere, etiam ſi fiat monachus, de licentia ſui prælati Abb. in dilect. cap. quoniam. in 7. col. Franch. in cap. ſtatutum. de reſcript. in 6. cap. 1.

Digitized by Google

cap.1.ne cler.vel mon. in 6. Quartò,finitur ſi moritur delegans re integra,vel deponitur,ſecus ſi lis erat conteſtata,vel citatio emiſſa ante mortem delegantis, quia ſic perpetuatur iuriſdictio. Abb.in cap.relatum in cap. gratum. de offic.deleg. niſi commiſſio ſit facta ſub nomine dignitatis , quia ſic tranſit in ſucceſſorem.Abbas in cap. licet.num.7.extra. eod. & ſi agitur de gratia , licet moriatur delegans, non expirat iuriſdictio.deciſ. 12.vel aliàs 349.& deciſ.19.in nouis.Quintò,delegatus ex cauſa remouetur poſt litem conteſtatam, & alius ſubrogatur.Abb.in cap. inſinuante.de offic. deleg.Sextò , delegatus Papæ non poteſt recuſari ſine cauſa legitima, nec etiam eius ſubdelegatus. Abbas in d.cap.ſuper quæſtionum.§.quem verò. de offic. deleg. Septimò, ſi delegans excommunicatur,re integra,ſuſpenditur iuriſdictio delegata:ſi verò res non eſt integra,non ſuſpenditur,niſi mandatum ſit nudum miniſterium.Abb.in c.licet.n.8.de offic.deleg.Octauò,ſi recuſetur, cum delegatus Principis etiam proprio motu datus poſſit ex cauſa legitima recuſari. c.cum inter.de exceptionib.c.poſtremò.de appellat.l.apertiſſimi. C.de iudic.ſi verò eſt ordinarius,petetur adiunctus.d.l.de iure tamẽ canonico poteſt recuſari. Abb.in cap. 1. de maled. vt ſuſpectus. cum Princeps non præſumatur velle committere cauſam ſuſpecto , dictis iuribus. Nonò , ſi delegatus pronunciauit ſe iuriſdictionem non habere , etiam de conſenſu partium illam non reaſſumit. cap. ſignificantibus. de offic. deleg. vbi Abb. Decimò , ſi plures iudices ſimpliciter delegantur , mortuo vno expirat iuriſdictio , quò ad omnes. Abb. in cap. vno. de offic. deleg. modo quo ſupra eſt dictum,alibi.

Aduertendum præterea, quòd expirat officium per mortem eius contra quem mãdatur.cap. ſignificauit.de reſcript. re tamen integra:non expirat tamen per mortem delegantis , quando data fuit commiſſio per viam legis , & non ab homine. cap. gratum. de offic. deleg. cum lex non moriatur, vt homo. cap. ſi gratioſè. de reſcript. in 6. vt nec cum commiſſio fit ſub nomine dignitatis, quæ non perit. d. cap. Et idem videtur , vbi officiales aliquid diſponunt per viam ſtatuti,vt per mortem , vel reuocationẽ eorum non expiret illa diſpoſitio:ſecus ſi non per viam legis,vel ſtatuti,vt ſunt præcepta. Dicitur verò res integra , vt dicit Hoſt. in cap. licet.de offic.deleg. quando delegatus, vt ſupra , non cœpit

vti

rum,ita quòd poteſt adminiſtrare res ſpirituales, vt diſpenſare,conferre beneficia,ſacramenta,iudicia exercere,decreta interponere in alienationibus rerum eccleſiaſticarũ, & huiuſmodi,iuxta tamen facultatem ſibi ab Epiſcopo traditam, vt dicit Sbroz.lib.1.q.10.11.12. & quæſt.49. de vicar. Epiſc. qui ita exactè hanc rem pertractat in dicto eius libro, vt ſuperuacaneum videatur aliquid addere;ſed ſatis videatur ſi eius dicta ſub compendio, nonnullis inſertis, & ſuo ordine locatis, colligantur; & dicitur Vicarius Epiſcopi etiam qui deputatur à Capitulo ſede Epiſcopali vacante,quia eſt Vicarius ſedis,vel iuriſdictionis Epiſcopalis,vt ibi dicit q.16.

2 *Vicarius Epiſcopi quis eſſe poſſit, vel non, & qualis eſſe debeat.*

Debet autem Vicarius Epiſcopi eſſe clericus. cap.in noua. 16.q.7.Doct.in c. decernimus.de iud. non autẽ laicus etiam ſi eſſet vitæ integerrimæ, nec bigamus, niſi à bigamiæ impedimento ſit ſolutus, & cælibatum ſeruet, nec coniugatus, etiam ſi cum vnica & virgine.Gem. in c.1.de offic. vic.in 6. etiam ſi in habitu,& tonſura incederet,vt ibi dicit; & ſi laicus deputatur Vicarius intelligitur eſſe aſſeſſor. Fallit tamen ſi non in ſpiritualibus,ſed tãtum in temporalibus conſtituatur, vt ſi Epiſcopus habeat temporalẽ iuriſdictionem in aliquo loco, in quibus laicus Vicarius deputari poteſt. Archid.in d.cap.in noua. Secundò,fallit, ſi conſtituatur tantum aſſeſſor, & conſultor Epiſcopi, quia laicus eſſe poteſt. Abb. Fel. & alij in cap.2.de iud.Tertiò,fallit,ſi adſit licentia Papæ.Gem.in cap.2.de præb.in 6. Quartò,fallit,in neceſſitate, vbi in ciuitate, vel diœceſi ſint populi diuerſæ linguæ, ſic enim laicus gratia neceſſitatis,qui illam linguam calleat, ibi Vicarius eſſe,& ibi conſtitui poteſt. Abb. in c quoniam. tertiò notab.de offic.ord.

Debet etiam Vicarius incedere in habitu clericali. Et ei ſat eſt,quòd ſit prima tonſura initiatus. Cucch. tract.de Vic. Epiſc.num.50. qui & eligi debet vir bonæ,& probatæ vitæ, circumſpectus,timens Deum, veridicus, liberalis, temperatus,fortis, magnanimus, manſuetus, doctus, non declinans ad hos, vel illos, ſed cauſam aſpiciens.Cucch. de vic. Epiſc. nu.44. *& indigena non exterus, ſi ibi idoneus habetur, cum mores hominum ibi extantium magis notos habeat*: vt ibi dicit Cucch.num.53. tametſi in hoc dici etiam poſſit, ſatius eſſe,vt exterus eligatur,ne odio, aut gratiæ cauſa à recto declinet, nulli enim adminiſtratio ſuæ patriæ facilè eſt permittenda.l.nullus apparitor.C.de diuerſ.offi.lib.12. & l.fi.C.

de crim. ſacril. *nec debet eſſe minor viginti quinque annis.* c. cum in cunctis. §. inferiora. vbi Abb. & Dec. de elect. nec in hoc Epiſcopus poteſt diſpenſare, & conſtitutus à Capitulo ſede vacante in cauſa hæreſis, debet attigiſſe quadrageſimum annum, aliàs non valent geſta per eum. Sbroz. d. lib. 1. q. 35. *& eſſe debet Doctor, vel licentiatus in iure canonico, vel aliàs idoneus quantum fieri poteſt.* cap. 16. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. Sbroz d. lib. q. 36. poteſt etiam canonicus regularis eſſe Vicarius Epiſcopi. Doct. in c. ſi quis. 68. diſt. Cucch. d. tract. num. 57. de licentia tamen ſuperioris ſui. idem nu. 58. *& Monachus de licentia Abbatis.* Abb. in cap. fin. de cler. ægrot. & etiam ſede vacante, & locum tenens Vicarius Epiſcopi, de licentia tamen, vt ſupra, niſi ſit Monachus habens adminiſtrationem, vel niſi Abbas mortuus ſit, vel abſens, & neceſſitas vrgeat, vel vtilitas monaſterij, quia ſic ſine licentia id agere poteſt, dummodo ſecum habeat ſocium ordinis ſui, & ſi ſine licentia prædicta id agit, præterquam in dictis caſibus, ſententia non tenet, niſi eam præſumatur habere, quia ab Epiſcopo toleretur, vt ibi dicit Sbroz. q. 38. & 39. *Non tamen regularis ordinis Mendicantium, nec qui iudex laicus fuit maleficiorum, ſi exercuit ſanguinis ſententiam:* vt ibi dicit q. 40. & 41. Canonicus verò ſecularis Vicarius Epiſcopi eſſe poteſt, & Capituli ſede vacante, vt ibi dicit q. 42. & etiam Cardinalis, & Epiſcopus poteſt eſſe Vicarius alterius Epiſcopi in vrgenti neceſſitate, aliàs non, vt ibi dicit quæſt. 43.

3 *Vicarius ab Epiſcopo cõſtitui debet, aliàs ab Archiepiſcopo cogi poteſt.*

Tenetur verò Epiſcopus ſibi Vicarium conſtituere, quo deficiente Archiepiſcopus eum poteſt, ſeu Metropolitanus conſtituere. Abb. in cap. quoniam, de offic. niſi Epiſcopus ſit captus à Turcis, qui ſic nec eum poteſt conſtituere, nec beneficia conferre, nec ante apprehenſionem poſſeſſionis Epiſcopatus, licet per Papam Epiſcopus ſit pronunciatus. Sbroz. d. lib. 1. q 46 qui debet conſtitui generalis Vicarius in temporalibus, & ſpiritualibus, aliàs conſtitutus tantum in temporalibus non poteſt exercere ſpiritualia, vt ibi dicit, & debet conſtitui cum ampla & libera facultate, & cum iuriſdictione, vt ibi dicit quæſt. 49. licet Epiſcopus poſſit conſtituere Vicarium in quolibet loco diœceſis, & ad actum ſpecialem: vt ibi dicit quæſt. 47. 48. & 49. Poteſt tamen Epiſcopus plures Vicarios ſibi conſtituere generales, & etiam Capitulum ſede vacante, tam in ſolidum, quàm ſimpliciter,

& pro

& pro parte,& etiam creare poteſt Vicarium perpetuum ſibi, vniendo illi officio beneficium de conſenſu Capituli, & etiam ſpecialem ad conferendum beneficia, quod tamen non poteſt concedi niſi Vicario generali,non tamen quò ad beneficium certum,ac ſi ſit vacãs,vt ibi dicit quæſt.52. quæ ibi declarat, cum multis ampliationibus, & limitationibus. Non poteſt tamen,vt ſupra,dare facultatem Vicario conferendi certum beneficium non vacans, vacans tamen ſic, & recipiendi reſignationem beneficij, & id conferendi ſic reſignatum, etiam viuæ vocis oraculo id faciendo, in cuius etiam Vicarij electione, conſenſus Capituli non requiritur, vt ibi dicit quæſt.53.& 54.

Tenetur verò Epiſcopus Vicario conſtituto congruum conſtituere ſalarium. Doct.in cap.ſi Epiſcopus.de offic.vic.in 6. & etiam id procedit etiam ſi non ſit conuentum de ſalario, adhuc enim cõgruum illi debetur, ſi ex extraordinariis maximè multum non lucratur, etiam quòd ſit Vicarius Capituli ſede vacante, deductis tamen expenſis hoc caſu, quas domi eſſet facturus, & etiam Capitulum debet ſoluere ſalarium Vicario Epiſcopi pro tempore,quo Epiſcopus vixit,de bonis ipſius Epiſcopi,ſic tamen, vt Epiſcopus non teneatur ſoluere ſalarium Vicario præceſſoris; vt dicit Sbroz.d.lib.1. q.55. in quo tamen vltimo dicerem non eſſe id verum, ſi præceſſor non ſit ſoluendo,ſic enim debita per eum contracta ſunt de bonis eccleſiæ à ſucceſſore ſoluenda, vt not. in cap.cum eſſes. de teſtam.in cap.1. de ſolut. quæ ſcilicet ſunt contracta pro neceſſitate eccleſiæ,vt hic. 4 *Vicario debet Epiſcopus congruũ ſalariũ conſtituere.*

In tantum verò eſt neceſſaria conſtitutio, vel deputatio Vicarij, vt ſi Epiſcopus id agere negligat, Metropolitanus ſuppleat,eóque deficiente, aut negligente, antiquior ſuffraganeus eum coget. Conc.Trid.ſeſſ.24.c.16. Cucch. d.tract. nu.39. Capitulum tamen,Epiſcopo viuente, eo abſente,vel negligente nõ poteſt Vicarium conſtituere.Berous.conſ.23. eo tamen mortuo poteſt electum ab Epiſcopo confirmare, vel alterum eligere. Sbroz. d.lib.1. q.60. & dum agitur de electione Vicarij, Archidiaconus interim ſuſtinet eius vices, vt ibi dicit q.61. nec Archiepiſcopus,poteſt tamen Vicarium conſtituere in diœceſi ſuffraganei ad faciendum citationes,& inhibitiones in cauſis appellationum ad Archiepiſcopum deuoluendis,niſi conſuetudo adſit præſcripta ſpatio quadraginta annorum.Sbroz.ibi quæſt.63. 5 *Vicarius à quo eſt conſtituendus.*

6 *Vicarius qua forma ſit conſtituendus.*

Debet verò Vicarius Epiſcopi in ſcriptis conſtitui. Nec ſufficiunt teſtes, vbi id negetur, aliàs ſecus, vt nec ſi Vicarius eſſet Cardinalis, ſic enim ei eſſet credendum, & idem ſi eſſet Epiſcopus, vel ſi Epiſcopus eſſet præſens, vel ſi quid ſpeciale ei cõmiſiſſet viuæ vocis oraculo, vel ſi eius iuriſdictio eſſet notoria, & hæ literæ initio Vicariatus ſunt publicandæ, & ſi continent ſpecialia mandata, non creditur Vicario ſine literis, nec vbi Epiſcopus eſſet abſens, niſi literæ ſint amiſſæ, quia tenor illarum teſtibus poteſt probari. Sbroz. d. lib. q. 64. Et vbi ei committuntur requirentia mandatum ſpeciale, debent in literis exprimi; vel poni clauſula generalis in mandato, & omnia alia, &c. cum expreſſione aliquot ſpecialium, quia ſic etiam ſpecialia poterit explicare, cum plena & libera poteſtate agendi etiã quæ requiunt ſpeciale mandatum, aliquibus ex iis expreſſis, dummodo non ſint maiora expreſſis, vt ibi dicit Sbrozius quæſt. 65. & eſt credendum Vicario Epiſcopi, in his quæ dicit ſibi conceſſa; ſi veniunt ex generali commiſsione, aliàs non ſine literis, vt ibi dicit quæſt. 66. Solent tamen in literis exprimi requirentia mandatum ſpeciale: vt ibi dicit quæſt. 67. modo quo ſupra, & in ſumma, poteſtas Vicarij menſuratur ex forma literarum conſtitutionis eius Vicariatus, vt ibi dicit q. 68.

7 *Vicarius quibus prærogatiuis, & honore fruatur.*

Tertium dictum: *Vicarius Epiſcopi, multis prærogatiuis potitur*, primò enim dicitur habere dignitatem cum adminiſtratione rerum ſpiritualium. glo. in clem. 2. & ibi Anch. Card. & Imol. de reſcript. Abb. in c. quoniam. nu. 11. de offic. deleg. Staphil. de lit. grat. & iuſt. tit. de modo, & forma. cap. de dignit. perſ. num. 12. Secundò, excuſatur à reſidentia ſui beneficij, & facit in abſentia fructus eius ſuos. c. ad audientiam. c. de cætero. de cler. non reſid. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vic. Epiſc. nu. 5. niſi conſuetudo in contrarium exiſtat. Tertiò, dicitur vicedominus. Abb. in c. 2. ne præl. vic. Rota. deciſ. 378. tit. de offic. vic. in nou. & multa ei committi poſſunt quæ aliis non valent. Feli. in c. quod ſedem. de offi. ord. Quartò, honoratur ob dignitatem Epiſcopalem cui inſeruit, vt & Auguſta ob Imperatorem, Card. in clem. 2. de reſcript. Abb. in c. quoniam. de offic. deleg. & ideò præcedere debet in eccleſia quamlibet dignitatem primam poſt Epiſcopum. Sbroz. lib. 2. quæſt. 26. num. 6. ſi incedit, vt Vicarius, & nõ vt canonicus, vt habetur lib. diu. deciſ. 280. in manuſcr. Patiſ. de reſig. ben. lib. 7. quæſt. 24. in fin & iudices, ac Magiſtratus

ſtratus ſeculares, vt ibi dicit Sbroz.num 5. niſi ſint Præſides prouinciarum,& Gubernatores ciuitatum à Papa creati, qui maiores ſunt omnibus in prouincia exiſtentibus, præter Papam,vt ibi dicit.nu.26.vel niſi Epiſcopus eſſet præſens, tunc enim ſecularis Magiſtratus Vicario Epiſcopi præfertur, vt dicit Menoch.conſ.257.nu.94.& declarat Sbroz. d.q. in fin. Quintò, deputari poteſt conſeruator, etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante,modo ſit Vicarius generalis, qui conſeruator datur à Papa, quando vult aliquos eximere à poteſtate iudicis odinarij,dat enim eis cõſeruatores, qui oportet vt ſint Epiſcopi,vel habeant prælationem,aut dignitatem in eccleſiis Cathedralibus,vel collegiatis.c. fin. de offic. deleg. in 6.vel perſonatum. Sbrozius d lib.2 q.27. Sextò, priuilegiatur, vt ei committere poſſit Epiſcopus illa quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis.Abb.in c.accedentibus.nu.2.& 3. de excel.præl cui & committi poſſunt multa, quæ aliis non poſſunt Felin.in c.quod ſedem.nu.2. de offic. ordin. Septimò, Epiſcopo abſente, vel ſi id competat Epiſcopo iure ordinario,poteſt Doctoratus inſignia conferre ex ſpeciali mãdato, ex generali verò etiam creare notarios.Sbroz.d. lib.2.q.29. Octauò,ſi Epiſcopo competit ex iure ſpeciali, vel conſuetudine facultas interueniendi alicui electioni, vel præſtandi conſenſum alicui ſtatuto, licet id non competat Vicario præſente Epiſcopo,eo tamen abſente id competit,quia tunc ſat eſt Vicarij authoritas,vel conſenſus, aut conſilium; niſi agatur de collatione beneficiorum, id enim non poteſt ſine ſpeciali mandato peragere. Sbroz.d.lib.2.q.30. Nonò, priuilegiatur,quòd habet merum,& mixtum imperium, & iuriſdictionem.Doct.in c.cum contingat.de foro compet.qui tamen merum imperium exercere non poteſt ſine mandato ſpeciali.Sbroz.d.lib.2.q.165. & 167. Decimò, quòd cum offendens dicitur ipſum Epiſcopum offendere,quod intel igitur vbi id agit ratione officij, ſecus ſi ob odium priuatum, vel ab eo iniuria ſit affectus extra officium, & non in executione officij.Sbroz.lib.3.q.60.Vndecimò,poteſt erigere ſibi tribunal in quocunque loco diœceſis,& ciuitatis,modo locus ſit honeſtus, & partibus tutus., & ſi is locus eligatur pro iuridico, modo domus non ſit laicorum, & cauſa ſpiritualis, niſi conſuetudo extet in contrarium, vt dicit Sbroz.lib.1.q. vlt.Duodecimò, dicitur habere idem tribunal cum Epiſcopo, vnde à ſententia eius diffinitiua non appel-

latur ad Epiſcopum conſtituentem. Guid. Pap. q. 436. nu. 41. ſecus ab interlocutoria, vt ibi dicit addit; vt & poteſt appellari à collatione beneficij facta à Vicario generali ad Epiſcopum. ex deciſ. 7. Rotæ. tit. de offic. vic. in nouis. vt & poteſt dici de nullitate ſentẽtiæ Vicarij genetalis, & peti reſtitutio in integrum coram Epiſcopo contra eam. Maranta. 4. p. diſt. 5. nu. 382. vt & à ſententia delegati Epiſcopi appellari poteſt ad eum, vt is alium deputet. cap. ſi quis contra. ver. exequutor. de foro cõpeten. vt & ſi Epiſcopus deleget cauſam particularem, appellatur ad eum, vel Vicarium generalem. Card. in cle. 2. q. 24. de reſcript. niſi id faciat in fraudem Metropolitani, plures cauſas delegando. Franch. in c. Romana. in prin. de appell. in 6. & pariter à ſententia Vicarij foranei appellatur ad Epiſcopum, vel Vicarium generalem. gl. in d. clem. 2. Rota. deciſ. 3. de offic. vic. in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius habet ordinariam poteſtatem.*
2 *Vicarius habet eandem poteſtatem, quam Epiſcopus, & quomodo.*
3 *Vicarius qua poſſit in particulari, ſcilicet reſtituendo in integrum, & exequendo ea qua ſunt iuſtitiæ, &c.*
4 *Vicarius qua non poſſit ſine ſpeciali mandato.*

De poteſtate Vicarij. Ver. 2.

1 *Vicarius habet ordinariam poteſtatem.*

EX officio iniuncto, *multiplici potitur Vicarius poteſtate, cum dicatur habere ordinariam poteſtatẽ.* gl. in c. Romana & ibi Doct. de appellat. in 6. quod procedit etiam in Vicario Capituli ſede vacante. Paui. de pot. ca. ſede vac. 2. p. prin. q. 10. num. 8. & 9. etiam ſi nunquam ſederit pro tribunali, quia illam habet actu; quod intelligitur ſi ſit Vicarius generalis Epiſcopi, non autem in Vicario foraneo, niſi ad vniuerſitatem cauſarum ſit deputatus. Secundò, declaratur in his quæ iure communi, & generali conceduntur Vicario Epiſcopi, quia in illis eſt ordinarius, ſecus ſi vltra ei aliquid ſpecialiter cõmittitur, ſic enim eſt delegatus non ordinarius, niſi ſpecialia ſimul cum poteſtate

ſtate ordinaria ei committantur, tunc enim eſt ordinarius. Sbroz de Vicar. lib. 2. q. 55. & dicitur præeſſe toti territorio, vt ibi dicit. num. 21.

II. *Vicarius dicitur habere eandem poteſtatem quam habet Epiſcopus, & idem tribunal cum eo habere, & aſſociatus ei in iuriſdictione, & regulariter omnia poteſt, quæ Epiſcopus, & cognoſcere omnes cauſas territorij, etiã ſi creatus eſſet ab Archiepiſcopo inuito Epiſcopo: & regulariter Vicarius eſt adeundus, qui licet de iure ſit creandus cum conſenſu Capituli, tamèn conſuetudo contrarium obtinet.* Sbroz. d. q. 55. nu. 11. 12. & 13. quæ tamen ſupra narrata procedunt in his quæ competunt ex iuriſdictione ordinaria, non autem delegata, quia Epiſcopus, & Vicarius non ſunt, idem in his quæ competunt de iure ſpeciali, vt nec exercere poteſt cauſas criminales, nec conferre beneficia, licet ſint de ordinaria iuriſdictione, ſine ſpeciali mandato: cùm maior ſit poteſtas Epiſcopi, quàm eius Vicarij. Gem. in c. licet. de offic. vic. in 6. Vnde nec concurrere poteſt cum Epiſcopo, nec in omnibus eſſe ſuperior, vt Epiſcopus, nec in omnibus ei eſſe par: vt nec Vicarius Archiepiſcopi habet iuriſdictionem in Epiſcopos ſuffraganeos, quam habet Archiepiſcopus, niſi eo abſente, & quo ad cauſas ciuiles tantum, non autem criminales, quæ Papæ reſeruantur, qui tamen tunc eos poteſt excommunicare, ſuſpendere, & interdicere. Sbroz. d. lib. 2. q. 57. & 58. qui tamen Vicarius Archiepiſcopi, nec etiam Archiepiſcopus habet poteſtatem in Vicarium Epiſcopi, & ſuffraganei, niſi caſibus quibus & contra alios eius ſubditos procedere poteſt, qui ex cauſa etiam poteſt eum excommunicare, & procedere contra eum quando aliquid facit in iis quæ ſunt iuriſdictionis, non autem ſi delinquit, vt priuatus, niſi vt quilibet alius ſubditus ſuffraganeorũ. Sbroz. d. lib. 2. q. 59.

2 *Vicarius habet eandem poteſtatem, quam Epiſcopus, & quomodo.*

III. *Vicarius poteſt in integrum reſtituere, maiorem & minorem ex cauſa, tam aduerſus ſententiam propriam, quàm Epiſcopi, niſi tranſierit in rem iudicatam.* Abb. in c. ex literis. de in integ. reſtit. Sbroz. tract. cit. lib. 3. q 13.

3 *Vicarius quæ poſſit in particulari: ſcilicet reſtituẽdo in integrum, & exequendo ea quæ ſunt iuſtitiæ, &c.*

IIII. *Poteſt expedire ea quæ ſunt Iuſtitiæ, & neceſſitatis, non autem ea quæ ſunt meræ gratiæ ſine ſpeciali mandato, quia id ſpectat ad Epiſcopum.* glo. in cap. ſi Epiſcopus. de pœn. & rem. in 6. etiam ſi Epiſcopus non ſit in diœceſi, niſi ex ſpeciali mandato in caſibus quibus Epiſcopus poteſt diſpen

dispensare,& remittere pœnam.Sbroz.lib.2.q.38.

V. *Vicarius non censetur exclusus facta mentione de Episcopo,sed continetur sub Episcopi mentione.*Fel.in cap. si quis contra.nu.5.de foro compet.Sbroz.lib.2.q.43.nu.29.

VI. *Potest cognoscere causas beneficiales ciuiliter motas, non autem criminaliter,nisi ex speciali mãdato, vel nisi esset creatus à Papa* Sbroz.d.lib.2.q.125.nu.1.2.& 3.

VII. *Potest sequestrare possessionem beneficij cum fructuum custodia apud idoneam personam*, idem ibi lib. 2. q. 126. & arctare illicitum possessorem ad ostendendum titulum.idem d.lib.q. 127. & etiam potest mandare executioni sententiam suam.idem d.lib.q.128. num.1. & inhibere iudici seculari ne instrumentum, quasi vsurarium exequatur. Franch. in c. cum teneamur. num. 24. de appell. Bald. in l. hac consultissima.C.de testam. qui & potest reuocare inhibitionem, & reuocationem inhibitionis in causa vsurarum : & potest recipere cautionem de restituendis vsuris ab hæredibus vsurarij manifesti, & compescere per censuras, dominos, & vniuersitates ne permittant alienigenas conducere domos in terris suis ad fœnus exercendum, & inhibere iudici laico ne procedat contra clericum, qui falsum coram eo deposuit.idem Sbroz.d.lib.2.q.148.& 149.

VIII. *In criminibus mixti fori potest procedere contra laicos per viam captura, dummodo prælatus hanc facultatem legitimè præscripserit, aliàs non.*Sbroz.d.lib.q.152. qui & potest inferre torturam absque metu irregularitatis, & mandare laicis ministris, vt torqueant clericum, etiam si is postea sit ad mortem damnatus, si id facit cum assistentia iudicis secularis, quæ tamen tortura non debet esse nimis sæua. Sbroz.d.lib. q. 153. vt nec debet verberare clericos, si immodica sit verberatio, secus si modica, etiam quòd aliqua effusio sanguinis fiat. Sbroz.d.lib.quæst. 154. numer. 3. & 5. qui & potest imponere pœnas pecuniarias clericis, & illas curiæ Episcopali applicare.cap.dilectus. de offic.ord.Sbroz.d.lib. 2.q. 160. & dare potest consilium Inquisitori in causa hæresis Episcopo absente. Sbroz. d. lib. q. 161.& 162. & potest requirere Magistratus seculares, vt faciant obseruare constitutiones contra hæreticos, vt & eos cogere ad exhibendum statuta facta contra sanctum officium Inquisitionis;priuando etiam illos officio.Sbrozius d. lib.q.163.& 164.

IX. *Potest*

IX. *Potest absoluere inquisitum absque mandato speciali, non à crimine, sed ab inquisitione ad effectum transmittendi inquisitum ad Episcopum ab eo puniendum, si inuentus fuerit culpabilis.* Diaz. in pact. crim. can. c. 5. num. 5. Sbroz. d. lib. 2. cit. q. 166. qui & potest exercere actus voluntariæ iurisdictionis extra diœcesim, sine mandato speciali. Fel. in c. ex parte. col 3. de constitut. Sbroz. d. lib. 2. q. 66. exceptis casibus, de quibus Sbrozius d. lib. q. 194. quando scilicet authoritas spectat Episcopo de consuetudine, vt in electione Archiepiscopi, vel in collatione Doctoratus, vel in collationibus, aut permutationibus beneficiorum, etiam si sibi concederetur, quòd possit recipere resignationes, & institutiones, nec in alienationibus rerum ecclesiæ, nec vbi ius specialiter requirit authoritatem Episcopi, nec in his quæ non pertinent ad eius iurisdictionem, vbi dicit Sbroz. qui tamen potest interponere authoritatem in alienationibus minorum. Sbroz. d. lib. q. 55. num. 22.

X. *Potest facere constitutiones, edicta, & statuta constringentia totam diœcesim.* Abb. in c. cũ olim. de maior. & obed. & etiam Capitulum sede vocante, non potest tamen Vicarius statuere super his quæ competunt Episcopo iure speciali, vel in arduis. Sbroz. d. lib. q. 168. & potest etiam mandare magistratui seculari, ne relaxet eum qui est in carceribus suis, nec eum relaxet sine eius licentia, & potest cogere eum sub pœna excõmunicationis ad præstandum sibi brachium seculare, in criminibus tamen mixtis debet ei fides fieri de processu, & modo subsit causa id petẽdi, scilicet quando alia remedia deficiunt. Sbroz. d. lib. q. 190. qui & potest deputare Cancellarios, Notarios, & Nũtios, qui arma deferre possunt pro executione iustitiæ. Sbroz. ibi. q. 191. qui & priuare potest officiis officiales seculares in concernentibus fidem. idem d. lib. q. 26. nu. 19. vt suprà est dictum.

XI. *Potest dare curatorem minoribus ad exercendas lites spirituales, & in emancipationibus liberorum interponere authoritatem: non tamen in his quæ ad suam instructionem non pertinent.* Sbroz. d. lib. q. 194. qui & potest dare licentiam religioso professuro renunciandi bonis, & se obligandi. cap. 16. sess. 25. in Trid. Conc. Sbroz. d. lib. quæst. 206. qui & Episcopo absente, vel impedito, vel de eius speciali mandato potest, & debet explorare voluntatem virginis volentis suscipere habitum regularem, vel postea profiteri.

Digitized by Google

cap.17.d.ſeſſ.25. de regul. Sbroz.d.lib. q. 207. qui & remittere poteſt denunciationes in matrimoniis, vt dicit Sbroz. d.lib.q.201.

XII. *Poteſt inſtituere præſentatum à patrono ſine mandato ſpeciali*.gl. Franch.& alij in c.ex frequentibus. de offic. vic.in 6.vt & Capitulum ſede vacante. c.1.de inſtit. in 6. & etiam poteſt admittere tantum præſentatum,& recipere reſignationem in manibus eius factam beneficij ſpectantis ad Epiſcopi inſtitutionem,vel collationem,& etiam poteſt cogere patronũ eccleſiaſticum poſt præſentationem ad dandam portionem ſufficientem Vicario, & ſi ſit controuerſia inter patronos,poteſt reliquias tollere, & inhibere ne celebretur,qui tamen non poteſt præſentare, vel inſtituere ſeipſum. Sbroz.d.lib.q.11.

XIII. *Poteſt vnà cum examinatoribus adeſſe examini parochialium,Epiſcopo impedito*. c. 18. ſeſſ. 24. de reform. in Trid.Cõc.qui & accedere poterit cui parti voluerit, vbi vota ſint paria,vel ſingularia, & etiã examinare perſonas tam ſeculares,quàm regulares ad nutum amouibiles deputandas ad curam animarum in monaſteriis, vel domibus Vicariorum quibus imminet cura animarum perſonarum ſecularium.ſeſſ.25 de regular. c.11. in Trid. Conc. exceptis monaſteriis Cluniacenſium, vel locis in quibus Abbates generales,vel capita ordinum ſedem principalem habẽt,& in aliis monaſteriis in quibus Abbates, vel alij ſuperiores regularium iuriſdictionem Epiſcopalem, & temporalem in Parochos,& parochianos exercent. d. c.11.a fin. vel niſi Epiſcopus nominarit aliquot Vicarios quibus Vicarius conferret, quos tamen ſi Vicarius inhabiles repererit,monere debebit Epiſcopum.Sbroz.d.lib.2.q.211.

XIIII. *Poteſt excommunicare etiam Epiſcopum ſuffraganeum abſente Archiepiſcopo,ſi ſit eius Vicarius, etiam ſi Vicarius Epiſcopi non ſit ſacerdos, & etiam iudices qui denegant moniti ſacramenta damnatis ad mortem, & etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante, idq; non poteſt facere principaliter puniendo crimina, cùm illa non poſsit iure communi cognoſcere*. c.2.de offic. vic. in 6. ſed conſequenter ne eius iuriſdictio ſit eluſoria. Sbroz. d. lib. 2. q. 168. & poteſt etiam concedere excommunicationes ad finem reuelandi. vt c.3.ſeſſ.25.in Trid.Conc congreg.deciſ.12.& etiam poteſt denunciare publicè religioſos, qui clericis, vel laicis extre-

mam

mam vnctionem, vel Euchariſtiam miniſtrarunt, vel matrimonia celebrarunt, ſine licentia ſpeciali Epiſcopi, vel Parochi, vel qui excommunicatos à canone, præterquam in caſibus à iure expreſſis, vel ſine priuilegio apoſtolico, abſoluere attentarint. clem. 1. de priuil. modo ei conſtet de excommunicatione. Sbroz. d. lib. q. 169. qui & anathematizare poteſt ſine mãdato ſpeciali. Sbr. d. l. 170. qui & poteſt ſe intromittere de criminib. quæ nõ ſunt merè eccleſiaſtica, vel mixta, indirectè, quò ad pœnitentiã imponendam, & delictum prohibendum. c. nouit. de iudic. & etiam excõmunicare eum qui damnum dedit ratione peccati. d. c. ſi ſacerdos. de offic. ord. & de cauſa temporali conſecutiua ad eccleſiaſticam, vt de dote. Abb. in c. gemma. de ſponſ. & excõmunicare adulteros. Abb. in c. cùm haberet. de eo qui duxit in matrim. & concedere monitoria contra detinentes res alienas, ex conſuetudine ſaltem. Sbroz. d. lib. q. 171. etiam quòd non ſit ſacerdos, qui & poteſt abſoluere excommunicatum, etiam ſi Vicarius ſit extra diœceſim, & etiam quòd non ſit ſacerdos, reſpectu pœnæ non autem culpæ, niſi ſit ſacerdos, vnde melius eſſet vt remitteretur ad ſacerdotem abſoluendus. Si tamen Vicario eſſet delegata tantùm excommunicationis ſententia, non poſſet tunc à ſe excommunicatum abſoluere, niſi quando id in commiſſione habeatur, niſi ab Epiſcopo haberet mandatum ad excommunicandum, ſi enim in contumaciam excommunicauit, poterit abſoluere, niſi cauſa ſit commiſſa cum termini præfixione, qui ſit elapſus, tũc enim non poterit Sbroz. d. lib. q. 172. & poteſt etiam Vicarius abſoluere excommunicatum ab Epiſcopo, ſi Epiſcopus non ſit in diœceſi, vel loco vicino, aliàs non, niſi habeat mandatum ſpeciale abſoluendi. Sbrozius d. lib. q. 174. qui & poteſt abſoluere excommunicatum à delegato Epiſcopi, eo abſente, vt ſuprà. Sbroz. d. lib. q. 175. & è conuerſo poteſt Epiſcopus abſoluere excommunicatum à ſuo Vicario, niſi cauſa à Papa, vel alio ſit ei delegata. Sbroz. d. lib. q. 177. & ſi ſit Vicarius Archiepiſcopi poteſt abſoluere excommunicatum à Vicario Epiſcopi ſuffraganei, cùm ad eum prouocatur. c. venerabilibus. §. 1. de ſent. excõ. in 6. etiam ſi excommunicatio lata ſit poſt appellationem, conſtito, quòd ex tali cauſa ſit ad Archiepiſcopum appellatum, quia ad cautelam eſt relaxanda præſtita cautione de parendo mandatis eccleſiæ. d. c. §. ſed ſi. vbi Io. And. niſi ſit certum excommunicationem eſſe

iuſtam,

iustam, quia tunc est remittendus ad excommunicatorem. d.c.§.sanè, nisi excommunicator requisitus malitiosè denegasset absolutionem. d. §.& etiam id procedit quando excommunicatus adiuit Archiepiscopum per viam appellationis,non autem per viam quærelæ, vel si excommunicatio esset apertè iniusta, vel periculum esset in mora, quia tunc Vicarius Episcopi etiam per viam quærelæ aditus in casibus prædictis potest absoluere ad cautelam cum cautione de stando iuri,& de parendo mandatis ecclesiæ. d.c.in princ. & §.porrò.non tamen ad id tenetur; & cõtumax probatus absolui non potest,nisi cum cautione de stando iuri, & solutis expensis, secus in contumace præsumpto. Sbrozius d.lib. q. 178.qui & absoluere potest excommunicatum à canone,nisi absolutio Episcopo sit specialiter reseruata,vt si Episcopus in eius constitutione talem absolutionem sibi reseruet, vel nisi talis excommunicatus sit exemptus ab ordinario, quia non potest absolui à Vicario,vt nec si Episcopus excommunicarit, etiam quòd non reseruarit sibi absolutionem, nisi sententia sit generalis. Sbroz.d.lib.q.179. qui Vicarius non potest sine mandato speciali absoluere excommunicatum à canone pro violenta manuum iniectione in clericum, nisi vbi & inferior sacerdos potest absoluere, vt nec Vicarius id potest sine speciali mandato. Sbroz. d. lib. q. 180. qui etiam Vicarius potest alteri committere absolutionem excommunicati,casibus quibus ipse potest absoluere.Sbroz. d. lib.q.181.

XV. *Vicarius potest suspendere, & interdicere.* Abb.in c. cùm ab ecclesiarum. num.4. de constit. etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, nisi suspensio sit perpetua,vel multum diuturna, quam nec Episcopus potest ferre sine Capitulo.Sbroz.d.lib.q.182. qui & potest relaxare interdictum, & absoluere à suspensione. Nau. c.27. num. 158. 159. & 161. qui tamen non potest sine speciali mandato absoluere à suspensione iuris, nec id nisi in casibus quibus Episcopus potest, idque quando suspensio est in contumaciam lata, non autem in pœnam delicti, quia tunc Vicarius non potest absoluere, nisi delictum sit occultum, nec deductum ad forum contentiosum, quia tunc Vicarius specialiter deputatus absoluere potest à suspensione, etiam in casibus Papæ reseruatis.c.6.sess.24.in Trid.Conc.& ex speciali cõmissione potest Vicarius relaxare interdicta casibus quibus Episcopus

ſcopus poteſt,qui tamen non poteſt abſoluere ſuſpenſum in caſibus Epiſcopo ſpecialiter per Papam demandatis. Sbroz. d.lib.q.185.& 186.

Decimoſextò: *Poteſt abſoluere à iuramento,vel id relaxare ex cauſa.* Sbroz.d.lib.q. 187. etiam parte non citata ad finem agendi tantum, ex conſuetudine, non verò ad finem tollendi vinculum:modo Vicarius habeat omnimodam poteſtatem in omnibus cauſis,& factis, vel aliquid ſpeciale ſit enumeratum, & vbi ſpecialia enumerata ſint paria ſaltem abſolutioni iuramenti, niſi petens abſolutionem iam eſſet factus periurus, quia Vicarius non poteſt abſoluere à periurio.Sbroz.d.q.187.

Decimoſeptimò: *Poteſt exhibere ſacerdotibus ad Epiſcopum recurrentibus ſacramenta, quæ ſunt ordinis preſbyteralis,ſi ſit ſacerdos, & habeat mandatum ſpeciale: quæ verò ſunt ordinis Epiſcopalis non.* Sbroz.d.lib.2.q.11.qui tamen licet, vbi non eſt ſacerdos exequi non poſſit ea quæ ſunt fori pœnitentialis, poteſt tamen concedere facultatem alicui exequendi ea quæ ſunt fori pœnitentialis, & dare licentiam ſubdito eligendi ſibi confeſſorem, & audire poteſt confeſſiones ſi eſt ſacerdos ex mandato ſpeciali, qui tamen non debet dare licentiam religioſis miniſtrandi ſacramenta clericis alienæ parochiæ,ſicut presbyter parochialis. Sbroz.d.l. q.13.14.15.& 16. qui & poteſt ſi eſt ſacerdos publicas iniungere pœnitentias,& eodem mandato reconciliare pœnitentes, quando Epiſcopus ſit abſens, & Vicarius ſit ſacerdos. Sbroz.d.lib.q. 17.& 18.qui tamen non poteſt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, nec vota commutare ſine ſpeciali mandato.Sbrozius d.lib.q.1.19.& modo ſit ſacerdos,qui tamen cum dicto mãdato poteſt id alteri committere. Sbroz. d.q. 19. num. 5. cum ſeq. qui & de mandato ſpeciali poteſt prædicare.Sbroz.d.lib.q.21.

Decimooctauò: *Poteſt concedere dimiſſorias ad ordines etiam ſacros, etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante in arctatis,vel poſt annum omnibus.* Et idem de Vicario, dummodo in hoc ſpeciale mandatum habeat,vel ſi illi ſint commiſſi aliqui caſus ſpeciales cum clauſula generali, vel Epiſcopus ſit abſens,vel ſucceſſerit Vicariis,qui eam facultatem habebant ob bonam fidem. Sbroz.d.lib.2.q.41.

Decimononò: *Agere & experiri poteſt in iudicio, ac ſi eſſet procurator Epiſcopi* Sbroz.d. lib.2.q.48.in fin. qui & cogere

gere poteſt fideicommiſſarios laicos ad exequendum pias voluntates defunctorum. Sbroz. d. lib. q. 50. & prorogare iis tempus executionis piarum voluntatum, & in aliquo poteſt commutare teſtatoris voluntatem Sbroz. d. lib. q. 50. 51. & 54. & exigere rationem à religioſis etiam exẽptis de executionibus teſtamẽtorum. idẽ ibi q. 52. qui & punire poteſt exceſſus officialium laicorum, vt Cancellarij, notariorum, nuntiorum ſibi ſeruientium, imò etiam familiariũ Epiſcopi, modo hoc caſu id notum faciat Epiſcopo. Sbroz. d. lib. 2. q. 146. qui & poteſt imponere laicis pro crimine eccleſiaſtico, pœnam pecuniariam ſi illa magis timetur, omiſſa ſpirituali. Ioan. And. in c. 1. de homic. Abb. in c. licet. de pœnis. vbi dicit, ad quem vſum illa pecunia ſit applicanda, qui & poteſt excommunicare non reuelantes furtum. Abb. in c. dilectus. de exceſſ. præl. qui & procedit contra inferentes iniuriam clericis. Abb. in cap. olim. de iniur.

4 *Vicarius qua non poſſit ſine ſpeciali mandato.*

Secundum dictum. *Tametſi ita ampla ſit Vicarij Epiſcopi poteſtas, vt ſupra eſt dictum, multa tamen ſunt, qua ſine ſpeciali mandato agere non valet.* Primò enim nõ poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, niſi ſit Epiſcopus, & proprius Epiſcopus illi ea mandet, vel ſi non Epiſcopus, id faciat de priuilegio, & mandato Papæ, reconciliando Eccleſias cum aqua prius ab Epiſcopo benedicta, benedicendo paramenta, citra calices, & patenas, & probabiliter corporalia, & generaliter ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis ex conſtitutione humana, non autem diuina, vt eſt collatio ordinum ſacrorum, Sbroz. d. lib. 2. q. 5. qui & ſi eſt Vicarius Archiepiſcopi non poteſt conſecrare Epiſcopos ſuffraganeos, niſi ſit Epiſcopus, cum mandato ſpeciali Archiepiſcopi, vt nec ei poteſt concedi vſus Pontificalium, vt mitræ, baculi, niſi à Papa, niſi ſit Epiſcopus, quia tunc proprius Epiſcopus ei id cõcedere poteſt; vt nec poteſt cõſecrare Eccleſias, calices, vel patenas, conficere olea ſacra, nec ſacros ordines conferre, niſi ſit Epiſcopus de proprij licentia; vt nec poteſt ſi non eſt Epiſcopus cum prædicta licentia, conſecrare virgines, benedicere Abbates, & Abbatiſſas, vel dare eis velum conſecrationis, nec miniſtrare ſacramentum confirmationis; nec prædicta etiam Vicarius Epiſcopus exercere poteſt ſine ſpeciali mandato. Sbroz. d. q. 5. 6. 7. 8. 9. 10. d. lib. 2. poteſt tamen Epiſcopus dare ſpecialem authoritatem Vicario committendi alteri Epiſcopo ea quæ ſunt ordinis Epiſcopa-

lis,

Digitized by Google

lis,& eum inuitandi ad ea exercenda in propria diœceſi, vt & Vicarius Capituli ſede vacante poteſt inuitare Epiſcopum ad ordines cõferendos poſt annum,vel arctatis in propria diœceſi, qui tamen caſibus prædictis proteſtari debet, quòd per id nõ acquiratur aliquod ius illi Epiſcopo. Sbroz. d.lib.q.12.

II. *Vicarius ſine mandato ſpeciali non poteſt Indulgentias concedere*: quas cum eo illas poteſt concedere, etiam ſi non ſit ſacerdos,quò ad Indulgentias generales,quas dare poteſt Epiſcopus, ſecus in iis quæ ex Papæ licentia dantur per ſacerdotes,pœnitentibus,quia ſic oportet,vt ſit ſacerdos. Sbroz.d lib.2.q.40.

III. *Non poteſt ſine ſpeciali mandato diſpenſare cum inhabili*, cum eo verò poteſt diſpenſare caſibus quibus Epiſcopus poteſt,vbi mandatum id continet, & cum inhabili, ſi Epiſcopus poteſt. Sbroz.d.lib. 2.q. 33. nec per mandatum ſpeciale ad diſpenſandum poterit diſpenſare in caſibus ſpecialiter per Papam Epiſcopo demandatis, etiam ſi mandatum ſe extenderet ad cauſas Epiſcopo delegandas. Sbroz.d. lib.q.36.niſi in cãſibus occultis, iuxta cap.6.ſeſſ. 24.in Trid. Conc. vt ibi dicit Sbroz. qui nec ex generali poteſtate diſpenſandi, poteſt diſpenſare ſuper crimine, vel commutare pœnas,aut facere compoſitiones,vt dicit Sbroz.d. lib.q.37. vbi & declarat quibus caſibus poſſit Epiſcopus diſpenſare, aut pœnas commutare,vel non.

IIII. *Non poteſt cognoſcere cauſas matrimoniales ſine mandato*. Bertach.tract. de Epiſc.in quo tamen probabilius eſt, quòd poſſit; qui tamen ſine tali mandato non poteſt conuocare ſinodum diœceſanam, nec Capitulum.Sbroz.d. lib.2. q. 44. & 46. cum eo verò poteſt,& etiam accedere ad Concilium prouinciale pro Epiſcopo impedito,& etiam ad Concilium generale, vt ibi dicit Sbroz. q.47.qui & ſine tali mandato non poteſt exigere quartam decimarum mortuariorum, ſinodaticum, & ſubſidium charitatiuum, vel cum generali cum libera.Sbroz.d.lib.q.48.

V. *Non poteſt exequi pias voluntates ſine mandato ſpeciali, & niſi ex cauſa*. Sbroz. d.lib. q. 49. nec adire ſine eo hæreditatem lucroſam delatam Eccleſiæ Cathedrali,vt nec eccleſiæ œconomum conſtituere. idem q. 53. nec omnia poteſt quæ Capitulum ſede vacante. Sbroz.d.lib.q.29.nu.7.

VI. *Non poteſt intruenire electioni, nec cõſentire ſtatu-*

tis

tis in quibus Episcopus interuenit, & consentit de iure speciali: Nisi Episcopus esset absens: quia tunc satis est consensus Vicarij, nisi ibi consilium requiratur, quia id præstare non potest, vt nec præstare consensum collationi beneficiorum. Sbroz. d. lib. 2. q. 30.

Septimò: *Non potest sine speciali mandato interponere authoritatem in creatione nouæ dignitatis*: Nec in creatione iurispatronatus, nec id transferre in laicum, nec sufficit in his tacitus consensus Episcopi, nec etiam si Vicarius haberet mandatum generale cum expressione aliquorum specialium, nisi Episcopus esset absens, in translatione iurispatronatus, vel electione. Sbroz. d. lib. q. 31. qui nec creare potest nouum beneficium in ecclesia sine speciali mandato Sbroz. ibi. q. 32.

Octauò: *Non potest constituere delegatum ad vniuersitatem causarum*. Sbroz. d. lib. q. 55. num. 6. nec facere alium Vicarium sine causa, & sine mandato. Sbroz. lib. 1. q. 15. num. 7. qui nec omnia potest exercere sine eius mandato, vt ibi dicit in fi. & q. 66. lib. 2. etiam si mandatum habeat speciale ad substituendum, quia non poterit constituere alium Vicarium, nec in temporalibus tantum, nec in spiritualibus, nec etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, nec etiam si sit Vicarius Legati, qui nec dare potest œconomum, nisi adsit mandatum speciale: nisi in mandato dicatur, damus potestatem substituendi alium quem nos Vicarium cum eadem potestate substituimus: vel nisi crearet Vicarius Vicarium ad certum actum, quia id potest sine mandato speciali, vel nisi adsit necessitas sic creandi ob absentiam, vel infirmitatem Vicarij, vel si creetur ad modicũ tempus, vel id habeat consuetudo, & in hoc creditur Vicario sic asserenti: & id potest etiam Vicarius in vna parte diœcesis ex his causis, sic tamen vt laico non possint delegari causæ criminales etiam cum clerico, nec etiam coniugato. Et prædicta intelliguntur in his quæ sunt contentiosæ iurisdictionis in quibus Vicarius non potest dare Vicarium, secus in voluntaria, vt & potest alicui committere vices suas per modum delegationis, nisi Vicarius in illa causa esset delegatus, quia alteri delegare non posset, & aliis casibus potest Vicarius seruire per substitutũ, vt dicit Sbroz. remissiuè d. lib. 2. q. 56. qui & in casibus in quibus est delegatus non potest prorogare iurisdictionem ad similia. idẽ lib. 1. q. 67. num. 6. vt nec potest sine

mandato

mandato ſpeciali procedere in caſibus de quibus in c. pen. & fin. de offic. vic. in 6. vbi Doct. qui nec multis caſibus habet eam iuriſdictionem quam Epiſcopus, nec idem conſiſtorium, quò ad ſupplicationem. idem Sbroz. lib. 3. quæſt. 6. nu. 24. vt in cauſa per Epiſcopum alij delegata, & quæſt. 12. num. 3. d. lib.

IX. *Non poteſt cognoſcere cauſam ſpecialiter Epiſcopo delegatam à Papa ſine noua cõmiſſione: etiam ſi mandatum ſe extenderet ad cauſas Epiſcopo delegandas.* Quod intelligitur quando Epiſcopo committitur nudum miniſterium, vel cauſa ſpecialis in qua eligitur eius induſtria, ſecus ſi cauſa Epiſcopo committatur generaliter, quia poteſt eam ſubdelegare. Zerola in praxi. ep. Vicarius. 21. dub. 5. qui in occultis, vt ſupra, poterit ex Epiſcopi commiſſione abſoluere ſi ſpecialiter deputetur etiam in Papæ reſeruatis. c. 6. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. modo ibi expreſſo. Sbroz. d. lib. 2. q. 36. nec ad Capitulum ſede vacante tranſeunt cauſæ Epiſcopo delegatæ; & ſi mandata, præcepta, & literæ apoſtolicæ ſint Epiſcopo directæ non tranſeunt iis eius Vicarium, niſi à Papa Vicarius ſit conſtitutus, vel cauſa commiſſa ſit alternatiuè Epiſcopo, vel eius Vicario. Sbroz. d. lib. 2. q. 135. nec è contra Epiſcopus poteſt cognoſcere cauſam Vicario à Papa delegatam, quod intelligitur quando cauſa eſt delegata Vicario ſub nomine proprio, & dignitatis, quia Epiſcopus non poteſt cognoſcere, nec etiam ſi ſub nomine Vicarij; & prædicta intelligũtur de delegatione facta Vicario quæ nõ tranſit in Epiſcopum; præcepta etiam literæ, & mandata apoſtolica Vicario directa non tranſeunt in Epiſcopum. Sbroz. d. lib. q. 136. niſi, vt ſupra, cauſa ſit generaliter Epiſcopo delegata, quod tamen fieri non conſueuit, & ideò tutius eſt, vt ſic abſtineat, & è cõuerſo, modo quo ſupra, qui nec ſine ſpeciali mandato poteſt facere gratiam, ſed tantum iuſtitiam exequi, etiam ſi Epiſcopus non ſit in diœceſi, ſed ad Epiſcopum eſt recurrendum. Abb. in clem. vnica. de offic. vic. idem d. lib. 2. q. 138. vt nec poteſt cognoſcere de validitate, vel invaliditate diſpenſationis ab Epiſcopo factæ. Purpurat. conſ. 381. vol. 1. idẽ d. lib. q. 139. qui nec poteſt eſſe iudex in cauſa Epiſcopi, nec etiam in cauſa eccleſiæ Epiſcopi, eo caſu quo nec Epiſcopus eſſe poteſt, qui tamen poterit teſtificari in cauſa pro actore coram Epiſcopo ſi neceſſitas, poſtulet niſi deponeret de exercitio ſuæ iuriſdictionis, quia ſic eſſet

ſuſpectus. Sbroz.d.lib.q.137. qui nec poteſt ſe intromittere in cauſa Vicarij ſpecialis Epiſcopi. Sbrozius d. lib. quæſt. 139. Epiſcopus tamen poteſt eſſe iudex ſui Vicarij, niſi ſit in culpa in delicto per Vicarium in iuriſdictione commiſſo. idem q. 138. ſi tamen Vicarius ſpecialis in aliquo loco diœceſis ex iuris diſpoſitione, vel conſuetudine, derogatiuè non accumulatiuè ſit conſtitutus, in illo loco Epiſcopus non habebit ordinariam iuriſdictionem, nec illam per ſe, vel alium poterit exercere. Sbroz.d.lib.q.140.

X. *Non poteſt ſine mandato ſpeciali cognoſcere cauſas criminales.* c.licet. vbi Doct de offic.vic.in 6.aliàs proceſſus eſt nullus, etiam ſi ſit Vicarius Capituli, vel ei ſit commiſſum regimen,& cura Epiſcopatus, niſi in mãdato eſſent expreſſa ſimilia, vel maiora, vel collatio beneficiorum, vel ſi Vicarius inquirit,vt referat Epiſcopo,non vt puniat, etiam ſi inquirat ad eum abſoluendum: vel ſi Vicarius inquirit,vt delinquentes ſe emendent,non vt puniat,vel ſi inquirit ad publicam vtilitatem non priuatam, vel ſi vult irrogare pœnam pecuniariam,vel ſimilem,quod poteſt, non autem depoſitionis, vt poteſt inquirere in crimine hæreſis, & Vicarius Epiſcopi creatus per Papam,qui poteſt cognoſcere cauſas criminales. Sbroz. d. lib. q. 143. qui tamen non poteſt procedere contra canonicos, niſi adhibitis duobus de Capitulo, niſi ex priuilegio conſtitutionibus, conſuetũdine, vel concordiis aliter ſit obtentum. Sbroz.d.lib.q.135.

XI. *Non poteſt dare facultatem clerico exuli reuertendi domum,& ſic reuocando eũ ab exilio,cum id ad ſolum Principem ſpectet,& ſic Epiſcopum.* Præpoſ.in c.imprimis.2.q.1. niſi adſit iuſta cauſa reuocandi, vel mandatum ſit ſpeciale, vel verba in mandato importantia ſpeciale mandatum, vel niſi clericus de facto eſſet miſſus in exilium per Vicarium, quia ſic poſſet eum reuocare. Sbroz.d.lib.q.156. qui & non poteſt deponere clericum ab ordine ſine ſpeciali mandato. Sbroz. d. lib. quæſt. 157. vbi latè agit de verbali, & actuali depoſitione, qui nec poteſt ſine ſpeciali mandato fiſco addicere bona clericorum,niſi ſit Vicarius Papæ generalis. idem quæſt. 158. qui nec poteſt condemnare hæreticum ad mortem,ſed poteſt declarare illum eſſe hæreticum. Sbroz.d.lib. quæſt. 161.num.3. abſente Epiſcopo, vel de eius conſcientia,vt ibi dicit,vt nec exercere iudicium ſanguinis condemnando ad mortẽ, vel membri mutilationem, poteſt tamen

torquere,

torquere, carceri mancipare, modeſtè verberare, & etiam triremibus addicere ex cauſa clericos. Sbroz. d. lib. quæſt. 153.154. licet ab vltimo ſit abſtinendum ſi fieri poteſt, qui & ſine mandato ſpeciali Epiſcopi non poteſt exequi mandata, præcepta, & pœnas edictorum, vt nec poteſt ſtatuere ſuper his quæ competunt Epiſcopo de iure ſpeciali, ſine eius ſpeciali mandato. Sbroz.d.lib.quæſt.188.& 189.qui nec poteſt facere gratiam ſine ſpeciali mandato delinquentibus, vt ſupra eſt dictum, modo ibi expreſſo; vt nec poteſt transferre ius patronatus in laicum, vel approbare ſimilem donationem ſine conſenſu Epiſcopi. Sbroz.d.lib.q.197.nec præſtare authoritatem ædificationi monaſterij, nec illi præficere Abbatiſſam, aut cum ea diſpẽſare ſi ſit corrupta. Sbroz.d.lib. q.198. vt nec dare licentiam monachis eundi ad ſtudium in locis in quibus Epiſcopus eſt loco Abbatis, ſine ſpeciali mandato. Sbroz.d.lib.quæſt.200.

XII. *Non poteſt dare licentiam clerico, prorogandi iuriſdictionem alterius iudicis, & ſic in eum conſentiendi cum id non liceat ſine conſenſu proprij Epiſcopi.* c. ſignificaſti. de foro compet. ſine licentia ſpeciali, & modo is ſit iudex eccleſiaſticus. Sbroz. d. lib. q. 203. qui nec dare poteſt licentiam Epiſcopis expulſis à ſuis diœceſibus exercendi iuriſdictionem in ſua diœceſi, niſi Epiſcopus proprius eſſet multum abſens. idem ibi quæſt.205.

XIII. *Non poteſt confirmare prælatos electos ſine ſpeciali mandato, vel pleno mandato cum expreſſione aliquorum ſpecialium.* Quæ confirmatio poteſt fieri etiam extra diœceſim, niſi adſit contradictor, quia tunc non poteſt fieri extra diœceſim. Sbroz.d.lib.2.quæſt.70.

XIIII. *Non poteſt conferre beneficia ſine ſpeciali mandato.* Doct.in cap.fin.de offic.vic.in 6. nec Vicarius Capituli ſede vacante, nec Vicarius à Cardinali Epiſcopo, vel Papa in aliquibus conſtitutus, neque ſi Vicarius haberet poteſtatem recipiendi reſignationes ex cauſa permutationis, vel ſimpliciter, quia non poterit conferre beneficia reſignata ſine ſpeciali mandato conferendi; vt nec ſine ſpeciali licẽtia cõferendi, poteſt recipere reſignationes, & expedire renunciationes beneficiorum; nec etiam poteſt conferre beneficia deuoluta, quæ per Capitulum ſede vacante conferri poſſunt, nec inſtituere Vicarium perpetuum in eccleſia; neq; ſi Vicarius haberet facultatẽ eligendi, & præſentandi, & maiora

faciendi:adhuc enim non poteſt conferre; nec etiam poteſt cõſentire collationi:etiam Epiſcopo abſente. Et minus conſtituere penſionem, niſi in prædictis habeat ſpeciale mandatum; niſi ſit Vicarius generalis Epiſcopi à Papa conſtitutus, quia poterit conferre beneficia etiam ſine mandato Epiſcopi. Oldr.conſil.208. num.3. cui & dirigi poſſunt nominationes, vt debeat graduatis, & nominatis prouidere ſicut Epiſcopus: vel niſi Vicario eſſet data poteſtas prouidendi ad beneficia, quia ſic poterit conferre. Sbroz. d.lib.2. quæſt.71.

Et vbi Vicarius habet mandatum ad conferendum, tale mandatum recipit multas interpretationes. Primò enim, ſe extendit tantùm ad beneficia,quæ Epiſcopus iure ordinario conferre poteſt,non autem authoritate Apoſtolica,vt in caſu clem.vnica.de ſuppl.negl. præl. niſi in mandato id exprimatur: vt dicit Sbroz.d.lib.q.72.modo quo ibi dicit Sbroz. Secundò,ex mandato conferendi beneficia,non poteſt conferre beneficia de nouo creata,niſi talis ſingularitas in mandato exprimatur. Sbroz. ibi quæſt. 73. vt ſi habet poteſtatem conferendi Epiſcopo abſente, id non poteſt ſi Epiſcopus adſit, modo Vicarius non ignorarit præſentiam, aliter enim valet. idem ibi.q.74. Tertiò,ſi habet poteſtatem conferendi beneficia affecta graduatis,& nominatis,vel vacãtia in certis menſibus, non poteſt aliter conferre. idem ibi q. 75. niſi dictum ſit, quòd conferat clericis beneficiatis, quia non prohibetur conferre non beneficiatis, vt ibi dicit, vt nec ex mandato ſpeciali poteſt conferre beneficia vacantia, in curia etiam poſt menſem, idq; ante factam collationem, quia facta tenet,vel niſi Epiſcopus eſſet abſens,cum eo præſente non poſſit per aliũ conferre.idem ibi q.76.qui nec poteſt conferre beneficia reſeruata Papæ,etiam ſi deputatus ſit Vicarius à Papa ad conferendũ beneficia reſeruata, vel affecta. idem ibi q. 77. ſic nec ſubſtitutus à Vicario, qui habet generalem poteſtatem conferendi, poteſt conferre, niſi ſit ſubſtitutus cum ſimili poteſtate,vel cum poteſtate cõferendi.idem ibi q.78. & ſi Vicarius nulliter conferat, tenetur ad damna & expenſas, & ad conferendum aliud beneficium,& Epiſcopus nõ tenetur ſtare tali collationi, niſi quis poſſederit per triginta annos bona fide, probabile enim eſt valere collationem aſſerti Vicarij. idem ibi q.79.80.Quartò,ſi Vicarius habet licentiam conferendi beneficia,poteſt conferre

etiam

etiam dignitates. Gem. & Franch. in c. fi. de offic. vic.in 6. idem ibi q.81.& etiam beneficia curata,capellas, officia, & alia munera eccleſiaſtica, & etiam commendare, modo ſit Vicarius generalis, non verò ſi ſpecialis ad conferendum, qui non poſſit commendare.idem ibi q.82.83.& habens facultatem conferendi beneficia, poterit conferre etiam vacantia ante datam facultatem.idem ibi q.84.& ſi habet ſpeciale mandatum conferendi, poteſt conferre etiam Epiſcopo præſente,niſi dictũ ſit,Epiſcopo abſente; & poteſt etiam de illis diſponere quæ Epiſcopus habet in perſonam ſuã ex illa generali facultate, & etiam in menſe alternatiuo. idem ibi q.85.86.& 87. Quintò, vbi Vicarius confert ex mãdato ſpeciali,dicitur conferre vt delegatus,nõ vt ordinarius.idem ibi q.88. & ſi Vicarius, vt canonicus prouidet de beneficio ſpectãte ad collationem Epiſcopi,& Capituli,valet collatio. idem ibi q.89.non poteſt tamen Epiſcopus dare facultatem conferendi beneficia ei qui non ſit Vicarius in temporalibus,idem ibi q.90.Sextò, ſi Vicarius habet mandatum ſpeciale ab Epiſcopo conferendi beneficia, non poterit tamen conferre ſibi ipſi,nec Epiſcopo ſuo,niſi ſit Vicarius Epiſcopi apoſtolica authoritate creatus;vel niſi ſit ſubſtitutus à Vicario habente authoritatem ſubſtituendi,is enim poterit conferre Vicario conſtituenti.idem ibi q.91.& 92. Septimò, ſi Epiſcopus dedit poteſtatem Vicario conferendi beneficia, ante Vicarium poteſt conferre,cum ſibi retineat poteſtatem quam alij dedit.c.conſtitutus.de conceſſ. præb. & ſi eodem die conferunt,prefertur collatio Epiſcopi.c.ſi à ſede.de preb. in 6.etiam ſi Epiſcopus contulerit beneficium extra diœceſim,vt & ſi Vicarius, & Capitulum cuius eſt Vicarius ſede vacante conferant eadem die, præfertur collatio Capituli, niſi prouiſus à Vicario poſſeſſionem accepiſſet ante prouiſum ab Epiſcopo,quia ſic melior eſt conditio poſſidentis,vt & ſi in collatione Vicarij adeſſet dies,& hora,& in Epiſcopi collatione non adeſſet hora,quia ſic præfertur prouiſus à Vicario;ſi tamen primò prouiſus à Vicario non acceptat, redit ad Epiſcopum,& ſi duæ inſtitutiones fiant à Vicario & Epiſcopo, præfertur illa Epiſcopi quando Vicarius non habebat ius inſtituendi.Sbroz.d.lib.q.93.& 94.qui Vicarius non poteſt etiam cognoſcere de viribus collationis Epiſcopi. idem ibi q.95.vbi & remiſſiuè quærit an collatio facta à Vicario Epiſcopi excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, vel

reuocati teneat.q.96.97.Octauò,si cõfert Vicarius indignis, nõ potest dignis conferre,etiam si sit delegatus ab inferiore Papa, & potestas deuoluitur ad Archiepiscopum, quando Episcopus est in culpa,aliàs non.Sbroz.lib.3.q.37. & 38. & si in mandato Vicarij habetur,quòd conferat idoneis,potest conferre etiam beneficiatis,modo beneficium incompatibile non obtineãt,quia sic primum vacat.idem ibi q.101. Nonò, si Vicarius habet mandatum speciale conferendi,potest conferre etiam extra diœcesim.Rota decis.2.de offic. vic. in vlt. qui & ibi potest recipere insinuationes, nominationes, & gradus,& id etiam potest committere Episcopus Vicario alterius diœcesis,vbi consensus committentis, commissarij, & partium interueniat;qui Vicarius tamen non potest conferre beneficia vacantia in curia,nec extra diœcesim, quando ei limitatur, vt conferat in ciuitate,& diœcesi. Sbroz. d. lib.2. q.102.Decimò,Episcopus,vel Vicarius non potest aliquid recipere pro collationibus beneficiorum, literis testimonialibus,vel eorum sigillo,etiam sponte oblatum. c. 14. sess.24.in Trid.Conc.Sbroz.ibi q.103.nisi parum, vt ibi dicitur. Vndecimò, potest Vicarius accipere insinuationes beneficiorum Episcopo absente,vel impedito,& in eius absentia officialium,& ligat id Episcopum, dummodo probetur eum haberi pro Vicario, & si Episcopus Vicarius Episcopi recepit insinuationes intelligitur eas recipere,vt Vicarius non vt Episcopus.idem d.lib.2.q.104.107.& 108. Duodecimò,si plures sint Vicarij sat est mandatum apostolicum vni præstari,& id ligat Episcopum etiam absentem, nisi innuatio fuisset facta Vicario in subsidium quando non posset haberi copia Episcopi, tunc enim Episcopum non ligaret. Sbroz.d.lib.q.105.& 106.Decimotertiò, si Vicarius constitutus erat ante familiaris Cardinalis constituentis, eius beneficia vacantia reducuntur sub regula de familiaribus Cardinalium, aliàs non.idem q.109. Decimoquartò, Vicarius Episcopi sine mandato speciali non potest præsentare.Abb. in c.1. de offic. vic. qui nec habens tale mandatum potest præsentare seipsum, vt d.Sbroz.d.lib.2.q.110. Decimoquintò: *Vicarius Episcopi sine mandato speciali potest instituere præsentatum à patrono.*glo.& Doct. in c.si. de offi. vic. in 6. Boër.decis.30.nu.6.Roch.de Curt.de iure patr.q.31.nu.66. testans de communi.& etiam potest præsentatum tantũ admittere.c.vnico.eod.in 6.& etiam potest admittere resignationem

tionem ſimplicem in manibus eius factã alicuius beneficij ſpectantis ad Epiſcopi inſtitutionem, vel collationem, vt inſtitutionis præambulam,& etiam ex officio,vel ad inſtantiam partis poteſt cogere eccleſiaſticũ patronum poſt præſentationem ad dandum congruam portionem Vicario pro eius ſuſtentatione, & onerum eccleſiæ ſupportatione: & ſi eſt diſcordia inter patronos poteſt inhibere celebrationem, & reliquias tollere,& claudere hoſtia eccleſiæ, & ibi conſtituere œconomium,qui conſeruet fructus donec de Rectore prouideatur; qui tamen Vicarius non poteſt inſtituere, vel præſentare ſeipſum,nec ſubſtitutus etiã poteſt ſubſtituẽtem inſtituere.Sbroz.d.lib.q.111.modo,vt ſupra,qui etiã non poteſt remouere inſtitutum per Epiſcopum, etiam ſi in mandato adſint aliqua ſpecialia,adhuc enim non poteſt cognoſcere de inſtitutione Epiſcopi, niſi conſtet de expreſſa, & ſpeciali cõmiſſione Epiſcopi.Sbroz.d.lib.q.112.qui Vicarius poteſt etiã extra diœceſim inſtituere,& facere inſinuationes nominationis,cui tamen Vicario aſſerenti in inſtitutione de iure patronatus non creditur in pręiudiciũ Epiſcopi.idem q. 113.& 114. Decimoſextò, Vicarius etiam non poteſt vnire beneficia ſine mandato ſpeciali.idem q.115.vt nec poteſt reuocare vniones, & diuidere eccleſias parochiales. idem ibi q.116.Decimoſeptimò, non poteſt ſine ſpeciali mãdato nouam erigere parochiam, nec transferre eccleſias vetuſtate collapſas in matrices,aut alias eccleſias viciniores, nec beneficium ſupprimere.idem ibi q.117. Decimooctauò, non poteſt alienare res eccleſiæ ſine ſpeciali mandato, niſi habeat mandatum faciendi quod Epiſcopus poteſt, ſi tamen illa alienatio non ſit mera donatio.Decimononò,poteſt Vicarius recipere iuramentum à vaſſallis Epiſcopi fidelitatis, modo non ſit feudum Epiſcopale,vt nec poteſt facere nouas inueſtituras,vel renouare,vel recipere homagium,niſi cum ſpeciali mandato.idem ibi,q.119.

XVI. Principaliter:*Vicarius Epiſcopi non poteſt viſitare diœceſim ſine ſpeciali mandato.*c.decernimus.cap.ſi tempus. vbi Archid. & alij. de offic. ord. in 6. niſi Epiſcopus fuerit impeditus, tunc enim poteſt illam viſitationem perficere quam Epiſcopus poteſt cap.3.ſeſſ.24. in Trid.Concil. non autem eam quotidianam quam Archidiaconus facere ſolet,cum Epiſcopus alteri, quàm Archidiacono eam committere non poſſit, niſi hoc caſu Epiſcopus per alios

priuilegio apostolico visitare possit. Sbroz. d. lib. q. 120. & dum Vicarius visitat diœcesim, necessaria ad victum ei subministrantur, sic tamen quòd Episcopus tenetur ei dare vestes, equos, familiam, & alia opportuna, visitandi verò expensas victualium, nisi scandalum surgat, vel consuetudo aliud obtineat, quæ est seruanda. idem ibi q. 122. & 123. vt & Episcopus tenetur ex delicto Vicarij commisso in visitatione. idem ibi q. 124.

XVII. *Non potest cognoscere, vt supra, causas feudales sine speciali mandato, nec Capitulum sede vacante.* Qui & in procedendo non debet attendere statuta, vel consuetudines laicorum super ordine procedendi, nisi ab Episcopo, vel synodo essent approbatæ, idque in prophanis tantum, non in spiritalibus. idem Sbroz. d. lib. 2. q. 125. qui & non potest cognoscere causas beneficiales criminaliter motas, sed tantum ciuiliter, nisi esset creatus Vicarius à Papa. idem ibi q. 126.

XVIII. *Non potest dispensare in irregularitate sine mandato Episcopi, cum eo verò potest si delictum est occultum, secus si apertum.* Nau. c. 27. nu. 134. in fi. & in homicidio casuali super irregularitate, non verò si sit voluntarium. Nau. ibi. nu. 220. & cum eo qui ante ætatem legitimam occultè est ordinatus, & ministrauit, & etiam in irregularitate occulta cõtracta ab eo, qui est alterius diœcesis, & ibi degit. Zerola in praxi Episc. verbo, Vicarius. num. 16. & si agitur de causa Episcopi, datur Vicario adiunctus. addit. ad decis. Rotæ primam. de offic. vic. in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius quæ agere debeat.*
2 *Vicarius quæ agere non debeat.*

De officio Vicarij. Ver. 3.

1 *Vicarius quæ agere debeat.*

PRIMVM sic dictum: *Multa Vicarius ex officij debito peragere debet.* Primò enim debet residere in Episcopatu. Sbroz. li. 1. de vic. q. 69. potest tamen in quocunque loco diœcesis sibi tribunal eligere, modo locus sit honestus, & partibus tutus, si illum eligit pro iuridico, & modo locus

non

non sit exemptus; idem q.70.d.lib.1. qui & in domo laicorum id agere potest, vt ibi dicit.

II. Statim ingressus officium publicare debet literas testimoniales. idem d.lib.1.q.64.nu.16.

III. Intra triginta dies debet exhibere acta gratis appellanti. idem lib.3.q.9.

IIII. Debet per censuras compellere dominos temporales, qui permittunt in terris suis alienigenas conducere domos ad fœnus exercendum. idem lib.2.q.150.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda sunt tract. de Magistratibus in communi.

Secundum sit dictum. *Vicarius Episcopi, nonnulla non debet agere.* 2 *Vicarius qua agere non debet.*

Primò enim non debet concedere licentiam regularibus ministrandi viaticum extremam vnctionem laicis, nec clericis alienæ parochię, nec matrimonia celebrandi. Sbroz. lib.2.q.16.nu.1.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda sunt d. tract. de Magistratibus in communi.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius potest ad libitum remoueri.*
2 *Vicarij potestas, & officium, quibus casibus expiret.*
3 *Vicarius in quibus peccare possit.*
4 *Vicarius delinquens à quo puniri possit.*
5 *Vicarius an possit recusari, vt suspectus, & quomodo.*

De reuocatione Vicarij, & vt in officio peccare possit. Ver.4.

TAMETSI Vicarius Episcopi, tanta, vt suprà est dictum, potiatur potestate, tamen ad libitum Episcopi reuocari potest, & remoueri. Sbroz.de Vic.lib.1.q.45.nu.9. 1 *Vicarius potest ad libitum reuocari.*

II. *Expirat eius potestas, morte propria, vel Episcopi.* Qui tamen causas cœptas viuo Episcopo, illo mortuo potest expedire. idem lib. 3.q.44. & 45. imò, & si ei fuit commissa causa proprio nomine, adhuc potest procedere, licèt desinat esse Vicarius, modò cœperit de causa cognoscere, nisi contraxerit inhabilitatem per quam 2 *Vicarij potestas, & officium, quibus casibus expiret.*

Digitized by Google

fiat incapax iuriſdictionis Eccleſiæ.idem d.lib.3. quæſt. 46. qui tamen finito officio non poteſt procedere in cauſa ſibi commiſſa,etiam ſi cœpiſſet hoc caſu cauſas cognoſcere ,licèt ſecus ſit,vbi tantum Epiſcopus eſt mortuus. Sbroz.d.lib. quæſt.47.

III. *Expirat poteſtas Vicarij ſi eius Epiſcopus reſignet Epiſcopatum.* Geſta tamen per eum ante notitiam reſignationis valent; & idem ſi eccleſia vacet per depoſitionẽ Epiſcopi,tranſlationem,relegationem,ingreſſum religionis,vel alio modo , ſic enim expirat poteſtas Vicarij. gl. in c. ſi propter. de ſuppl. negl. præl. in 6. etiam ſi Epiſcopus ignoret tranſlationem,modo à Papa ſit admiſſa,& etiam expirat ante aduentum ſucceſſoris cùm non habeat iuriſdictionẽ cohærentem territorio , & idem in Vicario Capituli ſede vacãte, cuius poteſtas expirat per adeptionem poſſeſſionis noui prælati,& idem probabile eſt ſi eccleſia vacet per permutationem;poteſt tamen nouus Epiſcopus, ſi is idoneus ſit,& deberet illum confirmare.Sbroz. d.lib.q.42. ſi tamen Vicarius tranſlatus ſit de vno officio ad aliud, geſta per eum valent.Sbroz. ibi. q. 43. & etiam ſi Epiſcopus ſit excommunicatus,Vicarius non poteſt exercere iuriſdictionem. cap.Romana.vbi glo.de offic.vic.in 6.

IIII Si alius Vicarius conſtituatur , non cenſetur per hoc reuocatus , niſi expreſſè, vel tacitè,id apparet ex verbis ſecundæ inſtitutionis,primum eſſe ſcilicet reuocatum , vel niſi primo fuerit facta mortificatio, vel intimatio conſtitutionis ſecundi,nec valet pèr eum geſta poſt notificationem ſecundi,maximè ſi primus ob culpam eſt amotus,quæ procedunt,modo primus habuerit notitiam conſtitutionis ſecundi,tunc enim non valent per eum geſta,modo id ei fuerit intimatum per Epiſcopum per literas , vel eius nuntium; niſi ſciẽte. & patiente Epiſcopo primus aliqua agat,ſic enim valent;prædicta etiam intelliguntur modo ſecundus Vicarius ſit conſtitutus generalis,& nõ ad certas cauſas, ſic enim primus non reuocaretur , licèt primus foraneus reuocetur per conſtitutionem ſecundi: ſi tamẽ ſecundus Vicarius conſtituatur citra reuocationem primi , vel ſi ſecunda conſtitutio ſit nulla,primus non cenſetur reuocatus. Sbroz. d. lib.3. q.33. qui tamen non cenſetur reuocatus per Epiſcopi præſentiam,niſi conſtitutus ſit eo abſente , vt ſi datus ſit donec alius conualuerit , eo ſanitatem adepto , eſt reuocatus , niſi

Epiſco

Epiſcopus ſolitus eſſet habere Vicarium in eius præſentia, tunc enim hoc caſu eo præſente ſi aliud non exprimatur, reuocatus non cenſetur. idem ibi quæſt. 34. qui Vicarius dum ignorat reuocationem, & ſecundi creationem, debet habere ſalarium. idem ibi quæſt. 35. & tenet collatio beneficiorum facta à Vicario reuocato, cui reuocatio non eſt intimata, & idem in inſinuatione nominationis ad collationem beneficij, vt & tenet collatio facta à reuocato, ſciente & patiente Epiſcopo, quæ & valet ſi Epiſcopus eſt mortuus in longinquis ſine ſcientia mortis eius. idem ibi. q. 36.

V. Vicarius Epiſcopi finito officio ſyndicari debet iuxta conſuetudines prouinciæ ab Epiſcopo approbatas. idem d. lib. 3. q. 52.

Peccare verò poteſt Vicarius pluribus modis, & primò, *ſi dat pecuniam Epiſcopo, vt fiat Vicarius.* Quo caſu officio priuari debet. c. 1. & 2. vbi Abb. ne prælat. vices ſuas, etiam ſi id actum ſit vt eum faceret Epiſcopus Vicarium in temporalibus. Sbroz. ibi q. 54. lib. 3. 3 *Vicarius in quibus peccare poſſit.*

II. *Si differt pœnam delinquentibus per gratiam, vel diſſimulationem.* idem ibi. q. 55. qui tamen non tenetur pro delictis, vel debitis aliorum Vicariorum. idem ibi. q. 56.

III. Si vſurpat ſibi iura Epiſcopalia, nec tunc debet amplius admitti ad Vicariatum. c. il ud. vbi gloſſ. de exceſſ. præl. Sbroz. ibi quæſt. 58. qui & vigore reſcripti Apoſtolici conueniri non poteſt extra diœceſim. Archid. in cap. ſtatutum. §. cùm verò. de reſcript. in 6. Sbroz. d. lib. q. 53. nec etiam poteſt conueniri durante officio. Sbroz d. lib. q. 58. num. 13.

Quòd ſi Vicarius delinquat, non poteſt ab Epiſcopo puniri ſi peccat circa iuriſdictionem. Nec ſi vt priuatus, modo Epiſcopus ſit in culpa, ſi enim non ſit in culpa concurrendo in facto Vicarij poteſt eum punire delinquentem etiam circa iuriſdictionem; abſolutè verò ſub Vicarius punitur ab Epiſcopo, & Vicarius Capituli ſede vacante à ſucceſſore Epiſcopo. ſeſſ. 24. cap. 16. in Trid. Concil. Sbroz. d. libro 3. quæſt. 57 & 58. & abſolutè vbi Vicarius delinqui in his quæ ſunt iuriſdictioni, punitur ab Archiepiſcopo. Sbroz. libro 2. de Vic. quæſt. 58. num. 5. & quæſt. 138. eod. lib. 2. qui Vicarius in malefactis non repræſentat perſonam Epiſcopi, nec Epiſcopus tenetur ſtare eius malefactis, & eſt iudex 4 *Vicarius delinquẽs à quo puniri poſſit.*

in

in cauſa ſui Vicarij, niſi ſit in eadem culpa. idem d. libro 2. q.138.

5 *Vicarius an poſsit recuſari, vt ſuſpectus, & quomodo.*

Poteſt quoque Vicarius recuſari ob ſuſpitionem Epiſcopi: Non ſolùm quando cauſa Epiſcopo, & Vicario ſimul committitur, ſed etiam quando Vicarius procedit, vt Vicarius, niſi cauſa eſſet commiſſa Epiſcopo non vt Vicario, ſed vt delegato: ſic enim non poteſt recuſari, cùm tunc non habeat idem tribunal cum Epiſcopo, quod procedit etiam in Vicario Capituli ſede vacante, qui in cauſa ſibi delegata non facit idem conſiſtorium cum Capitulo; ſi tamen Vicarius Epiſcopi ſit creatus à Papa, vel alium ſuperiorem, non poteſt recuſari, vt ſuſpectus, ſi Epiſcopus recuſetur, niſi ſit eadem cauſa ſuſpitionis in vtroque. Secundò, de ſtilo ſignaturæ, Vicarij non allegantur ſuſpecti, ſed dantur eis adiuncti. Sbroz. lib. 3. q.14.

Econuerſo verò Vicario ſuſpecto exiſtente, non poteſt recuſari, vt ſuſpectus Epiſcopus, niſi cauſa concernat Epiſcopum, vel ſit oriundus de terra aduerſarij, quia ſic etiam Epiſcopus eſt ſuſpectus. idem ibi q. 15. Cauſa verò ſuſpitionis Vicarij eſt ventilanda coram Epiſcopo, & idem in recuſatione delegati ab Epiſcopo, niſi cauſa concernat Epiſcopum, vel Vicarius ſit oriundus ex terra aduerſarij; & id procedit ſiue Epiſcopus ſit præſens, vel abſens, modo non ſit in remotis, quia tunc Vicarius Epiſcopi cognoſcit de cauſa recuſationis delegati Epiſcopi, niſi alter Vicarius etiam ſit in ſolidum, quia ad Epiſcopum pertinet huiuſmodi cognitio, ex conſuetudine tamen Epiſcopus committit cauſam recuſationis alicui confidenti. idem d. lib. 3. quæſt. 16. Sic etiam Vicarij iuriſdictio dicitur ſuſpenſa in cauſa per Epiſcopum aduocata. Sbroz. libro 2. quæſt. 174. numero ſeptimo.

SVMMARIVM.

1 *Canonici vnde dicantur, & eorum eminentia.*
2 *Canonici vt diſtinguantur, & conſtituantur.*
3 *Ad Canonicatum obtinendum, quæ requirantur.*
4 *Canonicorum prærogatiuæ quæ, & poteſtas.*
5 *Canonici quæ præſtare non poſſint.*
6 *Canonici quæ præſtare, & agere debeant, & à quibus cauere.*

7 *Capitulum Canonicorum quod ſit, vt conſtituatur, & conuocetur.*
8 *Capituli prærogatiua, & poteſtas qua.*
9 *Capitulum qua facere non poſſit.*
10 *Capitulum, ſede vocante, quibus prærogatiuis, & poteſtate fruatur.*
11 *Capitulum, ſede vacante, qua agere non poſſit.*
12 *Dignitates in Eccleſia Cathedrali, quæ dicantur, & vt conſtituantur.*
13 *Archidiaconi dignitas, & poteſtas, & officium quod.*
14 *Archipreſbyteri dignitas, poteſtas, & officium quod.*
15 *Præpoſiti dignitas, poteſtas, & officium quod.*
16 *Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, poteſtas, & officium quod.*

De Canonicis, & Capitulo, & primò de Canonicis ſecundùm ſe. Cap. XXIIII.

NOTANDVM, quod Canonici dicuntur, qui canonem, vel reditum certum ex Eccleſia capiunt, & priuilegia certis maioribus clericis deſtinata habent, vel primi in Eccleſia ſunt, ſicut apud Pythagoricos dicebatur κανόνιχι, qui primus in iudicando partes habebat, teſte Cælio Rodig. l. 5. c. 11. Vnde & Coánici dicuntur Clerici primi gradus, aliis beneficiariis honorabiliores dignitate carentibus. c. relatum. c. dilectus. de præb. not. Innoc. in c. ſedes. de reſcript. Boer. in tract. de ord. grad. vtr. for. in pen. par. num. 24. cum ſeq. & faciunt vnum corpus cum Epiſcopo. cap. nouit. vbi Abb. de his quæ fiunt à præl. & dicuntur fratres Epiſcopi, ſicut Cardinales fratres Papæ. cap. 2. de offic. leg. in 6. qui & licet dignitatem non habeant vel officium, æquiparantur tamen eam habentibus, vnde & Papa iis cauſas delegat non minus quàm in dignitate exiſtentibus. c. ſtatutum. cum ibi not. de reſcript. in 6. qui & cognoſcere poſſunt de cauſa ſibi commiſſa, & ſi renunciet canonicatui, vel ingrediantur religionem, de licentia ſuperioris, ſi cauſa iam erat cœpta, aliàs non. Franch. in d. cap.

1 *Canonici vnde dicantur, & eorũ eminentia.*

2 *Canonici vt diſtinguãtur & cõſtituãtur.*

Secundò: *Notandum, quòd Canonici diſtinguuntur inter ſeculares, & regulares.* Regulares, qui præbendas habent in mona

monaſteriis,& ius ſuffragij in ſuo Capitulo.cap.fin.de regular. c. conſtitutis. de elect. de quibus tract. de Regularibus. Alij ſunt ſeculares,qui habent præbendam in eccleſia collegiata, vel Cathedrali; qui & propriè tantum Canonici dicuntur.Dicuntur verò præbendæ eccleſiaſtica beneficia habentia ius ſpirituale annexum, diuiſis tamen portionibus non antea c.ex parte Aſtẽſis.de conceſſ.præb. Et hæc rurſus, vel ſimplices ſunt, vel Canoniales;ſimplices ſunt quæ habent ius ſpirituale percipiendi certos prouentus in eccleſia collegiali,cui præbendatus inſeruit. Abb. Feli. & alij in cap. cum Martinus. de conſtit. & hæ poſſidentur per clericos ſecundi ordinis in eccleſia collegiali, qui per vices per ſingulas hebdomadas Miſſas ſolemnes, & diuina officia celebrare tenentur,qui hebdomadarij dicuntur, & vno gradu ſimplices præbendarios antecedunt.arg.c.dilecto.de præb.Sunt & alterius generis ſimplices præbendati, dicti Aſſitij, vel Manſionarij. cap.pen. vbi glo.de cler. non reſid.& prædicti qui alibi in duos gradus diſtinguuntur: vt ſcilicet alij ſint Capellani,alij Manſionarij, habent præbendas proprias diſtinctas, & participant de reditibus menſæ communis aliquam portionem, quæ datur tantum præſentibus in choro diuinis officiis, & non dicuntur Canonici, cum non habeant vocem in Capitulo Canonicorum, nec faciant vnum corpus cum Epiſcopo. Canonicalis præbenda, dicitur quæ eſt annexa Canonicatui, & omnia continet quæ ſimplici præbenda continentur, & vlterius habet ius ferendi ſuffragium in Capitulo,ſi modo illas obtinentes ſubdiaconi ſint, aliàs non.clem.2.clem.ex ratione.de æt.& qual.Conc.Trid. ſeſſ.24.c. cum dignitates.& ſtallum honorificentius in choro,& alicubi pacis oſculum, & almutiam pretioſiorem, vel alibi ex priuilegio Apoſtolico,mantellettum cum rochetto. cap. pro dilecto. &c. pro illorum. de præb. *Et hi Canonici rurſus diſtinguuntur. Alij enim ſunt actu Canonici, qui habent præbendam,& vocem in Capitulo: Alij, qui dicuntur Canonici in herbis,vel honorarij, vel habent ius ad primam præbendam vacaturam.* Qui quotidianas diſtributiones non percipiunt, nec actibus Capitularibus interſunt, Imola in clem. fin. de præb.etiam ſi ſub futuro, de mandato Papæ ſupra numerum ſint recepti.Rota deciſ.11. num. 16. de conceſ.præben.in antiq.qui & propriè non dicũtur Canonici reſpectu præſentis temporis,niſi quò ad denominationẽ,

Hebdomadarij qui ſint.

Aſſitij vel manſionarij aut perpetui.

&

& ſtallum ſibi aſſignatum in choro, & ius ad rem, id eſt ad præbendam proximè vacaturam Rota deciſ. 3. de præben. in antiq c.fi.de conceſſ. præb.in 6 cap. quædam.de præben. in 6.cap. relatum.cap.dilectus.de præben.c.cum ſuper.extra. de conceſſ.præben.cap.cum. Martinus.de conſtit.qui tamen non poſſunt ſtare diu ſine præbenda, cum canonicatus trahat ad ſe præbendam,non è cõtra.Rota deciſ.33. de reſcript. in nou.& cauſa 24.dub. 46.Thomæ Faſtoli. & canonicatus ſe habet ad præbendam,vt mater ad filiam,quam parit.Rota deciſ.11.de conceſſ. præb. in antiq.& etiam Epiſcopus ob tenuitatem redituum cum conſenſu Capituli, poteſt ſupprimere aliquos canonicatus, ſine authoritate ſedis Apoſt.c.15. ſeſſ.24.in Tri.Conc.& è conuerſo nouos conſtituere ex redituum ſuper creſcentia. gl.in cap. ex parte. de conc. præb. Boër.deciſ.62.n.7.Silua 4.p.q.7.n. 26.ver.15.Zerola in praxi ep.verbo,Beneficium.num.1.ver.13.§.5.modo vt infra.

Rurſus reditus Cathedralis, duplices ſunt: primò enim Canonici,& præbendati, habent præbendam, ideſt certam portionem annuam, quæ ſibi debetur ratione tituli beneficij, & percipitur etiam ab abſentibus à choro, modo vltra tempus ſtatutum non abſint.vt infra. Alij,qui dãtur tantum præſentibus diuinis officiis diurnis,& nocturnis, & excipiũtur ex mẽſa communi ſi adſit,non autem abſentibus etiam cauſa ſtudij, niſi qui abſint ob eccleſiæ neceſſitatem, vel à choro ex infirmitate abſentes ſint, quibus duobus caſibus, ſolitus in ſanitate intereſſe diuinis, & non aliis, diſtributiones quotidianæ debentur.cap. vnico. vbi gl.& Doct.de cler. non reſid.in 6.c.de cætero.extra.eod.c.licet.de præb.c.olim. de verb.ſig.Et hæ ſi ita tenues diſtributiones,vel nullæ ſint, ita vt diuinus cultus negligatur, extrahenda eſt tertia pars fructuum præbendarum canonicatuum, & beneficiorum Cathedralis,& conuerti in diſtributiones quotidianas, quæ tantum præſentibus diuinis officiis diſtribuantur,ſalua conſuetudine eccleſiarum,vbi non reſidentes nil,vel minus tertia parte percipiunt.c.3.ſeſſ.21.in Trid. Conc.& ſeſſ.22.c.3. Et ſi præbendæ cum diſtributionibus non ſufficiunt decenti victui reſidẽtium,de conſenſu Capituli, vnire ei debet Epiſcopus beneficia ſimplicia, modo tamen regularia non ſint, vel ſi id non licet, aliqua beneficia ſupprimere de patronorum cõſenſu laicorũ,ſi ipſorum ſunt,quorũ fructus in diſtributiones conuertantur,ſic tamen vt tot ſuperſint ſeruientes,

vt

vt dignitati ecclesiæ, & diuinis officiis peragendis respondeant; locis prædictis. & sess.24.cap. 15. non debent tamen sumi beneficia extantia extra Cathedralem pro augendis distributionibus, etiam simplicia, nisi vnita sint dignitati, vel canonicatui.ex decis.congreg.333.His ita notatis.

3 *ad Canonicatum obtinendum quæ requirantur.*

Primum sit dictum.*Canonicatus, vt legitimè obtineatur, & possideatur debent plura concurrere.*

Primò enim; *illum obtinens non debet esse prohibitus obtinere, vt nec alij beneficiati.* De quo latè agitur tract. de Elect.per tot.

Secundo,*Debet esse ætatis legitimæ, vt scilicet si est sine cura,in ea ætate sit,vt ordinem requisitum intra annum recipere possit:* iuxta clem.vt ij, de ætat. & qual. Conc. Trid. sess.24.c. 12. vt scilicet si est ei annexum sacerdotium, eius ætatis sit,vt intra annum ordinem illum suscipere possit, & itidem si diaconatus, vel subdiaconatus respectiuè ei est annexu,cum omnis canonicatus aliquem ex his ordinibus sacris annexum habere debeat. d. cap. 12. qui si intra annum non sunt ad eos promoti, vocem in Capitulo non habẽt ex tunc, donec ad eos promoti sint, & eis pars dimidia distributionum subtrahi debet.d.clem.vt ij, qui & si debent fieri sacerdotes,ante annum elapsum,si non sint subdiaconi, vocem non habent in Capitulo.d.clem.in princ. Post annum verò neque si sacerdotium non susceperint. d. clem. verbo, ex tunc.& idem de diaconatu;quæ intelliguntur in Ecclesiis Cathedralibus, quò ad necessitatem suscipiendi ordines sacros, si illi præbendæ, vel portioni annexus sit ordo sacer, qui tamen,vt supra, vocem in Capitulo ibi non habent, vt nec in regularibus, nisi in ordine sacro sint constituti. d. clem. in princ. & si ordo sacer iis est annexus, vt deberet, si tempore debito non sunt promoti, amittunt vocem in Capitulo,& distributiones,modo quo supra.d.clem.Si verò canonicatibus collegiatarum ordines sacri non sunt annexi, cum id necessariò statuatur de existentibus tantum in Cathedralibus.d.cap. 12. tunc canonicatus collegiatarum probabiliter conferri possunt simplici clerico,& Episcopus etiam eo casu poterit dispensare cum illegitimo, vt id obtineat, cùm sit beneficium simplex. cap.1.de fil.presbyt.in 6.Zerola in praxi ep.verbo,Canonici. num.1. & 2.cum & decisio.d.c. 12. Conc. Trid. non habeat locum in collegiatis, ex decis. 262. sacr. congreg. Quòd si quis in Cathedrali obtinet dignitatem

gnitatem ſine cura, non debet eſſe minor viginti duobus annis, ſi cum cura attigiſſe debet vigeſimumquintũ annum. d.cap. 12. Archidiaconi verò, vbi fieri poteſt, in Cathedrali, debent eſſe magiſtri in Theologia, vel Doctores, aut licentiati in iure canonico. d.c. 12. In eccleſiis tamen inſignibus omnino Doctores eſſe debent, vt ſacr. congreg. reſpondit, ſcilicet ſi habent iuriſdictionem contentioſam, quo caſu debent eſſe promoti in publico gymnaſio, aliàs gradus eis non ſuffragatur. ex Bulla 63. Pij V. & glo. in l. ſocietates. verbo, ſuppleat. ff. pro ſoc. dicit, quòd Canonici debent aſſumi literati, vel nobiles viri, vt & Concilium hortatur, vt omnes dignitates, & dimidia ſaltem pars canonicatuum in Cathedralibus, & collegiatis inſignibus Doctoribus tantum in Theologia, vel iure canonico conferri debeant. d.c. 12.

III. *Debent illa beneficia legitimè obtinere abſque ſimoniæ nota, & à valente de illis prouidere*, iuxta præſcriptam conſuetudinem eccleſiarum, quæ alicubi habet, vt vacantia in certis quatuor menſibus anni à Capitulo conferantur, in aliis, à Papa, vel Epiſcopo, ſic tamen vt prima dignitas poſt Pontificalem ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſſe intelligatur. ex regul. Cancell. Apoſtolicæ. & dimidia ſaltem pars canonicatuum debent eſſe presbyteri, niſi conſuetudo ſit quòd plus dimidia ſint presbyteri, alij diaconi, & ſubdiaconi. d. cap. 12. & Epiſcopus cum Capitulo aſſignare debet cuilibet canonicatui ſuum ordinem. d. cap. qui tamen facere non poteſt, vt maior pars ſint presbyteri. ex deciſ. 6. & 9. ſac. cõgreg.

IIII. *Requiritur, vt prouiſus de canonicatu, vel dignitate in Eccleſia Cathedrali coram Epiſcopo, vel eius Vicario, & in Capitulo quoque, intra duos menſes, à die adeptæ poſſeſſionis*, publicam catholicæ fidei profeſſionem facere debeat, aliter fructus non facit ſuos, nec illi poſſeſſio ſuffragatur. d. c. 12. In reliquis obſeruando quæ de reliquis beneficiis in tract. de materiis beneficialibus habetur.

V. *Requiritur, vt is ſit clericus ſaltem, & intra annum ordinem requiſitum ſuſcipiat*, vt ſupra eſt dictum, & donec in ſacris non ſit conſtitutus, vocem non habet in Capitulo. d. clem. vt ij. per hoc tamen acta in illo Capitulo non irritantur, etiam ſi is ſuffragium tulerit, licet eius votum aliis adnumerari non debeat. Abb. in c. fin. col. 4. de procur. Fel. in cap. cum M. Ferrarien. col. 11. de conſtit. Io. And. in c. quod gratioſè. de reg. iur. in 6.

VI. Requiritur, vt pro ingreſſu ad Canonicatũ, nil ſoluat Capitulo, niſi id habeat conſuetudo; dummodo id in cauſam piam expendatur. ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 14. Canonici enim id ſtatuere non poſſunt id onus imponendo, etiam in diuinum cultum, ſine ſimoniæ labe. Socin. in c. Iacobus. de ſim. & in c. ſignificaſti. de præb. & circa id adeſt Bulla 104. Pij V. id vetans, & vbi etiam adeſt conſuetudo, vt conuertatur in pios vſus, dimidium fructuum præbendæ vnius anni, id excedere non debet. ex d. Bulla.

4 anonicorũ rogatiuæ, poteſtas ius.

VII. *Recepto in Canonicum aſſignandus eſt ſtallus in choro, quo facto adipiſcitur poſſeſſionem Canonicatus, non tamen præbendæ.* Vnde non poteſt conqueri ſe ſpoliatum, licet poſtea præbendam non ſit conſecutus, licet mandato Epiſcopi, pulſatione campanæ, tactu oſtij, vel altaris in poſſeſſionem ſit miſſus, etiam ſi præceptum ſit colonis, vt ei fructus reddant, niſi certus quidam locus ei eſſet aſſignatus, cuius poſſeſſione, præbendæ etiam poſſeſſio acquiſita cenſeatur. Rota deciſ. 265. in nouis.

Secundum ſit dictum. *Canonici multa poſſunt, & plurimis prærogatiuis potiuntur.* Primò enim poſſunt ex cauſa, minuere vel augere numerum cõſuetum, & id poteſt etiam Epiſcopus cum Capitulo. Abb. in c. dilecto. nu. 10. 18. & 20. in cap. vacante. nu. 3. de præben. quod procedit etiam ſi non ſufficiant eccleſiæ facultates. Rota deciſ. 2. num. 1. de elect. in antiq. quod fallit, niſi ſtatutum numerum illum taxans iuratum ſit, quo tamen caſu valet admiſſio, licet periurium incurratur, niſi admiſſus fuerit in cauſa, vt admittatur non habita ratione iuſiurandi, quia ſic non creditur valida talis receptio in eius odium. Abb. locis cit. Capra concl. 1. num. 66. Fallit item ſi ſtatutum id numerum taxans, ſit à Papa confirmatum, cum clauſula irritante, niſi ſint auctæ facultates eccleſiæ, ita vt denuo noua præbẽda poſſit creari, quia, non obſtante tali clauſula, poſſunt Canonici aliquem ſibi in confratrem recipere. Io. And. in cap. cum dilecto. de præben. cum communi. Tertiò, fallit ſi numerus longiſſimo tempore ſit confirmatus, quia ſic Canonici ſiue Papa numerum illum alterare non poſſunt, augendo, vel minuendo. Abb. in cap. dilecto. 2. de præb. & hoc eſt tutius, vt inquit Euſch. de viſit. lib. 1. cap. 15. num. 10.

ſine authoritate & augendo aut vel minuendo poteſt anonicorũ merus.

Cauſa verò iuſta augendi, vel minuendi numerum eſt, *ſi reditus ſint aucti, vel diminuti.* Doct. in c. cum M. Ferrar. de

de constitut. imò si opes collegij auctæ sint, probabile est, vt Canonici cogi possint ab Episcopo addere statuto numero tot Canonicos, quod ex reditibus commodè valeant sustentari. Abb. in c. ex parte. num. 1. de concess. præb. Is verò dicitur diffinitus numerus, quẽ in Ecclesia Cathedrali Episcopus cum cõsilio Canonicorũ, in inferioribus collegiatis, ipsarum Canonici cum Episcopi cõsensu desuper accedente, præfinierint, vltra quem numerum si quis recipiatur, æquè iura Canonicorum consequitur, atque qui sunt de numero, siue Papæ authoritate, siue Capituli mera volũtate, receptus fuerit, & sic ei quoque causæ à sede Apostolica delegari poterunt. Fel. in d. c. cum M. de constit. num. 23. & etiam particeps erit emolumẽtorum aliis Canonicis competentium, & habebit ius suffragij ferendi in Capitulo. Fel. loco cit. Fed. de Sen. conf. 291. & poterit assequi dignitatem Canonico dari consuetam, vt ibi dicit Feli. etiam si dum reciperetur, numero iam expleto, nil dictum esset, sic enim ius suffragij cum aliis haberet. Abb. & Fel. in d. c. Verum est tamen, quòd vbi à Papa impetratur Canonicatus, qui sit supra numerum, debet id in literis exprimi, aliàs impetratio non valet, vbi ecclesia est numerata. Doct. in d. cap. cum M. Ferrar. Fallunt tamen prædicta, si dum Capitulum hunc recepit apertè protestatus sit velle hunc esse extra numerum, & ordinem aliorum Canonicorum, vel si Papa mandet hunc recipi simpliciter, non adiecto cum plenitudine iuris Canonicalis; vel sub expectatione, vt supra, vel si consuetudo Ecclesiæ ita se habeat, vt qui recipitur vltra numerum iura canonicalia non habeat, quæ in pluribus locis viget. Felin. in d. cap. ver. tertiò limitat: tunc enim iura cæteris Canonicis in numero conscriptis competentia non participaret. Abb. Imol. Fel. in d. c. cum te. aliàs si prædicta non adsint, debet quamprimum ei prouideri de præbenda, vt supra, & sequitur Fusch. de visit. lib. 1. cap. 15. num. 11. Vbi tamen Canonici sunt priuilegiati super numero certo, si postea aliquem recipiunt supra numerum, non possunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem supra numerum cõstituere. Abb. in c. pro illorum. de præb. qui tamen si sit consuetudo, quòd non participet de iuribus Canonicalibus, illa non participabit, vt supra.

II. *Canonici dicuntur legitimi administratores præbendæ, & habere simplicem eius vsumfructum.* Nec tenetur ad

præſtationem procurationum debitarũ Legatis ſedis Apoſtolicæ, vel ſimilia onera quando eis aſſignatur præbenda pro eorum ſuſtentatione tantum. Abb. in cap. accedentes. num. 5. de præſcript. in cap. ex literis. de probat.

III. *Poſſunt agere contra Epiſcopum, abſque eo quòd veniam petant.* Abb. in c. cum olim. num. 7. de cauſa poſſeſſ.

IIII. *Canonicis relictum non intelligitur relictum eccleſiæ, nec ei acquiritur.* Abb. in c. ex literis. num. 8. de probat. niſi probetur intuitu eccleſiæ, non perſonæ eſſe relictum, vt not. in c. cum eſſes. de teſtam. ſi enim aliqui ſint propriis nominibus expreſſi, non acquiritur eccleſiæ, ſi verò relinquitur Canonicis talis eccleſiæ, adhuc non acquiritur eccleſiæ, ſed ipſis, cum ibi ſint habentes dignitatem. Capellani etiam, &c. quòd ſi relictum ſit clericis talis eccleſiæ ſimpliter eccleſiæ acquiritur. gl. & Doct. in c. requiſiſti. de teſtam. cum aliàs non dicatur ſucceſſor Canonici, qui eo mortuo in eius locũ cooptatur. c. cum eſſes. vbi Abb. Dec. & Berous. de cõſtitut. ſed creetur ex noua electione ad Canonicatum, qui erat extinctus. glo. Abb. & alij in c. conſentire. de elect. vnde & acquiſita per Canonicum intuitu eccleſiæ, vel præbendæ, non cedunt ſucceſſori, ſed Capitulo. Abb. in cap. relatum. 2. de teſtam.

V. *Poſſunt dare vocem per procuratorem.* Abb. in c. cum olim. num. 9. de re iudic. dummodo ſit de Capitulo, ſi id habet ſtatutum Capituli.

VI. Si habent dignitatem cum Canonicatu ex Papæ diſpenſatione, cum aliàs id non liceat, ſi ambo ſunt de Capitulo, & tenentur reſidere, iuxta c. de multa de præben. c. execrabilis. de præb. in extr. communi. c. 4. ſeſſ. 7. c. 17. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. debent habere duas voces in Capitulo, & diſtributiones duorum. ex Abb. in c. cum olim. num. 6. de re iud. verius tamen eſt, vt tantum diſtributiones vnius percipiant. Ant. in cap. olim. de re iudi. Staph. de expect. fol. 13. num. 5. Rebuff. de diſp. ratione æt. ver. in Cathedrali.

VII. Soli Canonici habent vocem in Capitulo, non autem habentes in Cathedrali dignitatẽ ſine Canonicatu iure communi, niſi aliud habeat conſuetudo. Abb. in d. c. num. 7. & 8. quia Canonici ſoli faciunt Capitulum cum Epiſcopo, non alij beneficiati in Cathedrali etiam perpetui, etiam habentes dignitatem. idem Abb. in cap. 1. num. 13. de elect. in cap. ſcriptum. nu. 4. eo. dummodo ſint conſtituti in ordine ſacro.

ſacro.clem.2.de æt.& qualit.c.4.ſeſſ.22.in Trid.Conc.

VIII. Canonici poſſunt ſtatuere ſuper qualitate, & quantitate diſtributionum. Abb. in cap. 1. de cler. ægrot. licet aliàs regulariter non poſſint ſtatuere ſine Epiſcopo. idem in cap. cum omnes. num. 4. de conſtit. in hoc tamen contrarium tenet Franch.in c. conſtitutionem. §. cæterum. de verb.ſign.in 6. quod verum eſſe poteſt circa res Capituli,ſi ſit rationabile, nõ autem circa ſtatum eccleſiæ ſine Epiſcopo, vt infra.

IX. Canonici ſeruientes Epiſcopo ſuo, licet abſentes, percipiunt fructus beneficiorum non obſtante conſtitutione in contrarium.Abb.in c.ad audientiam.num.1.8.de cler. non reſid.quod intelligitur de duobus,& idem de inferioribus clericis,dũmodo concurrat diſpenſatio Epiſcopi, & vtilitas eccleſiæ.Rota Rom.deciſ.222.nu.1.& 2.p. 2. in nouiſſ. nõ tamen diſtributiones quotidianas.d.c.vnico.de cler.non reſid.in 6.& Abb.loco cit.dicit idem eſſe in aliis beneficiatis inferioribus, ſi Epiſcopus illis vtitur pro ſeruitio communi, vel Eccleſiæ Cathedralis,ex cauſa vrgenti,non autem ſi pro ſeruitio perſonæ ſolius Epiſcopi,niſi cauſa ſit vrgens,cum filij teneantur ſubuenire parentibus in neceſſitatibus, quod extenditur ad quatuor menſes,vt ſacra congregatio,reſpondit pro ſeruitio ipſius perſonę,& eo magis ſi pro ſeruitio eccleſiæ,& diœceſis, qui tamen ſeruientes Epiſcopo ſunt duo tantum.c.ad audientiam.de cler.non reſid.& Epiſcopus poteſt ad id cogere duos tantum.Silua.de benef.2.p.q.11. Rebuff.tit.de diſp.non reſp.nu.37.

X. *Poſſunt ſimul cum Epiſcopo Canonici conſtituere dignitatem conſuetam in eccleſia*, vt Archidiaconatum, vel Archipresbyteratum, modo ſibi dos aſſignetur. Abb. & alij in c.cum acceſſiſſent.de conſtit.Corn.conſ.193.nu.19.2.vol. nouam tamen dignitatem ſolus Papa ibi creare poteſt.Abb. ibid.qui & veterem dignitatem ſuppreſſam ſimul cum Epiſcopo ſuſcitare poſſunt.Fel.ibi.dummodo dos ei aſſignetur, vt ibi not.

XI. Priuilegiantur, vt Epiſcopus non poſſit ſtatuere modum celebrandi diuina, niſi cum duobus de Capitulo, vbi Synodus prouincialis non prouidit.c.cum dignitates. in fin.ſeſſ.24.qui & eget præſentia duorum de Capitulo in reformando hoſpitalia.cap.8. ſeſſ. 25. vt nec poteſt procedere contra eos de Capitulo, niſi cum præſentia duorum ex ipſis.

c.6.ead.ſeſſ.nec Indulgentias publicare, niſi adhibitis duobus de Capitulo. c.multa. ſeſſ.21.in Trident. Concil. qui & duos de Capitulo adhibere debet,& duos de clero in prouidendo ſeminario clericorum.ſeſſ.23.c.18.Fuſch.de viſit.li.2. c.15.nu.8.cum ſeq.

XII. *Canonici quando incedunt proceſſionaliter cum ſuo Epiſcopo,præferuntur Abbatibus,& alijs Prælatis inferioribus Epiſcopo*, & ſtare debent in loco honorabiliori, quia non debent recedere à ſuo capite.Gemin. in c. quamuis. §. quanquam. de præb. in 6. not. Abb. & Fel. in cap. cum non liceat. de præſcript. non tamen id conceditur ſingulis Canonicis,ſed Capitulo congregato etiam abſente Epiſcopo, quod omnes prælatos dempto Epiſcopo præcedit, vt iidem dicunt.

XIII. Poſſunt Canonici optare præbendas, vbi ſit talis mos,vel ſtatutum, & etiam permutare. Rota Rom. deciſ. 411.num.1.p.1. in nouiſs. ſic tamen vt titulus Canonicalis non cenſeatur mutatus,nec ius præcedentiæ. Cucch. de Canon.nu.24.in fi. & vt dicit gloſ.in c.cum in tua. de conſuet. tunc optatio fieri debet intra viginti dies à die notitiæ.d. gl. poteſt tamen Capitulum per duos dies eum terminum antiquiori prorogare.Tiraq.de vtr.retr.§.1.gl.10.num.58.aliàs optabit alter,vel deuoluitur ad Epiſcopum. c. 2. de conceſſ. præb.Effectus verò optionis eſt,vt tribuat ius ad rem, vnde Epiſcopus non poteſt conferre id beneficium, ad quod quis habet optionẽ, nec valet etiam impetratio facta coram Papa non expreſſo iure optionis,& ſi minor Canonicus optat, tenet optio, ſi maior intra tempus non optat. Non poteſt tamen quis optare prębendam minorem propria,nec beneficia vacantia in curia,nec reſeruata generaliter,vel ſpecialiter,niſi derogetur, nec intruſus poteſt optare, nec deuoluta ad ſedem Apoſtolicam optari poſſunt, nec prima dignitas in Cathedrali poſt Pontificalem; nec vacantia in curia, aut reſeruata motu proprio;&ſic optans debet mutare locum in choro.c.quamuis.de reſcript.in 6.Zerola in praxi ep. verbo, Canonia.nu.7.& 8.& ſi qui non optãt,vbi eſt talis mos,non ex hoc amittitur facultas optandi.Capyc.deciſ.134.num.4. Zerola loco cit.nu.12.& ſi poſt poſſeſſionem, Canonicatus adeptam,aliquem is repetit eius bona occupare, poteſt eum expellere.Rota Rom.deciſ.19.nu.13.p.2.in nouiſſ.

Secundum dictum.Canonici multa præſtare nõ poſſunt.

I. Enim,

I. Enim, non possunt ire ad seruiendum hac intentione principali, vt lucrentur distributiones, sic enim esset mortale,& simonia mentalis, quæ tamen non obligat ad restitutionem,& pœnitentia aboletur.c.fi. de simon.Abb.in cap.significatum.de præben. 5 *Canonici quæ præstare non possint.*

II. Non possunt alterare statum ecclesiæ sine Episcopo, Episcopus tamen cum maiori parte Capituli potest.Abb.in c. quoniam.nu.8.de vita & hon.cler. nec locare bona ecclesiarum vltra triennium.ex c.ambitioſç.de rebus eccl.in extr. communi.nec possunt tollere statuta honorabilia ecclesiis. Abb.in c.ex parte nu.1.de constit.

III. Non sunt legitimi testes in causa Canonici sui, si recusentur, vt possunt. Abb.in c.cum venissent.de iudic. nu.10.

IIII. Non possunt agere pro canonico sine mandato. Doct. in c. cum Mart. de constit. & regulariter non agunt etiam pro ecclesia sine mandato.Abb.in c.ex parte Astensis. nu. 8. remissiuè. de concess. præb. vt mandatum requiritur speciale ad recipiendam possessionem iuris canonici, vel præbendæ.Rot.decis.290.in nouis.

V. Canonicorum præbendæ, non possunt capi pro executione rei iudicatæ,nisi in subsidium.Boër.decis.226.nu.3. sic enim capi possunt earum fructus, sic tamen vt aliquid pro eorum victu honesto relinquatur.Boër.ibi.

VI. Non possunt Canonici permutare præbendas si habent diuersum officium, vt cantoris,&c.sine authoritate superioris,si verò sunt eiusdem qualitatis, si agitur de eorum titulis,requiritur dicta authoritas, secus si de temporalitate earum agatur.Imol.in c.exhibita.de rerum permut.

Tertium dictũ.Canonici multa præstare.& agere debẽt.

I. Viuere debent iuxta modum sibi ab Episcopo præscriptum,ex Conc.Arelaten. III. de vita clericorum.& Arelat. IIII. c.5.qui quoque sicut in cæteris, sic etiam in vestitu modum discretionis tenere debent,cauendo ab immoderato cultu vestium,sed virtutum indumenta induendo,vt eorum exteriora ornamenta,nec nitida nimis,nec abiecta plurimum sint, ex Conc. Aquisgranen. c. 124. & probat. Hier. epistol.ad Eustoch.dicens:*Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura de vestibus est, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calamistri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas via humidior spargat, vix imprimunt summa vestigia,tales cum videris sponsos magis* 6 *Canonici quæ præstare & agere debeant,& quibus cauere.*

Lege ep. 12. Hieron. ad Nepotianum & 111. ad Sabiniamũ.

existimato, quàm clericos. Quod & Gregorius hom. 6. in Euang. insectatur, cum vestitus morum indicium sit, & vestitus insignis, ac mollis superbiæ vexillum sit, & nidus luxuriæ: vt inquit Suet. in vita Aug. c. 73. ideò eum vestitum adhibere debent, in quo modestia, & humilitas cernatur, sic tamen, vt exquisitæ sordes in eo non sint, vt nec delitiæ. ex Conc. Trid. sess. 22. c. 1. non etiam induendo cucullas monachorum, vt ab iis distinguantur. c. 25. ibid. qui & diurnas horas deuotè recitare debent, & completorio expleto cubitum ire, omnibus in vno dormitorio quiescentibus, singulis in singuli lectis, in cuius dormitorij medio, lucerna noctu ardere debet, nil ibi indecens agendo. ex eod. Conc. Aquisgran. c. 136. qui proinde simul habitare, & in cõmuni viuere consueuerant, & lectionibus, & diuinis officiis insistere. ex Conc. Med. c. 53. manendo in claustris congruis horis, vt ibi habetur; & qui in episcopis versantur in vno dormitorio dormire, & vno refectorio comedere debent, vt facilius ad horas canonicas celebrãdas concurrere possint, & de eorum vita, & conuersatione admoneri, & proinde victum, & vestitum, iuxta Episcopi facultatem accipiendo. ex Sin. Turon. c. 23. Lectiones etiam audiendo tam in Ecclesia, & Monasterio, quàm in mensa. ex Conc. Moguntiaco. cap. 9. clausis portis expleto completorio claustri à viro probatæ vitæ, à quibus nullus, nisi ex licentia egrediatur, fœminis illuc nequaquam intrantibus, & si quis extra inuentus fuerit indecens perpetrare, vel in biuiis, aut plateis otio, vel vanis vacare, primò, secretè corripiatur, tum acrius iudicetur à Prælatis, & Magistris. ex Sin. Aquisgranen. c. 143. & 144. & vbi Capitulum tales corrigere solet ad iussionem Episcopi, infra certum tẽpus id agat, aliter Episcopus eos corrigat. ex Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 7.

Canonicorũ idem refectorium & idem dormitorium esse debet.

Quæ tamen, quò ad vitam communem, recessere vbique ferè ab aula, & reliqua etiam non ita exactè seruantur, qui tamen in ædibus canonicalibus, si adsunt, habitare debent. ex Conc. I. Mediol. tit. de cler. vestitu, &c. §. de clericalibus ædibus, qui & tenentur ad reparationem ipsarum iudicio Episcopi pro ratione fructuum præbendæ, vt ibi habetur.

II. Debent horis debitis diuinis adesse, videlicet Matutinis Precibus, Primæ, Tertiæ, Missæ solemni, Sextæ, Nonæ, Vesperis, & Completorio, recitando eas integrè, distinctè,

distinctè,deuotè,non fractè, cursim, vel truncatè, & omnes psallant,& canant , senes cum iunioribus, nec ibi priuatim officium recitent,aut legant, nec huiusmodi agant à recitatione precum; & debita attentione aliena.ex Conc. Colon. p.3.c.4.5.& 6.aliter, qui ab Epistola toti Missæ , & à primo psalmo singulis horis non interfuerit , nisi necessitate auocante , ac petita , & obtenta licentia , illius horæ , vel officij stipendio in totum careat.ibid. cap.10.& cap. 1. c.dolentes.de celebr.Miss.cap. vnico. de cler.non resid. in 6. *Et distributiones debentur habenti dignitatẽ in Cathedrali , ratione cuius habet curam in ciuitate,vel extra, dum ibi residet, & curam exercet,nisi aliud habeat consuetudo,vel sit extra diœcesim : & similiter debentur sacerdoti audienti confessiones,vel ministranti alia sacramenta intra ecclesiam , vel extra.*c.8.in fin.sess. 24. in Trid. Conc. & studenti cum licentia,exceptis incertis quotidianis.ex decis.239.sacræ congreg. & hoc vbi præbendæ non sunt distinctæ , aliàs non debentur , sed debet esse contentus fructibus suæ præbendæ. Quartò, debentur infirmis. d.c. vnico etiam si infirmi sint ex propria culpa,modò ægrotet quis intra locum. Couar.lib.3.var.resol.c.13.& lib.2.c. 16. nisi infirmitas ita leuis sit,vt sine damno nõ impediat ab officio,vel si dum esset sanus parum frequentaret ecclesiam. Quintò,debentur clerico gerenti negotia ecclesiæ.cap.ex parte.2.de cler.non resid. Sextò, *debentur clerico iniustè carcerato, suspenso , excõmunicato,vel proscripto.*Cald.cons.17. de præben. secus si culpa sua,nec si abesset tempore pestis , nec si quis peregrinetur de licentia Episcopi.Boër.decis.17.num.6. nisi omnes absint ob pestem.

Canonici sine iusta causa absentes à diuino cultu, solito stipẽdio careãt.

Qui absentes excusentur.

Non debentur verò absenti sine causa , etiam si Papæ inseruiat,Episcopo,vel alij. Sylua.de benef.4.p.q.6.per totum.

Et vbi quis abest,eius portio si extrahitur ex tertia parte præbendæ, debet applicari fabricæ ecclesiæ , vel alij pio loco, aliæ verò accrescunt præsentibus. ex decis. congreg. 191. & vbi aliquis contribuit pro augmento distributionum. iuxta c.3.sess.21. Trid.Conc. lucratur & maiorem portionem absentium. ex decis. congreg. 337. & si abest plus amittit. d. c.3. Trid. Conc. & distributiones gaudent priuilegio , vt non contribuant seminario. ex decis.congreg.338. Zerola in praxi ep.verbo,Distributiones.ex Cõc.verò primo Mediol. tit.de diu.offic.qui non interfunt Missæ ante primas colle-

Absentium canonicorũ stipendia cui rei applicãda sint.

ctas, Matutino ante primum Pſalmum cœptum, aliis horis ante ſecundum Pſalmum cœptum, illius horæ non ſunt participes, & diſtributiones diuidi debent, pro rata ſingularum horarum glo.in clem.2. de ætat. & qualit. & Miſſæ. Nau. c. 25.nu.122.Conc.Later.c.9.ſeſſ.9. c. ſtatuimus. & debent horæ recitari hora competenti, ita vt *Matutinæ verè ſint Matutinæ*, niſi ex cauſa aliter ſit fiendum, vt quia Canonici abſint à Cathedrali, & huiuſmodi, ſic tamen, vt diluculo, vel paulò pòſt incipiantur: vt not.in d.c.1.in clem. 1. de celebr. Miſſ.nec dicantur veſperi, niſi ex cauſa proceſſionis, vel alia ſimili, quod licèt quandoque, vt inquit Nau. de orat.c.3. §. 17.qui & dicit, *extantes, nec pſallentes*, cũ aliis etiam ſi canonici ſint, tuta conſcientia in choro non poſſe diſtributiones percipere. In quo ego ſentirẽ ſic dici poſſe, quod omnes ſub peccato, impedimento legitimo ceſſante, teneantur horas ſimul cũ aliis recitare, & ad id cogi poſſe per pœnas, & mulctas à prælatis.ed Conc.Trid.ſeſſ.24. de reform. c. 12. verſ. omnes verò, cùm ad id iure teneantur, cùm ob officium detur beneficium.c.fi. de reſcript.in 6. & ipſi ad id iure teneantur.clem.1.de celebr.Miſſ.c.1. cap. dolentes. extra. eod. & ex aliis pluribus, quæ congerit Nau.loco cit. & poſt eum, Ioannes Langhecruch.lib.de vita Eccleſ.lib.4.c.9.10.& 11.In foro tamen conſcientiæ, ſi ſtatutum, vel conſuetudo à prælatis ſcita, & tolerata, vel fundatio habeat ſatis eſſe quòd Canonici adſint diuinis, horæ verò, & diuina per Capellanos recitentur, ſentirẽ canonicos nõ recitantes horas, modo eas domi recitarint, & ad id à prælatis non cogantur, vel ius ſinodale, vel prouinciale eos ad id particulariter non adigat, vt eſt in pluribus locis, maximè in prouincia Mediolanenſi. ex Conc.Prouincial.non peccare, nec teneri diſtributiones reſtituere, vt colligi videtur ex Bulla Pij V. 132. licèt ibi non definiat eos tutos eſſe, tametſi innuat eos tolerari poſſe, & probat idem apertè Aragon 2.2.q.83.art.13. in fi.cum & iura ſtatuant non recitantes, ſed tantum abſentes à choro diſtributionibus carere.c.1. de cler. non reſid.in 6. licet opinio Nau. & Lanchrecuc. tutior ſit, & ob id, legitimo impedimento ceſſante, eas ſimul cum aliis recitãdo, vt & ego ſemper ſeruaui; qui ideò cauere debent ne in choro riſibus, vocibus immodeſtis, colloquiis, literarum lectioni, & huiuſmodi operam dent.cap.in loco 2.q.4.Nau.c.2.de orat.qui etiam cauere debent, ne in recitando officio omittant partem

Manè dici debent matutinæ preces alioqui fruſtra ſic vocantur.

Canonici nõ pſallentes in choro peccãt ſi accipiant ſolitam diſtributionẽ.

tem notabilem verſuum, ſincopando, deglutiendo,anticipando,&c.Nau.c.10.nu.9.d.tract.c.13.nu. 24. c.16.nu.2.3. & 28.& ex Bulla Pij V.incip. Quamprimum.idem Nau. c. 16. nu,25.& 26.clem. 1.de celebr.Miſſ.ſed piè, deuotè, tractim, & animo ibi intento eſt recitandũ.d.clem.1.c.dolentes. extra.eod.Cypr.de orat.Dom.Baſil.cõſtit.monaſt. c.12. Caſſia. col.9.c.3.quæ itẽ diſtributiones dari debẽt tantũ præſentibus diuinis officiis, niſi eccleſiæ neceſſitas, aut infirmitas excuſet,nõ obſtãte quacunque colluſione,vel remiſſione. c.1.vbi Doct.de cler.nõ reſid.in 6.c.cũ dignitates.ſeſſ.24.inTri.Cõc. *Qui etiã Canonici tenẽtur recitare officiũ B. Virginis in choro,vbi ante conſuetũ erat,ex Bulla Pij V.in princ. Breuiarij reformati*,& ſimiliter *in Aduentu,Quadrageſima,diebus ieiunorũ,celebrari debẽt duæ Miſſæ ſolẽnes, altera feriæ,altera diei feſtiui*, & ſi tũc celebratur Miſſa ſolẽnis pro defunctis, tertio loco celebrari debet,& Miſſæ ac Veſperæ ſolẽnes *die Natali Domini,Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcẽſionis,Pẽtecoſtes,Corporis Domini,Aſſumptionis B. Virginis,Beatorũ Petri,& Pauli,& omnium ſanctorum*,par eſt, vt ab Epiſcopo ſolemniter celebrentur, cui Põtificalia exercenti, Canonici, & in dignitate conſtituti,inſeruire,& miniſtrare debent.ſeſſ. 24. c. cùm dignitates. & ſimiliter dum confert ſacros ordines.ſeſſ.23.c.8. vel exercet Põtificalia extra Cathedralem in ciuitate, ſic enim cogere poteſt eos qui ſolent ei aſſiſtere in Cathedrali, dum ea exercet, non verò dum eſt in diœceſi,ſed tantum clerus.ex deciſ.9.congreg.& eo impedito ab Archipresbytero, diebus verò Dominicis, Aduentus, & Quadrageſimæ, feſtis Natalitiis, Ruſurrectionis, Pentecoſtes, Beatæ Virginis, Apoſtolorum, par eſt, vt à Canonicis canantur, aliis diebus à Manſionariis, vel aliter iuxta ritum à Concilio Prouinciali ſtatutum, ad quem ſpectat ordinare quæ pertinent ad diuina officia. d. cap. cum dignitates. in fin. & interim Epiſcopus cum duobus canonicis, quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo eligatur, in iis poterit prouidere, prout expedire videbitur. d.c.in fi.& quilibet tenetur per ſeipſum, non per ſubſtitutum diuina obire officia.d.c. Qui etiam dato ſigno,induentes ſuperpelliceum mundum in choro,vel potius ſacrario,illum deuotè ingredi debent, ad diuina officia peragenda,vbi ante ſanctiſſimum ſacramẽtum genuflectentes, grauiter ad ſuam ſedem tendere debent, & ibi genuflexi, Dominica oratione,

Quib.diebus duæ Miſſæ aut vna cum Veſperis ſolemniter à Canonicis dici debeãt, &c.

vt dignitati ecclesiæ, & diuinis officiis peragendis respondeant; locis prædictis. & sess. 24. cap. 15. non debent tamen sumi beneficia extantia extra Cathedralem pro augendis distributionibus, etiam simplicia, nisi vnita sint dignitati, vel canonicatui. ex decis. congreg. 333. His ita notatis.

3 *ad Canonicatum obtinendum quæ requirantur.*

Primum sit dictum. *Canonicatus, vt legitimè obtineatur, & possideatur debent plura concurrere.*

Primò enim; *illum obtinens non debet esse prohibitus obtinere, vt nec alij beneficiati.* De quo latè agitur tract. de Elect. per tot.

Secundo, *Debet esse ætatis legitimæ, vt scilicet si est sine cura, in ea ætate sit, vt ordinem requisitum intra annum recipere possit:* iuxta clem. vt ij, de ætat. & qual. Conc. Trid. sess. 24. c. 12. vt scilicet si est ei annexum sacerdotium, eius ætatis sit, vt intra annum ordinem illum suscipere possit, & itidem si diaconatus, vel subdiaconatus respectiuè ei est annexu. cum omnis canonicatus aliquem ex his ordinibus sacris annexum habere debeat. d. cap. 12. qui si intra annum non sunt ad eos promoti, vocem in Capitulo non habẽt ex tunc, donec ad eos promoti sint, & eis pars dimidia distributionum subtrahi debet. d. clem. vt ij, qui & si debent fieri sacerdotes, ante annum elapsum, si non sint subdiaconi, vocem non habent in Capitulo. d. clem. in princ. Post annum verò neque si sacerdotium non susceperint. d. clem. verbo, ex tunc. & idem de diaconatu; quæ intelliguntur in Ecclesiis Cathedralibus, quò ad necessitatem susciendi ordines sacros, si illi præbendæ, vel portioni annexus sit ordo sacer, qui tamen, vt supra, vocem in Capitulo ibi non habent, vt nec in regularibus, nisi in ordine sacro sint constituti. d. clem. in princ. & si ordo sacer iis est annexus, vt deberet, si tempore debito non sunt promoti, amittunt vocem in Capitulo, & distributiones, modo quo supra. d. clem. Si verò canonicatibus collegiatarum ordines sacri non sunt annexi, cum id necessariò statuatur de existentibus tantum in Cathedralibus. d. cap. 12. tunc canonicatus collegiatarum probabiliter conferri possunt simplici clerico, & Episcopus etiam eo casu poterit dispensare cum illegitimo, vt id obtineat, cùm sit beneficium simplex. cap. 1. de fil. presbyt. in 6. Zerola in praxi ep. verbo, Canonici. num. 1. & 2. cum & decisio. d. c. 12. Conc. Trid. non habeat locum in collegiatis, ex decis. 262. sacr. congreg. Quòd si quis in Cathedrali obtinet dignitatem

gnitatem ſine cura, non debet eſſe minor viginti duobus annis, ſi cum cura attigiſſe debet vigeſimumquintũ annum. d.cap. 12. Archidiaconi verò, vbi fieri poteſt, in Cathedrali, debent eſſe magiſtri in Theologia, vel Doctores, aut licentiati in iure canonico. d.c.12. In eccleſiis tamen inſignibus omnino Doctores eſſe debent, vt ſacr. congreg. reſpondit, ſcilicet ſi habent iuriſdictionem contentioſam, quo caſu debent eſſe promoti in publico gymnaſio, aliàs gradus eis non ſuffragatur. ex Bulla 63. Pij V. & glo. in l. ſocietates. verbo, ſuppleat. ff. pro ſoc. dicit, quòd Canonici debent aſſumi literati, vel nobiles viri, vt & Concilium hortatur, vt omnes dignitates, & dimidia ſaltem pars canonicatuum in Cathedralibus, & collegiatis inſignibus Doctoribus tantum in Theologia, vel iure canonico conferri debeant. d.c.12.

III. *Debent illa beneficia legitimè obtinere abſque ſimoniæ nota, & à valente de illis prouidere*, iuxta præſcriptam conſuetudinem eccleſiarum, quæ alicubi habet, vt vacantia in certis quatuor menſibus anni à Capitulo conferantur, in aliis, à Papa, vel Epiſcopo, ſic tamen vt prima dignitas poſt Pontificalem ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſſe intelligatur. ex regul. Cancell. Apoſtolicæ. & dimidia ſaltem pars canonicatuum debent eſſe presbyteri, niſi conſuetudo ſit quòd plus dimidia ſint presbyteri, alij diaconi, & ſubdiaconi. d. cap. 12. & Epiſcopus cum Capitulo aſſignare debet cuilibet canonicatui ſuum ordinem. d. cap. qui tamen facere non poteſt, vt maior pars ſint presbyteri. ex deciſ. 6. & 9. ſac. cõgreg.

IIII. *Requiritur, vt prouiſus de canonicatu, vel dignitate in Eccleſia Cathedrali coram Epiſcopo, vel eius Vicario, & in Capitulo quoque, intra duos menſes, à die adeptæ poſſeſſionis*, publicam catholicæ fidei profeſſionem facere debeat, aliter fructus non facit ſuos, nec illi poſſeſſio ſuffragatur. d. c.12. In reliquis obſeruando quæ de reliquis beneficiis in tract. de materiis beneficialibus habetur.

V. *Requiritur, vt is ſit clericus ſaltem, & intra annum ordinem requiſitum ſuſcipiat*, vt ſupra eſt dictum, & donec in ſacris non ſit conſtitutus, vocem non habet in Capitulo. d. clem. vt ij. per hoc tamen acta in illo Capitulo non irritantur, etiam ſi is ſuffragium tulerit, licet eius votum aliis adnumerari non debeat. Abb. in c. fin. col. 4. de procur. Fel. in cap. cum M. Ferrarien. col. 11. de conſtit. Io. And. in c. quod gratioſè. de reg. iur. in 6.

VI. Requiritur, vt pro ingreſſu ad Canonicatũ, nil ſoluat Capitulo, niſi id habeat conſuetudo; dummodo id in cauſam piam expendatur. ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 14. Canonici enim id ſtatuere non poſſunt id onus imponendo, etiam in diuinum cultum, ſine ſimoniæ labe. Socin. in c. Iacobus. de ſim. & in c. ſignificaſti. de præb. & circa id adeſt Bulla 104. Pij V. id vetans, & vbi etiam adeſt conſuetudo, vt conuertatur in pios vſus, dimidium fructuum præbendæ vnius anni, id excedere non debet. ex d. Bulla.

4 *Canonicorũ prærogatiuæ, & poteſtas eorũ.*

VII. *Recepto in Canonicum aſſignandus eſt ſtallus in choro, quo facto adipiſcitur poſſeſſionem Canonicatus, non tamen præbendæ.* Vnde non poteſt conqueri ſe ſpoliatum, licet poſtea præbendam non ſit conſecutus, licet mandato Epiſcopi, pulſatione campanæ, tactu oſtij, vel altaris in poſſeſſionem ſit miſſus, etiam ſi præceptum ſit colonis, vt ei fructus reddant, niſi certus quidam locus ei eſſet aſſignatus, cuius poſſeſſione, præbendæ etiam poſſeſſio acquiſita cenſeatur. Rota deciſ. 265. in nouis.

Secundum ſit dictum. *Canonici multa poſſunt, & plurimis prærogatiuis potiuntur.* Primò enim poſſunt ex cauſa, minuere vel augere numerum cõſuetum, & id poteſt etiam Epiſcopus cum Capitulo. Abb. in c. dilecto nu. 10. 18. & 20. in cap. vacante. nu. 3. de præben. quod procedit etiam ſi non ſufficiant eccleſiæ facultates. Rota deciſ. 2. num. 1. de elect. in antiq. quod fallit, niſi ſtatutum numerum illum taxans iuratum ſit, quo tamen caſu valet admiſſio, licet periurium incurratur, niſi admiſſus fuerit in cauſa, vt admittatur non habita ratione iuſiurandi, quia ſic non creditur valida talis receptio in eius odium. Abb. locis cit. Capra concl. 1. num. 66. Fallit item ſi ſtatutum id numerum taxans, ſit à Papa confirmatum, cum clauſula irritante, niſi ſint auctæ facultates eccleſiæ, ita vt denuo noua præbẽda poſſit creari, quia, non obſtante tali clauſula, poſſunt Canonici aliquem ſibi in confratrem recipere. Io. And. in cap. cum dilecto. de præben. cum communi. Tertiò, fallit ſi numerus longiſſimo tempore ſit confirmatus, quia ſic Canonici ſiue Papa numerum illum alterare non poſſunt, augendo, vel minuendo. Abb. in cap. dilecto. 2. de præb. & hoc eſt tutius, vt inquit Euſch. de viſit. lib. 1. cap. 15. num. 10.

Cum authoritate & conſenſu augendi vel minuendi poteſt eorũ numerus.

Cauſa verò iuſta augendi, vel minuendi numerum eſt, *ſi reditus ſint aucti, vel diminuti.* Doct. in c. cum M. Ferrar. de

de conſtitut. imò ſi opes collegij auctæ ſint, probabile eſt, vt Canonici cogi poſſint ab Epiſcopo addere ſtatuto numero tot Canonicos, quod ex reditibus commodè valeant ſuſtentari. Abb. in c. ex parte. num. 1. de conceſſ. præb. Is verò dicitur diffinitus numerus, quẽ in Eccleſia Cathedrali Epiſcopus cum cõſilio Canonicorũ, in inferioribus collegiatis, ipſarum Canonici cum Epiſcopi cõſenſu deſuper accedente, præfinierint, vltra quem numerum ſi quis recipiatur, æquè iura Canonicorum conſequitur, atque qui ſunt de numero, ſiue Papæ authoritate, ſiue Capituli mera volũtate, receptus fuerit, & ſic ei quoque cauſæ à ſede Apoſtolica delegari poterunt. Fel. in d. c. cum M. de conſtit. num. 23. & etiam particeps erit emolumẽtorum aliis Canonicis competentium, & habebit ius ſuffragij ferendi in Capitulo. Fel. loco cit. Fed. de Sen conſ. 291. & poterit aſſequi dignitatem Canonico dari conſuetam, vt ibi dicit Feli. etiam ſi dum reciperetur, numero iam expleto, nil dictum eſſet, ſic enim ius ſuffragij cum aliis haberet. Abb. & Fel. in d. c. Verum eſt tamen, quòd vbi à Papa impetratur Canonicatus, qui ſit ſupra numerum, debet id in literis exprimi, aliàs impetratio non valet, vbi eccleſia eſt numerata. Doct. in d. cap. cum M. Ferrar. Fallunt tamen prædicta, ſi dum Capitulum hunc recepit apertè proteſtatus ſit velle hunc eſſe extra numerum, & ordinem aliorum Canonicorum, vel ſi Papa mandet hunc recipi ſimpliciter, non adiecto cum plenitudine iuris Canonicalis; vel ſub expectatione, vt ſupra, vel ſi conſuetudo Eccleſiæ ita ſe habeat, vt qui recipitur vltra numerum iura canonicalia non habeat, quæ in pluribus locis viget. Felin. in d. cap. ver. tertiò limitat: tunc enim iura cæteris Canonicis in numero conſcriptis competentia non participaret. Abb. Imol. Fel. in d. c. cum te. aliàs ſi prædicta non adſint, debet quamprimum ei prouideri de præbenda, vt ſupra, & ſequitur Fuſch. de viſit. lib. 1. cap. 15. num. 11. Vbi tamen Canonici ſunt priuilegiati ſuper numero certo, ſi poſtea aliquem recipiunt ſupra numerum, non poſſunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem ſupra numerum cõſtituere. Abb. in c. pro illorum. de præb. qui tamen ſi ſit conſuetudo, quòd non participet de iuribus Canonicalibus, illa non participabit, vt ſupra.

II. *Canonici dicuntur legitimi adminiſtratores præbendæ, & habere ſimplicem eius vſumfructum.* Nec tenetur ad

præſtationem procurationum debitarũ Legatis ſedis Apoſtolicæ, vel ſimilia onera quando eis aſſignatur præbenda pro eorum ſuſtentatione tantum. Abb. in cap. accedentes. num. 5. de præſcript. in cap. ex literis. de probat.

III. *Poſſunt agere contra Epiſcopum, abſque eo quòd veniam petant.* Abb. in c. cum olim. num. 7. de cauſa poſſeſſ.

IIII. *Canonicis relictum non intelligitur relictum eccleſiæ, nec ei acquiritur.* Abb. in c. ex literis. num. 8. de probat. niſi probetur intuitu eccleſiæ, non perſonæ eſſe relictum, vt not. in c. cum eſſes. de teſtam. ſi enim aliqui ſint propriis nominibus expreſſi, non acquiritur eccleſiæ, ſi verò relinquitur Canonicis talis eccleſiæ, adhuc non acquiritur eccleſiæ, ſed ipſis, cum ibi ſint habentes dignitatem. Capellani etiam, &c. quòd ſi relictum ſit clericis talis eccleſiæ ſimpliter eccleſiæ acquiritur. gl. & Doct. in c. requiſiſti. de teſtam. cum aliàs non dicatur ſucceſſor Canonici, qui eo mortuo in eius locũ cooptatur. c. cum eſſes. vbi Abb. Dec. & Berous. de cõſtitut. ſed creetur ex noua electione ad Canonicatum, qui erat extinctus. glo. Abb. & alij in c. conſentire. de elect. vnde & acquiſita per Canonicum intuitu eccleſiæ, vel præbendæ, non cedunt ſucceſſori, ſed Capitulo. Abb. in cap. relatum. 2. de teſtam.

V. *Poſſunt dare vocem per procuratorem.* Abb. in c. cum olim. num. 9. de re iudic. dummodo ſit de Capitulo, ſi id habet ſtatutum Capituli.

VI. Si habent dignitatem cum Canonicatu ex Papæ diſpenſatione, cum aliàs id non liceat, ſi ambo ſunt de Capitulo, & tenentur reſidere, iuxta c. de multa de præben. c. execrabilis. de præb. in extr. communi. c. 4. ſeſſ. 7. c. 17. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. debent habere duas voces in Capitulo, & diſtributiones duorum. ex Abb. in c. cum olim. num. 6. de re iud. verius tamen eſt, vt tantum diſtributiones vnius percipiant. Ant. in cap. olim. de re iudi. Staph. de expect. fol. 13. num. 5. Rebuff. de diſp. ratione æt. ver. in Cathedrali.

VII. Soli Canonici habent vocem in Capitulo, non autem habentes in Cathedrali dignitatẽ ſine Canonicatu iure communi, niſi aliud habeat conſuetudo. Abb. in d. c. num. 7. & 8. quia Canonici ſoli faciunt Capitulum cum Epiſcopo, non alij beneficiati in Cathedrali etiam perpetui, etiam habentes dignitatem. idem Abb. in cap. 1. num. 13. de elect. in cap. ſcriptum. nu. 4. eo. dummodo ſint conſtituti in ordine ſacro.

ſacro. clem. 2. de æt. & qualit. c. 4. ſeſſ. 22. in Trid. Conc.

VIII. Canonici poſſunt ſtatuere ſuper qualitate, & quantitate diſtributionum. Abb. in cap. 1. de cler. ægrot. licet aliàs regulariter non poſſint ſtatuere ſine Epiſcopo. idem in cap. cum omnes. num. 4. de conſtit. in hoc tamen contrarium tenet Franch. in c. conſtitutionem. §. cæterum. de verb. ſign. in 6. quod verum eſſe poteſt circa res Capituli, ſi ſit rationabile, nõ autem circa ſtatum eccleſiæ ſine Epiſcopo, vt infra.

IX. Canonici ſeruientes Epiſcopo ſuo, licet abſentes, percipiunt fructus beneficiorum non obſtante conſtitutione in contrarium. Abb. in c. ad audientiam. num. 1. 8. de cler. non reſid. quod intelligitur de duobus, & idem de inferioribus clericis, dũmodo concurrat diſpenſatio Epiſcopi, & vtilitas eccleſiæ. Rota Rom. deciſ. 222. nu. 1. & 2. p. 2. in nouiſſ. nõ tamen diſtributiones quotidianas. d. c. vnico. de cler. non reſid. in 6. & Abb. loco cit. dicit idem eſſe in aliis beneficiatis inferioribus, ſi Epiſcopus illis vtitur pro ſeruitio communi, vel Eccleſiæ Cathedralis, ex cauſa vrgenti, non autem ſi pro ſeruitio perſonæ ſolius Epiſcopi, niſi cauſa ſit vrgens, cum filij teneantur ſubuenire parentibus in neceſſitatibus, quod extenditur ad quatuor menſes, vt ſacra congregatio, reſpondit pro ſeruitio ipſius perſonę. & eo magis ſi pro ſeruitio eccleſiæ, & diœceſis, qui tamen ſeruientes Epiſcopo ſunt duo tantum. c. ad audientiam. de cler. non reſid. & Epiſcopus poteſt ad id cogere duos tantum. Silua. de benef. 2. p. q. 11. Rebuff. tit. de diſp. non reſp. nu. 37.

X. *Poſſunt ſimul cum Epiſcopo Canonici conſtituere dignitatem conſuetam in eccleſia*, vt Archidiaconatum, vel Archipresbyteratum, modo ſibi dos aſſignetur. Abb. & alij in c. cum acceſſiſſent. de conſtit. Corn. conſ. 193. nu. 19. 2. vol. nouam tamen dignitatem ſolus Papa ibi creare poteſt. Abb. ibid. qui & veterem dignitatem ſuppreſſam ſimul cum Epiſcopo ſuſcitare poſſunt. Fel. ibi. dummodo dos ei aſſignetur, vt ibi not.

XI. Priuilegiantur, vt Epiſcopus non poſſit ſtatuere modum celebrandi diuina, niſi cum duobus de Capitulo, vbi Synodus prouincialis non prouidit. c. cum dignitates. in fin. ſeſſ. 24. qui & eget præſentia duorum de Capitulo in reformando hoſpitalia. cap. 8. ſeſſ. 25. vt nec poteſt procedere contra eos de Capitulo, niſi cum præſentia duorum ex ipſis.

c.6.ead.ſeſſ.nec Indulgentias publicare, niſi adhibitis duobus de Capitulo. c.multa. ſeſſ.21.in Trident. Concil. qui & duos de Capitulo adhibere debet,& duos de clero in prouidendo ſeminario clericorum.ſeſſ.23.c.18.Fuſch.de viſit.li.2. c.15.nu.8.cum ſeq.

XII. *Canonici quando incedunt proceſſionaliter cum ſuo Epiſcopo,præferuntur Abbatibus,& alijs Prælatis inferioribus Epiſcopo*, & ſtare debent in loco honorabiliori, quia non debent recedere à ſuo capite.Gemin. in c. quamuis. §. quanquam. de præb. in 6. not. Abb. & Fel. in cap. cum non liceat. de præſcript. non tamen id conceditur ſingulis Canonicis,ſed Capitulo congregato etiam abſente Epiſcopo, quod omnes prælatos dempto Epiſcopo præcedit, vt iidem dicunt.

XIII. Poſſunt Canonici optare præbendas, vbi ſit talis mos,vel ſtatutum, & etiam permutare. Rota Rom. deciſ. 411.num.1.p.1. in nouiſs. ſic tamen vt titulus Canonicalis non cenſeatur mutatus,nec ius præcedentiæ. Cucch. de Canon.nu.24.in fi. & vt dicit gloſ.in c.cum in tua. de conſuet. tunc optatio fieri debet intra viginti dies à die notitiæ.d. gl. poteſt tamen Capitulum per duos dies eum terminum antiquiori prorogare.Tiraq.de vtr.retr.§.1.gl.10.num.58.aliàs optabit alter,vel deuoluitur ad Epiſcopum. c. 2. de conceſſ. præb.Effectus verò optionis eſt,vt tribuat ius ad rem, vnde Epiſcopus non poteſt conferre id beneficium, ad quod quis habet optionẽ, nec valet etiam impetratio facta coram Papa non expreſſo iure optionis,& ſi minor Canonicus optat, tenet optio, ſi maior intra tempus non optat. Non poteſt tamen quis optare prębendam minorem propria,nec beneficia vacantia in curia,nec reſeruata generaliter,vel ſpecialiter,niſi derogetur, nec intruſus poteſt optare, nec deuoluta ad ſedem Apoſtolicam optari poſſunt, nec prima dignitas in Cathedrali poſt Pontificalem; nec vacantia in curia, aut reſeruata motu proprio;&ſic optans debet mutare locum in choro.c.quamuis.de reſcript.in 6.Zerola in praxi ep. verbo, Canonia.nu.7.& 8.& ſi qui non optãt,vbi eſt talis mos,non ex hoc amittitur facultas optandi.Capyc.deciſ.134.num.4. Zerola loco cit.nu.12.& ſi poſt poſſeſſionem, Canonicatus adeptam,aliquem is repetit eius bona occupare, poteſt eum expellere.Rota Rom.deciſ.19.nu.13.p.2.in nouiſſ.

Secundum dictum.Canonici multa ptæſtare nõ poſſunt.

I. Enim,

I. Enim, non possunt ire ad seruiendum hac intentione principali,vt lucrentur distributiones, sic enim esset mortale,& simonia mentalis, quæ tamen non obligat ad restitutionem,& pœnitentia aboletur.c.fi. de simon.Abb.in cap.significatum.de præben. 5 *Canonici quæ præstare non possint.*

II. Non possunt alterare statum ecclesiæ sine Episcopo, Episcopus tamen cum maiori parte Capituli potest.Abb.in c. quoniam.nu.8.de vita & hon.cler. nec locare bona ecclesiarum vltra triennium.ex c.ambitioſę.de rebus eccl.in extr. communi.nec possunt tollere statuta honorabilia ecclesiis. Abb.in c.ex parte nu.1.de constit.

III. Non sunt legitimi testes in causa Canonici sui, si recusentur,vt possunt. Abb.in c.cum venissent.de iudic. nu.10.

IIII. Non possunt agere pro canonico sine mandato. Doct. in c. cum Mart. de constit. & regulariter non agunt etiam pro ecclesia sine mandato.Abb.in c.ex parte Aitensis. nu. 8. remissiuè. de concess. præb. vt mandatum requiritur speciale ad recipiendam possessionem iuris canonici, vel præbendæ.Rot.decis.290.in nouis.

V. Canonicorum præbendæ, non possunt capi pro executione rei iudicatæ,nisi in subsidium.Boër.decis.226.nu.3. sic enim capi possunt earum fructus, sic tamen vt aliquid pro eorum victu honesto relinquatur.Boër.ibi.

VI. Non possunt Canonici permutare præbendas si habent diuersum officium,vt cantoris,&c.sine authoritate superioris,si verò sunt eiusdem qualitatis, si agitur de eorum titulis,requiritur dicta authoritas, secus si de temporalitate earum agatur.Imol.in c.exhibita.de rerum permut.

Tertium dictũ.Canonici multa præstare.& agere debẽt.

I. Viuere debent iuxta modum sibi ab Episcopo præscriptum,ex Conc.Arelaten. III. de vita clericorum.& Arelat. IIII. c.5.qui quoque sicut in cæteris, sic etiam in vestitu modum discretionis tenere debent,cauendo ab immoderato cultu vestium,sed virtutum indumenta induendo,vt eorum exteriora ornamenta,nec nitida nimis,nec abiecta plurimum sint, ex Conc. Aquisgranen. c. 124. & probat. Hier. epistol.ad Eustoch.dicens:*Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura de vestibus est, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calamistri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas via humidior spargat, vix imprimunt summa vestigia,tales cum videris sponsos magis* 6 *Canonici quæ præstare & agere debeant,& quibus carere.*

Lege ep. 12. Hieron. ad Nepotianum & 111. ad Sabinianũ.

existimato, quàm clericos. Quod & Gregorius hom. 6. in Euang. insectatur, cum vestitus morum indicium sit, & vestitus insignis, ac mollis superbiæ vexillum sit, & nidus luxuriæ: vt inquit Suet. in vita Aug. c. 73. ideò eum vestitum adhibere debent, in quo modestia, & humilitas cernatur, sic tamen, vt exquisitæ sordes in eo non sint, vt nec delitiæ. ex Conc. Trid. sess. 22. c. 1. non etiam induendo cucullas monachorum, vt ab iis distinguantur. c. 25. ibid. qui & diurnas horas deuotè recitare debent, & completorio expleto cubitum ire, omnibus in vno dormitorio quiescentibus, singulis in singuli lectis, in cuius dormitorij medio, lucerna noctu ardere debet, nil ibi indecens agendo. ex eod. Conc. Aquisgran. c. 136. qui proinde simul habitare, & in cõmuni viuere consueuerant, & lectionibus, & diuinis officiis insistere. ex Conc. Med. c. 53. manendo in claustris congruis horis, vt ibi habetur; & qui in episcopis versantur in vno dormitorio dormire, & vno refectorio comedere debent, vt facilius ad horas canonicas celebrãdas concurrere possint, & de eorum vita, & conuersatione admoneri, & proinde victum, & vestitum, iuxta Episcopi facultatem accipiendo. ex Sin. Turon. c. 23. Lectiones etiam audiendo tam in Ecclesia, & Monasterio, quàm in mensa. ex Conc. Moguntiaco. cap. 9. clausis portis expleto completorio claustri à viro probatæ vitæ, à quibus nullus, nisi ex licentia egrediatur, fœminis illuc nequaquam intrantibus, & si quis extra inuentus fuerit indecens perpetrare, vel in biuiis, aut plateis otio, vel vanis vacare, primò, secretè corripiatur, tum acrius iudicetur à Prælatis, & Magistris. ex Sin. Aquisgranen. c. 143. & 144. & vbi Capitulum tales corrigere solet ad iussionem Episcopi, infra certum tẽpus id agat, aliter Episcopus eos corrigat. ex Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 7.

Canonicorũ idem refectorium & idem dormitorium esse debet.

Quæ tamen, quò ad vitam communem, recessere vbique ferè ab aula, & reliqua etiam non ita exactè seruantur, qui tamen in ædibus canonicalibus, si adsunt, habitare debent. ex Conc. I. Mediol. tit. de cler. vestitu, &c. §. de clericalibus ædibus, qui & tenentur ad reparationem ipsarum iudicio Episcopi pro ratione fructuum præbendæ, vt ibi habetur.

II. Debent horis debitis diuinis adesse, videlicet Matutinis Precibus, Primæ, Tertiæ, Missæ solemni, Sextæ, Nonæ, Vesperis, & Completorio, recitando eas integrè, distin-

distinctè,deuotè,non fractè, cursim, vel truncatè, & omnes psallant,& canant , senes cum iunioribus, nec ibi priuatim officium recitent,aut legant, nec huiusmodi agant à recitatione precum; & debita attentione aliena.ex Conc. Colon. p.3.c.4.5.& 6.aliter, qui ab Epistola toti Missæ , & à primo psalmo singulis horis non interfuerit , nisi necessitate auocante , ac petita , & obtenta licentia , illius horæ , vel officij stipendio in totum careat.ibid. cap.10.& cap. 1. c.dolentes.de celebr.Miss.cap. vnico. de cler.non resid. in 6. *Et distributiones debentur habenti dignitatẽ in Cathedrali , ratione cuius habet curam in ciuitate,vel extra, dum ibi residet, & curam exercet,nisi aliud habeat consuetudo,vel sit extra diœcesim : & similiter debentur sacerdoti audienti confessiones,vel ministranti alia sacramenta intra ecclesiam , vel extra.*c.8.in fin.sess. 24. in Trid. Conc. & studenti cum licentia,exceptis incertis quotidianis.ex decis.239.sacræ congreg. & hoc vbi præbendæ non sunt distinctæ , aliàs non debentur , sed debet esse contentus fructibus suæ præbendæ. Quartò , debentur infirmis. d.c. vnico etiam si infirmi sint ex propria culpa,modò ægrotet quis intrà locum. Couar.lib.3.var.resol.c.13.& lib.2.c. 16. nisi infirmitas ita leuis sit,vt sine damno nõ impediat ab officio,vel si dum esset sanus parum frequentaret ecclesiam. Quintò,debentur clerico gerenti negotia ecclesiæ.cap.ex parte.2.de cler.non resid. Sextò, *debentur clerico iniustè carcerato, suspenso , excõmunicato,vel proscripto.*Cald.cons.17. de præben. secus si culpa sua,nec si abesset tempore pestis , nec si quis peregrinetur de licentia Episcopi.Boër.decis.17,num.6. nisi omnes absint ob pestem.

Canonici sine iusta causa absentes à diuino cultu, solito stipẽdio careãt.

Qui absentes excusentur.

Non debentur verò absenti sine causa , etiam si Papæ inseruiat,Episcopo,vel alij. Sylua.de benef.4.p.q.6.per totum.

Et vbi quis abest,eius portio si extrahitur ex tertia parte præbendæ, debet applicari fabricæ ecclesiæ , vel alij pio loco, aliæ verò accrescunt præsentibus. ex decis. congreg. 191. & vbi aliquis contribuit pro augmento distributionum. iuxta c.3.sess.21. Trid.Conc. lucratur & maiorem portionem absentium. ex decis. congreg. 337. & si abest plus amittit. d. c.3. Trid. Conc. & distributiones gaudent priuilegio , vt non contribuant seminario. ex decis.congreg.338. Zerola in praxi ep.verbo,Distributiones.ex Cõc.verò primo Mediol. tit.de diu.offic.qui non intersunt Missæ ante primas colle-

Absentium canonicorũ stipendia cui rei applicãda sint.

tem notabilem verſuum, ſincopando, deglutiendo,anticipando,&c.Nau.c.10.nu.9.d.tract.c.13.nu. 24. c.16.nu.23. & 28.& ex Bulla Pij V.incip. Quamprimum.idem Nau. c. 16. nu,25.& 26.clem. 1.de celebr.Miſſ.ſed piè, deuotè, tractim, & animo ibi intento eſt recitandũ.d.clem.1.c.dolentes. extra.eod.Cypr.de orat.Dom.Baſil.cõſtit.monaſt. c.12. Caſſia. col.9.c.3.quæ itẽ diſtributiones dari debẽt tantũ præſentibus diuinis officiis, niſi eccleſiæ neceſſitas, aut infirmitas excuſet,nõ obſtãte quacunque colluſione,vel remiſſione. c.1.vbi Doct.de cler.nõ reſid.in 6.c.cũ dignitates.ſeſſ.24.in Tri.Cõc. *Qui etiã Canonici tenẽtur recitare officiũ B. Virginis in choro,vbi ante conſuetũ erat,ex Bulla Pij V.in princ. Breuiarij reformati*,& ſimiliter *in Aduentu,Quadrageſima,diebus ieiunorũ,celebrari debẽt duæ Miſſæ ſolẽnes, altera feriæ,altera diei feſtiui*, & ſi tũc celebratur Miſſa ſolẽnis pro defunctis, tertio loco celebrari debet,& Miſſæ ac Veſperæ ſolẽnes *die Natali Domini,Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcẽſionis,Pẽtecoſtes,Corporis Domini,Aſſumptionis B. Virginis,Beatorũ Petri,& Pauli,& omnium ſanctorum*,par eſt, vt ab Epiſcopo ſolemniter celebrentur, cui Põtificalia exercenti, Canonici, & in dignitate conſtituti,inſeruire,& miniſtrare debent.ſeſſ. 24. c. cùm dignitates. & ſimiliter dum confert ſacros ordines.ſeſſ.23.c.8. vel exercet Põtificalia extra Cathedralem in ciuitate, ſic enim cogere poteſt eos qui ſolent ei aſſiſtere in Cathedrali, dum ea exercet, non verò dum eſt in diœceſi,ſed tantum clerus.ex deciſ.9.congreg.& eo impedito ab Archipresbytero, diebus verò Dominicis, Aduentus, & Quadrageſimæ, feſtis Natalitiis, Ruſurrectionis, Pentecoſtes, Beatæ Virginis, Apoſtolorum, par eſt, vt à Canonicis canantur, aliis diebus à Manſionariis, vel aliter iuxta ritum à Concilio Prouinciali ſtatutum, ad quem ſpectat ordinare quæ pertinent ad diuina officia. d. cap. cum dignitates. in fin. & interim Epiſcopus cum duobus canonicis, quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo eligatur, in iis poterit prouidere, prout expedire videbitur. d.c.in fi.& quilibet tenetur per ſeipſum, non per ſubſtitutum diuina obire officia.d.c. Qui etiam dato ſigno,induentes ſuperpelliceum mundum in choro,vel potius ſacrario,illum deuotè ingredi debent, ad diuina officia peragenda,vbi ante ſanctiſſimum ſacramẽtum genuflectentes, grauiter ad ſuam ſedem tendere debent, & ibi genuflexi, Dominica oratione,

Quib.diebus duæ Miſſæ aut vna cum Veſperis ſolemniter à Canonicis dici debeãt, &c.

oratione, & Aue Maria deuotè recitata, candelis accensis, dato campanæ signo, & præfecto chori iubente, deuotè consurgere, & ad diuinas laudes celebrandas, piè, & alacriter ingredi, nec vllus ante discedat, quàm officium expletum sit, & Antiphona Beatæ Virginis, in fine recitata, nisi infirmitas, aut necessitas personæ, vel ecclesiæ id exposcat, quo tamen casu, qui capellas habent cum onere celebrandi, non debent ea hora, qua horæ in choro recitantur, celebrare, ne simul duobus oneribus satisfaciant, nisi hora celebrandi labatur, vel necessitas ecclesiæ id exposcat, tametsi stricto iure satisfaciant, si dum horæ recitantur, celebrent, *tum quia is fungitur tantum vna persona, & satisfacit oneri sui beneficij, tum quia præstantius seruitium esse non potest ecclesiæ exhibitum, quam celebratio sanctissimi sacrificij*, si tamen quis esset Canonicus, & capellam haberet in Cathedrali, si celebraret vt capellanus, dum horæ recitantur, non perciperet distributiones, vt canonicus, cùm sic fungatur officio duarum personarum, quod non licet. ita Abb. in c. cùm olim. num. 6. de re iud. *nec alia etiam de causa quisque è choro discedat, nisi officio expleto*, nisi ex necessitate, vt suprà, eaque re significata primum locum in choro obtinenti, & punctatori, qui punctator per singulos menses mutari debet, & punctare omnibus horis absentes sine licentia, vel infirmitate, aut causa vtilitatis ecclesiæ excepta, vel qui non adsunt horis, hora competenti, vt suprà, vel discedunt ante officium expletum sine causa, vt proximè dictum est, vt habetur in Conc. I. Mediol. sub tit. Quæ ad diuina officia.

Concionibus adesse debẽt Canonici.

Iidem etiam & alij clerici concionibus interesse debent, & Episcopum deducere ad ecclesiam euntem, ac reducere. ex d. Conc. I. & II. Decret. 27. tit. quæ ad Missam, qui & cum canitur Hymnus, Gloria, Symbolum, Sanctus, & Agnus ad Episcopum ordine venire debent, & eum circunstare, & discedendo eidem reuerentiam facere. Con. I. Mediol. loco cit. & I I I I. tit. quæ ad Missam, & diuina officia, &c. quibus locis, & omnibus iis Concil. Mediol. exactè tractantur quæ pertinent ad diuina officia, piè, deuotè, & laudabiliter celebranda.

I I I. *Debent anniuersaria celebrare pro Papa defuncto.* c. vbi periculum. de elect. in 6. & pro Episcopo, ac Episcopis prouinciæ, & Canonicis, ac aliis residentibus defunctis, Cõc. II. Mediol. tit. quæ ad Missam. decret. 14. impẽsis mẽsæ commu

communis si defunctus ex residentibus sit, Mensæ vero Episcopalis, si Episcopus sit, si Papa vtriusque, vt æquum videtur.

IIII. *Singulis hebdomadis Capitulum habere debent*: in quo de iuribus Capituli agant, ante cuius initium recitetur à primo chori Oratio de Spiritu sancto, & post ab eodem Oratio pro gratiarum actione, & omnia ibi occultis suffragiis definiantur, nil ibi statuendo, quod non sit rationabile, vt nec vllum eorum statutum esse debet quod rationabile non sit, qui & archiuium habeant in quo iura Capituli conseruentur, & si qui scripturas ad illud pertinentes habent apud se, illi eas omnino reddere teneantur. cap. 15. sess. 24. in Trid. Conc. *Aliud quoque Capitulum in hebdomada habeant*: ad quod omnes Canonici, & reliquus clerus Cathedralis conueniant, in quo spiritualia tantum tractentur, an decreta constitutionum, diœcesanarum circa diuina officia executioni tradantur, an cœremoniæ debitæ obseruentur, legendo aliquam partem constitutionum, de vita, & honestate clericorum agentem, vel alium librum in quo ea quæ ad pietatem, vel disciplinam ecclesiasticam pertinent, continentur. Ex Conc. II. Mediol. tit. quæ ad Missam, &c. decret. 13. & Capitulum debet conuocari ab antiquiore Capituli, ideſt, qui prior tempore canonicus est, qui aliis præfertur. Abb. in c. 2. de his quæ fiunt à maior.

Antiquior canonicus quis dicatur.

V. *tenentur residere*. Nec aliquis vltra tres menses quolibet anno abesse potest, saluis constitutionibus ecclesiarum, quæ longius seruitij tempus requirunt, aliter primo anno priuentur dimidia parte fructuum, quos ratione præbendæ, & residentiæ fecere suos, tum omnibus fructibus, ac demum iuxta canonum decreta contra eos procedatur. d. c. cum dignitates, & sic quòd distributiones, nisi præsentibus diuinis officiis non dentur. d. c. vt supra, & ea ratio est ineunda, vt toto anno maior pars residentium in choro sit præsens, & debent proinde, vt supra, ordines requisitos intra annum suscipere, aliàs non faciunt fructus suos. c. 12. §. neminem. sess. 24. in Trid. Conc. nisi sint Canonici collegiatæ, & canonicatui sacer ordo non sit annexus, vt supra, & tunc sat est in eo ætas quatuordecim annorum. sess. 23. cap. 6. in Trid. Conc. decis. congrega. 471. qui tamen, vt supra, non habent vocem in Capitulo. ex d. clem. 2. de æt. & qual.

VI. si habent ecclesiam parochialem simul cum canonicatu,

Digitized by Google

catu,ex apoſtolica diſpenſatione,ſine qua id non licet, cum ſint ſimul incompatibilia. c. de multa. de præb. reſidere debent in parochiali,ex Bulla 6. Pij V. 8.Idus Iulij 1568. inc. Cupientes.& lucrantur fructus canonicatus, exceptis diſtributionibus,ſi diuinis ibi non interſint. d.cap. vnico. de cler. non reſid.in 6. & dicta Bulla ; ſi verò cura eſſet annexa ipſi canonicatui , dum curæ exercitium agunt pro præſentibus in choro habentur, niſi conſuetudo ſit, vel ſtatutum , quòd non ſeruiẽtes in dignitatibus aliquid amittant, quod aſcendat ad tertiam partem fructuum.c.3.ſeſſ.22.in Trid.Conc.

Quindemniã ſeu annua tam anni. 15.debẽt Papæ Eccleſia Parochialis capitulovnita.

VII. ſi habent parochialem vnitam eorum menſæ , poteſt Epiſcopus ei prouidere,ſi ipſi videbitur,de idoneo Vicario perpetuo etiam cum aſſignatione tertiæ partis fructuũ. ſeſſ.7 cap.7.in Trid.Conc.& ſeſſ.14.c.9.ſeſſ.vlt. cap.6.qui & tenentur ſoluere pro ea ſedi Apoſtolicæ quindennia , ideſt annatam quolibet quintodecimo anno,quæ tamen non debent ſolui ſi ibi ſit conſtitutus Vicarius perpetuus pro quantitate fructuum eidem aſſignatorum, ex Bulla 50.Pij V. inc. Ad exequendom.

Simonaci mẽtales ſunt qui ob ſolam diſtributionẽ diuinis. 26. adſunt.

VIII. cauere debent ne ad diuina officia propter diſtributiones , aliàs non ituri accedant, aliàs , ſi intentio ſit talis principalis , ſimoniam mentalem committunt , & ſic eſſet mortale,ſine tamen onere reſtituendi.c. fin. de ſimo.Silu.ſimonia.§.9. poſt D.Th. quodlib.6.& 8.Adr.quodlib.9.& eſt communis opinio,licet Sot.lib.9.de iuſtit.q.8.art.1.ad ſextũ arg.inclinet,quod is teneatur ad reſtitutionem,in alio tamẽ caſu loquens quando dat pretium deprauata intentione pro beneficio conſequendo ſine pacto , quod non eſt hic : ſi tamen quis palam diceret ſe ire ad diuina principaliter , vt diſtributiones percipiat iure poſſet iis priuari , cum non ſit ſimonia mentalis,ſed exterius expreſſa.D.Th.quodlib.6.Adr. quolib.9.Abb.in c.mandato.in fi.de ſim.Io.Lanchrecuch.de vita Eccl.c.8.vnde ad diuina officia accedant,vt Deo laudes, & debitum ſeruitium in eorum munere perſoluant,pro publicis neceſſitatibus, & benefactoribus Deum exorent,& iis quibus aliqua lege,vel pacto tenentur;& inde vitæ præſentis ſuſtentationem percipiant.

IX. expleto officio,in quo ſe habere debent , modo quo dixi tract.de Orat.& tract.de Horis canonicis, honeſtis occupationibus attendere debent , ſcilicet orationi mentali operam dando , operibus piis incũbendo , ſeminarij curam gerendo,

gerendo, Episcopum adiuuando in iis de quibus tract. de Episc.c.3.ad fi.egi,ecclesiæ bonis bene vtendo, studiis sacris vacando,antequam cubitum eant orando, & in diuinorum cogitatione somnum capiendo, ne dæmon illusionibus variis eos aggrediatur:& cum expergiscuntur, statim de Deo cogitando,de eius maiestate,bonitate,beneficiis ab ipso acceptis,& huiusmodi, vt ita primitias diei ipsi exhibentes, diei reliquum in eius seruitio facilius insumere possint:pranas societates vitando, superfluitates conuiuiorum, & vestium,vt ità ecclesiæ senatus virtutibus præditus, & micans verè sint,& appareant, alia quoque obseruando : de quibus supra latè est dictum, & respectiuè tract.de Prælatis, & clericis habetur.

De Capitulo Canonicorum.

QVartum dictum. Canonici constituũt Capitulum soli, non alij clerici ecclesiæ. Dec. & Ripa in cap.eam te.de præscript. quod venit appellatione canonicorum. Ripa in cap.cum M.de constitut.num.11. cuius tamen Capituli nomine non venit eius prælatus.Ripa in d.c. eam te.licet dicatur eius caput.glo.in c.irrefragabili.de offic.ordin.& dicitur Capitulum etiam si caput vacet. idem Ripa in d.c.num. 14. quod & venit appellatione ecclesiæ. Dec. & Ripa in d. cap. eam te.quasi paruum caput, vt dicit Cucch. de offic. & pot. cap.in princ.& dicitur Capitulum,vbi maior est pars Canonicorum,licet aliqui contradicant. Abb.in c.ex parte Astensis.num.3.de constitut. scilicet maior pars non respectu minoris, sed respectu totius Capituli. Boër. decis. 3. Bellam. decis. 275. quod intelligitur in iis quæ fiunt ex necessitate, si enim fiant ex mera voluntate, sat est quòd vnus omnibus resistat. Abb.post gl.in cap.cum omnes.de constitut.Fallit fauore liberationis.Item fallit, vbi Canonici vellent aliquid disponere ad vsum pium,non solùm de rebus Capituli,sed etiam de fructibus præbendarum singulorum, dummodo reditus sint superflui.Itẽ fallit in causa vtilitatis communis, & pietatis,his enim casibus valet,quod fit à maiore parte capituli minori etiam obstante. Abb.in d.c. cum omnes.num. 6. Et regulariter valet actum à maiori parte capituli,nisi minor pars ostendat causam legitimã contra maiorem. Abb. in c.1.de his quæ fiunt à maiori parte c.in c.cum nobis.

7 *Capitulum Canonicorũ quid sit, vt constituatur, & conuocetur.*

nobis. in cap.cum inter canonicos. de elect.in cap. prudentiam.de offic.deleg.& vbi minor pars contradicit,debet adiri ſuperior prælatus,vel eligi arbitri, coram quibus eſt probanda cauſa contradictionis.cap ſecundò requiris. de appellat.Innoc.& Abb.in d. cap. 1. de his quæ fiunt à maio. & tacens habetur pro conſentiente,niſi appellet, vel petat recurſum ad ſuperiorem,etiam ſi contradixerit.Abb.in d.c.1.in c. bonæ.de appell.

Ad hoc verò,vt valeant geſta per Capitulum,debent eſſe præſentes ſaltem duæ partes vocandorum, & ex iis maior pars conſentiat.Abb.in d.c.1.niſi quis de vocandis fuerit cõtemptus, quia poteſt proſequendo contemptũ facere actum retractari.Abb.in d.cap.1.Item requiritur,quòd abſentes vocentur ad Capitulum,vel citentur, ſub his tamen diſtinctionibus, quod aut ſunt in ciuitate, & ſunt vocandi, aut extra eam, & tunc aut ex culpa propria ſunt expulſi, vel relegati, & non ſunt expulſi,vel relegati,& non ſunt vocandi, aut ob timorem,vt ob timorem tiranni, vel aliam iuſtam cauſam, & ſunt vocãdi etiam ſi res ſit leuis,ad hoc vt poſſit illis præiudicare, qui ſic poſſunt mittere procuratores; Aut ſunt abſentes ex mera voluntate, & regulariter non ſunt vocandi; fallit in electione prælati, & cum volunt prouidere eccleſiæ de canonicis, & cum volunt ceſſare à diuinis,& in quolibet actu graui:vt dicit Abb.in d.c.cum omnes. num. 7. Vlterius requiritur,quòd conſenſus maioris partis capituli præſtetur in communi, & capitulum more ſolito debeat congregari, & ibi actus explicari, ſi enim omnes eſſent in platea, & aliquem actum facerent,non diceretur actum à collegio, ſed à ſingulis:vt dicit Abb.loco cit. Quandoque etiam in caſibus particularibus requiritur non ſolùm maior pars Capituli, ſed etiam ſanior, & ſanior pars conſiſtit in zelo, qui zelus conſiſtit in idoneitate electi, & eligentium, in authoritate quæ conſideratur reſpectu dignitatis, & ordinis, & in tempore inſtitutionis,& in ſpirituali intentione.cap.dudum.1.c. eccleſia.de elect.cum ibi not.

Et debet Capitulum conuocari ab antiquiori ipſius, quò ad tempus receptionis ipſius,vt alibi dixi.

Quintum dictum. Capitulum multis pollet prærogatiuis,& poteſtate.

8 *Capituli prærogatiuæ, & poteſtas quæ.*

I. enim poteſt ſine prælato facere ſtatutum, dummodo non mutetur ſtatus eccleſiæ, ſed concernat tantum factum ipſius

ipſius capituli, aliàs non valet ſine conſenſu prælati glo. in cap.2.de verb.ſign.in 6. nec in arduis poteſt facere ſtatutum ſine conſenſu Epiſcopi. Innoc. & Abb. in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte cap. nec etiam poteſt ſtatuere circa ſtatum eccleſiæ generalem ſine Epiſcopo, nec ſi ſtatutum tangat Epiſcopum, vel eius iuriſdictionem. Innoc.in cap. cum conſuetudinis de conſuet. poteſt tamen ſtatuere ſuper his quæ tangunt ſingularia eius negotia. Abb. in d.c. cum omnes.2.col.de conſtit.& etiam in prædictis poteſt ſtatuere, ſi priuilegio,vel alio in re ſpeciali id poſſit. Imol. in c. de his. de his quæ fiunt à maiori parte cap. Capra. reg.9. num.3. & 5.& reg.93.num.16.

II. Si facit expenſas pro electione prælati, cùius electio ad ipſum iure communi ſpectat, licet hodie Papa in regulis Cancellariæ id ſibi reſeruet, poteſt illas ab eo repetere.c. vt præteritæ. vbi Doct.de elect.

III. Poteſt prælato inuito obuiare præiudicio eccleſiæ, & contradicere, ac appellare glo. & Abb.in cap. dilecti. de maior. & obed. & agere contra prælatum, & alium quemcunque ſine curatore, cum habeat liberam adminiſtrationem.cap.ex parte.c.olim.de accuſ.Abb.in cap.edoceri.4.col. de reſcript.

IIII. Poteſt monere prælatum, & ſocium abſentem, vt veniat ad reſidentiam,iuxta formam.c.qualiter. cum ſeq. de cler. non reſid. non poteſt tamen procedere ad eligendum ſine eius authoritate, quia oportet, vt monitus prius per ſuum iudicem priuetur, antequam alius eligatur. Hoſt. & Io.And.in d.c.qualiter.

V. Capitulum non tenetur contribuere fabricæ eccleſiæ, vbi non habent canonici vltra commoditatem ipſorum,niſi parcè viuendo. Abb. in cap. fin. de his quæ fiunt à maiori parte cap.

VI. Capitulum debet conuocari per Decanum capituli, ſi id habet conſuetudo, aliàs per canonicum primo inſtitutum, qui & erit primus in danda voce ſubſcribendo, & ſedendo. Abb.in c.auditis.1.col.de elect.

VII. Capituli maior pars vbi deliquit, faciendo actum minus legitimè, poteſtas remanet penes non delinquentes, & idem ſi aliqui de Capitulo ſint excommunicati, vel ſuſpenſi.Abb.in c.gratum.de poſtulat. prælat.

VIII. Capitulum ſupplet negligentiam Epiſcopi in col-

latione beneficiorum, quod intelligitur quando communis erat ei cum Episcopo ea conferendi potestas. c. licet magister.de suppl.negl. aliàs secus, nec etiam vbi ea potestas ad Episcopum pertinet non iure ordinario, sed deuoluto, sic enim in iis conferendis eius consilium non requiritur. Feli. in cap. irrefragabili. de offic. ordin. & idem si scienter contulit indigno. Abb. in cap. cum in cunctis. de elect. in cap. dudum. 1. num. 11. eod.

IX. Capituli maior pars si eligit scienter indignum, minor dignum, venit confirmanda electio minoris partis. Abb. ibid. num. 10.

X. Capitulum potitur priuilegio, vt Episcopus non possit ardua sine eius consensu expedire, nec sufficit consilium, vt in institutionibus, & destitutionibus. cap. nouit. de his quæ fiunt à præl. collationibus, & electionibus. cap. quando. eod. tit. vbi Abb. idem in cap. nouit. post medium. eod. tit. & non solùm vbi agitur de aliquo statuendo, sed etiam de aliquo negotio graui gerendo, Innoc. & Abb. in d. c. nouit. in c. 2. de instit. Dec. in c. cum omnes. col. pen. de constit. Vnde irrita est Episcopi donatio, venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ sine consensu, & subscriptione capituli. c. 1. & c. tuo nuper. de his quæ fiunt à prælat. potest tamen id confirmari ex ratihabitione capituli. c. 3. de his quæ fiunt à prælat. nec potest veterem dignitatẽ suppressam in ecclesia sine Capituli consensu suscitare. Innoc. Fel. Host. in cap. cum accessissent. de constit. nec statum suæ ecclesiæ sine eiusdem consensu immutare. Abb. & alij in d. c. cum accessissent. & c. cum omnes. de constit. nec alia ardua explicare, aut beneficia conferre sine capituli consensu, vt & idem consilium adhibere debet in electione magistri in Theologia. sess. 5. c. 1. in Trid. Conc. & aliis casibus, de quibus de stat. Episc. c. 3. in fin. habetur. nisi aliter se habeat præscripta cõsuetudo. Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Episc. lib. 4. p. 4. num. 52. cum seq. vel nisi adsit rationabilis causa cur id facere non debeat arbitrio boni viri, vt dicit Abb. in d. c. nouit. circa medium. nec in notoriis est opus consensu capituli, vt si requirat clericũ absentem vt resideat. Oldr. cons. 230. cum id sit quædam iuris executio, vt dicit Abb. in c. ex parte. de cler. non resid. & in d. c. nouit. In leuibus verò non requiritur consensus capituli: sed sat est consilium requiri, quod etiam non tenetur sequi. Innoc. in cap. fi. de maior. & obed. Innoc. & Abb. in d. cap. nouit.

Magister in Theologia eligi debet ab Episcopo & capitulo simul.

Ex Conc.Trid.quoque ſeſſ.25.c.6. ſtatuitur in caſu illius capituli, quod initio cuiuſlibet anni Capitulũ duos ex gremio capituli eligere habet,de quorum conſilio, & conſenſu Epiſcopus, vel eius Vicarius tam in formando proceſſum, quàm in aliis omnibus vſque ad finem cauſæ incluſiuè,coram notario tamen Epiſcopi,& in eius domo, aut conſueto tribunali procedere teneatur: ſic tamen vt vnum ſit vtriuſque votum, & alter Epiſcopo poſſit accedere,& ſi ambo diſcordes ab Epiſcopo in aliquo actu, vel interlocutoria fuerint,vel diffinitiua ſententia,tunc intra ſex dies cum Epiſcopo tertium eligant, in cuius electione ſi diſcordes extant,ad viciniorem Epiſcopum eius electio deuoluatur, & iuxta eam partem,in qua tertius conueniet, articulus in quo erat diſcordia terminetur, aliàs proceſſus, & inde ſequuta nulla ſint: congregatio tamen Conc. deciſ.487. cenſuit id decretum habere locum tantum in Capitulo exempto à iuriſdictione Epiſcopi.

In quo etiam loco habetur, quòd vbi canonicis aliquid deliberandum proponi oporteat, in quo nec de re Epiſcopi, nec de proprio, aut ſuorum commodo agatur, Epiſcopus ipſe capitulum conuocare debet, vota exquirere, & iuxta ea diffinire, abſente verò Epiſcopo, id ab his de capitulo, ad quos de iure,vel conſuetudine ſpectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittatur,& cæteris in rebus capituli iuriſdictio,& poteſtas,ſi qua eis competit, & bonorum adminiſtratio ſalua, & integra omnino relinquatur: quæ tamen non habeant locum in his eccleſiis, in quibus Epiſcopi, aut eorum Vicarij ex conſtitutionibus, vel priuilegiis, aut conſuetudinibus, vel concordiis, aut alio iure maiorem habent authoritatem, & poteſtatem, quàm eo decreto ſtatuitur,cui ſancta ſinodus derogare non intendit.

Sic etiam non poteſt Epiſcopus ſine cõſilio fratrum ſuorum,videlicet Capituli,Abbates,& Abbatiſſas,& alias eccleſiaſticas perſonas inſtituere, vel deſtituere,& electiones cõfirmare, nec clericos ad beneficia, quorum habent patronatum, inſtituere.cap. nouit. de his quæ fiunt à prælat. nec eccleſias baptiſmales cœnobiis, aut eccleſiis conuentualibus, ad quas ius patronatus pertinet, vacantes perpetuò largiri, ita vt monachi fructus illarum habeant, & eos in proprios vſus,& eccleſias illas retineant. cap. tua nuper.eod.tit.de his quæ fiunt à prælat. nec criminales cauſas ſine conſenſu,

vel ſaltem conſilio capituli cognoſcere, vel crimina corrigere.glo.in cap.irrefragabili. vbi Felin. num.3.de offic.ord. niſi priuilegio, vel conſuetudine Epiſcopus habeat vt ea ſine Capitulo,vt ſupra,exercere poſſit. glo.in cap. cum apoſtolica. de his quæ fiunt à præl. vt requiritur eiuſdem conſilium, & conſenſus in poſtulando per Epiſcopum charitatiuum ſubſidium. Remig. quæſt.32. qui Epiſcopus ſine capitulo caducitatem remittere non poteſt. Burſat. conſ. 26. nu. 23.lib.1. cum communi.

XI. Capituli bona ſingularia poſſunt annecti præbendis ſi fructus præbendarum ſunt minus ſufficientes. Abb.in cap. cum omnes.1.col.de conſtit.

XII. Poteſt Epiſcopo dementi vnum, vel plures dare coadiutores de reditibus Epiſcopatus alendos moderatè. cap.vnico.§.cum verò.& §.fin.de cler.ægrot. in 6. quo Epiſcopo mortuo officium coadiutorum ceſſabit, & tota poteſtas in capitulum tranſibit.glo.in c.fin.de ſuppl.negl.prælat. in 6. Pauinus 2.p.tract.de Epiſc. q.6. num.5. ſeruatis tamen ſeruandis,de quibus ibi. Cucch.de pot.cap.num.57.Nec ſinguli de capitulo pro obligatione capituli conueniri poſſunt. Anch.in cap.mandatum.de præben.in 6.

Et Capitulum Cathedralis inuitari debet ad concilium Prouinciale à Metropolitano.cap.fi.de his quæ fiunt à præl. Cucch.de Conc.in fin.

XIII. Poteſt acquirere quaſi poſſeſſionem conferendi beneficia ex ſcientia, & patientia Epiſcopi, quæ multis modis probatur. Rota Rom.deciſ.166.1.p.in nouiſſ.

XIIII. Si iurat ſeruare ſtatutum, & in eo contenta, & contrauenit,valet quod ſtatuit,ſed periurium incurrit, ſecus ſi iurat tantum ſeruare ſtatutum, ſic enim non incurritur periurium. Capra.reg.9.num.94.& 95.

XV. Capitulum ſuccedit in fructibus Canonici defuncti, non autem is qui illi ſuccedit. Innoc. in cap. quod ſicut. & ibi alij Doct.cum glo.de elect.

Cætera ad hoc facientia, videnda ſunt ſupra, vbi de Canonicis eſt actum,ſecundo dicto.

9 *Capitulum quæ facere non poſſit.*

Sextum dictum. Multa ſunt quæ Capitulum facere, vel præſtare non poteſt.

I. Enim non poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis,nec eius authoritatem ſibi attribuere,vt inquit Cucch. de pot.cap. num.14.& 15.

II.Non

II. Non potest etiam cum Episcopo, sine authoritate fundatoris, vel hæredis diminuere præbendam ecclesiæ.

III. Non potest sine Episcopo facere regulariter statutum in ecclesia, nec mutare antiqua statuta, vel consuetudines, vel si vult statuere circa iura Episcopi, vel statum ecclesiæ, vel in negotiis arduis, secus in pertinentibus tantum ad Capitulum, vt quomodo sit congregandum, de modo distribuēdi distributiones, vel de rebus leuibus. Abb. in c. cum consuetudinis. de consuet. nec si id concernat aliorum præiudicium, vt ibi dicit Anch. in c. 1. de constit. de quo, & supra est dictum, ad quod mē refero.

IIII. Non potest iure communi excommunicare, vel interdicere. c. quæsiuit. de his quæ fiunt à maiori parte c. ex speciali tamen consuetudine, quæ præsumitur ex priuilegio inducta, cum aliàs irrationabilis esset, potest Capitulum acquirere eam iurisdictionem. Abb. in cap. ex parte Decani. de præscript.

V. Prælatus non potest dare in emphyteusim, vel feudum, rem solitam dari personæ singulari, Capitulo, cū nunquam moriatur, nec spes subsit, vt res ad ecclesiam redeat. Card. cons. 37.

VI. Non potest date de iure spectante ad cameram, vel successorem. Rota Rom. decis. 809. 1. p. in nouiss. nec etiam conferre beneficium in quo Episcopus habet dimidiam, eo contradicēte, secus si habet vnam vocem tantum, vt Canonicus, tunc enim etiam nō vocatur si sit absens. Rota Rom. decis. 783. 3. p. lib. 3. in nouiss.

VII. Vno tantum contradicente non potest statum Ecclesiæ alterare, vt quòd clerici in communi viuant. c. quod omnes. de reg. iur. in 6. Capra. reg. 23. in fi. nec potest statuere in præiudicium absentium, nisi ex causa, & quòd vocati sint, & duæ partes ex vocatis concurrant. Capra. reg. 9. nu. 7. cum seq. nisi aliud habeat consuetudo, sic enim ratum est quod fit à præsentibus, non vocatis absentibus. Pap. lib. 1. Arest. tit. 3. Arest. 9.

Septimum dictum. Capitulum sede Episcopali vacante, multis, & amplioribus potitur prærogatiuis, & potestate. 10 *Capitulum, sede vacāte, quibus prærogatiuis, & potestate fruatur.*

I. Enim, sede vacante dicitur successor Episcopi, & succedit in iurisdictione tam temporalium, quàm spiritualium Episcopo competente. Abb. in cap. cum olim. de maior. & obed. in c. verum. de foro compet. Feder. de Sen. cons. 30.

Rom.conſ.536.num.13.vbi teſtatur de communi. Innoc. in cap.eam te. de reſcript. vbi dicit, tunc Capitulum idem eſſe cum Epiſcopo.Ioan.And.in c.fin.de ſuppl.negl. præl. col. pen.in nouell.

II. Inde ſequitur,quòd cum habeat exercere ea quę ſunt iuriſdictionis Epiſcopalis, quòd poſſit iudices dare, & omnia quæ iuriſdictionis ſunt exercere.Ioan. And. in c. fin. de ſuppl. negl. & etiam poteſt decretum in alienationibus rerum minorum interponere, & in emancipationibus liberorum,& curatores pupillis ad lites dare, & beneficia poſt primam ſententiam in curia latam ſequeſtrare, & ſuas ſententias executioni mandare.Paui.de pot.cap.1.p. q.2. quam iuriſdictionem, etiam in laicos Cathedralis Eccleſiæ temporali iuriſdictioni ſubiectos Capitulum exercere creditur. Pauin.d.q.2.

III. Poteſt œconomum Eccleſiæ vacanti præficere. c. cum vos.de offic. ord. & etiam commendare ad breue tempus,vt ſex menſium alicui beneficium.Innoc.& Abb.in c. illa.ne ſede vacan.in c.bonæ.de appell.& etiã ad maius tempus prorogare commendationem, ſi is ad quem ſpectat, ei beneficio non prouiderit, & etiam donec eccleſiæ ſit prouiſum,cum id ſuadet eccleſiæ neceſſitas.Pauin.d.tr.2.p.q.3. & etiam poteſt inſtituere præſentatos à patronis laicis,vel clericis, licet aliàs inſtitutio illorum beneficiorum ad ſolum Epiſcopum ſine conſenſu Capituli ſpectaret. c.1. de inſtit. c. cum in illis.§.cum autem.vbi gl.de præb.in 6.& etiam præſtare poteſt aſſenſum permutationibus beneficiorum, & ex dicta cauſa reſignationes admittere,dummodo ea beneficia non ſoleat Epiſcopus ſine Capituli conſilio, vel conſenſu conferre, ſecus verò ſi Epiſcopus ſolus illa conferre conſueuiſſet.gl.& ibi Imol.in cle.1.col. 4. de rerum permut. & ibi Card.q.11. & etiã recipere poteſt reſignationem beneficiorum ſimpliciciter, nõ ex cauſa etiam permutationis factam. Abb.& Felin.in c.cum olim.de maior.& obed.vt & Epiſcopus poteſt admittere reſignationem beneficiorum Papæ reſeruatorum,licet illa conferre non poſſit.Feder.tit. de rerum permut.q.36.vbi etiam Lapus. Et etiam poteſt ex cauſa aliquem beneficio priuare.Pauin.2.p.prin.q.6. non tamen ordine aliquem exauthorare.Abb.& Fel.in d.c.cum olim. Pau. d.q.6.nec Abbates deſtituere,vel priuare.Gem.in c.1. de pœnit.in 6.Pauin.ibid.nu.3. Et ſimiliter poſtulationem admittere

tere poteſt, dummodo nil poſtulato obijciatur, cum id nõ ſit mera gratia, ſed iuris neceſſitas. Pauin. 2. p. q. 4. d. tract. poteſt etiam conformare electiones legitimè factas, & inualidas infirmare. glo. in d. c. cum olim. Pauin. d. q. 4. Et ſi Capitulum aliàs habet ius eligendi, poterit electione ipſa vnico actu illam perſonam electam confirmare. idem d. q. ver. quæro inſuper; & etiam Capitulum Metropolitanæ eccleſiæ probabiliter poterit ſuffraganeos confirmare; & Capitulum Patriarchalis Archiepiſcopos. Io. And. in c. ſi Epiſcopus. de ſuppl. negl. in 6. Pauin d. q. nu. 2. ſi tamen ius confirmãdi aliquas perſonas, vt Abbates monachorum, vel eorum generales miniſtros, ex priuilegio Epiſcopo competeret, id ius in Capitulum non tranſiret. Ioan. And. in c. ſi poſtquam. de elect. in 6. Pauin. loco cit. nu. 5. niſi & id priuilegium Capitulo eſſet commune; & ſimiliter ſi Epiſcopus ſolus nõ confirmaret, ſed cum aliis collegis, ſolum Capitulum cõfirmare non poterit ſine illis. Innoc. in c. ad abolendam, de hæret. Pauin. loco cit. num. 2. ver. præmiſſa tamen. Idem etiam poteſt cogere ſuos ſubditos ad oſtendendum titulos ſuorum beneficiorum. c. ordinarij. de offic. ord. in 6. Pauin. d. p. q. 6. num. 5. & quo priuilegio plures dignitates, vel beneficia poſſideant. Pauin. d. tract. p. 2. q. 10. & poteſt etiam inſtituere præſentatos à patronis, & deſtituere beneficiatos ex cauſa. Sylua. de benef. 2. p. q. 11.

IIII. Poteſt vice defuncti Epiſcopi decretum interponere alienationibus rerum eccleſiaſticarum. ſeruatis ſeruandis. gl. in cle. vnica, de rerum permut. Berous in c. 1. col. 6. de rebus eccl. non alien.

V. Poteſt viſitare eccleſias, & perſonas ſubditas ſi vacario ſit diuturna, nec ſubſit vicina ſpes promotionis Epiſcopi, videlicet poſt annum corrigendo corrigenda, iuxta dicta, de ſtatu Epiſc. cap. 6. & inde procurationes accipere, quando ceſſatio à viſitatione animabus periculum ſit allatura, & idem de Capitulo Metropolitano reſpectu Prouinciæ, prædictis cauſis concurrentibus. Abb. & Felin. in cap. cum olim. de maiorit. & obed. Cucchus de pot. cap. num. 47.

VI. Poteſt aduocare Epiſcopum, qui Indulgentias ſubditis elargiatur, id enim Capitulum per ſe non poteſt cum ſit dignitatis Epiſcopalis. Cucchus. d. tract. nu. 61. vſq; ad 65. vbi & dicit, poſſe aliquibus communicare merita bonorum,

quæ fiunt in ſuo Epiſcopatu.Ioan.And.in c. cum eo.de pœnit.& remiſſ.

VII. Ex cauſa legitima poteſt diſpenſare in caſibus in quibus Epiſcopus iure communi poteſt,not. in c. tranſmiſſam.de elect.vt cum obtinente parochialem , vt cauſa ſtudiorũ abeſſe poſſit, & interim non teneatur ad ſacerdotium promoueri.c.cum ex eo.de elect.in 6.& pariter in omnibus caſibus quibus ſupra de ſtat. Epiſc. c. 3. dictum eſt Epiſcopum poſſe diſpenſare;vt inquit Ioan.And.in d.c.cum ex eo. in c.1.de maior. & obed. Fede. q. 30. incip. An capitulum. Pauin.p.1.q.5.

VIII. Poteſt condere ſtatuta quæ durant etiam penes Epiſcopum ſucceſſorem,& ex cauſa poteſt etiam anteceſſorum Epiſcoporum conſtitutiones reuocare, cum id ad iuriſdictionem ſpectet,Paui.p.1.q.6.ſic tamen, vt per eas conſtitutiones nõ inferat præiudicium futuro Epiſcopo,licet apoſtolica authoritate munitæ ſint.Fel.in c.cum omnes. nu.10. de conſtit.Pauin.loco cit.niſi id exprimatur.

IX. Poteſt promouere ad Doctoratum quem Epiſcopus iure communi promouere valet , vt in gymnaſiis publicis, ſecus ſi iure ſpeciali id ei competat.gl.fi.in clem.fi.de magiſtris.Pauin.loco cit.

X. Poteſt excommunicare,& abſoluere ab excommunicatione,quem Epiſcopus poteſt.Abb.& Fel.in c.his quæ. de maiorit.& obed.Nau.c.27.nu.39.

XI. Poteſt concedere dimiſſorias clericis ad alios Epiſcopatus tranſire volentibus,niſi ſint beneficiati, vel niſi eccleſia ex hoc magnum detrimentum patiatur, vt dicit Cucch. de pot.c.nu.75.vſque ad 80.

XII.Poteſt ſe ingerere in iuriſdictione Epiſcopo à Papa delegata, vbi periculũ eſt in mora,& res grauis exiſtit , aliàs non.Ioan.Monach.in c.1.de maior. & obed. in 6. Innoc. & Hoſt.in c.ad abolendam,de hæret.Pauin.p.1.q. 10. Fel. in c. eam te.nu.7. de reſcript.

XIII. Poteſt eſſe executor vltimarum piarum voluntatum,vbi viuente Epiſcopo, id ei cum illo erat commune, niſi iure ſpeciali id ius Epiſcopo competat, cogendo executores teſtamentorum,vt infra annum pias defunctorum voluntates executioni mandent, & eligendo pauperes in quos relicta diſtribuantur,vbi nulli curatores,vel executores ſunt dati,vel negligãt ea exequi, & poteſt etiã executionis tẽpus

proroga

Digitized by Google

prorogare, & cogere religiosos piarum voluntatum executores, vt de iis rationem reddant. Io. Imola in clem. 1. de testam. Pauin. p. 2. q. 7. Cald. cons. 20. & q. 10. Cucchus d. tract. nu. 81. 82. 83.

XIIII. Potest etiam de causis matrimonialibus cognoscere, & diffinire. Card. in c. veniẽs, de eo qui duxit in vxor. Pauin. d. q. 10. num. 6.

XV. Potest etiam exercere, quod competit Episcopo ex consuetudine, vt iudicare inter laicos ecclesiarum cultores. Abb. in c. cùm olim. de maior. & obed. Pauin. p. 1. q. 9. num. 6.

XVI. Potest ecclesiæ hæreditatem delatam adire, quam tamen Episcopus si ei damnosam viderit, poterit repudiare per in integrum restitutionem, & pari ratione transigere, & continuare compromissum ab antecessore factum. Pauin p. 2. q. 8. nu. 17. & 18.

XVII. Potest se vacante pecunias pro necessitate Capituli accipere, & bona Capituli obligare, & etiam Prælati, vbi sic vrgeret necessitas, vt nullam moram paterotur. gl. in c. cupientes. §. ad hoc. de elect. in 6. Rodan. de rebus eccl. non alien. in rubr. de alien. quæ fit sede vac.

XVIII. Potest facere commendas ecclesiarum, donec ecclesiæ fuerit prouisum per habentem potestatem Io. And. in cap. 1. ne sede vac. in 6. & deputare in iis œconomum. Capra. tract. permut. reg. 88. numero 77. & etiam potest recipere resignationes beneficiorum ex causa permutationis, quas postea Episcopus perficiet. Capra. loco cit. cum communi.

XIX. Potest absoluere à casibus reseruatis Episcopo, vel dare confessorem, qui id agat. Doct. in c. his quæ. de maior. & obed.

XX. Succedit sede vacante etiam in iis quæ Episcopo competunt iure speciali, quando illa competunt Episcopo simul cũ Capitulo, vt in collatione beneficiorum ad vtrumque spectante. Abb. in cap. verum. de foro compet.

Et generaliter succedit Capitulum in iurisdictione Episcopo in temporalibus competente. Abb. & Felin. in cap. ex transmissa. de præscript. Rota, decis. 212. in nou. Pauin. q. 1. p. 1.

Prædicta verò, & similia agere Capitulum potest sede Episcopali vacante, quod intelligitur si Episcopus sit mor-

tuus naturaliter, ſimiliter ſi ſit tranſlatus ad aliam eccleſiam, donec ſucceſſor detur, vel ſi reſignauerit ſimpliciter: ſi enim ex cauſa permutationis, vel ad fauorem, ſuccedit alius compermutans, vel reſignatus, vel ſi depoſitus ſit, vel priuatus, ſi tamen Capitulum ei reſtiterit deliquenti, aliàs non. Ripa in c. ſi quando. num. 11. de præſcript. vel ſi captus ab hoſtibus fidei ſit, vel matrimonium cõtraxerit, vel ſi non fecerit ſe promoueri temporibus à iure ſtatutis, vel beneficium incompatibile adeptus ſit, quibus caſibus iure Epiſcopatu priuatur, de quo aliàs: vt inquit Cucchin d. tract nu. 94. & 95. non tamen ſi ſit tantum ſuſpenſus, etiam à toto officio. Abb. in c. graue. 1. col. de præb.

Tenetur verò Capitulum intra octo dies à morte Epiſcopi Vicarium creare, vel creatum confirmare, qui Doctor ſit, vel licentiatus in iure canonico, vel aliàs, quantum fieri poteſt, idoneus, aliàs ad Metropolitanum huiuſmodi deputatio deuoluitur, & ſi Eccleſia ſit Metropolitana, vel exempta, & Capitulum negligens fuerit, tunc antiquior Epiſcopus in Metropolitana, & propinquior in exempta œconomum, & Vicarium conſtituit in Eccleſiis inſignibus, & vbi Doctores ſunt in Capitulo, Vicarius debet creari omnino Doctor, vt ſacra congregatio Concilij reſpondiſſe dicitur: & ſi intra octo dies non cõſtituitur, eo ipſo Archidiaconus, qui eſt iure Vicarius Epiſcopi, erit Vicarius, vt dicit Zerola in praxi ep. verbo, Archidiaconus. Tutius tamẽ eſt, vt eum eligat, ex verbis Concilij, quem ex cauſa deponere poteſt; & alium, vel plures creare, etiam ſi iuraſſet eum non reuocare ſub certa pœna. D. Ant. 3. p. tit. 19. §. 2. c. 10. Sylua. de benef. 3. p. q. 27. num. 2. licèt opus ſit abſolutione à periuro. Boër. deciſ. 347. & vlterius, quando munus percipiendorum fructuum Capitulo incumbit, tenetur conſtituere vnum, vel plures œconomos, qui eorum curam gerant, & tam Vicarius, quàm œconomus Epiſcopo futuro adminiſtrationis officiorũ, & iuriſdictionis rationem reddere tenẽtur, qui eos delinquentes punire poteſt, etiam ſi à Capitulo, redditis rationibus, abſolutionem, vel liberationem obtinuerint, & Capitulũ pariter tenetur ſcripturas ad eccleſiam pertinentes Epiſcopo reddere. ſeſſ. 24. cap. 16. in Trid. Conc. qui Vicarius ea quæ ad iuriſdictionem ſpectant, exercet, & probabile eſt ſine glo. quòd Capitulum poſſit illum amouere, cùm ſit Vicarius Capituli, & Vicarius ſit ex natura ſua amouibilis, vt

ſuprà

ſuprà habetur tract.de Vicario.

Octauum dictum. Multa ſunt quæ Capitulum agere non valet, ſed vacante.

Primò enim, non poteſt beneficia vacantia conferre ad ſolius Epiſcopi collationem ſpectantia. c.pen.extra. ne ſede vac.c.1.de inſtit.in 6. cum illorum collatio inter fructus Epiſcopatus connumeretur.glo.in c.cũ olim.de maior. & obed. quos Capitulum dilapidare non poteſt; ſed Epiſcopo futuro reſeruare tenetur.c.quia ſæpè.de elect.in 6.Pauin.p.2.q.1. idque ſiue ſint beneficia magna, vel parua, ſecularia, vel regularia, vel minus ſi dignitate, etiam ſi aliàs Epiſcopus ſine conſilio, & aſſenſu Capituli illa conferre non conſuetus eſſet.c. vnico. §. cùm verò. ne ſede vac. in 6. Rebuff. in praxi Cancel.tit.de deuolut.nu.70. niſi ſint beneficia, quæ Epiſcopus ſimul cum Capitulo conferre ſolitus eſſet, tunc enim totum id ius Capitulo accreſcit. d. c. vnico. & c. fi. de reg.iur. & eo magis ſi tale ſit beneficium quod Epiſcopus non vt Epiſcopus, ſed vt Canonicus conferre poſſet. Abb. in c.fi.de conc.præb Rebuff. loco cit. num. 74. & ſimiliter ſi Capitulum viuente Epiſcopo tale beneficium conſilio alicuius adhibito conferre poterat.d.c.vnico §.fin.tenetur Epiſcopo rationem reddere eius adminiſtrationis. Rebuff.conſ. 131.ſed nec beneficia ad Epiſcopum deuoluta conferre poteſt,vt dicit Cucch.d.tract.de pot.cap.nu.92.

11 *Capitulum ſede vacãte, quæ agere non poſſit.*

II. Non poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, licèt inuitare poſſit aliquem Epiſcopum, qui ſine præiudicio futuri Epiſcopi,& præmiſſa deſuper proteſtatione, prædicta præſtet.Pauin.1.p.q.3.

III. Non poteſt concedere clericis dimiſſorias ad ordines,niſi poſt annum à die vacationis eccleſiæ,aliter Capitulum ſubiacet eccleſiaſtico interdicto, ſic verò ordinatus, ſi in minoribus caret priuilegio clericali, ſi in maioribus ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſuſpenſus eſt;ex Conc.Trid.ſeſſ.7.c.11.& etiam id poteſt concedere intra annum arctatis ratione beneficij tam habiti, quàm habendi.d.cap.& Rebuff.tit.de deuolut. nu.67.& etiam Vicarius Capituli,qui vicem eius gerit, poteſt etiam concedere literas commendatitias euntibus ad ſtudium, non tamen dimiſſorias ad ordines,niſi vt ſuprà.Abb.in c. relatum.nu.4. de cleric.non reſid.

IIII. Non poteſt duo beneficia vnire, vel alterũ ſupprimere,

mere,cùm sic præiudicetur Episcopo. Io.And.in c.1.ne sede vac.in 6.si enim fieri posset vt nullum inde Episcopo præiudicium irrogaretur,id agere posset. Lup. in c. 1.de maior. & obed.Paui.2.p.q.4.nu.17.

V. Non habet tetritorium, reos tamen in carceribus Episcopi custodire potest.Innoc. in c. cùm contingat. de foro compet.Paui p.2.q.6.glo. in clem.1.de hæret.

V. Non potest res ecclesiæ alienare, vbi alienatio sit futura damnosa,secus si profutura, cum causæ tamen cognitione,& dato defensore ecclesiæ vacanti. Abb.& Butr.in c.ne sede Vac.Rodoa.in tract.de rebus eccl. in rubr.de al.quæ fit sede vac.tex.in c. 1.de rebus eccl,in 6.

VII. Non succedit Episcopo in his quæ competunt Episcopo ratione consuetudinis contra ius inductæ, nec in his quæ competebant Episcopo iure speciali,vel ex gratia. gl. & Abb.in cap.scriptum.de elect.in c.verum.de foro compet.in c.his quæ, de maior.& obed.nec etiam in iurisdictione delegata Episcopo.Abb.in c.cùm olim.3.col.de maior. & obed. nec in priuilegiis indultis dignitati Episcopali. Abb. ibi in colum.

VIII. Non potest agere de rebus, & iuribus communibus Prælato,& Capitulo, si id possit generare præiudicium Prælato.Abb.in c.1.de præscr.

IX. Vbi Capitulum non potest esse in iudicio sine Prælato,nec sede vacante id potest.Abb. in c. cùm venissent. 3. col.de institut.nec succedit in causa feudali,quæ est de mensa Episcopi, ne Episcopus vassallum habeat quem habere nolit.Abb.in c.verum.1.col.de foro compet.nec si agatur an quis subditus sit Episcopo,vel ne,aut an locus sit de diœcesi,vel non,Abb.in d.c.verum.2.col.

X. Nil potest disponere in præiudicium mensæ Episcopalis.cap. si qua de rebus. 12. q. 2. aliàs Episcopus successor potest id in integrum reuocare. Host. in c. sicut nostris. de iureiur.nec alienare potest res Episcopatus immobiles, vel etiam mobiles,quæ seruari possunt sine licentia Papæ.cap.1. ne sede vac.cap.1. de rebus eccl. potest tamen alienare res Episcopatus, quæ seruando seruari non possunt. arg. l. quæ tutores. C.de admin.tut, & interponere authoritatem alienationi rei ecclesiæ inferioris, seruatis tamen seruandis. Fed. de Sen.conf.28.& interponere authoritatem permutationi beneficiorum,clem.1.de rerum permut.Abb.in c. cùm olim.

olim.de maiorit.& obed.modo quo ſupra.

XI.non poteſt ſede vacante ea præſcribere, quæ alioqui ſibi non competunt. Abb. & Felin. in cap. ex tranſmiſſa. de præſcript. cum ſede vacante non currat præſcriptio contra eccleſiam.Paui.1.p.q.9.

XII. non ſuccedit ſede vacante in litigiis Epiſcopalis menſæ,quia eccleſia vacat, nec poteſt ſe in illis intromittere.Rota Rom.deciſ.1.2.p.in nouiſſ.

De dignitatibus in Cathedrali exiſtentibus, & eas obtinentibus.

OBſeruandum eſt primo loco,quòd *dignitas eccleſiaſtica eſt adminiſtratio rerum eccleſiaſticarum cum iuriſdictione,etiam in modicis cauſis*:vt inquit Ancha. in clem. ſi dignitatem.de præb. vel beneficium habens adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum, cum iuriſdictione. Card. in clem.2.ver. quid eſt. de præben. & propriè dicitur dignitas, quando quis habet iuriſdictionem in foro contentioſo, vt quidam Archipresbyteri, qui in aliquibus locis excommunicant,ſuſpendunt, & abſoluunt, qui propriè dicuntur Prælati:vt inquit Abb.in c.de multa.de præb.& etiam Præpoſiti eccleſiæ collegiatæ, vel Rectores dicuntur habere dignitatem,vt inquit Pauin.in cl.1.de elect. & in clem. ne in agro. de ſtatu mon.& ſimiliter Abbas, & Abbatiſſa,vt dicit Card. poſt gl.in clem.2.de reſcript.& Prior conuentualis, Curatus verò largè dicitur habere dignitatem,& prælaturam,vt dixi ſupra de ſtatu Prælat.circa princ.

12 *Dignitates in eccleſia Cathedrali quæ dicantur, & vt conſtituantur.*

Dignoſcitur etiam dignitas ex vocis nuncupatione, vt quia eam obtinens appelletur nomine dignitatum,quæ ſunt in iure expreſſæ,vt Archidiaconus, tametſi nullum dignitatis miniſterium exerceat. Et pariter ſi in loco reputatur dignitas,licet in iure ita non appelletur, vt inquit Abb. in d.c. de multa.Similiter quoque ex inſtitutione,ſi fuit inſtituta,vt eſſet dignitas. Requiritur etiam vt ſit perpetua, vel ſaltem eſſe poſſit,vt Vicariatus Epiſcopi,Prouinciales,Priores, &c. arg.c. clericos. vbi glo.in verbo, clericos. de cohab. cler. & ſimiliter ſi habetur in eccleſia pro dignitate,& habet adminiſtrationem rerum perpetuam, vel ſi haber prærogatiuam in gradu:vt inquit gl.in c. quia nonnulli. de cler. non reſid. Archid.in c.1.de conſuet.in 6.& ibi Ioann. And.& alij:Port.

conſ.

conſ. 165.num. 2. Præeminentia verò circa illas habetur ex modo ſedendi, qui enim ſedet in loco digniori,cenſetur habere maiorem dignitatem reſpectu conſuetudinis, licet de iure aliàs ſecus eſſet, & primam habere dicitur dignitatem, qui primo loco ſedet, primus præeſt Capitulo poſt Epiſcopum,& illud conuocat,ſi tamen ſit de Capitulo, vt ſupra eſt dictum:& huiuſmodi facit ex conſuetudine. gl. in cap.deliberatione. de offic. leg. in 6. Card conſ. 30.& 62. Rebuff.in praxi benef.tit.de reſeruat.tam generali, quàm ſpeciali.n.7. Nau.in Man.cap.25.num.135.

Ideò autem dignitates in eccleſiis, maximè Cathedralibus,ſunt inſtitutæ, vt iis conſeruaretur, & augeretur eccleſiaſtica diſciplina,& qui eas obtinent pietate alios præcederent,& exemplo iis eſſent,& Epiſcopum opera,ac officio iuuarent.c.12.ſeſſ.24.in Trid.Conc.His ita notatis.

13 *Archidiaconi dignitas, poteſtas, & officiũ quod*

Primum ſit dictum. *Archidiaconus eſt, qui oculus, & præordinator Epiſcopi dici ſolet* c.1.c.ad hæc.de offic. ord.& dicitur princeps diaconorum:vnde & diaconus eſſe debet.c.1. de æta.& qual.Abb.in c.cum in cunctis.§.inferiora de elect. & abſente Epiſcopo ipſo facto eſt eius Vicarius in quibuſdam.cap.1.vbi glo.& Butr.cap.ad hæc.§. ſecundum de offic. Archid.vnde & dicitur Vicarius natus,vt dicit Hoſt.in ſumma de offic.Archid.num.1. Berous in rubr. de offic.deleg.n. 9.Abb.in c.dilecto de offi.Archid.& Spec.tit.de iuriſd. omn. iud. col. 3. dicit, eum eſſe clariſſimum, quod intelligitur ſi aſſumitur à collegio, non autem ſi creatur ab Epiſcopo. gl. in cap.nullus.diſt.60.& præcedit Præpoſitum, niſi repugnet conſuetudo.Cucchus tit. de Vic. Epiſc. num.35.& Bononiæ habet priuilegium Doctorandi, teſte Calder. conſ.3. de priuil.Pauin.de pot. cap.ſede vac.1.p.q.10.n. 17. & conſtituere poteſt Vicarium.glo.& Card.in clem.& ſi principalis.de reſcript. & habet principalem dignitatem poſt Pontificalem. Butr.in c.1.de offic.Archid.in c.1.de offic.Archipresb.Ioann. And.in c.deliberatione.de offic.leg. in 6.& eſt maior Archipresbytero,cui Archipresbyter obedire debet,ratione maioritatis adminiſtrationis,& officij,ordine tamen ſacro minor eſt, quia is eſt ſacerdos iſte diaconus.c.1.vbi gl.de offic.Archipresb.vnde in diuinis Archipresbyter præcedit Archidiaconum, niſi & Archidiaconus ſit ſacerdos, quia ſic extra Miſſam eũ præcedit,vt & in loco,voce, iuriſdictione,& huiuſmodi.Gem.in c. Epiſcopus 17.diſt. Fel.in rubr.de maior,

&

& obed. Is tamen hodie non cognoſcit cauſas matrimoniales,nec criminales;ex Conc. Trid. ſeſſ.24.cap. 20.nec cauſas concubinatus.ſeſſ.25.c.14.nec poteſt petere charitatiua ſubſidia,niſi priuilegio, vel alio iure fulciatur. Boër.deciſ.133.n. 2. Zerola quoque in prædictis id ſentit, in praxi ep. verbo, Archidiaconus,qui dicit,idem eſſe de aliis dignitatibus,quas hodie dicit carere actu iuriſdictione ob contrariam conſuetudinem, quæ ſi adeſt,adhuc eam retinent: vt ibi dicit, de quo & infra fit ſermo in ſpeciali.

*Archidiaconi officium extat in inquirendo qualiter quiſq; viuat.*c.1.§.itē Epiſt.& §.ſciēdum de offi.Arc.pro Epiſcopo tam in vrbe,quam extra cleri curā gerendo:curando, vt parochiæ diligenter adminiſtrētur,ſingulorū iurgia cognoſcēdo,& certior factus de ſtatu cleri,eū habet corrigere,niſi exceſſus ſit grauis,ita vt maiorē poſcat authoritatē, & curādo, vt eccleſiæ ſartæ tectæ ſeruentur,& tertio quoq; anno diœceſim viſitādo pro Epiſcopo,& ſingulis,propriā parochiam, modo tamen de quo hodie habetur in Conc. Trid. ſeſſ.24. c.2.3.examinando quoque pro Epiſcopo ordinandos,& eos coram Epiſcopo præſentando.c. 1.vbi glo.c. mandamus. de offic. Archid. de Epiſcopi tamen hodie mandato, quò ad examen, non aliter,cum ad Epiſcopum ſpectet tantum cleticos examinare.ſeſſ.23.per tot.in Trid.Conc.

Ad Archidiaconum quoque ſpectat in beneficiis inſtitutos in poſſeſſionem mittere, & ponere Abbates, & Abbatiſſas in ſede,& præficiendos ecaleſiis examinare. c. ad hæc. §.in quadam verò,de offic.Archid.vbi Io. And. dicit, quòd prædicta competunt Archidiacono de iure communi.vnde habet intentionem ſuam fundatam, in aliis verò oportet, vt ea præſcripſerit per ſpatium quadraginta annorum. Et de iure poteſt etiam excommunicare, ac ſuſpendere, & etiam abſoluere à cenſuris:vt inquit Archid.in c.Romana.de ſent. excom.in 6.Innoc.& Abb.in c.1.in fi.de offic. Archid. quod intelligitur ſi eligatur à collegio, quia ſic tribuit ei iuriſdictionem in ipſos de collegio,ſecus ſi eligatur ab Epiſcopo, quia ſic caret iuriſdictione excommunicandi in foro contentioſo, vt inquit Rocchus Veronenſis: vir doctiſſimus lib.de viſit.verb.Archidiaconos:ex conſuetudine tamen poteſt carere ea poteſtate,quæ eſt attendenda,mihi tamen videtur, quòd etiam ſi eligatur à collegio, quòd non habeat huiuſmodi facultatem,cum tantū is qui eligitur à collegio,

vt

vt ſit caput collegij, vt eſt Præpoſitus collegiatæ,habeat iuriſdictionem in eos de collegio , vt dixi tract.de Electione: at Archidiaconus nõ eligitur, vt ſit caput Capituli,cum eius caput ſit tantum Epiſcopus, nec poſſit vnum corpus duo capita habere:ex priuilegio tamen, vel conſuetudine præſcripta,quæ præſumitur ex priuilegio emanata, poteſt id ei cõpetere, prout iuxta prædicta optimè docet idem D. Rocch. d.lib.verbo,Archipresbyteros:dicens,Archipresbyterum, licet eligatur à collegio , non tamen habere iuriſdictionem in illos de collegio,niſi aſſumatur in Prælatum ipſius , quod non eſt hic,vt ſupra:& ego dixi loco cit.vel dici poteſt,quòd licet non habeat iuriſdictionem in eos de collegio,ſi tamen habet ſubditos extra collegium , quòd ex conſuetudine in priuilegio fundata,in eos habeat iuriſdictionem.Idem quoque , ſede Epiſcopali vacante , ſuſtinet vices Vicarij in iis quæ pertinent ad officium Archidiaconi iure communi,donec Vicarius creetur.Abb. in cap. dilecto. num. 3. de offic. Archid.

Ad eundem quoque ſpectat cuſtodire vaſa ſacra , & eleemoſynas collectas,& Epiſcopo reddere. cap. 3.eod. tit.qui & in Miſſa ſolemni Euangelium canere debet , & edocere miniſtros quæ ſint eorum partes,quæve officia obire debent.cap. 2.eod.tit.de offic.Archid. qui & errata diaconorum Epiſcopo debet notificare , & ſacerdotibus aperire ſtatos dies ſolemnitatum,& ieiuniorum,ac ſacramenta cuſtodire. cap.ad hæc.eod.tit.dignoſque ad ordines præſentare. d. cap. quantum ſcilicet patitur humana fragilitas. Innoc. in cap. vnico. de ſcrut.in ord fac.Hoſt.eod.tit.in ſumma.§. quæ ſit forma. verſ.forma verò. Ad eundem etiam ſpectat curare,vt diuina officia in eccleſia ſtatis horis recitentur,& ſacriſtiæ rationes reuidere , quò ad datum , & receptum, niſi conſuetudo ius aliqua ex iis agendi ademerit.Ad eum quoque ſpectat parochiarum curam habere. cap. 1, eod. tit. & iubere vt Leuitæ veſtes ſacras induant, quas lectiones, vel reſponſoria in eccleſia pronunciare debent , ſine cuius licentia id agere non debent, & idem etiam officia inter acolythos partitur , quis eorum thuribulum,quis candelabra geſtare debeat,& quod quiſque ordinum minorum munus obire debeat.cap.2.eod. tit. & is iure habet ordinariam iuriſdictionem , & præcedit omnes de Capitulo , & alios non de Capitulo , non tamen Vicarium generalem , vt nec iure habet curam animarum:

vt

vt dicit D. Rocch. verbo, Archidiaconos, contra Cucchum, & bene, cum non sit illi assignatus certus populus suis finibus designatus, cum necessitate sacramenta illi ministrandi, & ipsi ab eo accipiendi, quod ad curam requiritur, vt habetur in tractat. de Parocho, qui nec hodie vllo casu potest dare dimissorias ad ordines. Concil. Trident. sess. 23. de reform. capit. 10. qui & visitare non potest, nisi vbi adest consuetudo, & tunc iuxta formam. cap. 3. sess. 24. de reform. in Trid. Conc.

14 *Archipresbyteri dignitas, potestas, & officium quod.*

Secundum dictum. *Archipresbyter Cathedralis primum post Archidiaconum locum tenet*, vt dicit gl. in c. 1. de offic. Archipresb. & dicitur Archipresbyter, quasi princeps presbyterorum, id est sacerdotum, & dicitur Vicarius natus Episcopi, quò ad quædam spiritualia, vt in prouidendo ad vitam omnium presbyterorum, in celebrando Missam maiorem, absente Episcopo, & absoluendo à casibus Episcopo reseruatis, eo concedente, & alia præstando, de quibus infra; & docet Host. in summa de offic. Archip. Abb. in c. conquerente. de offic. ordi. Dec. cons. 664. nu. 2. Berous in rubr. de offic. deleg. nu. 9. & licet sit minor Archidiacono, ratione dignitatis, & maioritatis officij, & ideò ei obedire debeat. Abb. & alij in cap. 1. de offic. Archipresb. Felin. in rubr. de maior. & obed. ratione tamen ordinis est maior, & ideò in diuinis præcedit Archidiaconum, modo, vt infra, vt ibi dicit Felin. cum sit Vicarius Episcopi in diuinis, & spiritualibus à iure constitutus: vt dicit Abb. in clem. 1. de priuil. in c. officium. de offic. Archipr. adeò, vt nec Vicarius generalis Episcopi debeat se in iis ingerere, sed tantum in iis quæ sunt fori contentiosi: vt dicit Abb. in d. clem. 1. Archidiaconus tamen in voce, loco, iurisdictione, & huiusmodi, eum præcedit, vt dicit Felin. loco cit. & etiam in diuinis, præter Missam, si ipse quoque Archidiaconus sit sacerdos, vt not. in cap. 1. & cap. officium. de offic. Archipresb.

Ad Archipresbyterum spectat curam habere presbyterorum, & Episcopo absente, vel impedito, eius vice Missas canere, & inchoare diuinum officium, & dare benedictiones presbyterales in ecclesia, iubendo quoque Missam cani, & cum Episcopus eam canit, mandando presbyteris, vt se induant vestibus sacris, & custodi ecclesiæ, vt iugiter adsit Eucharistia ob infirmos, & vt confessio, & Eucharistia à sacerdotibus infirmis administrentur. Ad eum etiam spectat

audire confessiones omnium diœcesanorũ ad se conuenientium,& curare,vt infantes baptizentur. c.1.c.officium. cum ibi not. de offic. Archipresbit. Ad eundem quoque pertinet fontes benedicere,infirmos oleo sacro inungere, horis diuinis interesse,& collectam dicere, vel iubere quis eam dicere debeat, & pœnitentem ægrum consulto Episcopo reconciliare, sic tamen vt sine Episcopi licentia non absoluat à casibus Episcopo reseruatis.c.2.eod.nisi Episcopo absente, & in magna necessitate.Io.And.in c. si Episcopus.de pœnit. in 6. Ipsius quoque partes sunt mandare,vt vasa chrismatis, infirmorum,& cathecumenorum consecrata,tuto conseruentur, & vt sacerdotes alia præstent, quæ ad eorum officium pertinent,& maximè circa curam animarum,cæteris sacerdotibus pœnitentiam iniungere, ac horas diuinis officiis partiri: vt dicit Cucch.de Archipresb.

Archipresbyter dicitur habere dignitatem,& iurisdictionem voluntariam habet,non tamen contentiosam,nec territorium, nisi in foro pœnitentiæ, quod illi cum Episcopo est commune. Abb.& alij in c.cum contingat.de foro compet.de Rurali verò habetur infra tract.de Plebano.

15 *Præpositi dignitas, potestas, & officium quod.*

Tertium dictũ. *Præpositus in Ecclesia Cathedrali sequitur gradu post Archipresbyterum, & vbi non est Archidiaconus succedit in eius locum, & eius munera præstat*: vt dicit Rota decis.442.in nou.text.in c.translato.de constit.cap. is qui in ius. de reg. iur. in 6. & sonat in nomen dignitatis, causa dicta, & etiam quia sic reputatur, licet iure tantum officium sit:vt dicit Innoc.in cap. de multa de præb. Archid. in cap.1.de consuet.in 6.

Huius officium est, subire munus Archidiaconi, vbi is non adest, & curare vt iura Capituli custodiantur, vbi talis viget consuetudo.

16 *Cãtoris, Primicerij, & aliarum dignitatũ, nomina, potestas, & officium quod.*

De Præposito verò Ecclesiæ collegiatæ habetur infra, suo loco.

Quartum dictum. *Primicerius,qui & Cantor dicitur,est dignitatis nomen*, vt ait Cucch. tit. de Primicerio. Huius partes sunt ordinare officium acolythorum, exorcistarum, psalmistæ, & modum psallendi in choro pro solemnitatis ratione,& quæ lectiones,Psalmi,Responsoria,& huiusmodi sunt recitanda, decernere; iubendo, vt executioni mandentur,curãdo etiam vt diaconi,& inferiores literis, disciplinæ, ac custodiæ, vel residentiæ debitæ incumbant, exponendo tabulam,

Digitized by Google

tabulam, qua notetur quid in choro ab iis ſit recitandum. cap. 1. de offic. Primicer. & tranſmittendo literas Epiſcopi pro diebus ieiuniorum per Parochias, clericos delinquentes corrigendo, vel ad Epiſcopum referendo, & pariter ſi quæ eccleſiæ in vrbe inſtaurationem expetant prouidendo. cap. perlectis.§.ad Primicerium.diſt.25.vetando etiam ne in eccleſia,vel organo,vel cantu, quid prophanum, vel laſciuum canatur,iuxta Conc.Trid.ſeſſ.22.decret.de euit. & etiam ad eum ſpectat baſilicarum cuſtodes ponere, & diaconis erudiendis præeſt, ſic tamen, vt Archidiacono pareat, vt dicit Cucch.tit.de Primicerio. *Vicedominus, vel œconomus, vbi adeſt,curam habere debet iurium Capituli.* cap. diaconum. 19.diſt.c.1. de ſindico.& vbi adeſt conſuetudo, vel priuilegium,ſede Epiſcopali vacante iura Epiſcopalia tuetur, cum aliàs id ſpectet ad Capitulum, vt ſuprà eſt dictum, quod deputare debet ad id œconomum qui id agat curam gerẽdo reditiuum,& cuſtodiendo ſcripturas, & inſtrumẽta eiuſdem in archiuio tuto,& bene clauſo, eáſque Epiſcopo ſucceſſori conſignando Capituli vice, vt ſupra eſt dictum; & is quoque ex vſu nomen habet dignitatis.

Decanus habet nomen dignitatis. Rota deciſ. 17. titu. de præbend. in nou. & deciſ. 4. titu. de elect. in nou. Doct. in cap.poſt electionem. de conceſſ. præben.Dec. in cap.ad aures. de reſcript. & eſt inter præcipuos Capituli. d.c. poſt electionem; & ſuccedit in locum Archipresbyteri. ex Concil. Trid.ſeſſ.24.c.3.& 20.vt dicit D.Rocch.d.tract.verbo, Archipresbyteros. Huius partes ſunt curare vt Capitulum eccleſias vnitas ſibi inuiſat, prouidendo ea quæ pertinent ad diuinum cultum.

Sunt & aliæ dignitates in Cathedrali ſub aliis nominibus,iuxta variarum eccleſiarum conſuetudines, quæ tamen non propria authoritate, ſed Papæ ſunt inſtituendæ, vt certior ſit earum dignitas: vt dicit Fel.in c.cum acceſſiſſent.de conſtit. modo quo ſupra eſt dictum.

Sacriſta quoque,qui & Theſaurarius dicitur,conſtituitur in Cathedralibus.Huius partes ſunt,cuſtodire vaſa ſacra,eccleſiæ veſtimenta, & cereos, ac oleum pro luminaribus, & totum eccleſiæ theſaurum,& curam ſuſcipit chriſmatis conficiendi,& baptiſterij inſtruendi, & luminariũ ſacris parandorum. cap.1.cum ibi not. de offic.ſacriſtæ. Idem edituum, vel oſtiarium eccleſiis cuſtodiẽdis ponit thus in ſacris adhi-

Sacriſtæ officium.

Ædituus.

bendum præparat,& Archidiacono parere debet, cuſtodem tamen regit.

Cuſtodis officium. Cuſtos quoque in Cathedrali cõſtituitur, cuius officium eſt iubere campanas pulſari mandante Archidiacono ad populum ad diuina conuocandum, ſuppellectilem eccleſiaſticam cuſtodire, lampades accendere,& extinguere, curare, vt vinum, ac panis pro ſacrificio præſto ſint, ac oblationes inter fratres diuidere. cap. 1. & 2. de offic. cuſtodis. & curare, vt lumina in eccleſia ante ſanctiſſimum ſacramentum, & ſacras reliquias non extinguantur, & thus pro diuinis paratum ſit. In prædictis tamen, vbi de iuriſdictione agitur, ſtandum eſt conſuetudini, quæ dat, & adimit iuriſdictionem, vt not. in locis prædictis.

Præbenda Theologalis. Ex Conc. porrò Trid. ſeſſ. 5. cap. 1. ſtatuitur, vt in Cathedrali, & collegiatis inſignibus cõſtituatur præbenda Theologalis, quam obtinens ſacram ſcripturam in eccleſia interpretari debet, cui prouideri debet, modo vt in Concilio cauetur, ſi tamen Capitulum ſoleat ſtipendium dare lectori, id eſt ſeruandum, & poteſt etiam Epiſcopus cum Capitulo triennium tantum præfinire cõductioni lectoris, qui ab Epiſcopo eligi,& confirmari debet; ex deciſ. 110. ſacræ congr. & is talis eſſe debet, vt à Concilio ſtatuitur in d. cap. 1. ſcilicet Doctor in ſacra Theologia,&c. *& pœnitẽtialis præbẽda,* ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 8. qui Pœnitentiarius probabiliter tenetur audire confeſſiones diœceſanorum ad ſe accedentium, cum ſit ordinarius confeſſor, vt inquit Pal. 4. diſt. 17. q. 4. concluſ. dicens, obtinentem præbendam in Cathedrali cum onere audiendi confeſſiones illorum de diœceſi, eſſe ordinarium cõfeſſorem illorum de diœceſi, & ſolet ab Epiſcopo præfici oneri abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis, & conſtitui eius Vicarius in ſpiritualibus, vt eius vice, abſoluat à cenſuris, vel caſibus iure, vel conſuetudine, vel ab homine Epiſcopo reſeruatis, vota commutet, quæ idem poteſt,& in iis diſpenſet, ac in iuramento,& impedimento petendi debitum, & contrahendi ex delicto impediente, & non dirimente in foro conſcientiæ,& in irregularitatibus ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, prouenientibus, iuxta c. liceat. ſeſſ. 24.& vt etiam aliquem caſum reſeruatum alteri abſoluendum delegare poſſit, & etiam vt Parochi ad eundem recurrant pro dilucidatione dubiorum in confeſſione occurrentium: debito tamen confeſſionis ſigillo

Pœnitẽtiarij officium.

ſeruato,

ſeruato, vt aliàs mihi dixit ſe concedere ſuo Pœnitentiario, Illuſtriſſ.D.Carolus Borromæus Cardinalis, vener. & fœlmem. quæ tamen propria authoritate præſtare non poteſt, ſed Epiſcopi delegata, vt ſacra cõgregatio Concilij reſpondit, licet ex vſu Epiſcopis non contradicentibus prædicta agant;tutius tamen eſt, vt licentia expreſſa ab Epiſcopo petatur,& eo magis ſubdelegandi, licet ob annexam præbendam is videatur eſſe ordinarius,& ſic poſſe ſubdelegare, ex Palud.loco cit.D.Ant.1.p.ſummæ.c.5. tutius eſt tamen, vt licentiam habeat ab Epiſcopo in prædictis; qui & debet eſſe Doctor,vel Theologus,aut licẽtiatus in Theologia, vel iure canonico,& prædicta ex debito charitatis, & obedientiæ præſtare,vt & ego ſemper præſtiti,licet fortè ſine gl.appoſitione, ex debito iuſtitiæ ad id cogi non poſſit, cum nouum onus non ſit præbendis imponendum à prælato etiam cum conſenſu Capituli,niſi id à Papa confirmetur,vt not.Abb.in c.ſignificatum.nu.1. & 2.de præb. & hic eligi debet ab Epiſcopo,ex decif.congreg.Conc.479.& ſi eſt delegatus ab ordinario Epiſcopo in Cathedrali, & diœceſi generaliter poteſt fortè ſuam poteſtatem ſubdelegare aliis confeſſariis, ſi Epiſcopus ei dat facultatem abſoluendi à reſeruatis, & aliis ſuis caſibus, cum ſit delegatus principis, cum Epiſcopus ſit princeps in ſua diœceſi.Bart.& Alex.in l.5 ff.de verb. oblig. & delegatus principis poſſit ſubdelegare. Couar. lib.3. var. reſol.c.20.nu.5. qui tamen non poteſt cõſtituere alium Pœnitentiarium,nec dare facultatem abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis generaliter, ſed tantum dum actu conſulitur,niſi hanc facultatem ab Epiſcopo haberet.Nau. cap.27. num.45.Zerola in praxi ep.verbo,Pœnitentiarius.

Hi omnes debent eſſe idonei ſcientia,moribus, & ætate, & examinandi ſunt probabiliter, vt dignoſcatur an idonei ſint ad munus ſuum exequendum,iuxta c.cum in cunctis.§. inferiora.de elect.& eſt expreſſum,quò ad Theologalem,& pœnitentialem in Conc.Prou.Mediol.V.tit. quæ ad Beneficiorum collat.

Hi præterea,vt & Canonici,ſicut alios dignitate clericos præcedunt,ſic & vitæ exemplo, ac pietate alios præcedere debent.c.cùm dignitates.ſeſſ.24.in Trid.Concil.cauendo ab iis quæ ſupra ſunt dicta, & iis de quibus, latius Deo dante, tract.de Clericis,agetur, & ea præſtando ad quæ tenentur, iuxta ſuperius commemorata.

Et ex his, ad ad laudem Dei Optimi Maximi, impoſitus ſit finis huic tract. de Canonicis, & Capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Abbates vnde dicantur, & qui ſint.*
2 *Abbates quotuplices ſint.*
3 *Abbas regularis vt quis ſit qua requirantur.*
4 *Abbates quibus prærogatiuis potiantur.*
5 *Abbates in quibus poſſint cum monachis diſpenſare.*
6 *Abbates qua poſſint, in genere, & in ſpecie. nu. 7.*
8 *Abbates qua agere non poſſint.*
9 *Abbates ad qua teneantur.*
10 *Abbas vt deſinat.*
11 *Abbatiſſa qua dicatur, eius officium, & poteſtas.*
12 *Prior monaſterij qua poſſit.*

De Abbatibus. Cap. XXV.

1 *Abbas vnde dicatur, & vt inſtituatur.*

NOTANDVM primò, in vniuerſum, quòd *Abbas*, dicitur ab Abba, quod in noſtra lingua ſonat patrem. Hebræi ſi quidē patrem, ab, vocant, cui nomini Siri in fine addunt, a, & ſic fit ab à, & in hoc ſenſu inſtitutores religionum dicuntur Abbates, quaſi earum patres, qualis fuit Hilarion Anachoreta, qui primus heremum coluit, & plures habuit ſui inſtituti ſequaces, qui heremi cultum in cætum tranſtulere, teſte Sozomeno lib. 5. hiſt. c. 10. & D. Hier. in vita Hilarionis, iidem Abbates apud Græcos dicti olim fuere *Archimandritæ*, quia inſtantibus perſecutionibus tyrannorum religioſi in ſpeluncis, & cauernis ſe abdebant, quaſi principes eorum qui cauernas inhabitant, & ita appellantur in l. nos reddentes. §. omnes. C. de ſumma Trin. & in Prouinciali Romano habetur caput ordinis ſancti Baſilij vocari *Archimandritā*, & hodie qui caput obtinent in monaſteriis regularium non mendicantium dicuntur Abbates, ſi enim ſint ordinis mendicantium dicuntur, modo Priores, quandoque Præpoſiti, nonnunquam cuſtodes, vel guardiani; Abbates tamen potiori, quàm illi prærogatiua potiuntur, vt infra patebit, vnde & in dignitate dicuntur conſtituti, vt inquit Card. Alex. in clem. 1. de reſcript.

Archimandritæ monachorum in ſpeluncis latentiū principes.

Abb.

Abb.in c.2.de iudic. eáque clariſſima, vt ibi dicit Abb. & Ripa. vnde & prælatorum nomine veniunt, & præcedunt omnes prælatos Epiſcopo dempto,etiam Vicarium Epiſcopi,& Archidiaconum maximè ſi ſint exempti à iuriſdictione Epiſcopi.gl.in cle.1.de rebus eccleſ. aliàs cedunt Vicario non autem aliis.Corræ.in temp.iud. lib.2. & Abbatia eſt de maioribus dignitatibus, vnde ſpeciali nota eſt digna, nec venit ſimplici appellatione dignitatum.Lapus alleg.84. nu. 11.& æquiparatur Epiſcopatibus. Mandoſ. in reg. de benef. vac.per promot.q.3.nu.8.in eccleſia tamen Cathedrali, & in proceſſionibus cedunt etiam Canonicis.Fel.in c.paſtoralis.de offi.deleg.

Secundò,notandum, quòd Abbates diſtinguũtur inter ſe, alij enim actu ſub ſe ſubditos habent regulares.quos regãt, & eorum res,iuxta.c.cum ad monaſterium. de ſtatu reg. c. in ſingulis.eod.& hi propriè ſunt Prælati, & potiuntur omnibus prærogatiuis Abbatum,de quibus infra, *quidã nomen tantum Abbatis obtinent*, abſque eo quòd regulares ſub ſe habeant,vt quia fortè monachi locum reliquerunt,vel monaſterium eſt aliò tranſlatum,vel ſuppreſſum,aut commendatum alicui clerico ſeculari; *tertiò Abbates* quandoque dicuntur dignitatem habentes in eccleſia ſeculari : vt dicit Rebuff.in praxi in prin.c.ſeculare beneficium.num.5. & hæ duæ vltimæ ſpecies Abbatum, licet dici poſſint prælati, & ſecundi dici valeant præcedere tertios,de quibus ſupra,non tamen potiuntur omnibus prærogatiuis,quibus prima ſpecies Abbatum potitur. Ex Abbatibus quidam ſunt exempti, quidam non, & ſi eſt exemptus habet eccleſiam ſibi ſubiectam pleno iure, ita vt in ea poteſt inſtituere,& deſtituere, viſitare, & corrigere cum poteſtate Epiſcopali, vel quaſi in ſibi ſubiectos, nec Epiſcopus poteſt ſe intromittere in eccleſiis ſubiectis tali Abbati, qui & poteſt præſtare conſenſum alienationi, & permutationis recipere.Pariſ. de reſign. benef. lib.7.q.15. ſi verò non eſt exemptus, ſubeſt Epiſcopo, & licet poſſit inſtituere in ſuis eccleſiis, inſtitutus,tamen non adminiſtrat ſine licentia diœceſani. Pariſ. ibi.num.2.

2 *Abbates quotuplices ſint,& qui proprij magis.*

Tertiò,notandum,qnòd vt Abbas ſit,& dicatur in eccleſia regulari,plura requiruntur : primò enim,debet tetigiſſe ſaltem vigeſimumquintum ætatis annum,cap.cum in cunctis §. inferiora.de elect.gl.in c. indemnitatibus. de elect. in 6.

3 *Abbas quis eſſe poſſit, vel non.& & qualis eſſe debeat.*

vt & alij quibus animarum cura est commissa.d.§.

II. Debet esse sacerdos.c.1.de æt.& qual.licet in hoc spectetur loci consuetudo,vt dicit Corrad.tit.de Abbate.

III. Oportet,vt religionem expressè sit professus, aliàs est deponendus. Abb.in c. cum ad nostram. de elect. c. cum in magistro.c causam c.officij.16.q.6. c. cum in magistris. de elect nec appellatio suffragatur in hoc.d.c.cum in magistris. Borg. de irreg. p. 1.numer.23. licet nouitius quandoque ad Episcopatum promoueatur. cap. nullus. vbi gl. de temp. ord. in 6.

IIII. Debet eligi ex gremio ecclesiæ cui præficitur, si ibi adsit idoneus, aliàs alius extra eam eligi potest ex aliis monasteriis ordinis.c.quàm sit.18.q.2.

V. Oportet,vt eligatur à conuentu illius monasterij,non autem ab Episcopo.c.abbatem.18.q.2.sic tamen,vt eligatur per vota secreta, nec Abbates, Priores, vel alij titulares ad effectum electionis faciendæ absentium defectum suppleant.cap. 6. sess. 25. in Trid. Conc.de regular.aut omnes Abbates religionis interesse, & consensum præstare debent, vt dicit Corrad. loco cit.num.7. non tamen eligi statim, ac est ingressus religionem, ne sub hac promissione censeatur admissus. cap. officij. vbi gloss. in verbo, incontinenti. de elect.

VI. Conuenit eum esse literatum. d. §. inferiora.ac bonis moribus præditum, & magis idoneus minus idoneo est præferendus.

VII. Vt vnus tantum Abbas vni monasterio, non autem duobus præficiatur, nisi vnum ab alio pendeat. c. clericus.21.q.1.c.ne nimia.de relig.dom.& ex Conc. Trid.d.sess. 25.c.7.& 8. *requiritur,quòd sit confirmatus, & benedictus.* Quæ confirmatio est petenda ab Episcopo, si Abbas exemptus non sit, aliàs à Papa, vel eius Legato de latere.c. cum monasterium. de elect.cap.si abbatem.eod.in 6. c. abbates. 18. q. 2. benedictio verò ab Episcopo præstatur iure communi; nisi adsit consuetudo, vel priuilegium in contrarium; dummodò Episcopus ter requisitus non recuset benedicere, quia sic deuoluitur ad Abbates benedictio. cap. 1. de suppl.negl. prælat. & tam benedictio, quàm confirmatio debent peti intra annum post electionem loco cõsecrationis Episcopalis.cle.2.§.statuimus. de statu monach. cum ibi not.dicitur tamen Abbas ante benedictionem si sit confirmatus,

firmatus,vt not.Dom.Abb.& alij in c.meminimus.de accuſat. & beneficia confirmati ante benedictionem acceptam vacant ſi ſit in pacifica poſſeſſione. cap.de multa.de præb.& confirmatione acquiritur poteſtas iuriſdictionis, benedictione verò auctoritas ordinis,vt dicit Sylueſt.verbo,Abbas; valet tamen conſuetudo, quòd non benedicatur. Felin.in c. meminimus. de accuſ. & debet electus in Abbatem iurare, iuxta formam.cap.ego N. de iureiur. & venit etiam appelatione monachorum in materia fauorabili, ſecus in odioſa. Abb.& Fel.in c.mãdato.de ſim.Card.in Clem.1.de reg.non poteſt verò cum ſeipſo diſpenſare, vt ibi dicit Felin.& Papa priuilegio,cum iure cõmuni id non competat, ſolet concedere quibuſdam Abbatibus aliqua inſignia Epiſcopalia, videlicet vſum mitrę,baculi,paſtoralis,& annuli,ad ornamentum eorum eccleſiarum,non autẽ ad aliquid ſignificandum. c.vt apoſtolicæ ſedis.vbi Frãch. de priuil.in 6.quibus tamen vbiq; vti nõ poſſunt,ſi enim exempti ſint, vti poſſunt mitris in prouincialibus ſynodis, vel diœceſanis, quibus quandoque intereſſe tenentur,aureatis, non tamen habentibus laminas aureas, vel argenteas, gemmáſve,non exempti verò ſimplicibus planis, & albis vtuntur, aliis verò locis iis vti poſſunt eo modo,quo priuilegium eis conceſſum dictarit.d. c.vt apoſtoſtolicæ.His ita not.

4 *Abbates quibus prærogatiuis potiuntur.*

Primum ſit dictum. Abbates pluribus prærogatiuis potiũtur,tam ratione ordinis,quàm iuriſdictionis, quòd enim attinet ad ſpectantia ad ordinem Epiſcopalem, ſi ſit confirmatus,& benedictus, vel ſaltem electus & confirmatus, *poteſt promouere ſuos monachos profeſſos, vel conuolantes ad eius monaſterium ad primam tonſuram, & lectoratum, ac hoſtiariatũ ſi ſint regulares ei ſubditi, & non ſeculares clerici.* c. Abbates. vbi Franch. de priuileg. in 6. non ſubditos verò ordinare non poteſt, nec iis concedere literas dimiſſorias.gl.in d.c.& habetur in Conc.Trid.ſeſſ.23.c.10. etiam ſi petentes ordinari dicant ſe eſſe exemptos, vel nullius diœceſis,vt ibi habetur, niſi de licentia Epiſcopi diœceſani, nec etiam concedere poteſt dimiſſorias literas ad ordines clericis ſibi ſubditis,ex Cõc.Trid.ſeſſ 23.c.10. niſi regulares ſint. & ex deciſ.congreg.Cõc.190. imò Epiſcopi clericos ei ſubiectos exiſtentes intra ambitũ ſuæ diœceſis ordinare poſsũt. d.deciſ. & deciſ.140. Abbas verò nõ poteſt ordinare clericos ſubditos Epiſcopis, nec regulares alterius religionis ſine

licentia eorum ſuperiorum, nec extra propriam Eccleſiam, & Epiſcopi dant dimiſſorias clericis prædictis. Zerola in praxi, verbo, Abbas.

II. In Eccleſiis ſibi pleno iure ſubiectis populo ſolemniter benedicere poteſt poſt Miſſas, Veſperas, vel Matutinas horas, in aliis locis non, nec per vias, niſi ſpeciali priuilegio id ei concedatur. glo. in d.c. abbates. ver. pleno iure.

III. Poteſt benedicere veſtes ſacerdotales, non tamẽ calices conſecrare, vel huiuſmodi, vbi vnctionis miniſterium adhibetur, niſi ſpeciali priuilegio à Papa id ei cõcedatur. gl. in d.c. Abbates verbo, Tonſura. Caiet. in clem. 1. §. ſtatuimus. q. 9. de ſtatu monac.

Authoritas Abbatis.

Quo verò ad authoritatem iuriſdictionis, *potèſt monachos ſibi ſubditos corrigere, & coërcere* Spec. tit. de arbit. c. 3. §. fi. ver. ſed quæro. nu. 27. Abb. in c. quanto. de offic. ordin. cum habeat iuriſdictionem in ſuos monachos, vbicunque contrahãt, vel delinquãt, & nõ Epiſcopus, niſi in caſibus expreſſis, vt infrà. Franc. Turzan. conſ. 186. Capra. reg. 84. nu. 2. & 3. etiã ſi non ſit conſecratus, modo ſit confirmatus. Capra. ibi. nu. 16. eoſq; carceri tradere poteſt, ac pro ratione delicti punire, abſq; ſui Capituli conſenſu. Io. And. in c. Ioannes. de Regul. & in d.c. quãto. eoſdẽ etiam ſuſpendere, & excõmunicare, & poſteà eccleſiæ recõciliare. Hoſt. de ſent. excomm. in ſumma. § quis poſſit. col. pen. & in c. irreprehenſibilis. vbi Franch de Regul. nec poteſt Epiſcopus monachũ exẽptum delinquentẽ punire, niſi notoriè, & cum ſcãdalo extra clauſtra delinquat, quia poteſt Epiſcopus eũ fortè carceri tradere, & requirere eius ſuperiorẽ regularẽ, vt illum puniat, qui ſi intra ſex mẽſes eũ non punierit, vel aliũ terminũ competentem ſibi ab Epiſcopo præfixũ, Epiſcopus illum puniet. c. 14. ſeſſ. 7. & c. 14. ſeſſ. 25. de Reg. in Trid. Conc. Glo. Abb. Fel. & alij in c. quanto. de offic. ordin. & idẽ ſi quis prædicet errores, vel ſcandala, quia ſic ab Epiſcopo corrigetur. ſeſſ. 5. c. 2. & idem ſi quis degat extra clauſtra, etiam ex cauſa honeſta, & de licentia ſuperiorum, non tamen ſub eorũ obedientia. ſeſſ. 6. c. 3. vel ſi reperiatur extra clauſtra, etiam ſub prætextu adeundi ſuos ſuperiores ſine licentia ſcripto exarata, vt deſertor proprij inſtituti ab Epiſcopo punitur. c. 4. ſeſſ. 25. de Regul. & etiam ſi ſinẽ habitu religionis inueniatur, & ſi quis dicat ſe habere licentiam à Papa, vel ſuperiore manendi extra monaſterium ſub alio habitu, ſecundo menſe poſt

In quibus Epiſcopus monachum exemptum punire poſſit.

ingreſſum

ingreſſum diœceſis id Epiſcopo oſtendere debet: aliàs vt apoſtata punitur,& ſi quis dicat ſe per vim,vel metum monaſterium ingreſſum id ante quinquenniũ coram Epiſcopo,& eius ſuperiore deducere debet, poſt verò non auditur, & ſi ante habitũ dimiſerit,vt apoſtata punitur. ſeſſ. 25. c.19. Similiter ſi ſuperior nõ reuocet monachũ vagabũdum,Epiſcopus eũ poterit reuocare.c. ne religioſi. de Regul. Abb.in d.c.quãto.de offic.ord.ſimiliter ſi regula nõ obſeruetur,Epiſcopus iubebit eã aſſumi,& ſi intra ſex mẽſes ſuperiores nõ viſitarint,Epiſcopus eos viſitabit,& corriget.cap.8.ſeſſ,23. & coget etiã monachũ vagabundũ omnia renunciare in manibus ſuperioris,ſi ipſe nõ prouiderit.d.c.quãto. de offic. ordin.ſic etiam Epiſcopus punit monachum de crimine merente depoſitionem,vt hæreſis,criminis falſi,vt dicit Abb.in c.cũ contigat.de foro compet. vel ſi Abbas multum diſtet, vt de facili adiri non poſſit,ſic enim ab Epiſcopo puniri poterit, quaſi argui poſſit Abbatis negligentia:Extra verò hos caſus monachus à Priore,vel Abbate eſt coërcendus, & vbi contra eũ de crimine agit, non oportet,vt exactè ſeruet formam iuris,ſat enim eſt procedere de plano ſimpliciter,& ſine ſtrepitu,& figura iudicij, omiſſis articulis,& citationibus examinandis teſtibus debitis, & etiam appellatione reiecta. cap.irrefragàbili.de offic.ordin.c.cum ſpeciali.cap.reprehenſibilis.de appellat. & vbi monachus vult ſe defendere, impenſæ ſunt ei præbendæ à monaſterio, & Abbate,ne indefenſus remaneat. Abb.in d.c.cum contingat.de foro cõpet.

Secundum ſit dictum. Abbas poteſt cum monacho in pluribus caſibus diſpenſare. 5

Abbas quæ poſſit in ſpeciali concedere, vel agere.

I.cum monacho nocturna polluto illuſione, vt die ſequenti poſſit celebrare.c.teſtamentum.cum ſeq 6.diſt.

II.In diuerſis capitulis iuxta monaſterij conſuetudinem, dummodo non ſit contra ius,regulam profeſſam,vel bonos mores.c.eccleſiaſticarum.cum ſeq.11 diſt c.illa.12.diſt.

III. In pœnitentia monachi, qui nupſit.c.presbyter.27. diſt.c.nec aliqua.27.q.1.

IIII. Cum illis,qui in oratorio loquuntur contra inhibitionem Beati Benedicti.c.in oratorio.42.diſt.

V.Cum apoſtata eum reconciliando,& pœnitentiã inungendo, non tamen ſi in apoſtaſia fuerit ordinatus.c.vlt.50. diſt.c.ſi.extra de Apoſt.

VI. Vt miles ante probationem triennij monachetur, contra

contra cap. ego. 53. dist. vt habetur in c. ad apostolicam. de Regul.

VII. Cum illegitimo, vt possit in monasterio ad sacros promoueri, & administrationes tenere. c. 1. 56. dist. c. 1. de fil. presb.

VIII. Cum seruo monasterij manumittendo ipsum, vt monachus fiat. c. qui ex famulis. 54. dist. c. de famulis. de seru. non ordin.

IX. Quòd monachus detur in capellanum ecclesię parochiali, de Episcopi, & populi consensu. cap. 1. & 2. 47. dist. c. doctos. c. monachus. 16. q. 1. dummodo secum habeat socium sui ordinis, & in defectum clericorum secularium c. 2. de statu monac. c. ex parte. c. ad audientiam. de cap. mon. Canonicus verò regulatis solus esse potest. d. c. doctos. cũ aliàs iure communi monachus non possit habere capellas, decimas, vel sepulturas c. 1. c. placuit. c. peruenit. 16. q. 1. sed ex indulgentia. d. c. peruenit. & vt eum reducat ad claustrum, si non vult esse in capella, vel prioratu c. quorundam. 74 dist.

X. Cum monacho murmuratore, & susurrone, quò ad pœnitentiam, & correctionem. c. alienus. cum seq. 90. dist.

XI. Vt possit monachus, Episcopum, vel alium Prælatum accusare. §. fin. 2. quæst. 7. vel si quid furripit occultè contra regulam. c. non dicatis. 12. q. 1. c. cùm ad monasterium de statu reg.

XII. Vt fiat Episcopus. c. vnico. 18. q. 1. & vt Episcopus factus denuo fiat monachus. c. post translationem. de renũc. cum Papæ assensu.

XIII. Vt ex causa infirmitatis inhabitet cellam salubriorem, & magis commodam aliis, in monasterio. c. nullus. 18. q. 2. c. fi. 20. q. fi.

XIIII. Recipiendo misericorditer fugitiuum, quem ad claustrum reducere debet. c. abbates. 18. q. 2. c. fi. de Regul.

XV. In pœnitentia homicidæ monachi facti dispensat. c. amoueri. 33. q. 2. non tamen in irregularitate, & ministratione in ordine c. liceat. sess. 24. in Trid. Conc. not. Couar. in clem. 1. §. 2. nu. 6. de homic. potest tamen dispensare cum monacho in aliis irregularitatib. homicidio excepto. Doct. in c. cùm in illorum. de sent. excom. nec etiam in bigamia, vt ibi dicit Couar.

XVI. In ieiuniis cibis, & esu carnium, & operib. manualibus ad quę monachus tenetur. c. nõ mediocriter. c. carnem.

c. num

cap.nunquam,de conſ. diſt. 5.cap. cum ad monaſterium.de ſtatu Reg.

Decimoſeptimò,cum nouitio, vt illi recedenti reſtituantur bona eius cap.ex tranſmiſſa.de renunc.quod & ex Conc. Tr.ſeſſ.25.de Reg.cap.15.& 16.decernitur:niſi donaſſet inter viuos.c.ſunt qui opes.17.q.3.cap.quia cap.perlatum. 19.q.3. non tamen,vt promoueatur ad ordines ſacros, ex Bulla 75. Pij V.incip.Romanus Pontifex:vbi requiritur,quod ſit profeſſus in religione,vbi fit profeſſio perpetua, & non temporalis,aliàs cenſeretur clericus ſecularis.

Decimooctauò,vt monachus etiam inuitus teſtificetur in cauſa ſui monaſterij.cap.ſtatuimus.de teſtib. cap. cum nuntius.cap.tuis. cap.nuper. de iureiur. non tamen, vt nouitius ante annum profiteatur,cap. 15. ſeſſ.25.de Reg.in Tr.Conc.

Decimononò,vt monachus tranſeat ad ſtrictiorem ordinem, non autem ad laxiorem, vel parem niſi ex cauſa.cap. ſanè.de Reg.cap.non eſt.eod.& tunc de licentia Papæ.

Vigeſimò, vt habeat expenſas pro iuncta adminiſtratione,ſi quam quis habet,ſed non proprium.cap. 2. & 3.de ſtatu mon.

Vigeſimoprimò,vt clericus ſecularis admittatur ad beneficia in monaſterio; in quo tamen Apoſtilla ibi contrarium tenet,& rationi id conſonum eſt.

Vigeſimoſecundò; dando licentiam monacho eundi ad ſcholas:de conſilio tamen conuentus. cap. vt periculoſa. ne cler.vel mon.

Vigeſimotertiò,cum illo,qui antequam fieret monachus furtiuè ordines ſuſcepit. cap. cum M extra de eo qui furt. in quo tamen hodie exigitur Papæ diſpenſatio,ex Bulla Sixti. V.contra cler.malè prom.

Vigeſimoquartò, cum eo qui ante ingreſſum religionis incurrit excommunicationem ob iniectionem manuum in clericum, vel ſi exiſtens monachus idem commiſit in monachum, & ſi ex ignorantia iuris, vel facti excommunicatus, ſcienter ordinem ſacrum ſuſcepit, niſi contra ignorantiam violenter præſumatur. cap. cum illorum. de ſent. excom.cap.2.de eo qui furt.cap.per tuas.cap.monachi.de ſent. excom.ſecus ſi clericum percuſſit. cap.religioſis.de ſent.excom.in 6.& poteſt etiam excommunicatum à ſe recipere ſine iuramento,cum monachi promiſſione.cap.ſuper. eod.de ſent.excom.

Vigeſimo

Vigeſimoquintò monachus maneat ex cauſa in domo paterna ad ſubueniendum parentibus. c. fi. qui cler. vel vou.

Vigeſimoſextò, diſpenſat in regulæ obſeruantiis remittendis. c. fi. 20. q. vlt. c. carnem. de conſ. diſt. 5. in his quæ non ſunt de ſubſtantia. c. Deus de vita, & hon. cler. & in pœnitentia arbitrio ſuo monacho imponenda §. his. de pœnit. diſt. 5.

Vigeſimoſeptimò, cum monacho, qui mutato habitu ſine licentia Abbatis in alio monaſterio recepit ordinem. c. ex parte. vbi Coff. de temp. ord.

Vigeſimooctauò, poteſt concedere monacho, vt faciat eleemoſinam, cum ſine vlla licentia non poſſit. clem. 2. §. ſed de ſtatu mon.

Vigeſimononò, poteſt concedere adminiſtrationem nomine conuentus monacho, non ſic tamen, vt ſit eius proprium, ſed dare illi adminiſtrationem illi iniunctam, vt quia ſit officialis monaſterij cui quandoque conceditur aliqua villa adminiſtranda, ſic tamen, vt ſit ad nutum ſuperioris reuocabilis. c. cum ad monaſterium. §. tales. de ſtatu mon. & reddat rationes conuentui, vel ſi ei conceditur cella, vt ſupra, reuocabilis tamen ad nutum ſuperioris, nullũ in ea ideò ius habens, vel ſi quid ei conceditur pro viatico, & ſi quid ſupereſt expendat in eius vſus honeſtos, vt dicit Nau. de Reg. commun. 2. ver. tertiò principaliter. num. 14. & vt poſt profeſſionem monachus maneat in domo paterna ex cauſa, amouibiliter tamen ad nutum ſuperioris, & detineat aliqua, quò ad vſum, in quo etiam ſufficit licentia tacita, & vt eroget aliqua ei conceſſa in eos vſus, in quos ipſe Prælatus poteſt iuſta de cauſa, ſilicet ob neceſſitatem perſonæ, vel religiõnis, aut vtilitatem, velut vt ſibi emat libros pro prædicando, &c. vt ibi dicit Nau. ver. q. Hoſt. in c. quãto. de offic. ordin. Innoc. in c. inſinuante. ne cler. vel mon Abb. in c. ex reſcripto. de iureiur. & poteſt fortè Abb. pro vtilitate monaſterij tenere fratres extra monaſteriũ, dando eos etiã in obſides, vt ibi dicit Pan. ad tẽpus ſcilicet ex cauſa graui: & etiã vt monachus poſſit quęſita ex laborib°, vel induſtriã cõ uertere in proprios, & neceſſarios vſ. Ab. in c. edoceri. de reſc. & vt teneat vtẽſilia ad vſum propriũ. id. Abb. in c. d. eod. tit.

Trigeſimò, poteſt ex cauſa concedere, vt monachus maneat extra monaſterium ob vtilitatem monaſterij. cap. monachi. 16. q. 1. etiam vt ſit procurator Epiſcopi, vel amici qui prodeſt, vel profuit, aut prodeſſe poteſt monaſterio, vt dicit

Inno

Inn.in c.cum I.&A.de re iud.tutius eſt tamen,vt accedat, & authoritas ſummi Pœnitentiarij. arg.Bullæ 67. Pij IIII.inc. In ſublimi,& vſus videtur id recipere ; & ex cauſa ſtudij, & magis ad docendum diſciplinas monacho licitas.c.non magnopere.ne cler. vel mon.cap. 2. eod.tit. in 6.& ob alias iuſtas cauſas arbitrio prudentis. arg.c.de cauſis.de offic.deleg. Idem etiam ex magna cauſa poteſt talia concedere quæſita per artem, operam, & induſtriam , donationem, vel ſucceſſionem , iis tamen prius ſibi , & monaſterio conſignatis. quod tamen intelligi debet de vſibus honeſtis,& neceſſariis, ne ſic concedatur monacho proprietas bonorum,quod non licet, vt nec moniali concedi poteſt, vt degat extra monaſterium : vt dicit Nau. diſt.com. 2.extra tex.& glo.nu.40.& degentes extra monaſteria, cum facultate cõuertendi quæſita aliter quàm ex bonis monaſterij in ſuos vſus,poſſunt ea erogare etiam in opera pia:vt ibi dicit Nau.n.41. Teſtandi tamen facultatẽ Regulari ſolus Papa dare poteſt,vt ibi dicit ver.quò ad vltimas. n. 57. & 58.idque Papa ſolet concedere maximè Regularibus beneficiariis,& quid de aliis ibi tradit Nau. cum non ſit præſentis ſpeculationis. Idem etiam monacho concedere poteſt, vt ſit Vicarius Epiſcopi,vt ibi dicit Nau.ver.nũc quò ad iudicia.& idem Abbas , vel ſaltem Prouincialis poteſt concedere Reguları poteſtatem manẽdi extra monaſterium ad ſubueniendũ parentibus, vt dicit Nau. com.3.ver.duodecimò quæritur.n. 48. & 49. modo tamen, quo ſupra Idem etiam poteſt concedere licentiam perſonis honeſtis,& ex iuſta, ac neceſſaria cauſa ingrediendi monaſteria monialiũ ab Epiſc.exemptarũ,& ipſi ſubiectis:vt dicit Nau.co.4.ver.poſt præfatam.n.59.Tutius tamẽ eſt , vt ſolus Epiſcop.id concedat,vt dicitur congr.reſpondiſſe Idẽ etiam poteſt fortè concedere,quod quilibet habeat decem pro veſtimentis,& aliis rebus neceſſariis, eſt tamen abſtinendum, Cum Conc.Trid.ſeſſ.25.c.2.concedat tantum,vt iis mobilia poſſint concedi,quò ad vſum,& id etiam nõ ſit de iure.Pan. in d.c.cum ad monaſterium.in fi.n.8.de ſtat.Molina de iuſt. diſp 276.verſ.vtrum. non aut vt expẽdat ad libitum,quia ſic nec Papa poteſt id concedere.d.Abb.in c.ex parte aſtẽſis. de Conc. præb.in c.mon.in c.cum ad monaſteriũ. de ſtatu reg.

6 *Abbas quæ poſſit in iudiciis , & quomodo.*

Tertium ſit dictum. Abbas poteſt ſine conuentu agere in iudicio,cum habeat liberam adminiſtrationem , ſic tamen, in arduis adhibeat conſenſum Capituli.Abb.in c.edoceri.de reſcript.

reſcript.& ibi Barb.& etiam poteſt conſtituere œconomum nomine ſuo,& conuentus qui agat.Innoc. in c. cum I. & A. de re iud. ſic tamen, vt non conſtituatur generalis procurator ad adminiſtrandum negotia conuentus, quia ſic vt in re adua exigeretur conſenſus Capituli Abb.in d. cap. edoceri qui tamen non poteſt agere proprio nomine,ſed ſuo & cõuentus,ſi habet omnia bona communia cum conuentu,ſed ſi habet ſui tituli bona diſtincta, poteſt nomine proprio agere. Idem etiam poteſt ratificare geſta pet ſolum conuẽtum,vt ſi id tendat ad eius vtilitatem.Abb.in d.cap.& in cap. cauſam quæ 1.de iudic.vbi Barbat.& poteſt etiam agere pro capellis ſuis ſi indebitè grauantur, priuſquam eius rector. Abb.in cap. cum deputati. de iudic. & generaliter is habet agere pro defenſione monaſterij,cum tota poteſtas ſit apud eum.cap.nullam.18. q.2.& in tantum eſt hoc verum, quòd etiam pro monachis ſingularibus habet conueniri, cum tales habeantur pro mortuis,nec poſſint ſtare in iudicio, niſi in caſibus expreſſis, nec etiam conſtituere procuratorem ſine licentia ſuperioris.clem.religioſus. de procurat.& Abbas indiſtinctè conuenitur pro contractu monachi initi etiam antequam eſſet monachus, & eatenus tenetur Abbas pro eo quatenus peruenit ad monaſterium,niſi monachus habuiſſet mandatum à monaſterio ad cõtrahendum:quia ſic monaſterium ad omne tenetur, & poteſt etiam Abbas defendere monachum in cauſa criminali, ita Zab. in clem. religioſus.de procur. vel dicendum, quòd monachus conuenitur coram Abbate, monaſterium verò coram conſeruatore. Id tamen fallit in regularibus manentibus extra clauſtra, qui in cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum cogi poſſunt ab ordinario ad ſoluendum.ex cap.7. ſeſſ.7.in Trid. Conc.Item fallit ſi ſit electus ad aliquã prælaturam, & eam acceptauit de licentia ſuperioris, ſine qua non licet, quia ſic ſine noua licentia poteſt agere ad illius proſecutionem, & impenſæ ſibi dabuntur à monaſterio. Item fallit ſi accuſet ſuperiorem.c. ex parte.de accuſ. & in his in quibus non poteſt habere licentiam ſuperioris,vel cum eſt abſens de licẽtia ſuperioris,& conuenit vel conuenitur,& etiam ſi eiicitur à monaſterio,poteſt petere alimenta ſibi ab eo debita,& vbi agere poteſt,etiam conſtituere valet procuratorem, vt dicit Nau.commen.2.de regular.ver.vlt.

In hoc etiam videnda, quæ dicta ſunt ſupra de Prælatis

latis in genere capit. 3. 4. & 5.

Quartum dictum. Abbati vlterius licet alia plura ſparſim peragere.

I. Enim, ſi habet eccleſiam ſibi pleno iure ſubiectam, habet per conſequens iuriſdictionem in clericos inſtitutos in illa, not. Abb. in cap. his quæ. de maio, & obed. 7 *Abbas qua alia vlterius agere poſſit.*

II. Poteſt ad libitum remouere priorē manuelem, etiam ſine cauſa, vt ſunt commendatores, præceptores, inſtitores, de quibus in c. cum deputati. de iudi. imò illum non poteſt perpetuare in prioratu manuali, quominus poſſit eum ad libitum reuocare. cap. cum ad monaſterium. §. tales. de ſtatu mon. etiam ſi iuraſſet, quia adhuc poterit ad libitum reuocare, etiam ſi prioratum, vel aliam adminiſtrationē ei conceſſerit, quò ad vixerit. Fed. de Sen. conſ. 259. Abb. in cap. Ioannes. de cler. coniug. Si tamen eſt prior ſolitus per electionem aſſumi, vel ſi eſt perpetuus, non poteſt ſine cauſa reuocari, & ſine obſeruatione ſtatutorum regulæ. cap. 2. §. priores. de ſtatu. mon. & quòd prior manualis poſſit ad libitum reuocari, tenet Io. And. in c. cum ſingula. in nouella. de præbend. in 6. vbi Gem. Papa tamen poteſt in perpetuum concedere prioratum manualem monacho. Innoc. in c. fin. qui cler. vel vou. Fed. de Sen. conſ. 259. caſu talis eſt.

III. Poteſt eligi in Abbatem alterius monaſterij, Epiſcopus verò debet poſtulari. c. ſi Abb. de elect. in 6.

IIII. Poteſt ſine ſolemnitate monachos ſuos benedicere, & alia ad ſuum officium pertinentia exercere cum hæc ſint de ſolemnitate, non de ſubſtātia. arg. c. 1. de ſuppl. negl. Abb. in cap. inter monaſterium. de re iudic. & etiam ante benedictionem poteſt Abbas vti mitra, baculo paſtorali, & annulo, vt ibi dicit, non poteſt tamen iis vti extra monaſterium, niſi aliter in priuilegio caueatur. cap. vt Apoſtolicæ. de priuil. in 6. ſi tamen inuitetur ad monaſterium exemptum, poteſt in Pontificalibus celebrare. Ioan. And. in c. Abbates. de priuil. in 6. & etiam poteſt expellere monachos de monaſterio iuxta regulæ inſtituta. c. quanto. vbi Abb. de offic. ord. in cap. ea quæ. de ſtatu mona. in cap. ſi quis contra clericum. in repet. de foro compet. & etiam ciuiliter eſt eorum iudex. Abb. in c. cum contingat. de foro compet. vbi Barbat.

V. Poteſt ex conſuetudine acquirere illa quæ ſunt iuriſdictionis, vel dignitatis Epiſcopalis. cap. auditis. c. cum olim. vbi Abb. de præſcript.

VI. Potest denegare obedientiam contra libertatem ordinis indultam à Papa.c.sanè. cum ibi not.de excess. prælat. & si eo casu Abbas ab Episcopo excommunicatur, excommunicatio est nulla.cap.quia cognouimus. 10. q. 3.cap.cum ad quorundam. de excess.prælat.& si delinquit in monasterio suo exempto non potest per Episcopum puniri, nec respondere tenetur coram eo super iurib.monasterij, si tamen eius membra non sint exempta tenetur respondere pro eis. Abb.in c.ex ore. de priuil. Hodie tamen ex Bulla 15. Greg. XIII. tenetur monasterium sibi constituere conseruatorem virum ecclesiasticum in dignitate constitutum,vel Canonicum Cathedralis,iuxta ius commune, cuius nomen in curia Episcopali sit descriptum, corá quo Abbas, & regulares alij conueniantur,aliàs Episcopus pro miserabilibus personis ad se confugientibus,& in causis mercedum cognoscet, & definiet.sess.7.cap.7. in Trid.Conc. & idem si negligens sit in capellis non exemptis sibi subiectis regendis, non potest ex hoc priuari ab Episcopo ecclesia non exempta. Innoc.& alij in c.postulasti. de foro compet. ex alia tamen causa, quàm delicti.vt ratione contractus,vel rei ipsarum,tenetur coram Episcopo respondere: vt ibi dicit Innoc. & in c.1. de priuil. in 6. & in talibus capellis non exemptis Episcopus instituit ad præsentationem Abbatis.d.c.quanto. de offi.ord quæ tamen in temporalibus tenentur Abbati respondere. c.cum & plantare.§.in ecclesiis.de priuil.c.in Lateranensi. de præb. & si ecclesiæ sint subiectæ monasterio pleno iure, quò ad legem diœcesanam, & iurisdictionis, institutio pertinet ad Abbatem.Anch.post Innoc.in d.c.ex ore.de priuil.

VII. Potest repetere monachum suum, etiam si sit in alio monasterio.c. Ioannes.vbi Doct. de regular.c.Abbates. 18.q.2.cap.monachum.20.q.3.

VIII. Potest transire ad religionem strictiorem prælatura dimissa,petita licentia à Papa, eo non respondente, potest tamen Papa eum reuocare si sit exemptus. Ioan.And.in cap.cum stat. in Mercur.de reg.iur.in 6. Abb.in cap.licet de regul.

IX. Potest alterare statum sui prioratus,ita vt prioratum regularem possit reducere ad secularem si reditus non sufficiunt pro pluribus,aliàs non. cap.cum singula.de præben.in 6.Abb.in c.2.de c. mona. hodie tamen crederem requirendam licentiam Papæ. ex Conc.Trid.sess.14.cap.10.

X. Si

X. Si eligitur in Epiſcopum, & ſit confirmatus, ac benedictus, poteſt conferre eos ordines ſubditis Epiſcopatus, quos poterat monachis dum eſſet Abbas. Feli. in cap. iam te. num. 12. de reſcript.

XI. Poteſt præſcribere, vt poſſit vnire eccleſias ſibi pleno iure ſubiectas, vel vnam alteri ſubijcere ſaltem in ſimplicibus, & manualibus. Franch. in cap. cum ſingula. num. 4. de præbend. in 6. aliàs non. Zab. in clem. ne in agro. §. ad hæc. de ſtatu mona. cum id ſpectet ad Epiſcopum loci, vt ibi dicit.

XII. Poteſt eſſe procurator pro eccleſia Cathedrali. Abb. in cap. in noſtra. de procur. & etiam aliorum monaſteriorum cum habeat adminiſtrationem. Abb. in cap. ſopitæ. de cenſibus.

XIII. Poteſt ex conſuetudine acquirere ea quæ ſunt dignitatis, vel iuriſdictionis Epiſcopalis. not. in cap. edoceri. de reſcript. in cap. cum deputati. vbi Abb. de iud. modo vt ſupra.

XIIII. Poteſt, ſi hæreditas, vel legatum, eſt monacho delatum, id ſine eius conſenſu agnoſcere, & repudiare. Alex. in l. legatum ſeruo. de leg. 1. Bertrand. conſ. 68. num. 2. cum magis communi opinione, non verò ipſe monachus, vt iidem dicunt.

Quintũ dictũ. Multa ſunt quæ Abbas explicare nõ valet.

I. Enim, non poteſt diſpenſare, niſi in caſibus conceſſis. Innocent. Anchar. & Abb. in cap. 2. de eo qui Furt. ord. nec abſoluere ab excommunicatione canonis, niſi in caſibus expreſſis. Abb. in cap. monachi. & in cap. cum illorum. de ſent. excom. 8 *Abbas quæ non poſſit.*

II. Non poteſt habere domicilium, niſi in clauſtro, vbi habet reſidere. Innoc. in cap. ex ore. de priuil. vnde & ibi ſolum poteſt conueniri; hodie tamen coram cõſeruatore conuenitur, vt ſupra eſt dictum, licet in monaſterio citetur.

III. Non poteſt vnire ſuum monaſterium, vel alteri ſubjicere ſine conſenſu Epiſcopi. cap. ſicut vnire. vbi Doct. de exceſſ. prælat.

IIII. Si ſit exemptus non poteſt renunciare abbatiæ ſine licentia Papæ. cap. dilecti. vbi Doct. de renunc.

V. Non poteſt præſentare ad eccleſiam ſecularem regulares. Felin. in c. in noſtra. ver. decimò. de reſcript.

VI. Non poteſt ſolus facere monachũ ſine vocatione fratrum,

trum, niſi Abbas ſolus, vel vnus de conuentu, aut etiam extraneus reciperet profeſſionem nomine Abbatis,& nomine conuentus,quia ſic ſufficit ratificatio eorum vt profeſſio valeat, vel ſi monaſterium vacaret, quia ſic poſſet recipi profeſſio per conuentum nomine Abbatis futuri, quo ratificante valebit profeſſio; præterea ſolus Abbas id non poteſt, ſi vult creare monachum obligando ipſum monaſterio, & monaſterium ſibi,ſecus ſi eum recipiat ad profeſſionẽ obligando eum ordini tantum, & non religioni.Fel.in cap. ſi ad ſolum.de regular. in 6. hodie tamen hoc vltimum non crederem procedere, cum non liceat admittere aliquem ad ordinem ſacrum, niſi profiteatur ante, & ſic obligetur monaſterio,& è cõuerſo, ad hoc vt dicatur habere patrimonium, ex conſtitut.75. Pij V. incip. *Romanus Pontifex.*

VII. Non poteſt remouere capellanum præſentatum coram Epiſcopo, & ab eo inſtitutum in capellis monachorum, quæ populum habent, niſi dilapidet bona eccleſiæ,vel viuat incontinenter,quia ſic poteſt eum remouere de conſilio fratrum,& Epiſcopi conſenſu.c.1.de cap.mon.in 6.

VIII. Non poteſt concedere alicui iura, vel reditus eccleſiæ ad vitam eius, vel certum tempus, niſi ob vtilitatem, vel neceſſitatem monaſterij,alias eo ipſo ſuſpenditur ab officio.clem.1.de rebus ecc.

IX. Non poteſt intereſſe nuptiis,vel ſuſcipere infantẽ de baptiſmo,vel cõfirmatione,ex Conc.Antiſiod.can.24.& 25.

Sextum dictum. Abbas ad multa tenetur.

9 Abbas quæ agere debeat, & teneatur.

I.Enim,tenetur ſui bonum dare exemplum,& curam habere ſubditorum,iuxta dicta ſupra de Prælatis in genere.

II. Si ſit etiam exemptus,& habeat capellas, quæ habent populum,tenetur ire ad ſinodum.cap.ex ore. de priuil. Abb. in c.quod ſuper his. de maiorit.& obed.

III. Tenetur curare ea quæ pertinent ad cultũ diuinum, & vtilitatem monaſteriorum. cap. nullum. 18.q. 2. Abb.in cap.ea noſcitur. de his,quæ fiunt à prælat.

Abbates diuites omnes monachos viatores excipere debet.

IIII. Si abundat reditibus tenetur ad recipiendum monachos, & poteſt ad id cogi ab Epiſcopo, & idem de Abbatiſſa reſpectu monialium.Io.de Anan.in c. quoniã. de ſimo. ſi tamen monaſterium patitur defectum monachorum, vel monialium. Franc.in c. ſi ad ſolum. de regular.

V. Tenetur viſitare ſua monaſteria etiam commendata. cap.20.ſeſſ.25.de regul.in Trid.Conc.

VI. Te

VI. Tenetur conferre ecclesiam parochialem ad eum, & conuentum pleno iure spectantem infra sex menses, aliàs eam Episcopus conferet regulari, si ita est consuetum, vel seculari, si ita, & si est exempta conferet authoritate Apostolica. clem. quia regulares. de suppl. negl. sess. 25. cap. 21.

VII. Tenentur Abbates, vel Priores de triennio in triennium facere capitula in regnis, & prouinciis. c. in singulis. de statu mon. aliàs Episcopus prouidebit, si monasterium sit immediatè sub protectione sedis apostolicæ, & non sub capitulis generalibus. d. c.

VIII. Tenetur prouidere sibi commissis de cibo corporali, vt nil eis desit, & cibo diuinæ lectionis, studio eos informando, & dando illis bonum exemplum, ꝙ & præfectæ monialium agere debent, & curando ne in monasteriis sint anguli, vel loca occulta visui prælatorum, ex Sin. Aquisgran. c. 1. 2. 3. 12. 13. & 14.

IX. Tenetur degere vitam communem cum aliis. clem. ad nostram. de censib. Graff. de regul. nu. 122. & in correctione seruare dicta supra, & de statu Prælat. ad fi.

Septimum dictum. Abbas desinit morte, renunciatione, & depositione, & translatione, & vbi renunciat, vel deponitur remanet monachus monasterij vltimi vbi deponitur siue renunciat. Abb. in c. cum ad monasterium. ad fi. de statu mon. depositus tamen ibi est pœnitens. Vnde si quid legatur monachis talis monasterij, si tempore quo datur legatum, ecclesia vacat, debetur successori. Rom. in cons. 259. qui si est exemptus non potest renunciare sine licentia Papæ. c. dilecti. de renunc. & si deposuit officium debet habere primum locum in choro, & conuentu. Fel. in cap. quæ in ecclesiarum. nu. 115. de constit. & si Abbas conuincitur de crimine tenetur cedere officio, & idem si infamatus sit. Paui. tract. de pot. c. q. 6. p. 2. princ. nu. 3. & 4. & etiam si appellarit. gl. in c. quia vos. de appellat. & etiam submouetur ab officio, vel datur ei coadiutor, si senio, vel infirmitate impeditur officiũ exercere. Paui. ibid. aliàs eius officiũ est perpetuum: vt dicit Abb. in cap. ad monasterium. nu. 5. de statu mon. licet administratio locorum concedatur modo huic, modo alteri. 10 *Abbas vt desinat esse.*

Et hæc de Abbatibus dixisse sufficiat, cætera quæ hic desiderantur requirenda sunt in tract. de statu Prælatorum in genere per tot.

Abbatiſſa etiam & ipſa dicitur habere dignitatem. cap. indemnitatib. vbi Gem. de elect. in 6. Fel. in c. meminimus. de accuſ. & æquiparatur Abbati in adminiſtratione. Abb. in c. fi. de ſtatu regul. & debet eſſe quadraginta annorum, & idem de Prioriſſa. c. 7. ſeſſ. 25. in Trid. Conc. & quæ per octo annos poſt profeſſionem laudabiliter vixerit, & ſi talis in eo monaſterio non reperitur, de alio accipiatur, quod ſi id fieri non poteſt, ex eo monaſterio eligatur, quæ exceſſerit triginta annos, & per annos quinque ſaltem poſt profeſſionem laudabiliter vixerit, quod ſi non manſerit ibi per quinquennium in religione, laudabiliter tamen ſe geſſit, poterit confirmari per biennium, ſi petatur à ſuis monialibus, & de licentia ſuperioris, ex deciſ. congreg. 227. & modo ſit expreſsè profeſſa, non tacitè tantum, & debet eligi à monialibus profeſſis eiuſdem monaſteriis, & confirmari ab ordinario loci, ſed ſi id monaſterium eſt immediatè ſubiectum Papæ, ab ipſo eſt confirmanda, vel Legato prouinciæ. Silu. Abbatiſſa. nu. 4. §. 1. quæ vltra triennium eligi non debet, ex Bulla 84. Gregorij XIII. nec debet eſſe de monaſterio alterius religionis. clem. 1. vbi Abb. de elect.

II. non debet eſſe illegitima. glo. in d. c. indemnitatibus. nec cum tali, vel etiam quę fuit corrupta ante poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt fiat Abbatiſſa, vt dicit Fel. in d. c. meminimus. Card. in clem attendentes. §. ſtatuimus. q. 11. de ſtatu monach.

11 *Abbatiſſæ dignitas, poteſtas & officium.*

III. Debet benedici intra tempus ſtatutum à iure, aliàs cadit à iure ſuo. cle. 2. d. §. ſtatuimus. de ſtatu mon. in quo tamen notandum, quòd non omnes Abbatiſſæ benedicuntur ſi ſit mos monaſterij in contrarium, & cauſa rationabilis etiam excuſat, vt ſi ſit infirma, vel vacet ſedes Epiſcopalis, vel per Epiſcopum ſtet, vel non ſit adepta poſſeſſionẽ, nec per eam ſteterit, quominus ſit adepta, vel ſi ſit electa corrupta per Papam, cum talis non benedicatur, vt ibi dicit gloſ. quam ſequitur ibid. Card. & ſi tranſit ad aliud monaſterium denuo poteſt benedici, vel ſi iterum eligitur Abbatiſſa, vt dicit Fel. in d. c. meminimus. licet poſſit benedici ante poſſeſſionem adeptam, & adminiſtrare poſt confirmationem, vt dicit Franc. in c. indemnitatibus. §. verum. de elect. in 6. nec venit appellatione monialium. Abb. & alij in c. omnes. de ſimo. & debet benedici diebus à iure ſtatutis, vt & accipere. velum. Doct. in c. 1. de tẽp. ord. & in cle. attendentes. de ſtatu. mon.

Digitized by Google

mon.& in electione Abbatiſſæ publicato ſcrutinio, poſſunt moniales variare,accedendo maiori parti, modo id fiat incontinenti, ſcilicet antequam deueniatur ad actus exteriores. Anch.in c.indemnitatibus.nu.6.notab.decimo, vndecimo.de elect.in 6.diſtinguendo tamen, vt per Dynum in c. quod ſemel.nu.12. de reg. iur. in 6. Hæc vt & Abbas poteſt habere clericos ſub ſe ſi habet capellas pleno iure ſibi ſubiectas. Abb.in c. his quæ. de maior. & obed. & habere poteſt iuriſdictionem fori contentioſi.c.dilecta. de exceſſ. prælat. Abb.in c.noua.de pœnit. & remiſſ. & habet iuriſdictionem in moniales:vt not. in c. dilecta & poteſt etiam habere collationem beneficiorum. Abb.in cap.cum dilectus. 4. col. de cõſuet. & habet liberam adminiſtrationem ſui monaſterij, vt & Abbas,ſic tamen vt in arduis habeat cõſenſum capituli.c.2.de his quæ fiunt à præl.& poteſt ac debet viſitare, extra tamen monaſterium aliis viſitationem committere debet.Patiſ.de reſig.benef.lib.3.q.12. *Non poteſt tamen excommunicare ſibi ſubditos*, licet ad id poſſit implorare officium Epiſcopi,quod Epiſcopus ei tenetur impendere.c.dilecta.de maiorit.& obed. & etiam auxilium brachij ſecularis. c. abbatis.18.q.2. *Nec etiam poteſt abſoluere à peccatis, nec ſuſpendere ab actu ordinum, aut interdicere, nec ea demùm agere quæ pendent à poteſtate clauium, cum non cadant in mulierem*.cap. noua. de pœnit. Abb.in d.c.dilecta.nec prædicare publicè, licet priuatim poſſit monere moniales. Abb. in d.cap.noua,nec etiã poteſt velare virginem, vel viduam, aliàs excommunicatur.d.cap.ſtatuimus.20.q.2.c.prædicandum.20.q.1.

Clauium poteſtatem non habent fœminæ.

Prior etiam monaſterij iiſdem ferè quibus Abbas vtitur priuilegiis in iis quæ ſpectant ad iuriſdictionem in monachos, & prioratus eſt principalis dignitas in eccleſia collegiata,vel regulari,& habet quaſi iuriſdictionẽ Epiſcopalem, & in effectu eſt eadem dignitas cum Abbatia.Card. in clem. dudum.d.§.ſtatuimus. de ſepult. qui duplex eſt conuentualis,& clauſtralis,& primus dicitur habere dignitatem, & ei cauſæ à Papa delegantur,non autem clauſtrali. Iaſ.conſ.77. lib.1.& eligitur à conuentu, ac perpetuus eſt, & nullum in conuentu maiorem ſe habet, clauſtralis verò præceditur ab alio quandoque in eo monaſterio, & poni poteſt ab Abbate,vel Prælato ſuo ad tempus, & eum poteſt ad libitum remouere.Franch. in cap.præſenti de offic. ord. in 6. Item

Digitized by Google

conuentualis habet liberam adminiſtrationem monaſterij, & iuriſdictionem in monachos, vt & Abbas, ita vt eos punire, & excommunicare valeat, & etiam poteſt Vicarium ſibi conſtituere. Cardin. Alex. in c. perlectis. 24. diſt. nõ tamen præcedit Archidiaconum. cap. humilis. de maiorit. & obed.

Et quæ dicuntur de Priore, quò ad iuriſdictionem, & liberam adminiſtrationem, intelliguntur, & de Guardianis ſancti Franciſci, ſic tamen, vt nullus præficiatur monaſterio, niſi profeſſus ſit. c. ſanè. de ſtatu mon. c. cum de beneficio. de præb. in 6. niſi in commendam ei detur. Mandoſ. de ſignat. gratiæ. ver. prorogationes.

SVMMARIVM.

1 *Collegium quod dicatur.*
2 *Collegiata eccleſia vt ſit, quæ requirantur.*
3 *Collegiata eccleſia, & eius Rector, quibus, prærogatiuis potiantur.*
4 *Collegiatæ eccleſiæ Rector ad quæ teneatur.*

De Præpoſito, ſeu Rectore collegiatæ Eccleſiæ. Cap. XXVI.

1 *Præpoſitus quis dicatur, & quis in propoſito.*

NOTANDVM eſt primo loco, q̃ collegium dicitur quaſi delectus, vel coëlectio, quoties homines eiuſdem profeſſionis in vnum coadunantur, qui & ideò dicuntur collegæ, vel collegiati. l. collegatum. ff. de verb. ſign. hinc Eccleſia dicitur collegiata in qua plures ſunt clerici in communi ſe habentes, quaſi vnum corpus in ea.

2 *Collegiata eccleſia, quæ dicatur, & quæ ad eam requirãtur.*

II. Notandũ, quòd ad hoc vt eccleſia ſit collegata, oportet, vt ibi ſint plures clerici, vel canonici in ea perpetuò inſtituti, qui non ſint minus quàm tres, vt inquit glo. recepta. in c. nobis. de iure patr. Et poteſt eſſe collegiata habitu & actu ſimul, vel habitu tantum; primo modo ſi adſit priuilegium, vel inſtitutio; quòd ſit collegiata, & actu ibi adſunt canonici, & parochiani, ſi ei cura ſit annexa, licet ibi caput non adſit, vt inquit Felin. in c. ex literis. de conſtit. vel, licet non inueniatur inſtitutio, vel priuilegium, quòd ſit collegiata, vel fundata cum hac conditione, q̃ ſit collegiata, ſi plures

Digitized by Google

plures collegiati ibi adſint, ſecus ſi fundata ſit, vt ibi ſit tantum vnus Rector cum clerico, ſic enim non erit collegiata. arg.c.vt quiſque.de vita,& hon.cl. Quòd ſi non apparet de priuilegio,vel fundatione, defendetur in ſua poſſeſſione, ſi enim habita ſit pro tali æſtimabitur talis:aliàs non. arg.cap. cum veniſſent.de inſtit.Vnde præſumitur collegiata, ſi ibi exercentur pertinentia ad collegiũ,vt ſi ſolent eligere ſyndicum,& per eum iurare.c.Imperatorem. de iuram.cal & habent ſigillum commune.arg.c.ſignificauit. de appel. vel vbi collegiatim conſueuerint eligere prælatum. c. 1. de elect. & ſint vnum corpus, ac habeant res communes, arcam cõmunem, refectorium, & dormitorium commune, tractatum communem,confraternitatẽ communem, & huiuſmodi, vt dicit Io.And.in c.nobis. de iure patr. vel tales opinione hominum habeantur,vt inquit Arch.in c.1.10.q.1.Oldr.conſil. 281.Rom.conſ.436.Alex.conſ.48.lib.4.nec ſufficit, quòd in eccleſia ſint plures clerici beneficiati, cùm poſſint eſſe ſingulares,vt dicit Anch.in c.ex laicis.10.q.1.niſi vnum corpus faciant,vel niſi eccleſia ſit inſtituta cũ hac conditione, vt ibi plures collegiatim reſideant,vt inquit Abb. in d. cap. nobis. Rom.d.conſ.Guid.Pap.deciſ.258.ſic tamen,vt vbi agitur de præſumptionibus, vna non ſufficiat conditio, ſed plures requirantur. Vnde omnes Eccleſiæ Regulares iure communi ſunt collegiatæ,vt & Cathedrales. c.ne pro defectu.de elect. glo.in c.nobis.de iure patr.niſi ſit ſimplex prioratus religioſus, vt inquit Card.in clem.vt hi. de æt.& qual. Habitu tantum quando primo habuit collegium, ſed modo caret illo, vel morte,vel priuatione, vel extinctione ipſorum, cum collegium deficiat deficientibus perſonis ipſius. arg.gl. in c. licet canon.de elect.in 6. licet vbi ſolum perſonæ deficiunt, & non collegium eſt extinctum,vel ſuppreſſum,adhuc dicitur collegiata,cũ fieri poſſit perſonas ad collegium redire,vt inquit Alex.in conſ.34.lib.4.Doct.in c. ſtatutum. de elect.in in 6.Fel.in c.accedentes.de præſcript. Vnde & in ea locum habent ſtatuta de collegiata,vt idem dicit. Poteſt verò Papa ex priuilegio facere collegiatam,cùm habeat plenitudinem poteſtatis.c.vnam ſanctam de maior.& obed. in extr. communi. Epiſcopus verò id non poteſt niſi vocatis iis quorum intereſt.c.inter quatuor. vbi gl.de maior.& obed.ne fundatores conquerantur, & ſi eccleſia eſt patronata,aut capella, nõ poteſt fieri collegiata inuito patrono,niſi adſit neceſſitas,

& vbi patronus conſenſit, perdit ius præſentandi, ſed retinet alia iura. Innoc. & Abb. in d.c. nobis de iure patr. & Fuſch. loco cit. nu. 13. & ſi eſt etiam libera, tutius eſt vt accedat Papæ authoritas in faciendo eccleſiam collegiatam, vt inquit Rebuff. in 2. p. benef. tit de erect. in colleg. Poteſt inde parochialis ab eodem Papa collegiata, vt not. in cap. ſtatutum. de elect. in 6. cùm eius honor augeatur. His ita notatis.

3 *Præpoſitus collegiatæ, quibus prærogatiuis potiatur.*

Primum ſit dictum. Eccleſia collegiata, & eius Rector multis prærogatiuis potitur.

I. Si quidem eius Rector dicitur conſtitutus in dignitate, & eſſe prælatus, vt inquit Cucch. in inſtit. Maior. tit. de Præpoſito, & eo magis ſi Abbatũ prærogatiuas habeat, quia tũc antecellit etiã Archidiaconũ Cathedralis, vt ibi dicit Cucch.

II. Non vacat eius eccleſia ſi non promoueatur ad ſacerdotium intra annum, vt contingit in parochialibus. c. ſtatutum. de elect. in 6. cum cura non ſit penes eum, ſed alios de collegio, vt inquit Fuſch. de viſit. c. 1. nu. 14.

III. Non tenetur ad reſidentiam, ex Conc. Trid. indictã. ſeſſ. 6. c. 2. de refor. licèt eccleſia parochialis ſit vnita collegiatæ c. extirpandæ. §. qui verò. de præben. qui tamen per Vicarium ei inſeruiet, niſi eſſet conſuetum, quòd ibi inſeruiret, quia tunc tenetur, vt dicit Fuſch.

IIII. Si eius eccleſia ſit curata non confertur per concurſum, vt fit in parochialibus, vt ſacra congregatio Concilij reſpondit, & iure cõmuni eligitur à collegio. c. 1. de elect. ex reſeruationibus tamen generalibus, hodie id Papa ſibi reſeruat, ſi excedit valorem decem florenorum, vt in reſeruationibus Gregorij XIII. conſtitut. 1. habetur.

V. Habet iuriſdictionem in clericos collegij, & punit delinquentes, non tamen in grauibus, cùm id ad Epiſcopum ſpectet, vt dicit Abb. in c. cùm contingat. in c. ſi quis contra. vbi & alij de foro compet. in c. edoceri. de reſcript. ſed in leuibus in cauſis criminalibus, in ciuilibus verò poſſunt conueniri coram Prælato, & Epiſcopo, & ſimiliter in pœnitentialibus, vt ibi dicit Abbas, & eſt locus præuentioni, qui tamen non habet territorium, nec poteſt excommunicare ſuos parochianos, niſi ex conſuetudine præſcripta: vt dicit Cucch loco cit. ſed tantum illos de collegio, ſi in eos exerceat iuriſdictionem, vt dicit Abb. in d.c. cum contingat. de hoc tamen videatur quod plenius eſt dictum ſuprà, de

Præl.

Præl.in gen.ver.quò ad tertium.caſ.26.

V I. Poteſt conferre beneficia ſuæ eccleſiæ, ſimul cũ collegio,niſi conſuetudo ſit in contrarium,vt dicit Abb.in d.c. cum contingat.num.32. & tunc eos etiam poteſt priuare ob non reſidentiam,vel malam adminiſtrationem, non autem ex alio crimine,quia id ſpectat ad Epiſcopum, vt ibi dicit Abb.qui tamen Pan.contrarium in hoc vltimo ſentit in c.fi. de offi.Arch.niſi ex priuilegio id ei competat, dicens, tales poſſe ſolum leues pœnas imponere grauiora ad Epiſcopum referendo,qui ſolus poteſt eos deſtituere; videndum tamen quod eſt dictum ſuprà,de Præl.c.3.d.caſ.26.

V I I. Poteſt cum collegio facere ſtatuta. Doct. in cap. cùm omnes.de conſtit.

V I I I. Poteſt ſtatuere modum circa diuina celebranda in eccleſia,vt not.in d.c.cùm contingat.

Secundum dictum. In eccleſia collegiata debent tot clerici inſtitui,quot cõmodè ibi poſſunt ſuſtentari. gl.in c.cum M.de conſtit.vt ſalrem ibi ſint tres.c.2.de ſuppl.negl. 4 *In Collegiata Eccleſia, quæ debeant agi.*

I I.Tenetur ad hoſpitalitatem ſeruandam,& ſoluenda iura Epiſcopalia Epiſcopo,vt charitatiuum ſubſidium, procurationes,& huiuſmodi.c.conquerente. de offic.ord.gl. in c. cum fit.de conſecr. eccl. & dos eius debet ſufficere ſaltẽ pro duobus,vel tribus,vt ibi dicit.

I I I.Subeſt viſitationi Epiſcopi.ſeſſ.6.c.4 ſeſſ.25.c.6.ſeſſ. 24.c.3 de refor.in Trid.Conc.

I I I I. Rector eius ſi delinquat ab Epiſcopo conuenitur, vt not.Abb.in d.c.cùm contingat,& habetur in d.Conc.ſeſſ. 24.c.11.exceptis id expreſſis.

V.In ea eccleſia horæ canonicæ debent recitari,vt & in Cathedrali,& ſi diſtributiones ſic tenues ſunt, vt ideò diuinus cultus minuatur, debet extrahi tertia pars omnium beneficiorum ibi exiſtentium, & in diſtributiones conuerti, quæ præſentibus tantum diuinis officiis aſſignentur. ſeſſ.21. c.3.d.Cõc.& ſi diſtributiones adhuc ſunt tenues cũ prębendis,eis ſunt vnienda beneficia ſimplicia,vel aliqua beneficia ex ipſis ſupprimi,& conuerti in diſtributiones.ſeſſ. 22.c.3.& ſeſſ.24.c.15.

V I. Si ſit curata debent eligi idonei ſcientia,moribus, & ætate,qui curam exerceant.c.cùm in cunctis.§.inferiora. de elect.& Præpoſitus dum actu curam exercet,exceptis diſtributionibus,potitur fructibus canonicatus,ex Bulla Pij V.65. incip.Cupientes.

V I I. Si

VII. Si locus sit insignis debet in illa constitui lector Theologiæ cum opinione præbendæ.sess.5. c.2.in Trident. Conc.& beneficiati in ea tenentur intra duos menses emittere professionem fidei coram Episcopo post possessionem adeptam si curam habeant.c.cum dignitates. sess.24.in Tri. Concil.& residere sic, vt vltra tres menses in anno non absint.d.cap.& si est curata, tenetur ad ea quæ de Parochiali infra,Deo dante,dicentur.

SVMMARIVM.

1 *Plebanus quis dicatur.*
2 *Plebanus vt quis dicatur,quæ requirantur.*
3 *Plebanus quibus prærogatiuis potiatur.*
4 *Plebani officium quod sit,& ad quid teneatur.*

De Plebano, vel Archipresbytero forensi. Cap. XXVII.

1 *Plebanus quis sit, eius dignitas, & præeminentia.*

NOTANDVM, quòd Plebanus, qui & Archipresbyter Ruralis,aut Curio, vel Decanus dicitur in cap. fi.de offic. Arch. in cap. fi. ne cler.vel mon.in cap.1.eod.in 6.& in Cõc. Trid. sess. 5. cap. 2. est qui habet sub se capellas in quibus clerici perpetui instituuntur,& subsunt Plebano, & ab eo sacramenta accipiunt, & eius ecclesia dicitur Plebania.d.c.1.eod. in 6. & eius Rector dicitur constitutus in dignitate,vt inquit Franc. in d. c.1. & ibi Io.And.Arch.in c.plures. num.4.16. q. 1. Lamb. de iure Patro.lib.1.p.1.q.11.art.5. vbi multos allegat idem tenentes; & dicitur etiam Prælatus si per electionem assumatur, & gaudet priuilegiis Prælatorum inferiorum Episcopo, vt inquit Abb.in c.cùm contingat.nu. 29. ver. & in istis. de foro compet.vbi etiam Plebanum Prælatum simpliciter nominat.Fusc.de visit.lib.2.c.6.& probatur apertè in c.cum ab ecclesiarum.de offic. ord. vnde est exprimẽda ista qualitas in impetratione,nec sufficit dicere, quòd sit simplex curata, vt inquit Gem.in d.c.1.& Card.in cons. 45. cum simplex parochialis non sit dignitas, vt ibi dicit Franc. in fi. si non habet sub se capellas,vel non est collegiata, vt ibi dicit, vnde probabile est,quòd Plebanus præcedat simplicẽ canonicum

Catho

Cathedralis, cum non sit in dignitate constitutus, licet tali æquiparetur in cap. statutum. de rescript. in 6. Cucch. de Canon. in princ. & minus sit Prælatus, vel saltem ei cedere non tenetur cum canonici eos tantum præcedant qui dignitate carent, vt ibi dicit Cucch.

II. notandum, quòd vt quis dicatur Plebanus non sufficit, vt habeat altaria in ecclesia propria etiam quòd dentur in titulum, & sint beneficia ecclesiastica, & in perpetuum concedantur clericis, in eis institutis, cum sic dicantur capellaniæ, & non capellæ, vt dicit Rebuff. in praxi benef. in princ. tit. seculare beneficium. num. 14. sed oportet, vt sit ecclesia, & corpus per se subditum ipsi Plebano, sic enim dicitur capella, vt idem dicit. Secundò, oportet, vt in ea clerici perpetui instituantur, vt dicitur in d. cap. 1. & est probabile, quòd etiam debeant esse curatæ, cum à Plebano percipere debeant sacramenta, vt infra dicetur. & est probabile quoque vt sufficiat, quod Plebanus sub se habeat vnam tantum capellam, vt dicatur in dignitate constitutus, vt videtur sentire gl. & Franch. in d. cap. His notatis.

Primum sit dictum. Plebanus multis potitur prærogatiuis.

Primò enim, dicitur in dignitate constitutus, & esse prælatus, modo supra expositò. Secundò, habet iurisdictionem iure communi in clericos in capellis institutos. Primò enim in pœnitentialibus sunt ei subiecti, & in ciuilibus causis possunt coram eo, & Episcopo conueniri, & in vtroque casu datur locus præuentioni, sic tamen vt in paritate præferatur Episcopus. 3 *Plebani potestas, & prærogatiuæ quæ*

Secundò, potest eos excommunicare, non autem parochianos, nisi id præscripserit. Tertiò, in criminalib. potest leuem pœnam eis iniungere, & etiam eos priuare beneficiis, si illos instituat, sed tantum ob non residentiam, vel malam administrationem, in aliis enim criminibus ad Episcopum recurritur, vt inquit Abb. in c. cum contingat. n. 21. cum seq. & maximè n. 29. de foro cõpe. in c. si quis contra. eod. Franc. in d. c. 1. ne cler. in 6. qui tamen in c. cum ab ecclesiarum. de offic. ord. probat, quòd potest excommunicare etiam laicos qui sunt in plebanatu, & interdictum proferre, eaque relaxare, quod & Episcopo licet. d. c. vbi glo. vel dicendum est pro concordia, quod si plebanatus est ecclesia collegiata, vel si Plebanus eligitur à collegio, & ab Episcopo confirmatur, quod

quod habet prædictam iurisdictionem illos de collegio, in ciuilibus,& criminalibus:aliàs non,nisi de mandato Episcopi,vel in pœnitentialibus tantum,iuxta cap.fi.de offic. Arch. In reliquis tamẽ dicetur constitutus in dignitate,qui tamen habet prædictas iurisdictiones, etiam si eligitur ab Episcopo,& præficiatur collegio:vt ibi dicit Abb. in d.cap. cum ab ecclesiarum.idem Rota de præscript.decis. 2.in nou.vel si ea præscripsit.

II. Iure communi potest conferre dictas capellas cum vacant,vt ibi dicit.& Franc.& prædicta eo magis procedunt si adsit priuilegium id dictans, vel præscriptio legitima, vt ibi dicit Abb.

III.Dicti capellani tenentur ab eo recipere sacramenta, non alibi,eo inconsulto.

IIII. Potest eos visitare.c.cum venerabilis.de censib. in 6.si id habet consuetudo,ex Conc.Trid.sess.24.cap.3.assumpto tamen notario de Episcopi consensu per seipsum tamen,& infra mensem reddita ratione Episcopo visitationis, qui etiam Episcopus poterit seorsum easdẽ ecclesias visitare.

V. Potest admittere resignationes subditorum.Abb.in d. c.cum contingat. in fin. & excommunicare, ex quo habet iurisdictionem,licet id non possit simplex curatus, & actus iudiciarios exercebit in loco suæ residentiæ,vel vbi mos est, vt dicit Abb.in d.cap.si quis contra.

VI. capellani tenentur ei in pertinentibus ad ecclesiam obedire,vt dicit Gem.in c.1.de consuet.in 6.non potest verò exercere iurisdictionem in parochianos sui plebanatus in foro contentioso.Abb.in d.c.cum contingat.

VII. Potest constituere vicarios.Lap.alleg.cap.

VIII. Habet ius patronatus.Fusch.lib. 2.cap.6. de visit.

IX. Capellani tenentur ab eo recipere sacramenta, quæ aliis ministrant.Fuschus ibid.& Cucch.tit. de Archipresbytero,vt supra.

X. Est proprius sacerdos capellanorum,& populi.cap.fin. de offi.Arch.

Et hæc de iure procedunt,vt dicit Abb.in d.cap.cum contingat. sed quia consuetudo dat, & adimit iurisdictionem, standum erit consuetudini, vt dicit Abb.in d.c.cum contingat. qui tamen adhuc dicetur constitutus in dignitate, ex supra dictis.

4 *Plebanus quæ agere debeat.*

Secundum dictum. Plebanus tenetur curam habere cleri,

&

& populi plebanatus, & eorũ actus ſpectare, & eorum confeſſiones audire, & eorum grauia delicta Epiſcopo referre, ſic tamen, vt non agat quid contra ius. cap. fin. de offic. Arch. modo ſupra expoſito, nec abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo, niſi de eiuſdem licentia, cum id nec. Archipresbytero ciuitatis liceat, vt dicit glo. in cap. 2. eod. & etiam tenetur accipere olea ſacra ab Epiſcopo quotannis, & Capellanis diſtribuere.

Quia verò idem habet curam animarum, obſeruet infra dicenda tit. de Parocho: in cæteris videnda quæ de Prælatis in genere ſunt tradita.

SVMMARIVM.

1 *Parochia vnde dicatur, cur inſtituta, & quid ad eam requiratur. num. 2.*
3 *Parochialem eccleſiam quis conſtituere poſſit, quibus ex cauſis, & quomodo.*
4 *Parochialis eccleſia non debet eſſe ſine dote, & quæ dicatur dos eius ſufficiens.*
5 *Parochi qualiter ſe habeant ad Epiſcopos circa onus curæ animarum, & quod eorum maius ſit onus.*
6 *Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium præferendus, & qualis debeat eſſe Parochus. num. 7.*
8 *Parochialis eccleſia an poſſit optari, vel peti, vel recuſari, ſi ſuperior vocet.*
9 *Parochus, & eccleſia parochialis multis prærogatiuis potitur. Beneficia vt vnienda, & quando parochialibus, d. num.*
10 *Oblationes, vt debeantur Parochis.*
11 *Oblationes debentur Rectori parochiæ, & quomodo.*
12 *Oblationes à quibus non recipiendæ.*
13 *Sacramenta vt ſint neceſſariò ſumenda à Parocho, & quomodò.*
14 *Decimæ debentur Parochis.*
15 *Decimæ de quibus, à quibus, & vt ſoluendæ.*
16 *Primitiæ debentur Parochis, remiſſiuè.*
17 *Sepeliri vt debeant decedentes in parochiali, & an ſepultura eligi poſſit, & quomodo.*
18 *Quarta vt debeatur parochiali, de quib, & quomodo,*

do, vbi quis extra eam sepelitur.
19 *Circa Sepulturam à quibus cauendum.*
20 *Sepultura qui careant.*
21 *Parochus, vt sit Iudex parochianorum in foro pœnitentiæ, & quibus aliis priuilegijs potiatur, circa celebrationes, benedictiones, reparationem ecclesiæ, obedientiam, & reuerentiam.*
23 *Parochus ad quæ ex officio teneatur, circa curam animarum exercendam, Eucharistiæ detentionem, & sacrorum oleorum, ecclesiæ reparationem, celebrationem diuinorum, doctrinæ Christianæ eruditionem, cultum ecclesiarum, correctionem, obedientiam erga Episcopum, & alia.*
24 *Parochus quæ vlterius saltem ex consilio præstare debeat.*

De Parocho. Cap XXVIII.

LICET Parochus simplex non dicatur constitutus in dignitate, nec prælaturam habere: vt not. Franch. in cap. 1. in fin. ne cler. vel mon. in 6. tamen quia largè dicitur prælatus, quia præsit sibi commissis, quò ad forum pœnitentiale, licet non quò ad iurisdictionalia, vt habetur in c. tua de cler. ægrot. vbi prælatus dicitur. Ideò de eo dicendum. Pro clariori vero intelligentia dicendorum, obseruandum est in vniuersum, primo loco, quod parochia dicitur, quasi partitio curæ; quia Rector ecclesiæ curam habeat animarum totius populi intra illos limites congregati. cap. 1. de cap. mon. cap. cum singula. de præb. in 6. cap. de multa. extra eod. Abb. in cap. extirpandæ, §. qui verò. de præb. Gem. in c. licet canon. de elect. in 6. & in cap. pastoralis de his quæ fiunt. Io. And. in cap. quia nonnulli. de cler. non resid. Host. in summa de parochiis. cum enim augeretur populus Christianus, Dionysius Papa vigesimusquartus post B. Petrum singulas ecclesias, singulis sacerdotibus assignauit, ne quis alterius fines ingrederetur. cap. ecclesias. 13. q. 1. & vt quisque animarum sibi assignatarum curam haberet, idque tam in ciuitatibus, quàm in castris, & villis: vt inquit Nau. in cap. placuit. de pœnit. dist. 6. vt Episcopis in partem sollicitudinis pastoralis opem

1 *Parochia quid sit, & vt instituta.*

opem ferrent, quíque & curiones dicuntur, quia & regionibus vrbis in ſacris, & alibi præponuntur, vel ita dicuntur Parochi à præbitione, eo quòd ſibi commiſſis ſacramẽta, & ſacra præbeant, Parochi enim, Græcè, idẽ quod præbitio eſt.

II. Prænotãdum, quòd vt dicatur Parochia, & Parochus eius Rector, oportet, quod certos habeat parochianos, & certam regionem ſibi infra certos limites aſſignatam, cum poteſtate fori pœnitentialis, & neceſſitate ſacramenta ſubditis adminiſtrandi, & illis ab eo ipſa accipiendi authoritate Epiſcopi fundatam, cum id ſine illa non liceat. c. nullus omnino. 16. q. 7. & in Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 13. ad id enim non ſufficit tacitus conſenſus populi, qui in eo nõ poteſt ſe intromittere. cap. meſſana. de elect. imò ſi parochiales non habent proprios fines, ſed promiſcuè ſacramẽta petentibus miniſtrant, debent Epiſcopi diſtinctio populo in proprias parochias, cuíque proprium aſſignare Parochum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 13. Dec. in c. ad aures. de reſcript. quæ quidem diſtinctio parochiæ probatur ex teſtibus deponentibus, quòd à tẽpore, cuius initij memoriam in contrarium non extat, talis limes fuit obſeruatus, vt inquit Archid. in c. plures. 16. q. 1. & in c. 1. de conſuet. in 6. qui etiam fines, vbi de ipſis cõſtat, præſcribi nõ poſſunt. cap. ſuper eo. de paroch. ob malam fidem, quæ in præſcriptione nil facit. c. 1. de præſcript. in 6. & dicitur parochia, etiam quòd parochiani actu ibi non adſint, ſed receſſerint, vt dicit Cald. conſ. 4. Io. Andr. in d. c. licet canon. quæ tamen eccleſia non vacaret per aſſecutionem alterius: vt dicunt Doct. in c. de multa. de præben. licet de eo in impetratione ſit mentio fienda. Ex actu verò ſolo ſepeliendi non efficitur eccleſia curata, vt dicit Feder. conſ. 8. & 135. cum conſuetudine, vel Epiſcopi conceſſione id haberi poſſit, vt dicit Anch. in c. 1. de ſepult. & Hoſt. in c. quia nonnulli. de cler. non reſid. Nec per actum ſolum baptizandi, ſi nõ habetur certa parochia, vt dicit Paul. in clem. vnica. de bapt. & ibi Card. q. 4. & Imol. Vnde fratres minores, & prædicatores, licet poſſint audire cõfeſſiones, non per hoc dicuntur curati, quia nõ habent certam parochiam, nec populus tenetur eis confiteri, nec ipſi eos audire, vt inquit gl. in clem. dudum. verbo, impendant. de ſepult. Abb. in c. ſignificaſti. de foro cõpet. & in c. omnis. de pœnit. ſed oportet, vt ſupra, quòd limites ſint diſtincti, cum neceſſitate miniſtrandi, & recipiendi ſacramenta ab eo, maximè Baptiſ-

2 *Parochia vt dicatur, quæ requirãtur.*

mum,Pœnitentiam,Euchariſtiam,& alia,cum ſepultura eccleſiaſtica,vt infra.Card.in clem.2. §. fin. de relig.domibus. Gom.q.2. in reg. de Idiom. & vt exerceat curã nomine ſuo. Doct.in clem. vnica.de offic.ord.oportet etiã ad hoc vt quis dicatur curatus, quòd vnus ſit tantum qui exerceat curam proprio nomine non alieno. Staphil. de literis gratiæ. tit.de ſtat.& qual.& ſi duo inſtituãtur in eccleſia parochiali neuter eſt curatus, vt dicit Oldr.conſ.67. cum non debeat eſſe duo capita in vna eccleſia,ex quo in eis non habet locum diſpoſitio.c.licet canon.de elect.in 6. nec etiam Parochus dicitur, qui habet beneficium ſimplex cui ſit annexa parochia.Old. conſ. 203. Et parochialis eſt quandoque cum dignitate,vt ſi ſit in collegiata,plebanatus,& huiuſmodi,aliquando non, ſi ſimplex ſit parochialis.

3 *Parochia vt cõſtitui poſſit,à quo, & quomodo.*

III. Notandum, quòd Epiſcopus poteſt conſtituere eccleſiam parochialem de nouo, vbi populus non poteſt recurrere ad parochiam ob amnem intermedium,locum muratum, & parochiani ſint extra eum, & ob nimiam diſtantiam cum animarum periculo, eam dotando ex fructibus matricis, qui ſi nõ ſufficiunt poteſt cogere populum ad ſubueniendum Rectori ex Conc. Trid.ſeſſ.21.de reform.cap.4. Secundò,ſi eccleſiæ parochiales non poſſint reparari ex fructibus beneficij nec à populo,poteſt eas Epiſcopus trãsferre ad matricem, vel eccleſias vicinniores, cum eorum commodis,& oneribus,erigendo in eis altare ſub eiſdem inuocationibus,ex Conc.Trid.d.ſeſſ.c.7. Cauẽdum verò ne parochiales vniãtur regularibus,dignitatibus, vel canonicatibus collegiatæ Cathedralíſve,ſimplicibus beneficiis, aut militiis,& ſi huiuſmodi vniones ſunt factæ à quadrãginta annis poſt Concilíũ,eas Epiſcopus declaret nullas ſi per obreptionem, vel ſurreptionem ſunt obtentæ. ſeſſ.24.c.1. & ſi parochialis eſt vnita menſæ capitulari, Cathedrali, vel aliis piis locis, prouideatur ibi de idoneo Vicario etiam cum aſſignatione tertiæ partis fructuum beneficij ſi Epiſcopo videbitur, ex eod.Conc.ſeſſ.6.c.2.& ſeſſ.7.c.5.& 7.Tertiò,poteſt Epiſcopus etiã vnire eccleſias parochiales cum aliis ſimilibus, vel ſimplicibus ob earum paupertatem.ſeſſ.21.c.5.eod.Conc.& poteſt etiam augere numerum ſacerdotũ in parochialibus, vbi populus excreuit ſic, vt vnus non ſufficiat ſacramentis adminiſtrandis, & diuinis officiis celebrandis ex fructibus beneficij alendos. ſeſſ.21. c.4. & in ſubſidium populus cogi poterit,

poterit, vt eis ſubueniat. d.cap. in quo tamen ſpectandus eſt vſus locorum ſimilium, nec ſine cauſa eccleſia grauetur. Quartò, ſi in ciuitate, oppido, vel loco nullæ ſunt conſtitutæ eccleſiæ parochiales, vt certus adſit cuilibet Parochus. ſeſſ. 24. c. 13. §. fin. Quintò, effici poteſt etiam curata eccleſia ex conſuetudine, vel præſcriptione ab iis qui capaces ſunt curæ, vt dicit Card. in clem. 1. §. fin. de relig. dom. Arch. Ioan. And. in c. conquerente. ver. ſi autem. de offic. ord. cum temporis curſus mutet ſtatum qualitatibus beneficij, vt dicit Staphil. tract. de literis gratiæ. tit. de qual. & ſtat. benef. Sic tamen in prædictis, vt parochia habeat ſaltem decem homines. c. vnio. §. fin. 10. q. 3. & curetur vt parochialis conſtituatur in loco commodiori populo, aliàs ad aliam eccleſiam transferatur, ſaluis iuribus parochialibus, & maximè ſi ſubeſt latronum incurſibus, & huiuſmodi, vt promptius ſacramenta populo miniſtrari valeant, iuxta not. per Doct. in c. licet canon. de elect. in 6.

4 *Parochialis eccleſia, qua liter conſtituenda.*

IIII. Notandum, quòd Parochialis eccleſia debet habere dotem ſufficientem, dummodo homines non morerentur ſine ſacramentis, ſic enim conſtrui poteſt etiam ſine dote, vt inquit Abb. in c. ad audientiam. de eccl. ædif. Dicitur verò dos competens, quæ ſufficit miniſtris, & luminaribus. cap. piè. 16. q. 7. & ad hoſpitalitatem, procurationes, & munera alia Epiſcopalia perſoluenda. c. de monachis. de præb. & cap. 2. de ſuppl. negl. prælat. cum aliis oneribus perſoluendis, & vbi ſaltem vnus clericus apud Rectorem alatur. c. vt quiſque. de vita, & hon. not. in cap. ſtatuto. §. vbi autem. de decim. in 6. iuxta qualitatem perſonarum, loci, & temporis. gl. in cap. cum adeò verbo, ſufficientem. de reſcript. Lamb. de iure Patr. lib. 1. p. 1. quæſt. 5. art. 21. Vnde ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 13. decernitur parochialem eccleſiam, quæ non excedit reditum annuum centum ducatorum nõ poſſe penſione grauari, quæ centum intelliguntur, iuxta valorem ducatorum in qualibet regione, vt congregatio ſacra reſpondit: ídque pro victu Rectoris, deductis oneribus perpetuis illi impoſitis, viſitationis tamen impenſa eſt fienda impenſa Rectoris, cum is viſitetur, vt & cãdelarum, quibus celebrat, & defert ſacramentum, & clerici, qui ei ſeruit, impenſæ verò olei pro lampade, & candelarum, quæ diſtribuuntur fiant impenſa reſeruatarij, ſi aliud non ſit expreſſum. Nou. conſ. 46. de præben.

5 *Parochi qualiter se habeãt ad Episcopum.*

V. Notandum, quòd Parochi se habent ad Episcopum sicut baliui ad Regem, Episcopi enim habent curam ouium suæ diœcesis principaliter, vnde & soli dicuntur sponsi ecclesiæ, vnde sine licentia Papæ non possunt renunciare Episcopatui, qui solus dispensat in votis perpetuis, Parochi verò habent aliquas administrationes sub Episcopis, sic vt nil arduum sine eorum licentia agant, vt habetur in cap.fi. de offic.Archipresb. & sunt vt officiales Episcopi, Episcopi verò vt agentes principales, vt inquit Caiet.2.2.quæst.184. artic.6.& 8. & ibi Valent. Dom.Sot.4.distinct.18. quæst.1. artic.5. & ideò Parochi non tenentur ad manendum perpetuò in beneficiis curatis, cum eis liceat transire ad religionem. cap. duæ. 19. quæst. 2. vnde ex his colligitur, quòd Parochi licet veniant appellatione pastorum, & teneantur animarum sibi creditarum Deo rationem reddere. Heb.13. Osius de sacr. vernac. ling. cap. 7. vnde & Patres dicuntur. cap.omnes qui.3. quæst.5. cap. sacerdotes. 6.quæst.1. & dicantur curam animarum habere. cap.1. sess. 23. in Trident. Concil. attamen Episcopi sunt principales in cura, Parochi minus principales, ex quo fit, vt Episcopus præferatur Parochis in administratione curæ animarum si aliquas ex eis curare velit, & si Episcopus aliquos casus, vel personas sibi reseruet, quòd circa illas Parochus nil attentare possit, nec quid aliud quòd Episcopus prohibeat, vel ad Episcopi authoritatem spectet, qui & dicitur perficiens, sacerdotes verò solum illuminantes minora, vt inquit Dionys. de eccles. hierarch. cap.5. debent tamen ea exercere Parochi, quæ eis conueniunt, de quibus infra, nisi prohibeantur,qui & ideò non dicuntur esse in statu perfectionis, vt Episcopi, vel religiosi,cum non habeant principaliter ipsi perficere,sed tantum illuminare, nec obligentur ad perpetuò retinendum beneficium, nec etiam principaliter ad ponendum animam pro ouibus, cum id sit onus Episcopi, nisi quatenus de cura participant, vt dicit D.Thom.d.art.6.ad secundum. dicuntur tamen esse in statu perfectionis ratione difficultatis bene operandi in cura animarum, cum virtus versetur circa difficile.2.Eth.cap.3. ob exteriora pericula, vt inquit ibi D. Thom.art.5 6.7.& 8.in corp.& in resp.ad contraria.

6 *Parochi electio ad quem*

VI. Notandum, quòd electio Parochi iure communi ad Episcopum spectat. c. omnes basilicæ.16.q.7.c.expedit.sess. 24. in Trid. Concil. & ex Bulla 38. Pij V. etiam vbi collatio

ad

ad Papam, vel inferiorem ſpectat, ex dicta Bulla, niſi eccleſia ſit patronata laicorum, quo caſu patronus idoneum ſacerdotem ad eccleſiam regendam Epiſcopo præſentabit, quem ipſe Epiſcopus inſtituet, idque ſine concurſu, vt ſacra congregatio Concilij reſpondit, deciſ. 288. poterit tamen Epiſcopus rejicere præſentatum à patrono, ſi non ſit idoneus. d. c. expedit. & ſi patronus ſcienter præſentauerit indignũ, priuatur ea vice poteſtate præſentandi. c. cum vos. vbi gloſſ. de offic. ord. & Epiſcopus ſupplebit eligendo, niſi accumulatiuè præſentauerit: quia ſic, primo reprobato, alium poterit præſentare: intra quatuor tamen menſes, vt dixi tr. de Iure Patr. quòd ſi patronus ſit eccleſiaſticus, fiet concurſus, & patronus magis idoneum ex illis, qui concurrerunt, Epiſcopo præſentabit, qui eum inſtituet. d. c. expedit. Conc. Trid. Similiter ſi beneficium vacat per reſignationem in fauorẽ in curia. ſic prouiſus examinabitur coram Epiſcopo, vel eius Vicario cum tribus examinatoribus, ſine concurſu tamen, ex deciſ. 89. ſacra congreg. vel examinabitur in curia ſi ibi adſit, cum fide ordinarij de vita, & moribus; quòd ſi eccleſia ſit collegiata, Papa eam conferet ſine concurſu. ex deciſ. 266. ſacra congreg. & idem ſi parochialis Papæ ſit reſeruata, Papa eam conferet, Epiſcopi tamen erit electio perſonę, niſi ſit collegiata. ex dicta Bulla 38. Pij V. & Epiſcopi eſt electio eo magis perſonæ, ſi collatio ſpectet ad Patriarcham, & eccleſia vacet in diœceſi Epiſcopi. d. deciſ. & deciſ. 274. & ſi ius patronatum ſit eccleſiaſticum, & collatio ad inferiorẽ Epiſcopo ſpectet, tunc Epiſcopus ſolus eliget digniorem ex iis quem patronus præſentarit. d. c. expedit. Conc. Trid. Si verò eccleſia ſit libera, & beneficium vacet, in ea Epiſcopus Vicarium conſtituet cum congrua fructuum aſſignatione, qui interim onera eccleſiæ ſuſtentet, & iubebit affigi edictũ ad valuas eccleſiæ Cathedralis, & vacantis, quo inuitentur qui ad id beneficium volent concurrere, vt intra decem dies ſe præſentent, & nomẽ ſuum per tres dies ante lapſum decem dierum in actis deſcribere faciant, vt inquiri poſſit de eorum vita, & ſtatu. d. c. expedit. quod edictum vltra alios dies decem prorogari non poteſt, ex dicta Bulla 38. Pij V. & hoc edictum, & examen fieri debet, aliàs collatio eſt nulla, ex d. Bulla; & beneficium Papæ reſeruatur, ſi ſecus fiat, vt in d. Bulla habetur, vt & ſi non fiat concurſus, ex d. Bulla; & beneficium per concurſum conferri debet, & examen fieri, etiam

ſpectet, & qua forma id agi debẽt.

Examen parochorum & concurſus.

si beneficium sit conferendum personæ notæ, & præstanti scientia, moribus, & ætate. Fusch. de visit. lib. 2. c. 5. nu. 10. & etiam si Episcopus id conferat suo Vicario generali, vel Pœnitentiario, vel famosissimo Doctori, etiam promoto ad Doctoratum in publica Academia, vt dicit ibi Fusc. & congreg sacri Concilij respondit, & etiam quòd quis habeat testimonium ab Episcopo, q̃ sit idoneus scientia, moribus, & ætate, est adhuc denuo examinandus per concursum, ex decis. congreg. Et hoc examen fieri debet ab Episcopo etiam quòd Abbas in Parochos. & parochianos exerceat iurisdictionem Episcopalem, & idem de inferioribus, adhuc enim edictum, & approbatio vnius ex cõcurrentibus examinatis, fiet ab Episcopo. In beneficiis etiã reseruatis Papæ, & mensibus reseruatis, Episcopi debent proponere edicta, & à Papa collatio fiet electo ab Episcopo in concursu, ex dicta Bulla 38. Pij V. modo fidem ab ordinario habeat, quòd sit electus; Concursus tamen non fit in resignatione ad fauorem, sed tantum examen, nec in cura animarum, quæ exercetur in ecclesia collegiata per canonicos, fit concursus, ex decis. congreg. nec vbi permutatio fit in curatis, quo casu si ambo sint talia, nõ requiritur nouum examen. Cautus verò debet esse inferior, ad quem spectat collatio, vt fiat instrumentum, in quo protestetur se in ea ecclesia conferenda ordinariũ præuenire, & eam conferre illi quem Episcopus magis idoneum elegerit, ex approbatis ab examinatoribus, denunciando vt edicta proponat, & examen fiat, vt & datur appellatio à mala electione quam facit Episcopus, eligendo minus idoneum; quod examen est fiendum coram Episcopo, vel eius Vicario absque eorum tamen voto decisiuo, qui tamen accedere possunt vbi vota sunt paria, vel singularia, cui eis magis videtur, ex d. cap. expedit. & decis. congreg. Et vbi collatio parochialis spectat ad Papam, vel alium Episcopo inferiorem, debet Episcopus intra quatuor mẽses à die vacationis eligere magis idoneum ex approbatis ab examinatoribus, & significare intra id tempus illud Papæ, vel alio collatori, aliter dispositio eius beneficij spectat ad Papã, vel aliũ collatorem, vt & si intra sex menses Episcopus in eius mensibus magis idoneum non elegerit, & cõtulerit, beneficium Papæ reseruatur, vt & si beneficium est iuris patronatus ecclesiastici, vel clericorum, & laicorum simul, si præsentatus intra tempus à iure præfixum, præuio examine approbatus,

non

non petitur instituí, & si institutio per duos mẽses à die præsentationis dilata fuerit, collatio, & institutio huiusmodi Papæ reseruatur, vel indulta ab eo habentibus, data tamen in parochiali b. optione patronis, vt si institutio ad ordinarios spectet, & illam facere negligant vltra dictos duos menses, vt possint pro huiusmodi institutione obtinenda recursum habere ad Metropolitanum, vel viciniorem Episcopum, aut apostolicam sedem, vt habetur in dicta Bulla. Flam. Paris. lib. 8. de resig. benef. q 9. ad fin. quandoque tamen examen fit in vrbe de persona, quæ ibi diu mansit, & mandatur ordinario, vt eius rationem habeat in electione facienda. Paris. lib. 10. de resign. q. 7. in fin. Et edictum de quo supra, debet stare affixum per totum illud tempus, & id amouens, si sit persona priuata, vel corrumpit, aut aufert de manu nuntij, graues pœnas incurrit Socin. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iud. Guid. Pap. decis. 579. nu. 5. Lamb. de Iure Patr. lib. 2. fol. 174. Rebuff. in reg. de publ. resign. gl. 10. quod edictum, vt per decem alios dies prorogetur, oportet vt subsit causa legitima id agendi, vt quia in primo termino descripti fuerint legitimè impediti, quominus potuerint interesse, ex Conc. I. Prou. Bonon. tit. de examine per concursum. ver. quando prorogandum.

Transacto verò tempore statuto, descripti examinentur, præsente Episcopo, vel eius Vicario generali, à tribus examinatoribus in synodo diœcesana electis, qui sint Doctores in iure canonico, vel Theologia, aut licentiati, aut aliàs magis idonei, quàm fieri possit, etiã si sint regulares; & peracto examine renuncientur qui magis idonei scientia, moribus & ætate ad ecclesiam regendam, per fabas secretas albas & nigras, fuerint iudicati, & si vota sint paria, vel singularia, Episcopus, vel eius Vicarius accedere poterit quibus magis ei videbitur, & ex his omnibus Episcopus eliget quem cæteris magis idoneum iudicauerit, etiam si collatio ad pertineat d. c. expedit. à quo fiet; cum eligendo, notario præsente, & de hoc rogato, & duobus saltem testibus adhibitis, eum qui in loco residere, & curam animarum per seipsum exercere possit. c. quia nonnulli de cler. non resid. & magis cæteris idoneus sit scientia, moribus, & ætate ad ecclesiam regendam, vt scilicet scientiæ sit præstantis, vel saltem sufficientis: modò vt dixi tract. de Elect. & annũ vigesimumquintũ attigerit. cap. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & nullo crimine

7 *Parochi qui præ cæteris eligendi, & an id licoat appetere.*

Parochus eligendos qui annum.25. attigerit.

irretitus iudicetur, vel sit denunciatus, in paritate eum præponendo qui sit incola loci, vt qui magis notos habet mores populi, & amore potiori erga animarũ illarum salutem affectus existat, & eum qui est de gremio ecclesiç, extraneo, nisi exterus scientia, & moribus multum præemineat, pauperem diuiti, nisi ecclesia ære alieno grauetur, & egeat diuitis potentia, intitulatum non intitulato, Doctorem plebeium, nobili tantum, legitimum legitimato, Canonistam, Theologo, vbi est magna causarum vẽtilatio, Theologum verò, vbi hæreses vigent, semper bonum ei qui ex deuio est reductus, seniorem & priorem ordine, iuniori, & ordine posteriori, eum qui curam animarum exercuit otioso, vt latè dicit Lambert. de Iure Patr. lib. 2. p. 3. q. 5. prin. art. 1. cũ seq. Et in summa, eum eligendo, qui præ cæteris sit scientia excellens, Dei cultor, hominumque amator, & in quo Dei amor, & zelus in odium non vertatur, hominum infirmitatibus compati sciens, moribus castus, discendi studio deditus, iustus, sobrius, benignus, iræ expers, iniuriæ propriæ immemor, patiens, pecuniæ contemptor, liberalitatis amator, misericordiæ sectator, charitate præstans, facilis ad adiuuandũ, personarum nequaquam acceptator, pacis curator, infirmorum & pauperum pater, curiosè attendens ne Deus lędatur, aut populus, vel clerus peccet, feruidus ad bonũ populi promotor, labore indefessus, seque denique cum eius familia, apud Deum, & homines tanquam formam gregis sine reprehensione ostendens; quòd si Episcopus, digniori omisso, minus dignum eligat, tanquam personarũ acceptator, mortaliter peccat. c. 1. sess. 24. de refor. in Trid. Conc. Lamb. de Iure Patr. lib. 2. q. 10. art. 3. & ipse reiectus ex prædicta Bulla 38. Pij V. potest appellare, vt supra, ad Archiepiscopũ à mala electione Episcopi, non tamen à reiectione examinatorum, & interim prouisus ab Episcopo administrabit, qui Episcopus & cauere debet ne ante concursum peractum alicui beneficium vacans promittat, vel designet, aliter grauiter peccaret.

Caueat verò quilibet, ne importunis precibus, nedum pretio beneficium huiusmodi procuret, cum id graue sit peccatũ, vt not. in c. tuam. de ætate, & qual. etiam si quis eo aliàs dignus existat, ex tali namque affectatione se indignum eo demonstrat, honores enim refugientes se quærunt, quærentes verò fugiunt, & re vera honores ecclesiastici, & maximè

curam

curam animarum habentium ration abiliter non ambiendi, ſed fugiendi ſunt, rationibus, de quibus ſuprà de ſtatu Epiſ. c.1.ad fi.& de ſtatu Prælat.circa princ.habetur,& etiam cum vix quiſque ſufficiat pro propriis delictis rationem reddere, & tamen Prælatus etiam pro peccatis populi teneatur, modo quo dixi de ſtatu Epiſc.c.7. vnde *Ioſue principes populi contra Solem ſuſpendit, & furor Dei à populo eſt amotus.* vt d.gloſſ.Num.25. Prætereà bonus paſtor ægra pecora inuiſit,diſperſa requirit,relicta colligit,laſſa ſuſtentat, vt dicit gl.Zach. 11.Oues Chriſti non ad lucrum,ſed Chriſti amore paſcens, Domino propter Dominum inſeruiens:vt dicit gl. Matth.23. quæ ſunt ſollicitudinis, & laboris operationes, vnde indignus eſt lana,& lacte, ſcilicet honore,& vtilitate, qui non paſcit oues, qui non vigilat in cuſtodia gregis.cap. fortè.23.q.4.& docet Aug. lib. de Paſtoribus. Prætereà paſtor bonus gloriam propriam non quærit, ſed Dei. Luc. 2. *nec acceptum talentum ligat in ſudario, ſed nummularijs partitur, quibus vſuras Domino quærit.* Luc.19. Matth.25. Prætereà tenetur Prælatus ſubditis de tẽporalib. prouidere ſi egẽt,& ipſe ſuperabũdet. §. ecce. 36. diſt. vbi gl.ac carnem ſubjicere ſpiritui,mundũ deſpicere,& proximo cõpati,vt dicit Hugo de Clauſtro. lib. de his qui. & ſubditis prælati debent eſſe matres eos fouẽdo, patres per diſciplinam eos corripiendo,vt inquit Bern.ſerm.12.in Cant. & habetur in cap. hinc etiam.45.diſt.quæ ſunt perfectionis, & prudentiæ magnæ operationes,vlterius prelatus debet vitæ actiuæ,& contemplatiuæ operam dare, contemplatiuæ Deum pro propriis & peccatis populi deprecãdo, & à Deo quid agendum ſit,cõſilium petendo,tũ à Deo peccata ſubditis fideliter miniſtrando.c.ſi quis vult.33.diſt.vt ſic paſtores attendant ſibi, & pretioſo depoſito illis credito, anima ſi quidem ciuitas eſt,vt eius intendatur cuſtodiæ. Luc.2. ſponſa eſt,vt ſic ſtudeant ornatui eius per virtutes,& opera bona.c.fœminę.30. q.5.Oues ſunt,vt ſic earum paſcuis intendatur. 1.Petr.5. cap. eſto.95.diſt.eas cuſtodiendo à vi tyrannorum. c.hoc.6.q.1. à fraude hæreticorum.c.inter.de purg. can. & à tentationibus dæmonum.c.2.16.q.1. & vt ornentur orationibus, virtutibus,& bonis operibus.c.ipſi ſacerdotes.1.q.1. Paſcẽdo ſacris ſcripturis, & ſacramentis, ac monitionibus. Ad cuſtodiam opus eſt fortitudine. Eccleſ.7. *Noli fieri iudex, niſi valeas diſrumpere iniquitatem, ſpirituali aſtutia contra dæmonum*

Parochi conditiones & virtutes.

insidias. 2. Cor. 10. & *fidelitate, vt non quærat prælatus quæ sua sunt, sed Christi.* cap. sunt in ecclesia. 8. quæst. 1. & ad mores corrigendos disciplinæ censuram adhibere debent. cap disciplina. 45. dist. magna si quidem est sacerdotum gloria rectitudo subditorum. 1. Thess 2. sic, vt non præesse hominibus appetant, sed prodesse. c. qui Episcopatum. 8. q. 1. cum potestas accepta non honor, sed onus sit æstimanda. c. ante omnia. 40. dist. & pastor in veritate Christum annunciat, mercenatius occasione. cap tres. 23. q. 4. Præterea *pastor bonus semper affici debet pro ijs qui ad eius sollicitudinem pertinent.* 2. Cor. 11. nec aliud eius pectus occupare, quàm animarum salus, exemplo *Moysis, & Pauli, qui cupiebant separari à Deo propter fratres.* cap. disciplina. 45. dist. Rom. 8. reuocando quod errauerat, deum reconciliando. 26. q. 6. per tot. errantes confirmando Dei exemplo. Psal. 67. *Confirma hoc Deus, deficientes in iustitia, hortando ne pereant, & ne desperent de venia* cap. 1. de pœnit. dist. 7. proficientibus animum addendo spe futurorum, vt progrediantur; nec debeat proinde honoris ducatum suscipere, qui nescit subditos tramite melioris vitæ præire. §. nunc autem. 25. dist. §. 1. dist. 49. cum nulla ars debeat præsumi doceri nisi prius discatur. 59. dist. per totum. & animarum regimen ars artium sit. c. cùm sit. de ætat. & qual. & tradit Greg. in past. p. 1. c. 2. cùm variæ sint hominibus affectiones, & homini difficilè sit scire regi, id est regenti obtemperare, & vt plurimum potestati recalcitret: vt inquit Seneca, ac proinde is ad præsulatum sit promouendus qui omnibus passionibus modum imponere norit, qui aliena non appetit, sed propria largitur, qui nulla mala perpetrat, sed ab aliis patrata, vt propria deplorat Roman. 12. qui cordis affectu alienæ compatitur infirmitati. 2. Cor. 11. c. vera. 45. dist. & in bonis proximi, vt proprijs lætatur, qui se imitabilem cunctis præbet, & si rectè viuit, vt corda populi arescentia doctrinæ fluctis pabulo irriget. c. de viro. 12. q. 2. Ezech. 37. qui orationis assiduitate iam didicit, quid à Domino obtineri possit c. si quis. 36. dist. & sic à grege vitæ integritate distat, vt grex à pastore distare solet. §. nunc autem. 25. distin. ita vtilit cogitatione mundus. Luc. 2. actione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo. c. si rector. 43. dist. singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus. c. nisi §. nec putes. de renunc. bene agentibus per humilitatẽ socius c. esto.

c.eſto.95.diſt.contra delinquentium vitia per zelum iuſtitię erectus. c.diſciplina. 45 diſt.internorum curam exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam, internorum ſollicitudine non relinquens. c. Petrus.39. diſt. & tradit Greg. in paſt.p.1.c. 13. ita vt paruuli ad paſtoris mentem, vt ad matris ſinũ confugiant.cap. ad Romanam. 2.q.6. & ita ſe paſtor habens, vt totum quod agit ratio agat,& furor nil ſibi vendicet. c. illa. 12.q.3. & in ſe habet bonitatem, diſciplinam,& ſcientiam, bonitas enim attrahit, diſciplina corripit,ſcientia paſcit.c.eſto.95.diſt. bonitas amabilem, diſciplina imitabilem, ſcientia docilem reddit, ſuum honorans miniſterium, non cultu veſtium, non faſtu equorum, non amplis ædificiis,ſed moribus ornatis, ſtudiis ſpiritualibus,ac bonis operibus; verbi Dei prędicationi inſiſtens,quo è fidelium cordibus vitia latentia euellat, & ad bonum alacres reddat,vigilem ſe præbendo circa ſubditorum curam aſſiduè, ne ipſo dormiente inimicus zizania ſuperſeminet. Matth. 13. Præpoſitorum enim ſollicitudo ſubiectorum eſt cautela,quia ſi ſuper rem creditam quis vigilat, hoſtis declinat inſidias,& lux gregis eſt flamma paſtoris, paſtor ſiquidem vita,& ſcientia clareſcere debet.c.licet.8.q.1.ac vigilantia,aliàs enim ſi cura paſtoris gregi defuerit, facilè laqueos inſidiatoris incurret,quę omnia ſunt maximæ ſollicitudinis, perfectionis,& laboris operationes. Vnde cum ſapiẽtis non ſit ſe ſponte periculis, laboribus, & vigiliis ſubjicere, non eſt quòd prælaturæ ambiantur,aut quærantur.

8 *Parochia an poſſit recuſari à ſuperiore collata.*

Si tamen à ſuperiore quis ad regimen animarum ſuſcipiatur, & idoneus ſit, vel ſi prælatus ipſe in impedimento, quo fortè irretitur, diſpenſare poſſit, non poteſt iure oblatum regimen recuſare,qui enim virtutibus pollens regimen animarum renuit admittere,paſtorem omnium,qui ſe amare teſtanti,dixit:*Si diligis me,paſce oues meas*. Io. 21. cap.in ſcripturis.8.q.1.cõuincitur non amare,& docet Greg.in paſt. p.1.c. 6.cùm & vnigenitus Dei filius, vt nobis prodeſſet, de ſinu patris in publicum ſit progreſſus. d. c. is enim verè humilis eſt,qui ad ſuſcipiendum id quod vtiliter præcipitur, pertinax non eſt,nec prodeſſe aliis contemnit. c. ſciendum. cum ſeq. 8.q.1.

Non arbitrarer quoque eum peccare, qui ſponte ad concurſum ſe exhibet Epiſcopo generaliter per edictũ inuitante, dummodo ei animus ſit bene vtendi officio ſuo ad Dei gloriam,

gloriam,& ſubditorum ſalutem, & cõſequenter inde ſe honeſtè ſuſtentandi,cum hæc vocatio prælati ſit, licèt generalis tantum,cui quoq; eſt obediendum, prædictis virtutibus, & animo exiſtentibus,quòd ſi ad Papam, vel alios inſtitutio beneficij ſpectet, ordinarius ei mittat exemplar examinis facti per concurſum,& informationẽ claulam,& ſigillatam,ſigillo eius,& examinatorũ.cap.poſt ceſſionẽ. vbi gloſ. de probat. qui caueant ne quid ratione examinis ante, vel poſt recipiant, aliter pœnam ſimoniæ, & priuationis beneficiorum ipſo facto incurrunt. d.cap. expedit. §. caueant. in Trid.Conc. Nec is etiam mortaliter peccat qui petit beneficium cui animarum cura annexa ſit;non tamen id licet in Epiſcopatu,ſi ei animus prædictus inſit honeſtè, & laudabiliter ſe in officio habendi, & facultatibus bene vtendi, ſe committendo Deo; & ſuperiori. Caiet.beneficium. ſanctus Ant.2.p.tit.3.c.5.& dixi tract.de ſtatu Epiſc.cap.1.ad fin.melius eſt tamen Theologo intendere magiſterio, quàm curæ animarum,niſi inſtante neceſſitate,cum ſatius ſit illos inſtituere,qui ſibi & àliis prodeſſe poſſunt, quod fit primo modo,quàm eos qui ſibi ſolis proſunt, quod fit ſecundo modo, vt inquit D.Th.quodlib.1.q.7.art.13. His ita not.

Theologo vtilius eſt docere quã parochum eſſe.

9 *Parochi multis priuilegijs potiuntur.*

Primum ſit dictum. Parochus, & Eccleſia Parochialis multis prærogatiuis,& priuilegiis potitur. Primò enim, ſi eccleſia parochialis ita tenuis reditus ſit, vt miniſtri ſuſtentari non valeant, nec eccleſia reparari, Epiſcopus ei vnire debet aliqua beneficia ſimplicia, vel etiam curata, dũmodo regularia non ſint, vel aliquam aliam parochialem, baptiſmalem,vel curatã eccleſiã, ſine tamen præiudicio obtinentium.ex Conc. Trid.ſeſſ.21.c.5. & ſeſſ. 24. c.13. ſic tamen vt beneficia vnius diœceſis non vniantur alteri. ſeſſ. 14. c. 9. & *ſi Parochus ipſe poſitus ſit in egeſtate,parochiani eum ſuſtentare tenentur.* glo.in c.omnis Chriſtianus de conſec. diſt. 1. Abb.in c.ex parte.de teſtib.Fel.in c. veniens. 2. col. eod.cum dignus ſit operarius mercede ſua.Luc.10. *Nec os boui triturãti ſit obturandum.* 1.Cor.9. & qui præſunt benè, duplici ſint digni honore: ſubſidio ſcilicet temporali, & ſpirituali. Maiora enim danti, ſcilicet ſpiritualia, minora vtique ſcilicet temporalia debentur.1.Corint.2.

10 *Parochi quibus prærogatiuis in ſpeciali potiãtur.*

11. Priuilegiatur, vt ius parochiale eidem conſeruetur,vt ſcilicet parochiani in diebus feſtiuis in ſuis parochiis conueniant, vbi Miſſam audiant.c.vt dominicis. de paroch.

&

& ſeſſ. 5.c. 2. & ſeſſ. 24.cap.4.aliter ſi ſine cauſa, vel in contemptum Parochi ibi Miſſam non audiant,peccant,non autem ſi vt deuotius alibi audiant, vel ibi ſtatim prædicationem audiant,aut communicent:vt ibi not.Abb.& alij,& Parocho oblationes in Miſſa,& eleemoſynas tribuere debent, maximè vbi eſt conſuetum dari, ex conſuetudine, quæ initium habuit à deuotione populorum,& non exactione clericorum, quo caſu non debet Parochus eis ſacra ſubtrahere,ſi nolint conſueta perſoluere, ſed ſacris miniſtratis poterit eos conuenire,vt partes ſuas obeant,vt dicunt Io.And. & Butr.in rubr.de paroch.Fel.in d.cap.veniens.Borgaſ.tr.de Irreg.p.6.tit.de primit.& oblat.num.11.& 12.oblationum verò nomine intelligitur id quòd Deo immediatè eſt oblatũ, ſcilicet ad Dei cultum,licet quandoque cedat in vſus miniſtrorum, vt candelæ oblatæ in altari,panis, pecuniæ, ornamenta, & huiuſmodi, & licet huiuſmodi oblationes ſui natura ſint voluntariæ, quandoque tamen cadunt ſub neceſſitate,vt ſi concedatur fundus congregationi, vel vniuerſitati hac conditione,vt fiat oblatio eccleſiæ. cap. qui oblationes. 13.q.2.vel ex deputatione, aut promiſſione, vt ſi quis inter viuos, vel in vltima voluntate relinquat ad eccleſiæ perſoluendum,aut offerendum,vel ſi miniſtri egent.cap.1.de paroch.aut conſuetudo ſit introducta,vt oblationes fiant,quæ tamen conſuetudo eſt interpretanda prout fieri conſueuit, vt ſcilicet offerat maior pars populi, non autem pauperes, pueri,vel qui ad manum non habẽt pecuniam, & ſi vniuerſitas per ſtatutum eam introduxit, non poteſt oblationes tollere, vt dicit Abb.in cap. abolendæ. de ſepult. nec etiam conuertere in vtilitatem alterius eccleſiæ, niſi fieret ob fabricã alicuius eccleſiæ,& ſit expleta,quia ſic poteſt mutare, & cõuertere in vtilitatem alterius:vt dicit Silu.Decima.n.5.

Hæ verò oblationes factæ eccleſiæ cedunt commodo Rectoris parochiæ,& ſi alij eccleſiæ,prælato eius debentur, & laici omnino prohibentur eas percipere. cap. ſanctorum. cum ſeq. 10. q. 1.ſi ſunt cultui diuino dicatæ, & eas propria authoritate rapiunt, vel ratione affinitatis remota neceſſitate,vt inquit D.Th.2.2.q.86. art.1. 2. nec etiam religioſi eas percipere poſſunt, niſi de licentia Rectoris, vel per ordinationem eccleſiæ,vel vt miniſtri altaris,ſi iis ob id dentur, & ex Conc.Trid. ſeſſ.22. cap. 11. huiuſmodi vſurpantes incurrunt excommunicationem Papalem, à qua abſolui nõ poſſunt,

11 *Oblationes. vt debeãtur Parocho.*

ſunt,niſi facta reſtitutione, mortis articulo excepto : in quo tamen Fel.in cap.dilectus de offic.ord.num.3.tenet oblationes factas celebranti infra parochiam alterius,quod cedunt parochiano,& non celebranti.

Ampliatur, vt etiam ſi oblationes fiant eccleſiæ ſitæ intra parochiam,vel altari, adhuc enim ſunt Rectoris parochiæ, & non presbyteri capellæ : vt inquit Abb. & alij in rubr.de paroch.in c.paſtoralis de his quæ fiunt à præl. in c.ex tranſmiſſa.de præſcrip.& eo magis ſi fiant imagini ſitæ in pariete domus priuatæ,vt iidem dicunt,in quo tamen Fel.in d. cap. dilectus;dicit,non deberi Parocho ſi paries ille ſit priuati viri,ſed id ſtare in diſpoſitione Epiſcopi, quod crederem procedere vbi conſuetudo id introduxit,vt & Felin.ibi ſentit.& quod dicitur de altari,procedit quando offertur altari intuitu eccleſiæ,ſecus ſi intuitu ipſius altaris ſi habet bona diſtincta, quia tunc cedunt vſui ipſius altaris, in quo coniecturis eſt ſtandum ad videndum cuius intuitu factum ſit, vt ibi dicit Fel num.4.& ſimiliter ſi oblationes fiant in aliena eccleſia,occaſione ibi ſacramentorum perceptorum,debentur illi eccleſiæ,& non parochiæ,vt ibi dicit Fel.Quòd ſi Epiſcopus celebrat in Cathedrali, vel parochia oblationes erunt Epiſcopi.cap.ſuper eo.de paroch.niſi conſuetudo ſit in contrarium,vel nimis frequenter ibi celebret,vt dicit Silu.Decima.ſub n.5.& ſi celebret in locis exemptis,vel etiam Archiepiſcopus oblationes erũt eius cuius eſt ius parochiale, vt dicit Felin.in d.cap.dilectus.& ſi diebus ſolemnibus conſueuit parochus oblationes ſuſcipere, & aliquod altare in prima Dominica menſis,ſi feſtum illud veniat in illa die Dominica,oblationes erunt Parochi,vt ibi ſentit. Silu. & ſi Archiepiſcopus celebrat in prouincia eius erunt, vt ibi dicit Silu. & quando Epiſcopus celebrat in parochia, & ex conſuetudine Parochus percipit, debetur canonica portio Epiſcopo. cap. conquerente.de offic.ord.cap.ſacerdote.10.q.1.

12 *Oblationes à quibus non recipienda.*

Caueat tamen Parochus *ne à prohibitis oblationes recipiat, vt Hæreticis, Iudæis, Excommunicatis.*ſanctus Ant. 3. p.tit.12.§.11.& oppreſſoribus pauperum.cap.oblationes.90. diſt.& raptoribus.c.ſuper eo.de raptor. & vſurariis manifeſtis.c.quia in omnibus.de vſur.diſſidentibus, violatore eccleſiæ,qui non vult emendari.c.miror. 17.q. 4.& ſacrilegorum.c.de verò. 12.q. 2.& publicis pœnitentibus quandoque c.eos.de conſecr.diſt.4 ſi ſint notorij,& impœnitentibus,ab

aliis

aliis verò recipi non probibentur etiam à Iudæis, si acquisiuere fundos super quibus Christiani eas soluebant.c.quanto.de vsur.si habent vnde licitè soluant, & idem de religiosis eo casu,cùm res transeat cum suo onere.

III. Priuilegiatur Parochus,quò ad sacramentorum ministrationem,quæ ipse subditis conferre,& ministrare tenetur,&ij ab eo suscipere,& primò, omnes tenentur semel in in anno proprio Parocho peccata cofiteri.cap.omnis.de pœnit.& remiss.nisi de licẽtia Episcopi, vel Parochi alteri confiteantur.d.c.vel nisi sit sigilli fractor, aut corruptor pœnitẽtium,& aliis casibus expositis in tract. de Sacram. Pœnit. & ab eo licentia alteri confitendi haberi non possit, quo casu etiam debet quis confiteri approbato ab ordinario,alias cõfessio non valeret,articulo mortis excepto.c.7.sess. 13.in Tr. Conc.Fallit item si quis cõfitetur, fratri mendicanti ab Episcopo tamen approbato, & generaliter exposito ad confessiones audiendas. Silu. Confessor. 1. idque etiam tempore Paschali,nec aliis temporibus licet alteri Parocho confiteri, nisi de proprij licentia,cum opus sit vt pœnitens sit subditus ordinaria, vel delegata iurisdictione, quod non est hic. de pœnit.dist.6.in princ.c.si Episcopus.eod.tradit. Nau.c.4.n.1. & 4.& latè habetur in d.tr.

13 *Parochus qualiter priuilegietur circa sacramenta.*

Religiosi mẽdicantes ab Episcopo ad confessiones audiẽdas approbati id possunt etiam in festo Paschæ.

II. Tenetur quilibet in propria parochia,semel in anno in Paschare Eucharistiam sumere.d.c.omnis.nec etiam aliis temporibus licet nõ Parocho eam ministrare, nisi de Papæ, Episcopi,vel Parochi licentia,ex Concil.I. Carthag.c.7.d.c. omnis.& clem.dudum.de sepult.siue sit tacita, vel expressa, vel si sit regularis ex ordine mendicantium, vel societatis Iesu,quibus dicit Nau.concessum, vt excepto die Paschatis, possint illam cuilibet ministrare: & idem potest probabiliter alius Parochus si credit probabiliter proprium fore contentum, vt dicit Nau.in Man.c.21.num.58.

III. Solus etiam baptismum ministrat,& extremam vnctionem,articulo mortis excepto.d.cap. omnis. & clem.1.§. dudum de sepult.

IIII. Solus ministrat sacramentum matrimonij, & nuptias benedicit,& sine eius,vel Episcopi licentia actum non valet.cap.1.sess.24.in Tr.Conc.

Et generaliter ipse solus ministrat omnia sacramẽta,cõfirmatione,& ordine exc.cl.1.de priuil.c.eos cũ seq.de tẽp.ord. in 6.c.si dilg.de foro compet.c.nullus.de paroch.Abb.in c.vt

domi

dominicis. eod. & ſi religioſi ſacramentum extremæ Vnctionis,Matrimonij,vel Viatici miniſtrant alienis parochianis, excommunicationem incurrunt. clem. religioſi de priuil. Valent tamen collata ab alio,excepta confeſſione.d. cap. omnis.modo tamen quo ſupra,& hodie matrimonio. d.cap. 1.ſeſſ.24.in Trid.Conc.

Caueat tamen Parochus ne Euchariſtiam miniſtret publicis peccatoribus,etiam ſi publicè petant, vt dixi tract. de Euchar.cap. 9. nec abſoluat non pœnitentes. cap. quod quidam.de pœnit.& remiſſ.

14 *Parochis decima,& primitiæ debentur.*

IIII.Priuilegiatur circa decimas,& primitias percipiendas à parochianis,idq; iure diuino,& naturali,ſic enim Abraham in lege naturæ Melchiſedech ex manubiis hoſtium eas perſoluit.Gen.14.Heb.7.& Iacob.Gen.28. *Decimas cũctorum ſe Deo daturum promiſit.* Et in lege Moyſis præcepit Deus, vt decimæ, & primitiæ perſoluantur. Exo.22. Leuit. 27.idque teſtatur eſſe diuinum præceptum Papa.in c. parochianos.de decim.cap.cum non ſit.cap.tua. eod. cap.2. c.eccleſias.13.q.1.90.diſt.c.Epiſcopi.80.diſt.& habetur. 16.q.7.& 16.q.7.1.c.reuertimini.idque rationabiliter, cum operatius dignus ſit mercede ſua.Matt.10.Luc.10.1. Tim.1.1.Cor.5.c. cum ſecundum.de præb.gl.Arch.& Anch.in cap.1.de decim. idem ſentit. Hieronymus,Auguſtinus,& Ambroſius in d.c. reuertimini & in cap.quicunque.16.q.7.c.maiores.c. Quadrageſima.de conſec.diſt.4. & eſt communis opinio Canoniſtarum,tam quò ad decimas prædiales, quàm perſonales, quæ ex induſtria hominis proueniunt, & mixtas, vnde debentur decimæ ex fructibus terræ,vt frumẽti,olei,vini, &c. cap.1.c.ad apoſtolicæ.c.peruenit.de decim. officio. artificio, negotiatione,ſcientia,& huiuſmodi.d.c.ad apoſtolicæ. cap. paſtoralis.eod.vel partim ex induſtria, partim ex fructibus terræ,vt ex molendino etiam vento molente.c.ex tranſmiſſa.eod.de piſcatione,fœno,lana.c.peruenit. eod.de animalibus,eorum fructu,venatione,& militia. c.nuntios.eod. c. ex parte.eod.c.decimas.16.q.1.c.quicunque. 16.q.7. & in ſumma perſonales, vel mixtæ ex omnibus ſunt perſoluendæ, quæ quis iuſtè poteſt acquirere d.cap.ex tranſmiſſa.non autem ex turpi quæſtu. Deut.c. 23. prædiales tamen etiam ab inuaſoribus percipiuntur. cap. de terris. de decim.& debentur eccleſiæ,vbi quis eccleſiaſtica ſuſcipit ſacramenta, licet aliundè lucrum contigerit. d. cap. ad apoſtolicæ.& c.paſtoralis.

ralis.eod.& Trid.Conc.ſeſſ.25.de reform.c.12.mandat non ſoluentes integrè decimas excommunicandos, conſuetudo tamen obtinet,vt ſoluantur tantum prædiales, vel quaſi,aut mixtæ,non autem perſonales. Nau.c.21. num.31.Valent.2. 2.diſput.6.q.5.punct.3.

15 *Decimæ vt & qualiter debeantur parocho.*

Tenentur verò prædiales ſoluere decimas qui prædia in aliena parochia detinent, ſiue perſonæ eccleſiaſticæ ſint, ſiue ſeculares. c.tua de decim. & præteritas, & futuras. cap. veniens.in fin.de tranſact. vel ſi ibi ſacramenta percipiunt,niſi contraria adſit conſuetudo, Valent. ibi punct. 5. & de rebus Abbatiæ.c.ſuggeſtum.de decim.& etiam monachi de rebus nuper cultis ex quibus ante decimæ ſoluebantur.c.commiſſum.eod.cap.fi.§.pen.eod.in 6.leproſi etiam eas ſoluunt, exceptis eorum hortis, vel animalibus ſi communiter viuant. c.2.de eccl.ædif. Iudæi etiam tenentur eas ſoluere pro prædiis quæ poſſident c.de terris. de decim.& etiam eccleſiæ de prædiis illis,quæ aſſignantur in dotem,quia decimarum ſolutio ſequitur rem, & eius detentorem. l.pen. ſine cenſu, & reliq.fund.com.&c. niſi modica ſint. cap. nuper. eod.cap.1. vbi gloſſ. de cenſibus. *Monachi tamen ordinis Ciſtercienſis, Templarij, & hoſpitalarij non ſoluunt decimas laborum ſuorum,vel eorum, quæ colunt proprijs manibus,vel ſumptibus de quæſitis ante Concilium generale, poſt verò ſic, etiam ſi noualia ſint.* cap.ex parte.c.pen.de decim.alij religioſi ſi non colant ſuis manibus, exemptio ad noualia non extenditur. cap.ad audientiam.eod. ſi verò excolant noualia ſuis manibus non ſoluunt,vt nec de hortis, & nutrimẽtis animalium. cap.ex parte. eod. quòd ſi fratres minores, & prædicatores religioſi aliis colenda prædia dent, vel hortos, decimas ſoluunt.c.de benignitate.eod.nõ autem de hortorum fructibus ſi eos colunt.cap.nimis praua.de exceſſ.præl.Alij etiam decimas non ſoluunt,quos enumerat Rebuff. ff. tract.de decim. quæſt. 5. & qui id habent ex Papæ priuilegio, qui ſolus id concedit,vt ibi dicit Rebuff. num.28. cum ſeq. qui tamen ſi ſoluerint eas renunciaſſe videntur priuilegio, niſi cum proteſtatione ſoluerint.c.accedentibus. c.ſi de terra. de priuil.c. cum acceſſiſſent.de conſtit. Rebuff. loco cit.q.13.num.113. qui tamen exempti à decimarum ſolutione,tenentur ſoluere aliquam portionem eccleſiæ parochiali ad iura Epiſcopalia, & alia onera ſubeunda cap. 2. §. vbi autem. & §.religioſos.de decim.in 6.

Religioſi ex priuilegio Papæ nõ ſoluunt decimas.

Qui verò ad eas tenentur cogi possunt, vel rei vendicatione. c. moderamine. vbi glo. 16. q. 1. vel actione personali aduersus debitorem Abb. in cap. tua. de decim. & post monitionem id omittens est excommunicādus cap. omnes. 16. quæst. 7. c. peruenit de decim. & si persistat in excommunicatione, implorandum est auxilium brachij secularis. c. postulasti. de homic & si clericus, vel rel giosus eas soluere differt post duos menses ab omni administratione, officio, & beneficio est suspēdendus. clem. 1. de decim. & concionatores non possunt dissuadere earum solutionem. c. 1. eod. de decim. in 6. & in hac quæstione solus ecclesiasticus est iudex competens, si quæstio sit iuris: si verò facti, laicus in auxilium aditi potest, & etiam possunt fructus sequestrari, vt sic decimæ soluantur. Aufrer. in addit. ad decis. capell. Tolosan. 119.

Debentur verò decimæ personales Episcopo, & ecclesiæ parochiali, vel baptismali, vbi quis diuina audit, & percipit sacramenta. cap. licet. 16. q. 1. nisi aliud obtineat consuetudo præscripta, quia stante possunt percipi in aliena parochia. c. 2 c. ad apostolicæ. de decim. aut præscriptio. princeps tamen personales soluet Episcopo sui domicilij principalis, & si in duabus diœcesibus habet domicilium, diuidentur inter illas. Prædiales verò debentur illi ecclesiæ in cuius parochia prædium est situm cap. si quis. 16. quæst. 6. c. fin. de paroch. cap. quoniam. de decim cap. cum contingat. eod. & si prædia dicuntur esse in nullius parochia Episcopus assignabit cui volet, vel sibi retinebit. d cap. quoniam. & si in ecclesia sit vnus Rector principalis, qui sub se habeat Vicarium perpetuum, vel perpetuum coadiutorē in cura, decimæ debentur principali Rectori, reseruata congrua portione Vicario perpetuo. Papius lib. 1. rapsar. arest. tit. 12. arest. 7. & 11. Mixtæ, & animalium debentur ecclesiæ, vbi animalia morantur, & pascuntur gl. in c. 1. §. item quis. 15. q. 1. & si in vna hieme, in alia æstate morātur, vel in vna pascant, in alia dormiant, diuidentur inter illas. gl. in d. c. ad apostolicæ. & si ob bellum alio fugiant, & ibi pariant, ibi decima est soluenda. Bald. Castr. in l. huiusmodi. ff. de leg, 1. & si in vna mulgentur, ibi danda decima lactis, si in alia caseum fit, ibi decima casei danda, decima lanæ, & fœtus, vbi nascūtur. Rebuff. tr. de decim. quæst 6. Consuetudo tamen in huiusmodi est sequēda, cum ecclesia præscribat contra aliam ius decimandi. c. cum contingat.

tingat. c.tua. de decim. dummodo id non fiat ob fines parochiæ, qui præſcribi non poſſunt. glo. & Doct. in c. fin. de paroch. & ſi animalia gratis paſcantur, dominus beſtiæ dabit decimam herbæ, vltra decimam fructuum beſtiæ. Decimæ verò piſcationis, venationis, debẽtur in loco, vbi percipiuntur ſacramenta, ſi liberè fiant: ſi verò pretio, parocho loci vbi id fit; Laici tamen eas præſcribere non poſſunt, vt eis ſoluantur cap quarta. de decim. eas tamen poſſunt tenere in feudum ab eccleſia, ſi eas habuere ante Concil. Lateranenſe, alias non, vt dici: Silu. Decima num 16. vel ſi id habent ex Papæ priuilegio, vel per emptionem, aut donationem eis factam ab eccleſiis, quò ad fructus percipiendos, non ius ſpirituale percipiendi decimas, ante Concil. Lateran. Valent. loco cit. quæſt. 4.

Quomodo & quando ſolui debeant decimæ.

Quo verò ad modum eas percipiendi, prædiales ſtatim debentur, cum fructus ſunt recollecti, etiam non deductis expenſis pro fructibus colligendis factis, vel ſemine. c. cum ſint. de decim. & ſufficit dare mediocris bonitatis. c. decimæ. 16. q. 1. & ſtatur conſuetudini vtrum dentur in agris, vel vineis, aut ducantur ad eccleſiam, vt ibi dicit Silu. & grana, quæ palam habent in palea debent ſolui, cum & palea ſit in fructu. Spec tit. de decim. § vno. & prædiales ſtatim fructibus collectis, niſi aliud habeat conſuetudo. Collect. in c. cum homines. de decim. & prius ſoluuntur, quàm cenſus prædij domino, quia & ab illo accipiuntur. c. cum non ſit. de decim. perſonales ſoluuntur in fine anni. Abb. in c. peruenit. de decim & deducuntur impenſæ ex iis. cap. paſtoralis officij de decim. & ſunt dandæ fideliter, quia inde reſultat remuneratio tuplex. abundantia fructuum, ſanitas. Malac. 3. c. reuertimini c. decimæ. 16. q. 1. & bonitas principatus. c. maiores 16. quæſt. 7. Mixtæ ſolui debent eo modo, quo prædiales, ſcilicet fructibus collectis, niſi aliter habeat conſuetudo, vt ibi dicit Silu.

Quo demum ad quantitatem, *Decima pars cuiuſque rei* (de qua ſupra,) *ſolui debet* Leuit. 27. c. omnes decimæ. 16 q. 7. poteſt tamen per conſuetudinem, vel præſcriptionem induci vt ſoluatur minus decima parte, nam licet ſolutio decimarũ ſit debita iure naturali. & diuino, vt ſupra eſt dictum, id tamen intelligitur, quò ad ſubſtantiã, vt ſcilicet alimenta miniſtris præſtentur, valet tamen conſuetudo, priuilegium, aut præſcriptio, quòd ſoluatur minus decima parte,

Solutio decimarũ quoad ſubſtantiam eſt iuris diui

ni, sed quoad quãtitatem seu quotam sit positiui.

cum solutio decimarum, quò ad quantitatem sit iuris positiui humani. Et ideò vt ius positiuum potest tolli per consuetudinem, præscriptionem, vel priuilegium: sic & quota decimarum minui potest priuilegio, vel consuetudine, non autem tolli quò ad sustentationem ministrorum; cùm sic sit iure naturali, & diuino inducta, vt sentit Nau.c.21.num.28. cum seq.in Man.Couar.var.res.lib.1.c.17.Vnde cõsuetudine induci potest, vt clerici à solutione decimarũ personalium immunes sint: laici verò nõ, si clerici sine eis ministrare non possunt, alias sic: nõ tamẽ omnipò induci potest, vt ex certis fructibus decimæ non soluantur, si ex aliis fructibus superfit iusta sacerdotum sustentatio, non valet tamen consuetudo liberans omnino laicos à solutione decimarum, nec priuilegium Papæ circa id, litet idem aliquem particularem ab huiusmodi solutione eximere possit, nec etiam valet consuetudo, vt grana recondantur in horrea clericis nõ inuitatis; potest etiam cõsuetudine induci, vt clerici percipiant decimas in aliena parochia.c.ad aures.de præscr.& quòd decimæ vni ecclesiæ debitæ alij soluantur. c.cum contingat. c.quoniam. de decim. & in hoc consuetudo etiã decennio inducta sufficit. Abb. in c. cum sint homines.eod. & etiam consuetudine induci potest, vt decimæ prædiales ad vigesimam, vel similem reducantur, si illa portio sufficit honestæ ministrorum sustentationi. Guid. Pap. decis. 284. & in prædictis sufficit præscriptio quadraginta annorum, vt ibi dicit Couar. sic vt illa præscriptio in aliena parochia non extẽdatur ad noualia insueta decimas soluere, vt ibi dicit Couar.c.cum contingat. cap. cum in tua eod. & nisi adsit titulus cum bona fide, vel præscriptio immutabilis.c.veniens.de præscript.c.1.eo.in 6. & in his habetur titulus per priuilegium, concessionem, vel concordiam inter ecclesias initam, cum causæ cognitione, & consensu superioris.cap.2.cap.dilecti. de transact.cap.3.de decim.ac decreto Episcopi.c.2. de transact.quibus nõ intercenientibus transactio non valet superfuturis decimis. c. de cætero.c. veniens. de transact. Laici tamen cum diuinis non intendant, non possunt percipere decimas ecclesiasticas, vel retinere, aut præscribere.cap.peruenit.1.q.3. c. causam quæ. de præscript.cap.2.§. sanè. de decim. in 6. Priuilegio tamen Papæ id possunt; si tamen sint ecclesiæ feudatarij possunt eas percipere si habuerunt id ante Concil. Lateran. ex decis. Tolos. 439. quò ad commoditatem percipiendi decimas, non

non quò ad ius eas accipiendi, quas tamen in alios laicos transferre non possunt, nec impignorare, aut tradere aliis, quàm propriis ecclesiis.c. prohibemus.c.ad hoc.de decim.c. fi.eod.nec etiam infeudare monachis, nisi de Episcopi consensu.c.2.§. sanè.eod.in 6.& probat Couar.sub num.5. & licet quis eas habuerit ante Concilium Lateran. non potest tamen eas iustè nunc detinere quis, nisi probet se eas iure habere, vel ecclesiæ tantundem de re propria se largitum probet.c.dudũ. de decim.c.1.de rerum permut. c. ea enim. §.sed permutare.10.q.2. fructus tamen decimarum possunt laicis concedi ad vitam, quia & vendi possunt, sed non in feudum,nec iure successionis, aut præscriptionis. glos. in c. quamuis.de decim. cap. fin. ne præl. si tamen à Papa laicus ostendat decimarum concessionem, ad noualia tamen non extenditur.c.tua.§.fi.de decim.c.2.§.fin.eod.in 6.& D.Tho. 2.2.q.87.art.1.& quodlib.6.art.10.dicit, laicos non soluentes decimas, vbi non petuntur, esse tutos in conscientia, modo eis animus sit soluendi si petantur,& quodlib. 2. art. 8. dicit,Sacerdotes non debere eas petere,vbi non est cõsuetum, quod intelligitur, vbi non est consuetum per Papæ concessionem,vel vbi scandalum esset si peterentur, quia sic differri posset petitio,vt vbi dicit Couar. si tamen aliundè ministris sufficienter prouideatur,iuxta prædicta,non tamen excusantur laici debitores,etiam si non petantur, modo Papæ concessio,vel consuetudo,legitimo titulo,& bona fide præscripta,& fundata in priuilegio Papæ,eos non excuset,vt ibi Couar.sentit;potest etiam componi cum laicis, vt soluatur minus quàm decima,idque authoritate Episcopi,vbi ius ecclesiæ est dubium,vt quia quis se dicat pauperem, vel alleget priuilegium Papæ,quod sit dubium:si enim ius ecclesię sit clarum,non potest componi cum laicis sine Papæ authoritate.Abb.in c.statuimus.de transact.

16 *Primitiæ, vt debeantur Parocho.*

Primitiæ etiam debentur ecclesiæ parochiali, vbi ius est, vel consuetudo,vt exigantur,vt inquit Nau.in Man. cap.21. num.31.not. in c.1. de decim.de qua re dixi, Tomo Theol. Mor.c.de Primit.

17 *Parochus, vt ius habeat circa exequias, & sepulturam.*

V. Priuilegiatur Parochus circa ius funerandi,vel corpora mortuorum ecclesiasticæ sepulturæ tradenda, vt scilicet omnes decedentes in parochia sepeliri debeant in ecclesia parochiali,vbi sacramenta recepere,vel recipere debuere. c. ex parte.1.de sepul.c.is qui.de sepult.in 6.

Ampliatur etiam si sint peregrini, vel transeuntes, clerici, laici, vel religiosi si ibi decedunt. cap. 1. 13. q. 1. 6. 1. de celebr. Miss cap. pastoralis de his quæ fiunt à prælat. Abb. in cap. 1. de sepult. in cap. ex parte. eod. si tamen sint peregrini, locus est præuentioni inter ecclesiam parochialem, & Cathedralem, vt dicit Silu. Sepultura num 8. ver. secundum. & religiosus debet sepeliri in loco, vel monasterio sui ordinis. cap. 1. 16. q. 1. si commodè illuc deferri potest, aliàs in parochia.

Expensæ funeris aliena solutioni præferuntur.

11. Ampliatur, vt ex hoc officio, Parocho debeatur quicquid funus comitatur, vt cerei, & huiusmodi, & expensæ fiendæ in funere sunt accipiendæ ante æs alienum, etiam si creditores ex hoc præiudicium patiantur. Couar. in cap. Raynaldus §. 3. num. 1. de testam. & si is sit beneficiatus, partim sunt fiendæ sumptibus hæredis, partim ex spoliis relictis. Capyc decis. 84. & in subsidium ex fructibus sequentibus beneficij impensis successoris. not. in cap. 1. de solut.

Fallit si quis habeat sepulchra maiorum, quia in ijs est sepeliendus, & non in parochiali, si alibi sint. c. 1. de sepult. c. 1. vbi gl. eod. in 6. c. is qui. vbi Archid. eod. in 6. Io. And. in c. vt animarum eod. in 6. facit. c. 1. 13. q. 1. quia maiorum nostrorum actio nostra est instructio. c. significasti de elect. cap. is qui. de sepult. in 6. & optabile sit vnicuique sepeliri in sepulchro maiorum: vt inquit Io. And. in d. c. vt animarum. idque conceditur laicis, vt sepeliantur in sepulchro maiorum, & vt habeant sepulchrum in ecclesia, vel cœmeterio ex quadam humanitate, cum sit res spiritualis, quę laicis competere non potest, nec quò ad proprietatem, nec quò ad possessionem, aut quasi, vt inquit Abb. in c. quanto. ad fi. de iudic. *nec potest iniri pactum à religiosis cum aliqua familia, quòd ædificando capellam, vel altare cum sepulchro, ibi sepeliantur solùm illi de familia, cum turpis sit conditio, & non pro adiecta habenda, & ea non obstante, poterit prælatus ibi stante necessitate, alios sepelire.* arg cap. Hebron. 13. q. 2. qua cessante par est abstinere, vt inquit Lamb. lib 3. de Iure Patr. q. 5. art. 4. qui & dicit in fin. id non posse fieri sine graui causa, vt quia non adesset locus alios sepeliendi, & minus potest conuentus, vel Prælatus dictum sepulchrum alijs concedere, vt ibi dicit; & si illa familia deficiat, poterit alijs concedi vsus ille, vt inquit Silu. Sepultura, sub num. 3. Dicuntur

Turpe pactũ vt in aliquo sacello nulli sepeliuntur præter posteros fundatoris.

verò

verò maiores, pater, auus, & alij superiores. l. maiorum. ff. de verb. sign. l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. l. quæcunque. §. parentes. ff. de in ius voc. hic tamen proprie veniunt pater, & auus, cum vnio sepulturæ procedat ex charitate, quæ fuerat inter viuos, quæ magis extenditur ad patrem, & auum, quàm ad alios superiores, qui cognosci non fuere: vt dicit Oldr. cons. 25. vnde si pater, & auus sunt sepulti in vno loco, & proauus, & tritauus in alio, sepelietur cum patre, & auo, & si pater in vno loco, auus, & alij maiores in alio, sepelietur cum auo. gl. & Io. And. in c. cum quis. eod. in 6. Si verò in vno sepulchro non sunt plures maiores, sed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, sepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit sacramenta. c. 1. c. is qui. c. in nostra. de sepult. & si in vna audit diuina, in alia percipit sacramenta, vel est parochianus duarum ecclesiarum, quæ habent ius funerandi, est locus præuentioni. c. duobus. de rescrip. in 6. & quartæ diuidentur, & si non est præuentio, sed contendunt, Episcopus concordabit, vt inspiciatur, vbi maiori tempore habitet, si enim quis habet domicilium in ciuitate, & se transfert ad villam ob recreationem, vel pro exercendis ruralibus, si ibi moritur, sepelitur in sepulchris maiorum, vel ecclesia parochiali ciuitatis, quarta tamen data ecclesiæ rurali, vbi sacramenta percepit, quæ omnia intelliguntur si commodè ad sepulchra maiorum deferri potest, vt d. Ioan. And. in c. is qui eo. in 6. aliàs enim sepelitur in parochia, & si ecclesia, vbi quis debet sepeliri est interdicta, si debebat sepeliri in sepulchro maiorum, sepelitur in parochia, si hæc in Cathedrali, si omnes in monasterio proximiori, vt dicit Silu. Sepultura, sub num. 8. Vbi tamen sepultura ad alios transfertur, arma primi fundatoris non sunt auferenda à sepulchro, vt inquit Lamb. de Iure Patr. lib 3. 5. q. princ. art. 4. Sic etiam peregrini sepeliuntur in sepulchro maiorum, si illuc commodè deferri possunt, si verò id fieri commodè non possit, vel ignoretur sepulchrum maiorum, erunt sepeliendi in Cathedrali, *& idem de scholari*, si venit sine animo moram trahendi ibi, nisi sacramẽta percepit in ecclesia parochiali, quia sic tacitè videtur ibi elegisse sepulchrum, & simpliciter sepelietur in parochia si venit animo ibi manendi, in quibus tamen standum consuetudini, & idem dicendum de damnatis ad mortem, quæ de peregrinis. Religiosi verò peregrini de-

Laudabile est omnes in sepulchris maiorum sepeliri.

bent ſepeliri in monaſterio ſui ordinis.c.1.16.q.1.ſi commodè illuc deferri poſſunt,aliàs idem in iis,vt & in laicis. *Filij verò naturales tantum ſepelientur in ſepulchro patris, niſi pater fuiſſet in dignitate conſtitutus.*l. ex facto. §. ſi quis. ff. ad Trebell.Spurij verò etiam legitimati à principe, niſi patre petente,ſepeliuntur cum matre.l.1.ff.ad municip.niſi ſit illuſtris mulier;filij verò arrogati,vel adoptiui, ſi moriũtur viuo patre adoptiuo in eius ſepulchro ſepeliũtur, ſi eo mortuo,cum patre naturali,vt not.in c.1.de cogn. leg. Legitimi verò & naturales cum patre, etiam ſi non ſint eius hæredes. d.c.Hebron.13.q.2. Vxor cognita, vel traducta ad domum viri in eius ſepulchro.d.c. Hebron.aliàs non, vt nec ſi ſit ſeparata ob adulterium à viro,niſi ſit reconciliata, & ſi plures viros habuit cum vltimo ſepelietur, cuius domicilium, & honorẽ retinet.c.is qui.eod.in 6.c.quos Deus.33. q. 2. etiam ſi vidua effecta transferat ſe ad domum patris,vel alium locum, adhuc retineat domicilium viri, vt dicunt Io. And. & Arch.in d.cap.cum & regina vidua mortuo viro dicatur regina,& ſi vir in vna eccleſia habebat ſepulchra maiorum,& alibi eligit ſepulturam,ſepelitur cum viro.d.c.Hebron. ſi tamen legitimè fuit ſepultus, non eſt excõmunicatus,interdictus,&c. & ſi poteſt commodè vxor eo deferri. c. religioſi. eod.in 6.& ſi prædecedit viro,ſtatur conſuetudini, vel ſepelitur in ſepulchro mariti,ſi habet ſepulchrum maiorum, & declarat ſe velle ibi ſepeliri,vel in alio loco quem elegit ſibi maritus pro ſepultura, quòd ſi non conſtet vbi vir velit ſepeliri,ſepelietur in ſepulchro maiorum,vt dicit Abb.in c. de vxore de ſepult. vir tamen non eſt neceſſario ſepeliẽdus in ſepulchro vxoris,ſed maiorum. Prælati verò regulares in eccleſia prælaturæ,& ſi in duabus ſint prælati,vbi moriũtur, vt dicit Archid.in c.cum quis. eod. & alij religioſi apud locum ſuæ religionis.c.1.16.q.1.niſi ſint nouitij, qui velint redire ad ſeculum,quia hic ſepeliri debent, vbi aliàs ſi eſſent in ſeculo ſepulti fuiſſent, clerici verò in eccleſia,vbi ſunt clerici,vel beneficiati,& idem de Epiſcopis, & ſi quis ſit canonicus eccleſiæ Cathedralis,cui ſit annexa parochialis, ſepelitur in Cathedrali,vt dicit Silu.Sepultura. num. 8. Fuſch. de viſit.cap.25.in quo tamen vltimo ſentirem,cum eo caſu canonicus, ex Bulla Pij V. teneatur reſidere in parochiali, & ſic ibi domicilium habeat, quòd per conſequens ibi debeat ſepeliri.

II. Fallit si quis extra parochialem elegerit sibi sepulturam, electio enim sepuliuræ libera est, & est quis sepeliendus, vbi elegit. c. cum liberum. de sepult. gl. in c. 1. in fin. 13. q. 2. c. 1. eod. in 6. Eligere verò sepulturam sibi quilibet potest masculus, vel fœmina, si pubes sit etiam in patria potestate existens, & sine patris consensu. §. 2. 12. q. 2. c. licèt eo. in 6. & etiam seruus: vt dicit Io. And. in d. c. de vxore. extra eod. cum in spiritualibus cesset dominica potestas. c. 1. de coniug. seru. Religiosus tamen cùm non habeat velle, vel non, non potest eligere sepulturam, nisi ita absit à loco sui monasterij, vt illuc commodè ferri non possit. c. religiosi. eod. in 6. vel nisi sit Abbas, vel Prælatus. arg. d. c. quod intelligitur si nullum habet superiorem, Papa excepto, aliàs non. Similiter nec morte plectendus à iudice, cùm vltimam voluntatem facere non possit. l. eius. ff. de testam. nec etiam pro anima relinquere, vt not. Io. And. in addit. Spec. tit. de instr. edit. licèt possit sacramenta percipere. clem. 1. de pœnit. & remiss. quod intelligitur, quando iã est damnatus per sententiam, si enim sententia non est prolata, vel appellatione suspensa, potest sepulturam sibi eligere, similiter nec impubes. c. licèt. eo. in 6. nec furiosus. c. fi. de succes. ab intest. Alteri verò eligere sepulturam aliqui possunt, vt dominus seruo impuberi. Io. And. in d. c. de vxore. & è cõuerso, seruus pubes domino impuberi, vt dicit Ang. Sepultura. nu. 7. quod intelligi potest si careat tutoribus, & similiter pater filiis impuberibus, si id habet consuetudo. d. c. licet. eo. in 6. aliàs sepelietur in sepulchro maiorum, vel parochiali, modo quo suprà, & etiam mater id potest, si id habet consuetudo, si filij sint legitimi, & naturales, vel arrogati, aut adoptiui, non autem pater pro filio pubere, vel frater pro filio impubere; sed sepelitur in parochiali, vel in sepulchro maiorum. d. c. licet. Silu. Sepultura. & similiter amicus amico potest eligere sepulturam, si id habet consuetudo per quadraginta annos præscripta, vt dicit Franc. in d. c. licet. 1. resp. in fi. eod. in 6.

Sepulturæ electio omnib. adultis libera religiosis, & morti adiudicatis, ac furiosis exceptis.

Quando quis tamen sepelitur extra parochialem, vel ex electione, vel ob sepulchrum maiorum, quarta debetur ecclesiæ parochiali, ab ecclesia sepulturæ, etiam si sit exempta. c. requisisti. de testam. c. relatum. vbi Innoc. & c. in nostra. de sepult. 18

Quarta quã do, & quomodo debeatur Parocho.

Debetur hæc autẽ quarta, nõ solum de relictis, sed etiã de aliis quæ portantur ad funus, vt de cereis, cãdelis, quæ dãtur

ad manus,equis,armis,& quibuſcunque bonis relictis, vel funus comitantibus glo.& Paul.in clem.dudum.ver.verum. de ſepult. Abb.in c.in noſtra de ſepult.& de relictis pro Miſſis dicendis ſi habitus fuit reſpectus ad eccleſiam, & non ad perſonam..arg. cap.'requiſiſti. de teſtam. ſimiliter de relictis eccleſiæ non ſolum iure legati,ſed etiam inſtitutionis. cap. cùm ſuper. de ſepult.clem. dudum. eo.Io. And. in cap. 1. de ſepul.& relictis pro confeſſionibus,& aliis ſacramentis. cap. in noſtra.eod.c.1.eod. in 6.Innoc.in c. 2. extra eod. & idem de relictis ob donationem cauſa mortis.d.clem.dudum.cum magis accedat legato, quàm contractui, & generaliter de quibuſcunque relictis, vel donatis eccleſiæ, ratione ſepulturæ, & iſta pars canonica ſi conſuetudo in contrarium non adſit,eſt præcisè quarta pars. gl.& Doct.in c.certificari. de ſepult.valet tamen conſuetudo, vt ſit dimidia pars, vel vltra,aut minus quarta.Hoſt.in ſumm.eod.§.cui liceat.Abb. in d.c.certificari: *& ſufficit conſuetudo decem annorum*, vt ibi dicit.

Magna eſt vis conſuetudinis.

Fallit, ſi relinquitur aliis eccleſiis, quàm vbi quis ſepelitur,quia ſic canonica non debetur. glo. & Abb. in c.1. de ſepult in c.cùm ſuper.c.certificari.eo.Io.And.in clem.dudum. eo.& Arch.in c 1.eod.in 6.

II. Non debetur de donatis eccleſiæ inter viuos. Hoſt.in d.cap. 1.de ſepult.

III. Nec de ingrediente religionem, & relinquente aliquid ibi pro ſua ſuſtentatione, niſi in infirmitate ingrediatur.Doct in c.de his.de ſepul.Abb. in c.2. eod. ſi tamen intrauit animo ſe obligandi religioni, in ſanitate non debetur quarta, ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi,ſi moriatur ante profeſſionem.Silu.canonica portio.nu.8.ver.quinto.

IIII. Nec derelicto facto pauperibus certi loci. Abb.in cap.officij de teſtament.

V. Nec ſi quis aliquid relinquit parochiali eccleſiæ, quia id debet computare in quartam. Abb.in d.c.officij.& in c.de his.2.notab.de ſepult.

VI. Nec ſi qui ſunt oblati,& conuerſi, qui ſe, & ſua eccleſiæ tradiderunt.Abb.in c.in noſtra.eod.tit.

VII. Si conſuetum ſit vt quarta non ſoluatur. Hoſt. in ſum.de ſepult. §. an licitum.ver.quid ſi. Abb. in c. requiſiſti. de teſtam.

VIII. Si qui per priuilegium Papæ eximuntur à quar-

tæ

tæ præſtatione, vt de fratribus minoribus,& prædicatoribus aſſerit Silu.verbo,Canonica. nu. 8.licèt iure communi contrarium ſtatuatur in d.clem.dudum & ideò oportet diligenter inſpicere tenorem priuilegiorum.

IX. Nec cùm aliquid relinquitur pro ornamentis eccleſiaſticis,vt calicibus,paramentis , vel pro ornamentis recuperandis,vel reficiendis,vel pro fabrica,aut reparatione ædificij, vel pro luminaribus,vt cereis , lampadibus , & huiuſmodi , nec ſi relinquatur pro anniuerſario annuo , pro anima faciendo, aut aliis officiis pro defuncto,vt tertio , ſeptimo, trigeſimo , vel cum relinquitur ad perpetuum cultum diuinum,vt quòd quotidie Miſſa celebretur in certo altari. c quod alij 13 q.2.Abb.in c.fi.de teſtam. col.1. vel ſi oblatio fiat,de qua non debetur quarta.Silu. Canonica portio.nu 4. ver. 4. nec quando teſtator in vita ſoluit legatum factum eccleſiæ, quia ſic trãſit in donationem inter viuos. gl.in l.legatum.ff.de leg.2.

X Nec ſi quis ingreditur domum leproſorum cum lepra, ſi ibi moritur non ex lepra , licèt cum lepra , in quo tamen ſtatur conſuetudini , ſecus de illo qui recipitur in cõfratrem alicuius religionis, retinens tamẽ bona ſua,quò ad proprietatem etiam ſi religioſi ſint exempti.c.cum plantare.de priuil ſecus ſi retinuit ſibi tãtum vſumfructum bonorum proprietate dimiſſa religioni , quia ſic gaudet priuilegio religionis c.vt priuilegia.de priui.

XI. Nec cùm contra voluntatem religioſorum ſepelitur in eorum eccleſia,vt tempore interdicti. Gem. in c.1. de ſepult.in 6. quia is non poteſt eo tempore eligere ſepulturam apud mendicantes.Innoc.in c.vt priuilegia. de priuil.licèt ij poſſint tunc recipere mortuaria , vt orent pro iis qui cum pœnitentia mortui ſunt. Innoc.in cap. tanta. de exceſ.præl. nec etiam ſi eum ſepeliant volentes , licèt incurrant pœnam interdicti violati,tenentur tamen reſtituere corpus, & oblationes occaſione ſepulturæ factas, non autem legata , vt ibi dicit Silu.ver.7.

XII. Nec vbi eccleſia parochialis eſt interdicta ex culpa ſua,& non parochiani , & ſepelitur vbi elegit , vel apud maiores , ſecus ſi eccleſia non fuit in culpa. Gem. in cap.1. eod.in 6.

XIII. Si reuocat electionem ſepulturæ alibi factã , quia tunc cẽſetur reuocatũ & legatum, ſi fecit intuitu ſepulturæ,

niſi

nisi aliud constet, vel si non sepelitur de facto in sepultura quam elegit ex facto hæredum, vel distantia, nisi talis ecclesia legatum occasione sepulturæ adipiscatur, quia sic debetur quarta. Silu. d. loco. ver. 9. & 10. Nec vbi legatur pro incertis malè ablatis, vt ibi dicit. ver. 1.

XIIII. Cùm in ecclesia parochiali non potuit audire diuina ob longam vacationem, quia sic non debetur quarta, vt ibi dicit ver. 14. nec si in testamento elegit sepulturam in vno loco, & in morte in alio, nisi fiat in fraudem, quia sic non debetur quarta de relicto primæ ecclesiæ. Silu. ibi ver. 13. Nec si apud aliquam ecclesiam corpus defertur, vt alibi perpetuæ sepulturæ tradatur. Silu. ibi ver. 15.

Quod verò est dictum quartã deberi ecclesiæ parochiali, intelligitur de ea *in qua quis audit diuina, & percipit sacramenta, vel debet iure percipere.* c. cùm quis. de sep. in 6. Vnde qui dimisit ecclesiam, vbi maiores consueuerant sepeliri, & alibi eligit sepulturam, quarta non debetur ecclesiæ dimissæ, sed vbi audit diuina, & percipit sacramẽta. d. c. cùm quis. & si transtulit aliò domicilium, quod ibi tamen nondum sit sortitus, quarta debetur parochiali relictæ, vt dicit Arch. in c. 1. eod. in 6. & si quis habet duas parochias, æqualiter manẽs in eis, & eligit alibi sepulturam, quarta diuidetur inter eas, & si Parochus negligit petere quartam, Episcopus petere poterit pro eo, vt dicit Host. in c. fi. de succes. & si in vna audit diuina, in alia percipit sacramenta, debetur isti secundæ, si vtraque habet cœmeterium, & curam. c. 1. de sepul. d. c. cùm quis. eod. in 6 clem. dudum. eo. & si quis in vna parochia infirmetur, & se transfert ad aliam, vbi moritur, quarta debetur relictæ. clem. dudum. eod. & similiter si fratribus nil legatur, sed datur frater executor ad distribuenda bona pauperibus, qui distribuit inter fratres, quarta debetur parochiali, ex dicta distributione, & idem si testator nil eis relinquit, sed mãdet executoribus, vt aliquid eis dent, vel promittant, etiam ad vsus non determinatos, & etiam de iis quæ dãtur occasione funeris non solum cum funus defertur ad ecclesiam, vt equi, arma, & huiusmodi, sed etiam cum aliquid offertur dum funus est in ecclesia, licèt hoc nõ seruetur ex consuetudine, & etiam si testator mandet aliquid distribui singulis fratribus, vt pro emptione librorum, quia intelligitur relictum monasterio, cùm fratres singulares non sint capaces relicti. c. non dicatis. 12. q. 1. & idem si donarit eis in

mortis

mortis articulo, & ad id cogi possunt fratres non per ordinarium, sed per Papam, vel Legatum, aut hodie per conseruatores, si tamen per priuilegium fratres eximuntur à quartæ præstatione à Papa, ei esset standum, & idem de iis qui eligunt sepulturam apud sorores ordinis, vt dicit Silu. Canonica portio, ad fi. & vbi est consuetum, vt exigatur quarta Episcopalis. ante quadraginta annos est danda, ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 13.

Vbi verò aliquis est alibi sepeliendus, vel ob electionem, vel sepulchra maiorum, non debent religiosi ingredi parochiam alterius sine licentia Episcopi, vel Parochi, vt dicit Old. cons. 81. *cum priuilegia sint intelligenda, vt minus ledant ius commune, quàm fieri possit.* Et priuilegia maris magni sint reducta ad terminos iuris communis, ex Gregorio XIII. in constit. incip. In tanta. 1572. & iure communi nemo possit immittere manum in aliena parochia. c. scriptum est. 6. q. 3. clem. dudum. §. huiusmodi. de sepult. & sic tenet Fed. cons. 154. Rebuff. lib. 1. constit. Franc. de sent. excom. art. 3. gl. 1. num. 3. vel si ingrediuntur parochiam, vt sentit Silu. verbo, Sepultura. eos id agere posse: ad Parochum tamen spectat funus è domo defuncti tollere, & vsus sic obseruat, vt Parochus funus è domo defuncti tollat, & si Parochus id recusaret præstare, vt regulares ea de causa parochiam eius non ingrediantur, ad id per Episcopum cogi posset, cum facilis esse debeat ad huiusmodi licentiam concedendam, etiam tenendo opinionem, quòd sit petenda, in quo tamen credem standum consuetudini.

Priuilegia ius commune minus quam fieri potest ledãt.

Caueat verò Parochus, vt & alij etiam, ne inducat aliquem ad eligendum sepulturam in sua Ecclesia, vel prohibeat volentem alibi eligere, pacto, voto, promissione, vel iuramento, vel electam non mutare, aliàs peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem corporis, & eorum quæ iccirco obuenerunt, quod si non præstet, eius ecclesia, & cœmeterium est interdictum, vsque ad congruam satisfactionẽ, & hodie huiusmodi est excõmunicatus, cum reseruatione absolutionis Papæ. per clemen. cupientes. de pœnis. quod intelligitur si inducat ad eligendum voto, iuramento, vel promissione, secus si inducat ad eligendum sine voto, iuramento, vel promissione, id etiam intelligitur si inducat ad eligendum in sua ecclesia, secus si in aliena, sic enim non incurrit pœnam prædictam, vt ibi dicit Franch. vt & non incurrit si

19 *Parochus quæ caueo debeat circa sepulturam, & exequias.*

roget

roget tantum ſine adhibitione promiſſionis, & iuramẽtum, etiam non obſtat, quominus ſit ſepeliendus, vbi iure debebat

Caueat etiam ne quid indebitè exigat ratione ſepulturæ, terræ ſacræ, vel benedictæ, aut cultui diuino dicatæ, terra enim pura vendi poteſt pro ſepultura, & ex neceſſitate vna eccleſia poteſt alteri eccleſiæ terram cœmeterij vendere, vt & vaſa ſacra, vt dicit Silu. Sepultura num. 12. non enim licet pretio vendere ſepulturam, aliàs eſſet ſimonia ex Conc. Tribur. cap 16. c. abolendæ. de ſepult. etiam: *non poteſt vendi ex pacto officium funeris, vel ſepultura à clericis, qui ratione beneficij ad id tenentur.* c. dictum. 1. q. 1. c. præcipimus. 13. q. 2. c. in eccleſiaſtico de ſim. alij enim clerici poſſunt locare operas ſuas corporales, & labores, ac moram quam faciunt, non autem ſpirituales, vel officium ſepulturæ idque poſſunt non vt pretium, ſed vt ſuſtentamentum. d. c. abolendæ c. charitatem. 12. q. 2. c. cum ex officij de præſcript. ſic etiã eſt ſimonia ſi fiat pactum, vt extraneus, qui vult ſepeliri in ſepulturis cõfratrum ſoluat tantã ſummam. c. audiuimus c ſicut. de ſim. Vnde officiũ eſt primus perſoluendũ, & corpus ſepulturæ tradendum, & poſtea populus cogi poterit ab Epiſcopo ad ſeruandum laudabilem conſuetudinem introductã ex eius deuotione de dando aliquid id munus obeuntib⁹, vt dicit Abb. in c. ad apoſtolicam. de ſim. & religioſi debent petere, non pro ſepultura, ſed dicere, conſuetum eſt ita dari pro mortuis, vel pro officio, aut loco ſepulturæ, ex deuotione populi, qui ob id non deſint eorũ officio in tradendo mortuos ſepulturæ, non diſcedendo ante officium expletum, etiam in aliena eccleſia, & piè pro iis orando, iuxta proprium Rituale, & ad id tenetur hæres defuncti, & bona relicta. l. 1. ff de relig. vel contra commiſſarium teſtamenti agi poterit. l. ſi quis. §. funus. eod. & impenſa funeris ante omnia debita deducitur ex hæreditate. l. pen. eod & ſi materfamilias ſepelitur, hæredes eius tenebuntur ex bonis quæ vltra dotem marito debitam, eis ſuperſunt. l. Neratius. §. ſi. eod. & ſi maritus ex pacto eam lucratur, vel ſtatuto, tenetur maritus in id quod facere poteſt. l. Celſus ſcribit cum ſeq. ff. eod. ſi tamen diuortiũ ſit factum, dote per eum lucrata, & ipſa alij nupta moriatur, maritus non tenetur. l. ſi mulier. eo. & ſi nulla ſit dos, pater tenetur, vel eius hæredes emancipatæ, quibus non valentibus ſolucre, maritus tenetur in quantum facere poteſt. l. quod nulla.

Clerici non parochi labores & morã in funeribus locare poſsũt oñ pro pretio ſed pro ſuſtẽtamento.

nulla.eod.& ſi impenſa excedat lucrum dotis,datur actio in rem in ſuperfluum.d.l.Neratius.§.ſi maritus.eod. & ſi quis ſepeliuit filium familias tenetur pater, vt de in rem verſo pro eius dignitate, & facultatibus. l.ſi filiusfamilias. ff.de in rem verſo. l. in patrem. de relig.ſi tamen filius habet peculium caſtrenſe,primum tenentur hæredes, & mox pater.l.ſi filius familias.de relig.& ſi ſeruus ſepelitur actio datur cõtra dominum.l.ſi.filius familias.§.qui ſeruum.ff.de relig. & vbi eſt conſuetudo,vt nil petatur,Parochus ſolis funeralibus debet eſſe contentus,cum ex officio teneatur ſepelire.cap.non ſatis.de ſim.vt dicit Silu.Canonica.num.18.

20 *Sepeliri quĩ non debeãt. Iudæi ſcilicet Infideles, Hæreticos & excõmunicati vſurarij publici, monachi & proprietarij &c.*

Caueat demum ne ſepulturæ eos tradat, qui iure prohibentur, videlicet,*Paganos,Infideles,Iudæos,& Hereticos,licet poſt mortem appareat de hæreſi*.c.ſanè.24.d.2.c.eccleſiam. de conſec.diſt.2.cap. ſi Epiſcopus.de hæret.clem.1.de ſepult. vſuratios publicos.c.quia in omnibus.de vſur.c.quanquam. de vſur in 6.clem.1.eod.niſi pœniteant, & caueant de reſtituendo,dictis iuribus,ſe voluntatiè occidentes.c.placuit.23. q.5.cap.in quibus.13.q.2.ſi ex deſperatione, vel ira, ſecus ſi ex fatuitate, vel præter intentionem. cap. de occidendis. 23. q.5.cap. ex parte. de homic. niſi ſuperuiuens det ſigna contritionis, & eos qui certo non ſunt confeſſi,nec communicarunt tempore Paſchatis,ſi eſt publicum, & non dederunt ſigna contritionis in morte,ad quod ſufficit vnus teſtis probandum.c.qui receſſerunt.26. q.6. hæredes tamen tenentur pro eo ſatisfacere. c. parochiano. extra eod. & ſic excuſatur etiam qui tempore ſolito eſt confeſſus,& morte præuentus, vel infirmitate, aut itinere, & huiuſmodi non eſt confeſſus, monachos inuentos proprietarios. cap. ſuper quodam de ſtatu mon. blaſphemos Dei. cap.1. de mal. Interdictos nominatim. clem.1. eod. vel qui ſunt de loco interdicto tempore interd.c.cum in partib.de verb.ſign.c.alma.de ſent.excom.in 6.excõmunicatos maioti excõmunicatione, etiam iniuſtè.c.ſanè.24.q.2.vel minori publicè.d.c. Interdictos ab ingreſſu eccleſiæ.c.is qui.de ſent.excom.in 6.vltimo ſuppli cio dãnatos,ſi is moritur impœnitens,aliàs ſepelitur:vt dicit Abb.in cap.ex parte.de licentia tamen iudicis ſecularis.l.1.ff. de cadau.pun.morientes in torneamentis,vbi imminet probabile periculum mortis.c.1.de torneam. relinquentes presbyteros tutores in teſtamento.cap. neque apud.88. d.raptores non ſatisfacientes.c.ſuper quodã. de ſtatu mon.& demũ

quibus

quibus viuis non communicatur. cap.ex parte.cap.ſacris. de ſepult. vt notorij peccatores, & incorrigibiles in mortali exiſtentes.cap.non æſtimemus.cap.quæſitum.cap.quibus.c. pro obeuntibus.13.q.2.in mortali decedentes,niſi dent ſigna contritionis, ad quod ſufficit vnus teſtis, vt dicit Arch.in c. qui recedunt.cum ſeq.

Et ſi huiuſmodi ſepeliantur, *eccleſia, vel cœmeteriũ polluitur, & eſt reconciliandum*.cap.conſuluiſti.de conſecr. eccl.& oſſa debent exhumari ſi poſſunt diſcerni, aliter non.c. ſacris. de ſepult. & ſi infidelis ibi ſepelitur debent etiam tigna,& parietes rad.cap.eccleſiam. de conſec. diſt.1.& ſi dubitatur quorum ſint oſſa,benignior pars eſt ſequenda.d.c.Et vlterius ſepeliens publicè excommunicatos,vel nominatim interdictos, incurrit excommunicationem maiorem Silu. Sepultura.num.11.& ſi mendicantes ſepeliunt vſurarios manifeſtos excommunicatos,& interdictos nominatim,& publicatos, poteſt ante factum inhibere Epiſcopus ne tales ſepeliant,poſt non,quia reputantur non eſſe in ſua diœceſi ob exemptionem.Abb.in d.cap.ſacris.extra eod.Et generaliter Parochus,vel alius ſepeliens eum, qui alibi eſt ſepeliendus vi, amittit ius quod habebat,& tenetur reſtituere corpus, & quod inde obuenit,& quartam canonicam,& idem de conuentu,ſi maior pars conſentit,vt neç occaſione debiti impediri debet ſepultura,aliàs id faciens,cadit à credito,& publicatur tertia pars eius bonorum, & fit infamis.l.cum ſit. C.de ſepul. viol. & ſi quis ſpoliat mortuos grauiſſimè punitur.l.3. ff.de ſep.viol.quò ad ea quæ remanſerunt apud mortuum ex intentione tumulantium.

VII.Priuilegiatur,vt noua eccleſia,vel capella intra eius fines non poſſit ædificari.cap.eccleſiæ.cap. quicunque.16.q. 1.Abb.in rubr.de paroch. niſi de Epiſcopi conceſſu, vbi eſt parochia,ſic tamen vt nil de poſſeſſione, decimis, & huiuſmodi eccleſiæ parochialis depereat,dictis iuribus, & minus curata,niſi ex neceſſitate,vt ſupra in principio eſt dictum;& iuſta de cauſa huiuſmodi oratoria concedendi eſt diſtantia à parochia ob fatigationem familiæ, & itineris difficultatẽ. cap. ſi quis etiam. vbi glo.de conſec. diſt. 1. cap. ad audientiam. de eccel. ædif. & ſi adeſt neceſſitas eius ædificandæ, oportet,vt rector matricis contribuat ibi celebranti,reſeruata tamen præſentatione,& honore rectori matricis.diſt.cap. & in huiuſmodi eccleſiis ex neceſſitate ſic ædificatis poteſt

celebrari

Digitized by Google

celebrari etiam diebus ſolemnibus, vt dicit gl. in d.c.ſi quis. ſi authoritate Epiſcopi ſunt ædificatæ.

VII. Priuilegiatur, vt in oratoriis non celebretur in Paſcha, Natali Domini, Epiphania, Aſcenſione, Pentecoſte, Natali ſancti Ioannis Baptiſtæ, & aliis maximis feſtiuitatibus. d.cap.nec dum in parochiali concio habetur etiam per regulares. clem.dudum. de ſepult. ſi tamen qui prædicat eſt Prælatus, non autem ſi ſit ſimplex Parochus, vt ibi notatur.

VIII. Priuilegiatur, vt ſit iudex ordinarius ſuorum parochianorum in foro pœnitentiæ, & habeat territorium in huiuſmodi foro. Abb. in c.cum contingat. de foro compet. Corn. conſ. 268. lib.2. num.4. & quandoque eos poſſit excommunicare, vbi conſuetudine id præſcripſit. Abb. & alij in cap.ſi ſacerdos. de offic.ord. vel ſaltem indirectè eos à ſacramentis amouẽdo, aut eccleſiaſtica ſepultura, caſibus quibus iure id debet, & etiam in aliena parochia ſuum parochianum abſoluere. Silu. Confeſſor. 1. §.14. Cardin. in clem. dudum. de ſepult. & eos alteri probato ab Epiſcopo tamen, ex Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap.7. delegare etiam in aliena diœceſi, vt arbitror, ex ratione. cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit.& remiſſ.

21 *Parochus quam iuriſdictionẽ habeat in parochianos.*

IX. Vt nemo in eius eccleſia ſine ipſius licentia celebrare, vel ſacramenta adminiſtrare valeat, cum nemo debeat mittere falcem in meſſem alienam. cap.ſcriptum eſt. 6.q.3. clem.dudum.de ſepult.

X. Vt benedictiones à Parocho ſolo, niſi de eius licentia, recipiantur. Innoc.& alij in rubr.de paroch.

22 *Parochiani tenentur reparare ſuam eccleſiam.*

XI. Vt parochiani teneantur reparare eccleſiam, ſi ipſe ſit pauper, vel onus per conſuetudinem in ipſos eſt tranſlatum, vt not.in cap.ad audientiam.de eccl.ædif.& iidem tenentur alere concionatorem,& illi eleemoſynam dare ſi conſuetudo id habeat. ſeſſ.5.c. 2.ſeſſ.24.cap. 4.in Trident.Concil.& vlterius cogere poſſit populum ad ſeruandas laudabiles conſuetudines de tribuendo aliquid ſacerdotibus celebrantibus, ſacramenta miniſtrantibus, vel diuina agentibus, ex pia deuotione eorum introductas, vt not.in cap. ad apoſtolicam. de ſimon.

Econuerſo autem Parochi non tenentur ſi quid ex beneuolentia ſoliti ſint aliquid dare populo, vt candelas benedictas, cũ non detur præſcriptio in his quæ humanitatis cauſa

Digitized by Google

dantur.cap. si Episcopus. 16.q.3.Io.Med.de restit. q.16.Silu. Restitutio. 1. §. 1. & in terminis de candelis benedictis id sentit Silu.idem.decima.num.7. quod ego intelligerem, vt non teneatur ad domum parochianorum eas mittere,etiam si id habeat consuetudo, sed bene iis qui adsunt in ecclesia, & accedunt ad altare ad eas accipiendas, iuxta Rubricam Missalis,& ægrotis,vel aliàs impeditis,vt sentit Fusch.de visit.lib.1.cap. 33. non tamen censerem teneri certum pondus earum seruare,sed id sibi esse arbitrarium, cum mysterij repræsentandi causa distribuãtur. & Zerola.Candela. in praxi ep.consentit,licet sentiat Parochos nõ teneri eas dare, mihi tamen magis placet opinio Fuschi, gratia saltem scandali vitandi ad id cogi posse ab Episcopo, tum ob mysterium, tum ratione consuetudinis,& scandali.

XII. Vt obedientia, & reuerentia ei præstetur, dignitati enim debetur reuerẽtia.1.Petr.2.c. solitæ. de maior.& obed. potestati obedientia.Rom.13.c.qui resistit.11.q.3.

XIII. Vt nemo possit renunciare vsui parochiæ, vt ab iis se eximat,vt nec ab vsu putei, vt à solutione eius manutentionis se eximat, vt dicit de Iure Patr.libro 2. num.129. Nic.Delph.

Efficitur verò quis parochianus alicuius loci si eo transtulit domicilium animo ibi morandi,vel per commorationem sex mẽsium eo loci.cap omnis.vbi Abb.de pœnit. Silu. Paroch.ad fin.

23 *Parochus ad quæ teneatur, & quæ agere deceat eum.*

Secundum sit dictum. Parochus ad multa ex officio tenetur,quæ vt leuiora appareant, aciem mentis intendat se non ad delitias,& propria commoda, sed labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatum esse. sess.25.in Trid. Conc.c.1. & magnum sibi in cœlo præmium esse paratum,si rectè officium obierit,vt inquit Chrisl.lib.2. de sacerdotio; & habetur Matth.24. & 25. vbi talenta sibi credita fideliter dispensans, à Deo multis bonis cumulatur, & ob officium detur beneficium.c.si.de rescript. in 6.ac cura pastoralis signum sit dilectionis Dei. Ioan.21. & qui virtutibus nitet gregem domini pascere debeat, ac vtilitatem subditorum exquirere, cũ & ipse vnigenitus patris, vt prodesset hominibus de sinu Patris ad publicum nostrũ egressus sit. c. in scripturis.8.q.1. & docet Greg.in past.p.1.cap.6.& magnum sit bonum animarum saluti insistere, & ibi opera pietatis corporalis, & spiritualis assiduo exerceantur,quorum rationem Dominus in

in die iudicij eſt petiturus. Matth. 25. & in eo ſtatu, otium, malorum omnium ſemen, fugiatur, & occaſio præſtetur multa bona faciendi in ea vocatione, & ſancto officio, iccirco curæ ſibi commiſſæ perpetuò & fideliter attendat, Dei gloriam, propriam & ſubditorum ſalutem omni diligentia curando; Deum ante officium ſuſceptum, & poſt aſſiduè rogans, vt omnia eius opera ad ipſius gloriam dirigat, ac eius gratiam præſtet, vt animas ſibi concreditas ad cœli beatitudinem ſecum perducere valeat, & in earum ſeruitio, ac vocatione aſſiduo perſeuerare intendens, vt Apoſtolus monet. Epheſ. 4. 1. Cor. 5. cap. ſicut. 7. q. 1. c. mutationes. ead. q. 1. cum mutationes beneficiorum improbentur. c. non oportet cum ſeq. & d. c. mutationes. 7. q. 1.

I. Ergo, tenetur Parochus reſidere in parochia ſua, & propè eccleſiam ſi fieri poteſt, vel ſaltem intra parochiam, aliàs fructus ſuos non facit, & mortaliter peccat. c. 2. ſeſſ. 6. & c. 1. §. eadem omnia. ſeſſ. 23. in Trid. Concil. & iuxta Bullam Pij V. 8. Idus Iulij 1568. quæ intelligenda ſunt, iuxta tradita ſupra de ſtatu Epiſc. cap. 5.

II. Tenetur curam animarum per ſeipſum exercere. cap. quia nonnulli. de cler. non reſid. c. fin. §. præterea. de præb. & non per ſubſtitutum, vt not. in c. 1. de offic. Archipresb. cum ſit electa induſtria perſonæ, & ideò non poſſit id per alium explicari. cap. fin. de offic. deleg. c. cum ſit. de æt. & qual. quod intelligi debet quò ad actus ſaltem principales, & quatenus poteſt, vt not. in d. c. 1. ſi enim ſit infirmus eſt ei dandus coadiutor cum congrua fructuum aſſignatione. cap. 1. de cler. ægrot. & idem ſi ſit imperitus, aliàs tamen bonæ famæ. c. 6. ſeſſ. 21. in Trid. Conc. & etiam ſi populus eſt numeroſus, ita vt ſolus non ſufficiat pro ſacramentis adminiſtrandis, & diuinis officiis obeundis, poteſt cogi ab Epiſcopo, vt aſſumat coadiutores, cum aſſignatione portionis congrua, qui in prædictis eum adiuuent. c. 4. ead. ſeſſ. cap. 21.

III. Tenetur Euchariſtiam continuò promptam habere pro infirmis, & eam mundè & fideliter ſub clauibus cuſtodire, lampade coram ea iugiter prælucente, eam cum lumine, & honorificè, vt adoretur, ad infirmos deferendo cap. presbyter cum ſeq. de conſecr. diſt. 3. c. ſanè. vbi glo. de celebrat. Miſſ. c. 1. de cuſtod. Euchar. & ſeſſ. 13. c. 5. & 6. & can. 6. & 7. in Trid. Conc.

IIII. Debet quotannis ſumere à Cathedrali ſacra olea, ſci-

licet chriſma ſacrum. cap.omni tempore de conſecr.diſt.4. ſine quo baptiſmum non conficitur ſine peccato.cap.nullus presbyterorum.ead.diſt. & oleum cathecumenorum, & infirmorum quæ ab Epiſcopo ſint conſecrata. c. ſi iubet. 26.q. 6.c.1.de ſacram.vnct.quæ olea non per minorem clericum, ſed æqualis ordinis à proprio Epiſcopo quotannis accipere debet.c.presbyteri de conſecr.diſt.4. ea quotannis renouando,veteribus in ſacrario combuſtis.c.ſi quis. de celebr.Miſſ. de conſecr.diſt.4.& primis duobus oleis fontem baptiſmi in Sabbato ſancto,& Pentecoſtes renouando.c.in ſabbato.ead. diſt.& ea fideliter ſub clauibus cuſtodiendo, ne ſortilegi iis abutantur,quod grauiſſimum eſt, vt dicit Abb. in cap.2. & per tot.de ſortileg.

Quis ad Eccleſiarũ reparationem teneatur.

V. Tenetur eccleſiam reparare ſimul cum aliis in ea beneficiatis proportione fructuum beneficiorum,deductis eorum victu, & veſtitu decenti, niſi adſit fabrica eccleſiæ, vel populus ex conſuetudine id onus ſuſtentet. cap.vnio 10.q.3. etiam vbi opus eſſet eam de nouo fabricare, vt dicit Abb.in cap.1.in cap.de his.c.ad audientiam.1.de eccl.ædif.& Conc. Trid.ſeſſ.21.cap.7. ſi verò Parochus in non poteſt,debent ei vniri beneficia, vt ſupra. cap. 1. de præb. vel parochiani id præſtare.d.cap.7. quibus omnibus egeſtate preſſis,transferri aliò poſſunt,vt ſupra. d.cap.7. & in dubio tenetur. Parochus pro tertia parte,& parochiani pro reliquis duabus. cap.vnio cap.priſcis.10. quæſt.3. quia ſic olim Epiſcopus tertiam partem ab eccleſiis accipiebat, qua onera fabricæ ſubibat,quòd ſi impenſæ non ſunt neceſſariæ,vel vtiles, ſed voluntariæ ad ornatum,qui huiuſmodi facit tenetur ad eas,non alij. cap. ſi monachus. 16.quæſt.1. cap. de his.de eccl.ædif.cum nullibi in iure reperiatur, quòd Rector eccleſiæ parochialis teneatur ſuis parochianis de templo prouidere,ita Nic. Delph.de Iure Patr.lib.2. num.127. cum ſeq.& vlterius prouidere debet de ſuppellectili eccleſiaſtica neceſſaria, vt calicibus, corporalibus,purificatoriis,cottis,albis,ſtolis,manipulis, planetis,dalmaticis,pluuialibus,palliis quinque colorum, mappis pro altaribus, & huiuſmodi, de quibus tract.de Miſſa,ſub c. de Eccleſia.

VI. Tenetur ſacramenta ſubditis adminiſtrare, & ſanis, & infirmis,vt not.Dec. in c.ad aures.de reſcript. idq; promptè,& celeriter agere debet, omnibus aliis propriis negotiis omiſſis, præſertim cum ad ægros inuitatur, & in

gratia

gratia Dei existens, ne alios sanans, seipsum polluat, & ideò quãprimum veretur se peccato mortali, mentali, vel actuali irretitum, statim confiteatur, vt munus suũ meritorie agere possit, & simul cum aliis proficiat, & priuatis orationibus sibi, & aliis prodesse valeat, & tutior, ac magis quietus sit in conscientia. Vnde baptismi sacramentũ, cùm sit absolutè necessarium, tenetur absolutè omnibus infantibus ministrare. Io.3. de quo tract. de Bapt. est actum, & etiam adultis. Quo verò ad confessionem. Sil. Confessor. 1. nu. 14. tenet nõ teneri eum audire, nisi quando ex præcepto obligatur confiteri. Candel. verò sub tract. de Confessione, dicit, semper eũ sub mortali teneri ipsum audire cum subditus illum requirit. In hac difficultate sic distinguerem, quòd vbi quis tenetur ex præcepto confiteri, videlicet in articulo necessitatis, vt in articulo mortis, vt in graui infirmitate, quãdo prælium est ingressurus, vel in certissimo naufragio, vel scit sibi insidias ab inimicis parari, & idem de muliere prægnante, si adsit probabilis mortis timor, vel si voto, aut iuramento se obligauit ad pluries confitendum, vel id acceptauit in pœnitẽtiam, vel initurus est longam peregrinationem, & certus est eum non adfuturum ad annum, nec habiturum copiã confessoris, vel si ei imminet periculum habendi copiam superioris, qui modo est præsens, vt eũ à reseruatis absoluat, vel si conscientia ei dictat, vt conuertatur in Deum, vel quando habet cõmunicare, vel celebrare, vel vult suscipere, aut ministrare sacramenta, vel actus ordinum maiorum exercere, nec hoc casu est sufficienter cõtritus: tenetur & Parochus eũ audire. In aliis verò casibus si quidem occurrit pœnitens grauibus, & multis peccatis irretitus, quid id perit, cum sic à Deo speciali auxilio vocetur, impium esset non concurrere instrumentaliter ad eius iustificationem, & sic nõ est tutus à mortali, & idẽ si videt insidias pudicitiæ alicuius parari, vel magnas pati tentationes, & egere hoc remedio ne ruat in culpam, idem est dicendũ, vbi verò occurrunt mulierculæ, quæ vt plurimũ vacant mortali culpa, non auderem recusantem eas quandoque audire de mortali accusare, maximè si ægritudine, vel lassitie occupetur, grauiori negotio præmatur, & scandalum absit; qui tamen cùm ad bonum subditos promouere debeat, debet etiã non rogatus in confessionali sedere assiduo, & ad se accedentes benignè audire, & eos hortari in sermonib. suis, vt sacramenta, frequentẽt, nec signum

Parochus etiam nõ rogatus sedeat in confessionali.

dando, q; ægrè confessiones audiat, licet defessus existãt, nec nisi omnibus auditis, sine causa rationabili discedat. Quo verò ad Eucharistiã, pro eius prudẽtia est ministrãda, prout viderit fructum ex eius frequentatione capi, iuxta dicta tr. de Euch. sub cap. 9. Tum, quia præceptum de sacramentis ministrandis est affirmatiuum, quod obligat pro loco, & tempore, ac personarum qualitate: tum quia *sacerdos non est dominus sacramentorum, sed dispensator.* 1. Cor. 4. ergo iis pensatis ea ministrare debet; sed an teneatur sub periculo propriæ vitæ sacramenta ministrare. Resp. q; in articulo necessitatis ea sic ministrare tenetur, vt est baptismus in paruulis, sine quo non est salus. Io. 3. & confessio in eo quẽ non credit sufficienter contritum, & in articulo mortis est positus, & Eucharistia, & extrema vnctio in iis qui loquelã amiserunt, casu quo eis illa sunt ministranda, iuxta tradita in tr. de Euchar. & de extrema Vnct. vt sic de attrito virtute absolutionis sacramentalis, vel sacramenti calore fiat contritus, his enim casibus tenebitur probabiliter, etiam sub periculo propriæ vitæ, vt tempore pestis, ea ministrare, quia sic salus animæ est anteponenda saluti corporis Parochi, vt inquit D. Tho. 2. 2. q. 26. art. 5. & q. 32. art. 5. Nau. in Man. c. 24. cas. 3. & c. 25. cas. 20. vbi verò prædicta necessitas non adest, potest omitti illorum ministratio, maximè vbi Parochus est solus, nec alius esset, qui ea infectis ministraret, vt dicit Cucch. tract. de Parocho. nu. 35. qui tempore pestis non potest abesse ab ecclesia, nec resignare beneficium, nisi æquè idoneum sufficiat, vt dicit Valent. 2. 2. disp. 3. q 4. punct. 3. & crederem etiã cum teneri etiam post sacramenta ministrata assistere moribundo, qui magnis tentationibus diaboli concutiatur, & æget frequenti peccatorum absolutione, aliàs non, post ea ministrata, & animam Deo commendatam, ex præcepto, & vbi is scit sibi insidias parari, & noctu vocatur ad sacramenta infirmis ministranda, si certo scit se in via interfectum iri antequam ad domum infirmi accedat, non crederem eum teneri accedere, cum ita nil infirmo sit profuturus, si verò id sub dubium ei cadit, vel potest alia via incedere, vel bene sociatus, & tutus, vel si insidiæ sunt parandæ post reditum ab infirmo, & sciat verè infirmum egere sacramento, & ei esse necessarium tenebitur adire, vitã suam Deo omnium Creatori humiliter commendando, & post exhibitum sacramentum domi infirmi moram trahendo

Parochus quando teneatur etiã cum vitæ dispendio sacramenta ministrare.

cum

Digitized by Google

cùm *pastor bonus animam ponat pro ouibus suis.* Ioan. 12. & *pretiosa sit in conspectu Domini mors sanctorum eius, & inter sanctos sors illorum est.* Sap. 5.

VII. Tenetur Missam celebrare Dominicis, & festiuis diebus, & intra hebdomadam sic frequenter, vt muneri suo satisfaciat. c. 14. sess. 23 in Trid. Conc. & Missas, ac Vesperas, & alia officia diebus festiuis in ecclesia canere iuxta loci consuetudinem, supplicationes deuotè obire, & piis canticis defunctos tumulare.

VIII. Tenetur piè, & vtiliter cum breuitate, & facilitate sermonis Dominicis, & festiuis diebus, & quotidie in Quadragesima, & Aduentu, vel tribus diebus in hebdomada si Episcopo videbitur expedire, populo prædicare cum spiritu, & paterno affectu, ac vehementi, docendo eos quæ sunt de necessitate salutis scienda, vitia annunciando, quæ vitare, & virtutes, quas amplecti debent, vt pœnam æternam euadere, & gloriam cœlestem consequi valeant, per se vel alios, si legitimè impeditur, impensis eorum qui tenentur, vel solet; ita vt si legatum adsit pro eo munere exequendo, vel populus id præstare consueuit, seruetur, aliàs Parochus tenebitur, nisi ipse prædicare velit. sel 5. c. 2. & sess. 24 c. 4. in Trid. Conc. & congregatio Concilij diffiniuit, & cùm sacramenta administrat eorum vim, & effectum populo explicare. c. 7. ead. sess.

IX. Tenetur apud se clericum habere ætatis prouectæ, qui secum cantet, & lectionem, ac epistolam legat, & scholas tenere possit docendo pueros psalterium, & cantum, & populum monere, vt mittat filios ad ecclesiam, ad fidem Christianam discendam, quos ipse cum omni charitate erudiat. c. vt quisque. vbi gl. de vita, & hon. cler. quod intelligitur, vbi facultates suppetunt, & alij clerici, qui ea præstet ibi non adsunt, vt ibi not. Abb. & alij. & etiam idem intrare debet de obedientia Episcopo præstanda, de residendo, & seruiendo ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus, nec alienandi eius bona, sed alienata pro posse recuperandi, nec alio se transferēdi sine Episcopi licentia. Rebuff. in praxi benef. in forma collat. nu. 2. ad 11. & fidem profiteri. ex Conc. Trid. sess. 24. c. 14.

X. Tenetur curare, vt pueri diebus Dominicis, & festiuis edoceantur in ecclesia fidei rudimenta, & debitam reuerentiam, & obedientiam erga Deum, & parentes.

d.c.4.ſeſſ.24.idē habet Abb.in c.vt quiſque.de vita.& hon. cler.& id præſtare debent, qui tenentur, vel debent. d. c. vt patrini,patres ipſi naturales,clerici,& huiuſmodi, cum Parochus omnia ſemper præſtare non poſſit, & parentes cogi poſſunt ob id ad eccleſiam eos mittere.d.c.vt quiſque de vita,& hon.cle.qui & curare debet, vt in locis campeſtribus à parochiali diſtantibus in aliqua eccleſia ibi propinqua edoceatur,quo ipſe,vel eius coadiutores adeant donec introducta ſit, boniſque viris opere commendato, id quandoque inuiſant,qui & curet,vt in carceribus,arcis, & hoſpitalibus edoceatur.

XI. Non poteſt permittere, vt clerici peregrini celebrēt in eius eccleſiis ſine dimiſſoriis eorum ordinarij, nec vt diuinis officiis habeantur laſciui cantus,ſoníve.c.1.ſeſſ.22.nec permittere, vt tempore diuinorum in eccleſia fiant deambulationes,ſtrepitus, collocutiones, & huiuſmodi, ſed vt compoſito corporis habitu omnes ibi ſtent.d.c. & ex Bulla 6.Pij V.incip.Cum primum;& debet quæſtuarios expellere. c.9.ſeſſ.21.nec celebrare præſentibus excommunicatis, vel interdictis nominatim, aut eos ad diuina admittere, aliàs ſuſpenſionem incurrit.cap.epiſcoporum. de priuil. in 6.nec celebrare in eccleſia interdicta, aliàs irregularitatem incurrit.c.is qui.§. ſi verò. de ſent. excomm. in 6. nec in eccleſia polluta, aliàs ſuſpenſionem incurrit, & ſi poſt in eccleſia celebrat, irregularitatem incurrit, vt dicit gloſſ. in d. cap. in princip.

XII. Cauere tenetur ne erret in ſacramentis adminiſtrandis,vel Miſſæ celebratione, ne ea miniſtret alieno parochiano ſine proprij licentia.c.omnis de pœnit.c.ſi Epiſcopus.de pœnit.diſt.6.Nau.c.4.num.1.& 4.nec abſoluat à reſeruatis ſine licentia,vt dicit Nau.c.26.nu.6.c.nullus. de paroch.c.1.13.q.1.clem.1.de priuil.Abb.in c. vt Dominicis. de paroch.& ea in eccleſia miniſtret caſu permiſſo excepto. c. ſicut.de conſecr.diſt.1.clem.vnica. de baptiſ. & ea cum cotta,& ſtola miniſtret,vbi maximè adeſt conſtitutio particularis,& eſt mortale in baptiſmo eorum omiſſio, vt dicit Sot. 4.diſt.4.q.1.art.3. concl. 2. nec ea miniſtrando illi qui ægrè ſuſcipit,& erga illa reuerentiam non demonſtrat. gl. in cap. ſicut.de Iudæis.D.Th.3.p.q.69.art.9. & 4. diſt. 4. q.9. art.1. Sot.diſt.6.q.1.art.7.non mutando, vel omittendo cæremonias ab eccleſia ſtatutas.ex Conc.Trid.ſeſſ. 7. can. vlt. aliàs

erit

erit mortale si res non sit leuis. Sot.dist.1.q.nart.8.cauendo etiam ne quicquam pro iis ministrandis etiam nutu petat, quia sic esset simonia, non vetando tamen quin sponte oblata suscipiat.cap.ad apostolicam.vbi Abb.de simon. In particulari verò baptismum, caueat ne baptizet quem scit esse baptizatum etiam à commatre domi, licèt debeat supplere cœremonias omissas, aliàs fieret irregularis. cap. 2. de apost.& si dubitet an quis sit baptizatus, nec ne, vt quia sit expositus, baptizet eum sub conditione, si es baptizatus, Ego te non rebaptizo, sed si non es baptizatus,Ego te baptizo : In nomine Patris,&c. cap.de quibus. de bapt. caueat etiam ne baptizet existentem in vtero matris, licèt vbi aliquod membrum apparet, & adest periculum mortis possit eum ibi baptizare,& maximè si caput apparet:caueat etiam ne vltra vnum,vel ad summum vnum,& vnam in baptismo suscipiant infantem,docendo eos quam cognationem contraxerint, & illos in librum deferat.c.2.sess.24. in Tri.Conc. nec Episcopus potest dispensare,vt sint duo viri,loco viri & mulieris;ex declar.490.sacr.congreg.nec vxor leuantis contrahit affinitatem cum baptizato,vel eius parẽtibus, ex Bulla Pij V.Calendis Decemb.1564.incip.Cum illius vicem;vbi declaratur quæ personæ contrahant hanc affinitatem, quæ Bulla est numero 29. monentes parentes ne detineant infantes in lecto intra annum, aliàs si adest periculum suffocationis non absoluantur. cap.fi.cum ibi not.de his qui fil. propr. occid. & etiam moneant parentes, vt quamprimum infantes baptizent ob pericula. cap. nulla de cons. c. dist. 4. clem.1.de bapt.

Pueri in vtero matris baptizari possunt si caput foris apparet & immineat mortis periculum.

Circa Confirmationem doceat eos pariter, vt non suscipiant eam ante septennium, pariter monendo parentes cognationis contractæ,& eos in libro describendo,vetando ne religiosi suscipiant, contra.cap.non licet.1.de consecr.dist. 1.cap.placuit.2.15.q 4.nec minores quatuordecim annis,vel non confirmati.glos.in cap.in baptismate.ead.etiam debet docere populum formam baptismi, ob casus necessitatis, & videre an obstetrices intelligant eius formam.

Circa sanctissimam Eucharistiam, & extremam Vnctionem,obseruet ea quæ dicta sunt suprà,ver.3.& 6.curã etiam, vt primò communicantes instruat, vt ritè tantum sacramentum suscipiant,iuxta ea quæ dixi tract.Euchar.& vt noti qui in eius parochia communicent, vel non imprimi faciat

ciat multas politias, cum nomine ſancti ſuæ eccleſiæ, quarum ſingulam cuilibet communicanti à clerico dari iubeat eo cernente, poſt Euchariſtiam ſuſceptam, & tranſacto die octauo Paſchatis, ſingulas domos adeat parochiæ, & petat à ſingulis politias prædictas, & eos qui illas non dederint, viſo in libro ſtatus animarum qui communicẽt, pro inconfeſſis habeat, & poſt monita facta, Epiſcopo denunciet eos qui ad id tenentur, ſcilicet vſum rationis habentes arbitrio confeſſoris, maſculi in quatuordecim, fœminæ in duodecim annis ætatis, niſi prudentia ſuppleat ætatem, niſi excuſentur aliqui, qui ob aliquod impedimentum communicare non poſſint quod ab eis auferri non poſſit ſine eorum culpa, vt excommunicationis, caſus reſeruati, &c. vel ob periculũ recidiui arbitrio Parochi, quibus differri poteſt communio, & in huiuſmodi caſibus, arbitrio prudentis.

Mares anno 14. & fœmina 12. debent cõmunicari.

Circa ordinem, vbi quis eſt promouendus ad ſacros ordines, edicta proponat in eccleſia an quis norit circa eũ impedimenta, & denunciet, ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 3. & videat an functiones in eccleſia exercuerint, in habitu, & tonſura inceſſerint, & literis operã dederint, iuxta cap. 11. ead. ſeſſ. & c. 17. & ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura, vt de iis veram Epiſcopo fidem facere poſſit, qui & aduertat, vt ordinandi in ſua eccleſia habeant debita requiſita, ſcilicet pro prima tonſura, ſeptem annos completos. c. in ſingulis. 77. diſt. c. fi. de temp. ord. in 6. & nati ſint ex legitimo matrimonio, niſi hoc caſu religionem ingrediantur. d. c. fin. in aliis tribus minoribus duodecim completos. d. c. in acolitatu, quatuordecim completos. d. c. vbi glo. pro ſubdiaconatu, vt attigerint vigeſimum ſecundum ætatis ſuæ annum, pro diaconatu vigeſimum tertium, pro presbyteratu vigeſimum quintum. cap. 12. ead. ſeſſ. 23.

Ordinandorum ætas & aliæ qualitates.

II. Requiritur pro prima tonſura, vt is ſit legitimè natus, ſecundò, norit rudimenta fidei, & neceſſaria ad ſalutem, tertiò, vt ſit confirmatus, & quartò, quòd ingrediatur hanc vitam non cauſa vitandi iudicij ſecularis, ſed vt debitũ Deo famulatum præſtet. c. 4. ead. ſeſſ. & carens prædictis eſſet irregularis. Nau. c. 27. nu. 205. quæ documẽto authentico Epiſcopus ſignificare debet. Vnde pro minoribus teſtimonium eſſe debet Parochi, de legitimo matrimonio, excerpto ex libro baptizandorũ, de functionib. ordinũ, de morib. habitu & tonſura, confeſſione & communione ſemel in menſe ſuſ-

ſeepta

ſcepta,vel aliàs,iuxta cuiuſque Epiſcopatus, conſtitutiones, & quòd is reuerentiam exhibeat presbyteris, & ſuperioribus,ac bonum exemplum det,& magiſtri,de exercitio literarum,& ſimul quòd adſit Doctrinæ Chriſtianæ docendæ, vel addiſcendæ, & congregationibus, quæ à ſacerdotibus fiunt,interſit;ex Conc.Trid.ſeſſ.23.c.4.5.11.& 17.qui ordines minores non ſimul, ſed per interſtitia temporum conferri debent, vt in eccleſia in qua aſcribi debent, illorum actus exerceant.c.6.11.ead.ſeſſ. & c.13.& 14. niſi ob bonũ eccleſiæ aliud Epiſcopo videatur.c.eiſdem. & 17.ead.ſeſſ.& ex Bulla Sixti V.de cler. malè prom.aliàs ordinatus non per interſtitia,remota Epiſcopi diſpenſatione, eſſet ſuſpenſus ab exequutione ordinis, & in eo miniſtrans eſſet irregularis.Nau. d.c.27.num.70.& licet ſacra congreg. decl.139.cenſeat nullum teneri ſeruire in eccleſia in qua non habet beneficium. & Abb.in c.authoritate.de inſtit.id intelligi poteſt,vt quotidie ibi ſeruire non teneatur,iniungi tamen poteſt ei,vt diebus feſtiuis ſaltem illi inſeruiat,ex Conc.Trid.ead. ſeſſ.c.6. licet conſultius eſſet vt prouentus erigerẽtur conferendi iis qui huiuſmodi functiones exercent.c.17.ead.ſeſſ.

Ordinandorum ſcientia.

Quo ad ſcientiam verò, requiritur vt prima tonſura initiandi norint competenter legere, & ſcribere, & fidei rudimenta,pro minoribus intelligant linguam Latinam. cap.4. & 11.ead.ſeſſ. Ad maiores promouendi in eccleſia, vt ſuprà ſunt publicandi.c.5.ead.ſeſſ. & fides trãſmittenda de eorum natalibus,ætate,& moribus,à fide dignis iis intellectis. c.5. ead. ſeſſ. qui & quarta feria ante ordinationem Epiſcopum adire debent,qui, aſcitis ſibi viris prudentibus, ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam,& fidem diligenter examinet,& inueſtiget.c.7.ead. ſeſſ.qui idcirco habeant bonum teſtimonium parochi,& in minoribus ordinibus probati,& literis,& inſtructi in iis quę ad ordinem exercendum pertinent,qui ſperent, Deo dante ſe cõtinere poſſe,& eccleſiis quibus aſcripti ſunt inſeruiant, & ſciant maximè decere vt ſaltem Dominicis diebus, & ſolemnibus,& cum altari miniſtrarint, ſacram communionem accipiant.cap.13. ead. ſeſſ. quorum omnium teſtimonium ad Epiſcopum Parochus tranſmittat, cum iis de quibus ſuprà, qui & ad ſubdiaconatum promoueri nõ debent, niſi cum patrimonio ſufficienti ad vitam ſuſtentandam, penſione,vel beneficio.c.2.ſeſſ.21.in Trident. Conc. de quo loco

loco ſuo egi, qui & non niſi poſt annum à ſuſceptione vltimi minoris ordinis, niſi aliud Epiſcopo videatur, ordinati debnt.cap.11.in fi.ſeſſ.23. qui & niſi poſt annum, ad alium ordinem promoueri non debent, niſi aliud Epiſcopo videatur. cap.13.& 14.ead.ſeſſ. qui & norint horas canonicas recitare, quorum omnium teſtimonium Parochus ad Epiſcopum tranſmittat; ad ſacerdotium verò promouendi per annum in diaconatu verſati ſint, niſi aliud ob bonum eccleſiæ Epiſcopo videatur, & apti ſint ad docendum populum ea quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, & apti ad ſacramenta adminiſtranda, & pietate præluceant, & vitæ integritate, qui & poſt Dominicis, & ſolemnibus diebus debent celebrare.cap.14.ead.ſeſſ. & dicitur annus in prædictis à temporibus Quadrageſimæ ad alia ſimilia, licèt ante duodecim menſes contingat, cum is ſit annus eccleſiaſticus, vt dicit Zerola in praxi ep. verbo. Ordo. niſi quis careret ætate legitima, quia ſic requiritur annus ſolaris. Staphil.de lieris gratiæ.fol. 128. nu. Zetrola loco cit.

Dominicis & ſolemnib. diebus debẽt celebrare ſacerdotes.

Cætera videnda in tract.Ordinis, præter ſuprà relata, vbi & retuli qui non poſſint ordinari, & tract.de Clericis.

Circa Matrimonium, obſeruet ſtatuta in Conc.Trid.ſeſſ. 24.c.1. vt ſcilicet in eccleſia intra Miſſarum ſolemnia tribus diebus feſtiuis tres proponantur denũciationes, vt qui ſciũt impedimenta, id denuncient, quibus peractis, ſi non apparet impedimentum, ipſe, vel alius ſacerdos de eius licentia, præſentibus duobus ſaltem teſtibus, matrimoniũ celebret, quos & in librum deferat, aliàs, ſi matrimonium ſine eius preſentia, vel alterius de eius licentia, & ſine teſtibus celebretur, irritũ eſt.d.c.monendo etiã ſponſos, vt ante benedictionem confiteantur, & communicent, & non cohabitent. d. c. eos benedicendo cum Miſſa ſacramentali, vt in Miſſali, cauendo etiam ne benedicat ſecundas nuptias, etiã ſi vnus tantùm ante fuerit benedictus.c.1.c.vir.de ſec.nupt. in quo loci conſuetudo ſeruetur, vt dicit Abb.in d.cap.vir.& ſi impedimentum apparet, vlterius non progrediatur, ſed Epiſcopo id denunciet. ex eod. Conc. c. 1.& 7. ne in gradu vetito inungantur, iuxta c.non debet. de conſang. aliàs ij excommunicationem incurrunt, & matrimonium eſt nullum. clem.1. de conſang.& affin.vel alias illegitimè, exteros, & vagos ad matrimonium non admittendo, niſi cum fide Epiſcopi eorum

tum ſigillo munita,quod publicationes emiſſæ ſint, & nullum ſubſit impedimentum,& re prius ad proprium Epiſcopum delata.cap. 7.cit. & etiam non celebret matrimonium pro muliere, cuius vir diu abſens fuerit, niſi habito certo nuntio de morte viri.c.2.de ſecun. nupt. Idem quoque ante denunciationes,in eccleſia ſi commodè fieri poteſt,interroget ſponſos ſeiunctim, an conſentiant liberè, vt denunciationes fiant,nec id contrahat,niſi vterque,verbis, vel ſignis apertis eidem matrimonio conſenſum præbeat,muliere per ſe reſpõdente,& non alio pro ea;qui & laboret, ne in ſecundis nuptiis cimbala,vel folubra pulſentur,dum ſecundæ nuptiæ contrahuntur, contra. cap. fin. de ſecun. nupt. populo etiam modeſtè matrimonij impedimenta notificando, cauens etiam ne tempore vetito matrimonium contrahat. contra.cap. 10. ead.ſeſſ. 24. qui, & caueat,vt ſupra, ne matrimonia clandeſtinè contrahantur, quod fit quando fiunt ſine præſentia Parochi,& teſtium, vel ſine publicationibus præmiſſis.d.c. 1.ſeſſ.24.& Epiſcopus debet declarare nullum matrimonium factum ſine præſentia Parochi, vel alterius ſacerdotis de licentia eiuſdem, vel ipſius Epiſcopi, vel ſine teſtibus, & Parochus in hoc dicitur is ſub cuius parochia contrahens domicilium habet principalius,& in maiori parte anni habitat, vnde vbi quis ciuitatem colit,& quandoque rus adit ad opera ruſtica videnda,*Matrimonium contractum à Parocho ruris nullum eſt*.Nau.de cland. deſpon.conſ.2.niſi ibi pro maiori tempore habitet,vt ibi dicit,valet tamen cõtractum à Parocho viri. Nau.de ſponſ.conſ.1. & 52. Si verò omiſſæ ſunt denunciationes ſine licentia ordinarij, dicitur clandeſtinum, ſed tenet. ex deciſ. 68. ſacræ congreg. ſed ſi impedimentum impediens, & dirimens detegatur, filij ſic nati erũt incapaces ſucceſſionis:vt dicit Abb. in c.cum inhibitio. de cland. deſpon. etiam ſi parentes ignorent impedimẽtum,qui tamen ſunt legitimi, quò ad ſucceſſionem aliorum, præſertim ſi matrimonium eſt contractum ſeruatis ſeruandis, & parentes ignorarunt impedimentum. Abb.ibi. Nau.cap.22.num.70. notab.3. Couar.de ſponſ.2.p.c.6.num. 12.verſ.2.Silu.Filij.§.9.verſ.2.poteſt verò Epiſcopus remittere vnam,vel duas,aut omnes denunciationes ex cauſa ſibi bene viſa,vt quia timeatur ne matrimonium malitiosè impediatur ſi fiant.d.c.1.ſeſſ.24.& decl.3.ſacræ congreg. modo ante conſummationem ſemel ſaltem denũcietur, locis prædictis,

dictis,vt & remitti possunt,si adest tempus,quo nuptiæ prohibentur,ex decl.15.sacræ congreg.vel si nobilis cum ignobili,diues cum paupere,senex cum adolescentula contrahat, vel alia ex causa iusta.Nau.cap. 22.num.70. notab.5.qui tamen Episcopus non potest dispensare, vt fiant diebus ferialibus,ex decl.15.sacr.congr.nec Parochus, sed solus Episcopus eas remittere potest.Nau.consi.1.de cland.desponſ.

Idem Parochus,etiam aduertat, quòd quando cõtrahentes sunt diuersarũ parochiarum, publicationes fieri debent in vtroque loco; ex decis.67. sacræ congr.Abb.in d.cap.cum inhibitio.nu.7.& si ij sint diuersarum diœcesum, debent pariter denunciationes fieri in ambabus parochiis, & curatus viri debet scripto significare Parocho mulieris, se emisisse denunciationes, & nullum impedimentum inuenisse; ex d. c.1. Conc.& decl. cit.congreg. & vlterius ordinarius viri significare debet ordinario mulieris legitimo documento, quòd vir est solutus omni vinculo matrimonij; ex c.7. cit. sess.24.quodq; publicationes emissæ sunt, nec impedimentum detectum,quo casu incõsulto proprio Episcopo matrimonium fieri non debet in vagantib.c.7.ead.sess. Abb.in d. c.cum inhibitio, nu.7. & vbi fides alterius ordinarij haberi non potest, sat erit probare per testes fide dignos sumptos per curiam Episcopalem,vbi matrimonium cõtrahitur, eos solutos esse ab omni vinculo matrimonij,vel impedimento canonico, præmissis tamen publicationibus vtroque in loco, & vbi aliqui de nouo habitant in parochia, inter vagos habentur, & proprius eorum Parochus erit in cuius parochia habitant tempore contractus matrimonij: ex decl.69. sacr.congr.& hæc testimonia diligenter custodiantur, vt & licentia Episcopi,qua remittit denunciationes.

Vbi verò,factis denunciationibus,detegitur impedimentum contrahendi, debet, vt supra; Parochus id significare Episcopo antequam contrahat, & sat est vnus testis ad impediendum matrimonium contrahendum, cum ibi agatur de peccato vitando.c.licet de testibus.c.præterea.2.de sponſ. Nau.c.22.nu.83. modo iuret se testificari, non odio,amore, vel commodo, secundò, quòd assignet gradus ab vtroque latere:tertiò,quòd id audierit à maioribus:quartò,quod viderit personas saltem in vltimo gradu:si verò deponeret de auditu,& non de visu,nisi alia indicia accedant,vel fama,nõ probat:fama verò per se non sufficit, vbi nullus gradus assignatur,

gnatur,& demum id relinquitur arbitrio iudicis.Couar. loco cit.n.11.qui,in dubio,inquirat an impedimentum probari possit, & supersedendum est à contractu si quid rationabile probetur,vel opponatur,donec id discutiatur. Abb.loco cit.& hic testis potest esse consanguineus, vt & in dispensatione probanda. Innoc. in cap. super eo. de testib.

Inuigilet etiam Parochus, vt supra, ne sponsi simul cohabitent, vel consummment ante contractum, aliter 11.puniri possunt pœna stupri. ex decle. 27. 58. & 75. sacr. congr.vbi tamen aliqui contraxerint clandestinè, & consommarunt, possunt, si nil obstet, sine dispensatione in faciem ecclesiæ contrahere ex decl. 35. sacr. cong. licet. 11.puniri, vt supra, possint. Couar. in 4. decret. 2.p.cap.6.ver.verum.& qui matrimonia promiserunt contrahere,moneri debent,primò,vt contrahant, secundò,etiam cogi possunt, nisi ex iusta causa recedant, à confessario,non tamen à iudice. Silua de benef. 1.p.q.7.Couar.in 4.decret.1.p.c. 4. vt & attendere debet Parochus ne vxorati sine iudicio ecclesiæ diuisi habitent.cap.3. de diuort.

Aduertat demum Parochus,quando opus est dispensatione in matrimoniis, vt sponsi narrent Papæ veritatem, aliàs dispensatio non valeret, si falsa causa exprimeretur, ex qua Papa moueretur ad dispensandum.Couar.de sponſ. 2. p.cap. 6 §.9.& 10.num.14.

Causa ob quas in gradibus prohibilis dispensetur.

Causæ verò admittuntur in contrahendo, si adsit dotis incompetentia, vel loci angustia, quia ibi sint omnes ferè consanguinei,vel affines,vel ob sedandas inimicitias,& discordias,vel si vir diues velit pauperem consanguineam ducere,dotem illi assignando,vt dicit Nau. c.22.nu.87.& sacr. cong.decl.53.In contracto verò dispẽsatur ob bonum pacis. c.2.de sponſ.vel si ex separatione oriretur scandalum.c.quia de consang. vel si orta sit proles. c. de gradibus 35 q.8.vel si mulier remaneret aliàs perpetuò diffamata, dummodo de nouo contrahatur.Nau.loco cit.nu.86.qui & conſ.5.de consang.dicit,non esse necesse exprimere Papę copulam sequutam,cum super incestu Episcopus possit dispensare. Tutius tamen est, vt exprimatur, & etiam si ideò sit consummatum, vt facilius dispensatio obtineatur. Couar. in 4.decret. 2.p.cap.6.§.10.nu.14.dicens aliter dispensationem non valere,in foro tamen conscientiæ sentirem cum Nau. talem dispensationẽ valere, hoc tacito, & eo magis si post supplica-

tionem

tionem ſignatam,copula eſſet ſequuta ; qui Parochus etiam non ſe immiſceat in coniugiis ineundis , niſi vbi aliqui in peccato morarentur,vel aliqua parentibus careat , quod tamen cautè,& probis viris adhibitis fiat , ne famæ ſuæ iacturam faciat , vel mali ſuſpitionem præbeat. Cætera ad hoc facientia,videantur ſupra, & latius in tract. meo de Sacram. Matrim.

Quæ ſint cauenda in celebratione miſſæ.

Circa Miſſam,caueat ne celebret ante autoram , vel poſt meridiem notabiliter , vel ne omittat Miſſam diei ob votiuam,niſi ex cauſa.cap.2.de celeb. Miſſ. & minus quòd celebret abſque eo quòd conficiat , quod eſt grauiſſimum.c.de homine.eod.vel ad perdendum aliquem, quod eſt immane crimen , vt habetur tract.de Miſſa , vel in peccato mortali. ſeſſ.13.cap.7.in Trid. Conc. de Sacr.Euchar. vel ne celebret ſine lumine,vel cum pane fermentato , non ieiunus , vel in vaſi ligneo.cap.fi.eod.vel ne apponat plus de aqua,quàm de vino.cap.pernicioſus eod. vel, vbi plures celebrat Miſſas in die Natiuitatis Domini,ne ſumat purificationem,niſi in vltima,aliter non eſſet ieiunus.cap.ex parte.eod.nec ſine Miſſali,nec extra eccleſiam.ſeſſ.22.in Tr.Conc.de celeb. Miſſæ. Poteſt tamen, & debet Epiſcopus dare licentiam alicui nobili Marchioni , & huiuſmodi , vt poſſit facere celebrari in oratorio conſtructo in aula ſui Palatij in loco honeſto , occluſo,& conſtructo vt decet, & ad diuinum tantum cultum dicato,ob neceſſitatem ſenij, vel infirmitatis, aut aliam neceſſitatem:ex decl,c.82.92.& 230.ſac.congreg.cum clauſula tamen ſine præiudicio eccleſiæ parochialis , quò ad ſacramentorum adminiſtrationem , & alia de quibus ſupra , ex deciſ.98.ſacræ congreg.

Id etiam aduertendo , quòd qui ſuſcipit onus celebrandi in certo loco , non ſatisfacit celebrando alibi Nau. de hor. can.cap.5.num.12. niſi de licentia Epiſcopi , vel conducentis,& Abb. in cap.fraternitatem.num.4.de ſepult.dicit,Miſſam plus prodeſſe animæ ſi celebretur vbi ſepultum eſt corpus eius,quàm alibi, quod tamen neſcio , vt verum ſit , niſi fortè ob maiorem deuotionem ibi adhibitam à celebrante ex operè operantis,& conatum. Id præterea aduertendo , vt Miſſa conueniat officio , & qui ſuſcipit onus celebrandi de Spiritu ſancto, &c. debet id implere : poteſt etiam legatum inſtitui,vt Miſſa quotidiè celebretur de Beata Virgine.Abb. in c.ſignificaſtinum.4. de præb. quod tamen onus Epiſcopus

pus debet commutare, cum non deceat, vt talis Missa celebretur in die Natalis Domini. Abb. ibi nu. 3. *Certus etiam numerus candelarum, & Missarum*, ex Conc. Trid. sess. 22. de obs. & euit. & exactiones pro Missis nouis vetantur, non vetando tamen tertium, septimum, & trigesimum, tertium in memoriam Domini, qui triduo resurrexit, vt inquit sanctus Clem. lib. 6. constit. Apost. c. 48. dicens, peragatur dies tertius mortuorum in psalmis, & lectionibus, & orationibus, propter eum, qui tertia die resurrexit; & septimum, cum is dies sit simbolum futuræ quietis, vt inquit August. lib. 5. quæst. super Gen. ad fin. vt & trigesimum pro defunctis celebrari hortatur sanctus Ephrem in suo testamento, & Anniuersarium. sanctus Clem. lib. 6. d. cap. 48. Tert. lib. de Monogamia. quia ignoratur qualiter eorum causa habeatur in alia vita, vt inquit Fortun. lib. 3. de eccles. offic. cap. 44. vt & Missæ triginta dierum continuatæ probantur, vt inquit Hildeb. tract. de ordin. hæremit. potest verò Episcopus minuere numerũ Missarum, si relictum sat non sit illi oneri Conc. Trident. sess. 25. cap. 4. ita vt sacerdos habeat vnde viuat, & vbi magnus numerus Missarum celebratur ex voto, alij sacerdotes aduocandi, qui ei oneri satisfaciant, & de illis eleemosynis participent, ex decl. 4. sacr. congreg. In cæteris videnda, quæ dixi tract. de Missa, & operam det, vt omnes ei audiendæ Dominicis, & festiuis diebus ex præcepto, vel consuetudine, intersint. cap. Missas de consec. dist. 1. nisi qui ab hoc excusentur, vt infirmi, quíve aliàs domo exire non possunt, vt custodes arcium, seruientes infirmis, qui sine periculo infirmos dimittere non possunt, & nutrices infantes, vel si timor subsit, ne tunc domus relicta derelicta expiletur, vel magna iactura sit subeunda, si audiatur, vel si graui inimicitia quis prematur, vel si aliàs domo exire non potest, vt honorem seruet, vt mulier carens calceis, virgo, vbi mos est non exeundi, qui tamen est ab Episcopis, si fieri potest, auferendus, vel ex aliis causis iustis, de quibus tract. de Missa, cap. vlt.

Episcopus potest minuere numerũ Missarũ fundatarum si non sufficiẽs eleemosyna ad alendum celebrantem.

Circa extremã vnctionem, curet eam administrare, dum sensus vigent, quæ & ministrari debet iis qui decimum tantum annum attigerint.

XIII. Tenetur habere transumptum Bullæ Cœnæ Domini, & illud, Episcopo mãdante, populo denũciare & casus Episcopales, quos populo honestè explicet, cum excommu-

Quos libros habere debet Paroch.

nicationibus, & interdictis, in quæ populus frequentius incurrit; qui & habeat libros neceſſarios, vt Miſſale, & Breuiarium reformatum. Indicem librorũ prohibitorum, Bibliam ſacram, Cathechiſmum Romanum, Concilium Tridentinum, Conſtitutiones diœceſanas, & prouinciales, Rituale ſacramentorum, Calendarium, Sacerdotale, Graduale, Antiphonarium, Pſalteria, &c. Sermones Granatæ, Oſorij, Diez Stapletoni, S. Vincentij, & alios pro eius captu, Summas probatas, maximè Nauarræ, Sylueſtri, Gregorij de Valentia, & noſtros libros, ſi placet, ac alios vtiles, maximè de rebus ſpiritualib. agentes, quorũ nũc, Dei beneficio, ingens eſt copia.

Idem quoque quinque libros initio poſſeſſionis beneficij adeptæ, confici curet: *In quorum primo* ſtatum animarum conſcribat, deſcribendo per ſe, adhibito ſecum vno, vel duobus probis viris patochiæ, omnem parochiam luſtrando, ſingulas domus per vicos diſtributas, hoc ordine, primo notando nomen patris familias, eius profeſſionem, vel artem, ætatem, & an confirmatus ſit, & ſacram communionem ſuſcipiat, tum eius vxorem, filios, ſeruos, adhibitio iis qui confirmati ſunt, hoc caractere K, & iis qui ſacram communionem percipiunt C, in eius margine, & ſpatio quatuor digitorum ab vna domo ad aliam relicto, vt naſcentes in ea notet, & duorum vel trium foliorum à vico ad vicum, vt nouiter aduenientes conſcribat, ſic.

In Vico Nuncupato N.

Dominus Petrus N. nobilis, vel faber lignarius annorum quadraginta.

Domina Martha eius vxor, annorum viginti octo.

Paulus filius, annorum quindecim.

Martinus N. famulus, annorum vigintiquinque.

Anna N. famula, annorum triginta.

Et ſi quis confirmatus non ſit, non ponatur litera K, & ſi communionem non ſuſcepit, non adjiciatur litera C.

Et hic liber, ſi non ſingulis annis, triennio ſaltem vnoquoque, reficiatur.

In ſecundo libro conſcribat baptizatos, cum nomine eorum patris, & matris, & ſuſcipientes, & in calce eius, ab Epiſcopo confirmatos.

In tertio notet matrimonia, in quibus libris eum ordinem ſeruet, quem tradidi in libro Sacramentorum, ſub Sacramento Baptiſmi, Confirmationis, & Matrimonij.

In

In quarto notet bona mobilia, & immobilia ecclesiæ, notando singulas domos, & agros cum eorum finibus, & liuella, & mobilia domus, & ecclesiasticam suppellectilem, & quæ ipse illuc vltrius attulit, vel confecit, notando etiam vsurpationes bonorum ecclesiæ, & qui ij sint, & huius libri exemplar deferat ad archiuium Episcopale.

In quinto notet parochianos cum scandalo viuentes, scilicet hæreticos, vel de hæresi suspectos, sortilegos, superstitiosos, excommunicatos, interdictos, inconfessos, blasphemos, concubinarios, meretrices, lusores publicos, dierum festorum, & Quadragesimæ violatores, vsurarios coniuges disiunctos, discordes, quos, monitis, amicorum via, vel potentium ad bonam frugem reducere curet; & è regione libri notet an sint emendati, & incorrigibiles Episcopo denunciando. In altera eius parte conscribat singulos paupères parochiæ, quibus pro ecclesiæ opibus frequenter, maximè in Natali Domini, Paschate, & Ecclesiæ festo subueniat, & curet, vt à locis piis, & diuitibus eisdem subueniatur. In tertia verò eius parte morientes cõscribat die, mense, & anno notato, pro quibus sacrificium Deo offerat, & in statu animarum deleat, vel addat signum crucis in margine, sic.

Ex his libris, eum qui cõtinet statum animarum, & quartum, & hunc postremum domi sub clauibus fideliter custodiat, alios ibi quoque, vel in sacrario sub clauibus, ita vt ab aliquo surripi non possint, quorum etiam, secundi scilicet & tertij; exemplar ad Episcopum deferat.

XIIII. Tenetur Dominicis diebus, populo enunciare dies ieiuniorum, qui sunt omnes dies Quadragesimæ, Dominicis diebus exceptis, Quatuor anni tẽpora, vigiliæ sancti Matthiæ, Pentecostes, Natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ, sanctorum Petri, & Pauli, sancti Iacobi Apostoli, sancti Laurentij, Assumptionis Beatæ Virginis, sancti Bartholomæi Apostoli, sancti Simonis, & Iudæ, omniũm sanctorum, sancti Andreæ Apostoli, sancti Thomæ Apostoli, & Natiuitatis Domini, & quæ præterea voto receptæ sunt. cap. consilium de obs. ieiun. sic tamen, vt vbi festum cadit feria secunda, sabbato præcedenti ieiunetur. cap. 1. de obs. ieiun. monendo omnes teneri iis diebus ieiunare, nisi infirmitas, minor vel grauis ætas, excuset, vel paupertas, vt nisi frustratim quis panem inueniat, nec illi adsit copia integrum prandium sumendi, secus si corpus multum non fatigent, vt in

Quibus diebus sit ieiunandum.

Qui obligentur ad ieiunium & qui excusentur.

sutoribus, pictoribus, &c. vt & excusantur pia opera exercentes, si cum iis ieiunare non possunt, vt concionantes, legentes, audientes confessiones ex officio, vel necessitas lac infantibus præbẽdi, vel vteri repletio, aut labor, vel peregrinatio necessaria, ob quæ non sufficiant vires ad ieiunãdum, & huiusmodi, de quibus tract. de Ieiunio habetur, & quòd semel tantum in die circa meridiem cibum sumere debent, nisi pro graui debilitate, vel siti vrgenti, aliquid minimum in vesperi sit sumendum pro potus stramento, iis diebus abstinendo à carnibus; ac ouis, & lacticiniis etiam extra Quadragesimam, vbi priuilegium, vel cõsuetudo in contrarium non extat, circa oua etiam, nisi ob infirmitatẽ aliud faciendum sit, de licentia tamen Medici, & Vicarij Episcopi, aut alterius ad id ab Episcopo delegati scriptis exarata. *Et pari modo*, vt dies festiuos colant, cap. 12. sess. 25. de Regul. qui sunt, Natiuitas, Circunciſio, Epiphania, Resurrectio, cũ duobus sequentibus, & Ascensio Domini, Pentecostes, cum duobus sequentibus, dies Dominici omnes, Assumptio, Natiuitas, Purificatio, & Annunciatio Beatæ Virginis. Dies festiui duodecim Apostolorum, Inuentio sanctæ Crucis, Natiuitas S. Ioannis Baptistæ, S. Laurentij, S. Michaëlis, S. Martini, sancti Stephani prothomartyris, sanctorum Innocentium, solemnitas sanctissimi corporis Christi, festũ omnium sanctorum, ac patroni loci, & dedicationis ecclesiæ. c. pronunciandum. de consecr. dist. 3. & qui præterea voto, vel consuetudine loci sunt introducti, quibus diebus quisque tenetur sub mortali abstinere ab operibus seruilibus, nisi in casibus necessariis, de quibus supra tract. de statu Episc. c. 7. sub num. 36. ver. edictum ad dierum festorum obseruationes, & Missam saltem audire, quòd curet vt præstetur ab iis quoque qui pecora custodiunt, qui nec alienas fruges, lædant, & vitentur ea quæ prohibentur in Concil. Trid. de inuocat. & vener. §. illud. nisi infirmitas, pietas, necessitásve à sacro audiendo excuset, modo quo habetur sub cap. de Sabbati sanctif. vt & necessitas, modicitas, pietas, excusat, à trãsgressione festi, modo quo d. tr. habetur.

In reliquiarũ veneratione ostensione & imaginum cultu

XV. In reliquiarum veneratione, abstinere tenetur ab omni turpi quæstu, & superstitione. sess. 25. in Trid. Concil. decret. de inuocat. cum fine Papæ authoritate non liceat nouas reliquias, vel corpus, vt sanctum, venerari. cap. 1. in fi. de reliq. eas etiam extra capsas non ostendendo. d. c. fi. nec

cuiquam

cuiquam eas vendendo, vel donando, ex Bulla Gregorij XIII. 15. Februa. 1583. Pro prouincia Mediolanensi; nec eas transferendo de loco ad locum sine licentia Episcopi. c. corpora. de consecr. dist. 1. nec nouum miraculum introducendo, aut extra morem imagines ornando, & vbi quid nouum apparuerit Episcopum consulat, & in grauioribus Apostolica sedes consulatur, vbi quid inusitatum induci velit, ex d. decret. Conc. Trid. sess. 25. de reliq. sanct. vt & sacræ imagines lasciuè pingi non debent; *Qui Parochus* etiam Indulgentias non publicet, nisi ab Episcopo probatas. Conc. Trid. sess. 21. de refor. cap. 9. nec iis ad quæstum vtatur. d. cap. & sess. 25. decr. de Indulg. nec Indulgentiæ cum manibus adiutricibus publicentur, ex Bulla 33. Pij V. incip. Et si Dominici.

quæ seruanda & cauenda.

XVI. Tenetur corrigere peccatores, tum publicè, tum priuatim magis quàm quilibet alius, & obuiare ne peccetur, arguendo etiam publicè in plateis peccantes, & ludentes, & chorizantes, si ibi apertè peccatum mortale committatur, vel subsit periculum ne incurratur, & periculum sit in mora. Leuit. 19. c. admonet. sess. 24. in Trid. Conc. etiam si nil prosit peccantibus talis correctio, cum ad id ex officio teneatur, modo prosit aliis is actus, & abusus tollendo qui habentur in conuenticulis stabulorum, ludis, & huiusmodi actibus, maximè vbi iuuenes & puellæ conueniũt, vbi sæpè impudici tactus, & inde actus, occurrunt, vt & vetare debet colloquia inter iuuenes, & puellas inita, & munera, etiam super specie futuri matrimonij, cum id non liceat tunc, & sub ea specie puellas decipi sæpè experientia comperiatur. Incorrigibiles Episcopo denunciando, obseruando in hoc latè tradita supra de statu Epis. cap. 7. sub num. 3. vt & curare, vt in parochia introducatur societas nominis Iesu, ad tollendas blasphemias, & ad tollendos alios abusus, de quibus, de quibus dixi d. cap. 7. & sanctissimi corporis Christi, & sanctissimi Rosarij ob Indulgentias, opera charitatis, & frequentiam sacramentorum ac Doctrinæ Christianæ; qui & curet tollere abusus in processionibus habitos, vel Episcopo denũciet, qui & curet ne sacræ imagines, ipso, vel Episcopo inconsulto, pingantur, ne quid indecorum apponatur, monens populum, vt hæreticos sancto officio denunciet, ex Bulla Sixti V. contra Astrol. & iis quæ dixi tract. de Hæresi, ex cõmuni sententia Doctorum, & ne aliquis sacra scriptura

Pastor ad ouium correctionem tenetur.

abutatur ad vana ſcurrilia, detractiones, ſuperſtitiones, & huiuſmodi, ſub pœna graui ab Epiſcopis infligenda ex Conc. Trid. ſeſſ. 4. decr. de edit. & vſu ſacr. libr & inquirat de dictis, & factis eorũ qui veniunt ex partibus hæreticorum, quo & ſine licentia ſancti officij adire non licet, ex edictis eiuſdem in his regionibus, & ſi quid nota dignum conſpexerit, Epiſcopo id denuncier, vt habetur in Conc. I. Mediol. tit. de iis quæ ad fidem tuendam, & alia peragendo, de quibus dixi tract. de ſtatu Epiſc. c. 6. & 7. & ſupra de Prælatis in communi, & ob id inuigilando, vt norit vitam ſubditorum, & an aliqui cum periculo peccati ſimul dormiant, vt eos emendet, abſque tamen exactione iuramenti. cap. 1. §. ſanè. de cenſibus in 6. idque à vicinis viris probatæ vitæ, in apertis tamen, non omnino occultis, vel conficiendo ſtatum animarum, aut dum inuiſit infirmos, quod aſſiduè facere debet, aduertendo præſertim an adſint inconfeſſi, excommunicati, interdicti, hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi, ſuperſtitionibus operam dantes, vſurarij publici, luſores, concubinarij, coniugati diuiſim viuentes ſine eccleſiæ iudicio, diſſidẽtes, & huiuſmodi, quos in aliquo libro, vt ſupra, apud ſe extante ſecreto deſcripto, orationibus monitis, amicorum ope, minis, & aliis viis ad bonam frugem diligentiſſimè reducere conetur, & incorrigibiles demum Epiſcopo denunciet, vt ſic propriam conſcientiam exoneret, à monitionibus tamen ob id non ceſſando, & Epiſcopo mandante, cõtra eos cenſuras iuxta iuris formam promulgando, vt dicit Ant. Pag. 1. in eius ſumma, in ſtatu curatorum.

XVII. Tenetur obedire Epiſcopi mandatis, tum quia ſe habet ad eum, vt manualis reſpectu architecti, Epiſcopus ſi quidem eſt vt architectus, qui diſponere habet quomodo ædificium ſpirituale ſit conſtruendum, & Parochus, vt manualis ea executioni mandare debet: vt inquit D. Thom. quolib. 1. art. 14. tum quia id ei præcipitur in cap. ſi quis. de maio. & obed. Vnde debet eius conſtitutiones, & decreta euulgare, & obſeruare, & adire ſynodum diœceſanam, ſi habetur ſeſſ. 24. c. 2. Conc. Trid. & ibi in prima ſynodo, Papæ obedientiam ſpondere, decreta Concilij ſemper recipere, hæreſes deteſtari, fideique profeſſionem emittendo. ſeſſ. 25. c. 2. §. cæteri. Conc. Trid. & denique omnia iuſta Epiſcopi ſtatuta executioni mandet, ex prædictis. & cap. qui reſiſtit. 11. q. 3. etiam aliquos publicando excommunicatos, vt ſupra,

pra, si id mandet, iuris tamen forma seruata.

Et hæc omnia Parochus, nisi legitimè impeditus, tenetur, vt plurimum, sub mortali, vt arbitror, præstare.

Tertium sit dictum. Vt Parochus rectius, & perfectius, ac laudabilius munus suum exequatur, sicut consilia, & virtutes supra præcepta addunt perfectionem, & dona Spiritus sancti, supra virtutes, sic pastor magna præditus charitate, Dei gloria, & animarum salute accensus, infrascripta obseruare debebit, vt ad maiora præstanda, pro Dei gloria consurgat, quorum tamen aliqua sunt etiam præcepta ei; 24 *Parochus quæ vlterius præstare debeat saltem ex consilio.*

I. Vt eam rectam intentionem induat se, de qua dixi de statu Episc. c. 7. nu. 6. ea considerando, & obseruando, quę ibi dicuntur. num. 1. & 5. cum seq. ferè per tot. id caput 7. & hoc tract. 6. notab. & de Prælat. in gen. §. 2.

II. Ecclesiam custodiendo, & sacramenta, ac ea ministrando eo cultu, & reuerentia, de qua ibi habetur, & cap. 6. de statu Episc. sub num. 31. & latius in tract. de Missa, & Sacramen. per tot. & maximè ad finem cuiuslibet.

III. Sanctum sui exemplum præbere debet, iuxta tradita de statu Episc. c. 4. & 7. nu. 8.

IIII. Curare debet, vt in ecclesia sancta conuersatio existat, & mundè, ac ornatè seruetur, ac eius immunitas custodiatur, iuxta tradita. d. c. 7. nu. 14. & c. 6. num. 24. & latius tract. de Missa, sub c. de reueren. in ecclesia conu. & c. de immun. eccl. cum aliis.

V. Vt diuina officia piè, & deuotè recitentur, supplicationes religiosè obeantur, abusus tollendo, si qui in iis obeundis irrepserint, vel eas, ad breuius iter redigendo, si ei deuotio adsit, nec ei rei aliter succurri possit, Episcopo tamen consulto; & curando, vt pueri in Ecclesia Doctrinam Christianam ritè edoceantur, modo vt habetur. d. cap. 7. num. 15. 16. & 20. & sacræ reliquiæ piè exponantur, & Indulgentiæ publicentur, & suscipiantur, iuxta dicta. d. cap. 6. num. 24. cap. 7. num. 21. & d. tract. de Missa. cap. de eccl. curans, vt ter in die pulsetur salutatio Angelica, & vt oratio vespertina introducatur, iuxta ea quæ habentur d. cap. 7. num. 22. curans, vt dum pulsatur, pateat quilibet familias simul cum tota eius familia Litanias piè recitet, cum Psalm. *Miserere*, vel coronam, si legere ignorant, & easdem post vesperas, maximè in æstate; & diebus festialibus post vicesimamtertiam horam, ictibus

campanæ pulſatis, clero, & populo conuocato deuotè recitet in eccleſia,& quandoque ipſe in eo actu piũ ad populum ſermonem habeat; qui & in confeſſionibus audiendis, & prædicatione,obſeruet ea quæ habentur.d.c.6.nu.35. & d. c. 7.nu. 18.& 24.& latius d.tract. de Miſſa ad fin. qui & curet, vt numeroſus clericorum conuentus habeatur, & inſtitui, atque ordinari curet,vt habetur.d.c.7.nu.26.& 27.& vt cõgregationes ſacerdotales habeantur,iuxta tradita d.c. 7.nu. 28.vt & confraternitates,hoſpitalia,& pia loca introducantur,quæ præſtent ea quæ habentur.d c. 6.num.15.& 36. vt & prima die Lunæ menſis non impedita,& aliàs ſæpè, pro defunctis piè Miſſam celebret,& defunctos piæ ſepulturę,iuxta proprium Rituale tradat.

Qui & curet, vt praui mores corrigantur, ea diligenter obſeruando circa correctionem,curam,& monitiones, quæ habentur d.c.6.nu.19.& 37.& c.7.nu. 2.3.4. & 36. cum ſeq. qui & ſimul cum aliis Parochis, & clero ſæpè conueniat ad caſus conſcientiæ enodandos, & ad curam ſpectantia conferendum,& in die ſolemni ſuæ eccleſiæ, eccleſiã diligenter ornet,& curet, vt adſint multi ſacerdotes qui celebrent, & confeſſiones audiant,ſic tamen, vt non dimittant propriam eccleſiam ſine Miſſa diebus feſtiuis.

Quanta debet eſſe Parochi cura erga infirmos.

Qui demum,ante omnia,circa infirmos inuigilet,eos ſedulo viſitando ſacramenta illis debito tempore quãprimum adminiſtrando,& illos hortando ad infirmitatem patienter ferendam Dei amore in expiationem peccatorum eorum, modo quo dixi cap.de Patientia.lib.de Inſtit.ciu.qui & ſi in egeſtate poſiti ſint,eis pro viribus opem ferat, vel curet, vt ab aliis diuitibus,& piis viris id præſtetur, curans quoque vt de medicorum, & medicinarum auxilio eis prouideatur, in eorum teſtamentis condendis ſe non immiſcendo,niſi ad exonerandam quandoque eorum conſcientiam, cauens ne eccleſiæ ſuæ ſibíve minus aliquid ab iis relinqui, præter ſtatarum precum,& Miſſarum celebrationes, curet, iiſque piè aſſiſtendo,audito à Medicis,qui infirmum poſt tertiũ diem, niſi confeſſus ſit,inuiſere non poſſunt,ex Bulla Pij V. incip. *Super gregem*, nec eis præbere medicamenta animæ noxia. cap. cum infirmitas. de pœnit. & remiſſ. eum morti proximum eſſe; & vt aptius officium ſuum exequatur, vbi Medicorum copia non adeſt,initio morbi Parochus audiat infirmi confeſſionem,iuxta c.cũ infirmitas.de pœnit.& remiſ.

Poſt 3. diem medicus ægrum non confeſſum viſitare non debet.

& Bul

& Bullam Pij V. *Qui & vt aliqua ratione norit quando ſanctiſſimum ſacramentum Viatici ei miniſtrare debeat*, hæc ſigna, & notas grauis morbi, & periculo referti, quo caſu id eſt miniſtrandum, obſeruare poterit: vbi ſcilicet æger iacet ſupinus porrectis manibus, & cruribus, ſi nocturna vigilia premitur, licèt in die dormiat, quo peior eſt ſomnus, qui inter quartam horam, & noctem, quam qui mane contigit, peſſimum verò ſi ſomnus die vel nocte non capitur: vt & malum eſt ſignũ ſomnum vltra debitum vrgeri, & magis ſi die, ac nocte continuat. Malum eſt etiam ſignum ſæpè, & valdè ſpirare, à ſexto die horreſcere, pus expuere, vix excreare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbũ, brachia, & crura iactare, ſine voluntate lachrymari, habere humorem glutinoſum, dentibus hærentem, cutem circa vmbilicum, & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenſa, & magis ſi à dextera parte ſint, & ſi venæ ibi valdè agitantur; & ſi nimis citò emacreſcit, & caput, manus, & pedes calidos habet, ventre, & lateribus frigentibus, vel frigidas extremas partes in acuto morbo, vel ſi poſt ſudorem horreſcit, vel poſt vomitum ſingultum patitur, vel ſi ei rubent oculi, vel cibum faſtidit poſt eius deſiderium, vel ſi multum ſudet, maximeq; frigido ſudore, quíque ſudores non habet per totum corpus æquales, & qui febrem non finiant, vel ſi habet febrem quæ quotidie eodem tempore rediit, vel pares acceſſiones habet, nec tertio die leuetur, vel quæ continuet, & per acceſſiones increſcat, & per diſceſſiones tantum molliatur, nec vnquam integrum corpus dimittat: & ſi non leuetur febris, ſed æquè cõcitata continuet, vel ſi timet ex ſomno, vel in prima febre mentem omnino turbatam habet, vel membrum aliquod reſolutũ, vt & vomitus ſinceræ pituitæ, vel bilis eſt periculoſus, & magis ſi viridis, vel niger eſt, vt eſt mala vrina, in qua ſubſidunt ſubrubra, vel liuida, & peior in qua ſunt fila quædam tenuia, & alba, & peior ſi nubeculas repræſentat, vt ex furfuribus factas, vt & diluta eſt vitioſa; vt & mala eſt aluus ex toto ſuppreſſa, vt & fluens inter febrem, ſi quod deſcendit eſt perliquidum, aut albidum, pallidum, vel ſpumans, vel poſt longas febres ſincerum.

Communia mortis indicia in ægro.

Is etiam obſeruare debet mortis indicia futura, quo caſu extrema vnctio non eſt procraſtinanda, quæ ſunt in febre continua, nares acutæ, & reflexæ, collapſa tempora, oculi

Alia eáque certiora mortis proxima in ægro signa.

concaui,& reflexi,aures frigidæ,& languidæ, & imis partibus leniter versæ,cutis circa frontem dura, & intenta, color niger,vel perpallidus si non videt,vel audit. Hipp. apph.73. si oculi lumen refugiunt,& illachrymant, & quæ in iis alba esse debent, rubescunt,& in iis venulæ apparent, & pituita in iis innatans angulis hæret, & alter ex iis minor est, vel valdè ij subsederunt, vel facti tumidiores,& si palpebrę pallent, qui pallor nares, & labra decoloret, & si labra,nares, oculi, palpebræ,& supercilia, aliáue ex his peruertuntur,& si is ob imbecillitatem non audit, vel non videt, & si æger supinus cubat,& genua ei contracta sunt, & inde deorsum ad pedes dilabitur; & si brachia, & pedes nudat, & ea inæqualiter dispergit, nec iis calor subest, vel si hiat,vel assiduè dormit, vel si mentis suæ non extans, dentibus stridet; si vngues ei sint,& digiti pallidi, spiritus frigidus,vel si manibus,in morbo,in veste floccos legit, vel fimbrias diducit, vel in pariete minuta eminentia capit; vel si dolores circa coxas,& inferiores partes oriantur, & ad viscera transeunt, & citò definunt mortem adesse testantur,vel si quis sine vllo tremore febricitans, subitò strangulatur, & deuorare saliuam suam nō potest;vel si ei in eodem febris, & corporis habitu cervix conuertitur, & deuorare nil possit; vel si cui, febre non quiescente,exterior pars friget, interior sic calet, vt etiam sitim faciat, vel si febre non quiescente, delirio, & spirandi difficultate vexatur; vel si sudor frigidus in acuta febre est,vel vomitus varius,& multorum colorum, & maximè si malus in eo odor est; vel si sanguinem in febre vomuit;vel si vrina nigra,crassi, & mali odoris est in viris, & mulieribus, in pueris si tenuis, & diluta est; si alicui excrementum liquidum,nigrum,pallidum, vel pingue est,& magna fœditas oris accessit,vt latè probat Hippocr.in Prognosticorum lib.in princ.& Cornelius Celsus de re Medica. lib. 2.c.4.& 6.id tamen aduertens Parochus diligenter, vt prius præueniat quàm præueniatur,& sacramenta ministret dum adhuc sensus infirmi integri sunt, & optimè omnia intelligit,modo mortis periculum subsit;vt sic dæmonum insidiis, *qui calcaneo nostro insidiatur.* Gen.3. cum Dei adiutorio superatis,in Domino moriantur,eos hortando vt velint alacri animo mortem suscipere, vt ad Deum omnium finem accedant,& orationibus ac bonis operibus, piis locis relictis, quatenus propria eis suadet conscientia, ne sic cognatis id

aufe

auferatur, niſi ex rationabili cauſa,& huiuſmodi, ſe ad Aduentum Domini præparare dignè ſuſcipiendum, iuxta Amos 4. *Præparare in occurſum Domini Dei tui, hortando illum, vt relicta pia poſt peccata confeſſa diſponat*, vt dicit Nau.in Man.c.26.num.36.& 37. arcendo inde perſonas illas, quæ infirmo peccati affectum excitare poſſunt,vt alearum ſocios, prauas conuerſationes, atroces inimicos, & huiuſmodi, ſolando grauibus doloribus afflictos,qui quandoque in deſperationem adducunt, cogitando,quòd parum dolor durabit, & gaudium in æternum manebit. Eſ.54. & *quòd in paucis vexati in multis bene diſponentur*. Sapien.3. & quòd mortis occurſum nulli vitare licet.1.Reg.14.*& omnes morimur,& quaſi aquæ dilabimur*, & quòd conqueri de morte nil aliud eſt quàm conqueri, quòd nati ſimus, & nos hic aduenas poſitos eſſe,ac vitam à Deo mutuò accepiſſe,vt eandem illi cum repetierit libenter reſtituamus, qui nos potioribus bonis in cœleſtibus cumulabit, conſiderando patientiam Chriſti, qui peccatum non fecit, & tamen tot dolores & mala ſuſtinuit.Hebr. 12. *Recogitate eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem, ac ſanctorum tormenta, propinquos Deo commendando, qui lilia agri paſcit.* Eoſdem etiam iuuando contra dæmonum inſultus, qui nituntur auertere à fide, eos humilitate vincendo, nec cum illis tunc diſputando, ſed humiliter proteſtando ſe velle in fide eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus, mori, & ſi quid dixerint morbi furore, vel dæmonum ſuggeſtione, quòd ei aduerſetur, ſe proteſtari non intendere illi ſuggeſtioni conſentire, ſed velle in fide catholica mori, ſymbolum recitando, & ad mentem reducendo,ſine fide impoſſibile eſſe placere Deo. Marc. vlt.Ioan.11.2. Timoth.2. *Si dæmon tentat de deſperatione, reducatur ad memoriam infirmi, Dei miſericordia, qui vult omnes ſaluos fieri.* Sap.1. Ezech.18. & creauit hominem,vt ſummum bonum poſſideret, nec lætatur in malo ſuorum, & quod amore noſtro non timuit mortem obire, oſtendendo ei imaginem Crucifixi,& humiliter deoſculandam tradendo. Si dæmon tentet de præſumptione proponenda ſunt ea quę ad humilitatem inducunt, videlicet *omne bonum deſuper eſſe.* 3. Corinth. 3. *non eſſe nos ſufficientes aliquid boni à nobis cogitare, ſed authori omnium, & primæ cauſæ omne bonum tribuendum, non eſſe condignas paſſiones huius temporis*

Qui arcendi ſint à viſitatione moribundorum.

Quomodo cõſolãdi ſint moribundi.

poris ad futuram gloriam. Iac. 1. & ob id remunerationē à ſola Dei pietate, licèt nō ſine concurſu operum noſtrorum, expectandam, & illi gratias agendo, quod vites dederit ad bona agēdum, eáque illi vt tributa ſeruitutis noſtrę tribuendo, vt ſic à proprio ad Dei amorem infirmus transferatur, tunc enim quàm maximè æget infirmus in Deū toto mentis affectu tendere, vt prius quaſi eū teneat per dilectionem, quam ei poſt per fruitionem, & gloriam, ipſius gratia, fœliciſſimè iungatur, & ob id cùm de tota hominis ſalute tunc cauſa agatur, conſurgat fides, tripudiet ſpes, & charitas tum infirmi, tum paſtoris extollatur, vt de hoſte teterrimo felix, Deo præſtante, victoria reportetur, & ob id humiliter, & toto mentis affectu, & lachrymis effluentibus, pius paſtor Deum exoret pro anima agonizātis, vt ei Deus miſereatur, dæmonis inſidias auertat, & ad felicia Paradiſi paſcua illum deducat, eum frequenter abſoluendo à peccatis ſi aliqua culpa ſe inquinatum vereatur, interrogando, an aliquid alicui debeat, quod præſentibus teſtibus ſcribat, vt ſic reſtitutio fieri poſſit, ſi id prius non præſtitit, vt par eſt, & eum hortando, vt omnibus offenſoribus ex Dei amore pareat, ſtatas preces recitando, eidem ſuadendo, vt Ieſu nomē in eius ore reſonet, humiliter ſe eius miſericordiæ, merita, ac paſſiones eiuſdem Patri æterno offerendo, commendet, Angelo quoque cuſtodi, ac patrono loci, & aliis ſanctis animam ſuam commendet, & præſertim Beatæ Virgini, peccatorum refugio, deſolatorum ſpei, & fidæ anchoræ ad eius patrocinium adeuntium, offerendo & applicando eidem coronas, quæ Indulgentias habent cum inuocatione nominis Ieſu, humiliter deoſculandas, agnus Dei, imaginem Crucifixi, ipſi quoque depictam ſanctorum gloriam oſtendendo, qui nomen Ieſu inuocet ore, vel corde, vt ſic Indulgentias conſequatur, & ab eo petito vt generaliter doleat de peccatis, & ſpecialiter confiteatur ore, vel nutu, ſi quæ recolit, eum generaliter abſoluat, vt in Rituali, & Sacerdotali, vt ſic alacriter mortem ſuſcipiat, vetando ne propinqui clament, vel tunc temporis fleant, ſed humiliter pro anima defuncti Deum exorent, & eleemoſynas pauperibus, & piis religioſis, quæ pro infirmo orent, diſtribuant, nec multos ſimul eos ad mortem hortari permittat, ſed vnum tantum qualibet vice, eumque charitate, & prudentia præditum, ne afflicto infirmo quid quod eum turbare valeat, inſinuet, & demum nihil non laboris,

ris, vigiliæ, & operis præſtet, vt pretioſum depoſitum ſibi creditum Deo fideliter, ipſo præſtante, reſtituat; & propinquos defunct. hortetur ad mortem coniuncti patienter ferendam, cauſis dictis, & eo mortuo, ſtatas preces pronunciet, & recitet, in Miſſa præſertim pro eos orando, vt monet Damaſc. ſerm. quòd qui in fide migrarunt, & ſanctus Clem. lib. 6. conſtit. Apoſt. 30 & Dion. hier. eccl. cap. 7. & Tert. de Monogamia, dicens, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione cõſortium. Aug. in Ench. c. 110. Cyrill. cath. 5. miſtag. Conc. Arelat. II. can. 12. Carthag. IIII. c. 79. Vaſence I. c. 2. Cypr. lib. 1. ep. 9. qui & exequias piè pro eis peragat: vt monet Clem. ep. 1. ad Iacobum fratr. Dom. Aug. lib. 1. ciuit. cap. 13. tum ad animam iuuandam, tum ad fidem reſurrectionis adſtruendam, vt dicit Aug ſerm. 34. de verbis Apoſt. cùm & pium ſit defunctos cum triumpho ſepeliri, vt dicit Victor. lib. 1. de perſec. Vand. Vnde & mortuis antiqui oramox claudebant, & oculos, vt dicit Euſeb. lib. 7. hiſt. c. 17. qui & lauari ſoliti ſunt. Tert. in apolog. c. 42, cùm pœna eſſet fœdatum mori. Leuit. 20. & probat Greg. lib. 3. dial. c. 17. vt & myrrha condiri ſolebant, vt dicit Greg. in Cant. c. 1. & veſtiebantur. Hier. epiſt. 49. ad Innocent. Athanaſ. in vita S. Antonij, & poſt ſic lotos in eccleſiis locare conſueti, cereis accenſis, ob fidem reſurrectionis. Naz. orat. 2. in Iul. vt ſic appareat omni pietatis officio defunctos proſequendos eſſe, eleemoſynis etiam cum orationibus iunctis, vt dicit Orig. in c. 3. Iob. ita vt nil demum vnquam Parochi pectus poſſideat, quàm Dei gloria, & animarum ſibi creditarum ſalus, quod Deus Optimus Maximus, cuique paſtori, de plenitudine gratiæ ſuæ, præſtare dignetur.

Funebres pompæ pię & laudabiles.

Quòd ſi Parochus carcerum curam exerceat, inuigilet, vt carcerati, de licentia cuſtodum illuc ingrediens, Chriſtianè ſe habeant, maximè, vt frequenter, & ſaltem tẽpore Paſchatis confiteantur, & deuotè communicent, eos ad id efficaci ſermone excitando, eos monendo, vt Confeſſionarium Patris Bruni, vel Emerij ſibi comparent, vt ſciant qua ratione conſcientiam expurgare valeant, eis Euchariſtiam in die Lunæ, vel Martis hebdomadæ maioris deuotè miniſtrando, in eccleſia ibi conſtituta celebrando, aliàs à parochia ſacrã Euchariſtiam deferendo, & poſt octauã Paſchatis videat qui non communicarint, & eos Epiſcopo denunciet,

Paſtoris erga carceratos munus.

poris ad futuram gloriam. Iac. 1. & ob id remunerationē à ſola Dei pietate, licèt nō ſine concurſu operum noſtrorum, expectandam, & illi gratias agendo, quòd vites dederit ad bona agēdum, eáque illi vt tributa ſeruitutis noſtrę tribuendo, vt ſic à proprio ad Dei amorem infirmus transferatur, tunc enim quàm maximè æget infirmus in Deū toto mentis affectu tendere, vt prius quaſi eū teneat per dilectionem, quam ei poſt per fruitionem, & gloriam, ipſius gratia, fœliciſſimè iungatur, & ob id cùm de tota hominis ſalute tunc cauſa agatur, conſurgat fides, tripudiet ſpes, & charitas tum infirmi, tum paſtoris extollatur, vt de hoſte teterrimo felix, Deo præſtante, victoria reportetur, & ob id humiliter, & toto mentis affectu, & lachrymis effluentibus, pius paſtor Deum exoret pro anima agonizātis, vt ei Deus miſereatur, dæmonis inſidias auertat, & ad felicia Paradiſi paſcua illum deducat, eum frequenter abſoluendo à peccatis ſi aliqua culpa ſe inquinatum vereatur, interrogando, an aliquid alicui debeat, quod præſentibus teſtibus ſcribat, vt ſic reſtitutio fieri poſſit, ſi id prius non præſtitit, vt par eſt, & eum hortando, vt omnibus offenſoribus ex Dei amore pareat, ſtatas preces recitando, eidem ſuadendo, vt Ieſu nomē in eius ore reſonet, humiliter ſe eius miſericordiæ, merita, ac paſſiones eiuſdem Patri æterno offerendo, commendet, Angelo quoque cuſtodi, ac patrono loci, & aliis ſanctis animam ſuam commendet, & præſertim Beatæ Virgini, peccatorum refugio, deſolatorum ſpei, & fidæ anchoræ ad eius patrocinium adeuntium, offerendo & applicando eidem coronas, quæ Indulgentias habent cum inuocatione nominis Ieſu, humiliter deoſculandas, agnus Dei, imaginem Crucifixi, ipſi quoque depictam ſanctorum gloriam oſtendendo, qui nomen Ieſu inuocet ore, vel corde, vt ſic Indulgentias conſequatur, & ab eo petito vt generaliter doleat de peccatis, & ſpecialiter confiteatur ore, vel nutu, ſi quæ recolit, eum generaliter abſoluat, vt in Rituali, & Sacerdotali, vt ſic alacriter mortem ſuſcipiat, vetando ne propinqui clament, vel tunc temporis fleant, ſed humiliter pro anima defuncti Deum exorent, & eleemoſynas pauperibus, & piis religioſis, quæ pro infirmo orent, diſtribuant, nec multos ſimul eos ad mortem hortari permittat, ſed vnum tantum qualibet vice, eumque charitate, & prudentia præditum, ne afflicto infirmo quid quod eum turbare valeat, inſinuet, & demum nihil non laboris,

ris, vigiliæ, & operis præſtet, vt pretioſum depoſitum ſibi creditum Deo fideliter, ipſo præſtante, reſtituat; & propinquos defunct. hortetur ad mortem coniuncti patienter ferendam, cauſis dictis, & eo mortuo, ſtatas preces pronunciet, & recitet, in Miſſa præſertim pro eos orando, vt monet Damaſc. ſerm. quòd qui in fide migrarunt, & ſanctus Clem. lib. 6. conſtit. Apoſt. 30 & Dion. hier. eccl. cap. 7. & Tert. de Monogamia, dicens, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione cõſortium. Aug. in Ench. c. 110. Cyrill. cath. 5. miſtag. Conc. Arelat. II. can. 12. Carthag. IIII. c. 79. Vaſence I. c. 2. Cypr. lib. 1. ep. 9. qui & exequias piè pro eis peragat: vt monet Clem. ep. 1. ad Iacobum fratr. Dom. Aug. lib. 1. ciuit. cap. 13. tum ad animam iuuandam, tum ad fidem reſurrectionis adſtruendam, vt dicit Aug ſerm. 34. de verbis Apoſt. cùm & pium ſit defunctos cum triumpho ſepeliri, vt dicit Victor. lib. 1. de perſec. Vand. Vnde & mortuis antiqui oramox claudebant, & oculos, vt dicit Euſeb. lib. 7. hiſt. c. 17. qui & lauari ſoliti ſunt. Tert. in apolog. c. 42, cùm pœna eſſet fœdatum mori. Leuit. 20. & probat Greg. lib. 3. dial. c. 17. vt & myrrha condiri ſolebant, vt dicit Greg. in Cant. c. 1. & veſtiebantur. Hier. epiſt. 49. ad Innocent. Athanaſ. in vita S. Antonij, & poſt ſic lotos in eccleſiis locare conſueti, cereis accenſis, ob fidem reſurrectionis. Naz. orat. 2. in Iul. vt ſic appareat omni pietatis officio defunctos proſequendos eſſe, eleemoſynis etiam cum orationibus iunctis, vt dicit Orig. in c. 3. Iob. ita vt nil demum vnquam Parochi pectus poſſideat, quàm Dei gloria, & animarum ſibi creditarum ſalus, quod Deus Optimus Maximus, cuique paſtori, de plenitudine gratiæ ſuæ, præſtare dignetur.

Funebres pompæ pia & laudabiles.

Quòd ſi Parochus carcerum curam exerceat, inuigilet, vt carcerati, de licentia cuſtodum illuc ingrediens, Chriſtianè ſe habeant, maximè, vt frequenter, & ſaltem tẽpore Paſchatis confiteantur, & deuotè communicent, eos ad id efficaci ſermone excitando, eos monendo, vt Confeſſionarium Patris Bruni, vel Emerij ſibi comparent, vt ſciant qua ratione conſcientiam expurgare valeant, eis Euchariſtiam in die Lunæ, vel Martis hebdomadæ maioris deuotè miniſtrando, in eccleſia ibi conſtituta celebrando, aliàs à parochia ſacrã Euchariſtiam deferendo, & poſt octauã Paſchatis videat qui non communicarint, & eos Epiſcopo denunciet,

Paſtoris erga carceratos munus.

ciet,niſi reſipiſcant;ſi ex cauſa non iudicet poſſe illis Euchariſtiæ miniſtrationem differri:Idem quoque ſæpè eos inuiſat,& ſermonem ad eos habeat,ante eorum oculos grauitatem peccati ponendo,quæ fortè illos eò perduxit,& vt reſipiſcant,& præſentem tribulationem patienter ferãt, & pœnis peccatis debitis ſatisfaciant, & mereantur. Aduertens quoque ne reos capitalis criminis abſoluat, niſi iuxta iuris ordinem interrogati, quando ſcilicet delictum eſt ſemiplenè probatum,parati ſint verum aperire, & iis præſertim qui neci addicti ſunt piè aſſiſtendo, vt ſanctis ſacramentis refecti,& Chriſti Domini innocentis,Morti,& Paſſioni ſe conformantes,piè in Domino moriantur, & eis ſacramenta adminiſtrando,qui illa ſuſcipere cupiunt,& errorum pœnitẽt, infirmos inuiſendo, modo quo ſupra, & iis de neceſſariis corpori prouideri curando,& vt à ludis,blaſphemiis, & aliis illicitis abſtineant, eóſque Dominis temporalibus, & aliis piis viris commendando,vt orationi ſe dent,libros ſpirituales legant,& aliàs piè occupentur, in Domino fiduciam locantes,qui tribulationes patientibus ſæpè adeſt, ſi piè inuocetur;& vt homines ad ipſum conuertantur,& iuſtè liberentur curando. *Si etiam quis hoſpitalium curam gerat*, Chriſtiana charitate inuigilet, vt omnibus maximè infirmis ſacramenta frequenter miniſtret,curando vt ſi duo in eodem lecto degunt,dum alterius confeſſionem vult audire,alter ſi fieri poteſt inde abſcedat, aliàs remotè ſe habeat, & aures obturet, & ſi quid audierit norit ſub mortali illud celare teneri, & impetrando ab Epiſcopo facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis,vt & in carceribus, & arcibus, cum ſæpè ibi inueniantur,& curando,vt deuotè orent, & infirmitates ſæpè ob peccata immiſſas, patienter ferant, & vitam innouare,ac mores proponant,ſimul cum detentis in carceribus, ſic enim,ſi ipſis expediet, & corporis ſalutem cum animæ purgatione conſequentur.In reliquis videat Parochus, quæ dixi lib.de ſtatu Epiſc.maximè.c.1.4.5. 6. & 7. & lib. de Sacram.vbi plurima ei accommoda reperiet.

Parochi erga egenos degentes in Xenodochio officium.

Si quis præterea arcium curam gerat,inuigilet, vt ibi rectè officium ſuum exequatur, Miſſam hora competenti celebrando,curando vt omnes quotidie, qui occupationibus non detinentur, eius auditioni interſint, & eos in ſermonibus monendo vt à blaſphemiis,ludis illicitis,carnis vitiis, odiis, homicidiis, furtis, & aliis peccatis abſtineant, &

De Parochi in milites officio.

ſi qui

ſi qui iis vitiis detineantur, eos fraternè arguat, inuocato auxilio, etiam ſi opus ſit, ducis arcis, & eos demũ Epiſcopo denunciet, ſi incorrigibiles ſint, bonum ſui exemplum eis præbendo,& curando,vt orationibus ſe dedant,& libros ſpirituales legant,vt Granatam,Loartem, vitam ſanctorum Patrum,& huiuſmodi,in cæteris ſupra in materia dicta, ſeruando.Qui & in conuiuiis feſtorum eccleſiæ, & congregationum, debita parſimonia vtatur, plures duobus ferculis non apponens, nec nimis parcus ſit, cuius etiam ſuppellex domeſtica,& veſtes modeſtæ ſint, ſerico amoto, & coloribus incongruis, nec familiam alat niſi neceſſariam, & boni exempli, vt ſuperſit quod pauperibus detur, & forma ſit gregis ſui.

Si demum aliquis monaſterij monialium curã exerceat, caueat ſibi diligenter, cum res periculi plena ſit, & Deum exoret, vt eum cuſtodiat ne ruat, & ob id nulli monialium familiarem ſe præbeat, ſed piè durus, & rigidus cum eis exiſtat,curando nedũ,vt ſacramenta ſuſcipiant, ſed &,amotis omnibus impedimentis peccandi,quod præſtãt ſolitudo, rotæ, muri, clauſura, & huiuſmodi, vt ad perfectionem,ad quam religio tendit,cõtendant, vt omnibus curis ſeculi abiectis, Deo, in qua re Chriſtiana perfectio conſiſtit, intimo animo coniungantur, qui ſit eorum ſponſus, pater, mater, delitiæ,refugium, & conſolator, ne ſecus faciendo cum virginibus fatuis à ianua cœli excludãtur,nil inordinatè amantes,moniales,vel aliud quicquam,vanitates quoq; veſtium, & frequentes collocutiones in rotis vitantes, literarum & munerum dationes, otium quoque fugientes, ac odia, & rancores quoſque deponens, nilque ſibi appropriando, ſed omnia prælatæ conſignando, nilque iis inſciis, & inuitis detinendo,& paratæ ad eorum iuſſa, iuxta regulare inſtitutum, cuncta communicare; eaſque exercendo, vt mentali orationi ſe dedant,nec vnquam à nocturnis, & diurnis horis abſint,regulas frequenter legant,atque cuſtodiant,libros ſpirituales perlegant, vt opera Thomæ de Chempis, Granatæ,Diegi Stellæ,Diegi Perez,Ioannis Caſſiani,quę etiam dum laborant, aliqua earum perlegat alternatim, vt ita vana colloquia relinquantur, & ſpiritualiter alantur, qui & curet, vt à religioſis vitæ probatæ ſermones ad eos habeantur.

De cura monialium.

Libri legẽdi à monialib.

Is verò caueat ne ſepta ingrediatur, niſi neceſſitate adigente

gente,nec munera,aut operas ab eis accipiat,& ſollicitus ſit ad audiendas earum confeſſiones, & communionem eis præſtandam, vt ita Deo adhærentes, ad gradum gloriæ ſublimem eorum operibus congruum,Deo dante,hinc abeuntes, perueniant.

Quartum,& vltimum ſit dictum. Parochus peccare poteſt,ſi non ſit legitimè ingreſſus, ſi non reſideat, & alia non præſtet,de quibus ſupra,ſecundo dicto.

SVMMARIVM.

1 *Prælati,vt ſe præcedant,vel præcedantur.*

De ordine,vel præcedentia Prælatorum. Cap. XXIX.

1 *Prælati vt ſe præcedãt, vel præcedantur.*

SVM in Eccleſia triumphanti inter cœleſtes illos ſpiritus, & beatiſſimos detur ordo, & gradus prærogatiua, vt teſtatur Dion. lib.de cœleſt. hierarch. non eſt quòd vitio aſcribatur ſi in Eccleſia militante, quæ à triumphãti eſt exemplata,vt dicit Abb. in cap. nouit. de iudic. detur ordo,& inæqualitas graduum,ſic enim relucet diuinæ ſapientiæ radius, qui vt in multorum effectuum varietate micat, vt patet in diſpoſitione orbium cœleſtium, & elementorum, ac varietate fructuum, & animalium, ſic in varietate miniſtrorum eius maieſtas, & ſapientia commendatur, vt per multos perficeretur, quòd per vnum perfici non poterat,& pluribus iuxta cuiuſque captum via panderetur in via Domini progrediendi, Vnde & *Regina Saba videns eximium ordinem miniſtrarum Salomonis præ ſtupore obſtupuit*, vt habetur 3.Reg.10. vt ſic dignoſcatur varietate graduum, & prærogatiuarum,eccleſiam,tum militantem, tum triumphantem mirum in modum decorari.

Omnia fecit Deus in mẽſura, numero & põdere. Sap.11.

Vt ergo dignoſcatur qui inter Prælatos alios præcedere debent.

Prima regula ſit, quod qui primò in literis Papæ nominatur is dignior alio poſteriori cenſetur,vt not. Abb. in cap. decernimus de iudic.

Secunda regula, ex ordine ſedendi & incedendi maioritas dignoſcitur, vnde qui conſueuit in digniori loco ſedere,

Digitized by Google

dere,& prior incedere, is dignior exiſtit, vt ibi dicit.

Tertia regula, Prior ad ordinem, vel titulum prælaturæ aſſumptus,poſterius promotum, cæteris paribus, præcedit. cap.1. vbi Abb.de maiorit.& obed.

Quarta regula, in cognoſcenda maiori prærogatiua, vt plurimum conſuetudo attenditur.cap.1.de offic.Arch.

In particulari verò ſi loquimur de officijs, vel prælaturis curiæ Romanæ, Vicecancellarij officium alios præcedit, vt dicit Veſtrius de Vicecancellario, cui dignitate ſuccedit Camerarius,vt dicit idem libro 2. cap. 1. & ibi Comment.tum Papæ Vicarius; vt ibi dicit Comment.libro 2. cap.16. poſt ſummus Pœnitentiarius, vt idem Comment. d.lib.1.cap.2. in Veſtrium. Tum Theſaurarius, vt ibi dicit Veſtrius lib.2. cap 3. poſtea Camaræ Auditor,vt ibi dicit cap. 4. Tum Gubernator Vrbis, vt ibi dicit cap. 5. poſt Camaræ Apoſtolicæ Præſidens,vt ibi dicit cap.6 mox Aduocatus pauperum,poſt Fiſci,poſt Procurator Fiſci; & poſtea Commiſſarius Camaræ Apoſtolicæ, vt ibi dicit cap.7.8.9. & 10.& poſt Clericus ſacri Senatus,vt ibi dicit cap.11.Tum Clerici Camaræ Apoſtolicæ,& poſt Rotæ Auditores, vt ibi Veſtrius ſentire videtur,& alij ſucceſſiuè. Inter maiores verò dignitates,Papa,vt caput,ſupra omnes,& per ſe ſtat: ſecundò, Patriarcha Conſtantinopolitanus: tertiò,Antiochenus: quartò,Hieroſolymitanus,&c.Cardinales Epiſcopi præcedunt presbyteros, & hi Diaconos, primas cedit Cardinalibus, & fortè etiam Patriarchæ, licet alij ſecus cenſeant. Inter Archiepiſcopos, & Epiſcopos præcedentia conſtituitur, vel ex dignitate eccleſiarum,vel munere illis conceſſo,vel ſecundùm antiqua priuilegia, vel conſuetudinem, quod & in inferioribus ſeruandum,vt dicit Toloſ. de Repub.lib.4.cap.10.num.9.

Si verò de alijs Prælatis loquimur, Abbas exemptus præcedit Archidiaconum, & etiam Vicarium Epiſcopi, non exemptus Archidiaconum tantum, extra tamen Cathedralem, & proceſſiones, quia ſic cedit etiam Canonicis, vt dixi ſupra de Abbate circa principium; Capitulum verò collegialiter congregatum præcedit omnes Epiſcopo dempto, Archidiaconus præcedit Archipresbyterum. capit.1. de offic.Archidiac. cap.1. de offic. Archipresbyt. Archipresbyter Decanum, & ſequentes, in quibus tamen ſtatur conſuetudini,Canonici præcedunt omnes Clericos non Prælatos, vt ſupra eſt dictũ, Præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ præcedit

Clerici seculares præcedunt regulares cæteris paribus.

Plebanum, Plebanus simplicem Parochum, vt supra est dictum, quatuor Abbates generales, omnes alios Abbates, Abbas Clericos seculares, Clericus secularis Regularẽ, si plures sint eiusdem dignitatis præferuntur qui in maiori loco habent dignitatem, vt & qui merito vitæ, scientia, nobilitate, vel promotione alios antecedit, vt dicit Cassan. de gloria mundi, in 4. parte.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vnde dicantur, qui sint, cum excellentia eorum status.*
2 *Clerici dicuntur in dignitate constituti.*
3 *Clerici dicuntur ciues.*
4 *Clerici an sint in statu perfectionis.*
5 *Clericorum priuilegia quæ sint, & vt intelligantur.*
6 *Clericorum priuilegia quando amittantur.*
7 *Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum singulorum pœnis.*
8 *Clerici quæ præstare debeant.*
9 *Clerici quid etiam debeant agere.*

De Clericis in communi, & primò secundùm se. Ver. 1.

1 *Clerici vnde dicantur, qui sint, cum excellentia eorũ status.*

OBSERVANDVM est primo loco, quòd Clerus, & Clericus, ideò dicitur, quia Matthias sorte electus est, qui primus per Apostolos legitur ordinatus, κλῆρος enim Græcè, Latinè sors, vel hæreditas dicitur: vnde dicti sunt Clerici, quòd de sorte Domini sunt, vel quia Domini partem habent: vt inquit Isid. lib. 7. Orig. c. de Clericis, & habetur in c. cleros. 21. dist. c. cum secundum. de præb. κλῆρος enim dicitur, vt supra, sors, vel pars sortita, vel contingens alicui, vnde & hæreditas sic appellatur κλῆρος apud Demosthenem. Et hoc nomen Clericorum significat collegium eorum qui ministerio sacrorum operam dant, vt & in lege veteri, vna pars tribuum Israël, quæ Deo dedicabatur, dicebatur Leui, cui Deus pars, & hæreditas. Num. 18. Deut. 18. Vnde Clericus dicitur, qui ex Clero est. d. c. cleros. & docet Tert. lib. de Monogam. & diuinq

uino cultui consecratus, procurandæ religionis, & rerum sacrarum, Deo iubente, prouidétiam, ac sollicitudiné susceptit, vt inquit Hier. epi. ad Nepot, Interpretetur primò vocabulum suum, & nominis diffinitione prolata, nitatur esse quod dicitur, si enim κλῆρος Græcè, Latinè sors appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus, sors, id est pars Clericorum est, hæreditas verò dicitur sors, quòd sæpè inter plures sorte diuidatur. Psal. 77. Et quia hæredes nascuntur, vt plurimum, non fiunt, idque sine meritis præcedentibus, sed beneficio legis, vel testatoris, nemo enim gratiam inuocat, nisi præuentus à gratia, nemo diligit Deum, nisi prius à Deo dilectus, nemo diligit nisi dilectus, & quia quod nobis sors est, Deo prouidentia, & prædestinatio est, ideò Clerici dicuntur de sorte Domini, quia eius prouidentia, & gratia excitati hanc vitam eligere debent, vt innuit Apost. ad Coloss. 1. *Dignos nos fecit in partem sortis sanctorum*, ad Ephes. 1. *In quo nos sorte vocati sumus*, & in hoc sensu Clerici dicuntur omnes, qui à laicis ordine sunt distincti: vt patet apud Tert. loco cit. & in Concil. I. Niceno, can. 1. 2 3. 8. 17. 18. & can. 12. 13. 15. Apoc. qui ad Clerum accedere non debent, vel clericalem eligere vitam, vt lautius vitam degant, vel ex beneficiis ecclesiasticis ditentur, id enim miserrimum est, & à fine clericalis vitæ alienum, cum imò cupidi à promotione remoueantur. cap. in summa. 47. dist. sed vt Deo attentius, & strictius inseruiant, & animas Christo lucrentur, licet & ipsi inde honestè sustentari possint. c. cum secundum. de præben.

II. Obseruandum est, quòd generaliter, & largo modo Clerici dicuntur, qui in ecclesia in aliquo gradu ordinis seruiunt, & à laicis distinguuntur, vt inquit Isid. loco cit. c. duo. 12. quæst. 1. c. cleros dist. 21. cap. cum contingat. de ætat. & qual. c. cum secundum. de præb. in quacunque dignitate, vel ordine sint, etiam in prima tonsura, & etiã Episcopi, & Religiosi in materia fauorabili, & in priuilegiis, not. Abb. in rubr. de vita, & hon. cler. facit. §. hæc autem. 54. dist. not. in c. 2. de suppl. in 6. in materia verò odiosa appellatione Clericorũ non veniunt Episcopi, vel in dignitate constituti, nec etiam Canonici Cathedralis ecclesiæ, nec regulares. c. quàm periculosum. de sent. excom. in 6. c. fidei. de hæret. in 6. cap. statutum. de elect. in 6. glo. in clem. 1. de suppl. negl. præl. nec appellatione monachorum veniunt Clerici seculares, in

In materia fauorabili Episcopi & religiosi & Clerici censentur nõ tamen in materia odiosa.

Digitized by Google

materia larga, vel ſtricta : vt inquit Abb.in cap.1.de inſtit. Nec appellatione populi veniunt Clerici in materia odioſa, vt dicit Abb.in cap.c.1.de vita,& hon.cler.in materia tamen priuilegiatiua dici poteſt,quòd comprehendantur. not.in c. dilecti.de foro compet.& in cap.Rodulphus.de reſcript. nec appellatione laicorum veniunt Clerici coniugati in materia odioſa,vt dicit Io.And.in c.Ioannes.de cler.coniug.Abb. in cap.1 de præb.vnde & poſſunt vti conſuetudinibus laicorum Clerici ad commodum ſuum,vt not. Abb.in c.fi.de vita,& hon.cler, licet iis non ligentur in eorum præiudicium, vt inquit gl.in cap.1.ne ſede vac. In præſenti verò, propoſitum eſt dicere de Clericis, prout diſtinguuntur à laicis, & Regularibus. His ita not.

2 *Clerici dicũtur in dignitate conſtituti.*

Primum ſit dictum. *Clerici omnes dicuntur in dignitate conſtituti*, vnde & laicos loco præcedunt,ſicut Religione eos debent præcedere.c. ſtatuimus. vbi gl.diſt.4. c.duo ſunt.96. diſt.cap.ſolitæ.de maior.& obed. vnde & comparantur Soli eo quòd animas regant,poteſtas vero laica Lunæ,cum corpora moderetur, vt habetur in locis prædictis, & dixi ſupra in princip.tract.de Statib.Perſon. & latè probat Chriſ.lib.1. 2.& 3. cum ſeq.de ſacerd.

3 *Clerici ciues dicũtur.*

Secundum ſit dictum. *Clerici ſunt ciues*. Deo nobis. C. de epiſc.& cler.

4 *Clerici an ſint in ſtatu perfectionis.*

Tertium dictum. *Clerici ſunt in ſtatu perfectionis*, quò ad hoc, quòd mancipantur perpetuò Dei ſeruitio ſi in ſacris exiſtant, non tamen ſimpliciter, cum etiam curati poſſint ſtatum mutare,vt dicit D.Tho.2. 2.quæſt.184.art.6. ſi fiant Religioſi.

De Priuilegijs Clericorum. Ver.2.

CVm ius, & æquitas poſtulet, vt qui Dei ſeruitio mancipantur, aliquibus prærogatiuis præ cæteris potiantur,vt & milites ſeculi variis priuilegiis à ſeculi Imperatoribus decorantur,pro cuſtodia, & pugna quam gerunt in cuſtodiendo Rempublicam tutam ab exterioribus hoſtibus, ſic hi qui non profluxis,ſed æternis pugnant, vt viriliter dimicantes,Carne,Mundo,& Dæmone ſuperatis,glorioſus de illis triumphus referatur, & demum tuto in æterna requie viuatur,æquum eſt,vt ſic ſeruẽtur immunes,quo caſtris ſuis ſedulò commorantes, & vigiles excubias ducentes,ſummo cœli

cœli Imperatori illæſos populos repræſentent, ea propter, & legibus Cæſareis & Pontificiis effectum eſt, vt plura eis priuilegia conceſſa ſint, tum ad eorum perſonas, tum bona, ac res ſpectantia.

Primum ergo priuilegium generale eſt, quòd potiantur omnibus iis priuilegiis quæ illis congruunt, quibus & ſeculi milites gaudent, vt inquit Abb. in c. Epiſcopus. de præb. de quibus habetur per gl. in l. 1. ff. ex quibus cauſis maio. & explicabuntur, Deo dante, infra tract. de Militibus, quia ſicut ij Imperatoris terreni, ſic iſti Dei milites ſunt. c. Chriſtianos. vbi gl. 2. q. 1. in c. militare. 20. q. 1. c. Saluator. 1. q. 3. c. 1. vbi gl. de cler. ægrot. ſic tamen, vt ignorantia iuris non proſit clericis, vt militibus. l. 1. vbi Doct. C. de iuris, & facti ignor. qui tamen conueniunt vt non teneantur vltra quàm facere poſſint, nec bonis cedere teneantur. l. miles. de re iud. c. Odoardus. de ſolut. niſi debitum ſit ex delicto contractum, & vbi eſt eadem ratio. 5 *Clericorum priuilegia quæ ſint, & vt intelligantur.*

Secundum priuilegium ſpecialiter eſt, quòd eos percutiẽs incidit in excommunicationem Papæ reſeruatam, ſi percuſſio ſit enormis. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.

Ampliatur, vt id procedat etiam ſi quis percutiat conuerſos eccleſiarum. Imo. in c. dilecta. de maior. & obed. & etiam id procedit in mulieribus quæ canonicę ſeculares dicuntur, quando ſeruiunt in eccleſia, & habent habitum religioſorum, aliàs non. Io. And. in d. c. dilecta. Rota deciſ. 167. in antiq. & idem in aliis mulieribus quæ portant habitum religioſum. Io. And. in d. c. Rota deciſ. 332. in antiq. & etiam id procedit in monachis, & monialibus, conuerſo, & conuerſa religionis, ac nouitiis religionum, & hæremitis. c. cunctis. c. non dubium. c. veniens. c. cum illorum. de ſent. excom. c. religioſo. eod. in 6. Quod procedit etiam ſi quis prædictos detinet in cuſtodia vel carcere publico, vel priuato, non ſinens eos abire. cap. nuper. de ſent. excom. & idem ſi quis eos detineat per veſtem ne abeant, vel frenum equi, ne recedãt. Innoc. in d. c. nuper. vel ſi quis ſpuit, aquam vel aliud effundit in eos. gl. in d. c. ſi qũis ſuadente. Zabar. in clem. 1. de pœn. vel ſi fiat vis rebus clerico inhærentibus, vel aliquid, quod tenet, violenter eripitur, ſcinditur, vel frangitur. Zab. in d. clem. niſi is dormiat, nec ſentit ſibi zonam auferri. Zab. in d. clem. nec ſi detineatur ab alio per vim oppreſſus, ne ei fiat iniuria. Zab. in d. clem. vt nec incurritur excommunicatio ſi *Percuſſores clericorum qui peccent.*

ei inferatur metus etiam armorum, ceſſante vi modo non tangatur. Zab in d. clem. vt nec incurritur ſi fiat vis clerico ob recuperationem rei ablatæ, modo fiat incontinenti. Zab. ibid. vel verbis tantum, nec ſi quis vibret gladium in eum, vel illum aggrediatur, non tamen tangens. Archidiac. in §. ſi rego. 17. q. 4. nec ſi quis clericum inſequatur, nulla alia vi ei illata. Dom in cap. fœlicis. de pœn. in 6. ſi tamen is fugiens cadat & lædatur, ſic agens incurrit excommunicationem. arg. eorum quæ dicit Bart. in l. ſi gemma ff. arb. furt cæſ. arg. l. qua actione §. proinde. l. ſi obſtetrix. §. ſi ſeruum. ff. ad legem Aquil. quòd is vulnerat qui in cauſa eſt vt quis vulneretur, quæ tamen non incurritur ſi quis detineat clericum in cuſtodia, non vt ei vis inferatur, ſed vt eius verecundia detegatur. Innoc. & Felin. in d. cap. nuper. Zab in d. clem. 1. de pœn. quod tamen non caret dubitatione, vt dicam tract. de Excom. niſi id fiat vt ſuo iudici tradatur, ſi inuentus ſit in flagranti delicto. Sic mandans iniuriam fieri clerico, modo quo ſupra, incurrit excommunicationem. cap. mulieres. de ſent. excom. niſi reuocet mandatum, & id notificet mandatario re infecta. Innoc. in d c. vel re infecta moriatur, cum mandatum omne morte reuocetur. Abb. in d cap. ſi conſtat eum pœnitentem deceſſiſſe, ſic qui ratam habet percuſſionem clerici ſuo nomine factam, incurrit excommunicationem, ſecus ſi eius nomine non ſit facta c. cum quis. de ſent. excomm. in 6. ſic ſi quis dolo induxit aliquem ad percutiendum clericum, vt quia dixit, niſi aliud de tali audiero, ægrè me habebo, vel ſi quis talem percuteret, rem mihi gratam faceret, effectu ſecuto, eſt excommunicatus. Abbas in cap. ex literis. de exceſſ. prælat. Bart. in l. ſi quis mihi. §. iuſſum. ff. de acq. hæred. & idem de quolibet cooperante, & auxiliante. Doct. in d. cap. mulieres. & idem ſi quis nõ obuiet ne clericus percutiatur, id valens, modo is teneatur ad obuiandum ex officio, vel ſi non prohibet dolosè, aliàs ſecus, ſi id agit, quia nolit ſe immiſcere rixis, vel ſi id omittit ex timore, vel negligentia; Sic etiam verberans clericum ſponte verberibus ſe ſubjicientem, incurrit excommunicationem, & clericus eſt excommunicandus. cap. contingit. de ſent. excomm. & ſi temerariè clericus ſe percutit eſt excommunicatus, ſecus ſi ex deuotione id agit. Doct. in d. cap. contingit.

Fallit verò hoc priuilegium, ſi quis percutit clericum, non odio,

odio, ſed leuitate iocoſa. c. 1. de ſent. excomm.

II. Fallit ſi cauſa correctionis, vel diſciplinæ magiſter clericũ percutit. d. c. 1. c. ex tenore. c. cũ voluntate. eod. dũmodo correctio ſit moderata. c. presbyterum. de homic. & idem procedit in prælatis cauſa diſciplinæ clericos verberantibus, qui non incurrunt excommunicationem, Epiſcopi tamen id per ſe facere non debent, ſed per alios, non laicos, ſed clericos, vel religioſos. cap. non liceat. 86. diſt. cap. vniuerſitatis. de ſent. excomm. vt nec per laicos clerici debent torqueri. d. c. & ſi id fiat Abb. in c. vt famæ. de ſent. excom. & Imol. in d. c. vniuerſitatis, dicunt, eos incurrere excommunicationem: quod tamen ex conſuetudine non ſeruatur, quia clerici nollent, vel neſcirent id agere, & ob id conſuetudo poteſt dici quòd excuſet à pœna, licet non à culpa. gloſſ. & Abb. in cap. venerabilis. de conſuet. ſi quis tamen capiens clericum de mandato Prælati, modum excedat, vt quia cum is non reſiſtat, calce vel pugno eum cædat, incurrit excommunicationem. gloſſ. in c. ſi clericos. de ſent. excom. in 6. vt & non licet detinere clericum, qui præſtat fideiuſſionem de parendo, niſi exceſſus enormitas, vel alia grauis cauſa aliud ſuadeat. gl. in d. cap. Et vbi Prælatus, vel magiſter poteſt corrigere clericos, procedit, etiam ſi in ſacris exiſtant. d. c. 1. de ſent. excomm. cap. ex tenore. c. cum voluntate. eod. Sic patet etiam cauſa correctionis poteſt corrigere clericum in minoribus cõſtitutum, non verò in ſacris, & idem de alio propinquo familiam regente. Abb. in d. c. cum voluntate. Sic & ſenex iuuenem, dominus ſeruum, frater fratrem, Abbas monachum clericũ moderatè caſtigare poteſt arbitrio boni viri. Menoch. de arbit. iud. caſ. 364. & in dubio cauſa correctionis præſumitur id agere. Menoch. lib. 5. præſumpt. 14. Sic regens eccleſiam, clericos in minoribus extantes, perturbantes officium in eccleſia, verberare poteſt. Innoc. Hoſt. Abb. in c. cum veniens. de ſent. excomm. & ſeniores clerici erga iuniores idem agere moderatè poſſunt. d. c. cum voluntate. §. fi. vbi Hoſt. & Abb. ſi tamen officialis laicus, aliter quàm arcendo turbam, injicit manus in clericum licet leuiter, à Papa tantum abſolui poteſt, cum is vſurpet iuriſdictionem in clericum, ſi id facit vt miniſter, & non vt priuata perſona. Abb. in cap. ſi verò. de ſent. excomm.

Qui nõ peccent percutientes clericum.

III. Fallit, ſi quis percutit clericũ in crimine inuentum,

quia poteſt detineri per viginti horas, ad conueniendum teſtes, ne ſit locus inficiationi, glo. in cap. cum non ab homine de iudic. etiam ſi capiatur pro vtilitate priuata. Innoc. in c. vt famæ. de ſent. excom. qui tamen debet detineri curialius quàm laicus. Zab. in clem. 1. de offic. ord. qui & in flagranti à priuato capi poteſt ſi ſit de fuga ſuſpectus, vel aliter ab iniuria compeſci non poteſt, modo intra viginti horas ſuo iudici remittatur pro iuſtitia miniſtranda, glo. in d. cap. cum non ab homine. vt & quis poteſt capere clericum ſuum debitorem, & de fuga ſuſpectum, vel rem ſuam aſportantem, vt & is eum capere poteſt, Prælato mandante, vbi verò quis remittit clericum ignominiosè, dicit Domin. in cap. ſi iudex. eod. in 6. talem incurrere excommunicationem.

IIII. Fallit, ſi quis percutiat clericum ſe defendendo, ſuos, vel alios, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, quo caſu etiam eum capere licet, & ad proprium iudicem deducere. Abb. in cap. cum non ab homine. de iudic. Innoc. in cap. ſi verò. 1. de ſent. excom. & etiam pro defenſione rerum. cap. dilecto. eod. in 6. quo tamen caſu non licet occidere, vel mutilare, ſi id eſt recuperabile per iudicem. Bart. in l. furem. ff. de ſicar. vt nec licet percutere ſi clericus rem ad locum deſtinatum detulit, cum non fiat incontinenti. Doct. in cap. olim. & cap. ſignificaſti. 2. de homic. & idem de rebus proximi. Innoc. in c. ſi verò. de ſent. excomm. ſic interficiens aggreſſorem proximi, verens ne eum interficiat, non eſt excommunicatus, ſed bene irregularis, ſi occidat, vel mutilet. Abb. in cap. clerici. de vita, & hon. cler. quòd ſi quis excedens modum defenſionis, percutit clericum, id non agens ex propoſito, non eſt excommunicatus. Abb. in d. capit. olim. etiam ſi fugere poſſet, & euadere, ſi fuga ei eſſet ignominioſa; quo tamen caſu occidens eſſet irregularis. Abb. in d. c. olim.

V. Fallit, ſi quis percutit clericum turpiter inuentum cum vxore, matre, ſorore, filia. c. ſi verò. de ſent. excom. & Hippol. in l. 1. num. 50. ff. de quæſt. dicit, talem poſſe ſine excommunicatione occidi, quod tamen eſt falſum, cum id non liceat, ſed tãtum leuiter percutere, vel capere. Couar. de ſponſ. 2. p. c. 7. §. 7. num. 5. ſed ſi ſint aliæ propinquæ, ſic percutiens eſt excommunicatus. Ang. Excommunicatio. 5. §. 16. 17. nec eſt excommunicatus percutiens etiam clericum

inuen

inuentum cum prædictis in oſculis, amplexibus,& tactibus occultè, ſecus ſi publicè iuxta morem patriæ. Angel. ibi. §. 18. quia ea ſunt antecedentia copulæ. Couar.de ſponſ. 2.p. cap.7.§.6.num.3. Hippol. ſing. 638. & poſt monitionem ei factam trina vice,poterit talem is capere , & iudici ſuo præſentare.Ang.ibi.§.19.non tamen occidere.Ioan. Anan. in c. interfeciſti.de homic.nec etiam adulteram. cap. admonere. 33.q. 2. ſi tamen mulier verbis ſollicitetur à clerico non poteſt eum percutere, niſi tangatur,ſi verbis poteſt eum repellere , aliter ſi zelo caſtitatis ex improuiſo ſine deliberatione eum percutiat , non eſt excommunicata. Angel. ibi.§. 21. ſed ſi vir procuraret vt clericus ſollicitaretur ab vxore ad turpitudinem , vt ſic eum verberaret , vir & mulier ſunt excommunicati cum ſit ſuaſio doloſa.d.c.ſi quis ſuadente.

VI. Fallit,in caſibus quibus clerici amittunt priuilegium clericale.

VII. In ignorante quem eſſe clericum; quia careret habitu,vel eſſet nox.c.ſi verò.2.de ſent.excomm. ſecus ſi ſciebat talem eſſe clericum,licet non deferret habitum.gloſſ. & Doct.in d.c.ſi verò.

VIII. Fallit, in inuaſore ſedis Apoſtolicæ , qui pecunia, vel gratia , vel vi ſe fecit intronizari in ſede Pontificali ſine canonica electione Cardinalium,quia laici poſſunt eos pellere.c.ſi quis.79. diſt. & idem ſi clerici volunt fidem ſubuertere.c.quo iure.17.diſt.& idem fortè cum clerici ſchiſma faciunt,& contemnunt excommunicationem.c. de liguribus. ead.cau. & q. vbi deeſt eccleſiaſtica poteſt. cap. vt famæ. de ſent. excomm.

IX. Fallit,ſede vacante,quia laici poſſunt includere Cardinales in conclaui.c.vbi.de elect.in 6.modo vt ibi.

X. Fallit , vbi percutiens non peccat mortaliter , vt in puero non doli capace. cap. 1. extra eod. vel ſi fugiens inimicos , vt ſe defendat eripiat gladium à clerico. Angel. loco cit. §. 25.

XI. Fallit, ſi laici capiunt clericum ad finem remittendi mandato Prælati.d.c. vt famæ.modo clericus ſit ſubditus illi Prælato,& eum poſſit corrigere,& modus,vt ſupra , nõ excedatur in capiendo.

Alias fallentias ponit Duenna reg.35.Ang.loco cit. Naul. cap.27.num.8.Silu.Excomm.Roſella Excomm.2.de quo & dicam,Deo dante,tract.de Excom. idque eſt inductum iure

positiuo, quò ad excommunicationem. d. c sed. de iure diuino, quò ad læsionem rei sacræ.

Clerici eximuntur à iurisdictione laicorum.

Tertium priuilegium, quòd Clerici coram iudice seculari in nulla causa, vel ciuili, vel criminali conueniri possunt etiam volentes. c. significasti. vbi Doct. de foro cõpet. c. cùm non ab homine. de iudic. Bursat. cons. 41. num. 2. lib. 1. Alciat. in d. c. cùm secundum. & id probabiliter est inductum de iure diuino, vt videtur probari. Genes. 47. Eldræ. 8. facit. cap. duo sunt. c. cùm ad verum. cap. si Imperator. 96. dist. vbi dicitur, quòd Deus voluit ad sacerdotem pertinere quæ de ecclesia disponenda sunt, non ad seculi potestates, & idem de clericis ordinandis, & iudicandis, vt ibi habetur, quod confirmauit & Imperator. in auth. statuimus. C. de Episc. & cler. in auth. vt cler. conu. & de sanctiss. Episc. vel si ad rem, vel ad possessionem ea causa pertineat, summaria sit, vel ordinaria, vel si causa principalitet, aut incidenter agatur, vt inquit Roland. cõs. 12. nu. 37. col. 2. Adeò vt clerici ipsi, etiam Episcopo assentiente, huic priuilegio renunciari non possint, cũ id concernat bonum publicũ, & concernat ius ordinis ecclesiastici, cui priuatim renunciare non possint, vt not. in d. c. significasti. & clarius in c. si diligenti. eo. tit. de foro compet. & id diuino iure sit, vt suprà, inductum. Felin. in c. 2. de maior. & obed. Alciat. in cap. cùm non ab homine. de iudic. Couar. pract. qq. c. 31. nu. 1. 4. c. 33. Rolan. cons. 4. num. 16. Et licet Imperator ea priuilegia non confirmasset, nec essent inducta iure diuino, vt sunt, id potuisset tamen Papa concedere, vt dicunt Innoc. Host. Sic. in c. 1. de maior. & obed. quia sunt res spirituales, & Papa est maior Imperatore, & causæ omnes olim coram sacerdotibus tractabantur. Deut. 17. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. Vnde id nec vlla consuetudine tolli potest. Couar. loco cit. etiam si clericus citatus à iudice laico priuilegium suum nõ proposuerit. Fel. in c. veniens. de accusat. Clar. in pract. crim. q. 36. nu. 1. & seq. & etiam si inuentus sit in habitu laicali, & in eo comprehensus à iudice laico, quia, mox vt constiterit eum esse clericum sub excommunicationis sententia est relaxandus, & idẽ si prius habebatur pro clerico, si enim dubitatur an clericus sit, vel ne, quæstio ad iudicem ecclesiasticum spectat. tex. est in c. si iudex laicus. de sent. excõ. in 6. & pendente causa clericatus, supersederi debet in causa criminali coram iudice laico. Couar. pract. quæst. cap. 37. num. 3. & 4.

&

& ſi clericus ducitur per officiales laicos, poteſt impunè ab eis auferri, modo conſtet eum eſſe clericum. Guid. Pap. q. 73. num. 2. qui clericus non incurrit etiã pœnam contumaciæ, ſi poſteà oſtendit Bullas clericatus. Guid. Pap q. 450. nu. 1. & etiam ſi clericus ſocius laicis in aliquo crimine patrato fuerit, quia nedum ipſe, ſed etiam laici iudici eccleſiaſtico ſunt remittendi, tametſi delictum id ſanguinis pœnam mereretur, nec debebunt à iudice ſeculari iudicari: vt inquit Ant. à Prato in l. 1. in fin. ff. quæ ſent. ſine appel. reſcind. Bart. in l. iuriſperitos. §. 1. ff. de excuſ. tut. Barth. Soc. in l. cùm ſenatus. in fin. ff de rebus dub. quo caſu tamen ſi minus debito iudex eccleſiaſticus eos punierit, poteſt iudex laicus à laicis debitas pœnas ſumere. Felin. in cap. 2. de mut. petit. in cap. 1. de præſcr. idque pluribus locis ſeruatur, vt teſtatur Cuch. de priuileg. cler. nu. 16. modo vt infrà. Quo priuilegio etiam clericus illegitimus gaudet, & etiam coniugatus, dummodo vnicam & virginem vxorem habuerit, & habitum, ac tonſuram clericalem geſtet. Clar. loco cit. verſ. habet etiam. & verſ. quæro an clericus. Couar. d. pract. q. c. 31. nu. 7. licèt vxorem, quam vnicam, & virginem acceperat, & adulterij cauſa dimiſerat, rurſus receperit. Aufrer. deciſ. 64. dummodo ſeruet contenta in c. vnico. de cler. coniug. in 6. & in Conc. Trid. ſeſſ. 23 cap. 6. ſcilicet quod deferat habitum, & tonſuram, & inſeruiat alicui eccleſiæ Epiſcopi mandato, vel in ſeminario, aut vniuerſitate de eius licentia. Guid. Pap. q. 83. Et etiam licet quis poſt patratum delictum ordini clericali ſit adſcriptus, ſic enim ſeruat perſonam à iudice laico, licèt non bona quæ à iudice laico iudicari poſſunt, & auferri. Marian. in c. 1. c. propoſuiſti. de foro compet. Couar. pract. q. c. 32. quando in fraudem eſſet ingreſſus, ſecus ſi vt impleret votum iam emiſſum, & etiam licet poſt patratum delictum, & accuſationem de eo porrectam, clericus effectus fuiſſet, quia non eſſet remittendus ad iudicem ſecularem, cum tamen tempore patrati delicti remittẽdus foret, & eo magis ſi is qui cœlebs fuerat clericus, poſt delictum cõmiſſum, coniugiũ iniit, adhuc enim iudici eccleſiaſtico eſt remittendus. Grãmat. deciſ. 10. Clar. loco cit. verſ. qua ratione. Imò & clericus in habitu, & tonſura incedens, facit vt eius quoque vxor gaudeat hoc priuilegio, ne à iudice ſeculari conueniri poſſit, ſed Eccleſiaſtico remittatur: vt dicit Ang. Excommunicatio. 7. verſ. ſed quę ſunt. Et etiam

ſi poſt

si post patratum delictum absque fraude clericali ordini sit adscriptus, immunis est a potestate iudicis secularis, quæ fraus abesse præsumitur si ante accusationem, ordinem clericalem suscepit, vt votum ante emissum adimpleret. Duen. in reg. 100. limit. 16. vers. ex quo confirmatur. Et in hoc stabitur eius iuramento, vt inquit Cucch. d. tract. quòd si patrato delicto, & accusatus ordinibus ecclesiasticis sit adscriptus, suberit suspitio ne in fraudē ad subterfugiendum iudiciū iudicis secularis id egerit, nisi apertissimis probationibus eam fraudem eluat: quod si non faciat, poterit à iudice laico mulctis pecuniariis, & bonorum confiscatione mulctari, non tamen corporaliter plecti, nisi iudex ecclesiasticus eum ab ordinibus deiecerit, & curię seculari tradiderit, vt inquit Imola in cōs. 119. nu. 1. Couar. d. c. 32. Duen. d. reg. 100. limit. 16. vers. ex quo. Clarus loco cit. Soci. in c. 1. & c. proposuisti. de foro compet. & idem est in prædictis, de eo qui est professus in aliqua religione. Couar. ibi. & Sixtus V. in sua Bulla vetuit huiusmodi admitti ad religionem, & alios scelestos, sed fieri debere diligentem inquisitionem in Concilio prouinciali de vita, & moribus, ac natalibus quorumcunque. Zerola in praxi ep. verbo. Clericus. num. 6, prædictis concordat, cum communi. Imola cons. 118. Clar. lib 5. §. fi. q. 36. Germon. lib. 3. de immun. eccl. Hoc verò priuilegio fori ecclesiastici gaudēt non solùm clerici seculares, sed etiam oblati, conuersi, regulares, pœnitentes Religiosi, templarij, hospitalarij, & huiusmodi, de quibus casu de percutiente clericos, & etiam mulieres religiosæ, dum sunt in diuino seruitio, & clerici coniugati, vt suprà, non exercentes artem indignam, vt infrà, vt inquit Cucch. d. tract. nu. 15. & 16. monasteriorum quoque perpetuo seruitio adstricti, hospitalium rectores, fratres, ac moniales tertij ordinis sancti Francisci. Abb. in c. nullus. de foro comp. Clar. loco cit. & famuli Clericorum conductitij, qui ad tempus eis seruiunt, vbi vtilitas clericorum quibus inseruiunt, est coniuncta, Episcoporum verò famuli semper hoc priuilegio fruuntur. Clar. in pract. crim. q. 35. Abb. in c. 2. de foro compet. nu. 6. idem Clarus ibi. vers. sed pone Capel. Tolos. decis. 378. In tantum, vt si clericus alium clericum ad iudicem secularem trahit, causam amittat, & excommunicationem incurrat, nec etiam in causa reconuentionis clerici coram iudice seculari trahi possint. c. si diligenti. de foro compet. Cucch. d. tract.

tract.nu.14.15. & 16. licèt hoc postremum dubitatione non careat, vt ibi dicit, & verius contrarium opinor, vt in causa reconuentionis coram laico trahi possit, ne denegetur laico defenso, iuxta c. si clericus laicum. cùm ibi not. de foro compet. licèt aliàs clerici legibus, vel consuetudinibus laicorum non adstringantur, vt not. in c. quæ in ecclesiarum. de cõstit. nec ante degradationem licet iudicibus laicis clericis criminosis quomodocunq; in eos manus injicere citra excommunicationis incursum, etiam si iudices ecclesiastici, alioqui peccarent eos non dejiciendo ab ordinibus, vt inquit Bart. in l. 1. num. 3. ff. de pœnis. quod tamen priuilegium amplectitur tantùm regulares, & clericos seculares, vt de commissis criminibus corã iudice seculari cõueniri non possint, vt inquit Card. in c. perpendimus. in fi. nu. 8. de sent. excom. Feder. cons. 97. nu. 4. in fi. Mars. sing. 533. Duena reg. 100. limit. vlt. in fi. non autem sodales tertij ordinis sancti Francisci, nec alios qui ordinibus ecclesiasticis initiati non sunt, nec vitam regularem ingressi, vt dicit Cuch. d. tract. nu. 25. in fi. quando scilicet isti in fraudem vitam participantem de religiosa ingressi sunt, vt ibi sentire videtur. Et ita clerici non possunt conueniri coram iudice seculari, etiam in realibus. Id tamen fallit, vt suprà, in clerico degradato actualiter, & traditò curiæ seculari puniendo. Alciat. in d.c. cùm non ab homine.

II. Fallit, si conueniatur per laicum. Curt. Iun. in l. 2. n. 48. cum communi. de iurisd. omn. iud.

III. Si est vassallus, quia coram domino conuenitur in causa possessionis. Aret. in c. cæterum. num. 24. de iudic. modo agatur de possessorio, & causa feudali more ciuili. Innoc. in c. verum. de foro compet. secus si de iniuria, vel emenda damni, vel criminaliter de possessione ad pœnam, quia sic conuenitur coram ecclesiastico, & etiam si agatur de amissione feudi criminaliter, vel ciuiliter de crimine. Imol. in d.c. cæterum. & si eodem tempore clericus vassallus vocetur à Papa, & Rege, tenetur potius Papæ obedire. Præp. in cap. cùm parati. nu. 20. de appel. cum communi.

IIII. Fallit, in clerico inuento in flagranti delicto, quia potest capi à familia Prætoris, vt tradatur iudici ecclesiastico. Felin. in c. si verò. num. 2. de sent. excom. & etiam priuatus id potest sine metu excõmunicationis. Felin. ibi cũ communi. & idem si delinquens sit suspectus de fuga, potest enim

capi

cap. à laicis, vt tradatur ecclesiasticis. Alciat. in d.c. cum non ab homine. nu. 94. & idem in creditore, qui absque mandato potest capere debitorem clericum suspectum de fuga. Alciat in d.c nu. 74. cum communi.

V. Fallit, si ecclesia succedit laico cuius lis est inchoata coram iudice laico, est enim coram eo prosequenda. Boër. decis. 69. nu. 32. 34. & 49. Couar pract. q. c. 8. nu. 2. cum magis communi. & dicitur cœpta lis per solam citationem, non autem per solam productionem mandati. Guid. Pap. decis. 421. Cassa. cons. 45 nu 27. Peregr. decis. 88 si verò lis non est cœpta coram laico, clericus hæres defuncti, non potest coram eo conueniri. Io. And. in cap. at si clerici. de iudic. qui & non potest reconueniri coram laico in actione famosa, vel re spirituali, sed tantum merè prophana. Host. in d. cap.

Quod si causa sit criminalis, pro crimine, nec ciuiliter, nec criminaliter potest conueniri coram laico etiam principe, licèt sit primæ tantum tonsuræ, vel in sacris non deferés habitum. Clar. q. 36. Dec. in d.c. at si clerici de iudic. cum communi. *Nisi sit crimen assassinij*, sic enim amittit priuilegium clericale, & potest ab vtroq; iudice puniri. Diaz pract. crim. c. 21. & 91. cum communi. Quod intelligerem postquam est degradatus ab ecclesiastico, & traditus seculari puniendus, etiam si non sit incorrigibilis. Clar. in §. fin. lib. 5. q. 36. cum communi.

Et si clericus citatur à iudice laico, non tenetur comparere, nec potest condemnari in expensis, sed est remittendus ad iudicem ecclesiasticum, si dicat se clericum, vel id cõster, & sine dedecore, & ignominia. Dec. cons. 241. Clar. d. q. 36. Nec ecclesiasticus tenetur stare processui iudicis laici, vt incompetentis. Clar. loco cit. *Qui tamen potest citari à laico*, si sua putauerit interesse, cum ista clausula. Dec. consi. 187. col. 3. Et licet clericus per principem in aliquo officio sit admissus, si delinquat, non potest tamen per eum puniri, sed per iudicem ecclesiasticum tantum, etiam in minoribus constitutus. Clar. d. §. fi. q. 26. vers. quæro pone; vt & si vassallus potest à domino conueniri tantum ciuiliter in causa feudi, non autem personaliter poterit detineri. Guid. Pap. quæst. 139. qui clericus si fideiubeat coram iudice seculari, non potest renunciare foro, vt coram eo conueniatur. Ang. in l. 1. ff. si quis in ius voc. c. si diligenti. de foro compet. vbi Doct.

V. Fallit,

V. Fallit, ſi Papa deleget laico iudici cauſam clerici criminalem, vel ciuilem, vt poteſt, ſic enim per illum iudicari poteſt, & puniri. Henri. in c. at ſi clerici. de iudic. Hoſt. Io. And. Sic. in c. 2. de iudic. Menoch. de retin. poſſ. rem. 3. n. 400. quod intelligitur in aliqua cauſa ſpeciali, generaliter verò id Papa quò ad omnes clericos facere non poteſt eos ſubdendo iudici ſeculari, quia ſic decoloraretur ſtatus vniuerſalis Eccleſiæ, quod Papæ ſine cauſa non licet. gl. in c. literas. de reſtit. ſpol. Spec. tit. de del. ſub rubr. de diſpenſ. §. nunc breuiter, quod hic eueniret.

VI. Fallit, in clerico coniugato nõ deferente habitũ, cùm is non gaudeat priuilegio clericali. c. vnico. de cler. coniug. in 6. vel ſi in minoribus extans, contraxit cum vidua, vel corrupta, vel duas habuit, quia is ſubeſt iudici ſeculari. c. 1. de bigam. in 6. niſi is ſit monachus. Cald. Io. Mon. Gemin. in d. cap. 1. ſic enim non amittit priuilegium fori, vt nec qui contraxit cum virgine, cuius vxor poſt notoriè eſt adulterata, nec qui contraxit cum virgine, quæ non cognita deceſſit, & poſt cum alia contraxit, vel ſi contraxit cum ea quam credebat virginem, ſed erat corrupta, ſic enim licet ſit ſuſpenſus, retinet tamen priuilegium fori, modo non reddat debitum adulteræ. Capell. deciſ. 64. 216. & 254.

VII. Fallit, in clerico ioculatore, macellario, in minoribus, tertio monito non deſiſtente, vel in depoſito verbaliter incorrigibili, & poſt excommunicato, modo quo infra.

VIII. Fallit, ſi clerici arma ferant contra edicta generalia principis, quo tamen caſu poſſunt tantum armis priuari, non verò aliter à laico puniri, ſed facere eos puniri per eccleſiaſticum. Couar. practic. quæſtio. capit. trigeſimotertio numero ſeptimo.

IX. Fallit, in clerico aſſaſſino, modo quo infra latè, & idem de ſe immiſcente enormitatibus, vel qui habitu dimiſſo, vt laicus incedit, vel in minoribus militiam exercet, modo quo infra latè explicapitur, vbi & alij caſus ſimiles explicabuntur. Quod verò eſt dictum clericum in cauſa reconuentionis, dum conuenit laicum coram ſeculari, poſſe coram eo reconueniri; id non procedit ſi laicus cum fraude id egit, vt ibi clericum reconueniret. Butr. in cap. eccleſia. de conſtit. vel clericus, vt ibi reconueniatur: vt dicit Ang. in l. 2. §. ſed ſi agat. ff. de iudic. nec ſi clericus laicum conueniat

coram

coram laico ſuper actione famoſa, vel iniuria ſibi facta, ſic enim ibi non reconuenitur. Bald. in auth. & conſequenter. C. de epiſc. & cler. nec ſi reconuentio tangat cauſam ſpiritualem, vel ei annexam: ſic enim non poteſt fieri corã laico. Bald. ibi. Doct. in cap. 1. de mut. pet. nec ſi reconuenitur ſuper crimine. Imol. in cap. at ſi clerici. de iudic. etiam ſi agatur de crimine ciuiliter, vt ibi dicit, nec ſi agatur de diſtrictione perſonæ clerici. Archid. in cap. vnico. de cler. coniug. in 6.

X. Fallit, ſi clericus habet feudum à Rege, qui retinuit ſibi aliquod ſeruitium, ſic enim appellatur ad Regem. Siculus in cap. verum. de foro compet. Anan. in cap. 2. de del. pue.

XI. Fallit, ſi clericus ſucceſſit laico, cuius cauſa erat cœpta coram ſeculari, ibi enim ob eam conuenitur probabiliter. Imol. in l. ſi eum hominem. ff. de fideiuſſ. Viuius libro 2. opin. 48. in com. opi. non tamen ſi clericus vendidit ob euictionem rei venditæ. glo. in cap. nullum. 11. quæſt. 1. Spect. tit. de primo, & ſecundo decr. §. reſtat. ver. quid ſi dominus clericus.

XII. Fallit, ſi pater vult emancipare filium clericum, id enim eſt fiendum coram laico. Nic. Mil. verſ. iudex ſecularis. vel ſi clerico donet laicus rem excedentem quingentos aureos, debet enim inſinuatio fieri coram laico, vel ſi ſtatutum habeat, quòd non valeant legata, niſi fiat inſinuatio coram iudice loci, & clerico legetur. Bald. Caſtr. in l. teſtamenta. C. de teſtam. vel ſi clericus, vt tertius poſſeſſor rei ſuper qua eſt lata ſententia, vult ſe opponere contra executionem ſententiæ factæ inter laicos, id enim coram ſeculari eſt agendum. Bald. ibi. vel vbi teſtamentum eſt publicandum coram defenſore ciuitatis, & clericus prætendat intereſſe, id enim eſt fiendum coram laico. §. nulla. auth. de defenſ. ciui. Sicu. Bald. in cap. fin. de fide inſtru. & idem ſi clericus ſit creditor laici qui conficit inuentarium, id enim eſt fiendum coram laico, & ibi clericus citandus: & idem videtur vbi citantur generaliter quorum intereſt, ne cauſa diuidatur. Bald. in l. teſtamenta. C. de teſtam.

XIII. Fallit, ſi depoſitum, vel aliud fuit factum ordinatione iudicis ſecularis, ſic enim, is ab eccleſiaſtico poterit cogi, vt id reddat & rationes, Tiraq. de retr. reconu. §. 4. gl. 7. num. 9. Salic. in l. acceptam. C. de vſur. & idem in iudiciis duplicibus vbi ſunt plures contendentes, & maior pars laici,

vel

vel in collegio maior pars laicorum, minor clericorum, ſic enim conueniuntur coram laico. l.1. vbi glo.ff. qui rei apud eund.iud. Sicu.in c.ſi diligenti. de foro compet. vel ſi clericus & laicus compromiſerunt in laicum,& laicus vult recurrere ad arbitrium boni viri, id enim eſt fiendum coram iudice laici,niſi cauſa ſit eccleſiaſtica.Rom.conſ.165.

XIIII. Fallit,ſi per Epiſcopum cauſæ merè ciuiles laico ſint delegatæ.gl.in c. decernimus.de iud. vel ſi is ſit aſſeſſor, qui tamen non iudicat, ſed conſulit, non tamen ſi clericus agat contra clericum ſuper poſſeſſione beneficij, quia ſic eccleſiaſticus tantum cognoſcit. Menoch. de retin. poſſeſſ. remed.3.q.52. num 349. niſi adſit priuilegium apoſtolicum, vel fama eius cum conſuetudine temporis immemorabilis, aliàs non. Gem.in cap.2.§.ſanè.de decim.lib.6.

XV. Fallit, in datione tutelæ, quia legitima tutela dari poteſt clericis per iudicem laicum. Ang.in §. ſed hoc.Inſtit. de attil. tut. non tamen cogi eam ſuſcipere, & ſimiliter per laicum datur curator clerico minori coram eo litiganti.Domin.in c.ſi annum. de iud.lib.6. curator verò ad lites generalis datur clerico per ſuum iudicem.

XVI. Fallit,in clerico negotiatore, quia tenetur ad gabellas in concernentibus negotiationem,non verò ſi vendit ſuos reditus.Crau.conſ.65.num.3.Tiraquell.de nob. cap.28. num.10.

XVII. Fallit,ſi clericus agit rei vendicatione contra laicum pro re eccleſiæ, quia eum conuenit coram laico,quãdo tamen laicus negaret rem eſſe eccleſiæ, & res eſt dubia, ſi enim conſtaret rem eſſe eccleſiæ eſſet terminanda coram eccleſiaſtico,ratione rei annexę ſpirituali,& ob ſacrilegium. Doct.in cap.cum ſit generale.de foro compet.

XVIII. Fallit, quando cauſa eccleſiaſtica tractatur per quæſtionem facti non iuris, vt an habitus ſit clericalis, vel non,ius funeris ſit promiſſum, non autẽ ſi quæſtio ſit iuris, quia ſi agitur de cauſa clerici,eſt remittendus,vel de actione reali pro vſu funeris,quia eccleſiaſticus cognoſcit.Butr.Sicu. in c.quanto de iud. Sic.in c.tuam. de ord.cogn. Felin.in cap. cauſam.de præſcript.in cap. cum ſit. de foro compet. vt & ſi agitur de fructibus decimarum inter laicos, cognoſcere poteſt laicus. Doct.in d.c.cauſam.in c.quamuis.c.prohibemus. de decim. eccleſiaſticus tamen tantum cognoſcit an quis ſit clericus,vel ne.cap.ſi iudex.de ſentent.excomm.in 6.Couar.

pract.qq.cap.33.num.1.sic laicus cognoscit in quæstione facti nō iuris in iure patronatus, vt an sit promissum,vel non. Io. Ant. Butr. in cap.tuam. de ord. cogn. & an aliqua sit desponsata, vel non, non tamen an matrimonium fuerit legitimum,vel non:qui tamē cognoscit de iure patronatus cum vniuersitate bonorum,quando id petitur copulatiuè,vt peto hæreditatem talis,& ius patronatus,secus si petatur hæreditas cum iure patronatus. Sic.in c.quanto.de iud. in c.quærelam. de simon. vel si agitur de fructibus beneficij quos laicus surripuit,sic enim laicus potest cognoscere. Doct.in d.c. cum sit generale.de foro compet.

XIX. Fallit,quando iudex secularis cogitur exequi sententiam ecclesiastici super crimine latam, sic enim ex iustitia potest cognoscere.Bart.in l.diuus. 2.ff. de cust.reorum & in hæresi cogitur.c.inquisitionis.§.prohibemus. de hæret. vt & si ecclesiasticus inuocat eius brachium.Oldr.cons.89.

XX. Fallit,in criminibus mixtis,in quibus est locus præuentioni.Doct.in cap cum sit.de foro compet.

Vbi tamen iura ciuilia, & canonica ponunt diuersas pœnas,quarum vna per aliam non tollitur,punitus in vno foro poterit in alio puniri.l.qui sepulchra. C.de sepul. viol. Ioan. And.in cap.fœlicis. de pœn.in 6.

Vbi demum clerici conueniri possunt coram laico,in ordinatione litis, vt in oblatione libelli, seruandum est ius secularis.glo. in c. quod clericis. de foro compet. sed si agitur de lite decidenda, si agitur de contractu, consideratur locus contractus,& eius ius.l.si fundus. de euict. & idem si de relitigatur.c.Raynutius.de testam.& idem in delicto.auth.quæ in prouincia.C. vbi de crim. sed si ius, vel statutum respicit personam clerici,non stabitur ei sed canonico.arg. cap.1.de iure patr.in 6.cap.porrò. de priuil. & ideò si statutum dicat, quòd solutio debiti non possit probari per testes,tamen clericus litigans coram laico poterit sic probare per testes.Sicu. in cap.quod clericis.de iud,

Ad hoc verò vt clerici prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiati,hoc priuilegio potiantur, oportet vt beneficium ecclesiasticum habeāt,vel clericalem habitum,& tonsuram deferentes alicui ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiant,vel in seminario clericorū, vel aliqua schola, aut vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines ascendendi inseruiant, ex Concil. Trid.sess.23.c.6. Guid.

Pap.

Digitized by Google

Pap.q 83. Similiter clerici coniugati qui cum vnica, & virgine contraxerunt, hoc priuilegio fruuntur, vt coram iudice seculari criminaliter, vel ciuiliter conueniri non possint, nec in persona, vel ære condemnari possint, si tonsuram, & vestes deferunt cleticales, & alicuius ecclesiæ seruitio ab Episcopo deputati sint, & eidem ecclesiæ seruiant, vel ministrent. d.c.6. in Trid. Conc. in fin. qui clerici coniugati priuilegio tantum canonis si quis suadente, & fori fruuntur, aliis verò clericis concessis nequaquam. c. vnico. de cler. coniug. in 6. vbi Doct. Cucch. d. tract. num. 30.

Quod si iudex laicus clericum, vel ecclesiasticam personam coram se in iudicio trahere præsumpserit, est excommunicãdus, & nisi cesset ipso iure excommunicationem incurrit. Io. And. & Host. in c. non minus. de immu. eccles. quæ excommunicatio hodie Papæ in Bulla Cœnæ reseruatur. Et iudex ecclesiasticus quam primum clericum à iudice laico detineri compererit eum repetere debet, aliàs vt ignauus ab administratione est deponendus, vel aliis pœnis plectendus. Cassan. cons. 38. Clar. q. 36. vers. regulariter autem. Et hoc priuilegium fori difficilius à clerico amittitur quàm priuilegium canonis si quis suadẽte, cum id pluribus casibus non prosit: & hoc certius sit de iure diuino esse inductum. Socin. cons. 12. lib 1. col. 7. Roland. cons. 4. num. 28. lib. 1. nec secularis potest etiam punire ciuiliter quoque clericum qui coram eo falsum deposuit. Fel. in cap. verum. de foro compet. Afflict. decis. 230. Couar. pract. qq. c. 18. num. 8.

Nec potest quis renunciare priuilegio, vt coram iudice laico conueniatur. c. si diligenti. de foro compet. vbi omnes, nec etiam coram alio, quàm proprio Episcopo. Couar. pract. qq. c. 8. & 10. nisi in minoribus extans dimittat habitum, & tonsuram, & velit esse laicus. Silu. Excommunicatio. 6. nu. 7. cum seq. Nau. c. 27. num. 81. notab. 6. nec etiam si detinens habitum, enormibus se misceat, nisi post trinam monitionem. Nau. ibi. num. 80. notab. 5. si tamen quis reassumit habitum, & bene viuit, recuperat priuilegium clericale. gloss. & Abb. in cap. fin. de vita, & hon. cler.

Quartum priuilegium est, quòd clerici immunes sunt ab oneribus personalibus, & realibus pro rebus ecclesiæ principi ab aliis debitis seculari. c. peruenit. 86. dist. c. non minus. cap. aduersus. de immun. eccl. c. quanquam. de censib. in 6. cap. clericis laicos. de immun. eccl. in 6. clem. 1. eod. tit. quod

Clerici sunt immunes ab oneribus personalibus & realibus.

Digitized by Google

& apud Ethnicos ſeruabatur: vt inquit Ariſt.li.2. Æconom. & idem concedebatur ſacerdotibus Ægyptiis. Geneſ. 47. & ij etiam apud Gallos idem obtinebant,& etiã exempti erant à militia,vt dicit Cæſar.lib. 6.de bello Gallico; & iure etiam ciuili id eis concedi,dicit Germon de ſacror.immut.libro 1. cap.13. & qui eas exigeret cogendo, incurreret excommunicationem. Nau. c.27. num.128. & ſi quis exigat à clericis ea quæ à laicis exigi poſſunt,incurrit excommunicationem. c.quanquam.de cenſib.in 6.quæ eſt Epiſcopalis,quòd ſi exigit eas quæ nec à laicis exigi poſſunt,incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, vt pro iis quæ dicuntur ad vſum proprium.Nau.d.cap.num.61.& idem ſi gabella imponatur eorum perſonis, vel eccleſiaſticis bonis, & fructibus. Nau. cap.27.num.202.& 287. etiam ſi quis ea deferat ad familiæ ſuſtentationem,& eam fraudantes non peccant.Silu.Gabella.1. num.14.§.20.nec etiam ſi quis fundi ſui beneficij, vel patrimonij fructus vendat, ſi clericus eſt, vel monachus,tenetur ad gabellas. Silu. ibi. num. 2. & 3. nec etiam ſi mutet formam rei.Abba.in c.fin.de vita.Nau.d.c.128. niſi ſit negotiator quia ſic ſoluit gabellas. Abb. loco cit. & idem ſi non incedit in habitu, & tonſura. Couar. pract.quæſt.cap.31. vel ſi adſit Papæ facultas à clericis exigendi.Nau.ibi. vel ſi quis ſit colonus clericorum, qui ſoluit, & clericus coniugatus. Zerola in praxi ep. Clericus,num.9.ſub his diſtinctionibus, vt inquit Abb.in cap.non minus.de imm.eccl.quòd aut agitur de muneribus, vel oneribus perſonalibus, & tũc aut agitur de ſordidis,vt de arena fodienda,calce coquenda, & huiuſmodi, de quibus in l. maximarum. C. de excuſ. muner. lib.11. & ab his,quæ dicuntur officia vilia,quæ talia eſſe dignoſcitur, cum pro huiuſmodi habentur in illo loco, vt ibi dicit Abb immunes ſunt clerici, & eorum coloni etiam de iure ciuili.l.placet. C.de ſacroſan.eccleſ.lib.2.C. de epiſc. & cler.c.nouarum.16.q.1. nec in aduentu principis coloni eccleſiarum,vt ibi dicit Abb. ad id tenentur, cum ſint exempti à iuriſdictione laicorum; quod intelligitur in hoc de familia perpetua eccleſiarum.& earum ſeruis,ſecus enim eſt quò ad colonos liberos qui ſeruiunt pro mercede, vel cum portione redituum, cum ij ſint ſub Imperatore. not. in cap. indicatum. 89. diſt. qui in multis tamen ſunt exempti per leges Imperatoris, & Canones, vt in l. 1. & 2. C. de epiſc. & cler.& ideò eorum iuriſdictionem poteſt etiã limitare. arg.

eorum

eorum quæ not.in c.cum ſecundum.de hæret.in 6. & hi tenentur ad gabellas, & alia onera de parte eis contingente:vt dicit Fed.conſ.4. clerici tamen ipſi ad ea onera vilia non tenentur. Quędam ſunt munera honorifica, vt habere officia, vel magiſtratus, de quibus toto tit. ff. de muner. & hon. & hos honores inter laicos habere non poſſunt,cum *Deo militans non poſſit implicari negotijs ſecularibus*.c.1. ne cler. vel monach.vnde nec ſunt de vniuerſitate laicorum, nec habẽt vocem in conſilio populi,vt inquit Innoc.in cap.dilecta. de exceſſ.prælat.c.ſed nec procurationis.ne cler.vel mon.l. placet.C.de epiſc.& cler. Quædã ſunt onera perſonalia mixta, carentia dignitate,honore, & vtilitate, vt tutela & cura, & non tenentur eam ſubire,poſſunt tamen ſi volũt legitimam agnoſcere,quæ ſcilicet à lege proximioribus conſanguineis defertur,quod eſt officium pium.gloſ.in c.peruenit.88.diſt. Abb.in d.c.non minus.num.15. datiuam tamen, vel teſtamentariam ſuſcipere non poſſunt;Epiſcopi verò,vel monachi nullam ex iis.c.Epiſcopus.88.diſt.c.monachi.16.q.1. niſi ſint miſerabiles perſonæ, quia ſic omnes clerici & monachi poſſunt eam ſuſcipere,de licentia Prælati,ſi monachi ſint. d. cap.peruenit.cum ſit officium pium, ad nulla tamen eorum onera perſonalia ordinaria,vel extraordinaria tenentur. d.l. placet.C.de epiſc.& cler.auth.item nulla.C. eod. cap. quanquam.de cenſib.in 6.*Nec etiã tenentur cuſtodire ciuitatem*, vt inquit Abb.in c.peruenit. eod. tit. niſi ſubſit maxima neceſſitas, quæ tamen cognoſci debet per iudicem eccleſiaſticum,ſcilicet Epiſcopum, & per eum compelli, non autem per laicos præſides.not.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit.Hoſt.in ſumma de immun.eccl.cum ſine eis ciuitas defendi non poteſt.d.c.peruenit.c.pen.de homic. vbi tempore inuaſionis clerici ſimul cum laicis poſſunt ſumere arma; & pugnare,nec ſunt irregulares,ſi ibi multi ſint occiſi, modo ipſi nullum manibus occiderint,licet vulneratint, vel etiam ſi occiderint aggreſſi cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta clem.1.de homic.& eo caſu tenentur Epiſcopo obedire, non tamen tenentur ire ad bellum, vbi alij ſunt impugnandi,etiam contra Saracenos, cum clericatus eos inhabiles faciat ad pugnam.c.ex multa.§. fi. de voto. etiam ſi ageretur de recuperatione terræ ſanctæ,niſi Papa mandante,qui poteſt eos liberare ab irregularitate,cum ſit de iure politiuo inducta,de quo aliàs.

2.Thim.2.

Clerici & maximè Epiſcopi & religioſi tutelam nõ debent ſuſcipere niſi vrgeat neceſſitas.

Quo verò ad eorum bona, notandum, vt dicit Abb. in d. c. non minus. nu. 15 quòd quædam sunt munera patrimonialia, vel realia, id est quæ sumptibus patrimonij, & administrantis illud fiunt, vt in l. fi. ff. de mun. & hon. §. patrimoniorum, & huiusmodi onus est triplex, nam quoddam est reale, quoddam personale, quoddam mixtum de vtroque; quò ad personalia dictum est supra, quò ad realia, tripliciter imponuntur; *Primò rei*, de eo quòd est faciendum de ipsa re, vt quòd equus, vel currus ecclesiæ vadat ad seruitium Reipublicæ, quandoque imponuntur super eo quod percipitur ex ipsa re, vt quòd detur certa pars fructuum, vt in l. modios. C. de suscept. & arca. lib. 10. *quandoque imponuntur ipsi rei de eo quod non percipitur ex re*, nec est in ipsa re, sed omnino extra rem, vt quãdo debet quis dare pro re annuatim certam quantitatem pecuniæ. d. l. munerum. §. patrimoniorum. cum seq. & in l. hactenus. ff. de vsufruct. scilicet tributum, vel vectigal, quod soluitur in pecunia pro rebus. c. 1. in fi. de censib. l. placet. C. de sacr. san. eccl. & hoc onus differt ab onere personali, quod soluitur, vel præstatur pro rebus, quia ibi est obligata persona, & per consequens omnes res patrimonij. l. auferetur. §. fiscus. ff. de iure fisci. hic verò quælibet res tenetur pro munere quod eam respicit. l. Imperatores. ff. de publica. quandoque mixtim imponitur onus personæ pro rebus, & sic obligata est persona, & per consequens omnes res patrimonij. d. l. Imperatores. quãdoque imponuntur personę non habito respectu ad rem, & sic dicitur capitatio, quia imponitur per capita, non habita ratione ad rem, vt in l. vnica. C. de capitatione cui, &c.

His ita distinctis, si onera sunt merè realia. Abb. in c. fi. de vita, & hon. cler. dicit, quòd si quãdo talia bona per emptionem, donationem, vel aliter peruenerunt in ecclesiam, quibus imponitur onus reale, habebant tunc onus tale annexum inuariabile, & certum, vel ex publica dispositione, puta principis, vel priuata, vt in c. quanto. de censib. ecclesia ad tale onus tenetur, vt est tributum, de quo in d. l. Imperatores. & cap. 1. in fi. de censib. Silu. Gabella. num. 8. ver. 5. quia res transit cum onere suo. cap. pastoralis. de decim. c. ex literis. de pignor. non tamen licet alicui irrumpere domos ecclesiæ ad id ius consequendum, vt hospitium militum, aliter esset sacrilegium, nec inde auferre aliquid violenter, nisi Prælatus id agat, vt dicit Silue. Immunitas. 1. num. 21. vt

Onera realia quando soluant clerici.

nec

nec licet augere tale onus clericis quod extabat quando res ad eos peruenit. Abb. in c. ex literis. de pignor. Gram. decis. 29. per tot. & pariter si res sit feudalis ecclesiæ donata, tenetur soluere principi quod prius soluebat. Silu. Gabella. 2. nu. 10. §. 7. si verò patrimonium donatur clerico loco beneficij, vt ordinetur, est immune à solutione gabellæ. Couar. lib. 1. var. resc. 4. nu. 4. Gom. q. 23. de infirm. resign. & etiam ecclesia non tenetur ad onus reale rei quæ ad illam transit, nisi vbi viget statutum, quòd res in quemcunque transeat soluat onus ordinarium, vbi enim tale statutum non adesset, ad id onus ante etiam impositum non teneretur. Bursat. cons. 16. nu. 10. lib. 1. & cons. 42. num. 7. d. lib. cum magis communi. & idem vbi adest statutum, quòd omnia prædia soluant annuatim certum quid, sic enim, & ecclesia tenetur Ias. in d. l. placet. 2. lect. C. de sac. san. eccl. scilicet si post deueniunt ad ecclesiã, aliàs non; si verò non erant onerata tali onere certo, & inuariabili, licet incerto, & variabili, vt fit in impositionibus, quæ variabiliter imponuntur, sic ecclesia non tenetur, vt nec de domibus, atriis, & hortis iuxta ecclesiam positis, & in mansu, de quo est dotata, quia de his nullum debet solui tributum, vt dicit Silu. Immun. 1. num. 19. & vbi esset opus reficere iter ante domum, ecclesia tenetur, vt dicit Abb. in d. cap. non minus. non debent tamen ecclesiastica bona grauari oneribus sordidis, licet ante eis annexis, honestis verò, vt tributis sic. Archid. & Ioan. And. in cap. 1. de immun. eccl. in 6. quãdo prius erant imposita rebus, quæ, modo, vt supra, in ecclesiam trãsierunt, inuariabiliter tamen; similiter ecclesia tenetur ad alia onera necessaria, vt purgare puteum simul cum aliis necessariam toti viciniæ, & similiter soluere ad portam construendam, vel pontem pro plaustro, ad conseruationem ipsius pontis. Bart. in l. ad instructiones. C. de sacros. eccl. Innoc. in d. cap. non minus. modo vt infra.

Quædam sunt onera extraordinaria, & hæc vel pertinent ad pietatem, & tunc aut pietas, vel necessitas concernit vtilitatem ecclesiæ à remotis, vel per quandam consequẽtiam, vt construere pontes, muros, & vias, reparare ciuitatem, vel castrum, & huiusmodi, & tunc aut facultates secularium sufficiunt, & ecclesia non tenetur; aut non sufficiunt; & sic etiam ecclesia non tenetur, nisi sponte velit; approbante tamen prius Episcopo, & clero; & ante consulto Romano

Pontifice.d.c.non minus & c.aduerſus de immun.eccl. c.1. eod. in 6. *tenetur verò contribuere vbi neceſſitas concernit vtilitatem clericorũ, & laicorum ſimul*, vnde tenetur contribuere ad reparationem aggerum fluuiorum, vbi clerici habent poſſeſſiones vicinas, & ſi hoſtes inuadant agros ad euitandum incendia,& deprædationes, ſic tamen vt ſimul cum populo conueniat. Bertr. conſ.53. vol.1. Burſ. conſ. 45. lib.1.& ſi eccleſia recuſet hoc caſu, poteſt cogi per iudicem eccleſiaſticum, & in hoc caſu non eſt recurrendum ad Papam, cum id concernat priuatam vtilitatem clericorum, ſi enim reſpiceret pietatem tantum, vel publicam vtilitatem non tenetur eccleſia,niſi in defectum laicorum,&prius conſulto Papa,& de conſenſu Epiſcopi,& cleri, vt dicit Abb. in d.c.non minus.num.18.Silu.verbo,Immunitas 1.num. 20.& ſi periculum eſſet in mora poſſet id fieri ſine recurſu ad Papam,vt ibi dicit Abb.& Silu. *Nec etiam tenetur eccleſia inſcribere eius bona in erarijs laicorum*,vt dicit Abb.in d. cap. non minus.

Eccleſia non tenetur inſcribere ſua bona in erarijs laicorũ.

Aut gabellæ ſunt quæ imponuntur, & tunc eccleſia, vel clerici non tenentur ad gabellas,quæ hodie ponuntur in vino,& ſimilibus,vt dicit Abbas in d. cap. non minus.niſi res onerata tranſiſſet in eccleſiam, quia ſic tranſit cum onere tributi Imperialis,modo,vt ſupra eſt dictum,& probat Bar. in d.l.ad inſtructiones,quod intelligitur de vino, frumento,&c.collecto ex bonis patrimonialibus, nec etiam pedagium de his eſt ſoluendum,vt dicit Abb.in c. fin. de vita, & hon.cler.*nec de patrimonio clericorum eſt ſoluendum pedagium,vel gabella*.cap.quanquam.de cenſib.in 6. clem. præſenti. eod. tit. *nec laici poſſunt ſtatuere ſuper bonis patrimonialibus clericorum.* Abb.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.num. 21.& in repet. num. 26. quia ſic indirectè transferrentur ad forum ſeculare, & eſt communis opinio, quòd clerici pro bonis etiam patrimonialibus non teneantur ad collectas. Nau.conſ.280.2. vol. num. 5. cum communi. & vbi clerici tenentur, executio eſt fienda per iudicem eccleſiaſticum, non laicos,aliàs ſi moniti non deſiſtunt, incurrunt excommunicationem Capra.reg.96.num.79.cum communi ſi verò ponitur gabella ſuper carnibus,& huiuſmodi,quod indirectè tangit clericos,quia emũt carius,ſi id faciunt ob communem vtilitatem clericorum,& laicorum,id licet eis,ſi verò ob vtilitatem laicorum principaliter,à remotis tamen, &

cleri

clericorum,quia eccleſiæ ex laicorum abundantia ditantur, aut id faciunt animo extorquendi pecunias ab eccleſiaſticis,quod alio modo non licet, & ſic id non eſt licitum, aut id faciunt non habita ratione ad clericos, quia id imponerent etiam ſi non adeſſent perſonæ eccleſiaſticæ, & ſic licet, dummodo fiant ex iuſta cauſa,moderatè,& authoritate domini temporalis.

Si verò ſint reditus eccleſiaſtici,ſic de collectis ex eis,etiã ſi illos vendunt, non eſt ſoluenda gabella.Doctor.in l. omnis. C. de epiſcop.& cleric. *nec etiam ad portæ ingreſſum*, vt dicit Bart.in l.placet.C.de ſacroſan.eccl. nec etiam ſi res eccleſiæ ad alium locum transferant cauſa negotiationis, ſic enim non eſt exigendum pedagium, vel gabella. Abbas in d.cap.fin.de vita,& honeſt.cler. ſecus ſi eo caſu res negotiationis cauſa delatæ non ſint eccleſiæ, quia ſic tenentur ad gabellam, vt dicit Silu. & pariter coloni clericorum rerum eccleſiaſticarum immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & aliis,non tamen à gabellis, & datiis, amoto priuilegio. Burſat.conſ.25.num.12.lib.1.cum communi. ſi tamen clericus habet bona communia cum fratre, tenetur frater pro ſua rata ad collectas. Capra reg. 96. & etiam clerici tenẽtur ad collectas impoſitas rebus quæ deuenerunt ad eccleſiam poſt eius dotationem,quãdo onus eſt ſtabile,à ſtatuto præfixum.Gemi.conſ.303.Ang.conſ.19.vt & pro refectione murorum,pontium,& viæ, modo, vt ſupra, vel ſi ſit clericus coniugatus,qui gaudet tantum priuilegio fori, & canonis. c.1. de cler. coniug. in 6. & ſi res à clerico tranſit ad laicum, tenetur ad omnia onera.Ripa lib.2 de reſcript.cap.72. num. 17. remoto priuilegio. Et de his latius agitur vbi de Gabellis eſt ſermo.

Ad portæ ingreſſum clericorum bona nil debentes.

Quid verò clerici, & eorum eccleſiæ debeant Epiſcopo, habetur ſupra de ſtatu Epiſc.c.3.in prin. an verò cẽſus eccleſię poſſit augeri,& huiuſmodi,docet Silu.Gabella.2.per tot.

Quintum priuilegium,quòd clerici non ligantur, vel eorum bona ſtatutis laicorum.cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. vbi Abb.in lectura,& in repetit. de conſtit. num. 20. in lect. & nu.37.& ſi ſpecificè ſtatutum diſponit de eccleſiis,vel eccleſiaſticis perſonis,aut eorum bonis,non valet etiam in fauorem ipſarum,vt ibi dicit Abb.nu.26.in repet. & ſi tale ſtatutum ſit contra libertatem eccleſiaſticam inualidum eſt, & ſic ſtatuentes incurrunt excommunicationem. c. nouimus.

Laicorum ſtatuta non ligant clericos.

Pontifice.d.c.non minus.& c.aduerſus.de immun.eccl. c.1. eod. in 6. *tenetur verò contribuere vbi neceſſitas concernit vtilitatem clericorũ,& laicorum ſimul*, vnde tenetur contribuere ad reparationem aggerum fluuiorum, vbi clerici habent poſſeſſiones vicinas, & ſi hoſtes inuadant agros ad euitandum incendia,& deprædationes, ſic tamen vt ſimul cum populo conueniat. Bertr. conſ.53. vol.1. Burſ. conſ. 45. lib.1.& ſi eccleſia recuſet hoc caſu, poteſt cogi per iudicem eccleſiaſticum, & in hoc caſu non eſt recurrendum ad Papam, cum id concernat priuatam vtilitatem clericorum, ſi enim reſpiceret pietatem tantum, vel publicam vtilitatem non tenetur eccleſia,niſi in defectum laicorum,&prius conſulto Papa,& de conſenſu Epiſcopi,& cleri, vt dicit Abb. in d.c.non minus.num.18.Silu.verbo,Immunitas 1.num.20.& ſi periculum eſſet in mora poſſet id fieri ſine recurſu ad Papam,vt ibi dicit Abb.& Silu. *Nec etiam tenetur eccleſia inſcribere eius bona in erarijs laicorum*,vt dicit Abb.in d. cap. non minus.

Eccleſia non tenetur inſcribere ſua bona in erarijs laicorũ.

Aut gabellæ ſunt quæ imponuntur, & tunc eccleſia, vel clerici non tenentur ad gabellas,quæ hodie ponuntur in vino,& ſimilibus,vt dicit Abbas in d. cap. non minus.niſi res onerata tranſiſſet in eccleſiam, quia ſic tranſit cum onere tributi Imperialis,modo,vt ſupra eſt dictum,& probat Bar. in d.l.ad inſtructiones,quod intelligitur de vino, frumento,&c.collecto ex bonis patrimonialibus, nec etiam pedagium de his eſt ſoluendum,vt dicit Abb.in c. fin. de vita, & hon.cler.*nec de patrimonio clericorum eſt ſoluendum pedagium,vel gabella*.cap.quanquam.de cenſib.in 6. clem. præſenti. eod. tit. *nec laici poſſunt ſtatuere ſuper bonis patrimonialibus clericorum.* Abb.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.num. 21.& in repet. num. 26. quia ſic indirectè transferrentur ad forum ſeculare, & eſt communis opinio, quòd clerici pro bonis etiam patrimonialibus non teneantur ad collectas. Nau.conſ.280.2. vol. num. 5. cum communi. & vbi clerici tenentur, executio eſt fienda per iudicem eccleſiaſticum, non laicos,aliàs ſi moniti non deſiſtunt, incurrunt excommunicationem Capra.reg.96.num.79.cum communi ſi verò ponitur gabella ſuper carnibus,& huiuſmodi,quod indirectè tangit clericos,quia emũt carius,ſi id faciunt ob communem vtilitatem clericorum,& laicorum,id licet eis,ſi verò ob vtilitatem laicorum principaliter,à remotis tamen, &

cleri

clericorum,quia eccleſiæ ex laicorum abundantia ditantur, aut id faciunt animo extorquendi pecunias ab eccleſiaſticis,quod alio modo non licet, & ſic id non eſt licitum, aut id faciunt non habita ratione ad clericos, quia id imponerent etiam ſi non adeſſent perſonæ eccleſiaſticæ, & ſic licet, dummodo fiant ex iuſta cauſa,moderatè,& authoritate domini temporalis.

Ad portæ ingreſſum clericorum bona nil debentes.

Si verò ſint redituũ eccleſiaſtici,ſic de collectis ex eis,etiã ſi illos vendunt, non eſt ſoluenda gabella.Doctor.in l. omnis. C. de epiſcop.& cleric. *nec etiam ad portæ ingreſſum*, vt dicit Bart.in l.placet.C.de ſacroſan.eccl. nec etiam ſi res eccleſiæ ad alium locum transferant cauſa negotiationis, ſic enim non eſt exigendum pedagium, vel gabella. Abbas in d.cap.fin.de vita,& honeſt.cler. ſecus ſi eo caſu res negotiationis cauſa delatæ non ſint eccleſiæ, quia ſic tenentur ad gabellam, vt dicit Silu. & pariter coloni clericorum rerum eccleſiaſticarum immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & aliis,non tamen à gabellis, & datiis, amoto priuilegio. Burſat.conſ.25.num.12.lib.1.cum communi. ſi tamen clericus habet bona communia cum fratre, tenetur frater pro ſua rata ad collectas. Capra reg. 96. & etiam clerici tenẽtur ad collectas impoſitas rebus quæ deuenerunt ad eccleſiam poſt eius dotationem,quãdo onus eſt ſtabile,à ſtatuto præfixum.Gemi.conſ.303.Ang.conſ.19.vt & pro refectione murorum,pontium,& viæ, modo, vt ſupra, vel ſi ſit clericus coniugatus,qui gaudet tantum priuilegio fori, & canonis. c.1. de cler. coniug. in 6. & ſi res à clerico tranſit ad laicum, tenetur ad omnia onera.Ripa lib.2 de reſcript.cap.72. num. 17. remoto priuilegio. Et de his latius agitur vbi de Gabellis eſt ſermo.

Quid verò clerici, & eorum eccleſiæ debeant Epiſcopo, habetur ſupra de ſtatu Epiſc.c.3.in prin. an verò cẽſus eccleſię poſſit augeri,& huiuſmodi,docet Silu.Gabella.2.per tot.

Quintum priuilegium,quòd clerici non ligantur, vel eorum bona ſtatutis laicorum.cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. vbi Abb.in lectura,& in repetit. de conſtit. num. 20. in lect. & nu.37.& ſi ſpecificè ſtatutum diſponit de eccleſiis,vel eccleſiaſticis perſonis,aut eorum bonis,non valet etiam in fauorem ipſarum,vt ibi dicit Abb.nu.26.in repet. & ſi tale ſtatutum ſit contra libertatem eccleſiaſticam inualidum eſt, & ſic ſtatuentes incurrunt excommunicationem. c. nouimus.

Laicorum ſtatuta non ligant clericos.

de immu.eccl.c.clericis.eod.in 6.c.fi. eo. in 6. Dicitur verò ecclesiastica libertas *omnis exemptio ecclesiæ collata à Deo, vel hominibus, quibus libera est in rebus personis, & iuribus à quocunque grauamine potestas*, vt dicit Card. in cap. perpendimus.de sent.excom.vel libertas concessa clericis facere quæ sibi non prohibentur à iure cõmuni, vnde quomodocunq; id impedientes, dicuntur facere contra libertatẽ ecclesiasticam, vt dicit Fel.in d.c.ecclesia.nu.72.& 73.ver.3.vel si ob id clerici efficiuntur timidiores, vel si tolluntur, aut dimittuntur priuilegia concessa à Principe, vel Papa Ecclesiæ, vel ecclesiasticis personis, vt ibi dicit Dec.nu.2.3.& 4. qui idẽ sentit nu.5. quando fit iniuria vni ecclesiæ particulari, quod ego intelligerem respectu priuilegiorum concessorum omnibus ecclesiis, vel clericis, secus si illi soli ecclesiæ essent concessa, vt infra dicetur, generale, vt priuilegiũ, quòd ligatum à sacerdotibus censeatur à Deo ligatũ. Mat. 16. vel à Papa, de quo in c.si quis suadente 17. q.4.& ne clerici lędantur in persona, quod est priuilegium generale concessum omnibus ecclesiasticis, quædam concessa ab Imperatore, vt quòd non fiat iniuria loco sacro, vel ecclesiæ in genere, id est congregationi fidelium, de quo l. 1. C. de sacrosan. eccl. quædam sunt data ecclesiæ ab inferioribus, quædam data, vt suprà à Papa toti ecclesiæ, vt de non lædendo ecclesiasticos, quædam data alicui ordini specialiter, vt in c.cùm ordinem. de rescript. quædam personalia, vt quòd non lædantur, nec conueniantur coram iudice seculari, quædam sunt realia, id est circa res ecclesiæ, de quo in cap.fi.de vita,& hon.cler. Et prædicta priuilegia, quandoq; violantur simplici facto, in quo non semper incurritur excommunicatio, quandoque statuto,& tunc sic. Non dicitur verò violari ecclesiastica libertas, si violentur priuilegia concessa ecclesiis particularibus, sed solùm cùm violantur concessa ecclesiæ vniuersali. Innoc.in c.nouerit. de sent. excomm. vel etiam vbi læditur priuilegium ecclesiæ particularis, quando id priuilegiũ non est vnius ecclesiæ particularis, sed generalis aliarum: vt in c. 1.de immun. eccl. in 6. secus si illa libertas non competit omnibus ecclesiis generaliter, sed vni tantum, quia sic non læditur ecclesiastica libertas.

Ecclesiastica libertas quid.

Vnde si communitas statuat, quòd non reddatur ius alicui Prælato per suos iudices cõtra ipsius debitores, nõ valet, cùm id redundet in ecclesiam generalem, quia fit contra

priui

priuilegium conceſſum omnibus clericis, vt dicit Zab.in d. perpendimus. Sicut & vnus clericus vocetur coram iudice ſeculari, vel collectæ exigantur à laicis ab vna eccleſia, cùm ſint priuilegia conceſſa omnibus clericis. d. c. clericis. de immun. eccl.in 6. Et pariter violatur, ſi ſtatutum diſponat ne quis contrahat cum clericis, vel coquat eis panem, vel vadat ad eorum molendinum.c.fi.de imm.eccl.in 6. Similiter non valet ſtatutum quoddã Prati, quo diſponitur, vt nullus allegare præſumat, quòd Præpoſitus Eccleſiæ Prati non habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in loco illo, cùm id tendat contra libertatem diœceſani, qui habet iure communi intentionem ſuam fundatam, vt poſſit exercere iuriſdictionem in vniuerſam diœceſim, niſi contrarium probetur,nec ſimilitet valet ſtatutum permittens cuicunque habere regreſſum contra bona eccleſiarum, ac ſi tenerentur per laicum, etiam ſi in fine ponatur proteſtatio, quòd non intendunt lędere eccleſiaſticam libertatem,vt dicit Fel. in d.c.eccleſia.num.73.ver.primo;quòd ſtatutum,qui & dicit clericos venire in materia priuilegiatiua, ſecus in materia ſtricta,& odioſa.nu.74.cum ſeq. quòd ſi ſtatutum ponat extra protectionem communis omnes declinantes forum ſuum, ſi id intelligat etiam de clericis, eſt contra eccleſiaſticam libertatem, & in dubio non videtur id intendere, nec ad eos extenditur, vt ibi dicit Fel.num.78. vbi & ponit quinque cautelas,quibus clericus habet declinare forum ſeculare.

I. Dicendo iudici,non poſſum reſpondere coram vobis, quia c.ſi diligenti. de foro compet. punit clericum litigantem coram iudice ſeculari.

II. Non declinando forum, ſed comparendo coram Prælato proprio, & petendo vt reuocetur à foro iudicis ſecularis.

III. Vt compareat in habitu,& tonſura coram iudice ſeculari, & dicat ei, paratus coram vobis litigare, dummodo poſſim.

IIII. Vt proteſtetur,quòd non intendit conſentire in iudicem ſecularem, quia licet litiget, nullam tamen iuriſdictionem habebit iudex ſecularis.

V. Quòd iudex eccleſiaſticus petat declarari tale ſtatutum non intelligi de clericis. Felin. ibi vſque ad numer. 83. Quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd omnia prædia ciuiũ ſint

tributaria

tributaria pro collectis imponendis, tale ſtatutum non extenditur ad clericos, niſi tranſierint ad eccleſiam poſt illam legem, ſi teſtator legando dicit, vt eccleſia ad id teneatur, vel ſi onera realia ſint mixta, ad collectas enim non tenetur eccleſia, niſi iam fuiſſet pro certis annis collecta impoſita, & res illa poſt illam impoſitionem, in eccleſiam certa tranſierit, quia ſic tenetur, vt ibi dicit Fel. à num. 83. ad 87. Quòd ſi ſtatutum diſponat, vt litigantes cogantur ad cõpromiſſum, comprehenduntur etiam clerici litigantes in foro ſeculari, quod intelligitur ſi ſimpliciter diſponat: ſecus ſi vlterius procedat, mandando, vt laudum ſecutum ex tali compromiſſo habeat executionem paratam, vel quòd non poſſit à laudo appellari, quia in hoc ſtatutum non procedit in clericis litigantibus in foro ſeculari, vt nec ſtatutum, quòd contra inſtrumentum nulla poſſit opponi exceptio, comprehendit clericos, cùm executio non poſſit dari à ſeculari contra illos, laudum enim eſt de præparatoriis, in quibus ſtatur foro, vbi cauſa agitur, vnde clerici poſſunt cogi compromittere, ſed non dabitur executio laudi contra illos à iudice ſeculari, vt nõ valebit tale ſtatutum ſi ſpecialiter diſponat, quòd clerici litigantes in foro ſeculari in ſpecie teneantur compromittere, quia ſic extenditur ad perſonas circa quas non habetur iuriſdictio. Et non ſolùm nõ valent ſtatuta facta contra clericos directè, ſed nec cum aliæ perſonæ, intuitu clericorum, opprimuntur, vt ſi fiant contra eorũ conſanguineos, eorum intuitu, vt dicit Dec. in d.c. eccleſia. nu. 45. & 46. Sic non valet ſtatutum laicorũ, quòd conductores bonorũ clericorum etiam certo caſu poſſint res conductas dimittere, quia laici id non poſſunt ſtatuere in præiudiciũ clericorum. Bart. in conſ. 187. vt nec ſtatutũ, quòd cõducens apothecam etiam eccleſiæ, vel clericorum, non poſſit expelli ſoluendo ſolitam penſionem, non enim valet in præiudicium clericorum. Dec. in d.c. num. 6. valet verò ſtatutum, quòd tale ius reddatur clericis in foro ſeculari, quod laicis in foro eccleſiaſtico, quia nulla inde iniuria fit clericis, ſed ſolum beneficia laicorum illis denegantur, vt ibi dicit num. 48. qui & ibi dicit, non valere ſtatutum Florentiæ, quod poſſeſſio beneficij eccleſiaſtici non poſſit capi ſine licentia dominorum, vel beneficium non poſſit impetrari ſine Principis licentia, cum ibi deficiat poteſtas etiam ſi fiat bono fine, vt ſcandalis obuietur, vt ibi dicit nu. 48. & idem pluribus

probat

probat Fel.q.11.num.113.dicens eos incurrere excommunicationem,quod intelligitur,nisi Papæ cõsensus accedat.Nec etiam statutum excludens monialem à successione, cum loquatur in specie de religiosis,vt ibi dicit Dec.nu.59. & Feli. nu.88.si verò statutum generaliter excludit fœminas (non loquens de monialibus)stãtibus masculis , excluditur etiam monacha , si effecta est monacha post statutum , secus si ante,vt ibi dicit Fel.nu. 87.& 89. sic tamen vt monialis debeat omni casu dotari,cùm tale statutum non excludat fœminas,nisi dotatas,vt ibi dicit Felin.vsque ad num.94.id tamen quod pater offert simpliciter in altari , filia profitente, non computatur loco dotis, & dispositio simpliciter loquens de virginibus maritandis,procedit etiam in profitentibus,vt ibi dicit.Quòd si statutum disponat, quòd masculi excludant fœminas, clericus gaudebit hoc statuto cõtra fœminas,vt idem dicit nu 94.non valet etiam statutum, quòd vxore ingrediente religionem maritus lucretur certam partem dotis,nec statutũ laicorum inhabilitãs sibi subiectos ad clericatum, valet. Quòd si statutum laicorum non disponit de ecclesiis,vel clericis,vel circa aliquod tangens priuilegia, vel iura sua,sed simpliciter aliquid honestè disponit, an id extendatur ad clericos , vel eorum bona , sic distinguitur, quòd aut statutum non vtitur verbis præceptiuis, vel arctãtiuis,sed priuilegiatis, vel concedendo immunitatem in aliquo casu,& extẽditur ad clericos si profertur per verba apta ex proprio significatu eos comprehendere, quia sic gaudent beneficiis laicorum,quia licet non supportent onera eorum temporalia,subeunt tamen onera spiritualia, vt dicit Castr. consi. 296. in Christi. & hoc dummodo clerici vtantur statuto cum sua forma , vnde si statuto cauetur , quòd instrumenta mandentur executioni , nisi sint lapsi decem anni , debet clericus intra tale tempus agere , & post aget via iuris communis , & hoc procedit etiam si statutum excluderet forenses,cùm clerici non sint forenses,& subeant onera spiritualia , secus si excluderet non subditos , quia sic clerici in illo statuto priuilegiatiuo non comprehendentur.

Quando laicorum leges clericos obligent , & quando non.

Secundus casus est, quando consuetudo est in loco inducta tam per laicos , quàm clericos , quia sic statutum tale comprehendit etiam clericos.

Tertius casus , quando clericus agit in foro ciuili , & in præpa

præparatoriis, ac ordinatoriis iudicij, quia ſic ſtatur diſpoſitioni iudicij, quia ſic ſtatur diſpoſitioni iuris ciuilis.

Quartus caſus, quando ſtatutum, vel conſuetudo concernit ſolemnitatem adhibendam tempore contractus, vnde ſi ſtatutum requirit donationem excedentem quingentos debere inſinuari, non valet etiam ſi fiat clerico, nec pariter inſtitutio clerici in teſtamento carente ſolemnitate legis, vel ſtatuti, vt regiſtratione, & huiuſmodi, valet, nec contractus quem init cum aliquo non ſeruata ſtatuti ſolemnitate, ſi verò ſit teſtamentum ad pias cauſas ſufficit ſeruare ſolemnitatem iuriſgentium. cap. relatum. cap. cùm eſſes. de teſtam.

Quintus caſus, quando ſtatutum concernit rem, vt ſi dicit quòd res dotalis poſſit alienari, ſi enim clericus emit, non valet contractus. Et ſic eccleſia ligatur ſtatuto laicorum in quo adjicitur contractui certa forma, quæ poteſt ſine magna difficultate ſeruari, ſi enim ſine magna difficultate ſeruari non poteſt, ſecus eſt: Sic ſi ſtatutum prohibet contractum, non ligat eccleſiã ſi ex hoc ei fit præiudicium, ſi verò nullum ſit, ſecus eſt: vt dicit Fel. in d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. à nu. 95. ad 113. extra hos caſus eccleſia non ligatur ſtatuto laicorum. Quòd ſi ſtatutũ prohibeat alienationem fieri in non ſubditum, non ligat clericos quin poſſint emere, & acquirere à laicis. cap. fi. de immu. eccl. in 6. & eſt communis opinio, teſte Feli. d. nu. 113.

Fallit tamen prædicta concluſio, primò, ſi ex tali prohibitione eccleſia non pateretur notabile præiudicium, quia ſic ligatur tali ſtatuto. Card in d.c. perpẽ dimus. de ſent. excom.

II. Limitatur, ſi ſtatutum non prohibeat alienationem generaliter in non ſubditum, ſed certo caſu, quia ſic valeret etiam reſpectu eccleſiæ.

III. Limitatur, vt ſuſtineatur ſtatutũ ſi prohibeat alienationẽ reſpectu certæ rei in nõ ſubditũ, quia ſic comprehenduntur etiã clerici, ſecus ſi genetaliter, vt dicit Fel. in d.c. eccleſia. nu. 114. vſq; ad 119. qui tamẽ dubitat de hac vltima limitatione, & bene cũ ſit cõtra libertatem eccleſiæ, ſi clerici ibi nominentur. Quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd de quolibet relicto ad pias cauſas ſoluantur duo ſolidi certæ fabricæ, huiuſmodi ſtatutum nil operatur contra eccleſias quibus fiunt talia legata, etiam ſi loquatur in genere non facta mentione eccleſiarum, cùm ſit contra libertatem eccleſiæ,

licèt

licet profit alteri ecclesiæ, si fiat præiudicium ecclesiæ, vt nec valet statutum minuens impensas funeris, circa cereos, pecunias, & huiusmodi, quæ perueniunt ad religiosos, secus si minuat, quò ad vestes lugubres, & huiusmodi, quæ ad clericos non spectant, vt ibi dicit q.10.num.119. ad 123. qui etiam ibi nu.122.dicit, valere statutum, quòd bona peregrinorum morientium dispensentur per syndicum communitatis, de quo tamen in fine dubitat, cum id videatur ad Episcopum spectare, & sit locus præuentioni, & profectò si illa sint bona incerta, ad Episcopum eorum distributio spectat. Sic non valet statutum laicorum reuocãs priuilegium concessum ecclesiis per aliud suum statutum merè priuilegiatiuum, vt quòd quolibet anno certæ ecclesiæ dentur cẽtum aurei, nisi Prælatus ecclesiæ committeret ingratitudinem aduersus latores legis, & essemus in casu quo delictum Prælati nocet ecclesiæ, aliàs secus: vt ibi dicit Felin. quæst. 12, nu.124.& 125. Similiter non valet statutum laicorum imponens pœnam consanguineis clericorum, vel eorum colonis propter inobedientiam ipsorum, quia sic clerici reddũtur timidiores: vt ibi dicit Felin. q.13. num.126. vsque ad 129.nec in prædictis valet consuetudo, vel statutum, vbi fit præiudicium ecclesiis, licet laici præscriptione possint acquirere bona laicorum, cum præscriptio fundetur in iure communi, statutum verò in iure speciali: vt ibi dicit nu.129. Quòd si statutum præfert primogenitum in hæreditate, exclusis aliis fratribus, tale statutum nocet clerico secundo genito, quando iniectum est vinculum ante clericatum, quia erat laicus, licet postea efficiatur clericus, vel fœmina exclusa à statuto erat ius initio laica, licèt postea fiat monialis, quia sic iniectum est vinculum à quo non eximitur per clericatum, vel monachatum, secus si tempore statuti conditi esset clericus, quia sic ei non nocet, vel si nondum tempus statutum decurrit cùm est factus clericus, quia sic ei non nocet: vt dicit Fel.ibi.q.15.nu.130. & 131. Dec.in d.c.nu.51. & 52.qui dicit, prædicta non procedere in causis, quæ habent principium, vel fundamentum post clericatum, quia sic vinculum non est iniectum, secus vbi principium est ante clericatum, verbi gratia, in isto casu, in casu de secundo genito, vel moniali suprà explicata, exemplum, quando vinculum est iniectum post clericatum, si statuto caueatur, quòd solutio debiti per testes probari non possit, si laicus

post

poſt ſolutum debitum efficiatur clericus, poterit ſolutionem teſtibus probare, quia probatio fit poſt clericatum, & reſpectu probationis vinculum nõ eſt iniectum ante clericatum, cum probatio deducatur in eſſe, cum coram iudice deducitur, vt ibi dicit Dec. Similiter ſtatutum editum contra concubinas clericorum non valet, quia ſunt de familia clericorum, licet turpiter, vel melius, quia committunt crimen eccleſiaſticum peccando cum clericis, & ideò à iudice eccleſiaſtico veniunt puniendæ.

III. In honorem clericorum ne per laicos ſcandalizentur, vt ibi dicit Anch. in con. 192. & ſequitur Felin. in d. cap. eccleſia. num. 132. vbi & dicit incurrere excommunicationem iudicem laicum remittentem clericum ad eccleſiaſticum præcedentibus tubis, cum id ſit in opprobrium cleri, nec etiam valere ſtatutum diſponens, quòd percutiens clericum puniatur ſolum in quinque ſolidis, quia fauet iniuriantibus clericis, vt ibi dicit Felin. ſubdens num. 133. poſſe eo caſu Epiſcopum ſtatuere cum clero, quòd clerici iniuriantes laicos non puniantur plus quàm laici clericos iniuria afficientes, dummodo talis pœna non ſit contra canones, dicens etiam clericum coniugatum incedentem in habitu, & tonſura, ſi contraxit cum vna, & virgine, potiri priuilegio fori, de quo ſupra, vt ibi dicit num. 134. *Sunt verò multi caſus in quibus eccleſiæ, vel perſonæ eccleſiaſticæ non comprehenduntur in verbis generàlibus*, vt ibi dicit Felin.

I. Quòd ſtatutum diſponens quòd ferens granum extra ciuitatem ad molendinos, ſoluat decem ſolidos, ſi verò per certam portam ſoluat quindecim, non valet in præiudicium Epiſcopi loci, cum per illam portam iter eſſet ad ſuum molendinum.

II. Statutum ordinans, quòd debitum præſcribatur per quinquennium, non procedit contra eccleſiam.

III. Si in loco ſunt Iudæi, & ſtatuto caueatur, quòd Iudæi non teneantur reſtituere pignus ei qui non probet ſe dominum rei pignoratæ, non procedit contra clericos.

IIII. Statutum diſponens, quòd vadens de nocte ſoluat centum, non includit clericos.

V. Si ſtatutum diſponat, quòd aliqua pars gabellæ ſoluatur de alienatione, vel donatione, non ligat eccleſiam, vt ibi dicit Felin. à num. 135. ad 143. Clericus enim non tenetur ſoluere gabellam pro contractu, nec pro rebus, quas defert, *niſi*

niſi ſit negotiator, quia ſic eam ſoluit in concernentibus negotiationem, vt dicit Feder.conſ.111.col.penult.

II. Fallit, quando gabella imponitur pro refectione viæ, vel pontis, ad quod etiam clerici tenentur, modo, vt ſupra.

III. Limitatur, quando clerici vtuntur beneficio ſtatuti laicorum pro quo imponitur gabella.

IIII. Si deferunt res alienas, his enim caſibus clerici tenentur ad gabellas, vt ibi dicit Feli.num.143.& 144.Dec.in d.cap.ad fin. Sic non valet ſtatutum, quòd qui vadit ad molendinum eccleſiæ, ſoluat decem communitati, vel quòd bona allibrata nõ poſſint vendi eccleſiæ.Bald.in l.1.C.de ſum. Trinit. Nec etiam valet ſtatutum, quòd eccleſia, vel hoſpitale teneatur vendere tantum ſingulis annis.Bald.in authen. hoc ius.3.col.C.de ſacr.ſanct.eccl. Nec etiam ſtatutum prohibens legata ad pias cauſas. Card. in conſ. 66. Nec quòd iudex laicus poſſit iudicare ſuper decimis, nec ſuper cauſa vſuraria, nec quòd de legatis ad pias cauſas ſoluantur duo denarij pro libra. Nec, vt ſupra, quòd in funere ſit taxatus certus numerus clericorum, & cereorum, licet poſſit ſtatuere ſuper veſtes lugubres, quæ non ſpectant ad clericos: Nec etiam ſtatutum, quòd exceptio excommunicationis non poſſit opponi in foro ſeculari, vt latè probat Dec.in d. cap.num.49. quia ſpecialiter diſponunt de clericis, vel eccleſiis.

Quòd ſi verò clerici ipſi violant eccleſiaſticã libertatem: pœna eſt eadem quæ & laicis irrogatur, vt ſi clerici vnius eccleſiæ ſtatuant ne quis de ſua parochia vocet ad funus religioſos, niſi vocet totum capitulum eccleſiæ, quia poſſe diuinas laudes circa funus perſoluere, & inde recipere eleemoſynam eſt beneficium, & priuilegiũ totius cleri, vt dicit Silu.Immunitas.2.nu.7. q.7. quod intelligo niſi accedat authoritas valentis id ſtatuere etiam reſpectu religioſorum, qui eſt Epiſcopus, ſi non ſunt exempti, aliàs Papa tantum.

Pœna verò violantis eccleſiaſticam immunitatem, & libertatem eſt excommunicatio ſi fiat ſtatuto. d.c. non minus. c.aduerſus de immun.eccl.c.clericis.eod.in 6.ſi verò fit ſimplici facto eſt peccatum mortale in re notabili, cum ſit contra iuſtitiam, quandoque eſt excommunicatio ferendæ ſententiæ etiam ſi fiat ſimplici facto, vt ſi quis eccleſias violat, vel ab ipſis rapit violenter, vel vſurpat bona earum poteſtate priuata. cap.nullus. cap.ſi quis deinceps.17. quæſt.4.ſi

Pœna violantis eccleſiaſticã immunitatem eſt excõmunicatio.

Digitized by Google

enim fiat authoritate publica vſurpata in vltimo caſu eſt excommunicatio latæ ſententiæ Papæ reſeruata. ex Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 12. quandoque eſt excommunicatio latæ ſentẽtiæ, vt ſi quis verberat clericos, vel manus violentas in eos injicit, vel eccleſias incendit, vel frangit loca ſacra ſurripiendo, vel occupat bona vacantium eccleſiarum, vel ius patronatus, & huiuſmodi, de quibus tr. de Iure Patr. Quin & huiuſmodi violatores eccleſiaſticæ immunitatis pœna pecuniaria mulctari poſſunt arbitrio iudicis eccleſiaſtici pro modo criminis. cap. ſi quis. 17. quæſt. 4. & pœnæ debentur perſonæ, loco, vel eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, & facientes ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem priuantur iuriſdictione, & iudicantes ſecundùm ea ſunt ipſo iure infames, & ſententiæ cum ſecutis ſunt ipſo iure nullæ. auth. caſſa. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. vt & ſtatuta, quæ etiam tenentur intra duos menſes eradere ex eorum libris, alias excommunicationem incurrunt, vt dicit Silu. Immunitas. 2. quæſt. 10.

Cætera ad idem facientia, videnda ſunt ſupra tract. de Lege, vbi de poteſtate legis humanæ eſt actum.

Sextum priuilegium clericorum eſt, vt nõ poſſint ſubjici equuleo, licet adſint inditia nõ leuia, niſi fama vrgens contra eos ſit eos perpetraſſe delictum, cuius accuſantur. Dec. in cap. at ſi clerici. num. 19. de iudic. Boſſ. in pract. crim. titu. de iud. num. 103. Diaż. cap. 117. Clar. in pract. q. 64. Cucch. tr. de priu. cler. num. 36. cum ſeq. dicens, id non ſeruari tamen, & etiam per laicos ſubjici tormentis mandato iudicis eccleſiaſtici, quod ſibi durum videtur, & vix pœnam excommunicationis vitari à torquentibus, eos cum Doctores ſeculi hoc priuilegio potiantur ne tormentis ſubjici poſſint. Ripa in l. centumo. ff. de vulgar. in quo tamen Cucchus non ſe determinat ob vſum contrarium, dicens tamen mitius cum clericis agi debere, nec cõuenire vt per carnificinos laicos, vt ipſe dicit, tormentis ſubjiciantur, ſed potius per clericos, de quo etiam dubitat, cum nec iis in alios clericos manus injicere liceat. Abb. in cap. 1. de ſent. excom. niſi ex cauſa rationabili fiat per clericos, per laicos enim id fieri non debet etiam cauſa diſciplinæ, etiam mandato iudicis eccleſiaſtici, aliàs vterque incurrit excommunicationem. cap. vniuerſitati. vbi Abb. de ſentent. excom. vel ſubjiciendo tormentis, vel injiciendo in carcerem, licet ibi dicat contrarium ſeruari, &

Quomodo & à quib. torqueri poſſint clerici.

ſi Præ

ſi Prælatus excedit modum in corrigendo, vel torquendo clericum, incidit excommunicationem, vt ibi dicit num.9. & etiam ipſe exequens, niſi ſit cauſa rationabilis, vt ibi habetur. Sed quia vſus in contrarium extat, Papa ſciente, & tolerante, quòd clerici mandato iudicis eccleſiaſtici per laicos capiantur, & torqueantur, ideò ſi modus non excedatur, non auderem dicere, modo eos incurrere excommunicationem: licet, vt ſupra, ſit abſtinendum, præterquam in caſibus degradationis, & huiuſmodi atrocibus, vt ibi dicit Cucch. imò nec crederem licere clerico aliquem torquere, quia ſi non adhibet debitam diligentiam, & mors inde ſequatur, efficitur irregularis. cap. presbyterum. de homicid. licet in caſu d. cap. vniuerſitati. id concedatur clerico, quia tantum verberat leuiter cauſa diſciplinæ, mandato ſuperioris, quod licet, niſi modus excedatur. d. capit. presbyterum.

Septimum priuilegium, quòd habent peculium quaſi caſtrenſe ad modum militis armatæ militiæ, & de eo poſſunt teſtari. c. quia nos. vbi Abb. Hoſt. Card. Butr. Imola, & Barbatia, & idem eſt de bonis à patre eis, intuitu clericatus donatis, vel vndecunque quæſitis. Couar. in d. cap. quia nos. nec in iis pater vſumfructum habet, vel ex clericatu, vel aliundè ſint quæſita, etiam ſi in minoribus tantum ordinibus ſit conſtitutus, modo incedat in habitu, & tonſura, vel ſit beneficiatus, & bona ſint quæſita poſt clericatum, quia in acquiſitis ante pater vſumfructum habebit. Nec eius teſtamentum ob præteritionem poteſt dici nullum, licet non poſſit filius parentes à legitima excludere. Couar. in d. cap. non poteſt tamen compendioſam ſubſtitutionem militarem facere, vel omittere ſolemnitates à iure canonico in teſtamento faciendo ſtatutas, qui & generaliter, vt ſupra, fruitur priuilegiis militum ſeculi, niſi diuerſa ſubſit ratio. Abb. in cap. 1. de cler. ægrot. Felin. in cap. ex officij de præſcript.

Octauum priuilegium eſt, quòd in iudicio cauſæ ciuilis, ſi ſeruit eccleſiæ, vel in ſacris exiſtens, non poteſt, niſi in quantum facere poteſt, condemnari. c. ſtudeat. 50. diſt. Doct. in c. Odoard. de ſolut. glo. & Bart. in l. miles. ff. de re iudic. vnde fructus beneficij in cauſam debiti eis auferri non poſſunt, niſi ipſis, aliud, vnde viuere poſſint, ſuperſit. glo. in l. ſtipendia. C. de execut. rei iudic. Cucch. de priuil. cler. num. 55.

qui nec ob æs alienum poſſunt carceri mancipari. Io.And. in cap.ſi clericus. de ſentent.excom.in 6.Abb.in d.c.Odoardus. nec excommunicari.d.cap. vbi Abb, & alij, & in c.1.de cler. ægro. dummodo debitum fateantur, & promittant ſe cum peruenerint ad pinguiorem fortunam reſtituturos,nec etiam tenentur bonis cedere ad carcerem vitandum. Abb. in d.c.Odoardus.Fel.in c.ex officij.col.2. de præſcript. Rota deciſ. 2. in antiq. de iureiur. Couar. pract.qq. cap.25. ídque etiam ſi eſt clericus tantum primæ tonſuræ. Neuizan. conſ. 59. verum eſt, quòd ſi clericus habet beneficium, eius fructus adiudicari debent creditoribus, reſeruatis ei congruis alimẽtis. Aufrer.deciſ.Toloſ.245.cum communi.& ita ſeruatur in curia Romana, etiam ſi ſit debitor ex debito priuato,& non intuitu eccleſiæ facto,& etiam Camera ſuccedens in eius ſpoliis tenetur ad omnia eius debita. Rota Rom.deciſ. 855. in antiq. clericus tamen coniugatus non deferens habitum & tonſurã poteſt pro debito carcerari. Nata conſ. 356. vol. 2. quibus tamen poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, ſicut & ipſi aliis eandem opponere poſſunt.Cucch.ibi num.60.

Nonum priuilegium eſt,in ferendo teſtimonio, nam non tenentur iuramentum per contactum ſcripturæ proferre,ſed ſat eſt ſi ſactum Euangelium coram iis propoſitum ſit, vel manum pectori, in ſignum fidei datæ,admoueant. c.fin.vbi Doct.de iuram.calum. Veſtrius lib.6. praxis.nu.7. præterea iidem quoque in criminàlibus maiori quàm alij numero teſtium conuinci debent,nec contra eos teſtificari valent in criminali cauſa, cauſis certis exceptis, vt hæreſis, ſimoniæ, &c. qui ex aliquo ſuo vitio, vel morbo ad ordines promoueri non poſſunt.gl.& Doct.in c.de cætero.de teſtib.Couar. pract.qq.c.18.nu.2.c.tanta de ſim.cap.cum P.Manconella de accuſat. qui nec poſſunt à laicis accuſari, niſi propriam, vel ſuorum iniuriam proſequãtur, vel aliquibus criminibus exceptis Doct. in d.c. de cætero. & in d.c.cum P.Manconella. & ad hoc, vt clerici potiantur priuilegio fori, ſat eſt poſſeſſio,vel quaſi clericatus, & ideo is remittendus eſt iudici eccleſiaſtico, quin tamen eum non puniet, niſi prius certior factus ſit de titulo clericali, quo non probato, iudex laicus eum puniet, dummodo illum remittendo, reſeruauerit ſibi ius eum puniendi ſi clericus non erit, ſi enim abſque tali reſeruatione eum remiſerit, tali iuri renunciaſſe videtur.

Aufrer.

Aufrer.deciſ. 117.Gemin.Franch.& alij in c. ſi iudex laicus. de ſent.excomm. in 6. & ſi clericus coram iudice laico falſum deponat,non poteſt ab eo puniri , ſed eſt remittendus ad eccleſiaſticum.Imol.Fel.inc.verum.de foro compet.cum communi.

Decimum priuilegium eſt , quia poſſunt vendicare rem conceſſam ante traditionem c.ex literis.de conſuet.l.fin. C. de ſac.ſan.eccl. & eorum familia gaudet priuilegio fori. gl. in c.eos.22.diſt.in cap.clericum. 1.11.q.1.& facientes ſtatuta contra clericos ſunt excommunicati. c. eos qui. de immun. eccle. in 6. & ipſi ſoli poſſunt obtinere beneficium eccleſiaſticum.c. ex literis.de tranſact. nec poſſunt conueniri per literas contra laicum impetratas cum clauſula generali. c. ſedes.vbi gl.de reſcript.nec tenentur ſportulas dare.c.cum ab omni.de vita,& hon.cler.& diſponere poſſunt de acquiſitis etiam ſub patris poteſtate.auth. presbyteros. C. de epiſc. & cler.& pro rebus ſuis recuperandis agere poſſunt ſine patris conſenſu.Archid.in c.ſi.de iudi.in 6.nec vendi poſſunt à patre ob eius neceſſitatẽ.l.2.C.de patrib. qui filios propr. diſtr. & ſi quis ſeruus domino ſciente,ſuſcipit clericatum, liberatur à poteſtate dominica.c.ſi ſeruus.54.diſt.& poſſunt facere collegium.c.ſi.de religioſ.domib.

Vndecimum priuilegium eſt,quòd eccleſia,& eius Prælati multis in cauſis,ac caſibus poteſtatem habent in laicos.Vnde Papa habet vtrumque gladium.cap. vnam. de maior. & obed.& poteſtatem regalem, ac ſacerdotalem , quod fuit figuratum per dominium Melchiſedech, *qui fuit ſimul Rex, & Sacerdos*.Gen. 21. c. denique 21. diſt. & innuit id Apoſt. Heb.7.& habetur in c. omnes. ead. diſt. & poteſtas regalis eſt excellentiori modo in Papa,quàm in Regibus aliis,quia in ipſo eſt per correctionẽ eorum, in eis per executionem, & adminiſtrationem, & ideò plenam habet iuriſdictionem in temporalibus , & ſpiritualibus , quia eſt dominus totius Orbis directè , vt dixi Tomo I. tract. de Rom. Pont. vel ſaltem indirectè ratione ſpiritualis ſuæ poteſtatis , poteſtatem habet diſponẽdi de omnibus temporalibus rebus ſi neceſſitas ſpiritualis id expoſcat,vt dicit Bellarm. tom. I. controu.3.lib.5.c.1.4.& 6.& ita eſt maior omni alio.c. 1. 9. diſt. Anchar.in c.canonum ſtatuta.de conſtit. vt dixi ſupra tract. de ſtatu Rom.Pont.

Eccleſia quomodo vtrumque habeat gladium.

II. Laici in concernentibus pietatem ſubiecti ſunt Epi-

In quibus laici ſubdantur Epiſcopo & clero.

ſcopo,& vbi agitur de peccato.cap.1,vbi Innoc. de empt. & vend.in cap.ſignificantibus.de offic.deleg.Doct in c. nouit. de iud.*qui & poteſt cogere laicum per excommunicationem, vt faciat eleemoſynas, & exerceat hoſpitalitatem, in maxima neceſſitate.* Sic in d.c. 1. & corrigere peccata notoria laicorum, cum ſic deprehendatur negligentia iudicis ſecularis Doct. in d. cap. nouit. & vetare ne res vendantur vltra iuſtum pretium, & ne fraus in iis adhibeatur. Siculus in d.cap.1.

III. Cogere poteſt iudices laicos, vt clericis iuſtitiam miniſtrent,qui ſi tertiò requiſiti,id neglexerint, ipſo facto ſunt excommunicati.c.adminiſtratores.vbi Archid. 23. q.5. & iure ciuili officio tunc ſunt priuandi.auth. Statuimus. vbi Io.Fab.C.de epiſc.& cler. qui & iudici laico mãdare poteſt, vt non exequatur teſtamenta vſurariorum Bal. in l. conſulta.C.de teſtam.vel inceſtuoſi,vt ibi dicit Bald. vt & inhibere poteſt iudici laico ne procedat contra clericum etiam coram eo litigare volentem. Cæpol.conſ.10.col.1,& ne procedat in cauſa pendenti quæ vertitur coram iudice eccleſiaſtico.Sic in c tuam. de ord. cogn. qui & poteſt interdicere locum quando officiales temporales nolunt remittere clericum detentum,vel ceſſationem apponere.cap.canonici.de offic.ord.in 6.c.ſi iudex.de ſent.excom.in 6.

IIII. Si fuerit compromiſſum in laicum,& clericum, ſi res reducatur arbitrio boni viri,eſt adeundus Epiſcopus.Bal. Sal.in l.præcipimus.C.de appel. & idem ſi iidem ſimul ſententiam ferunt,eſt enim appellandum ad Epiſcopum. Zab. in c.ſuper.§.ſi verò.de offic.deleg.maximè ſi clericus maiorem habet adminiſtrationem.Imol.in d.§.ſi verò.& idem ſi in collegio plures ſunt clerici, vel Rector eius eſt clericus. Bar.in l.ſi.col.3.ff.de coll.illic.Doct.in c. ſi diligenti. de foro compet. Sic & Præp.in rubr. de appell. maximè ſi ſtatutum, vel conſuetudo aliud non diſponit, & idem ſi plures inquiſiti ſint,quorum vnus eſt clericus, alius laicus, vel plures : ij etiam ad eccleſiaſticum ſunt remittendi. Marian. in cap. 2. col.4.de mut.pet. & idem ſi laici & clerici executores teſtamentorum fiant, coram eccleſiaſtico ſunt conueniendi. Iaſ. in l.ſi emancipati. num.10. de collat.& idem ſi clericus, & laicus pro aliquo fideiubeant. Bart. in l. præcipimus. de appellat.& idem ſi laici ſocij ſint criminis cum clerico,ne cauſa diuidatur. Menoch.de arbit. caſu 371. dicit tamen Couar.

c.34.

Digitized by Google

cap.34.pract.qq.id non seruari, sed quemlibet tradi suo iudici, reductio tamen est fiendâ coram superiore arbitratoris, modo quo supra, & si Episcopus est dominus temporalis, non recognoscens feudum à laico, erit ab eo appellandum, aliàs non. Bald. in addit. ad Specul. de appell. colum. 30.

V. Ratione iuramenti ecclesiasticus iudex cognoscit inter laicos c.cum c.laicus.de foro compet.in 6.Doct. in cap. cum sit.de foro compe.etiam si præstitum sit à defuncto, & etiam vbi quis est dicturus contractum vsurarium, petit relaxationem iuramenti gl.in c.parochianos de sent. excom. nisi sit remissum per partem,quia sic cessat iurisdictio ecclesiastici ratione iuramenti.gl.in c.cum plures. de offic.deleg. in 6. sic ecclesiasticus cognoscit etiam de causa dotis inter laicos.Zab. Imol. in c. ex literis. de pign. etiam si à laico sit viro promissa. Ang. Dos. §. 21. vel si vir eam petit ab vxore ob adulterium.Sic in c.cum sit. de foro compet. Bald. Nou. tract.de dotib.9.p.speciali. 16. maximè si vidua illam petat, vel dos sit accessoria ad matrimonium.Anch.cons.21. nu.1. secus si repetatur à patre mulieris,quia sic agitur coram laico.Sic ecclesia se immiscet de notorio crimine laici non solum vt pœniteat,sed & vt satisfaciat.Sic.in c.fin.de sep. in c. nouit. de iud.cum sic deprehendatur negligentia secularis, & similiter ecclesiasticus procedit cõtra laicos blasphemantes.c.2.de Maled.& Sodomitas, cum sit mixti fori in laicos, Sicu.Ana.in c.clerici.de excess. cler. & contra violatores pacis.Sicu.in c.cum sit.de foro compet.dicit tamen Inno. in c. inquisitioni.de sent.excom.q͡ laicus nõ tenetur obedire Papæ præcipienti aliquid sine causa præiudicans valdè bonis temporalibus, ecclesia etiã potest cogere laicos ad treugam ineundam.Fel.in rubr.de treug. 7.fall. & cognoscit inter laicos de causis matrimonialibus,& spiritualibus, & eis annexis.c.quanto.de iud.& miserabilium personarum, maximè data negligentia secularis iudicis.c significãtibus.vbi Doct. de offi.deleg.vt sunt,pupilli,viduæ,orphani,peregrini,puellæ nubiles,pauperes,mercatores,grauati pedagiis, infantes expositi, ecclesiæ seruientes,publicè pœnitentes, senes decrepiti,cæci,infirmi,incarcerati, neophiti, & vbi est maior ratio. Menoch. de arbit. casu 661. & de crimynibus per ius canonicum inductis,vt simoniæ. Domin.iu c.2.de excess.in 6. vbi maximè laicus est negligens.gl.in d.cap.& de fide,&

articulis eius.c.excommunicamus. 1. de hæret. & de criminibus mixti fori.Domin.in d.c.2.& contralaicos qui manus violentas in clericos injiciunt,qui ſunt excommunicati.c. ſi quis.17. q. 4. & contra inobedientes ſententiæ delegati.cap. quærenti.de offic. deleg. & contra habentes literas apoſtolicas falſas,vel ſi iis vtuntur , vel eas recipiunt Romæ aliter quàm de manu Papæ,vel eius officialium, qui ſunt excommunicati.c.dura.c.ad falſariorum.de crim.falſi. & contra incendiarios eccleſiarum,vel aliorum.c.peſſimam.23.q. 8. qui vt ſunt excommunicati,& denunciati,per ſolum Papam abſoluuntur , & contra effractores eccleſiarum cum ſpoliatione,qui denunciati à ſolo Papa abſoluuntur. c. conqueſti. de ſent.excom.Incendiarij enim prædicti eccleſiarum ſunt excommunicati ipſo iure,alij veniunt excommunicandi.c.tua nos.eod.& contra Principes,& eorum officiales,& alios qui recipiunt pro Papa eum qui eſt electus à paucioribus,quàm duabus partibus Cardinalium,qui ſunt excommunicati ; vt & ſi ſpoliatio fiat cum effractione,aliàs non ; & generaliter in omnibus caſibus Papa laicos excommunicat , quos latè explico in tract. de Excomm. & ponit Nau. in Man. & vbicunque, vt ſupra , agitur de peccato. Doctor.in cap. nouit. de iudic.

VI. Poteſt iudex eccleſiaſticus mandare iudici laico, ne exequatur teſtamentum laici inceſtuoſi.Bal.in l.conſulta.C. de teſtam.& ſi clericus ſpoliatur bonis à laico , poteſt eum conuenire coram Epiſcopo ratione ſacrilegij.Sic in c.qualiter.de iudic.Innoc.in c.cæterum.eod. & poteſt iudex eccleſiaſticus habere officiales armatos.Mod. in c.ſignificaſti. de offic.deleg. & eos punire etiam laicos ſi delinquant in officio. arg.l.ſi quis.§.ſi quos.ff.de pœn.c.cum parati. de appell. & cogere poteſt iudicem ſecularem per excommunicationem ad dandum ſibi auxilium,& familiam ſuam , licet non fiat ei fides de proceſſu.Innoc.Butr.Sic.in c.1.de offic.ord. & è conuerſo eccleſiæ debet excommunicare ſubditos rebelles Principi. Innoc. in c. licet. de foro compet. & eccleſiaſticus iudex poteſt cogere laicos hæredes ad ſatisfaciendum pro anima defuncti.c.à nobis.2.de ſent.excom. modo dederit ſigna contritionis.Sicu.ibi. qui & cogere poteſt laicos ad obſeruandas laudabiles conſuetudines eccleſiæ fauorabiles. c.ad apoſtolicam.de ſimo. modo initium habuerint à libera voluntate eorum , & non ab exactione ſacerdotum. Abb.

Ana

Ana.in d. c. qui & poteſt procedere contra laicos, quando eius iuriſdictio prorogatur à laicis.Felin.in c. ſignificaſti. de foro compet.Iaſ.in l.1. §. & poſt. ff. de noui op. nunc. qui & poteſt creare notarios in ſpiritualibus, in pertinentibus ad eum ſi ſit Prælatus.Abb. in c.cum P. de fide inſtrum. qui & poteſt bellum gerere de Papæ mandato ſine metu irregularitatis, licet mors inde ſequatur.Cald.in c.petitio.de homic. & ſubditus Imperatoris poteſt conuenire ipſum coram Papa.Abb.in c.1.de præb.Hoſt.in c.nouit.de iud.& idem quãdo Princeps non recognoſcit ſuperiorem : licet enim iudicare poſſit in cauſa propria, quando agit contra ſubditum. Bart. in l.1.C.ne quis in ſua cauſa. Abb. in c. cum veniſſent. de iudi. ſecus tamen eſt quando ſubditus agit contra talem Principem : ſic enim eum conuenit coram Papa, vt ibi dicit Abb. & hoc, modo cauſa ſit ardua, aliàs non, & tunc à Principe tali appellari poteſt ad Papam.Butr. Abb. in c. per venerabilem. qui filij ſint leg.Innoc.in c.cum te.de re iudic. Sic eccleſia cogit per cenſuras iudices ſeculares, vt tepellant excommunicatos ab agendo,& teſtificando in ſuis curiis.cap.decernimus. de iudic. & eccleſiaſticus cognoſcit an excommunicatio teneat,vel non.Anchar. in cap. pia. de ex cap.in 6.& eccleſiaſticus cogit etiam iudicem ſecularem ne cogat clericum ad ſoluendum etiam debita liquida.cap.2.de foro compet. in 6. qui eccleſiaſticus cogit iudicem loci ſecularem ad ſeruãdum ius canonicum,quod ad prouiſionem animarum eſt ſtatutum.c.licet.de iureiur.in 6. & ad admittendum exceptionem rei iudicatæ per eccleſiaſticum.cap.2. de exc.in 6. quando ad eum pertinuit cognitio de iure, vel conſuetudine.d.c.ſic eccleſia cognoſcit inter laicos, vbi habet temporale dominium.cap. fin. ne cler. vel mon.in 6. & idem ſi delegetur per laicos,etiam in cauſa criminali,modo non procedatur ad ſanguinis effuſionem. c. in Archiepiſcopatu.de raptor.auth.ſi quis.C.de epiſc.aud. & per reconuentionem.c.cuius.3.q.8.auth.& conſequenter.C. de ſenten. & per præoccupationem in criminibus mixtis.c.2.de exc. in 6. vbi Gem.& idem ſi laici ſint, vt ſupra, de familia eccleſiæ. Io. And.in d.c.2.& vbi laicus eſt negligens.c. ex tranſmiſſa. c.licet.de foro compet.& contra inobedientes ſententiæ delegati,vt ſupra.c. quærenti. de offic. deleg. qui & cognoſcit de arris datis pro matrimonio. Feder. de Sen. conſ. 160. & Epiſcopus poteſt eſſe delegatus Principis.Abb.in c.inter di-

lectos. de fide instru. qui tamẽ debet abstinere, nisi res concernat animam. Abb.& Ana.in c.in Archiepiscopatu.de rapt. qui & potest esse procurator laici in vna causa non in pluribus, & quilibet clericus. Abb.in c. per venerabilem. qui filij sint leg.& potest esse de consilio Regis. Feli.in c.licet.de foro compet. & administrare bona Principis, qui tamen non potest ab eo carcerari. Doct. in c. dilectus. de appel. nisi sit suspectus de fuga, vt consignetur iudici ecclesiastico. Inno. in c.vt famæ.de sent.excom. qui & potest auxilium præbere dominis temporalibus pro conseruatione Reipublicæ, maximè instante magna necessitate. Abb.in cap.non est de voto. modo vt suprà; qui & ratione iuramenti cognoscere potest de prauitate contractus. Bald.in l. ordinarij C. de rei vend.& si iudex secularis est suspectus, potest adiri Episcopus.glo.in summa.11. q. 1. & ei datur adiunctus Episcopus. l.apertissimi. C.de iudic.cum auth. si verò. eod.& cognoscit de conuenticulis laicorum.c.conuenticulas. vbi Bald.de pace iuram.fir.& excommunicare potest Principem suæ diœcesis.gl.in c.omnes. de maior. & obed.c.dilecto.de sent. excom.in 6.& eum iudicare. c.Imperator. 96. dist.c.sacerdotibus.11.q. 1.modo quo suprà;qui & exequitur sententiam latam per iudicem laicum contra clericum reconuentum ad literas iudicis laici.Imol.in c.postulasti.de foro compet. qui & est iudex,vt suprà, reductionis à laudo lato per clericum & laicum. Batt. Bal.in l. præcipimus. C.de appel. maximè si laudum est iuratum,vel sit de matrimonio, vel re spirituali, vel re nutriente peccatum. Butr.in c.quintauallis.de iureiur. c.nouit. de iudic. vel si pro parte ecclesiæ petatur reductio. c.cùm sit.de foro compet. & si clericus laico succedit, debet coram ecclesiastico conueniri.Bal.in l.2.C.vt in poss. leg.nisi, vt suprà, iam cœpta esset lis aliqua coram laico à testatore, sic clericus minor restituitur in integrum contra laicum coram iudice ecclesiastico,etiam in bonis patrimonialibus. Butr. in c.constitutus.de in integ. restit. Feli. in d.cap. cùm sit.2.col.de foro compet.& idem si ecclesia petat sic rerestitutionem. Feli. in d. c. constitutus & si laicus, & clericus,vt suprà, sunt conrei debendi, debent coram Episcopo conueniri.Batt.in l.iurisperitis.§. cum oriundus. ff.de excus. tut. Sic & laici ratione cuiuscunque peccati, vt suprà, possunt in foro ecclesiastico conueniri. c.nouit.vbi gl.& Doct. de iudic. qui & declarant quomodo id intelligatur; & di-

ctum

ctum eſt ſuprà; is etiam cogere poteſt iudicem laicum negligentem facere iuſtitiam, vt id agat gl. in cap. Iudæi. 2. de Iudæis & in aliquibus caſibus concurrit cum laico in cauſæ cognitione. auth. ſi verò. C. de iud. vt ſuprà eſt dictum; & ſi non poteſt fieri iſte concurſus, erit adeundus eccleſiaſticus, vt dignior. cap. quanto. de iud. Bald. in l. præcipimus. C. de appel. ſic Papa habet iuriſdictionem in laicos omnes, quò ad decidenda dubia legiſtarum, de quibus variè ſunt opiniones. But. in cap. ſuper. col. 3. num. 4. de reſcript. & poteſt deponere laicum à ſua dignitate, & officio, ſi non vult obedire in his in quibus eſt ſubditus iudici eccleſiaſtico. c. Adrianus. 63. diſt. Gem. in cap. vt officium. §. ſtatuimus. de hæret. in 6. qui & poteſt abſoluere laicos vaſſallos à ſubiectione Principis temporalis ratione iuramenti præſtiti. c. grauem. de exceſſ. prælat. nec quis poteſt excipere eum nõ eſſe ſuum iudicem competentem, ſed vbi Papa id non ſolet agere, poteſt dici Papam non habere in eum exercitium iuriſdictionis. Milus. verbo, Iuriſdictio. §. iuriſdictionis prorogatio, dicens; ſic in Rota ſeruari. Idem etiam Papa ex cauſa poteſt abſoluere aliquem ab obligatione quæſita laico, qui ei non ſubeſt temporaliter, ſi talis obligatio ſurgit tantum ex fidei præſtatione. c. quanto. de iureiur. ſecus ſi ex cõtractu licito, vel aliundè licitè, cùm id ſit de iure gentium. clem. paſtoralis. de re iudic. Innoc. in c. quæ in eccleſiarum. de cõſtit. Doct. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilit. publ. ſi clericus conuenire poteſt laicum coram eccleſiaſtico in re eccleſiæ nunciando nouum opus, cùm id ſit quodammodo ſacrilegium. Abb. in cap. ſignificantibus. de noui oper. nunc. ſic laicus contra laicum in concernentibus forum eccleſiaſticum, vel mixtum, agere poteſt conditione. l. diffamari. C. de ing. & man. vt dicit Innoc. Abb. & Fel. in c. conquerente. de offi. ord. ſic laicus pro damno ſibi dato recurrere poteſt ad eccleſiaſticum, vt generaliter excommunicet eos qui ſibi damnum dedere, licet probari non poſſit quis damnum dederit, idque per modum edicti monitione generali. cap. 2. de offic. ord, Abb. in cap. tam literis. de teſtibus. c. propoſuit. de cler excom. Rota deciſ. 449. vel 444. deciſ. 19. de dolo, & contu. in nou, & tale edictum ligat ſcientem, & contumacem delinquentem. Sylua nupt. verò lib. 3. num. 28. id limitat ſeptem modis. Similiter vbi lis diu durauit inter aliquos, & ſit valdè intricata, eccleſiaſticus cogere poteſt partes inire

concor

concordiam,licèt cauſa ſit ciuilis.cap.placuit.90.diſt. Ant.& Imol.in cap.1.de mut.petit.Fel.in rubr.de treuga,& pace; & peccat mortaliter Prælatus non redigens ciues ad concordiam pro poſſe. c.1.vbi Abb.in 2.notab. de treuga, & pace. in c.1.de offic.ordin.& vbi crimen eſt mixti fori,poteſt eccleſiaſticus, abſolutione, vel punitione laici non obſtante, talem laicum punire.Bald.in l.placet.C. de ſac.ſan.eccl. idq; in cauſa ciuili non criminali, modo quo dicit Abb.in c.tuæ. de procur. col.fi. Sic clericus poteſt agere contra laicum conditione. c. reintegranda.Cald.in cap. cùm ad ſedem. de reſtit. ſpol.Abb.in c.cùm ſit.col.6. de foro compet.& interdicto vti poſſidetis.Abb.d.c.6.col.ob violentiam quæ ibi fit. Sic eccleſia iudicat in fraude facta in bonis eccleſiæ, vt ſi Prælatus emit fundum de bonis eccleſiæ nomine laici eius conſanguinei.Innoc.Abb.Fel.in c.cùm ſit. de foro cõpet. & tales excommunicantur.c.quicunque.12. q 2.& generaliter vbi eccleſia poteſt excommunicare laicum.Abb.& Fel.cum excommunicatione non ſit maior pœna. Sic Epiſcopus poteſt inquirere de omni crimine contrà laicos reſpectu pœnitentiæ imponendæ.Io.And.in c.ad noſtrã.2.de iureiur. & ad euitationem peccati.Gem.in c.2.in fi.col.1. de conſtit. in 6.Sic,vt ſupra, Papa ſuccedit in cognitione in principatu vacante non recognoſcente ſuperiorem. Ioannes XXII. in extrau.ſi fratrum.Felin.in cap.licet. de foro compet.col. 1.pari modo emphiteota cogi poteſt per eccleſiaſticum iudicem ad reficiendum rem emphyteoticariam.§.ſcire.auth. de non alie.Bar.in auth.ſi rem.C.de ſac.ſan.eccl. ſic eccleſia cogit dominos temporales adminiſtrari ſinendum damnatis ad mortem,ſacramentum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſi petierunt.clem.1.vbi glo.de pœnit.& remiſſ. c.quæſitum.13. q.2.Couar.var.reſol.c.1.nu.11.Clar.q.pen.num.3. ſic eccleſia punire poteſt laicum qui reuelat peccatum ſibi detectum in confeſſione in articulo neceſſitatis.Abb.in c.omnis.col.fi.de pœnit.Similiter eccleſia cogere poteſt iudicem laicum,vt liberet laicum quem in carceribus iniuſtè detinet. Hoſt.Io. And.in c. expoſita.de arbit.& emancipatio clerici poteſt fieri coram eccleſiaſtico etiam Dom.in c. ſi annum. §. ſi verò. de iudic.in 6.

Sunt & alij caſus in quibus eccleſia habet iuriſdictionem in laicos,de quibus dixi tract.de Epiſc.cap.3.

Vbi verò eccleſia habet iuriſdictionem in laicos,id agere poteſt

poteſt per excommunicationem, & interdictum, & etiam per pœnas pecuniarias. Abb. in c. licèt. c. ad aures. de reſcript. c. ſtatuimus. 16. q. 1 ſi crimen eſt eccleſiaſticum. Abb. in cap. in quibuſdam. de pœnis; & etiam eum carcerare poteſt in cauſa hæreſis. c. vt commiſſis. de hæret. in 6. clem. 1. eod. & in ſortilegio. gl. in c. contra. 26. q. 5. & ſacrilegio. cap. attendendum. 17. q. 4. & ſtupro, c. 2. de adult. & in crimine eccleſiaſtico. Gem. in cap. cùm Epiſcopus. de offic. ord. in 6. quo caſu quandoque eccleſia confiſcat bona laicis, & quandoque priuat eos honoribus, officiis, & dignitatibus. c Adrianus 2. diſt. 43. cap. præceptum. 32. q. 5. Doct. in c. nouit. de iudi. in c. cùm ſit. de foro compet. etiam quòd ei temporaliter nõ ſint ſubiecti in criminibus eccleſiaſticis, & quod dicitur de pœna pecuniaria, procedit quando eam imponit pro mulcta ſi illa magis timetur, Doct. in cap. 1. de homic. in 6. non tamen diffiniendo, ſi ſtatutum imponit pœnam delinquenti, cum delicta pecunia redimi non debeant. cap. pauper. 11. q. 3. Io. And. Hoſt. in c. fi. de conſtit ſi verò ſtatutum dici, quòd vltra pœnam iuris, imponere poſſit pecuniariam, id licet. clem. ne Romani. de elect, ſi verò non adſit ſtatutum, vel conſuetudo exigendi talem pœnam, ſi vult exigere pœnam pro delicto extraiudicialiter procedendo, & non poteſt, ſi verò iudicialiter procedendo, ſi certa pœna non eſt impoſita delicto, poteſt pecuniariam imponere ſi magis timetur. cap. licet de pœnis.

Priuilegiorũ clericalium breuis enumeratio.

Duodecimum priuilegium clericorum eſt, quòd adhuc multis decorantur priuilegiis, ſoli enim poſſunt obtinere beneficium. c. ex literis de tranſact. nec poſſunt cõueniri per literas generales impetratas cum clauſula generali. gl. in c. ſedes. de reſcript. nec tenentur dare ſportulas. c. cùm ab omni. de vita, & hon. cler. & diſponunt de quæſitis, etiam ſub poteſtate patris. auth. presbyteros. C. de epiſc. & cler. Franch. in c. indecorum. de ætate, & qual. & agere poſſunt ſine conſenſu patris pro ſuis recuperandis. Arch. in c. fi. de iud. in 6. nec vendi poſſunt à patre pro neceſſitate. Franch. in d. cap. indecorum; & ſi quis clericus fiat, domino ſciente, fit liber. c. ſi ſeruus. 54. diſt. qui & poſſunt collegium facere. c. fi. de relig. dom. qui nec exhæredari poſſunt ſi poſt commiſſam cauſam ingratitudinis fiant clerici, nec filius Iudæi factus Chriſtianus; qui & in cauſis beneficij ſtant in iudicio ſine conſenſu patris, nec veniunt puniendi ob ſtatutum loquens

genera

generaliter de malefactoribus,aut capiendi , vt nec ligantur ſtatutis laicorum, niſi modo , vt ſuprà , in præparatoriis iudicij,&c. vt & pœna criminis læſæ maieſtatis,commiſſo delicto à patre,non extenditur ad clericos,nec l.quiſquis. C.ad legem Iul. maieſt. comprehendit filios clericos , & clericus poteſt ſcribere teſtamentum in quo pater ſit inſtitutus, licet alij filij non poſſint ; & filij clerici etiam ex aduentitiis ſibi non patri quærunt,& filius ſpurius per ingreſſum religionis purgat infamiam,& frater religioſus admittitur ad teſtimonium pro fratre , & ordinatio clericalis tollit omnem infamiam,nec clericus poteſt torqueri,niſi modo,vt ſuprà, & ſi filiæ mille legentur ſi nupſerit, & ducentum ſi fiat monialis, facta tamen talis habebit mille , modo vt dicetur tract. de Regul. & vt pater alienat bona ſubiecta fideicommiſſo pro filia nuptui tradenda ſic pro eius ingreſſu ad monaſterium: & clerici dicuntur Dij c.cùm.de hæret.& maiores Principe. cap.ſolitæ.de maior. & obed. & ſi laicus habet ius commune cum clerico,non præſcribit niſi ſpatio quadraginta , vel centum annorum , & ſi in collegio ſunt clerici , & laici,Rector eſſe debet clericus non laicus , & ſi clericus & laicus ſimul hæredes fiunt,vt aditur iudex eccleſiaſticus,ita Hippol. de fideiuſſ. nu.116.

Et in ſumma maxima ſemper reuerentia à Chriſtianis Principibus ſacerdotibus præſtita eſt,cùm polleant poteſtate,qua nec Angelus,nec alia creatura potitur, vt dicit Chryſ. de dignit.ſacerd.c.4 vt quibus ſolis datum eſt Domini corpus conſecrare, & peccata ſoluere.Matth 16 & 18.

Vnde Conſtantinus Imperator Beato Sylueſtro , & eius ſucceſſoribus tradidit Palatiũ ſui Imperij,& diadema , phrigium, ſuperhumerale, clamydem purpuream,& omnia imperialia indumenta,imperialia ſceptra,& omnem poſſeſſionem imperialis culminis , de quibus in cap. 14. diſt. 96. & refert Balſamon.tit.8. c.1. & ſacerdotes etiam Conſtantinus honore, pecunia, & muneribus honeſtauit , vt dicit Euſeb. lib.1.c.8. & lib.10. c.8. & de vita Conſtant. lib. 1.cap. 31. & eos ſecum ſemper habuit , idem Euſeb. lib.4.cap.16. de vita Conſtant.& eorum peccata occultare ſe velle teſtatur,vt dicit Theodor. lib.1. c.11. & habetur in c.8.diſt.96. & ideò libellus contra Epiſcopos conſcriptos in ignem proiecit. Sozom.lib.1.c. 6.Pompon. Lætus in compen.hiſt.Rom.& Arcadius,& Honorius priuilegia eccleſiis conceſſa confirmarunt

runt. l. 29. Theodoſ. C. de epiſ. & cler. & Athalaricus Rex Gothorum cauſas ſui cleri Romano Pontifici reſeruauit: vt dicit Caſſiod. lib. 8. ep. 44. & alij multi. Vnde & Imperatores perſonas eccleſiaſticas honorificis titulis appellare conſueuere. Iuſtinianus enim in l. 7. C. de ſumm. Trin. Papam ſanctum appellat, & Honorius, ac Arcadius Patriarcham Conſtantinopolitanum Reuerendiſſimum vocant. l. 6. C. de ſac. ſan. eccl. & Martianus in l. 25. C. de epiſc. & cler. Archiepiſcopum ſanctiſſimum, Reuerendiſſimum, & religioſiſſimum vocat, & beatiſſimum, & Iuſtin. in l. 29. & 41. C. eod. Presbyteros omnes reuerendiſſimos vocat, & etiam beatiſſimos, & religioſiſſimos. Nouell. 3. 5. 123. & 131. & alij de quibus Germ. de ſacrorum immun. lib. 2. cap. 10. qui & aliis priuilegiis gaudent, de quibus Germ. d. lib. 2. c. 15. & 17. cum eorum bonis. d. cap. 17. & lib 3. per tot.

6 *Clericorum priuilegia quãdo amittantur.*

Amittunt autem clerici priuilegia prædicta in pluribus caſibus. Primò enim clerici in minoribus ordinibus conſtituti, beneficio eccleſiaſtico carentes, ſi non deferunt habitum clericalem, nullo probabiliter priuilegio clericali potiuntur, etiam ſi moniti non fuerint, ex Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 6. & ſic vſus recepit, teſte Cucch. d. tract. cap. 66. licet alij contrarium ſentiant, cum ſic deſerant propoſitum vitæ clericalis.

II. Clerici coniugati, licet vnicam & virginem acceperint, ſi non incedunt in habitu, & tonſura, etiam ante monitionem omni priuilegio clericali priuantur. Couar. pract. qq. cap. 32. Clar. quæſt. 36. defuncta tamen vxore, vnica, & virgine, omnia priuilegia obtinent, quæ clerico competunt. Couar. c. 31. nu. 7. Abb. in c. clericus. 2. de vita, & hon. cler. ſi in habitu, & tonſura incedãt, & ſi deferat habitũ cõiugatus, potitur priuilegio fori eccleſiaſtici. Couar. pract. qq c. 32. nu. 7. dummodo abſtineat à negotiationibus, & armis. Clar. lib. 5. §. fi q. 36. qui & beneficium ſimplex habere poteſt in ſtipendium, non in titulum, ob vtilitatem eccleſiæ, & eius ſeruitia, & in titulum id habere poteſt, vt & curata ex Papę diſpenſatione. Capra reg. 97. nu. 34. Doct. in c. 1. de cler. coniug. Florian. in c. Ioannes eod. Qui etiã ſi non ſolebant induere veſtes clericales, & eis aſſumptis, mox delictum patrarint, priuilegio fori potientur, niſi certum ſit id factum eſſe, vt iudicis ſecularis iudicium vitarent. Io. And. in c. Ioannes de cler. cõiug. Couar. d. c. 31. & Clar. d. q. 36. Econuerſo verò vbi conſue

consueuissent vestibus clericatus vti, licet tempore patrati criminis eas abiecissent, non erunt à iudice seculari, si in vestibus sacerdotalibus inueniantur puniendi, sed ad suum iudicem ecclesiasticum remittendi, nisi dolo eas abiecisse probetur, vt iudicis secularis manus effugiant, modo vt supra. Clar. loco cit. Capella Tolos. decis. 104. & 144. si verò fuerit alius clericus non coniugatus, sat est, vt deferat habitum clericalem, vt priuilegio clericali potiatur, in cõiugato enim solo vtrumque necessariò requiritur. cap. 1. de cler. coniug. in 6. Zab. in cap. perpendimus. de sentent. excom. Quod verò dicitur de habitu clericorum, sat est ad vtendum priuilegio talis quo eum deferens cognoscatur esse clericus, & à populo distinctus, cum certus color, vel forma vestium clericalium iure non sit diffinitus, tametsi quidam color, rubeus scilicet & modus eis prohibeatur, quòd tendit ad incurrendum peccatum, vel pœnam suspensionis, non autem quòd ob id priuilegium clericale amittant, de quibus vestibus. c. seq. habetur; ita Cucch. d. tract. num. 71. vsque ad 77. post Abb. in cap. transmissam. de elect. glo. in clem. 2. de elect. & ibi Doct. in cap. 1. de vita, & hon. cler. in cap. pen. eod. Clar. quæst. 36. Quòd si sit clericus in sacris ordinibus constitutus, qui habitum clericalem non defert, injiciens in eum manus non incurrit excommunicationem, si id ignoret, glo. in clem. 1. de vita, & hon. cler. Abb. in cap. fin. eod. tit. de vita, & honest. cler. Felin. in cap. exhibita. num. 5. de iud. priuilegium tamen fori statim non amittet, sed erit apud iudicem ecclesiasticum conueniendus, si constet eum clericum esse, licet habitu dimisso, enormitatibus se immisceat, & laicum se esse mentitus sit, nisi à proprio Prælato ter monitus fuerit, vt habitũ reassumeret, & à facinoribus abstineret. Doct. in cap. cum non ab homine. in cap. at si clerici. de iudic. cap. perpendimus. vbi Butr. Io. And. & Card. de iud. Soc. cons. 12. lib. 1. Marsil. sing. 338. Fulgos. 154.

II. Clericus in minoribus existens, non deferens habitum, & tonsuram, qui enormitatibus se immiscet, & ea frequentat, ac in iis deprehenditur, omnia priuilegia clericalia amittit. Innoc. in cap. 1. de apost. Capra. reg. 94. nu. 11. & 15. cum communi; si tamen is ante non incedebat in habitu, si post crimen incedat in habitu, non amittit priuilegium fori, Alexand. cons. 8. col. 1. vol. 5. dummodo in fraudem non fecerit. Clar. d. lib. 5. quæst. 36. modo vt supra; & idem si non deferat

deferat tonſuram,& poſtea deferat,niſi quis excuſetur, quia careat capillis,ſi verò defert habitum, & tonſurã, non amittit priuilegium fori quantumcunque grauia crimina committat.Clar.d.§.fin.q.36. & clericus dimittens habitum ſi eſt beneficiatus,dicitur apoſtata, aliàs non. Clar. d.§.fin.q.78. & clericus coniugatus mortua vxore, quæ virgo fuit, recuperat omnia priuilegia clericorum. Clar. d. q. 36. vt verò in maioribus exiſtens priuilegium fori amittat, oportet præter ſupradicta,vt ita præceptis contumax ſit,vt monitus nullam ſpem emẽdationis præ ſe ferat,Abb.in cap.1.de apoſt.Ioan. Lup. de lib. eccleſ. quæſt. 3. imò nec tunc priuilegium fori amittit,niſi depoſitus à veſtigio clericali fuerit, & degradatus,etiam ſi habitum dimiſerit; Abb.in d.cap.1. c. cum non ab homine.cap.at ſi clerici,de iudic.Io.Lup.d.quæſt.3.Fel.in cap.ex parte; de accuſat. cum actualiter ab ordinibus depoſitus priuilegium canonis, & fori amittat, verbaliter verò depoſitus vtrumque retineat; Innoc.in c.qualiter,& quãdo, 2.de accuſat.Borgaſ.tract.de Irreg.p.6.ver.de ſentent.depoſ. num.6. & ſic vſus interpretatur, niſi caſibus quibuſdam exceptis,quibus à iure habetur pro actualiter depoſito,de quibus infra cap.ſeq.vel niſi tertio monitus ab Epiſcopo,vt habitum deferat, & abſtineat ab enormitatibus id contemnit, & in iis deprehenditur; Alex. conſ.8. col.pen.& fin.libro 1. Cucch.d.tract.num.80.cum ſeq.

III. Clericus in minoribus conſtitutus priuilegium fori amittit, ſi ad ſecundas nuptias tranſit, vel corruptam ducit, vel militiæ ſeculari adſcriptus ſæua exercet, quibus caſibus non requiritur monitio Epiſcopi, licet monitio requiratur, cum ob mercimonia, & negotiationes, tabernariam, carnificinam, vel macellariam artem priuilegio ij priuandi ſunt, vel quia iocis, vel ſcurrilibus ob quæſtũ turpiter indulgent. cap.1.de vita,& hon.cl. clem.1.eod. Innoc.in c.1. de apoſt. Lud. d. quæſt. 3. niſi in vltimo caſu per annum integrum, illam artem exercuerint, quia ſic nulla monitio exigitur, tametſi Epiſcopus priuilegium amiſſum poſſit eis reſtituere.d.cap.1.de vita,& hon.cler. Diaz.cap.62.de quibus latius agetur cap.ſeq.

Illud quoque eſt adnotandum, quòd ſi clericus in habitu ſeculari detentus à iudice laico ſit condemnatus, licet vbi conſtiterit, ad iudicem proprium ſit remittendus; expenſas tamen, quæ in iudicio factæ ſunt, à iudice eccleſiaſtico per-

ſoluere cogetur, ex eo quòd aduerſarium ſilentio ſuo fatigarit. Egid.Bellam.deciſ.226. Fel.in c.exceptionem.num.1. de except.Dec.conſ.241.col.1.Grammat. voto 18.num.18. qui tamen cogi debet ſoluere expenſas tantum factas ante detectionem clericatus, cum poſt aduerſarius proſequendo cauſam coram iudice laico ſit in culpa, vt dicunt prædicti, nec eo caſu iudex laicus poteſt eum condemnare in cauſa ciuili,vel criminali, licet negarit ſe clericum eſſe, & contumax extiterit,nec decretum ſecũdum aduerſus eum,vt contumacem,relaxare valebit, vbi contrarium apparebit, vt inquit Clar.d.quæſt.36. Cucch.d.tract.in fin.

De Vita, & honeſtate Clericorum, à quibus cauere, quæve agere debeant,eorum officio,& exercitio. Ver. 3.

7 *Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum ſingulorum pœnis.*

CVm Clerici diuino ſeruitio ſint mancipati, à ſeculo ſegregati,in Domini ſortem vocati,ſacrorũmque adminiſtri,*& mũdari iubeantur qui ferunt vaſa Domini*; Eſa.51. *& ſancti eſſe, ne polluant nomen eius*, Leuit.21. & ipſorum actiones, quaſi in theatro poſitæ ſint, vnde laici viri normam viuendi ſumunt,& ſi mali ſint ruina populi Dei dicantur eſſe. Oſeæ 4. Iccirco conari debent eccleſiaſtici viri, quantum humana fragilitas patitur, vt *lucerna ardens, & lucens ſint in medio populi*, & ab iis cætera humilitatis, modeſtiæ,cõtinentiæ,charitatis, & cæterarum virtutum exempla deſumant, & à leuibus ob id etiam delictis abſtineant; ex Concil.Trid.ſeſſ.22.cap.1.de reform.ab iis præſertim cauendo, quæ ſacrorum canonum iure, & ſanctorum Patrum ſententiis ſibi interdicuntur, eáque præſtando quæ eodem iure peragere debent. Quæ vt facilius vitentur,& obſeruanda ſeruentur,ſubjicere libuit ea quæ ſacrorum canonum iure iiſdem vetantur,vel præcepta,vt ſeruent.

Iccirco primum ſit dictum. Multa ſunt à quibus clerici cauere debent.

I. Enim ad Concilia appellare non debent, niſi ſint ſuæ cognationis,id eſt prouincialia,vel ad primates, aliàs communione priuentur,ex Concil.Mileuit. cap.22. c.placuit. 1. quæſt. 6. niſi Romanam ſedem appellent, vt ibi habetur; non tamen poſſunt appellare à Papa ad futurum Cõcilium, aliàs excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt, ex Bulla Cœnæ.

II. Alienas plebes ſubornare non debent, aliàs de propria etiam eccleſia ejiciendi; ex Concil. Aphric. cap. 13. Carthag. III. cap. 43. cap. 10. Conc. I. Carthag. vbi vetantur alienos fines vſurpare.

III. Debent negotia ſecularia, & quæſtuoſas nundinas vitare; ex Conc. Elibertino, c. 19. Carthag. I. c. 8. & 9. non litigando apud iudices ſeculares, ſi in ſacris ſint cõſtituti, niſi propriam, vel eccleſiæ ſuæ, vel piam cauſam agant, vel pro miſerabilibus perſonis, vel coniunctis. c. 1. nec cler. vel mon. cap. 1. de poſtulando, nec conducere res ſeculares, aut procuratores eſſe in cauſis ſecularibus. cap. 1. & 2. ne cler. vel mon. nec iuſtitiarij ſub aliquibus Principibus. cap. ſed nec, eod. tit. Nec tabellionatus officium exercere. c. ſicut. vbi Hoſt. & Io. And. eod. niſi ſit cauſa eccleſiaſtica, vel coram iudice eccleſiaſtico, vt dicit gl. in d. c. ſicut. & ibi Abb. Dec. in conſ. 120. col. 2. ad fin. & etiam antiqua inſtrumẽta exemplare poſſunt cum Prælati licentia. glo. in c. vt officium; verbo, Præmiſſa, de hæret. in 6. extra quos caſus tabellionatus officium eis eſt interdicendum, licet ſi ante clericatum tabelliones ſint effecti, ſcriptura ab eis effecta valida ſit, donec eis officium interdicatur, d. cap. ſicut. vbi Hoſt. & Io. And. Dec. conſ. 17. & 42. col. 4. 115. colum. 2. 499. num. 10. ſcriptura tamen priuata ab eis confecta etiam ad cauſas pias non habet vim ſcripturæ publicæ. cap. ſuper ſpecula. vbi glo. & Doct. ne cler. vel mon. d. cap. ſuper ſpecula. de mag. ſi verò clericus ſuſcepit officium tabellionatus antequam ſit ei interdictum, non ideò venit priuandus beneficio, niſi id à Principe ſeculari accepiſſet, cauſas criminales actus, Io. And. & Abb. in d. cap. ſicut, & ſi clericus contra eccleſiam in qua beneficium habet, pro exteris aduocatus, vel procurator exiſtit, vt ingratus debet illo beneficio ſpoliari, cap. cum ſacerdotis; de poſtulando; & ſi ij in negotiis ſecularibus miniſtri ſint, vel laicorum, & in fraude deprehenſi ſint, indignum eſt, vt ab eccleſia eis ſubueniatur, d. cap. 2. vbi gl. & Doct. ne cler. vel mon, ſi tertio moniti non deſiſtant, licet admiſſi à Principe ſeculari ad aliquod officium ſi in eo deliquerint, non poſſint ab eo, vel alio iudice ſeculari, licet in minoribus ordinibus ſint conſtituti, puniri. Couar. pract. qq. cap. 33. num. 6. Aufrer. in clem. 1. num. 25. de offic. ordin.

IIII. Clerici in ſacris conſtituti nõ debent nubere, aliàs ſunt deponendi, ex Decretis Syriaci Papæ c. 7. To. I. Concilio-

liorum, & ſi in maioribus ordinibus ſint conſtituti, matrimonium eſt nullum, cap. presbyteris. 27. diſt. & tenẽtur vxorem abiurare, & priuantur beneficio, & ordinum executione. cap. decernimus. 28, diſt, c. de his, c. presbyter. ead. diſt. & fiunt irregulares; ita vt nõ poſſint in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, nec ad maiores promoueri. not. Abb, in cap. 1. & 2. ne cler. vel vou. & veniunt priuandi beneficiis per ſententiam, d. c. quando eſt nullum de iure cum conſanguinea, vel ratione minoris ætatis, hoc enim caſu non amittunt beneficium; cum ſint tantum ſponſalia, ſi enim fit aliàs validum de iure, ſic vacant beneficia ipſo iure. Clar. in d. §. fin. lib. 5. ſent. q. 73. ver. clericus. modo ſecuta ſit copula. Capra. reg. 97. aliàs non; & vlterius ſunt excõmunicati, clem. 1. de conſang. & ſuſpecti de hæreſi, & poteſt contra eos ab officio ſanctæ Inquiſitionis procedi. Io. Lup. in rubr. & cap. per veſtras. de donat. inter virum, & vxorem; & incurrunt pœnam ſtupri ſi virginem ſub figura matrimonij violarunt, & ob id arcto carceri mancipandi, & etiam verberandi, ſi ſeducta eſſet magnæ nobilitatis, ſi verò in minoribus ordinibus ſint conſtituti, eo ipſo vacant eorum beneficia per contractum matrimonij. Silu. Clericus. 2. §. 4. etiam ſi non ſequatur copula, & illa ingrediatur monaſterium. Doct. in cap. 1. de cler. coniug. & etiam ſi matrimonium ſit nullum, quia is cum coniuncta contraxit, ſi ignorantur id egit, ſi enim ſcienter, venit priuandus per ſententiam, quia primo caſu videtur illi beneficio renunciare, ſecundo non, & ideò in hoc caſu ante priuationem poterit id renunciare ad fauorem alterius, & idem ſi per vim, aliquam coëgit ad matrimonium, vel contrahit cum proxima pubertati, ſi tamen ſponſalia tantum contrahit, non amittit beneficium ipſo iure. Staphil. de gratiis expect. f. 74.

V. Non debent adire ad virgines, moniales, vel viduas viſitandas, niſi de licentia Epiſcopi, & cum honeſto comitatu, ex Conc. Aphric. cap. 5. cap. clerici. 81. diſt. de quo habetur infra tract. de Regul, ſub cap. de Monialibus; & ſi clericus ſuſpectus de fornicatione cum quacunque fœmina, poſt primam, ſecundam, & tertiam monitionem, inuentus fuerit cum ea fabulari, vel aliquo modo verſari, excommunicationi ſubdendus eſt, fœmina verò canonicè iudicanda. c. 1. in fin. vbi Doct. de cohab. cler. & mul. & pariter frequentans monaſteria monialium ſine manifeſta, & rationabili cauſa,

cauſa,ab Epiſcopo arcendus eſt, & ſi non deſiſtat, ab officio deponendus. cap. monaſteria. vbi Doct. de vita, & hon. cler.

VI. non debent ingredi tabernas cauſa edẽdi,vel bibendi,niſi neceſſitate compulſi in peregrinatione,ex eod.Conc. c.7.Cartag.III.cap.27.c.fin.de vita,& hon.cler.

VII. De vno loco ad aliũ tranſire non debent, ex Conc. Cartag.VI.c.15.c.non oportet Epiſcopum.7.q.1.Conc. Venetico.c.5. & peccãt qui de vno ad aliud beneficium ex ambitione,auaritia,vel inconſtantia,propria voluntate,vel dominatione tranſeunt, ſed id poteſt fieri ex communi neceſſitate,& vtilitate de ſuperioris conſenſu, & non ex propria tranſeuntis voluntate.d.c.non oportet.& c.mutationes. ibid. & c.ſcias.ibid.& ſi mutauerit ſe,licet amittat priorem eccleſiam.c.de multa.de præb.tepeti tamẽ poteſt à proprio Prælato,vt not.gl.in c.ſi reuiuero.ibid.

VIII. Non poſſunt in publico cauſam examinare, nec ante iudicem laicum ſtare,ex Sin.Rom.ſub Silu.in epilogo; aliàs ab altari ſunt deponendi ſi ſine licentia Epiſcopi id agãt,ex ep.94.Leonis Papæ I.& Conc.Calcedon.act.15.c.9. & tam ipſe, quàm iudex eos recipiens à communione arcendi,ex Conc.Agaren.ſub Simmacho.c.8. de quo dictũ eſt ſupra,quarto priuilegio.

IX. Non decet eos intereſſe ſpectaculis quæ fiunt in nuptiis,vel ſcenis,ſed antequam chymælici,id eſt tibicines veniant,de conuiuio abire, nec conuiuia de ſymbolis celebrare.c.54.& 55.in Conc.Laodiceno,c. non oportet. de conſec. diſt.5.c.non oportet.diſt.44.ex capitulis Sin.Græc.Tom.II. Conc.c.59.61.c.non liceat.44.diſt.c.ſi. de vita, & hon. cler. Conc.I.Mediol.tit.de vita,& hon.cler.

X. Non debent vocari ad tutelam, vel curam teſtamentariam,ex ep.11.Cipr.ad clerum. Tomo I. Conc. c. Cyprianus.21.q.3.datam tamen à lege poſſunt ſuſcipere clerici. c.ſi. vbi gl.diſt.76.non tamen ad id cogi, gl.ibi. & ex cauſa pietatis miſerabilium perſonarum poſſunt eam ſuſcipere Epiſcopi,& cletici,ſic tamen, vt id Epiſcopi exerceant per Archidiaconum,vel Atchipresbyterum.d.c.ſi.c.1 c. Epiſcopus. 88.diſt.aliarum verò perſonarum tutelas Epiſcopi ſuſcipere non poſſunt,vt not.in d.c.ſi.76.diſt.

XI. Non debent ad hæreticos declinare, aliàs ſunt deponendi;& qui ab orthodoxis ob flagitia erant amoti, ſi ab

hæreticis reſtituuntur, adhuc excommunicati permanere debent.ex Conc.Epheſ.Tomo I I I I.can.3.4.5.& 6.& clerici qui ab hæreticis ordinantur,in eo gradu in quo erant permanere debent,& vlterius non promoueri, ex ep. 3. Leonis Papæ I.nec reſtitui debent officio ſine ſpeciali indulto ſedis apoſtolicæ, vel beneficio excommunicamus. §. credentes. verſ.ſanè de hæret.qui & bonis priuantur ſic declinando, & excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt, ex c. ad abolendam. §. excommunicamus. de hæret. & Bulla Cœnæ Domini; & ſi hæreticus ſit, degradatur, & curiæ ſeculari traditur.c.ad abolendam. de hæret. niſi ſe velit corrigere, quia tunc depoſitus detruditur in carcerem. Abb. in cap. at ſi clerici.de iudic. circa quod videantur quæ dixi ſupra tit. de hæret.

XII. Alieni clerici ab alieno Epiſcopo recipi non debent ſine proprij licentia,& conſenſu,ex Conc.Aphric. cap. 21.aliàs non recipiantur ad communionem. ibid. ex Conc. Venetico.cap.5.id enim eſſet ſpecies furti, vt & transfugam militem, vel ſeruum nemini recipere licet, vt habetur in l. eum qui fugitiuum. ff. ad legem Flauiam, de plagiariis, ſi ei animus ſic illum detinendi contra voluntatem proprij Prælati, vel non reſtituendi ſi petatur, aliàs ſecus, vt in ſimili.ibi not.

XIII. Non debent xenia,vel quid tale à Iudæis recipere,aliter ſunt deponendi,& idem ſi cum iis orant, vel cum iis iciunant,vel cum iis dies feſtos agunt, vel metu eorum Chriſtum negant, vel nomen clerici, vel ſi comedunt carnes in ſanguine ipſarum, vel oleum ferunt in eorum ſynagogas, vel in eorum feſtis lucernam accendunt, ex can.61. 62.63.69.& 70. Apoſtolorum.Conc.Venetico.cap.12. Agathen. cap. 40.

XIIII. Clericus non debet proprium Epiſcopum accuſare, vel ſi inſidiari, aliàs infamis eſt,& â gradu debet recedere,ex Decr. Stephani Papæ I.c.8.c.clericus qui.3.q.4. niſi à fide deuiauerit,ex ep.2.Fabiani Papæ, tomo I. Conc. & ep. Pij Papæ ad Italicos, tomo prædicto, nec etiam eidem ij debent eſſe inobedientes,vt ibi habetur,c. ſi qui clerici. cap. ſi clerici.11.q 3.c.coniurationum.ibid.aliter is debet à beneficio deponi,& officio.c.ſi quis ſacerdotum.11. q. 1. c. grauem, de exceſſ. prælat. & ſi incorrigibilis ſit tradi poteſt curiæ ſeculari, qui conſpirat contra Epiſcopum proprium.

Abb.

Abb.in c.at ſi clerici.col.13.de iudic.Doct.communiter in c. cùm non ab homine.de iudic.& infamis eſt, ac exilio traditur.Archid.in c.clericus.in cap.hi qui 3.q.4. Clar.lib.5.q. 26. ver.hinc infertur,cum communi.

XV. Non debent cum mulieribus extraneis cohabitare, ex Conc.Carthag.IIII.c.46.præter auiam, matrẽ, ſororem, & filiam,neptem,vel conuerſam,ex Conc.II.Arelaten. c. 3. & 4.vel eas ſolas perſonas quæ effugiunt omnem ſuſpicionem;ex Conc.VI.Carthag.c.3.c.interdixit.diſt.32.c. 1. de cohab.cler.& mul.cum ſeq.nec accedere ad domum extraneæ, niſi ſuperioris iuſſu,& cum teſtibus bonæ famæ; ex Decretis Lucij Papæ. c.clericus.81.diſt.c.ſed ſi fortè. ibid. nec cum extraneis mulieribus habere familiaritatem, aut cum iis ad auertendam ſuſpitionem,loqui ſecretò, aliter à communione ſunt arcendi, ex Conc.Turonico I. cap. 3. & Conc. Agaten.c.10.nec illas domi recipere, nec ad eas ire, niſi ſit mater, ſoror, filia, neptis, vt ibi habetur; & ſi prædictæ ſuſpectæ ſint non licet etiam eas domi tenere, ob ipſas, vel pediſſequas.c.1. de cohab. cler. poſſunt tamen tenere domum in vico,vbi prædictæ maneant, vt illis neceſſaria ſubminiſtrent.d.cap.1.

XVI. Non debent per plateas, & nundinas deambulare,niſi pro emendo aliquid,vel ex officij proprij neceſſitate, ex Conc.IIII.Carthag.c.47.& 48.

XVII. Non debent deeſſe vigiliis abſque corporis neceſſitate,aliter ſtipendiis priuandi.c.49.Conc.IIII.Carthag. & dignitate priuandi, ex Conc.Aurelianen.II. c. 14. & beneficiatus non dicens officium eſt eo priuandus, & tenetur ad fructuum reſtitutionem.Bellon.conſ.56.num.3.Clar.lib.5. ſent.§.fin.q.73. nec inuidere fratrum profectibus; aliter interim non promouendi.cap.54.eod. nec adulationibus, aut proditionibus vacare, aliter ab officio deponendi. cap. 56. eod. nec eſſe maledici maximè in ſacerdotes, aliter veniam petant, aliàs deponantur.cap.57.eod. nec frequenter litigare, aliter eorum teſtimonium non eſt recipiendum ſine grandi examine.c.58.eod.& diſcordantes retrahendi.cap.59. eod.nec ſcurriles eſſe,aut ioculares verbis turpibus,aliter ab officio amouendi. cap.60.eod.Conc.Agaten.cap.70. nec per creaturas iurare, aliter perſiſtentes excommunicandi.c. 61. eod. nec inter epulas cantare, aliter idem ſubeant.c.62.eod. nec omittere ieiunium debitum, aliter minores habendi.

c.63.eod.nec ieiunare die Dominica,aliter non credendi catholici,nec turbam facere.& ſeditiones,ex 5. Sin. Conſtantinop.collat.7.c.ſi quis. 11.q.3.nec ioculatores, vel buffones, aut hiſtriones eſſe,id eſt facientes ſpectaculum ſui corporis, iuxta.c.1.ne cler.vel mon.c.cum decorem, de vita, & hon. cler.c.1.eod.in 6.qui ſi per annum illam artem exercẽt, ſunt ipſo iure infames,ſi breuiori tempore, & moniti non deſiſtant,carent omni priuilegio clericali. d.c.1. vbi Ioan. And. Io.Monac.& alij)qui annus debet eſſe continuus, vt dictam pœnam incurrant, ſi enim diuerſis mẽſibus diuerſorum annorum,qui ſimul iuncti conſtituerent annum, quis vteretur illa arte,non incurrerẽt dictam pœnam, vt dicit ibi Gemin. & prædictam pœnam incurrunt etiam clerici in ſacris conſtituti,vt ibi dicit Archid.licet executio per iudicem laicum non ſit contra eos facienda, niſi prius à iudice eccleſiaſtico degradentur, & ei puniendi tradantur, cum proteſtatione tamen, vt ibi dicit Io.Monach.

XVIII. Non debet clericus fideiubere, aliter eſt abjiciendus,ex can.20. apoſt. ſcilicet pro laico pro quo non poteſt fideiubere.c.te quidem.11.q.1.c.1.de fideiuſſ.niſi in caſu neceſſitatis,quod licet.c.videntes.12.q.1. ſi tamẽ fideiubeãt, tenet indiſtinctè fideiuſſio.Abb. in d. c. 1. ſed is ſolum tenetur de patrimonio,vel reditibus beneficij quos facit ſuos:vt ibi dicit Hoſt.pro clerico verò, vel eccleſia poteſt indiſtinctè fideiubere.c.2.eod.& notat glo.in d.cap.te quidem. nec conducere poſſeſſiones laicorum, vel procurationem, niſi iuſſu Epiſcopi eccleſiaſticas poſſeſſiones conducat,aliàs contumax dignitate priuetur,ex Conc.Calcedon.act.6.cap. 2.ex Decreto Hormiſdæ Papæ c.2.c.canonum ſtatutis. c. ſi quis. 14.q.4.c.1.ne cle.vel mon.

XIX. Non debent comam nutrire,vel barbam, ex can. 44. Conc. IIII. Cartag. aliàs ab Archidiacono inuiti tondantur; ex Conc.Agaten.c.20.c.ſi quis.c.clericus.de vita, & hon.cle.c.prohibetur.c.clerici.c.ſi quis.33.diſt. & anathema fiunt,id eſt fieri debent,vt not.glo.in d.c.ſi quis. quod intelligitur, quòd debent ferre tonſuram in modum ſpheræ in capite,aliter ſunt excommunicandi, & peccant mortaliter, vt dicit Abb.in d.c.ſi quis.de vita,& hon.cler.

XX. Non debent in veſtibus, & calceamentis decorem quærere, ſed profeſſionem ſuam,& in habitu, & in inceſſu probare,ex c. 45.Concil. IIII. Cartag.c. clericus. 42. diſt.

Agathen.

Agathen.c.20.c.pen.de vita,& hon. cleric. Trid. Conc. ſeſſ. 14.c.6.clem.vt ij qui.de ætate, & qual. de quo latius dicetur infra,caſu 73.

XXI. Non debent propriam relinquere eccleſiam, ſed excommunicandi,vel redire cogendi,ex Conc.II. Arelat.c. 13.& can.14.Apoſt. ſi contumax quis ſit in redeundo, vel ad aliam inſcio Epiſcopo tranſierint, nec alius Epiſcopus eos recipere debet. cap. 15. ibid. ſub pœna priuationis communionis, vt ſupra eſt dictum, caſu 12. ſed vbi ordinati ſunt ibi manere debent,ex ep.84. Leonis Papæ I. ex Conc. Calcedon.act.6.cap.3. Concil.Venetico.cap.5.aliàs ad communionem ibi non admittantur.ibid. & ſi obtinent beneficium cum cura animarum,reſidere tenentur, aliàs non faciũt fructus ſuos, & contumaces poſſunt beneficiis priuari, & idem de canonicis,& aliis,qui iure, vel conſuetudine reſidere tenentur, vt dixi ſupra, tract. de ſtatu Epiſc.c.5. qui & fructibus præbendæ priuari poſſunt.cap. cum dignitates. ſeſſ. 24. in Trid.Conc.

XXII. Non debent vſuram exercere, vel alienæ rei ſecularis conductores eſſe, aut turpi lucro negotiationis cauſa operam dare,aliter depoſiti à clero à communione habeantur alieni, ex Conc. II. Arelaten. c. 14. & c. 17.Conc. VI. Cartag.c.quoniam multi.diſt.47.& cap.quoniam multi.14. q.4.Conc.Laodiceno,cap.5.Cartag.I.can.13.c.1.& 2. c. ſecundum. ne cler. vel mon. & clerici ſuo alienóve nomine vſuras exercere non poſſunt. c.ſicut non ſuo.47.diſt. & clerici vſuratij ſunt ipſo iure infames. Abb. in c. inter dilectos. de exceſſ.præl.etiam poſt reſtitutionem,& peractam pœnitentiam.Bal.in l.improbum.C.ex quibus cau.irrog.vnde repelluntur à beneficio obtinendo, cum quibus tamen diſpenſat Epiſcopus poſt actam pœnitentiam. gl. in c. præterea.de vſur.Abb. in d.c.inter dilectos.& etiam ſuſpenduntur ab officio,& beneficio.d.c.præterea.arbitrio iudicis.c.1.eod. tit.& etiam debent deponi à beneficio, ſi non deſiſtunt, aliàs ſecus. not. Hoſtien.in ſumma de vſur.§. fin. verſ. alia. & ſic primo ſuſpenduntur,& ſi non corriguntur, deponuntur à beneficio.

XXIII. De ignobili loco ad nobilem per ambitionem tranſire non debent,ſed ex cauſa vtilitatis id Epiſcopus de illis facere poteſt in præſentia Synodi,ex c.27.Conc.III. Cartag.cap.Epiſcopus.7.q.1.c.1.cum ſeq. de poſtul. prælat.

quia ſic ſe non mutant,ſed mutantur,quod licet.d.c.Epiſcopus.& c.mutationes.7.q.1.cum aliis ſupra alleg.

XXIIII. Sub poteſtate Epiſcopi ciuitatis manere debent,ex Conc.Calcedon. act.15.c.8. & 5.Sin.Conſtantinop. collat.7. nec ſine eius voluntate diſcedere debent, ſed ad propria reuerti,ex Conc.Agaten.cap.38. nec alibi miniſtrare debent ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi, ex Conc.Calced.act.15.cap.13.Conc.Turonico I.c.11.& 12. nec ibi promoueri ſine licentia proprij Epiſcopi, ex Conc.Aurel.III.c.15. nec celebrare in aliena diœceſi ſine voluntate vtriuſque,ex Conc.Aurel.IIII.c.7. & clerici vagabundi ſine licentia proprij Epiſcopi, in omni loco à communione arcendi, ex Conc.Venetico.cap.5. & à propria communione priuati,à nullo recipiendi,ex Conc.V.Sardicen.c.16. Aquiſgranenſi cap.53.& habetur in Conc.Trid.ſeſſ.22. decret. de obſ. & euit. vbi habetur clericum peregrinum non admittendum ad celebrandum ſine literis teſtimonialibus proprij Epiſcopi;& quòd non debeant ordinari ab alieno, niſi teſtimonio,& conſenſu proprij,habetur in conſtitut. Pij II. incip.Ex ſacrorum;& Conc.Trid.ſeſſ.13.c.8.aliter ordinans à collatione ordinũ per annum, & ſic promotus ab executione ordinum arbitrio proprij Epiſcopi ſuspenſus eſt. d.c. quæ ſuſpenſiones,ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos,hodie Papæ reſeruantur, quò ad earum relaxationem,& Capitulum ſede vacante non poteſt concedere dimiſſorias ad ordines, niſi poſt annum à die vacationis eccleſiæ. ſeſſ. 7.cap.10.aliter in minoribus conſtituti, ſic ordinati careant priuilegio clericali, ſi in ſacris ordinis executione ad beneplacitum futuri Prælati, & Capitulum ſubiacet interdicto eccleſiaſtico, niſi is arctatus ſit ratione beneficij eccleſiaſtici, recepti, vel recipiendi, & ſi ante illius beneplacitum celebrat,eſt irregularis,Abb.in c.ſi celebrat.de cler. excom. & ſi quis ante pubertatem ordinatur ad ordines maiores, ſi inuitus, poteſt fortè contrahere matrimonium, & idem ſi ante pubertatem, & perſeuerat in contradictione vſque ad pubertatem, vel ſi poſt pubertatem intra triduum contradicit, aliàs non. Doct.in cap.non eſt.de temp. ord. in cap. vnico. de cler. per ſaltum, vbi Hoſt. Innoc. & Ioan And.

XXV. Non debent conſcribi in duabus eccleſiis, ſed manere in ea in qua ſunt ordinati, nõ ad quas confugerunt,

ex

ex Conc.Calcedon.act.15.c.10. cap. clericum in duabus. 21. quæst.1. & iam translatus nil communiçet ex bonis prioris. d.c. & c.si quis iam.21.quæst.2. & si quis suscipit duo beneficia incompatibilia, scilicet duo curata, vel duas præbendas in Cathedrali, aut dignitatem ibi, vel alibi cum onere residendi, vt in collegiatis, & alterum curatum, tenetur alterum dimittere,aliàs post adeptionem possessionis pacificę secundi,eo ipso vacat primum, & si vtrumq; nititur retinere absque sedis apostolicæ dispensatione, priuatur vtroque. c.de multa.de præben.c.quia nõnulli.c.præterea.eod.c. quia nonnulli.de cler.non resid. c. execrabilis de præben. in extrauag.Ioannis XXII. Trid.Conc.sess.7.c.2. sess. 24. c.17. quod procedit etiam in regularibus dignitatibus.c cùm singula.de præb.in 6. & prioratibus.clem.1.de suppl.negl.& vicariis perpetuis.clem. vnica. de offic.vic.& vlterius sic contendentes vtrumque retinere fiunt inhabiles ad ordines, & ad alia beneficia obtinenda.d.cap.execrabilis.idq; ipso iure, vt ibi not.glo.zenzer.pœnę tamen prædictæ non procedunt in Episcopatu,quia secundum non vacat,nisi post consecrationem Episcopi, sicut nec in aliis per acceptationem verbalem, sed requiritur corporalis acceptatio, id est apprehensio possessionis secundi, vt not.gloss.d.cap. de multa.de præben. & potest dispensari circa sublimes, & literatas personas. d.cap. de multa. in fin. & si parochialis non sufficit ad victum, potest adjici vnicuique simplex beneficium, quod ad victum simul cum illo sufficiat. ex d. cap.17. Conc. Trident.

XXVI. Ebrietatem fugere debent, aliter triginta diebus communione priuandi,vel corporali supplicio subdẽdi; ex Conc.Venetico cap.13.cap.si.35.dist. & si non abstinent à crapula,& ebrietate,ab officio, & beneficio sunt suspendendi.c.à crapula de vita,& hon.cler & Host.in summ.de temp. ordin.§.& cui.vers.pœna autem,dicit,quòd Episcopus presbyter vel diaconus deseruiens ebrietati, si non desinat, deponitur,inferior clericus, vel laicus communione priuatur. c.si Episcopus.35.dist.si verò semel tantum id egit,punitur, vt in d.cap.fin.

XXVII. Non debent deesse à matutinis officiis in ecclesia sua intra ciuitatem, excepta infirmitate, aliter per septem dies sunt à communione ardendi; ex Conc. Venetico cap.14. & si non residẽt possunt priuari primò fructuum portione.

quia sic se non mutant,sed mutantur,quod licet.d.c.Episcopus.& c.mutationes.7.q.1.cum aliis supra alleg.

XXIIII. Sub potestate Episcopi ciuitatis manere debent,ex Conc.Calcedon. act.15.c.8. & 5.Sin.Constantinop. collat.7. nec sine eius voluntate discedere debent , sed ad propria reuerti,ex Conc.Agaten.cap.38. nec alibi ministrare debent sine literis commendatitiis proprij Episcopi , ex Conc.Calced.act 15.cap.13.Conc.Turonico I. c.11.& 12. nec ibi promoueri sine licentia proprij Episcopi , ex Conc.Aurel. III. c.15. nec celebrare in aliena diœcesi sine voluntate vtriusque,ex Conc.Aurel.IIII. c.7. & clerici vagabundi sine licentia proprij Episcopi, in omni loco à communione arcendi, ex Conc.Venetico.cap.5. & à propria communione priuati,à nullo recipiendi,ex Conc.V.Sardicen. c. 16. Aquisgranensi cap.53.& habetur in Conc.Trid. sess.22. decret. de obs. & euit. vbi habetur clericum peregrinum non admittendum ad celebrandum sine literis testimonialibus proprij Episcopi;& quòd non debeant ordinari ab alieno, nisi testimonio,& consensu proprij,habetur in constitut. Pij II. incip.Ex sacrorum;& Conc.Trid.sess.13.c.8.aliter ordinans à collatione ordinũ per annum, & sic promotus ab executione ordinum arbitrio proprij Episcopi suspensus est. d. c. quæ suspensiones,ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos,hodie Papæ reseruantur, quò ad earum relaxationem,& Capitulum sede vacante non potest concedere dimissorias ad ordines , nisi post annum à die vacationis ecclesiæ. sess. 7.cap.10.aliter in minoribus constituti , sic ordinati careant priuilegio clericali, si in sacris ordinis executione ad beneplacitum futuri Prælati , & Capitulum subiacet interdicto ecclesiastico, nisi is arctatus sit ratione beneficij ecclesiastici, recepti, vel recipiendi, & si ante illius beneplacitum celebrat,est irregularis,Abb.in c.si celebrat.de cler. excom, & si quis ante pubertatem ordinatur ad ordines maiores , si inuitus , potest fortè contrahere matrimonium , & idem si ante pubertatem, & perseuerat in contradictione vsque ad pubertatem , vel si post pubertatem intra triduum contradicit , aliàs non. Doct.in cap.non est.de temp. ord. in cap. vnico. de cler. per saltum , vbi Host. Innoc. & Ioan.And.

XXV. Non debent conscribi in duabus ecclesiis, sed manere in ea in qua sunt ordinati, nõ ad quas confugerunt,

ex

ex Conc.Calcedon.act.15.c.10. cap. clericum in duabus. 21. quæſt.1. & iam tranſlatus nil communiçet ex bonis prioris. d.c. & c.ſi quis iam.21.quæſt.2. & ſi quis ſuſcipit duo beneficia incompatibilia, ſcilicet duo curata, vel duas præbendas in Cathedrali, aut dignitatem ibi, vel alibi cum onere reſidendi, vt in collegiatis, & alterum curatum, tenetur alterum dimittere,aliàs poſt adeptionem poſſeſſionis pacificę ſecundi,eo ipſo vacat primum, & ſi vtrumq; nititur retinere abſque ſedis apoſtolicæ diſpenſatione, priuatur vtroque. c.de multa.de præben.c.quia nõnulli.c.præterea.eod.c. quia nonnulli.de cler.non reſid. c. execrabilis de præben. in extrauag.Ioannis XXII. Trid.Conc.ſeſſ.7.c.2. ſeſſ. 24. c.17. quod procedit etiam in regularibus dignitatibus.c.cùm ſingula.de præb.in 6. & prioratibus.clem.1.de ſuppl.negl.& vicariis perpetuis.clem. vnica. de offic.vic.& vlterius ſic contendentes vtrumque retinere fiunt inhabiles ad ordines, & ad alia beneficia obtinenda.d.cap.execrabilis.idq; ipſo iure, vt ibi not.glo.zenzer.pœnę tamen prædictæ non procedunt in Epiſcopatu,quia ſecundum non vacat,niſi poſt conſecrationem Epiſcopi, ſicut nec in aliis per acceptationem verbalem, ſed requiritur corporalis acceptatio, id eſt apprehenſio poſſeſſionis ſecundi, vt not.gloſſ.d.cap. de multa.de præben. & poteſt diſpenſari circa ſublimes, & literatas perſonas. d.cap. de multa. in fin. & ſi parochialis non ſufficit ad victum, poteſt adjici vnicuique ſimplex beneficium, quod ad victum ſimul cum illo ſufficiat. ex d. cap.17. Conc. Trident.

XXVI. Ebrietatem fugere debent, aliter triginta diebus communione priuandi,vel corporali ſupplicio ſubdẽdi; ex Conc.Venetico cap.13.cap.ſi.35.diſt. & ſi non abſtinent à crapula,& ebrietate,ab officio, & beneficio ſunt ſuſpendendi.c.à crapula de vita,& hon.cler & Hoſt.in ſumm.de temp. ordin.§.& cui.verſ.pœna autem,dicit,quòd Epiſcopus preſbyter vel diaconus deſeruiens ebrietati, ſi non deſinat, deponitur,inferior clericus, vel laicus communione priuatur. c.ſi Epiſcopus.35.diſt.ſi verò ſemel tantum id egit,punitur, vt in d.cap.fin.

XXVII. Non debent deeſſe à matutinis officiis in eccleſia ſua intra ciuitatem, excepta infirmitate, aliter per ſeptem dies ſunt à communione ardendi; ex Conc. Venetico cap.14. & ſi non reſident poſſunt priuari primò fructuum portione.

portione, tum omnibus, & demum etiam beneficio. cap. cum dignitates. seſſ. 24. Trid. Conc. & ſic non exhibens præſentiam diuinis officiis, excepta infirmitate, vel abſentia ob eccleſiæ vtilitatem, non poteſt participare de diſtributionibus quotidianis, quæ præſentibus tantum dandæ ſunt diuinis officiis. cap. vnico. de clet. non reſid. in 6. non obſtante quacunque colluſione. d. c. cùm dignitates.

XXVIII. In feſtiuitatibus ſolemnibus eccleſiæ deſſe non debent, ſed illi inſeruite; ex Conc. Agaten. c. 64. e. ſi quis. 7. q. 1. & ſi eccleſia ſit parochialis, non poſſunt inde abeſſe, niſi ex graui cauſa, & de licentia Epiſcopi, nec vltra duos menſes in anno. c. 1. ſeſſ. 23. in Trid. Conc. aliàs fructus non faciunt ſuos, & mortaliter peccant, nec beneficiati in Cathedrali, vel collegiata vltra tres menſes, iuxta dicta ſuprà de ſtatu Epiſc. c. 5.

Nec poſſunt adire ſtudia ſi ſint beneficiati reſidentes, habentes parochiales dignitates, vel perſonatus ſine licẽtia proprij Epiſcopi; ex Bulla Pij IIII. 24. Nouẽb. 1564. qui ſi id neget, eius ſuperior poteſt eum cogere, vt id concedat: qui tamen debet eos examinare, & probare an ſint apti ad ſtudia. Abb. in c. relatum. 1. de cler. non reſid. & requiritur, vt eſſent minores triginta annis cùm ſtudium cœperint. deciſ. congr. 341. & quòd in ſtudiis generalibus morentur per quinque, vel ſeptem annos in Theologia, vel iure canonico, & interim frui poſſunt fructibus beneficiorum, quibus tamen vetitum eſt ſtudere iuri ciuili, vel medicinæ. c. ſuper c. non. ne cler. vel mon. aliàs incurrunt excommunicationem, ſi publicè audiant, non tamen ſi minus principaliter eas audiant. Zerola. Studium. nu. 5.

XXIX. Non poſſunt accedere ad dominos pro petendis beneficiis ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi, aliàs honore, & communione vſque ad plenam & dignam pœnitentiam priuentur; ex Conc. Aurelian. I. cap. 9. nec ad Imperatorem ire ſine Metropolitani, vel prouincialium Epiſcoporum conſilio; ex Conc. Antioch. c. 11. & 12. Aquiſgranen. c. 73. & 74. c. ſi quis Epiſcopus. 13. q. 8. ſi quis à proprio. 11. q. 5. c. per laicos. 16. q. 7. vbi nemo per laicos obtinere debet eccleſiam, & tales excommunicationem incurrunt. c. quoniam. c. ſi quis clericus. 16. q. 7. & ſi ij talia beneficia non reſignant, ab officio, & beneficio reddendi ſunt alieni. cap. relatum. de iure patr. & collationes huiuſmodi

facta

factæ à dominis ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ nullæ ſunt, & ſic recipientes inhabiles fiunt ad alia beneficia obtinenda, ſine Apoſtolica diſpenſatione; ex Conc. Lateran. ſub Leo. X. ſeſſ. 10. in Bulla cõtra emptos edita. §. & quia ſæpius. & intruſi ſunt, cùm id obtineant ſine authoritate eius ad quem ſpectat collatio. Abb. in c. quia diuerſitatem. de cõceſſ. præb. & idem ſi eas obtinent ab Epiſcopo excommunicato, interdicto, vel publicè ſuſpenſo. Felin. in c. in noſtra. de reſcript. tex. in c. eum qui. de præb. in 6.

XXX. Canes & accipitres ad venandum habere non debent; ex Concil. Agaten. c. 55. c. Epiſcopum. 34. diſt. aliter Epiſcopus tribus menſibus ſe ſuſpẽdat à communione, preſbyter duobus, diaconus ab omni officio, & communione ceſſet. ibid. c. 1. de cler. venat. & c. 2. eod. & presbyter etiam ab officio nedum communione eſt ob id ſuſpenſus, ſi venationi, vel accipitribus operam dat. Abb. & Io. And. in d. c. 1. vel melius, quòd non eſt ſuſpenſus ipſo facto, ſed & in optione iudicis ipſum. & alios clericos ſuſpendere, vt dicit Cucch. de vita, & hon. cler. num. 46. & ita vſus etiam interpretatur, & cauſa animi relaxandi perrarò id licet exercere, vel cauſa arcendi feram, quæ vineis, vel ſegetibus clericorum noceat. Præpoſ. in d. cap. Epiſcopum. Abb. & Anan. in d. cap. 1.

XXXI. Non debent accipere munera pro impenſis patrociniis, niſi ſpontè datum, aliter deponendi, ex Decretis Hormiſdæ Papæ, cap. 10. cap. obſeruandum quoque. 15. quæſt. 2. quod intelligitur, quòd non debent pretium petere pro ſeruitio præſtito in exercendo iudicio eccleſiaſtico, de quo ſuprà tr. de Vicario cap. 3. vel melius, quòd non debent recipere pretium de patrociniis, quæ impenduntur in electionibus, ordinationibus, vel promotionibus clericorum, quia id eſt furtum, rapina, & ſimonia, exigit depoſitionem, non autem ſi pretium petatur patrocinio præſtito aduocando coram iudice eccleſiaſtico, vt ibi dicit Archid.

XXXII. Non debent falſum teſtimonium proferre, aliter rei capitalis criminis ſint, ex Conc. Epaunenſi. cap. 13. & debent ab officio depoſiti in monaſterium detrudi. cap. ſi Epiſcopus. 50. diſt. Turr. Cr. in cap. presbyter. diaconi. 5. q. 6. c. qui iuxta ibid. non ſunt tamen beneficiis ipſo iure priuati, ſed veniunt priuandi per ſententiam. Clar. in pract.

§. periu

§.periurium.ver.item clericus. cum communi;si de illo crimine constat via directa, id est directè de hoc accusati, & conuicti,vel in iure confessi,secus si de eo constet incidēter, vt dicit Præpos.in d.c.si Episcopus; & multum debet considerari à iudice damnum,quod intulit si est graue, vel non, quia sic pœna est augenda,vel minuenda, nullo tamen casu possunt puniri à iudice laico, licet coram eo peccarint id agendo.Innoc.Butr. Io.And.in cap. verum. de foro compet. Diaz.verbo,Falsi.

XXXIII. Si crimen capitale committunt, ab officio depositi in monasterium sunt retrudendi, ibi communionem sumendo, ex d. Concil. Epaunensi. cap. 22. & si is est parricida, debet deponi, & puniri. Diaz. in pract. crim. can. cap.109. qui nec admittuntur contra laicum in causa sanguinis criminaliter.Doct.in c.de cætero de testibus; nisi in casibus de quibus Lancil. tract. de Prætore. tit. de testib. cap.circa.num.77. Campeg.de testib concl.91.92 & 97. & reg. 297. Port. lib. 2. suarum concl. reg 28. & tunc etiam requiritur licentia Episcopi, vt possint testificari. Campeg. locis cit.

XXXIIII. Non debent ad mulieres indebitis horis accedere, meridianis, & vespertinis, nisi ex causa, & cum præsentia presbyterorum, & clericorum, ex Concil. Epaunensi. cap.20. circa quod videnda sunt dicta suprà de hoc.

XXXV. In obsidione occidentes, duobus annis ab officio suspendantur.& communione priuentur, ex Cõc.Ilerdensi.c.1 cap.de his.90. distin. si verò ibi præsentes sint, & non occidant,est secus dicendum,& idem si occidant se non valentes aliter defendere, nec tunc fiunt irregulares. clem.1. de homic. aliàs non possunt bellare etiam contra Turcas, nisi lachrymis,& orationibus.cap.1.23.q.8.Capra.reg.96.nu. 29.testans de communi.

XXXVI. In carnis peccata corruentes, si dignè eos pœniteat sit in potestate Episcopi, eos non diu suspendere, sic tamen vt vlterius non promoueantur, quòd si iterato in id ruant, dignitate priuandi, & communionem tantum in exitu vitæ suscipiant,ex Conc.Ilerden.c.5.Aurelian. III.c.4.

Hodie verò clerici fornicatij non sunt deponendi. gl. in c.Maximian.81.dist.in c.lator. 2. q. 7. sed in optione iudicis est

eſt pœna pro modo culpæ, & actus iteratione. Abb. Fel. & Dec. in c. at ſi clerici de iudic. ſi verò concubinarij ſint detinentes aliquam domi, etiam ſi ibi adſit mater, & ſit eius pediſſequa, modo id ſit notorium, vel etiam ſi alibi eam detinent, & id eſt notorium per euidentiam facti, vel quia de hoc ſint conuincti, vel in iudicio confeſſi, ſuſpenſi ſunt ab officio, & ſi interim celebrant, fiunt irregulares. Abb. in c. veſtra. de cohab. cler. etiam ſi in minoribus ordinibus ſint conſtituti, & iudex iuxta facti qualitatem, poteſt talem ſuſpendere, vel priuare beneficio, monitione tamen præmiſſa, vt eam dimittat, vt dicit Præpoſ. in c. nullus. 32. diſt. & ſufficit monitio facta in conſtitutionibus ſinodalibus. Abb. in c. vt clericorum. de vita, & hon. cler. in c. at ſi clerici. col. 12. de iudic. & idem ſtatuitur in Conc. Baſil. ſeſſ. 20. vbi priuãtur fructibus beneficij, & ſi contumaces ſint ſunt etiam beneficiis priuandi, quas tamen pœnas non incurrunt, ſi id poſſit tergiuerſatione celari, qui tamen ſi ad mandatum iudicis, ſic ſuſpectas non dimittunt, vt ſupra eſt dictum, poſſunt vlteriùs arbitrio iudicis puniri. Silu. Clericus. 2. §. 8. pro adulterio verò deponuntur ab officiò, & beneficio. Abb. & alij in cap. vt clericorum. de vita, & hon. cler. vbi Ioan. And. Imola, & eſt communis; & damnati de tali crimine efficiuntur infames. Abb. in c. at ſi clerici. §. de adulteriis. col. 5. de iud. etiam ſi illa eſſet meretrix, niſi clericus id ignoraret; Sodomitæ verò deponuntur, & in monaſterium detruduntur, ſi in cõſuetudine ea extent. cap. clerici. de exceſſ. cler. dicit tamen Zerola in praxi. priuatio, hodie prædictas pœnas eſſe arbitrarias, & concordat Couar. var. reſ. lib. 2. c. 9. num. 8. etiam ſi pœna ſit à iure taxata, & licet iudex in eo crimine diſpenſare non poſſit, vt ibi dicit, qui & ibi remiſſiuè, tradit quibus cauſis id fieri debeat, pœnam augendo, vel minuendo, hodie verò concubinarij puniendi, vt in Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 14. ſcilicet vt moniti primò, tertia parte fructuum priuentur, ſecundò, omnibus fructibus, tertiò, ſuſpendantur, & priuentur beneficiis, & probabiliter etiam ſuſpenſionem incurrunt, modo, vt ſuprà.

Clericorum concubinariorũ pœna.

XXXVII. Conuicti de falſo, furto, & periurio ab ordine ſunt deponendi, & pro periurio biennio excommunicandi, ex Conc. Aurelian. III. cap. 8. Hodie verò clerici fures de furto conuicti per ſententiam, confeſſionem in iudicio, vel facti euidentiam, deponuntur, & in monaſterium

ſterium detruduntur.cap.presbyter.81.diſtinct. vbi glo.cap. tuæ.de pœnis.Ioan.Andr.in d. cap. tuæ. Hoſtien.in ſumma. de condict. furt. §. fin. pœna tamen intruſionis in monaſterio non procedit in quolibet fure, ſed latrone, & magnis furtis.Aret.in cap. cum non ab homine. de iudic. & vlterius fiunt infames clerici furti damnati. Felin.in cap. qualiter. 2. §.ad corrigendos.2.col. de accuſat. etiam ſi contra eos agatur tantum de condictione furtiua, & non actione furti, vt dicit Silu. verbo, Fures. dicens, fures eſſe quoque qui non reddunt hæredibus ſibi à morientibus conſignata,vt iis redderent. Periuri verò ſi ſint deponuntur ab ordine, & beneficio.cap.presbyter.81.diſtinct.Abb.in cap.querelam. de iureiur.in cap.cum non ab homine. de iudic. & ideò qui iurarunt ire ad concilium ſecundùm formam.cap.ego enim. de iureiur. poſſunt deponi à dignitate ſi non veniunt. Iacobat. de Concil.lib.2.& idem de eo qui fregit promiſſionem vallatam fidei interpoſitione.Abb.Felin.Hoſt.in cap.querelam. de iureiur. non tamen eſt priuatus ipſo iure beneficio, ſed venit priuandus perinrus, Ioan.de Selua tract. de Benef.3.p. princ.quæſt.3. qui & dicit, collationem factam periuro eſſe nullam,ſcilicet per ſententiam, id eſt, quia Papa non priuat periurum beneficio,niſi periurium ſit iudiciale. Rebuf.tract. de pacif.poſſ.pag.37.col.2.

XXXVIII. Clerici duo in vno ſtrato recumbere non debent ad ſuſpitionem vitandam,ex Sin. Turonica 2.c.15.& ſi vlterius peccarent, incurrerent pœnam, de qua ſupra,& in tomo IIII. tract. de Pœnit. in Canonibus Pœnitentialibus, pœnitendo, vt ibi.

XXXIX. Sacrilegi poſt pœnitentiam arbitrio Epiſcopi gradum ſuum recipere poſſunt & dignitatem, ex Capitulis Græc. Sin.tomo II. Concil.cap.17. cap. ſi quis presbyter.50.diſtinct.

Hodie verò is eſt deponendus.Hoſt. in ſum.de accuſat.§. quis ſit effectus. Et quia ſacrilegium poteſt ſumi,vel factum in perſonam ſacram, vel violando ſacrum, vel auferendo rem ſacram, ideò pro qualitate delicti, pœna in huiuſmodi varianda venit,vbi iure non eſt diffinita, iudicis arbitrio, vt dicit Diaz. verbo,Sacrilegi.

XL. Clerici excommunicati, ſi ad Imperatorem recurrunt, ſpe reconciliationis carere debent, ex Capitulis Græc. Sin. tomo II. Concil.cap.35.cap.ſi quis Epiſcopus, presbyter &

ter & cap. 21. q. 5. quod intelligitur si sunt excommunicati de mandato Papæ, vel quando iam est lata sententia, & disputatur apud superiores ecclesiasticos, an sit iusta, vel iniusta: vt ibi dicit Archid. Et Clericus excommunicatus ipso iure priuatus est fructibus beneficij, & nil ei licet egeno detur, si iusta est excommunicatio. Couar. var. res. lib. 3. cap. 3. num. 8. & cap. 13. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 73. qui & si per annum stet in excommunicatione, & miles efficitur, beneficiis priuatur, non tamen si tunc excommunicatur pro causa ciuili. Arno. soliloq. vltim. & si clericus scienter, & sponte participat in diuinis cum excommunicato nomine proprio à Papa, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. Clarus d. §. fin. quæst. 77. ver. Clerici qui. Couar. in cap. alma.

XLI. Ante horam tertiam comedere non debent, idque cum gratiarum actione, ex Cap. Græc. Sin. tomo II. Concil. cap. 58. facit. cap. 1. de celebratione Missæ, vt ieiuni prompti sint ad ministranda sacramenta infirmis, vt ibi habetur.

Clerici ante horam. 3. 1. 9. apud nos comedere non debent.

XLII. Non debent incedere cum armis, vel habitu seculari, & indecenti, aliter triginta diebus incarcerentur, & aqua tantum, & modico pane singulis diebus sustententur, ex Concil. Matisconensi capit. 5. hodie arma ferentes sunt excommunicandi. cap. 2. de vita, & hon. cler. nisi id agant itineris causa per loca periculosa, vt ibi dicit glo. & si relicto habitu clericali arma portent: si tertiò moniti illa non deponunt, priuilegium clericale amittunt. cap. in audientia. de sentent. excom. & etiam si non moniti miscent se enormitatibus, amittunt ipso facto priuilegium. cap. si quis suadente, vt habetur in c. perpendimus. de sent. excom. & cap. cum non ab homine. de iud. Priuilegium verò fori non amittũr, nisi post monitionem. arg. c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Et clericus si efficitur miles, amittit beneficium. Imol. in c. fin. num. 6. de cler. non resid. testans de communi. Gig. verò de Pens. q. 55. num. 2. dicit, eum non amittere pensionem si est assignata pro seruitio impenso, vel impendendo; secus si est assignata in titulum ei qui beneficium dimisit, vt & amittitur si monitus in militia enormibus se immiscet, vt ibi dicit. Sed hodie ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura, amittitur pensio excedens sexaginta ducatos ex non delatione habitus clericalis, & tonsuræ, ob quod & clericus non

XLIX. Non debent cauponariam artem exercere, aliter deponantur. can. 54. Apoſt. 6. Sin. Conſtantinopol. can. 9. capit. nulli. diſtinct. 44. & idem de macellaria, ſi publicè & perſonaliter id exerceant. clem. 1. de vita & hon. cler. Hi enim tertio moniti ſi non deſiſtant, ſi ſint clerici coniugati, amittunt etiam priuilegium. cap. ſi quis ſuadente. ſi verò non coniugati, nec incedunt in habitu idem, ſi verò incedunt in habitu, amittunt priuilegium rerum, & ſi reaſſumuht recuperant. Capra. reg. 94. & vt prædicta incurrant oportet, vt per ſe, & publicè eam exerceant, ſi enim per alium, ſecus eſt, vel ſi occultè. Gem. in cap. 1. eod. in 6. vel ſi alij locent, vel ſi ibi agant artificium quod clericis eſt permiſſum: aliàs ſecus, & ſi poſt aſſumptum dictum officium ante ſententiam latam, id dimittunt ceſſat illa pœna, eo modo quo conuenit coniugato, vel non, vt in cap. 1. de cler. coniug. in 6. vt dicit Silu. Clericus. 3. num. 4. & de hoc circa coniugatum dictum eſt, vbi de priuilegiis clericorum eſt actum.

L. Non debēt præter iuſſionem Epiſcopi proficiſci. Conc. Laodicen. cap. 42. Aquiſgran. cap. 81. & de hoc dictum eſt ſupra, & habetur in Concil. Trident. ſeſſ. 22. decret. de obſ. & euit. & ſi locum deſerant, diuinorum exercitium eis interdici debet ſeſſ. 23. cap. 16. in Trid. Concil.

LI. Si conſpirent aduerſus Principem, ab Epiſcopo dignitate priuari debent & honore, niſi Princeps ipſe alterum eis reſtitui petat, ex Concil. Tolet. X. cap. 2. Abſolutè tamen degradandi ſunt verbali depoſitione, & priuandi beneficiis per Epiſcopum ſuum. Barbat. in cap. at ſi clerici. de iudic. vbi tenet contra Abbatem, quòd ob id non ſunt actualiter, ſed verbaliter deponendi, & ſequitur Diaz. in pract. crim. can. verbo, læſæ maieſtatis rei, ex eo quia non ſunt ſubditi poteſtati Principi ſecularis.

LII. Damnati à ſinodo, miniſtrare non debent, aliter ſpe reſtitutionis careant, ex Concil. Antioch. cap. 4. Aquiſgran. capit. 47. & 48. capit. ſi quis Epiſcopus damnatus. 11. quæſt. 4.

LIII. Non debent intereſſe conuiuiis hæreticorum, aliter ſuperiores vno anno pace eccleſiæ priuandi, iuniores verberandi, ex Concil. Meldenſi cap. 73. & ſi fauent hæreticis incurrunt excommunicationem Bullæ, & ſi fautores hæreticorum admittunt eos ad ſacramenta, vel ſepulturam

eccle

ecclesiasticam,vel recipiunt ab eis eleemosynas,sunt suo officio priuandi, ad quod non restituuntur sine indulto sedis apostolicæ. cap. excommunicamus. §. credentes. ad fin. de hæret. etiam intra annum postquam huiusmodi credentes fuerint denunciati. Host. in summa. de hæretic. §. quæ pœna.in fin.

LIIII. Non debent aleis ludere,aliter debent deponi,& laici excommunicandi,ex 6.Sin. Constantinop. cap. 50. nisi causa exercitij,vel recreationis domi.Capra.reg.86.nec mimi fieri, aut scenica spectacula exercere, vel venationum, sub pœna,vt supra.c.51.ibid.nec lasciuis,& secularibus cantibus,vel scenis,operam dare,ex Conc.Foroiul.c.6. spiritualibus tamen conceditur ibi vti,facit circa aleas.c.clerici.de vita,& hon.cler.

LV. Non debent sic fugere esum carnium, vt nec olera cum eis cocta,comedere velint, aliter quia regulæ nõ consentiũt,ab ordine cessent,ex Conc.Anciran.c.13.Aquisgran. c.63. quod ego intelligerem si id agant ex superstitione, & diebus non vetitis.

LVI. Non debent vti vnguentis,& vestibus sumptuosis, ex Sin.Nic.2.vniuer.c.16.

LVII. Non debent sine licentia, matre excepta, cum quibusque mulieribus habitare, etiam si affinis sit, vel propinqua, de matre enim testimonium, vel licentia non requiritur, ex Conc.Bracar.III. c. 4. permittitur tamen habitatio cum iis quæ naturali fœdere omnem suspitionem excludunt,vt mater,amita,soror,& huiusmodi. c. 39. Aquisgran. Conc. c. interdixit. 32. dist. de quo dictum est supra, casu 15. modo cesset suspitio pedisequarum, vel ipsarum etiam.

LVIII. Non debent negotia secularia exercere,nisi ecclesiarum,orphanorum,& viduarum, Episcopo mandante, ex Conc.Vernensi.c.16.Cartag.I.c.6.qui & præter dicta supra,casu 47.non possunt exercere officia sordida, licet non turpia,vt aptare pelles,& huiusmodi, cum sic dehonestetur dignitas clericalis, qui tamen non incurrunt pœnam dictæ clem.1.de vita,& honest.cler.licet peccent mortaliter, si id agũt publicè,non autem si occultè ad victum, vt artificium, necessitas tamen magna à peccato excusaret hoc casu. Silu. Clericus.3.num. 4. in fin. Similiter non debent esse proxenetæ,vel mediatores in contractibus illicitis, aliàs grauiter

c.63.eod.nec ieiunare die Dominica,aliter non credendi catholici,nec turbam facere.& seditiones,ex 5. Sin. Constantinop.collat.7.c.si quis.11.q.3.nec ioculatores, vel buffones, aut histriones esse,id est facientes spectaculum sui corporis, iuxta.c.1.ne cler.vel mon.c.cum decorem, de vita; & hon. cler.c.1.eod.in 6.qui si per annum illam artem exercẽt, sunt ipso iure infames,si breuiori tempore, & moniti non desistant,carent omni priuilegio clericali. d.c.1. vbi Ioan. And. Io.Monac.& alij)qui annus debet esse continuus, vt dictam pœnam incurrant, si enim diuersis mẽsibus diuersorum annorum,qui simul iuncti constituerent annum, quis vteretur illa arte,non incurrerẽt dictam pœnam, vt dicit ibi Gemin. & prædictam pœnam incurrunt etiam clerici in sacris constituti,vt ibi dicit Archid.licet executio per iudicem laicum non sit contra eos facienda, nisi prius à iudice ecclesiastico degradentur, & ei puniendi tradantur, cum protestatione tamen,vt ibi dicit Io.Monach.

XVIII. Non debet clericus fideiubere, aliter est abjiciendus,ex can.20. apost. scilicet pro laico pro quo non potest fideiubere.c.te quidem.11.q.1.c.1.de fideiuss.nisi in casu necessitatis,quod licet.c.videntes.12.q.1. si tamẽ fideiubeãt, tenet indistinctè fideiussio.Abb. in d. c. 1. sed is solum tenetur de patrimonio,vel reditibus beneficij quos facit suos:vt ibi dicit Host.pro clerico verò, vel ecclesia potest indistinctè fideiubere.c.2.eod.& notat glo.in d.cap.te quidem. nec conducere possessiones laicorum, vel procurationem, nisi iussu Episcopi ecclesiasticas possessiones conducat,aliàs contumax dignitate priuetur,ex Conc.Calcedon.act.6.cap. 2.ex Decreto Hormisdæ Papæ c.2.c.canonum statutis. c. si quis. 14.q.4.c.1.ne cle.vel mon.

XIX. Non debent comam nutrire,vel barbam, ex can. 44. Conc. IIII. Cartag. aliàs ab Archidiacono inuiti tondantur; ex Conc.Agaten.c.20.c.si quis.c.clericus.de vita, & hon.cle.c.prohibetur.c.clerici.c.si quis.33.dist. & anathema fiunt,id est fieri debent,vt not.glo.in d.c.si quis. quod intelligitur, quòd debent ferre tonsuram in modum spheræ in capite,aliter sunt excommunicandi, & peccant mortaliter, vt dicit Abb.in d.c.si quis.de vita,& hon.cler.

XX. Non debent in vestibus, & calceamentis decorem quærere, sed professionem suam,& in habitu, & in incessu probare,ex c. 45.Concil. IIII. Carrag.c. clericus. 42. dist.

Agathen.

Digitized by Google

Agathen.c.20.c.pen.de vita,& hon. cleric. Trid. Conc. seſſ. 14.c.6.clem.vt ij qui.de ætate, & qual. de quo latius dicetur infra,caſu 73.

XXI. Non debent propriam relinquere eccleſiam, ſed excommunicandi,vel redire cogendi,ex Conc.II. Arelat.c. 13.& can.14.Apoſt.ſi contumax quis ſit in redeundo, vel ad aliam inſcio Epiſcopo tranſierint, nec alius Epiſcopus eos recipere debet. cap. 15. ibid. ſub pœna priuationis communionis, vt ſupra eſt dictum, caſu 12. ſed vbi ordinati ſunt ibi manere debent,ex ep.84. Leonis Papæ I. ex Conc. Calcedon.act.6.cap.3. Concil.Venetico.cap.5.aliàs ad communionem ibi non admittantur.ibid. & ſi obtinent beneficium cum cura animarum,reſidere tenentur, aliàs non faciũt fructus ſuos, & contumaces poſſunt beneficiis priuari, & idem de canonicis,& aliis,qui iure, vel conſuetudine reſidere tenentur, vt dixi ſupra, tract. de ſtatu Epiſc.c.5. qui & fructibus præbendæ priuari poſſunt.cap. cum dignitates. ſeſſ. 24. in Trid.Conc.

XXII. Non debent vſuram exercere, vel alienæ rei ſecularis conductores eſſe, aut turpi lucro negotiationis cauſa operam dare,aliter depoſiti à clero à communione habeantur alieni, ex Conc. II. Arelaten. c. 14. & c. 17.Conc. VI. Cartag.c.quoniam multi.diſt.47.& cap.quoniam multi.14. q.4.Conc.Laodiceno,cap.5.Cartag.I.can.13.c.1.& 2. c. ſecundum. ne cler. vel mon. & clerici ſuo alienóve nomine vſuras exercere non poſſunt. c.ſicut non ſuo.47:diſt. & clerici vſurarij ſunt ipſo iure infames. Abb. in c. inter dilectos. de exceſſ.præl.etiam poſt reſtitutionem,& peractam pœnitentiam.Bal.in l.improbum.C.ex quibus cau.irrog.vnde repelluntur à beneficio obtinendo, cum quibus tamen diſpenſat Epiſcopus poſt actam pœnitentiam. gl. in c. præterea.de vſur.Abb. in d.c.inter dilectos.& etiam ſuſpenduntur ab officio,& beneficio d.c.præterea.arbitrio iudicis.c.1.eod. tit.& etiam debent deponi à beneficio, ſi non deſiſtunt, aliàs ſecus. not. Hoſtien.in ſumma de vſur.§. fin. verſ. alia. & ſic primo ſuſpenduntur,& ſi non corriguntur, deponuntur à beneficio.

XXIII. De ignobili loco ad nobilem per ambitionem tranſire non debent,ſed ex cauſa vtilitatis id Epiſcopus de illis facere poteſt in præſentia Synodi,ex c.27.Conc.III. Cartag.cap.Epiſcopus.7.q.1.c.1.cum ſeq. de poſtul. prælat.

quia ſic ſe non mutant,ſed mutantur,quod licet.d.c.Epiſcopus.& c.mutationes.7.q.1.cum aliis ſupra alleg.

XXIIII. Sub poteſtate Epiſcopi ciuitatis manere debent,ex Conc.Calcedon. act.15.c.8. & 5.Sin.Conſtantinop. collat. 7. nec ſine eius voluntate diſcedere debent , ſed ad propria reuerti,ex Conc.Agaten.cap.38. nec alibi miniſtrare debent ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi , ex Conc.Calced.act 15.cap.13.Conc.Turonico I.c.11.& 12. nec ibi promoueri ſine licentia proprij Epiſcopi , ex Conc.Aurel. III. c.15. nec celebrare in aliena diœceſi ſine voluntate vtriuſque,ex Conc.Aurel.IIII. c.7. & clerici vagabundi ſine licentia proprij Epiſcopi, in omni loco à communione arcendi, ex Conc.Venetico.cap.5. & à propria communione priuati,à nullo recipiendi,ex Conc.V.Sardicen. c.16. Aquiſgranenſi cap.53.& habetur in Conc.Trid.ſeſſ.22. decret. de obſ. & euit. vbi habetur clericum peregrinum non admittendum ad celebrandum ſine literis teſtimonialibus proprij Epiſcopi;& quòd non debeant ordinari ab alieno, niſi teſtimonio,& conſenſu ptoprij,habetur in conſtitut. Pij II. incip.Ex ſacrorum;& Conc.Trid.ſeſſ.13.c.8.aliter ordinans à collatione ordinũ per annum, & ſic promotus ab executione ordinum arbitrio proprij Epiſcopi ſupenſus eſt. d.c. quæ ſuſpenſiones,ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos,hodie Papæ reſeruantur, quò ad earum relaxationem,& Capitulum ſede vacante non poteſt concedere dimiſſorias ad ordines , niſi poſt annum à die vacationis eccleſiæ. ſeſſ. 7.cap.10.aliter in minoribus conſtituti , ſic ordinati careant priuilegio clericali, ſi in ſacris ordinis executione ad beneplacitum futuri Prælati , & Capitulum ſubiacet interdicto eccleſiaſtico, niſi is arctatus ſit ratione beneficij eccleſiaſtici, recepti, vel recipiendi, & ſi ante illius beneplacitum celebrat,eſt irregularis,Abb.in c.ſi celebrat.de cler. excom. & ſi quis ante pubertatem ordinatur ad ordines maiores , ſi inuitus , poteſt fortè contrahere matrimonium , & idem ſi ante pubertatem , & perſeuerat in contradictione vſque ad pubertatem , vel ſi poſt pubertatem intra triduum contradicit , aliàs non. Doct.in cap.non eſt.de temp. ord. in cap. vnico. de cler. per ſaltum , vbi Hoſt. Innoc. & Ioan And.

XXV. Non debent conſcribi in duabus eccleſiis, ſed manere in ea in qua ſunt ordinati, nõ ad quas confugerunt,

ex

ex Conc.Calcedon.act.15.c.10. cap. clericum in duabus. 21. quæſt.1. & iam tranſlatus nil communiçet ex bonis prioris. d.c. & c.ſi quis iam.21.quæſt.2. & ſi quis ſuſcipit duo beneficia incompatibilia, ſcilicet duo curata, vel duas præbendas in Cathedrali, aut dignitatem ibi, vel alibi cum onere reſidendi, vt in collegiatis, & alterum curatum, tenetur alterum dimittere,aliàs poſt adeptionem poſſeſſionis pacificę ſecundi,eo ipſo vacat primum, & ſi vtrumq; nititur retinere abſque ſedis apoſtolicæ diſpenſatione, priuatur vtroque. c.de multa.de præben.c.quia nõnulli.c.præterea.eod.c. quia nonnulli.de cler.non reſid. c. execrabilis de præben. in extrauag.Ioannis XXII. Trid.Conc.ſeſſ.7.c.2. ſeſſ. 24. c.17. quod procedit etiam in regularibus dignitatibus.c cùm ſingula.de præb.in 6. & prioratibus.clem.1.de ſuppl.negl.& vicariis perpetuis.clem. vnica. de offic.vic.& vlterius ſic contendentes vtrumque retinere fiunt inhabiles ad ordines, & ad alia beneficia obtinenda.d.cap.execrabilis.idq; ipſo iure, vt ibi not.glo.zenzer.pœnę tamen prædictæ non procedunt in Epiſcopatu,quia ſecundum non vacat,niſi poſt conſecrationem Epiſcopi, ſicut nec in aliis per acceptationem verbalem, ſed requiritur corporalis acceptatio, id eſt apprehenſio poſſeſſionis ſecundi, vt not.gloſſ.d.cap. de multa.de præben. & poteſt diſpenſari circa ſublimes, & literatas perſonas. d.cap. de multa. in fin. & ſi parochialis non ſufficit ad victum, poteſt adjici vnicuique ſimplex beneficium, quod ad victum ſimul cum illo ſufficiat. ex d. cap.17. Conc. Trident.

XXVI. Ebrietatem fugere debent, aliter triginta diebus communione priuandi,vel corporali ſupplicio ſubdẽdi; ex Conc.Venetico cap.13.cap.ſi.35.diſt. & ſi non abſtinent à crapula,& ebrietate,ab officio, & beneficio ſunt ſuſpendendi.c.à crapula de vita,& hon.cler & Hoſt.in ſumm.de temp. ordin.§.& cui.verſ.pœna autem,dicit,quòd Epiſcopus preſbyter vel diaconus deſeruiens ebrietati, ſi non deſinat, deponitur,inferior clericus, vel laicus communione priuatur. c.ſi Epiſcopus.35.diſt.ſi verò ſemel tantum id egit,punitur, vt in d.cap.fin.

XXVII. Non debent deeſſe à matutinis officiis in eccleſia ſua intra ciuitatem, excepta infirmitate, aliter per ſeptem dies ſunt à communione ardendi; ex Conc. Venetico cap.14. & ſi non reſident poſſunt priuari primò fructuum portione.

portione, tum omnibus, & demum etiam beneficio. cap. cum dignitates. seſſ. 24. Trid. Conc. & ſic non exhibens præſentiam diuinis officiis, excepta infirmitate, vel abſentia ob eccleſiæ vtilitatem, non poteſt participare de diſtributionibus quotidianis, quæ præſentibus tantum dandæ ſunt diuinis officiis. cap. vnico. de clet. non reſid. in 6. non obſtante quacunque colluſione. d. c. cùm dignitates.

XXVIII. In feſtiuitatibus ſolemnibus eccleſiæ deſſe non debent, ſed illi inſeruite; ex Conc. Agaten. c. 64. c. ſi quis. 7. q. 1. & ſi eccleſia ſit parochialis, non poſſunt inde abeſſe, niſi ex graui cauſa, & de licentia Epiſcopi, nec vltra duos menſes in anno. c. 1. ſeſſ. 23. in Trid. Conc. aliàs fructus non faciunt ſuos, & mortaliter peccant, nec beneficiati in Cathedrali, vel collegiata vltra tres menſes, iuxta dicta ſuprà de ſtatu Epiſc. c. 5.

Nec poſſunt adire ſtudia ſi ſint beneficiati reſidentes, habentes parochiales dignitates, vel perſonatus ſine licẽtia proprij Epiſcopi; ex Bulla Pij IIII. 24. Nouẽb. 1564. qui ſi id neget, eius ſuperior poteſt eum cogere, vt id concedat: qui tamen debet eos examinare, & probare an ſint apti ad ſtudia. Abb. in c. relatum. 1. de cler. non reſid. & requiritur, vt eſſent minores triginta annis cùm ſtudium cœperint. deciſ. congr. 341. & quòd in ſtudiis generalibus morentur per quinque, vel ſeptem annos in Theologia, vel iure canonico, & interim frui poſſunt fructibus beneficiorum, quibus tamen vetitum eſt ſtudere iuri ciuili, vel medicinæ. c. ſuper c. non. ne cler. vel mon. aliàs incurrunt excommunicationem, ſi publicè audiant, non tamen ſi minus principaliter eas audiant. Zerola. Studium. nu. 5.

XXIX. Non poſſunt accedere ad dominos pro petendis beneficiis ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi, aliàs honore, & communione vſque ad plenam & dignam pœnitentiam priuentur; ex Conc. Aurelian. I. cap. 9. nec ad Imperatorem ire ſine Metropolitani, vel prouincialium Epiſcoporum conſilio; ex Conc. Antioch. c. 11. & 12. Aquiſgranen. c. 73. & 74. c. ſi quis Epiſcopus. 13. q. 8. ſi quis à proprio. 11. q. 1. c. per laicos. 16. q. 7. vbi nemo per laicos obtinere debet eccleſiam; & tales excommunicationem incurrunt. c. quoniam. c. ſi quis clericus. 16. q. 7. & ſi ij talia beneficia non reſignant, ab officio, & beneficio reddendi ſunt alieni. cap. relatum. de iure patr. & collationes huiuſmodi

facta

factæ à dominis ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ nullæ ſunt, & ſic recipientes inhabiles fiunt ad alia beneficia obtinenda, ſine Apoſtolica diſpenſatione; ex Conc. Lateran. ſub Leo. X. ſeſſ. 10. in Bulla cõtra emptos edita. §. & quia ſæpius. & intruſi ſunt, cùm id obtineant ſine authoritate eius ad quem ſpectat collatio. Abb. in c. quia diuerſitatem. de cõceſſ. præb. & idem ſi eas obtinent ab Epiſcopo excommunicato, interdicto, vel publicè ſuſpenſo. Felin. in c. in noſtra. de reſcript. tex. in c. eum qui. de præb. in 6.

XXX. Canes & accipitres ad venandum habere non debent; ex Concil. Agaten. c. 55. c. Epiſcopum. 34. diſt. aliter Epiſcopus tribus menſibus ſe ſuſpẽdat à communione, preſbyter duobus, diaconus ab omni officio, & communione ceſſet. ibid. c. 1. de cler. venat. & c. 2. eod. & presbyter etiam ab officio nedum communione eſt ob id ſuſpenſus, ſi venationi, vel accipitribus operam dat. Abb. & Io. And. in d. c. 1. vel melius, quòd non eſt ſuſpenſus ipſo facto, ſed & in optione iudicis ipſum, & alios clericos ſuſpendere, vt dicit Cucch. de vita, & hon. cler. num. 46. & ita vſus etiam interpretatur, & cauſa animi relaxandi perrarò id licet exercere, vel cauſa arcendi feram, quæ vineis, vel ſegetibus clericorum noceat. Præpoſ. in d. cap. Epiſcopum. Abb. & Anan. in d. cap. 1.

XXXI. Non debent accipere munera pro impenſis patrociniis, niſi ſpontè datum, aliter deponendi, ex Decretis Hormiſdæ Papæ, cap. 10. cap. obſeruandum quoque. 15. quæſt. 2. quod intelligitur, quòd non debent pretium petere pro ſeruitio præſtito in exercendo iudicio eccleſiaſtico, de quo ſuprà tr. de Vicario cap. 3. vel melius, quòd non debent recipere pretium de patrociniis, quæ impenduntur in electionibus, ordinationibus, vel promotionibus clericorum, quia id eſt furtum, rapina, & ſimonia, exigit depoſitionem, non autem ſi pretium petatur patrocinio præſtito aduocando coram iudice eccleſiaſtico, vt ibi dicit Archid.

XXXII. Non debent falſum teſtimonium proferre, aliter rei capitalis criminis ſint, ex Conc. Epaunenſi. cap. 13. & debent ab officio depoſiti in monaſterium detrudi. cap. ſi Epiſcopus. 50. diſt. Turr. Cr. in cap. presbyter. diaconi. 5. q. 6. c. qui iuxta ibid. non ſunt tamen beneficiis ipſo iure priuati, ſed veniunt priuandi per ſententiam. Clar. in pract. §. periu

§.periurium.ver.item clericus. cum communi;si de illo crimine constat via directa, id est directè de hoc accusati, & conuicti,vel in iure confessi,secus si de eo constet incidéter, vt dicit Præpos.in d.c.si Episcopus; & multum debet considerari à iudice damnum,quod intulit si est graue, vel non, quia sic pœna est augenda,vel minuenda, nullo tamen casu possunt puniri à iudice laico, licet coram eo peccarint id agendo.Innoc.Butr. Io.And.in cap. verum. de foro compet. Diaz.verbo,Falsi.

XXXIII. Si crimen capitale committunt, ab officio depositi in monasterium sunt retrudendi, ibi communionem sumendo, ex d. Concil. Epaunensi. cap. 22. & si is est parricida, debet deponi, & puniri. Diaz. in pract. crim. can. cap. 109. qui nec admittuntur contra laicum in causa sanguinis criminaliter.Doct.in c.de cætero de testibus; nisi in casibus de quibus Lancil. tract. de Prætore. tit. de testib. cap.circa.num.77. Campeg.de testib concl.91.92 & 97. & reg. 297. Port. lib. 2. suarum concl. reg 28. & tunc etiam requiritur licentia Episcopi, vt possint testificari. Campeg. locis cit.

XXXIIII. Non debent ad mulieres indebitis horis accedere, meridianis, & vespertinis, nisi ex causa, & cum præsentia presbyterorum, & clericorum, ex Concil. Epaunensi. cap.20. circa quod videnda sunt dicta suprà de hoc.

XXXV. In obsidione occidentes, duobus annis ab officio suspendantur.& communione priuentur, ex Cõc.Ilerdensi.c.1 cap.de his.90. distin. si verò ibi præsentes sint, & non occidant,est secus dicendum,& idem si occidant se non valentes aliter defendere, nec tunc fiunt irregulares.clem.1. de homic. aliàs non possunt bellare etiam contra Turcas, nisi lachrymis,& orationibus.cap.1.23.q.8.Capra.reg.96.nu. 29.testans de communi.

XXXVI. In carnis peccata corruentes, si dignè eos pœniteat sit in potestate Episcopi, eos non diu suspendere, sic tamen vt vlterius non promoueantur, quòd si iterato in id ruant, dignitate priuandi, & communionem tantum in exitu vitæ suscipiant,ex Conc.Ilerden.c.5.Aurelian. III.c.4.

Hodie verò clerici fornicatij non sunt deponendi. gl. in c.Maximian.81.dist.in c.lator. 2. q. 7. sed in optione iudicis est

eſt pœna pro modo culpæ, & actus iteratione. Abb. Fel. & Dec. in c. at ſi clerici de iudic. ſi verò concubinarij ſint detinentes aliquam domi, etiam ſi ibi adſit mater, & ſit eius pediſſequa, modo id ſit notorium, vel etiam ſi alibi eam detinent, & id eſt notorium per euidentiam facti, vel quia de hoc ſint conuincti, vel in iudicio confeſſi, ſuſpenſi ſunt ab officio, & ſi interim celebrant, fiunt irregulares. Abb. in c. veſtra. de cohab. cler. etiam ſi in minoribus ordinibus ſint conſtituti, & iudex iuxta facti qualitatem, poteſt talem ſuſpendere, vel priuare beneficio, monitione tamen præmiſſa, vt eam dimittat, vt dicit Præpoſ. in c. nullus. 32. diſt. & ſufficit monitio facta in conſtitutionibus ſinodalibus. Abb. in c. vt clericorum. de vita, & hon. cler. in c. at ſi clerici. col. 12. de iudic. & idem ſtatuitur in Conc. Baſil. ſeſſ. 20. vbi priuãtur fructibus beneficij, & ſi contumaces ſint ſunt etiam beneficiis priuandi, quas tamen pœnas non incurrunt, ſi id poſſit tergiuerſatione celari, qui tamen ſi ad mandatum iudicis, ſic ſuſpectas non dimittunt, vt ſupra eſt dictum, poſſunt vlteriùs arbitrio iudicis puniri. Silu. Clericus. 2. §. 8. pro adulterio verò deponuntur ab officiò, & beneficio. Abb. & alij in cap. vt clericorum. de vita, & hon. cler. vbi Ioan. And. Imola, & eſt communis; & damnati de tali crimine efficiuntur infames. Abb. in c. at ſi clerici. §. de adulteriis. col. 5. de iud. etiam ſi iſta eſſet meretrix, niſi clericus id ignoraret; Sodomitæ verò deponuntur, & in monaſterium detruduntur, ſi in cõſuetudine ea extent. cap. clerici. de exceſſ. cler. dicit tamen Zerola in praxi. priuatio, hodie prædictas pœnas eſſe arbitrarias, & concordat Couar. var. reſ. lib. 2. c. 9. num. 8. etiam ſi pœna ſit à iure taxata, & licet iudex in eo crimine diſpenſare non poſſit, vt ibi dicit, qui & ibi remiſſiuè, tradit quibus cauſis id fieri debeat, pœnam augendo, vel minuendo, hodie verò concubinarij puniendi, vt in Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 14. ſcilicet vt moniti primò, tertia parte fructuum priuentur, ſecundò, omnibus fructibus, tertiò, ſuſpendantur, & priuentur beneficiis, & probabiliter etiam ſuſpenſionem incurrunt, modo, vt ſupra.

Clericorum concubinariorũ pœna.

XXXVII. Conuicti de falſo, furto, & periurio ab ordine ſunt deponendi, & pro periurio biennio excommunicandi, ex Conc. Aurelian. III. cap. 8. Hodie verò clerici fures de furto conuicti per ſententiam, confeſſionem in iudicio, vel facti euidentiam, deponuntur, & in monaſterium

ſterium detruduntur.cap.presbyter.81.diſtinct. vbi glo.cap. tuæ.de pœnis.Ioan.Andr.in d. cap. tuæ. Hoſtien.in ſumma. de condict. furt. §. fin. pœna tamen intruſionis in monaſterio non procedit in quolibet fure, ſed latrone, & magnis furtis.Aret.in cap. cum non ab homine. de iudic. & vlterius fiunt infames clerici furti damnati. Felin.in cap. qualiter. 2. §.ad corrigendos.2.col. de accuſat. etiam ſi contra eos agatur tantum de condictione furtiua, & non actione furti, vt dicit Silu. verbo, Fures. dicens, fures eſſe quoque qui non reddunt hæredibus ſibi à morientibus conſignata,vt iis redderent. Periuri verò ſi ſint deponuntur ab ordine, & beneficio.cap.presbyter.81.diſtinct.Abb.in cap.querelam. de iureiur.in cap.cum non ab homine. de iudic. & ideò qui iurarunt ire ad concilium ſecundùm formam.cap.ego enim. de iureiur. poſſunt deponi à dignitate ſi non veniunt. Iacobat. de Concil.lib.2.& idem de eo qui fregit promiſſionem vallatam fidei interpoſitione.Abb.Felin.Hoſt.in cap.querelam. de iureiur. non tamen eſt priuatus ipſo iure beneficio, ſed venit priuandus perinrus, Ioan.de Selua tract. de Benef.3.p. princ.quæſt.3. qui & dicit, collationem factam periuro eſſe nullam,ſcilicet per ſententiam, id eſt, quia Papa non priuat periurum beneficio,niſi periurium ſit iudiciale. Rebuf.tract. de pacif.poſſ.pag.37.col.2.

XXXVIII. Clerici duo in vno ſtrato recumbere non debent ad ſuſpitionem vitandam,ex Sin. Turonica 2.c.15.& ſi vlterius peccarent, incurrerent pœnam, de qua ſupra,& in tomo IIII. tract. de Pœnit. in Canonibus Pœnitentialibus, pœnitendo, vt ibi.

XXXIX. Sacrilegi poſt pœnitentiam arbitrio Epiſcopi gradum ſuum recipere poſſunt & dignitatem, ex Capitulis Græc. Sin.tomo II. Concil.cap.17. cap. ſi quis presbyter.50.diſtinct.

Hodie verò is eſt deponendus.Hoſt. in ſum.de accuſat.§. quis ſit effectus.Et quia ſacrilegium poteſt ſumi,vel factum in perſonam ſacram, vel violando ſacrum, vel auferendo rem ſacram, ideò pro qualitate delicti, pœna in huiuſmodi variãda venit,vbi iure non eſt diffinita, iudicis arbitrio, vt dicit Diaz. verbo,Sacrilegi.

XL. Clerici excommunicati, ſi ad Imperatorem recurrunt, ſpe reconciliationis carere debent, ex Capitulis Græc. Sin. tomo II. Concil.cap.35.cap.ſi quis Epiſcopus, presbyter &

ter & cap. 21. q. 5. quod intelligitur si sunt excommunicati de mandato Papæ, vel quando iam est lata sententia, & disputatur apud superiores ecclesiasticos, an sit iusta, vel iniusta: vt ibi dicit Archid. Et Clericus excommunicatus ipso iure priuatus est fructibus beneficij, & nil ei licet egeno datur, si iusta est excommunicatio. Couar. var. res. lib. 3. cap. 3. num. 8. & cap. 13. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 73. qui & si per annum stet in excommunicatione, & miles efficitur, beneficius priuatur, non tamen si tunc excommunicatur pro causa ciuili. Arno. soliloq. vltim. & si clericus scienter, & sponte participat in diuinis cum excommunicato nomine proprio à Papa, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. Clarus d. §. fin. quæst. 77. ver. Clerici qui. Couar. in cap. alma.

XLI. Ante horam tertiam comedere non debent, idque cum gratiarum actione, ex Cap. Græc. Sin. tomo II. Concil. cap. 58. facit. cap. 1. de celebratione Missæ, vt ieiuni prompti sint ad ministranda sacramenta infirmis, vt ibi habetur. *Clerici ante horam. 3. 1. 9. apud nos comedere non debent.*

XLII. Non debent incedere cum armis, vel habitu seculari, & indecenti, aliter triginta diebus incarcerentur, & aqua tantum, & modico pane singulis diebus sustententur, ex Concil. Matisconensi capit. 5. hodie arma ferentes sunt excommunicandi. cap. 2. de vita, & hon. cler. nisi id agant itineris causa per loca periculosa, vt ibi dicit glo. & si relicto habitu clericali arma portent: si tertiò moniti illa non deponunt, priuilegium clericale amittunt. cap. in audientia. de sentent. excom. & etiam si non moniti miscent se enormitatibus, amittunt ipso facto priuilegium. cap. si quis suadente, vt habetur in c. perpendimus. de sent. excom. & cap. cum non ab homine. de iud. Priuilegium verò fori non amittũt, nisi post monitionem. arg. c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Et clericus si efficitur miles, amittit beneficium. Imol. in c. fin. num. 6. de cler. non resid. testans de communi, Gig. verò de Pens. q. 55. num. 2. dicit, eum non amittere pensionem si est assignata pro seruitio impenso, vel impendendo; secus si est assignata in titulum ei qui beneficium dimisit, vt & amittitur si monitus in militia enormibus se immiscet, vt ibi dicit. Sed hodie ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura, amittitur pensio excedens sexaginta ducatos ex non delatione habitus clericalis, & tonsuræ, ob quod & clericus non

ſuccedit in feudo, ſi requirit ſeruitium perſonale militare. Bart. in l. hæredib. §. filius ad Trebel. niſi in caſibus de quibus dixi tract. de feudis, modo, vt ibi.

XLIII. Non debent permittere ſe rebaptizari ab hæreticis abſque violentia, timore, vel periculo, aliter tribus annis ſint inter audientes, ſeptem inter pœnitẽtes, duobus non admittendi ad oblationes, ſic tamen, vt iis in extremo articulo ſubueniatur, ex Decret. Concil. Rom. ſub Fœlice Papa. cap. 3. rebaptizati enim ſcienter dicuntur iterum crucifigere Chriſtum. cap. qui bis. de conſecr. diſt. 4. nec ſunt ordinandi. cap. confirmandum. 50. diſt. Conc. Carthag. V. cap. 11. etiam ſi ex ignorantia iuris ſint rebaptizati, & ſunt perpetuo irregulares. Archid. in cap. fin. 51. diſt.

XLIIII. Neci reorum intereſſe non debent, nec criminale forum adire, ex Concil. Matiſconen. II. cap. 19. Conc. Mediol. IIII. titu. de vita, & hon. cler. nec debent iurare in manu laici ſine licentia Epiſcopi. cap. nullus. 12. quæſt. fin. nec in cauſa criminali teſtificari coram iudice laico ſine licentia Epiſcopi, vel etiam ciuili, vel vbi pœna ſanguinis venit ingerenda.

XLV. Clerici clericos ad ſecularia iudicia trahere non debent, aliter ſunt excommunicandi, & cauſam perdant, ex Concil. Tolet. III. cap. 13.

XLVI. Non debent exercere artes magicas, incantationes, auguria, ea docere, vel conſulere, aliter ab eccleſia ejiciantur, ex Concil. Venetico. cap. 16. & honore priuandi, ex Concil. IIII. Tolet. cap. 28. cap. ſi quis Epiſcopus. 26. q. 5. & hodie ſubduntur officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos, vt explicaui de Caſibus Reſeru. caſu 8.

XLVII. Non debent negotiationes inhoneſtas ſequi, & turpia lucra, dicit tamen Zerola in praxi epi. eos poſſe per alios exercere mercaturam, ſi non habent, vnde aliundè viuant, vel adiuuando conſanguineos inopes, modo id eis à prælatis non vetetur, in verbo, Clericus. num. 15. Nau. c. 25. nu. 110. notab. 34. non aliàs, à quo tamen eſt abſtinendum, ob ſcandalum, & auiditatem, aliter ab officio clericali ceſſare debent, ex Decret. Gelaſ. Papæ cap. 17. cap. conſequens. diſtinct. 88. Conc. Nic. cap. 17. Laodic. cap. 15. Foroiul. cap. 5. Conc. Carthag. VI. cap. 17. Calcedon. cap. 3. Carthag. III. c. 15. Arelaten. cap. 14. & ex Concil. Taracon. c. 2. c. canonum. 14. quæſt. 4.

Digitized by Google

quæst.4.& cap.pen.de vita,& hon.cler.c.1. ne cler.vel mon. & Card.in clem.1.in fin.de vita, & hon.cler.dicit, quòd clericus acquisita ex negotiatione debet dare pauperibus,quod intelligitur ex consilio. Notandum etiam, quòd quædam negotia sunt permissa laicis, vt emere, & vendere, & hoc prohibetur clericis, qui nil commune cum laicis habere debent,non enim debent emere rem, vt carius vendant. d.c.1. vbi gl.possunt tamen emere materiam, vt stagnum, vt inde conficiant instrumentum aliquod si egent, vt ex illo artificiolo viuant:vt ibi dicit glo. Similiter,nec possunt esse conductores rerum secularium.d.cap. si tamen succedant alicui, possunt perseuerare in conductione vsque ad præfinitum tempus,vt & possunt vendere vinũ quod eis supereſt,etiam si inde lucrentur,vt not.glo. & alij in d.cap.1. Similiter non possunt esse procuratores secularium coram iudice seculari, nisi pro causa ecclesiastica, vel miserabilibus personis, vel coniunctis,aut propriam,vel eorum iniuriam prosequendo, modo licito,vel ob aliam honestã causam, si necessitas immineat.cap.1.vbi Abb.ne cler.vel mon. cap.omnibus.4.q.6. c.1.cap.cum sacerdotis. de postul.artificium verò honestum exercere possunt si egent. 91. distinct. per tot. vt emendo chartam pro libro scribendo,dũmodo ob id non desint diuino officio.cap.nunquam. de consecr. dist.5. possunt etiam possessiones cõducere,vt se sustentent,vt dicit Host.& Abb. in cap.cum secundum. ne cler.vel mon. scilicet si sint ecclesiasticæ, vel de licentia Episcopi, & etiam locare oues, vel boues,si ex decimis, vel successione, vel aliàs ipsis sint debitæ, & emere rem, vt melioratam vendant, vt pullum equi nutriendum,quia id est artificium,non negotiatio.d.c.nunquam. & cap. canonum.14. quæst.4. & clericus negotiator peccat mortaliter si sit in sacris, non autem si in minoribus, & etiam deponi potest si non desistat, ita vt amittat priuilegium fori, quod est vt non vexetur in bonis, vel persona, non autem per priuationem canonis, cap. si quis suadente; quæ monitio debet trina vice fieri per iudicem ecclesiasticum.Silu.Clericus.3.num.3.

Quò liceat clericis emere & vendere.

Artem aliquam exercere non est negotiari.

XLVIII. Non debent docere vllas mulieres, etiam illustres nobilitate, & illas instituere vt legere, scribere, vel canere discant, ex Concil. II. Mediol. titu.quæ ad Missam. Decret.32. nisi ætate, & moribus graues sint, & Episcopi permissũ.ibid.

XLIX. Non debent cauponariam artem exercere, aliter deponantur. can. 54. Apoſt. 6. Sin. Conſtantinopol. can. 9. capit. nulli. diſtinct. 44. & idem de macellaria, ſi publicè & perſonaliter id exerceant. clem. 1. de vita & hon. cler. Hi enim tertio moniti ſi non deſiſtant, ſi ſint clerici coniugati, amittunt etiam priuilegium. cap. ſi quis ſuadente. ſi verò non coniugati, nec incedunt in habitu idem, ſi verò incedunt in habitu, amittunt priuilegium rerum, & ſi reaſſumuht recuperant. Capra. reg. 94. & vt prædicta incurrant oportet, vt per ſe, & publicè eam exerceant, ſi enim per alium, ſecus eſt, vel ſi occultè. Gem. in cap. 1. eod. in 6. vel ſi alij locent, vel ſi ibi agant artificium quod clericis eſt permiſſum: aliàs ſecus, & ſi poſt aſſumptum dictum officium ante ſententiam latam, id dimittunt ceſſat illa pœna, eo modo quo conuenit coniugato, vel non, vt in cap. 1. de cler. coniug. in 6. vt dicit Silu. Clericus. 3. num. 4. & de hoc circa coniugatum dictum eſt, vbi de priuilegiis clericorum eſt actum.

L. Non debẽt præter iuſſionem Epiſcopi proficiſci. Conc. Laodicen. cap. 42. Aquiſgran. cap. 81. & de hoc dictum eſt ſupra, & habetur in Concil. Trident. ſeſſ. 22. decret. de obſ. & euit. & ſi locum deſerant, diuinorum exercitium eis interdici debet ſeſſ. 23. cap. 16. in Trid. Concil.

LI. Si conſpirent aduerſus Principem, ab Epiſcopo dignitate priuari debent & honore, niſi Princeps ipſe alterum eis reſtitui petat, ex Concil. Tolet. X. cap. 2. Abſolutè tamen degradandi ſunt verbali depoſitione, & priuandi beneficiis per Epiſcopum ſuum. Barbat. in cap. at ſi clerici. de iudic. vbi tenet contra Abbatem, quòd ob id non ſunt actualiter, ſed verbaliter deponendi, & ſequitur Diaz. in pract. crim. can. verbo, læſæ maieſtatis rei, ex eo quia non ſunt ſubditi poteſtati Principi ſecularis.

LII. Damnati à ſinodo, miniſtrare non debent, aliter ſpe reſtitutionis careant, ex Concil. Antioch. cap. 4. Aquiſgran. capit. 47. & 48. capit. ſi quis Epiſcopus damnatus. 11. quæſt. 4.

LIII. Non debent intereſſe conuiuiis hæreticorum, aliter ſuperiores vno anno pace eccleſiæ priuandi, iuniores verberandi, ex Concil. Meldenſi cap. 73. & ſi fauent hæreticis incurrunt excommunicationem Bullæ, & ſi fautores hæreticorum admittunt eos ad ſacramenta, vel ſepulturam

eccle-

Digitized by Google

ecclesiasticam,vel recipiunt ab eis eleemosynas,sunt suo officio priuandi, ad quod non restituuntur sine indulto sedis apostolicæ. cap. excommunicamus. §. credentes. ad fin. de hæret. etiam intra annum postquam huiusmodi credentes fuerint denunciati. Host. in summa. de hæretic. §. quæ pœna.in fin.

LIIII. Non debent aleis ludere,aliter debent deponi,& laici excommunicandi,ex 6.Sin. Constantinop. cap. 50. nisi causa exercitij,vel recreationis domi.Capra.reg.86.nec mimi fieri, aut scenica spectacula exercere, vel venationum, sub pœna,vt supra.c.51.ibid.nec lasciuis,& secularibus cantibus,vel scenis,operam dare,ex Conc.Foroiul.c.6. spiritualibus tamen conceditur ibi vti,facit circa aleas.c.clerici.de vita,& hon.cler.

LV. Non debent sic fugere esum carnium, vt nec olera cum eis cocta,comedere velint, aliter quia regulæ nõ consentiũt,ab ordine cessent,ex Conc.Anciran.c.13.Aquisgran. c.63. quod ego intelligerem si id agant ex superstitione, & diebus non vetitis.

LVI. Non debent vti vnguentis,& vestibus sumptuosis, ex Sin.Nic.2.vniuer,c.16.

LVII. Non debent sine licentia, matre excepta, cum quibusque mulieribus habitare, etiam si affinis sit, vel propinqua, de matre enim testimonium, vel licentia non requiritur, ex Conc.Bracar.III. c. 4. permittitur tamen habitatio cum iis quæ naturali fœdere omnem suspitionem excludunt,vt mater,amita,soror,& huiusmodi. c.39. Aquisgran. Conc. c. interdixit. 32. dist. de quo dictum est supra, casu 15. modo cesset suspitio pedisequarum, vel ipsarum etiam.

LVIII. Non debent negotia secularia exercere,nisi ecclesiarum,orphanorum,& viduarum, Episcopo mandante, ex Conc.Vernensi.c.16.Cartag.I.c.6.qui & præter dicta supra,casu 47.non possunt exercere officia sordida, licet non turpia,vt aptare pelles,& huiusmodi, cum sic dehonestetur dignitas clericalis, qui tamen non incurrunt pœnam dictæ clem.1.de vita,& honest.cler.licet peccent mortaliter, si id agũt publicè,non autem si occultè ad victum, vt artificium, necessitas tamen magna à peccato excusaret hoc casu. Silu. Clericus.3.num. 4. in fin. Similiter non debent esse proxenetæ,vel mediatores in contractibus illicitis, aliàs grauiter

arbitrio iudicis pro modo delicti ſunt puniendi; & ſi id agũt in crimine ſimoniæ deponi à proprio gradu debent. cap. ſi quis Epiſcopus. 1.q.1. Rom. ſing. 722. Diaz. verbo, Proxenetę. *Similiter non debent eſſe miniſtri laicorum, vel procuratores in cauſis eorum, aliter ſi fraudem ibi committunt, non ſubuenitur eis ab eccleſia, ſi in ſacris ſint, vel beneficiati.* c. ſacerdotibus. vbi Abb. ne cler. vel mon. ad vnum tamen negotium particulare poſſunt eſſe procuratores, vt dicit Abb. in cap. ſed nec. vbi Ioan. And. ne cler. vel mon. niſi ſit ita arduum, vt habeat multum diſtrahere clericum, ſicut multa negotia, vt dicit Philip. in c. 2. col. 2. de iudic. nec id ſuſcipiãt ex cupiditate. Abb. in c. 2. ne cler. vel mon. Similiter nec procurationes villarum, aut adminiſtrationes ſuſcipere debent, aliter ab officio eccleſiaſtico fiant alieni. cap. ſed nec. ne cler. vel monach. non tamen licet iis caſibus iudici laico eos capere, ſed eccleſia dicitur eis non ſubuenire, quia non dat eis pecunias ad ſe defendendum, vel ſoluendum. Abb. in d. cap. ſacerdotibus. Similiter ij non poſſunt aleis operam dare, aleis enim iiſdem vetitum eſt, & taxillis ludere. cap. clerici. de vita, & hon cler. ob mala quæ ibi committuntur, de quibus Hoſt. in ſum. de exc. cler. §. clericus. pœna verò talium eſt, vt ſint inhabiles ad obtinenda beneficia, vt perſonæ indignæ. gloſſ. in d. cap. Abb. in cap. inter dilectos. ſi id ſit publicum, non verò ob id ſunt priuandi beneficio obtento, ſed mitiori pœna contra eos agitur, qui tamen ſi poſt monitionem non deſiſtant, grauanda erit pœna iudicis arbitrio, vt dicit Diaz verbo, Aleatores. & iiſdem etiam prohibentur ludi fortunæ à lege damnati, & etiam à globis ligneis, & follibus, qui vento inflantur, & etiam huiuſmodi ſpectatione, ex Conc. I. Mediol. tit. de clericorum armis, arcentur.

LIX. Non debent demoliri ſepulchra, aliter ab ordine deponi debent, & triennio pœnitere, ex Conc. Tolet. IIII. cap. 45.

LX. Poſt mortem Epiſcopi bona eius diripere non debent, aliter officio priuentur, ex Conc. Aquiſgran. cap. 88. Calced. c. 22. cap. non liceat clericis. 12. q. 2. & ſimiliter bona eccleſiæ dilapidantes dignitate priuandi veniunt. cap. ſi quis presbyter. 50. diſt. cap. 2. de ſtatu mon. poteſt tamen Epiſcopus cum tali diſpẽſare, qui res eccleſiæ ſurripuit, & ſi clericus patronus eas ſurripuit, ſi requiſitus non reſtituit ſuſpen

ſpenditur ab officio,& beneficio,donec emendet, qui ſi recuſet, eſt deponendus, & in hoc crimine tria ſunt ſpecialia: primò, vt dicit Butr. in cap. licet heli. de ſim. quòd abſens, & contumax condemnatur etiam lite non conteſtata: ſecundò, quòd ob ſolam ſuſpitionem, ſuſpenditur ab adminiſtratione is contra quem ſit inquiſitio. Tertiò, quòd quilibet auditur accuſans, vt dicit etiam ibi Anan. admiſſis tamen prius iis quorum intereſt, in arbitrio tamen iudicis eſt iuxta grauitatem ſuſpitionis, talem ſuſpendere, ab adminiſtratione, vel non. Dicitur verò dilapidator, qui bona immobilia, vel mobilia pretioſa eccleſiæ dilapidat, non autem qui ſuos reditus. Diaz verbo, Bona eccleſiæ dilapidantes.

L X I. Non debent cum monialibus mœchari, aliter ab oſtiario vſque ad Epiſcopum deponendi, laici excommunicandi, ex 6. Sin. Conſtantinop. cap. 4. can. 25. Apoſt. c. ſi quis. 27. q. 1. & in arctum monaſterium tradi, ab officio, & beneficio depoſiti, etiam ſi id non ſit notorium, nec diu continuatum. Abb. Butr. in cap. at ſi clerici. de iudic. Anan. conſ. 1. col. 2. verſ. ſecundo. Hippol. in repet. l. vnicæ. nu. 41. C. de raptu virg.

L X I I. Si impuberes ſint, non debent vagari, ſed in vno conclaui manere, & fideliſſimo ſeniori deputari, ex Sin. Tolet. I I I I. c. 23. c. omnis ætas. 12. q. 1. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 18. cui loco, ſeminarium vocato, prouideri debet, modo ibi explicato.

L X I I I. Spectaculis intereſſe non debent, & inuitati ad nuptias, cum ludicra aduenerint, ſurgant, & diſcedant, aliter deponantur, ex 6. Sin. Conſtantinop. cap. 24. Conc. Laodicen. c. 54. Aquiſgran. c. 83. c. non oportet miniſtros. de conſ. diſt. 5. cap. his igitur. 23. diſt. Conc. Agaten. can. 39. cap. presbyteri. 24. diſt. auth. de ſanctiſſ. Epiſc. §. interdicimus. collat. 9. Card. clem. ne in agro. §. porrò. col. 2. de ſtatu mon. Vnde abſtinere debẽt ab aſpectu ſaltationum, tripudiorum, comediarum, haſtiludiorum, duellorum, oſtentationum, damnatorum ad mortem executionibus, tauricidiis, & huiuſmodi actibus ſecularibus, vt ibi dicit Card. cum horum ſpectacula mores corrumpere ſoleant: vt inquit Lactan. lib. 6. diuin. inſtit. c. 20. in fi. cum par non ſit, vt oculi, & aures hominum ſacris, & diuino ſeruitio addictorũ, his mundanis actionibus contaminentur, qui & ideò non debent incede-

re perſonati, nec ad talium ſpectacula accedere, nec artem medendi exercere, nec eſſe aſſeclæ fœminarum, vel eis diſcumbentibus adſiſtere, ex Conc. I. Mediol. tit. de armis. & tit. de negotiis.

LXIIII. Non debent miniſtrare, vel baptizare in oratoriis, quę intra domos ſunt ſine licentia Epiſcopi, aliter deponendi, ex 6. Sinod. Conſtantinop. can. 31. cap. clericos. de conſecr. diſt. 1. Conc. Trid. ſeſſ. 22. decret. de euit. & obſer. vbi tamen prædicta pœna non ſtatuitur, & de hoc ſupra eſt actum.

LXV. A mundi voluptatibus debent abſtinere, fugere ſpectacula, & pompas vanas, ac turpia conuiuia, vſuris operam non dare, nec turpi lucro, vel fraudi, & abjicere amorem pecuniæ, quaſi cunctorum criminum materiam: ſecularia negotia vitare, gradus per ambitionem non ſubire, pro ſacramentis munera non accipere, dolos, & coniurationes cauere, odium, æmulationem, obtrectationem, & inuidiam, nõ vagis oculis eſſe, infreni lingua, inceſſu tumido: ſed mẽtis pudorem, ſimplici habitu, & inceſſu oſtendere, obſcenitatem verborum, vt & operum omnino execrando, mulierum familiaritatem vitando, caſtitatem corporis perpetuò colendo, ſuperioribus obediendo, & in doctrina, pſalmis, & orationibus iugi exercitio incumbendo, ex Conc. Moguntiaco. c. 10. nec ſuperiores temerè iudicando, ex Conc. Aquiſgranen. c. 102.

LXVI. Non poſſunt ſine authoritate Epiſcopi eccleſiam conſtituere cenſualem, ſub tit. de pactionibus licitis, &c. part. 28. c 8. aliter ea ſunt priuandi. ibid.

LXVII. Si duellum ſuſcipiunt, vel offerunt ſunt deponendi, niſi Epiſcopus cum eis miſericorditer diſpenſet, ſi inde homicidium non eſt ſequutum. tit. de depoſ. cler. p. 26. tomo IIII. Conc. cap. 5. cap. 1. de cler. pugn. Hodie verò ex Conc. Trid. incurrerent excommunicationem, & pœnas contentas in cap. 19. ſeſſ. 25. d. Conc. & ex Bulla ſanctiſſ. Clementis VIII. circa hoc. Si verò clericus ex aliquo facto neceſſitatis duellum ſuſcipit, licet neceſſitas fuerit euitabilis, non debet deponi, ſed mitius puniri, vt ibi dicit Abbas; quod tamẽ hodie non crederem attendendum, ſed diſpoſitionem Conc. Trid. ſi neceſſitas fuit euitabilis, & non iuſta & maximè ex d. Bulla.

LXVIII. Non debent homicidium committere: aliàs

ab

ab ordine ſunt deponendi, ex Conc. Triburien. cap. 11. ſi tamen quis præſens ſit vbi eſt homicidium commiſſum, & in nullo homicidio conſenſu, conſilio, vel alio modo operam dedit, nil ei obeſt, vt ibi dicitur; & quòd homicidæ ſint deponendi, probatur in c. presbyter. 81. diſt. in cap. cum non ab homine. de iudic. in cap. inquiſitionis. de accuſat. ſiue cõmittatur à clericis facto, vel lingua, ſcilicet adhortatione, vel præcepto, aut conſilio: vt dicit gl. in cap. ſicut dignum. §. clericos. de homic. & poſt depoſitionem ſunt in monaſterium detrudendi. d. c. cum ab homine. c. tuæ. de pœnis. Anan. in c. 1. de patrib. qui fil. quæ tamen detruſio non debet eſſe perpetua, ſed minori tempore debent ibi manere, & præterea priuantur beneficiis per ſententiam, quibus ipſo iure ob id non ſunt priuati. Abb. & Feli. in d. c. inquiſitionis. qui teſtantur de communi. Dec. conſ. 166. in princ. 1. vol. poteſt tamen Epiſcopus iure communi cum homicida diſpenſare. c. 2. de cler. pugn. in duell. ſi tamen quis impetraret beneficium talis in euentum priuationis non poſſet cum eo Epiſcopus amplius diſpenſare, cùm ius ei ſit quæſitum. Dec. conſ. 105. in fi. crederem tamen hodie Epiſcopum non poſſe cum homicida diſpenſare, quò ad ordinem, ex c. liceat. ſeſſ. 21. in Trid. Conc. ſi ſit voluntarium, quo verò ad beneficium poteſt tantum fortè diſpenſare in retentione ſimplicis. Vbi tamen homicida non venit puniendus pœna ordinaria, etiam clericus non incurreret pœnas prædictas, & prædicta etiam intelliguntur ſi homicidium ſit iniuſtum: ſi enim iuſtum, ſecus eſt. Diaz. verbo, Homicidæ. qui & ibi allegat Hippol. & Iacob. Boul. enumerantes multos caſus, quibus homicidæ non imponitur pœna ordinaria. Quòd ſi clericus mandet Chriſtianum occidi per aſſaſſinos, vel mandans, vel eos receptans, vel occultans, incurrit ipſo facto excommunicationem, & ipſo facto deponitur ab ordine, dignitate, officio, & beneficio, & beneficia poſſunt alij liberè cõferri. c. 1. de homic. in 6. & ſufficiunt ad id probandum argumenta probabilia, vt ibi dicit Philipp. & habetur pro degradato actualiter, adeò quòd iudex ſecularis abſque reali degradatione, poteſt eum punire. Lup. & Gemin. ibi. Boërius. q. 69. num. 10. ſi tamen mors inde non ſit ſequuta pœna extraordinaria venit puniendus. Diaz. verbo, per aſſaſſinos. Quòd ſi parẽtes occiderit, aut Epiſcopum, vel presbyterum, debet, vt ſupra deponi, & ſi in minoribus ſit degradari, & tradi curiæ

ſeculari, in ſacris verò exiſtens non eſt tradendus curiæ ſeculari, niſi ſit incorrigibilis. Aret. in c. cùm non ab homine. Diaz verbo, Parricidæ. Si verò veneno occidit eſt deponendus, & longius detrudendus, cùm ſic proditorie occidat. Anan. in c. 1. de homic. in c. 1. de ſortil. Dec, in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. quæ pœna depoſitionis procedit, etiam ſi mors inde non ſit ſequuta, vt dicit Diaz verbo, Venefici. Anan. in rubr. de patribus. quòd ſi truncationem membri fecit, vel mandauit, priuandus eſt officio, & beneficio c. clericis. vbi Io. And. ne cler. vel mon. quæ tamen pœna non procedit ſi membrum tantum debilitetur, vt ibi dicit Abb. cùm non ſit irregularis.

LXIX. Si excommunicati, vel ab officio ſuſpenſi, diuina celebrare præſumunt, ab officio, & beneficio ſine ſpe reſtitutionis deponuntur, & infames, ac inteſtabiles ſunt, ex Conc. Alemaniæ. c. 6. & ſunt irregulares. c. 2. de cler. excom. & ſi coram nominatim excommunicatis, vel interdictis celebrant, ſuſpenſionem incurrunt, & ſi ea durante, miniſtrãt, fiunt irregulares. c. is qui. de ſent. excomm. in 6. d. c. 1. & 2. de cler. excomm. cap. Epiſcoporum. de priuileg. in 6. Et ſi in eccleſia interdicta, fiunt irregulares. d. c. is qui. §. fi. qui excommunicati debent ab Epiſcopis publicari. ex eod. Concil. Alemaniæ. c. 8. & ſimiliter recipiens ordines in excommunicatione exiſtens, eſt deponendus ab illo ordine. Abb. in c. cùm illorum. de ſent. excom. & cum eo ſolus Papa diſpẽſat, cùm ſit irregularis, & idem ſi ſuſpenſus, vel interdictus ordines ſuſcepit, quia ſit irregularis. Ang. verbo. Irregularitas. §. 22. Silu. de verbo. verſ ſecundò quæritur: & proinde ſunt etiam beneficiis priuandi ſi in irregularitate recipiunt beneficium: ſic enim collatio non tenet, & ſi in irregularitate celebrant, ſunt deponendi. Nau. c. 16. nu. 249. cap. fraternitati. de cler. excom.

LXX. Miniſtri, vel procuratores laicorum eſſe non debent. tit. de cler. depoſ. p. 26. c. 17. vel cauſa lucri negotiari. tit. ne cler. vel. mon. p. 26. c. 2. cum ſeq. de quo caſu dictum eſt ſupra; ſi tamen is ſit conſtitutus procurator ab aliqua vniuerſitate non poteſt recuſari. Capel. Toloſ. deciſ. 131. qui & licèt non poſſit eſſe procurator laici generaliter coram iudice ſeculari, ſecus tamen eſt ad aliquam cauſam ſpecialem, ex cauſa. Doct. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legit.

LXXI. Con

Digitized by Google

LXXI. Concubinis nil in teſtamento relinquere poſſunt, ex Conſtit.oxion. §. & ſi fortè. nec impignorare, aut vendere eccleſiam ſuam conſanguineis propriis, ibi. §. eccleſiarum. & hodie ſic facientes, etiam extraneis, alienando bona eccleſiæ,vel permutando, aut locando vltra triennium citra conſenſum ſedis apoſtolicæ, niſi in caſibus ibi expreſſis,incurrunt excommunicationem, & priuationem beneficij ipſo facto, & inhabilitatem ad alia obtinenda, & contractus eſt ipſo iure nullus. c. ambitioſæ.de rebus eccleſ. non alienand. in extrauag.com.niſi conſuetudine receptum ſit, vt permutatio fiat coram ordinario, quæ valet. Et ſi is vendit ipſam eccleſiam committit ſimoniam, iuxta cap. 1. cum ſequent. de ſimon. de quo infrà. caſu 76. & quod dicitur eos non poſſe donare concubinis, idem ſentit Capyc. deciſione 102. niſi in caſibus, de quibus Anch. conſ.247. Crau. conſil.229. Alciat. de præſumpt. præſumpt. 26.num.3.

LXXII. Non debent concubinas tenere publicè, ex dicta Conſtit.oxion. §.addẽtes.aliter fornicarij publici ſunt ſuſpenſi ipſo facto ab officio, & ſi ante actam pœnitentiam miniſtrant, fiunt irregulares à ſolo Papa abſoluendi. Couar.in clem.1.2.p.§.1.nu.5.de homic. & ſunt ſpoliandi officio, & beneficio, ex Conc. Alemaniæ. c.1.2. & de hoc dictum eſt ſupra,& dixi de Caſibus Reſeru.caſu 1.tract.de Suſpenſione. num.19.verſ.ſecundo. & hæc intelligenda, vt ſuprà,caſu 26.

LXXIII. Clerici alieni non debent alibi dignitates habere, ſed qui ſunt in propria eccleſia, ex Sin.8.generali. cap. 13. niſi de licentia proprij Epiſcopi, vt ſuprà eſt dictum, vel ſi ſint ei ſubiecti., vel ſi in propria eccleſia idonei non adſint, & extra eam extantes digniores ſint, cùm beneficia dignioribus ſint conferenda, vt dicit Lamb. de Iure Patron.libro 2.p.2.quæſt.10. art.3. & dixi tract. de ſtatu Epiſc. cap.4. num.5. vbi explicaui, quando extranei ſint præferendi iis qui ſunt de gremio eccleſiæ,cum teſtimonio tamen proprij.

LXXIIII. Iura laicorum ſibi vendicare non debent, nec è conuerſo, ex Concil. Lateran. ſub Innocentio III. c.42.

LXXV. Non debent perſonis ſecularibus ſine cauſa fidelitatis iuramentum præſtare. eod. Concil.cap.43. & ſine licentia

licentia Episcopi, nec in causa criminali coram laico testificari. c. testimonium. 11. q. 3. Abb. in c. de cætero. de testib. cog. In ciuili verò sic de Episcopi maximè licentia, vt tutius agatur. Abb. & Felin. in c. 1. de iuram. calum.

LXXVI. Simoniacè à patronis ad ecclesias præsentati, officio & beneficio sunt priuandi; nec restituendi sine apostolica dispensatione, ex Conc. Alemaniæ. c. 10. & Tolet. VIII. can. 3.

Pœna Simoniacorum. Hodie verò simoniaci præter depositionem ab ordine, & beneficio, si simonia sit commissa in ordine; & beneficio, iuxta c. de hoc. de simon. c. cùm super. de confessis, si sit commissa in ordine non solum non permittit executionẽ illius ordinis suscepti simoniacè, sed etiam impedit executionem omnium aliorum. Innoc. in c. per tuas. & in c. tãta. de simon. Præpos. in c. statuimus. 1. q. 1. & incurrunt hodie simoniaci in ordide, vel beneficio; excommunicationem Papæ reseruatam, priuationem beneficij ipso facto. c. cum detestabile. de sim. in extrau. com. & in hoc crimine proceditur per sola signa, & admittuntur præsumptiones. Abb. in c. sicut. de sim. & admittuntur ad accusandum simoniacum, serui, meretrices, & criminosi, ac socij criminis, c. tãta. c. per tuas. 1. vbi Doct. de simo. & accusatus tantummodo suspẽditur ab executione ordinis. c. accusatum. de sim, si verò sit commissa in collatione sacramentorum inducit peccatum mortale: sed non excommunicationem, & de his latius agitur, suprà tract. de Simon.

LXXVII. Non debent quid agere sine licentia proprij Episcopi, nec presbyteri in sua parochia sine ea Missas celebrent, ex Concil. Tribur. cap. 32. quod intelligitur de presbyteris non intitulatis, quia Parochi, & alij beneficiati, eo ipso admissi intelliguntur ad executionem ordinis quem requirit beneficium. arg. cap. fin. de rescript. in 6.

LXXVIII. Clerici inferioris ordinis non debent accusare constitutum in superiore, ex Concil. Moguntiaco. c. 12. quod ex reuerentia intelligitur, & consilio, vel quod id intelligitur, quod Episcopum non possunt accusare, vt suprà est dictum: de aliis enim id non inuenitur nunc esse prohibitum.

LXXIX. Non possunt venire ad militiam, vel aliam mundanam dignitatem, sub pœna anathematis, ex Sin. Tribu

Triburiensi cap. 27. cap. 1. ne cler. vel mon. de quo suprà est dictum, vbi de negotiis seculi à clericis cauendis est actum.

LXXX. Non possunt de his quæ intuitu ecclesiæ acquisierunt, condere testamentum. tit. de alienat. rerum ecclesiæ. p 30. c. 5. quod intelligitur nisi impetrato à Papa priuilegio. Dec. cons. 157 Clar. tract. de test. q. 27. §. testamentum. vel si id præstet consuetudo, saltem ad vsus pios. Couar. in c. cùm in officiis. de testam. vel saltem eo casu stante tali consuetudine succedent ei venientes ab intestato, qui & testari potest de quæsitis suis laboribus. Clar. d. q. acquisita tamen per curatum præsumuntur quæsita ex bonis ecclesiæ, nisi contrarium ex coniecturis eliciatur. c. 1. vbi Abb. de pec. cler. Soc. cons. 216 lib. 2. & si hæres curati sit in possessione, incumbet successori ecclesiæ onus probandi, intuitu ecclesiæ esse quæsita; & de his dixi in tract. de Testam. vbi egi quis possit testari, sub c. 58. ver. quis possit testari.

LXXXI. Non debent apud se libros habere res leues, vel iocosas continentes. Conc. IIII. Mediol. tit. de vita, & hon. cler. & minus hæreticos, vel aliàs vetitos, aliàs scienter id agentes incurrunt excommunicationem Bullæ, ex Bulla Cœnæ. cas. 1. & Indice Rom. lib. prohib.

LXXXII. Non debent incedere personati, vel larvati, nec comediis, vel hastiludiis intersint, ludísve alearum, aut saltationibus vacent, vel intersint, nec pila maiori ludant, aut globis, qui malleis ligneis impelluntur, concesso tamen ludo paruæ pilæ gratia valetudinis, si secreto, & sine pretij appositione fiat. Conc. I. Mediol. tit. de armis, ludis, &c.

Vestes clericorum quales esse debent.

LXXXIII. Pannis viridibus, vel rubeis vti non debent, vt habitus decentia morum intrinsecam honestatem ostendant, habentes habitum non expectoratum, sed à collo desuper vndique clausum, à manicis lateribus, & retro, nec vestes sericeas deferre debent exteriores domi, vel foris, nisi ex sanguine regio, vel ducali sint orti, vestes verò thalares sint, non fronciatæ, vel partitæ, nec nimia amplitudine superfluæ, vel nimis breues, vel plus æquo strictæ, sic tamen, vt in eis honestas non fastus cernatur, nec camisiæ fronciatæ sint, nec vestes pariter laceræ sint, nec caligas partitas, vel scacatas deferãt, nec circa genu dissutas, nec calceis lunatis, vel fenestratis vtantur, nec annulos gestent, nisi ex

digni

dignitatis gradu eis conueniant, ex Conc. Senonenſi. c. 23. & 24. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 6. nigro tantum colore vtantur, niſi ex dignitate alius conueniat, veſtes talares ſint, nec à ceruicibus in tergum reflectãtur, nec caligæ turgidæ ſint, mantelletto non vtantur niſi Prælati ſint, tonſura eis appareat, labrum ſuperius eis ſit raſum, comam & barbam non ſtudiosè nutrientes. Conc. I. Mediol. tit. de clericorum veſtitu; iidem in obitu cognatorum, veſtes lugubres induere nõ debent; ex Conc. V. Mediol. tit. quę ad clericorum honeſtatem pertin. Zerola in praxi. ep. Clericus. num. 14. Ij prætereà in habitu congruo, & tonſura incedere debent. clem. vt ij qui de ætate, & qualit. cauendo ne veſtes virides, rubeas, vel varij coloris, nimis molles, prolixas, vel nimium breues induant; alias per ſex menſes ſuſpendltur beneficiatus à perceptione fructuum beneficij, in aliis ordinibus verò citrà ſacerdotium conſtituti per id tempus inhabilitanter ad beneficium obtinendum, ſacerdotes verò per annum, habentes verò curam, vel beneficium cum dignitate per annũ priuantur fructibus beneficij. d. clem. vbi gl. & idem ſtatuitur in Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 6. & in Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura, qui vlterius beneficiatis addit priuationem beneficij, ipſo facto: habitus verò clericorum debet eſſe nigri coloris, ſi per dignitatem alio vti non liceat, cum veſte talari, & birreto cum cruce, vel ad formam crucis cõfecto, & cum tonſura decenti, vt dixi de Caſibus Reſer. caſu 4. qui etiam vti non debent fulgidis veſtibus, & vnguentis. cap. 1. 21. q. 4. Abb. in cap. clerici. de vita, & hon. cler. quæ intelliguntur, niſi rationabilis cauſa adſit, vt quia opus ſit eos mutare habitum ad vitam tuendam, vel in aliqua ſolemnitate nuptiali, iuxta morem regionis. Imol. in clem. 2. de vita, & hon. cler. vel niſi ita pauperes ſint, vt alium habitum non habeant, niſi qui ſibi donatus ſit, vt dicit Cucch. tract. de vita, & hon. cler. nu. 14. & 15. qui & abſtinere debent à frenis, ſellis, & pectotalibus deauratis, fibulis, vel zonis auro, vel argento ornatis, & clerici clauſas in ſummo manicas habere debent: Epiſcopi verò in publico, & in eccleſia ſuperiores veſtes lineas habere debent. cap. clerici. cap. pen. de vita, & hon. cler. & clerici in equitando contractiori habitu vti poſſunt, ſic tamen vt clerici eſſe dignoſcantur. Concil. IIII. Mediol. tit. de vita, & honeſt. cler. & huiuſmodi, vt ibi habetur, & per Cucch. loco cit. & in Bulla Sixti V. ſtatuitur obtinẽtes

penſio

penſiones ſupra ſexaginta aureos habitum clericalem deferre teneri.

LXXXIIII. Non debent facere ſe promoueri ad ordines ſacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, vel ab alieno Epiſcopo, ſine diſpenſatione, aliter ab executione ordinum ſuorum ſint ſuſpenſi, & ſi interim miniſtrant, incurrunt irregularitatem, ex Conſtit. Pij II. incip. Cum ex ſacrorum. Conc. III. Mediol. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum, &c. vel ſine patrimonio ſufficienti, vel aliàs inhabiles, aliter ſuſpenſi ſunt ab executione ordinum, & egent apoſtolica diſpenſatione, & etiam eos ordinãtes, ex dicta Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, nec ſine patrimonio ſufficienti, vel beneficio, quod ſit perpetuum, non enim ſat eſt titulus Vicariæ temporalis, vel beneficium amouibile. Abb. in c. Michaël. de fil. presb. poteſt tamen quis ordinari ad titulum ſeminarij, vt ſeruiat beneficio ei vnito, vel patrimonij ſibi donati à patre, vel alio, modo ibi non ſit colluſio, quod debet eſſe ſufficiens ad victum arbitrio iudicis. Nauar. conſ. 18. de temp. ord. & poteſt etiam quis ordinari vbi eſt penuria clericorum ſine patrimonio, & beneficio, ſi diues ſpondeat fideiuſſore dato ſe miniſtrare neceſſaria ordinato, ex déciſ. congreg. ordinatus tamen ſine patrimonio, vel beneficio, non eſt ſuſpenſus, ſi nil finxerit, ſed Epiſcopus tenebitur. Pariſ. de reſign. benef. lib. 2. quæſt. 6. & de hoc ãgitur latè in tract de Sacram. Ordinis, & dixi tract. de Caſibus Reſer. cap. de Suſpenſione. verſ. quarto. Clericus. vbi prædictam Bullam Sixti V. expoſui.

Aduertendum autem circa dimiſſorias ad ordines, quòd dari poſſunt ab Epiſcopo originis, & domicilij. cap. nullus. de temp. ordin. in 6. intelligitur verò quando quis aliquò à teneris tranſtulit domicilium, & ibi moratus eſt vſque ad tempus promotionis, quia ſic poteſt ſcire mores, & vitam eius, vt pluribus probat Zerola in praxi ep. verbo, Dimiſſoriæ dicens etiam Epiſcopum beneficij non poſſe eas dare, niſi à teneris ibi habitarit: & quòd nec Epiſcopus familiarem triẽnalem promouere debet, nisi eum optimè norit, & niſi ſeruatis contentis in cap. 5. & 9. ſeſſ. 23. in Tr. Cõc. ſubdens tamen ſeruari, vt dentur ab Epiſcopo domicilij ei qui per decenniũ ibi habitarit, & illuc tranſtulerit bona ſua cauſa habitandi, tertiò, vt pro natalibus informationes ſumantur à teſtibus originis, & prædicta procedunt etiam

quò

quò ad ordines minores. ex d. cap. 5. 8. & 10. ead. seſſ. qui tamen non eſſet ſuſpenſus, etiam quòd ante ætatem legitimam eſſet promotus, cùm iura de ſacris tantùm diſponant, niſi ordinatus ſit contra ordinantis prohibitionem ſub pœna illa latæ ſententiæ, ex Nau. cap. 25. num. 70. notab. 5. crederem tamen etiam in minoribus ſic ordinatum ſine dimiſſoriis proprij Epiſcopi, eſſe ſuſpenſum, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, & ſi is miniſtrat, ſolus Papa diſpenſat in irregularitate, ex d. Bulla, ſi tamen id ſit occultum, probabile eſt, quòd Epiſcopus diſpenſare poſſit, ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. Silua. 4. p. quæſt. 7. num. 8. ver. 3.

Quòd ſi ſciens prohibitionem, tamen ſuſcepit ordines ante ætatem, vel ſine literis dimiſſoriis, vel ſine titulo patrimonij, ſi non exercuit ordinem, dicit Zerola ibi num. 3. quòd ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quòd ſimiliter ſi exercuit ordinem, & eſt occultum, Epiſcopus poteſt abſoluere, & diſpenſare, & idem dicit, ſi ignorabat id eſſe prohibitum, & ante miniſtrationem eum pœnituit, & eo magis ſi non exercuit ante ætatem, ſed eam expectauit, his enim duobus caſibus dicit, eum non egere diſpenſatione, niſi excommunicatio feratur ab Epiſcopo latæ ſententiæ, dum ordinat, contra ſic ordinatos. Et licet prædicta iure communi ſuſtineri poſſint, tamen ſic ordinatus ante ætatem, vel ſine literis dimiſſoriis, vel aliàs illegitimè, ſuſpenſus eſt ab executione ordinum, & ſi in iis miniſtrarit etiam minoribus tantum ſit irregularis, & omnibus officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, eo ipſo priuatur, & in præmiſſis tam abſolutio, quàm diſpenſatio etiam in foro conſcientiæ Papæ reſeruatur, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, etiam ſi non miniſtrarit, niſi iuſtus error, & probabilis facti ignorantia eum excuſet, vt habetur in d. Bulla, & concordat Zerola loco cit. & dixi lib. de Caſib. Reſeru. ſub cap. de Suſpenſione, vbi & dixi, dici patrimonium ſufficiens ex quo neceſſaria vitæ percipiantur. cap. cum ſecundum. c. Epiſcopus. de præb. iuxta loci, perſonæ, & eccleſiæ qualitatem, quod ſi chaſmate, vel alluuione perierit, Epiſcopus ei prouidere debet. cap. tuis. de præben. vbi & declaraui, quomodo interſtitia ſint obſeruanda, & Zerola loco cit. num. 5. dub. 1. dicit, aliquem poſſe ordinari ad eccleſiam receptiuam, quæ intelligitur, vt in Concil. Trident. ſeſſ. 21. cap. 2. qui & dub. 2. dicit, ſatis eſſe,

quòd

quòd pensio, vel beneficium simul cum patrimonio sufficiat ad vitam, licet per se satis non sint, qui & dub.3. dicit, satis esse si prouideatur à populo de tali stipendio, quod ei satis sit, ex Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12.

In litteris porrò testimonialibus debet exprimi, vt is possit ordinari à quolibet Episcopo gratiam, & communionem sanctæ sedis apostolicæ obtinente, si enim exprimeretur à quo Episcopo, & is alium substitueret, qui loco ius ordinaret, is posset promouere tantum subditos Episcopo, de cuius licentia ordines confert, ex declar. 2. sac. congr.

II. Debet exprimi causa cur non possit à proprio ordinari. cap. 11. sess. 7. in Trid. Conc. vt ægritudinis. cap. 3. sess. 23. sub cuius ægritudinis nomine veniunt omnia alia iusta impedimenta. Franc. in c. vnico. de cler. non resid. in 6.

III. Vt exprimatur ordinandum præuio examine idoneum repertum, aliàs literæ non valerent, ex d. cap. 3.

IIII. Vt exprimatur titulus ad quem promouetur. cap. 2. sess. 21. de reform. in Trid. Concil. Quòd si literæ dicantur amissæ, si non expirat tempus promotionis, alias expectare is debet, aliàs probabiliter admitti poterit, si per aliqua argumenta, testes, & inditia probet de earum tenore, licet tutius sit etiam tunc alias expectare, cum, vbi amissæ sunt sine dolo, ei non curtat tempus. Zerola loco cit. num. 6. quæ literæ testimoniales non debent esse vetustiores duobus, vel tribus mensibus à die vltimæ sacræ ordinationis computandis, nisi concedens sit absens, vel legitimè impeditus, quæ & non expirant morte eas concedentis. Zerola loco citat. num. 8. & 9. qui & num. 10. dicit, Episcopum censuris publicè innodatum eas non posse cõcedere, vel eius Vicarium, & tunc posse clericos eius subditos ordinari à vicinioribus Episcopis, sine dictis literis dimissoriis, quod non sentio, qui & num. 7. & fin. dicit, Episcopum, vel eius ministros nil pro eis accipere debere, notarium verò non vltra decimam aurei, vbi non viget consuetudo minus, vel nil accipiendi, nisi pro pluribus simul scribatur, & quòd ista decima intelligitur, iuxta regionem, vbi plus, vel minus aureus æstimatur, & quòd etiam pro literis commissorialibus Parocho directis de sumenda informatione, potest hæc decima etiam accipi vltra dimissoriales, & quòd nil potest accipi pro præsentatione literarum, & quòd plus dans non recipit ordinis executionem. cap. 1. de sim. & ordinans excommunicatio-

nem Papalem ſic accipiens,incurrit.Nau.cap.25.nu.3.notab. 4.5 & 6. cap. 15.num.69. notab. 2. ſi quid tamen liberaliter poſt eas habitas donetur, non cenſerem incurri dictas cenſuras,ſecus ſi ante,vel pactum deſuper fiat,aut exactio.

LXXXV. Non debent ſacerdoti in Miſſæ ſacro inſeruire prius quàm eo in munere ante inſtructi ſint.Conc.IIII. Mediol tit.quæ pertinẽt ad ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium.

LXXXVI. Non debent occupare iura, vel iuriſdictiones eccleſiarum, vel operum piorum, aliàs excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt. ſeſſ.22. cap.11. in Trid. Concil

LXXXVII. Si blaſphemant Deum, B. Virginem, vel Sanctos,fructuum,vel bonorum priuatione, vel aliis pœnis puniri debent,ex reform.Cleri Germaniæ.cap.29.

Hodie verò ex Concil. Lateran. ſub Leone X. Clericus blaſphemus prima vice priuatur fructibus beneficij vno anno,ſecundo beneficio ſimplici eſt priuandus,tertia vice omnibus beneficijs eo ipſo priuatur, & in exilium mittitur, ſi verò beneficio caret, prima vice pœna pecuniaria, vel corporali puniatur,ſecũda,carceribus mancipetur,tertia, ad triremes mittatur,quæ procedũt ſi blaſphemet Deum,vel Dominum Ieſum Chriſtũ, vel Beatam Virginem, qui reliquos ſanctos arbitrio iudicis pro qualitate blaſphemiæ,& modo, loco,&c.ex Bulla 6.Pij V.incip. Cum primum.

LXXXVIII. Non debent ſi Archidiaconi,vel alij habentes perſonatus ſint,exire ad leges, vel Phyſicam audiendam.cap.ſuper ſpecula. ne cler.vel mon.niſi Parochi ſint ſub ſe capellas non habentes, ij enim in dicta prohibitione non comprehenduntur.cap.1.eod.in 6. illi verò non poſſunt ſine Papæ diſpenſatione,niſi gymnaſio publico tale priuilegium conceſſum ſit, vt clerici ibi exiſtentes, eas audire poſſint, & ex Concil.Lateran.ſub Leone X.ſeſſ.8.ſtatuitur ne quis clericus in ſacris conſtitutus, in gymnaſiis publicis, audiendæ Philoſophiæ,vel Poëſi,poſt Grammaticam, & Dialecticam vltra quinquennium, ſine aliquo ſtudio Theologiæ, vel ſacrorum canonum,incumbere debeat.

LXXXIX. Cauere debet in ordinibus ſuſcipiendis ea quæ latè traduntur Tomo IIII. tract. de Sacram.Ordinis.

XC. In Miſſa celebranda,& ſacramentis adminiſtrandis cauere debent ab iis quæ dicto Tomo tract.de Miſſa, & Sacram.habentur.

XCI.

Digitized by Google

XCI. In beneficiis adipiſcendis cauere debent ne agant contra ea quæ dicta ſunt tract.de Elect.cum ſeq.

XCII. Cauere debent ne cenſuras incurrant, de quibus latè traditur in d. Tomo IIII. ſub tract. de Cenſuris.cum ſeq. & dixi lib. de Caſib.Reſer.aliquid circa idem, qui ſi ſuſpenſionem incurrant circa ea quæ per actum ordinis non exercentur, vt ſi ſuſpenſi ſunt ab eligendo, contraueniens non incurrit irregularitatem, ſecus ſi ſuſpenſi ſunt ab actu ordinis,& contraueniant. Capra.reg.83. num.2. & 20.& ſi is committit delictum ob quod venit beneficio priuandus, tenetur reſtituere fructus à die commiſſi criminis, etiam ſi non extent,nec factus ſit locupletior, & ad eos quos percipere potuit, licet habeat ius in re, donec ſit priuatus. Clarus d.§.fin.quæſt.37. Suarez Clericus.num.106. quod intelligitur poſt ſententiam, & in foro exteriori, quod tamen fortè non ſeruatur, in foro verò conſcientiæ etiam ipſo iure priuatus beneficio, non tenetur illud dimittere, niſi initium ſit vitioſum,vt quia ſimoniacè illud obtinuerit.arg.cap.1.de reg.iur.in 6.

XCIII. Cauere debent ne ſint ſchiſmatici, ſi enim à capite Epiſcopo diſcedũt, niſi coram Epiſcopis vicinis conquærantur,vt eorum cauſa audiatur, debent loco priuari,ex Concil.II. Carthag. cap.2. ſi verò contra Romanam Eccleſiam,debent degradari,& curiæ ſeculari tradi.cap.de liguribus.23.quæſt.5. Io.And.Abb.& alij in cap. cum non ab homine. de iudic. aduertendo, quòd aut quis credit eccleſiam eſſe apud vnum tantum qui ex plutibus ſe gerunt pro Papa, & tunc,ſi erret,erit ſchiſma ſine hæreſi, aut credit quòd eccleſia penes duos conſiſtere poſſit, & eſt ſchiſma cum hæreſi, vt ibi dicit Abb. & ſic degradantur, non tamen ſic in priori, & etiam degradantur ſic faciunt nouam ſectam,vel noua ſtatuta contra Romanam eccleſiam.Abb.& Aret.in d. cap.cum non ab hõmine.

XCIIII. Non debent eſſe apoſtatæ,aduertendo,quòd triplex eſt ſpecies apoſtaſiæ, *à fide,obedientia,& ab ordine:* vt dicit glo. in cap. 1. de apoſtat. & quò ad primum is reducitur ad hæreſim, & punitur pœna hæreticorum, qui verò recedit ab ordine, dimiſſo habitu redeundo ad ſeculum,vel exeundo à religione,vbi profeſſionem emiſit,vel abjiciendo veſtem religionis, vel clericalem, vel ducendo vxorem ſi ſit in ſacris; repellitur ab accuſatione, & teſti-

Triplex eſt Apoſtaſia.

monio,& eſt infamis ipſo iure.c.alieni.2. quæſt.7. c.beatus. 3.quæſt.4. Hoſt. in ſum. de apoſtat.§. quot ſpecies. nec poteſt eligi ad dignitatem.c.legi.16.q.1. & clericus monitus,ſi ſe non correxerit, eſt deponendus.c. præcipimus.21.q.4. & priuatur priuilegio clericali.cap.1. eod.tit. & hæc ſi de apoſtaſia conſtat, & ſi de hoc ſit grauis infamia, tenetur ſe purgare.cap.tuæ.eod.tit.& ſi clericus non corrigitur, carceribus eſt mancipandus,niſi reſipiſcat.cap. à nobis. eod. tit. ſi verò eſt apoſtata ex inobedientia infamis efficitur, durante apoſtaſia,& repellitur à teſtimonio,& excommunicatur. Hoſt. loco cit. §.qualiter. ſi verò non vult obedire Papæ, vel eius conſtitutionibus credendo eum nõ habere poteſtatem, punitur,vt hæreticus, ſi verò ex contemptu, & ſit incorrigibilis traditur curiæ ſeculari,& excommunicatur.Abb.in d.c.1. & aliter punitur, vt dixi ſuprą, etiam tract.de Apoſtaſia, & de Regularibus.

XCV. Sic etiam cauere debent ne verbis,vel ſigno pandant peccata eorum,qui ſibi confeſſi ſunt,aliter peregrinari debent toto tempore vitæ. cap.ſacerdos. de pœnit. diſt.6.& deponi,de quo dixi latè tract.de Pœnit.cap.de Sigillo Conf. aduertendo, quòd ſi aliundè id quis ſciuit, & reuelat, debet id probare quòd aliundè ſciuit. Abb.in d. cap. omnis. etiam ſi dicat,quòd pœnitens ſibi dederit licentiam reuelandi, niſi etiam id probet.

XCVI. Similiter cauere debent ne ſortilegia committant,aliter deponi debẽt,& in monaſterium detrudi ad pœnitentiam agendam. Abb.in cap. at ſi clerici. de iudic. & ibi Dec.col.2. Aret.in cap. cum non ab homine. de iudic.attendendo ad qualitatem delicti, & ad intentionem id agentis, iuxta quod ſuperior habet minuere pœnam, vel augere. Aret.in cap.2.de ſortileg.& quòd debeant deponi,& in moſterium trudi ſtatuitur in Concil.Lateran.ſub Leone X.ſeſſ. 9.& idem de conſulente aruſpices,ariolos,incantatores,ſortilegos,& magicam artem exercentes.cap.ſi quis Epiſcopus. 26.quæſt.5. & ſi celebrarunt ſuper rebus aptis ad faciendum ſortilegia, & adhibitis nefariis precibus, & verbis ſuperſtitioſis, deponi debent. d.cap.ſi quis Epiſcopus. & ſimiliter ſi celebrant, vt Deus perdat aliquem, dicendo Requiem pro viuis ad hoc. Abb. in cap. quidam. de celebr. Miſſ.& huiuſmodi ſortilegi, ex Bulla Sixti V. ſubduntur officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

XCVII.

Digitized by Google

XCVII. Pariter cauere debent ne omittant baptizare infantem ſibi commendatum, aliter ſi ſine baptiſmo moritur, deponi debent.cap.quicunque.de conſec.diſt.4. vel ne omittant bene cuſtodire Euchariſtiam, aliter ab officio tribus menſibus ſuſpendi debent.c.1.de cuſtod.Euchar.& grauius pro modo culpæ.arg.c.de cauſis.de offic. deleg. cum & ob negligentiam tantum quis poſſit priuari beneficiis, poſt monitionem tamen & in grauibus.Card.conſ.55. Phil. in c. ad apoſtolicæ.§.fi.in fi.de re iud.in 6.

XCVIII. Cauere etiam debent ne beneficia obtineãt, quæ eorum patres obtinuere nulla perſona mediante, aliter non valet collatio.c.apoſtolica.8.q.1.c.ad præſentiam. cum duobus ſeq.cap.ad extirpandas.c.quoniam.de fil.presbyt. & etiam ſi ſint legitimi, quia adhuc non poſſunt habere beneficium paternum, nulla mediante perſona. Archid. Gemin. Præpoſ.in d.c.apoſtolica.Butr.in d.c. ad extirpandas hac tamen differentia,quòd illegitimus patre viuente non poteſt habere aliud beneficium in eccleſia, in qua pater præeſt de præſenti, licet poſſit habere eo mortuo, modo paternum non ſit, legitimus verò id poteſt obtinere. Doct. in cap. ex tranſmiſſa.de fil.presb. Sic etiam cauere debent ne in beneficiis intrudantur,quod fit cum obtinentur abſque facultate eius ad quem pertinet collatio.Abb.in c. quia diuerſitatem. de conceſſ. præb. vel à ſuperiore publicè excommunicato, interdicto,vel ſuſpenſo.Fel.in cap. in noſtra. de reſcript. vel aliis modis qui notantur per Gemin.in c.propter.col. fin.19. diſt.& dixi in tract.de Elect.& impetratione, & qui ſcienter ſic ingreditur curatum, eo ipſo iure priuatur. c. eum quem. de præb.in 6.& idem ſi id recognoſcunt à laico, qui etiam ab officio deponuntur.c.per laicos.16.q.7.c.relatum. de iure patr.& collationes huiuſmodi ſunt irritæ, ex Conc. Later. ſub Leone X.ſeſſ.10.§.& quia ſæpius. Sic etiam cauere debent ne occupent beneficium viuentis, aliter eo ipſo facto ſunt priuati, nec poſtea id obtinere poſſunt ſine apoſtolica conceſſione.Abb.in cap.1.de conceſſ.præb.& etiam ſi obtinent aliud beneficium à Papa, tenentur de prima inuaſione mentionem facere,aliter impetratio non valet, vt ibi dicit Abb.& Fel.in c.in noſtra.nu.26.de reſcript.& ſi ſit Epiſcopatus,debent etiam deponi.Abb.ibi.qui & ſi habent parochiales,tenentur infra annum à die adeptæ poſſeſſionis pacificæ, vel ſi per eos ſtetit quominus obtinerent, facere ſe promo-

ueri ad ſacerdotium,aliàs iis eo ipſo priuantur.cap. licet canon.cap.commiſſa.de elect. in 6. niſi iuſtum adfuit impedimentum;vt dicit Ioan. Monach.in d.c. licet. vt ſi Epiſcopus non adfuit,vel non potuit,aut noluit eum ordinare, ſi modo ei non dedit licentiam,vt ab altero promoueretur, vel ſi incurrit irregularitatem ſine culpa,vt ob amiſſionem oculi, vel infirmitatem, vt ibi dicit Io.Mon. Si tamen quis habet capellaniam requirentem ordinem ſacerdotalem, non priuatur ipſo facto ea niſi requiratur,& moneatur. Rota deciſ. 700.in antiq.& vbi impedimentum ſubeſt ex parte Epiſcopi,tutum eſt, vt beneficiatus proteſtetur per eum non ſtare quominus promoueatur Feli.in c.ex trãſmiſſa. de præſcript. de his etiam latius dixi in materiis beneficialibus.

XCIX. Sic cauere debent ne ſint calumniatores falſa crimina alicui proponentes.c.ſi quem.§. notandum. 2. q. 3. Butr.in rubr.de calum.aliàs priuantur officio, & verberati publicè in exilium mitti debent.cap.quia iuxta.5. q.6. cap.1. de calum. quæ tamen non eſt pœna ordinaria calumniatoris, ordinariè enim punitur ea pœna qua erat puniendus accuſatus,ſi crimen eſſet probatum,& ſi illa pœna ei non congruit,puniri debet pœna prædicta, vel alia corporali. Butr. & Abb.in d.cap. 1. & præterea clericus calumniator ſuſpenditur ab officio, & beneficio, donec innocentiam ſuã purget.cap.ſi.eod.tit.etiam ſi intendere pœnitentiam tantum,& non pœnam eſſe imponendam, ſi verò objicit crimen electo,vel poſtulato,& deficit in probatione, triennio ſuſpenditur à beneficiis,& ſi interim ſe illis immiſceat, eo ipſo illis priuatur,niſi à calumnia ſe purget.c.1.de elect.in 6. Si verò non de electo agitur pœna erit arbitraria.c.1.de except. euitat tamen eas pœnas ſi de crimine eſſet publica fama, vel ſi adducit vnum teſtem,non ſolitus calumniari.gloſſ.in d. c. 1. de elect.in 6. Anan.in c.2. de calumniat. & etiam poteſt puniri poſt abſolutionem rei etiam poſt aliquod tempus.Butr. & Abb.in d.c.1.& præſumitur calumniator, qui nullas probationes adducit,niſi in caſibus ibi not. per Abb. & pœnam calumniatoris incurrit etiam qui deficit in cauſa ciuili. Abb. ibi,licet mitiorem. Sic etiam cauere debent ne ſint maledici,maximè in ſacerdotes,aliter tenentur veniam petere, aliter deponuntur.c.clericus.46. diſt. ſi verò aliquid dicunt in detrimentum Papæ,vel ſedis apoſtolicæ debent puniri pœna hæreticorum,ſi derogent debitæ eius poteſtati, aliàs aliter

ter pro modo criminis.c.1.de maledicis. & ibi Anan. Felin. in c. 1. de conſtit. & ſi religioſi contra prælatos ecclesiarum aliquid dicunt,debent per duos menſes ſubjici pœnis, quæ per eorum regulas imponuntur grauibus criminibus. clem. 1.§.quibus de priuil. & clericus murmurans à fratrum vnitate ſeparatur, & ſacerdotis arbitrio pœnitere debet.c.alienus. 90. diſt. & ſi aliquem iniuriosè infamauit potest agi contra eum actione iniuriarum, qui ſi cõdemnetur efficitur infamis.Abb.in c.cum te.de re iud.ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur.Abb. in c.1.de iudic. & etiam tenetur actione iniuriarum,licet verum dixerit,quãdo facit animo iniuriandi.Abb.in d.c.cum te. & etiam poterit iudex eum obligare, vt dicat ſe eſſe mentitum,ſi id habet conſuetudo loci, quod iuri naturali conſonum eſt, & in foro conſcientiæ ſeruandum, quando quod dixit eſt falſum, vt dicit Diaz verbo, Maledici. Sic etiam cauere debent ne violentiam alicui inferant, quæ inferri poteſt in perſonis,vel rebus, ſi in perſonis citra homicidium, puniri debent arbitrio iudicis, iuxta facti qualitatem,vt ſupra eſt dictum, & ſi eripuere aliquem de manu familiæ, qui ſententia iudicis ducatur ad ſupplicium,ſi quidem iniuſtè erat damnatus, nullam videtur pœnam incurrere. Alber.in l.addictos. C. de epiſc. audien. Archid.in c.cum homo.23.q.5. ſi tamen ibi ſcandalum irrogarũt,à ſuo iudice pro modo ſcandali ſunt puniendi, vt ſi cum armis, fractis carceribus, & huiuſmodi. Si verò erat iuſtè damnatus,grauiter ſunt puniendi,& etiam ſi id eſt dubium, cum præſumatur pro iudice, & ſi pro ære alieno detinebantur, tenentur ad id quod fiſco, & priuato debebatur pro illis debitis pro quibus erat carceratus.Bart. in l. quoties. C. de exactoribus.lib.10. Faber in §. pœnalis. Inſtit. de act. ſi verò in rem vim intulere,ſi erat res temporalis propria, vel aliena, cuius poſſeſſio erat apud alium conſtituta, incurrunt pœnam.l.ſi quis in tantam. C.vnde vi. gloſſ.& Abb. in c.1.de dolo,& contumac.ſi verò in beneficiis vim inferunt, eo ipſo amittũt ius quòd in illis habebant,& ſi eſt curatum, priuantur etiam primo ſimili,quod obtinebant. c. eum qui. in fin. de præben. in 6. qui etiam non debent accipere naues ad pugnandum, nec conflictum perſonaliter exercere, vel alios ad pugnam inuitare, aliter deponuntur. cap. quod in dubiis. de pœnis. niſi id agant ad ſuam defenſionem, etiam ſi caſus non eſſet ineuitabilis, licet eo caſu incurrant

Pœna calũniatoris & ſuſurronis clerici.

irregularitatem,ſi inde mors eſt ſequuta ab ipſis,non autem ab aliis.Innoc.& Abb.ibi.

C. Iidem etiam cauere debent ne ſtuprum committant, virgines deflorando,iuxta.c.lex illa.36.q.1. aliter deponũtur. Abb. in cap. at ſi clerici. col. 12. de iudic. & tenentur etiam eam dotare.Abb.in cap.2.de adult. & vlterius debent pecuniariter puniri, vel in corpore. Abb. in d. cap. 2. & ſi vim adhibuere,debent etiam in monaſterium, vel carcerem trudi, & ſi puella ſpontè conſenſit, vel etiam clericum prouocauit, non ob hoc euadit pœnam depoſitionis, cum actus ipſe in eo reprobetur,non tamen tenetur eam dotare, ſi nil promiſit,nec ſeduxit,nec coegit, idque in vtroque foro. D. Anton.2.p.tit.5.c.6.§.1. niſi ſit in poteſtate patris, vt dixi de Caſib.Reſeru.in caſu inceſtus;& probat D.Ant. ibi, cum ſic egeat maiori pecunia,vt maritum inueniat; quòd ſi de pretio ſtupri conuentum eſt cum virgine,vel parentibus, liberatur clericus à dote,dando pretium conuentum, ſic tamen, vt conuentio facta cum virgine non noceat parentibus, vel è conuerſo,& ſi poſt ſtuprum mulier inuenit virum ſibi pa-ris conditionis liberaretur clericus à præſtatione dotis, ſi deterioris ſecus, quia ſit pauperior, vnde patiatur,vel ignobilior, vel eam ob id malè tractat,arbitrio boni viri.Et quò ad dotis quantitatem,ſi pauper eſt pater,cõdemnabitur clericus ad integram dotem,iuxta loci conſuetudinem, videlicet, quantum dari ſolet pro dote huiuſmodi mulieribus talis conditionis, & defloratæ, conſiderando etiam facultates clerici,vt not.glo.in c.1.de adult. ſi verò eſt diues, condemnari debebit in id quo plus eget puella, vt inueniat virum ſuæ conditionis ob defloratioñem, & etiam iudex habebit eum condemnare pecuniariter ratione iniuriæ patri illatæ ſi eam petet;quòd ſi puella eſt orbata parentibus, & diues, vel ipſis viuis habet aliundè dotem ſufficientem, tenetur ad id plus quo eget ob defloratioñe, & ſi clericus probet pœnam dotis ſibi à puella liberè remiſſam, ab ea præſtanda liberabitur,ſi ſui ſit iuris,quia ſi pater viuat, ad quẽ pertineat eam dotare, ſecus eſt, & idem ſi metu, vel dolo coacta id dicat, vel ſi id agit vt liberius luxurietur cum clerico, quia iudex debebit cogere clericum,vt eam dotet, vt nubat, & ſi eam reddidit prægnantem abſque corruptione virginitatis,quod euenire poſſe abſque miraculo,dicere videtur D.Th.quodlib.6.art.18.& in partu oporteat eam amittere virginitatem,

tenebi

tenebitur ad pœnam ſtupri,& dotem, mitiori tamen pœna impoſita,vt dicit Diaz verbo,Stupri.*Iidem etiam cauere debent ne inceſtum committant*,qui eſt conſanguineorum,vel affinium abuſus.cap.lex illa. 36.q. 1.& ob id clericus deponitur.Abb.in c.at ſi clerici.col.12.de iudic.ſi tamen prius eſt fornicatus cum muliere, & cum eius conſanguinea poſtea fornicetur.Ancha.conſ.391.incip. Videtur prima facie. verſ. itē aduerte.dicit,q̄ ſi gradus ſit proximus, vt ſi peccarit cum matre, & filia, vel duabus ſororibus, quòd ſic eſt deponendus,& carceri trudendus ad tempus arbitrarium, iuxta delicti qualitatem,vt dicit Dec.conſ.158.vol.1. teſtans de communi. *Iidem quoque cauere debent ne peccent cum filiabus ſpiritualibus*:Sic enim ab officio deponuntur, & coguntur peregrinari per duodecim annos, & poſt trudi in monaſterium per totum vitæ tēpus.cap.ſi quis ſacerdos.30.q.1. quod intelligitur nedum de baptizatis, vel ſuſceptis in Baptiſmo, vel Confirmatione,ſed etiam de auditis in confeſſione. cap. omnes.c.fi.ead.30. q.1. ſi tamen id in populi notitiam deuenit,id eſt teſtibus ſit probatum,vt dicitDiaz verbo,Spiritualibus filiabus.qui & ibi allegat Matth. Giber. Veronæ Epiſcopum,tit.9.c.3.ſuarum conſtitutionum,idem tenentem;& quòd etiam à beneficio eſt deponendus, ſubdens ſi cognouit eam quam de Confirmatione ſuſcepit, eſſe deponēdum, non tamen aliis ſubdendum; & quòd cognoſcens filiam ſpiritualem ſit deponendus,probat Anan.in c. cum dilectus. de accuſ. Abb.in c. fi. de purg. can. Fel.in cap.at ſi clerici.in princ.col.vlt.& bi Dec.col.21.de iudic.quæ tamē pœna non procedit in cognoſcente illam quæ ſolum ſit de eius parochia,vt dicunt prædicti.Gib.tamen tit.9.prædicto. c.2. idem ſtatuit,& de eo,quod & videtur ſentire Abb.in c.fi. de purg. can.Dec.in c.at ſi clerici.nu.233. de iudic. & etiam iudex eccleſiaſticus poteſt punire clerici concubinam, niſi laicus iudicium in ea præuenerit.Anch.conſ.196. & idem de cognoſcente commatrem dicit Fel.d.col.fin.& etiam Foller. idem ſentit de cognoſcente parochianam ſuam. Diaz tamen contrarium ſentit,& videtur hæc opinio,vt mitior amplectēda, niſi grauitas facti aliud,expoſcat.

CI. Iidem etiam cauere debent ne clandeſtinis nuptiis interſint, quòd euenit quando fiunt omiſſis publicationibus in eccleſia.cap. fin. de cland. deſponſ. & hodie intelliguntur vlterius clandeſtinæ, quando non fiūt ab Epiſcopo,

vel Parocho, ſed ab alio ſacerdote ſine eorum licentia, vel ſine duobus, vel tribus teſtibus in eorum præſentia, & ſic etiam factæ non valenti & ſacerdos ſic clandeſtinè eas celebrans, ſuſpenditur iure communi per triennium ab officio, & beneficio. d.cap.fi.vbi Card.gl.in clem. cupientes.de pœnis quod tempus triennij poteſt augeri, vel minui ex cauſa.Hoſt.in d.c.fi. nec etiam Epiſcopus poteſt abſoluere à dicta pœna,cùm ſit limitata ad triennium, & ob delictũ, quo caſu inferior Papa non poteſt abſoluere, ſecus ſi ob contumaciam.glo.in c.cupientes §. cæterum. de elect. in clem. 1. §.verum.de hæret. Paulus in clem. de rebus eccl. non alien. Ex Concil. Trid. verò ſacerdos celebrans matrimonium ſine duobus, vel tribus teſtibus grauiter arbitrio Epiſcopi puniri debet, & ſi quis ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi id agit, ipſo iure ſuſpenſus manet, donec ab ordinario Parochi,qui matrimonio intereſſe debeat, abſoluatur.ſeſſ.24. de matr.cap.1. Qui etiam non debent ſecundas nuptias benedicere, ſiue vir, ſiue mulier, aliàs benedictionem acceperit.c.vir autem.de ſecun.nupt.Hoſt.in ſumm. eod. §.an licitum ſit. verſ. in aliquibus, ſubdens,quòd ſi duo ad ſecundas nuptias tranſeunt,qui nunquam fuere benedicti,poſſunt benedici, de quo alibi latius, contrarium verò agens ab officio, & beneficio ſuſpenſus, cum teſtimonio proprij Epiſcopi, mittendus eſt ad ſedem apoſtolicam. cap. 1. eod.tit. non tamen eſt ſuſpenſus ipſo facto, vt ibi dicit Butr.Hoſt.& Abb. ac alij, & ideò arbitrio iudicis eſt puniendus:qui tamen non poterit ab Epiſcopo diſpenſari, vt dicit Hoſt. in ſumma loco cit.

CII. Iidem etiam cauere debent, ne inſtitui hæredes, de hæreditate incapaci reſtituenda, tacitam fidem dent, aliter auferetur ab eis vt indignis, & applicatur eccleſiæ. Bal. in l. ſi quis presbyter. C. de epiſc. & cler. Felin. in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col.23. ver. ſequitur etiam, vbi dicit,quòd in caſibus,quibus, vt indignus quis priuatur hæreditate,priuabitur & clericus, & ſi non implet voluntatem defuncti. auth. hoc amplius. C.de fideicom. vel ſi non petit tutorem pupillo. l. ſciant.C.de legit.hæred.Anch in c.1.de conſtit. in 6. Et vlterius clerico,qui talem fidem dedit, auferuntur fructus ante litem motam percepti. l. eum qui.ff. de his quib. vt indig.vel id promiſerit chirographo dato, vel nuda pollicitatione. l. in fraudem. in princ. eod. vel fiat inſtrumentum

Digitized by Google

tum coram notario, & teſtibus, in quorum fide ponitur, vt id habeant in ſecreto, vt ibi dicit Bart. ſubdens teneri talem reſpondere poſitionibus an fuerit rogatus de reſtituendo incapaci. Bart. in l. fin. eod. & tenetur in conſcientia id reſtituere eccleſiæ, ſicut laicus fiſco, nec poteſt ſic rogatus retinere ſibi, vel dare incapaci, vt ibi dicit Bart. col. 3. Roſella, Filius. 4. colum. verſ. quæro. nec valet iuramentum datum notario, & teſtibus de non reuelando id. Cardin. cõſ. 38. Felin in cap. intimauit. nu. 5. de teſtibus.

CIII. Idem etiam non debent literas aperire, & oſtendere aduerſario mittentis, aliàs incidunt in pœnam falſi. Abb. in c. cùm olim. 2. vbi Feli. de offic. deleg. & is eſt puniendus arbitrio iudicis, ſi eas tamen non oſtendit aduerſario mittentis non incidit pœnam falſi, ſed extraordinariè punietur. Abb. & Feli. ibid. Bart. & Iaſ. in l. qui teſtamentum. ff. ad leg. Corn. de falſ. vt nec debent inobedire apoſtolicis mandatis, aliàs deponuntur. cap. nulli fas. 19. diſt. vt & ſi ſint generales procuratores vniuerſitatis, vel iuſtitiarij Principis. c. ſed nec. ne cler. vel mon. cap. ſæpè. 23. q. 8. vt & ſi corpus Chriſti infirmo per laicos mittunt. c. peruenit. de cõſec. diſt. 2. Qui & ſuſpenduntur ſi non prohibuerint coniunctiones in gradibus prohibitis. c. fi. §. fi. de cland. deſpon. modo vt in c. 1. ſeſſ. 24. de reform. in Trid. Conc. vel ſi glorientur de crimine à ſe commiſſo. cap. quam ſit. de exceſſ. prælat. vel ſi eccleſiam ſibi commiſſam grauent debitis alienis. c. de ſolut. vt & ſi inuenirentur oppreſſi morbo dęmoniaco. c. communiter. 33. diſt. vel ſi ſint infamati de crimine publico, donec ſe purgauerint. c. inter. de purg. can. cap. accuſatum. de ſim. & aliis caſibus de quibus dixi lib. de Caſib. Reſeru. c. de Suſpenſione. & tract. de Suſpenſione. & generaliter Epiſcopus poteſt ſuſpendere pro peccato mortali. Aret. in c. cùm non ab homine. col. 6. de iudi.

Vltimò, cauere debent, ne committant alia notata, ſuprà de ſtatu Epiſc. cap. 6. ad fi. nec incurrant alia crimina præter prædicta, cũ Conc. Tr. ſeſſ. 22. de reform. c. 1. mandet omnes canones, vbi agitur de moribus clericorũ, obſeruandos, ſub pœnis in eis cõtentis, & maioribus arbitrio ordinarij imponẽdis, & hoc addito, quòd appellatio non ſuſpendat executionem eorum, quæ ad mores ſpectant, mandans ſi quæ in deſuetudinem abiere ex his, reuocari in vſum debere, non obſtantibus conſuetudinibus quibuſcunque, vt ibi cauetur.

Quando

Quandoque etiam tam grauia crimina clericorum extant, vt veniãt actualiter degradandi, scilicet propter falsum crimen in literis Papalibus si is sit incorrigibilis tunc, & conspirationem in proprium Episcopum, & hæresim. Gul. Bened.in c.Raynutius.3.p.de testam. nu.3.testans de cõmuni; quod intelligitur de conspirante in proprium Episcopum, si sit incorrigibilis. Clar. lib.5.sent.q.36.vers.hinc infertur: & actualiter degradatus potest puniri à iudice seculari absq; alia traditione iudicis ecclesiastici. Clarus d.q.ver. scias autem.Alciat.in c.cùm non ab homine. n.108.de iudic. in quo tamen manet caracter sacer ordinis, vt conficiat Eucharistiam,nec sit excommunicatus. Soc.Sen.in c.si quis. de cler.excommun. amittit tamen beneficia, pro aliis verò criminibus non degradatur actualiter, sed tãtum verbaliter, quod efficit vt is per sententiam deponatur ab ordinibus,iudex tamen secularis non potest talem punire,nisi sibi tradatur.Clar.loco cit. Vnde pro homicidio etiam Prælati non traditur curiæ seculari, sed in perpetuos carceres truditur. Curt.Iun.cons.159.nu.1.Nec etiam degradatur actualiter ob crimen læsæ maiestatis à proprio iudice declaratum. Clarus d.lib.5.§.fi.q.36.vers.quæro.nec propter assassinium.Lamb. in c.1.q.11. num.8.de hæret. in 6.Diaz in pract.crim.cap.91. Couar.lib.2.var. resol. licèt in his in practica fortè contrarium seruetur. Clarus d. q. 36.vers. scias autem : degradatio verò debet,& potest fieri à solo Episcopo consecrato,actualiter,præsentibus Abbatibus, & Prælatis, vt in Conc. Trid. sess.13.c.4.non consecratus verò,sed tamen confirmatus potest ferre sententiam degradationis, licèt eam non possit exequi,actualiter degradando,nisi sit consecratus, vt ibi dicit Clarus.

Et generaliter clericus pro nullo crimine deponi potest, nisi sit iure expressum.Dec.in cap.at si clerici.de iudic.

Vbi verò in iure, & casibus proximis, dicitur clericum deponi,intelligitur de depositione perpetua à ministerio altaris,nisi secum fuerit dispensatum, quæ tamen pœna per antiquos Canones Conciliorum Prouincialium imposita, hodie in vsum non inducitur,nisi generalis Canon eam renouet, vel Doctores illam sentiant procedere, vt suis locis habetur, cùm & *pœnæ Canonum Pœnitentialium arbitrio superioris committantur*, & iudex etiam iudicando, vt suprà,possit minuere pœnas à iure taxatas ex causa. Abb.in c.

Pœnæ canonũ pœnitentialium arbitrio superioris relinquuntur.

2.de

2.de empt. ideō ij modo relegantur, vel in pecunia damnantur, vel in carcerem ad tempus, vel quandoq; pœna ſtatuta à canone imponitur, depoſito verò à beneficio fit niſi in caſibus expreſſis, ſuſpenſio verò fit ad tempus. Fuſch. in ſing. Clericus. num. 130. Corn. Scut. de diſcipl. eccl. in princ. Fuſch. verò in eius ſing. verbo, Clericus. enumerat multos caſus, in quibus clerici actualiter deponuntur, vel degradantur, & alios in quibus deponuntur ſimpliciter, ſeu ſuſpēduntur, ego tamen non recederem à dictis ſupra latè in quolibet caſu ſpeciali, vbi iuxta præcipuos Doctores quælibet quæſtio eſt examinata; qui etiam poteſt in exilium mitti. cap. cùm non ab homine. de iudic. & aliter puniri, vt ſuprà, quo verò ad pœnam pecuniariam, ſi ſtatutum eam imponit pro crimine, cùm ſic non valeat, *cum delicta pecunia redimi non debeant*. c. pauper. 11. q. 3. Hoſt. in t. ſi. de conſtit. non poteſt imponi, ſed ſi ſtatutum dicit, quòd vltra pœnam iuris imponi poſſit pecuniaria, id licet. clem. ne Romani. de elect. ſi verò non adeſt ſtatutum, vel conſuetudo exigendi talem pœnam, ſi vult exigere pœnam procedendo extraiudicialiter, & non poteſt; ſi verò iudicialiter procedit, ſi iure certa pœna nō eſt ſtatuta, poteſt pecuniariam imponere. c. licet. de pœnis. Sed ſi eſt certa pœna ſtatuta, poteſt ex cauſa pronunciando eam temperare, vt poteſt quilibet iudex. Viu. in com. op. verbo, Iudex. nu. 165. modo cauſa exprimatur. Menoch. de arbit. q. 84. & 96. vt verò pronunciauit, non poteſt inſcio Principe pœnam remittere, infamiam, vel exilium, niſi in ſententia id ſibi reſeruarit. Bart. in l. relegandi. de pœnis. & ſic pronunciando poteſt fortè pœnam pecuniariam imponere. cap. licet. de pœn. etiam ſi fortè non poſſit in crimine diſpenſare, vt per Doct. in c. at ſi. de iudic. cui verò pœna ſit applicanda, dixi tr. de Prælat. Imol. in rubr. de publ. iud.

Delicta non debent pecunia rédimi.

Secundum dictum. Cùm non ſolum cauendum ſit à malo, ſed & bonum agendum ſit, ideò clerici multa agere debent, ex ſacrorum canonum diſpoſitione. 8 *Clerici quæ præſtare debeant.*

Primò enim, cum Dei ſeruitio ſint mancipati, certæ eccleſiæ adſcribi debent in qua diuinis inſeruiant. ex Cōc. Calcedon. can. 6. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 16. quem locum Epiſcopo inconſulto non deſiderant, aliàs ſacrorum exercitium eis interdicatur, & in illa eccleſia functiones ordinum à diaconatu ad oſtiariatum exerceant. d. ſeſſ. cap. 16. nec eccleſiæ deſſe

deeſſe debent maximè in maioribus ſolemnitatibus, aliter à communione ſuſpendantur. ex Conc. Agatenſi c. 64. nec omittant explere officium ſuum, aliter loci ſui dignitate priuandi. ex Conc. Aurelian. II. c.14. & ideò in choro ſemper tabella habeatur, in qua, quid per ſingulum canonicum, vel beneficiatum, cantandum, legendúmve ſit per hebdomadam ſcribatur. ex Conc. Baſilienſi ſeſſ.21. ad fin. & ſi clerici certæ eccleſiæ non ſint addicti feſtis diebus ad parochiales ad diuina accedere debent in Miſſæ ſacro, & veſperis, niſi aliud Epiſcopus mandet, etiã ſi ſacerdotes ſint. ex Conc. III. Mediol. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum; & vbi ad aliam eccleſiam in eius ſolemnitate ſunt accerſiti, id non agatur niſi de licentia Epiſcopi, vel alterius de eius mandato, qui non patiatur pluſquam quatuor, vel ſex è ſuis eccleſiis euocari, niſi ex legati inſtitutione plures requirantur, & alij quàm Parochi eò conuenire poſſunt, Parochi non euocentur, vel ij, illis deficientibus, qui populum habent minus numeroſum, & eccleſiæ illi ſunt propiores, ſic tamen vt prius celebrent in propria eccleſia, vel alium ſufficiant qui id exequatur diebus feſtiuis, ex præcepto eccleſiæ, conſuetudine, vel voto, & ordine euocentur, nec præter euocatos alij venientes recipiantur, nec de eleemoſyna participent, & puniantur arbitrio Epiſcopi. ex Concil. IIII. Mediol. tit. de clericorum ad feſtorum dierum celebritates conuentu.

Quando cõmunicare vel celebrare debent clerici.

II. Cum ſpiritu Deo debeant eſſe coniuncti, & bonum laicis exemplum præſtare, frequenter debẽt peccata propria confiteri, & ſacram Euchariſtiam ſumere, videlicet in minoribus conſtituti ſemel in menſe, in ſacris diebus Dominicis, & ſolemnibus: ſacerdotes verò diebus Dominicis, & feſtiuis celebrando, niſi ex officij neceſſitate id eis ſæpius peragere opus ſit, qui & ſemel in hebdomada debent peccata propria confiteri, vt magis purgati ad ſacra peragenda accedant. ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 13. & 14. Mediol. I. tit de frequenti diuini ſacrificij oblatione, niſi ex ſcrupulo mortalis peccati ſæpius eis id agendum ſit.

III. Penſum ſeruitutis ſuæ, ſcilicet horarias preces, & laudes Deo perſoluere debent, idq; expeditè, modeſtè, & deuotè, non inter dentes, vel guttur, vel ſincopando, aut deglutiendo dictiones, non colloquia, vel riſus miſcendo, ſed ſiue ſoli, vel aſſociati, in choro, vel extra diuinum officium

tam

tam diurnum,quàm nocturnum,reuerẽter, & verbis diſtinctis,ac debita adhibita attentione,recitent,& in tali loco,vt à deuotione non retrahantur.ex Conc.Baſilienſi ſeſſ. 21. ad fin.c.dolentes.de celebr.Miſſ. Conc. Colon. tit. de horariis precibus.cap. 8. ita vt beneficium quodlibet obtinentes eccleſiaſticum,ſi Dominicum officium recitare quotidie omiſerint, fructus beneficij ſuos non faciant,ſed in fabricam eccleſiæ,vel pauperum erogare debeant ,pro rata omiſſionis. ex Conc.Lateran.ſub Leone X.& Bulla Pij V. 131. ſi verò in ſacris ſint conſtituti, idem ſub pœna peccati mortalis præſtare tenentur, & vlterius ab Epiſcopo puniri poſſunt arbitrio eiuſdem , penſiones verò obtinentes quotidie officium Beatæ Virginis recitare tenentur.ex Bulla Sixti V.de habitu, & tonſura ; qui verò in minoribus exiſtunt idem officium Beatæ Virginis par eſt vt quotidie recitent.

III I. Cum literarum ſcientia clericis ſit neceſſaria,cum lucem ſapientiæ aliis effundere debeant, & populos in via Domini erudire , ne contra illos id proferatur, *quia tu ſcientiam repuliſti , & ego repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi.* Oſea 4.

Iccirco omni aſſiduitate clerici omnes ſacris ſtudiis incumbere debent, eligendo bonos , & doctos præceptores à quibus inſtituantur, aſſiduò ſe exercendo , ad congregationes accedendo. & libros debitos, ac neceſſarios apud ſe habendo,videlicet Bibliam ſacram,Catechiſmum Romanum, Concilium Tridentinum , Conſtitutiones prouinciales , & finodales, Calendarium feſtorum dierum ab Epiſcopo editum,libros ſpirituales,ſi verò Parochi Homiliarium, Summas probatas,vt Nauarri , ſancti Antonini,Paſtorale ſancti Gregorij,Bracarenſem,& huiuſmodi.ex Conc.Mediol.I.tit. qui libri potiſſimum. & III. tit.de his quæ partim ad ordinis ſacramentum.de quibus etiam dixi ſuprà de ſtatu Epiſc. c.7.ſub nu.26.& 27. *Libri clericis neceſſarij.*

V. Si ad ordines ſunt promouendi , ea obſeruare debent, quæ habentur in tract.de Sacram.Ordinis,& iis prædiți eſſe, quæ ibi dicuntur,& ſuprà cap.de Parocho.

V I. Si ad beneficium eccleſiaſticum ſunt aſſumendi , iis prædiți eſſe debent , quæ ſuprà tract. de elect. cum ſeq. & tract.de ſtatu Prælatorum,& de Canonicis, & Parochis habentur,& ea ſeruare, quæ habentur infrà tract.de Beneficiatis,& vlterius iurent,quòd in adeptione beneficij ſimoniam

non

non commiserint. ex Concil. Alemaniæ cap. 11. qui & ordinario titulum sui beneficij ostendere debent intra mensem, etiam non moniti sub pœna priuationis dimidiæ partis prouentuum beneficij vnius anni, & sic cogendi quandoque ostendere titulum. ex Concil. Mediol. II. tit. quæ ad bona, & iura; & aliquid de iis dixi supra tract. de statu Episc. cap. 6. num. 28. Quòd si aliquis sit ex iis in numero Cardinalium assumptus, ea poterit obseruare, quæ supra de Cardinalibus sunt dicta, si Legatus de latere, ea quæ de Legato, si Patriarcha, vel Archiepiscopus, ea quæ de Patriarchis, & Archiepiscopis sunt exposita, si Episcopus, ea quæ de statu Episc. si Prælatus in genere, eá quæ de statu Prælatorum in princip. sunt explicata. Si Prælatus curiæ Romanæ, illa quæ de Prælatis curiæ habentur, si Abbas, ea quæ de Abbate dicuntur, si Præpositus Collegiatæ, ea quæ de Præposito supra habentur, si Plebanus, illa quæ de Plebano, si Parochus, ea quæ de Parocho habentur, si Canonicus Cathedralis, vel in ipsa obtinens dignitatem ea quæ de Canonicis, si demum Vicarius Episcopi, vel Capituli, illa quæ de statu Vicarij habentur; non enim hic mentionem de summo Pontifice par est facere, cum sit omnium caput, & Princeps, à quo & cæteri potestatem obtinent beneficiati, & supra ius, licet de eo tractatum particularem conscripserim supra tract. de Beatiss. & Sanctissimo Rom. Pont.

VII. Cum in sortem Domini vocati sint, vt animas Christo lucrifaciant, & non vt propriis incumbant commodis, in eo oculos conjicere debent, vt populum sibi commissum Domino lucrifaciant, & sacrificiis, & piis precibus, monitis, exemplis, correctione, & doctrina id peragendo. ex Concil. Colon. tit. de officio priuato, ac publico. cap. 4. & studiis sacris ob id nauando, vt ibi habetur.

In sacramentorum verò custodia, administratione, & vi cognoscenda, seruare poterunt ea quæ habentur in To. IIII. per tot. vbi & docetur quicquid ad sanctissimum Altaris sacrificium pertinet: & quas censuras incurrere possunt, vt iis cognitis, ac eorum malo, illas omni studio euitent.

Ij præterea in habitu, & tonsura decenti, vt supra, incedant, malas suspectásve, vel periculosas vitent conuersationes, ita vt sacerdotibus inferiores, alicui probo sacerdoti & seni commendentur, qui decem ipsorum sibi commendatis,

inuigi

inuigilet,vt ij in habitu debito incedãt, eccleſiis inſeruiant, ſacramenta, vt ſupra, frequentent, literis operam ſedulam dent,malas ſocietates euitent, pietatem,& deuotionem,humilitatem,ac alias virtutes amplectantur,vt ſacerdotes effecti populo, doctrinæ, & vitæ ſanctitate lucem afferant maximam, ſacerdotes verò ipſi ſub quolibet Vicario foraneo vel Curione conſtituantur, qui curam ſedulam eorum habeat,vt ſeruent prædicta, celebrent, vt tenentur, iuxta prædicta, literis operam dent, congregationibus, concionibus, & aliis piis actionibus interſint, ſacramenta debito cultu adminiſtrent, zelo pio erga animas iuuandas accendantur, charitate,humilitate,modeſtia,deuotione, & omnibus virtutibus pręluceant,& ſcientia alios ad tutum ſalutis iter perducere valeant,& alia præſtent,ac vitent, de quibus ſupra,& omnibus his tract.eſt dictum.

Qui & diſciplinam amplecti debent, quæ eſt ordinata morum correctio ſecundùm Canones Pœnitentiales, cum diſciplina ſit cuſtos ſpei, retinaculum fidei,dux itineris ſalutis,ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, faciens in Deo viuere,& ei iugiter adhærere,& ad cœleſtia præmia peruenire; vnde Cypr.Pamelius.lib.1.epiſt.5.dicit: *Fungamini partibus veſtris, & meis, vt nihil, vel ad diſciplinam, vel ad diligentiam deſit*, quia vt dicit Hieronym. epi. 127. manſ.28.& in caput 26. Iſa. *Sollicitudo, & timor diſciplinæ impedit peccata, & timore pœnarum, & diſciplinæ deſtruuntur laquei diaboli*, vt idem dicit, & de timore diſciplinæ proficimus ad charitatem, vt idem dicit in cap. 14. & 16. Hierem.ſic timor diuinæ iuſtitiæ,& diſciplinæ ad pœnitentiam Achab compulit,vt idem dicit d.epi.127 manſ.24 Dei enim punitio, vel diſciplina non corrigit, vt interficiat, atque diſperdat, ſed vt corrigat,atque emendet, vt idem dicit in cap.63. Iſa. Deus enim, vt clementiſſimus medicus incidere cupiens putridas carnes, & carioſa vulnera adurere cauterio, non parcit vt parcat, non miſeretur, vt magis miſereatur, ne quid putridum viuáſque carnes ſui vicinia corrupturum, remanéat in corpore, vt idem dicit in cap.14. Ezech.& vt pædagogus nos vt filios emendat, & ſuos quaſi in conflatorio punit, vt purum aurum, & argentum appareat, vt idem dicit in Pſal. 2. vt ſic dignoſcatur quantopere diſciplina ſit amplectenda, & Dei exemplo ab eccleſia ad correctionem, iuncta etiam manſuetudine, exercenda, &

contra ex neglectu disciplinæ omnia mala consurgant, vt dicit Cypr.ser.5.de lapsis. Et Chrys.in Matth. cap.19. Basil.ep. 63. & 69.Bern. serm.33. in Cant. cauendo scilicet à dictis superius, tum vt pœnas ibi expressas euitent, tum & prius, vt Dei intuitu, & vitæ clericalis abstineant, qui & si Episcopi sint gubernationem viduarum, pupillorum, & peregrinorum non per seipsos, sed per Archipresbyterum, aut Archidiaconum agant. ex Conc. Carthag.IIII. c.17. & si Episcopus, vel presbyter causa visitandæ alterius ecclesiæ, ad eam diuertit in gradu suo suscipiatur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem faciendam inuitentur. can.33. eiusdem Concil.qui tamen, & tunc iure communi prædicare potest, vt aliàs dixi; & Episcopus in ecclesia in concessu presbyterorum sublimior sedeat, intra verò domum collegam se presbyterorum esse cognoscat, ex eodem Conc.can. 35. & 36. Sic impuberes clerici in vno conclaui attij commorari debent,sub probatissimo seniore, quẽ & magistrum disciplinæ,& testem vitæ habeant.ex Conc. Tolet.IIII.can. 23. vbi in moribus,& literis,ac musica,& computo ecclesiastico, & ecclesiasticis ministeriis erudiantur. ex Concil. Aquisgr. I.c.35. & in frequentia sacramentorũ exerceantur, ea obseruando alij quoque clerici respectiuè,quæ dixi tract. de Ciuili Instit. sub cap. de Puerorum Instit. & circa ecclesiasticam disciplinam videre quisque poterit librum insignem Cornelij Scuterlingij nuper editum, qui exactè hanc rem pertractat,tametsi mihi videatur nostras hasce obseruationes magis praxim, nostrorum maximè temporum,contingere.

9 *Clerici etiã quid agere debeant.*

Tertium dictum. Cum clerici omnes in Dei militia adscripti,non ad commoditates, & voluptates, sed ad labores, & sollicitudines vocati sint in consummationem corporis Christi,& opus ministerij,idcirco diligentissimè caueant ne à recta via deflectant,cum duo profiteantur, sanctitatem, & clericatum, primum propter se, secũdum propter populum, cui inseruiunt.ex Aug.vt habetur in Conc.Aquisgr.cap.112. col.3.& sicut familiares Domini Saluatoris dicuntur,ita moribus, & sanctitate à laicis debent esse distinct. ex Decreto Telesphori Papæ. epi. decret.ad omnes vniuersaliter. col.1. & ita mores suos omnes, & vitam componant, vt habitu, gestu, incessu, sermone, & aliis rebus omnibus,nil nisi graue, moderatum, & religione plenum præ se ferant, leuia etiam

etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiendo, & virtutibus omnibus, quæ animæ sunt ornamenta præstantia, se exornando, & pro officij sui ratione, curando, vt animæ fidelium pretiosissimo Christi Nostri Sanguine redemptæ, tum monitis, tum doctrinis, & vitæ integræ exemplo, Domino acquirantur; ea quoque seruando, quæ tract. de Regularium exercitio sunt dicta, & clericali professioni non aduersantur, vt est solitudo, silentium, & huiusmodi: quæ clericis non semper, vt regularibus, qui propriam tantum ex se perfectionem curant, cùm clerici maximè, & alienam procurare debeant, conueniunt, ea maximè, exercendo, & illa cauendo, quæ in Conciliis prouincialibus Mediolanensibus, in quibus perfecta norma ecclesiasticorum hominum continetur, decernuntur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ecclesiasticum quid sit, & vnde introductum.*
2 *Beneficium quotuplex sit.*
3 *Beneficium obtinere quis possit, vel non.*
4 *Beneficiorum pluralitas vetita, & quomodo.*
5 *Beneficium desiderare an liceat.*
6 *Beneficiatus tenetur residere, & quomodo.*
7 *Beneficiatus an sit dominus fructuum beneficij.*
8 *Beneficiorum resignatio, vt fienda.*
9 *Beneficiarius à quibus abstinere debeat.*
10 *Beneficiarius an restari possit, & quomodo.*
11 *Beneficiario quis succedat.*
12 *Successor in beneficio an teneatur ad debita defuncti.*
13 *Sacra congregatio quid responderit circa personas & beneficia ecclesiastica.*

De Beneficiatis.

SIT *primum dictum.* Beneficium est ius licitè percipiẽdi reditus ecclesiasticos in perpetuum deputatos, ad aliquas spirituales functiones exercendas.

Notandum 1. Beneficij nomen deductum esse, vel à beneficiariis militibus, vel ex eo quòd natura sua gratis 1 *Beneficium*

Quid ſit, & vnde introductum.

gratis conferendum eſt, quod autem gratis datur communi vocabulo vocatur beneficium; vel poſtremò, quia ex benefactis populi collectum eſt: Maſſa enim beneficiorum eſt collecta ex eleemoſynis populi: ſumitur aliquando beneficij nomen pro ipſo iure ad reditus eccleſiaſticos, & ſic obtinere beneficium eſt obtinere ius iſtud ad reditus percipiendos; aliquando verò accipitur materialiter pro ipſis bonis ſtabilibus, quæ ad beneficium pertinent, & in quorum fructus ius acquiritur, quomodo ſolemus dicere vnum beneficium eſſe pinguius altero.

Ab initio mundi fuerunt beneficiarij ſeu homines ad diuinũ cultum deputati. Num. 26.

Notandum I I. Ab ipſa fermè mundi origine homines deputatos ad diuinum cultum, ſeu ſacerdotes accepiſſe ſemper ſuſtentationem à populo, & hoc videmus apud omnes gentes fuiſſe in vſu: qua ratione Deus in diuiſione terræ promiſſionis ſacerdotibus non aſſignauit vllam partem, ſed ſolum eis conceſſit decimas, vel primitias populi: in lege Chriſtiana primus omnium Chriſtus redemptor noſter ex eleemoſynis vixit: eandem vitam ſecuti ſunt Apoſtoli omnes; poſt Apoſtolos vbique ferè ſacerdotes, & omnes eccleſiaſticæ perſonæ per multos annos vixerunt in communi, & ſuſtentabantur ex eleemoſynis populi, quas innumeras cumularunt, propterea quòd erant liberales in pauperes, & in viduas, pro quibus ſæpè ſuſcipiebant longa itinera, & magnos labores: poſteaquam ex fidelibus populis collecta fuit magna copia eleemoſynæ nõ ſolum pecuniæ, ſed etiam bonorum ſtabilium, cœpit fortè amor proprius intrare in animos ſacerdotum, propter quod nec volebant viuere in communi, nec habebant curam tantam pauperum, quantam debebant, *hinc traxerunt originem beneficia eccleſiaſtica*, facta eſt enim diuiſio iſtorum bonorum, & pars vna applicata eſt Epiſcopis, altera clericis, & hoc vbique. Duæ aliæ partes de his bonis faciendæ erant, altera pro fabrica, & reparatione eccleſiæ, altera pro pauperibus. Pro fabrica eccleſiæ apparet in multis locis pars aliqua conſtituta, ſed neſcitur vtrum ab ipſa diuiſione rerum conſtituta ſit, an fuerit de nouo acquiſita, neque eſt improbabile eſſe de nouo acquiſitam, quia in pauciſſimis eccleſiis reperitur, de quarta parte, quæ debebatur pauperibus, vtrum alicubi pars hæc ſit illis aſſignata, ex diuiſione prima eccleſiæ fortè certo vbique non conſtat; & hinc naſcitur grauiſſima inter Theologos, & Canoniſtas controuerſia, *vtrum Prælati eccleſiæ, &*

Origo beneficiorum.

omnes

omnes beneficiati teneantur dare pauperibus quartã partem bonorum eccleſiæ; pars illa quæ clericis aſſignata eſt, fuit diuerſimodè diſtributa in diuerſis locis, in quibuſdam tam eccleſiis, & beneficiis curatis, quàm Canonicatibus, & aliis omnibus beneficiis aſſignata eſt quædam certa pars bonorum, & ſic ſunt facta diſtincta beneficia in diuerſis locis: in quibuſdam locis videtur remanſiſſe maſſa communis quæ in communi collecta ſingulis pro rata parte diſtribuitur, in aliquibus eccleſiis omnia poſita ſunt in diſtributionibus quotidianis.

Secundum dictum. Beneficia eccleſiaſtica alia ſunt regularia, alia ſecularia: regularia ſunt, Abbatiæ, Prioratus, & in nonnullis locis Archimandritatus: ſecularia ſunt primò, Papatus, ſecundò, Epiſcopatus, ſub quo Archiepiſcopatus, & Patriarchatus, præterea Archidiaconatus: Archipreſbyteratus, beneficia itẽm curata, Canonicatus, Præſtimonia, Capellaniæ: beneficia ſimplicia, & ſi quæ ſunt, quæ aliis nominibus nuncupentur: & aduertendum, quòd licet inueniantur aliqui Abbates, & Prioratus ſeculares, probabiliſſimum eſt iſtas Abbatias, & Prioratus fuiſſe ex ſui inſtitutione regulares, quæ poſtea ad ſeculares tranſlatæ ſunt. 2 *Beneficium quotuplex ſit.*

Notandum primò, alia beneficia habere iuriſdictionem, alia verò non habere iuriſdictionem, ſed ſolum quoddam officium, quæ autem habent iuriſdictionem, ſunt duplicis generis: alia enim habent iuriſdictionem in vtroque foro, vt ſunt ferè omnes dignitates: alia verò habent iuriſdictionem ſolum in foro interiori, cuiuſmodi ſunt beneficia curata, ſeu parochialia; quæ nullam habent iuriſdictionem, ſunt Canonicatus, Perſonatus, Capellania, Præſtimonium, & alia omnia, quæ vocantur beneficia ſimplicia: hæc habent diuerſa officia in eccleſia, vt patet ex praxi.

Notandum ſecundò, beneficia quæcunque duobus modis ſolere concedi, vno modo in titulum, & hæc conceſſio natura ſua eſt perpetua.

Alia modo ſolent concedi in commendam, & hæc conceſſio ex natura ſua non eſt perpetua: vocatur enim commenda à commendando, quia commendatur alicui eccleſia, commendare enim alicui aliquid non eſt tradere illi illud in perpetuum.

Initium duxerunt commendæ ex neceſſitate, propterea

quod plerunque mortuo beneficiato non poterat ſtatim inueniri perſona idonea, cui illud beneficium daretur in titulum:& ideò quouſque aliquis aptus inueniretur, commendabatur beneficium alicui tertio,ne interim aliquid eccleſia pateretur, dum idoneus quæreretur, & communiter iſtæ commendæ concedebantur ad ſex menſes. Hinc patet euidenter initium commendarum fuiſſe ad vtilitatem eccleſię, poſtea cœperũt commendæ,ſiue per vſum, ſiue alia de cauſa,concedi in perpetuum.

3 *Beneficium obtinere quis poſſit, vel non.*

Tertium dictum Ad recipiendum beneficiũ aliquæ conditiones ſunt neceſſariæ, ex quibus maxima pars neceſſaria eſt,vt validè recipiatur,quædam aliæ ſunt neceſſariæ, vt licitè recipiatur,& ſine peccato.

Hermaphroditi quando poſſint promoueri ad beneficia.

I. Neceſſarius eſt ſexus maſculinus, fœminæ enim incapaces ſunt de iure naturæ ordinis cuiuſcunque, & conſequenter ſunt etiam incapaces beneficij: de Hermaphroditis, ſi in eis ſit principaliter ſexus virilis, certum eſt eos pro maſculis haberi, & conſequenter capaces eſſe beneficiorum ſtando in iure naturæ: ſi par ſit potentia vtriuſque ſexus, cum dubium remaneat vtrum pro mare, an pro fœmina haberi debeat, non videtur eſſe capax beneficij: communiter tamen iſtiuſmodi non eſſent admittendi, neque ad ordines, neque ad beneficia, quia ſunt monſtra quædam.

II. Requiritur Fides,& Baptiſmus: habetur expreſsè in c.vnico.de presbytero non baptizato.

III. Requiritur ordo aliquis, latè accipiendo nomẽ ordinis prout comprehendit ordinem clericalem, ſeu primam tonſuram:ratio eſt, quia vt aliquis poſſit gaudere beneficio eccleſiaſtico,& fructibus illius debet eſſe dedicatus miniſterio eccleſiaſtico.

Ætas ad beneficia obtinenda neceſſaria.

IIII. Requiritur ætas debita, nullus enim eſt capax beneficij cuiuſque quantumcunque ſimplicis ante annum quartumdecimum, vt habetur in Conc.Trid.ſeſſ.23. c.6. de refor. Beneficij verò curati nullus eſt capax ante annum vigeſimumquintum,vt habetur in c.cum in cunctis. de elect. vnde capax quis eſt beneficij curati poſt annũ vigeſimumquartum completum,d.c.& ex Conc.Trid.ſeſſ.24.cap.12 ita vt vigeſimumquintum attigerit,eandem ætatem etiam ſtatuit pro dignitatibus habentibus curam annexam; Dignitates autem quæ non habent annexam curam requirunt ætatem

tem annorum vigintiduorum.

Canonicatus ex Concilij decreto, in eodem loco, debent coniungi cum aliquo ordine ſacro, & requirunt diuerſam ætatem pro diuerſitate ordinis connexi, vt minimum illi Canonicatus, qui ſunt annexi ordini ſubdiaconatus, requirant ætatem vigintiduorum annorum.

V. Requiritur, vt ſit legitimus: illegitimi enim irregulares ſunt, & inhabiles, & ad ordines minores, & ad beneficia. Cum his ad ordines minores, & ad beneficia ſimplicia diſpenſat Epiſcopus. cap. 1. de fil. presb. in 6. ad ordines ſacros, beneficia curata, & dignitates diſpenſat ſolum ſummus Pontifex. Colligitur ex cap. 1. & 2. de fil. presb. extra. eod. & in ſexto.

VI. Requiritur, vt non ſit innodatus aliqua cenſura eccleſiaſtica, quæ ſit valida, nam ſi cenſura eſſet omnino inualida, & nulla, nõ inhabilitaret ad beneficium, de excommunicatione maiori habetur expreſsè in cap. poſtulaſti. de cler. excom. & cap. cum inter. de elect. & aduertendum eſt etiam ſi excommunicatio ſit fortè ignota adhuc impedire receptionem beneficij, vt not. glo. in cap. pen. de cler. excom. De aliis cenſuris idem tenet Nau. in ſumma. cap. 25. num. 133. colligitur ex can. citatis, & ex c. ſi celebrat. de cler. excomm. modo, vt alibi.

VII. Requiritur, vt non ſit filius hæretici, vel vxoris hæreticæ mortuorum abſque hoc quod eccleſiæ ante mortem reconciliarentur, & hoc ex parte ipſius patris hæretici, extenditur non ſolum ad filios, ſed etiam ad nepotes, vt habetur in cap. quicunque. & cap. ſtatutum. 2. de hæret. in 6.

VIII. Requiritur, vt beneficium non obtineatur ad inſtantiam alicuius hæretici, habetur in d. cap. quicunque. in §. ad hæc. & ſi quis ſcienter recipit beneficium ad inſtantiam hæretici eſt perpetuò inhabilis, etiam ad alia beneficia.

Hæ omnes conditiones requiruntur ad hoc quòd receptio beneficij ſit valida.

IX. Conditio, etiam requiſita ad valorem collationis eſt, vt beneficium iuſtè recipiatur, nempè ſine vi, & ſine fraude, ſimonia. habetur in cap. 1. de reſtit. ſpoliat. in cap. 1. de reg. iur. in 6.

X. Conditio, eſt peculiaris pro beneficio curato, vt ille

qui habet vnum beneficium curatum non possit aliud recipere, nisi suum resignet, q; si aliud recipiat priuatur vtroque, ex Conc. Trid sess. 7. de reform. c. 4. & sess. 24. c. 17. c. de multa. de præben. c. fi. eod. c. execrabilis. eod. in extrau. cõmuni. modo, vt infra.

XI. Conditio est, vt recipiens beneficium sit dignus: ad dignitatem autem multa requiruntur, de quibus dixi supra de Accept. Person. vbi etiam ostendi num sit valida, vel inualida collatio beneficij facta indigno.

XII. Conditio est, vt beneficia secularia dentur clericis secularibus: regularia verò, regularibus, habetur expressè ex Conc. Trid sess. 14. de reform. c. 10. vbi prohibet beneficia regularia dari in titulum seculari, imò nec regulari, nisi sit illius ordinis, vel saltem ex hoc quòd beneficium regulare recipit tenetur habitum illius ordinis suscipere, & professionem emittere.

Vltima conditio, quæ est necessaria, vt beneficium licitè recipiatur, & sine peccato, & vt beneficiatus faciat suos fructus, est intentio seruiendi illi ecclesiæ, cuius est beneficium, & faciendi ea, quæ sunt necessaria pro illo beneficio, & consequenter intentio vitæ clericalis; patet, quia alioqui nõ apparet quomodo possit licitè accipere beneficium ecclesiæ, & gaudere eius fructibus, ille qui non intendit seruire ecclesiæ, ac clericaliter viuere. Cum beneficia, vt aliàs diximus, non sint instituta tanquam præmia virtutis, aut superiorum seruitiorum, sed tanquam mercedes laboris præsentis, & futuri, *vt qui altari seruit de altari viuat*; hinc qui non suscipiunt ordines sacros intra annos annexos alicui beneficio, cessante legitimo impedimento, in personatibus quidem, præbendis, & aliis similibus, priuantur voce in Capitulo, & medietate distributionum quotidianarum. habetur in clem. vt ij qui. de elect. In beneficiis verò curatis priuantur ipsismet beneficiis. cap. licet. de præb. in 6. & ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 4.

1. Cor. c. 9.

De hac re videantur, quæ latius dixi tract. de Electione, & tract. de Collatione cum seq.

4 *Beneficiorũ pluralitas vetita, & quomodo.*

Quartum dictum. Habere simul plura beneficia etiam curata, etiam Cathedralia, non est ita per se intrinsecè malum, vt propter aliquam causam non possit fieri licitum, præsertim accedente dispensatione sedis apostolicæ, est tamen parum conforme iuri naturæ, & omnino prohibitum iure

iure humano, in beneficiis curatis, & Cathedralibus, & in quibuſdam aliis, & eſt res quæ ratò eſt ſine peccato mortali, remota diſpenſatione iuſta.

Notandum primò, hanc pluralitatem beneficiorum prohibitam eſſe humano iure, habetur expreſsè in plurib. conſtitutionibus in toto ferè tit. de præbend. tum in decretalibus, tum in 6. ſupra relatis, & in Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 17. qui locus diligentiſſimè notandus eſt, in hoc cap. vna tantum cauſa affertur propter quam conceduntur alicui plura beneficia, nempè tenuitas prioris beneficij: tenuitatem autem vocat eam in qua fructus beneficij non ſufficiunt beneficiato, ad vitam honeſtam ſuſtentãdam. Et vult habere locum non ſolum in Cathedralibus eccleſiis, ſed etiam in omnibus aliis beneficiis tam ſecularibus, quàm regularibus, & commendatis cuiuſcunque tituli, & qualitatis exiſtant. Ratio autem cur prohibeatur ne quis plura ſimul beneficia teneat, duplex affertur ab eod. Conc. *Prior eſt*, quia beneficiorum ordo peruertitur, quando vnus clericus occupat officia plurium. *Poſterior ratio*, quia poſt acquiſitum vnum beneficium ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, non quæritur alterum, niſi ex affectu improbæ cupiditatis, & auaritiæ; aduertendum eſt autem diligenter ne quis decipiat ſemetipſum occaſione illorum verborum Concilij, quibus propter honeſtam ſuſtentationem vitæ concedit accipere ſecundum beneficium: nam non dicit Concilium propter honeſtam ſuſtentationem ſtatus perſonę, qualitatis, aut familiæ, ſed dicit propter honeſtam ſuſtentationem vitæ, propter quam pauci certè reditus ſufficiunt, modo tamen quo dixi tract. de Primitiis, in Summa Theologiæ Moralis.

Quæ cauſa beneficiorum pluralitatẽ excuſent.

Notandum ſecundò, quòd pluralitas beneficiorum nõ eſt omnino mala intrinſecè, ideò ex cauſa poteſt diſpenſari, cauſa autem debet eſſe grauis, & valdè rationabilis; primò ſufficiens cauſa eſt ad diſpenſandum tenuitas fructuum, de qua iam diximus: ex qua cauſa in ipſo iure habetur diſpenſatio, ſecunda cauſa poteſt eſſe neceſſitas eccleſiæ, & hæc cauſa eſt potiſſima in hac materia. Neceſſitas eſt ſi nõ poſſet commodè ſtatim de idoneo prouideri, tunc enim ad ſex menſes ſolet concedi alterum in commendam. In noſtra ætate in locis hæreſi infectis ſæpè propter penuriã bonorum Catholicorum, & potentium, neceſſariũ eſt eidẽ viro nobili,

& potenti humana authoritate, & ſic ei conferri plures Cathedrales,& plures dignitates: Alia neceſſitas vix nunc inuenitri poteſt ad concedendum alicui pluſquam vnum Epiſcopatum. Et ex Conc. Trid d.cap. 17.ſeſſ.25. ſtatuitur, vt vnum tantum beneficium ſingulis concedatur, quicunque is ſit, quod ſi ſat non eſt ad eius vitam honeſtè ſuſtentandam, licet ei conferre ſimplex beneficium, dũmodo vtrumque corporalem reſidentiam non requirat, ſequitur Nau. c.25.num.125.quod conceditur ob tenuitatem, vnde ſi quis tria habet tenuia non dicitur ſufficienter beneficiatus. Rota decif.455. in nou.Gom.de expect.nu. 62. vnde poteſt quis in eadem eccleſia habere canonicatum,& dignitatẽ, & ſimplex beneficium. Staphil. de lit.grat.fol.13.num.5. quando ſcilicet vnum per ſe non ſufficit, nec vtrumq; requirit reſidentiam de iure, conſuetudine, vel ſtatuto. Staph.loco cit. fol.73.Gom.de expect.nu.44. & ſac. congr. decl. 25. habet, quòd ſi habens ſimplex beneficiũ ſufficiens, adipiſcitur poſſeſſionem pacificam parochialis, poſſe aliis priuari, & Nau. conſ.26.de præb. dicit, cogi poſſe id renunciare, quod eſt ſuperfluum; *videtur tamen quòd Papæ tolerantia in foro exteriori, qui id ſcit, & tolerat, excuſet.* arg. c.1. de conſtit. in 6.cùm non poſſit tradi certa regula quantum cuique, ob eorum diuerſitatem ſufficiat ad honeſtè degendum, vt dixi d. tract.de Primitiis, de qua re videndus eſt & Nau. conſil.34. de præbend.

Papæ toleratia an excuſet?

Simplicium beneficiorũ pluralitas vix tuta cõſciẽtia toleratur.

Notandum tertiò, pro pluribus beneficiis ſimplicibus ſimul obtinendis,& retinendis quantum ex vſu, & conſuetudine colligi poteſt,quòd non eſt neceſſaria diſpenſatio,paſſim enim ſine diſpenſatione acquiruntur, & retinentur, rarò tamen forte tuta conſcientia, nec Epiſcopus poteſt diſpenſare,vt quis habeat duo ſimplicia,quorum vtrumq; ſit ſufficiens, & minus ſi vtrumque requirat perſonalem reſidentiam,cùm non poſſit diſpenſare ſupra Concilium.Doct.in c. 1.de bigam.in 6.

Curata beneficia, Canonicatus, & dignitates communiter requirunt diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ, vt ſimul plura retineantur, ex cap. execrabilis. de præben.in extrau. communi. & d.Concil.Trid.ſeſſ.7. c.4. & cap. de multa. de præben.

Vel in hac beneficiorum pluralitate clarius procedendo, dicendum eſt, quòd quædam beneficia ſunt incompatibilia

primi

primi generis,ita vt ſi vnum habens, poſteà aliud ſimile pacificè obtinet, primum vacet ipſo iure. Quædam ſecundo ſunt incompatibilia, ita vt ſi poſt ſecundum quis ſimile obtineat,cogi poſſit alterum dimittere, data ei electione,quod mauult retinẽdi,iuxta c.præterea.c.referente.de præb.Quędam tertio loco ſunt incompatibilia,quia non poſſunt ſimul ſine peccato detineri, iuxta c.17.ſeſſ.25.de reform. in Trid. Conc.ſed non inducunt vacationem.

In primo capite conſtituitur Epiſcopatus, per cuius adeptionem vacant priora beneficia, modo percipiat fructus Epiſcopatus, ſecus ſi ſit titularis tantum, vt nec vetitum eſt tali beneficium ſimplex conferre, vt dicit Nau. conſ. 21.de præben.Sic per obtentionem ſecundę abbatiæ vacãt priores abbatiæ, vt & ſi is poſt obtinet dignitatem,vel curatũ.clem. fin.de præb.ſic obtinens parochialem, vel curatam, ſi poſt obtinet poſſeſſionem pacificam ſecundi curati, amittit primum ipſo iure.c.de multa.de præben.c.execrabilis. de præben.in extrau.communi.etiam ſi ſit datum in commendam perpetuam, non tamen id amittit qui habens curatum,obtinet poſt ſimplex cui curatum ſit vnitum in alia eccleſia.c.ſuper eo. de præb.in 6. Nau.de præb.conſ.28.num.1. vt & fallit, ſi ſecundi non obtinuerit poſſeſſionem pacificam, cum deturbatione de facto, vel litigio de iure,vt & fallit ſi ſuperior primi non vult ratam habere collationem ſecundi, ſed repetit ſuum clericum;quod & fallit ſi ſecundùm calore iracundiæ accipiat, modo incontinenti pœniteat, vel ſi adeptus curatum,in primo expenſas fecit de patrimonio, quia non dimittere tenetur primum,niſi expenſis ſibi refuſis.arg. c.quicunque.12.q.4.ita Abb.in d.c.de multa.nu.13. 14. & 15. ſic ſi habens dignitatem, aliam conſequitur, vel beneficium cùm cura, prima vacat ipſo iure.d.clem.fin. de præb. ſic habens perſonatum,qui eſt idem cum dignitate, vel beneficio curato, vt ſentit Abb.in d.c.de multa. num. 21. ſi poſt ſimile conſequitur, primum vacat ipſo iure, vt & ſi habet officium cum iuriſdictione,ſi poſt ſimile conſequitur, modo ſit perpetuum, vt & dignitas, quia non ſatis eſſet quòd fieret Vicarius Epiſcopi, qui eſt temporalis, primum vacat ipſo iure.d.cap. execrabilis:ſic ſi quis habet vnum beneficium in vna eccleſia, vt vnam capellam, vel vnum canonicatũ, aut præbendam, ſi poſt aliud vniforme in eadem eccleſia obtinet,primum vacat ipſo iure.cap.literas.d.conc.præb.d.clem.

ſi.de

fi.de præb.c.de multa.in fin.extra.eo.Nau.conſ.29.num.5.& conſ.32.nu.2.de præb. ſecus ſi ſint difformia,licet obtineantur in eadem eccleſia,vbi conſuetudo,ſtatutum,vel Epiſcopi diſpenſatio id permittit,vt dicunt gl.Franch. & Gem.in cap. vnico.de conſuet.in 6.iis enim remotis,alterum eligi debet, vt dicit Nau.conſ.32.de præb.nu.2.in princ. Dicuntur verò vniformia, quæ habent idem omnino officium,vt duo canonicatus: ſecus ſi habent idem nomen, non autem idem officium,ſi enim quis habeat duas capellas in vna eccleſia, cum onere celebrandi bis in hebdomada pro vna in vno altari,& bis pro alia in alio, non dicuntur vniformia. vnde ſimul retineri poſſunt quando vna non ſufficit ad ſuſtẽtationem,vt dicit Nau.conſ.35.de præb.vt & canonicatus cum capella ſimplici requirente tantum Miſſę celebrationem certis diebus,vel beneficium ſimplex, & capella in eadem eccleſia retineri poſſunt.Lapus alleg.116.nu.5. Sic habens vicariam perpetuam in beneficio curato, ſi ſecundum curatum conſequitur,primum vacat ipſo iure,niſi ſint ſimul vnita,vt nec beneficium ſimplex vacat per adoptionem parochialis in quo adeſt.Vbi tamen primum vacat ipſo iure,poſſeſſio eius alteri tradi non poteſt, niſi vocato primi poſſeſſore. c. licet Epiſcopus.de præben.in 6.

In ſecundo capite continetur is qui obtinens canonicatum,vel aliud beneficium requirens reſidentiam,modo non ſit dignitas,poſtea conſequitur curatum,primum enim non vacat ipſo iure,ſed datur optio,vt dicit Abb.in d.c.de multa. num.2.& idem crederem ſi habens curatũ poſt conſequitur canonicatum, qui non ſit dignitas, quòd primum non vacet ipſo iure, ſed detur optio, iuxta d.c. præterea. & d.c. referente. de præb. ſic habens capellam ſimplicem requirentem reſidentiam,ſi in alia eccleſia aliam conſequitur, prima non vacat,ſed datur optio,iuribus prædictis,& idem de prę-ſtimoniis, & beneficiis ſimplicibus cum reſidentia, & Papa ea tali ex cauſa poteſt concedere, & interim datur optio; ſic qui habet dignitatem, vel perſonatum, ſi poſt obtinet canonicatum in alia eccleſia,datur optio,& è cõuerſo,& idem ſi habens canonicatum conſequitur alium in alia eccleſia,vt ſuprà, datur enim optio, vt latè dicit Pariſ. de reſig. benef. lib.3.quæſt.1.& generaliter,vbi beneficia requirunt reſidentiam tantum, nec ſunt dignitates, aut curata, idem eſt, imò & habens officium ſine iuriſdictione poteſt habere vnum

vnum beneficium ſimplex cum beneficio. Nau. conſi. 36. de præb. & etiam habens dignitatem, non amittit eam per adeptionem ſecundæ, vbi nulla, vel prima ſaltem non requirit exercitium ſeruiendi, in diuerſis ſcilicet eccleſiis, quę & ſic retineri poteſt cum canonicatu. Abb. in d. cap. de multa nu. 22. Nau. tamen conſ. 29. de præb. cenſet hodie ob Cõc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12. eſſe incompatibiles primi generis, quod tamen in eccleſia Bixienſi adhuc vſu non eſt inductum, cùm retineant tantum nomen dignitatis abſque redditibus, vt plurimum.

Circa tertium caput dicendum eſt, quòd vnum tantum beneficium, vni eſt conferendum, quod ſi ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſat non eſt, aliud ei adiungere licet, modo vtrumq; reſidentiam non requirat. Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 17. aliàs plura retinens peccat mortaliter. glo. in c. dudum. 2. de elect. Nau. c. 25. nu. 127. attenta qualitate perſonæ, plus enim vni opus eſt, quàm alij, vel ſi non adeſt Papæ diſpenſatio. & Nau. conſ 26. de præben. dicit, cogi poſſe ſuperflua renunciare: Papæ tamen tolerantia in foro exteriori, qui id ſcit, & tolerat, videtur excuſare. arg. cap. 1. de conſtit. in 6. & regulariter in hoc diſpenſatio non petitur, & videtur id relinqui conſcientiæ cuiuſque. *Vnum beneficium vni conferendũ.*

Notandum vltimò, eũ qui ex diſpenſatione ſummi Pontificis, obtinet plura beneficia, aut plures dignitates, Epiſcopatus, &c. primum nõ eſſe ſemper tutum in conſcientia, primò, quia non ſemper ex cauſa rationabili obtinet diſpenſationem: ſecundò, quia etiam ſi cauſam rationabilem exprimat frequentiſſimè non mouetur ipſe ex illa cauſa, ſed affectu fortè cupiditatis, & auaritiæ: tertiò, quia communiter, & vt in pluribus, in eccleſiis ratio iuſtitiæ commutatiuæ requirit ſeruitium debitum.

Ad dignoſcendum verò quod beneficium dicatur ſufficiẽs, poteſt id committi conſcientiæ cuiuſlibet: dicetur enim aliquod ſufficiens ſimplici clerico, quod non nobili, & literato. glo. in cap. cùm adeò. de reſcript. Nau. c. 25. nu. 28. & Gom. de expect. cap. 5. num. 25. cum ſeq. dicit, beneficium dici inſufficiens ſi non aſcendit ad ſummam ducatorum ducentum de camera. Quòd ſi quis habet duo, vel tria altaria per ſe inſufficientia, cum onere Miſſas celebrandi, poteſt ea retinere, modo per ſe, vel alios ab Epiſcopo probatos Miſſas celebret, cũ non requirant perſonalẽ reſidentiã. Staphil.

phil. de lit. grat. fol. 74. nu. 1. & 2. Lapus alleg. 36. Silua. 4. p. q. 2. nu. 3. Couar. lib. 3. c. 13. nu. 9. var. res. Abb. in c. quia nonnulli. nu. 7. de cler. non resid. etiam si sint in diuersis diœcesibus. sacr. congr. decl. 143. & 201. nisi fundatio habeat, quòd teneatur per seipsum celebrare, & nō alium; potest etiam quis habere canonicatum cum præbenda, & dignitate, quando omnia sunt insufficientia & annexa, & simul cum his potest habere alium canonicatum non requirentem personalem residentiam, vt in ecclesia diruta, vel parochialem ob carentiam populi, alij simplici tamen vnitam, in ecclesia diruta, vel ob tenuitatem reparari non potest, iuxta Concil. Trid. sess. 21. cap. 7. modo hæc simùl non requirant residentiam, & per se non sint sufficientia victui decenti, sed simul vnita Gom. de expect nu 44 Non potest tamen quis habere canonicatum in Cathedrali, & parochialem, quæ non sit annexa illi canonicatui. ex Concil. Trident. sess 22. cap. 3. cùm alias vtrumque requirat per se residentiam. d. cap. 3. & cap. cùm dignitates. sess. 24. in Trident. Concil. & ex Bulla 121. Pij V. Sic & Archidiaconatus, & aliæ dignitates sunt incompatibiles cum parochiali. Boer. decis. 296. num. 10. & 14. censerem tamen per adeptionem secundi non vacare primum, si vtrumque esset canonicale, sed esse in optione prouisi, retinere alterum, alio dimisso. arg. cap. præterea. de præben.

Quo verò ad ordinem, si testator leget, aut statutum, vel cōsuetudo habeat, quòd prouisus de capellania sit sacerdos, vel capellanus, oportet vt sit actu sacerdos, non autem clericus tantum. c ei cui. de præb. in 6. probabile tamen est, quòd patronus cum Episcopo possint concedere, vt conferatur ei qui non sit actu sacerdos, modo sit clericus, & in ætate, vt intra annum ad sacerdotium possit promoueri. Rebuff. in praxi 3. p. for. sign. super clausula iuris patr. nu. 44. 45. & 46. Zerola in praxi ep. verbo, Beneficia. nu. 7.

De hac re latius dixi tract. de Iustitia, sub c. de Acceptat. Personarum.

5 *Beneficium desiderare an liceat.*

Quintum dictum. Desiderare beneficium simplex, aut curatum, aut dignitatē, aut etiam Episcopatum, vel summum Pontificatum non est per se, intrinsecè malum, est tamen periculosum, ordinariè quidem minimum periculum est in desiderio simpliciū beneficiorum, & fortasse æquale, vel non multo magis desiderare beneficium curatū, quod non

est

eſt valdè pingue. Maius periculum eſt in deſiderio dignitatum,& Epiſcopatuũ, maximum in deſiderio ſummus Pontificatus,& deſiderium Epiſcopatus valdè frequẽter eſſe poteſt peccatũ mortale,deſiderium ſummi Pontificatus,etiam ſæpè eſſe poteſt cum pecato mortali.

Notandum primò,ad hoc ꝙ licitè aliquis deſideret quodcunque beneficium,ꝙ duo neceſſaria requiruntur; primum eſt, vt probabiliter putet ſe eſſe dignum illo beneficio : *ſecundum*, vt intẽtionem ſuam, & deſiderium dirigat ſemper in gloriam Dei,& vtilitatem eccleſiæ, vt verò licitè deſideretur beneficium curatum,dignitas,Epſcopatus, *præter hæc requiritur, vel neceſſitas eccleſiæ*, quæ præſertim poteſt contingere quando aliquis videt alterum id iniuſtè requirere,& ſe ingerere,vel ſecundum,deſiderium laborandi in eccleſia pro mercede, quàm ex illa recipit ad gloriã Dei, quomodo pauper aliquis clericus licitè poteſt deſiderare beneficium,potius curatum,quàm ſimplex hac intentione,vt cum ſit ſibi neceſſarium quærere beneficium,vt poſſit promoueri ad ordines ſacros, nolit beneficium ſimplex in quo non tenetur laborare, ſed quærit curatum, vt poſſit ſuo labore compenſare vtilitatem, quam ab eccleſia recipit, vel *tertiò*, zelus lucri faciendi animas Deo, & impendendi ſeipſum, & omnes ſuos labores ad vtilitatem animarum ; Deſiderium Epiſcopatus frequentiſſimè eſſe poteſt peccatum mortale.

I. Quia non poteſt quis habere deſiderium, niſi licitè prius exiſtimet ſe eſſe dignum eo probabiliter, at onus Epiſcopale eſt onus angelicis humeris formidandum, & Epiſcopi debent eſſe viri perfecti ; cum ſint magiſtri perfectionis : magna autem temeritas eſt talem ſeipſum iudicare.

II. Quia ſæpè tale deſiderium naſcitur non ſolum ex cupiditate auaritiæ,ſed ex cupiditate honoris,& gloriæ. Hinc multi ſancti dicunt, quòd ſi eſſet aliquis verè dignus Epiſcopatu, hoc ipſo quod deſiderat illum, & ſe iudicat dignum,indignus efficitur illo ; *ex duplici cauſa poteſt eſſe hoc deſiderium licitum.*

I. Ex magna, & euidenti neceſſitate eccleſiæ,quod tunc præcipuè eſſet quando periculum eſſet vt veniret eccleſia in manus Epiſcopi hæretici,vel alterius hominis valdè malæ vitæ.

Secundò, ex quadam motione Spiritus ſancti, quæ præcipuè

præcipuè consueuit euenire in magnis necessitatibus, vel si non adsint qui in tyrannorum persecutione velint Episcopatus acceptare, vt sanctus Gregorius in Pastorali dicit.

Desiderium Pontificatus vix potest fortè vnquam haberi sine peccato graui, quia requirit eminentem quandam perfectionem, & est onus multo aliis grauius, & expositũ maximis periculis, & curis, & est onus summi honoris, & gloriæ, nisi in casibus prædictis.

Ex iis quæ de desiderio diximus, manifestè patet, quid sit dicendum de iis qui affectant, ambiunt, & diuersis, & exquisitis modis nituntur peruenire vel ad Episcopatum, vel ad alia beneficia, non enim video, qua ratione isti possint excusari à peccato graui.

De hac re videnda sunt quæ latius dixi tract. de Episcopo. cap. 1. in fin. & tract. de Prælatis in genere, de Simonia, de Acceptatione Personarum, de Electione, de Beneficiis, & de Parochis.

6 *Beneficiatus tenetur residere, & quomodo.*

Sextum dictum. Omne beneficium ex quadam æquitate, & iustitia commutatiua communiter obligat ad residentiam, beneficia autem Episcopalia, curata, & similes dignitates curatas probabilissimum est obligare ad residentiam de iure diuino, vnde in quocunque beneficio id requirente, sine vlla rationabili causa non residere, valdè probabile est esse peccatum mortale. In beneficiis curatis, Episcopatibus, &c. certissimum est semper esse peccatum mortale.

Notandum primò, in cap. inter quatuor. de cler. non resid. expressè haberi in generali beneficia obligare beneficiatum ad residendum, & æquitas naturalis, & ratio iustitiæ commutatiuæ hoc postulat, vt cum beneficia sint instituta tanquam mercedes laborum præsentium, & futurorum, quicunque beneficium aliquod habet in aliqua ecclesia in ea laboret. Quoniam autem officia illorum beneficiorũ, quæ non sunt curata, &c. non sunt tam necessaria populo; ideò ex leuiori causa, & facilius isti possunt petere, & obtinere dispensationem, & aliquando etiam ex leuiori causa sine dispensatione etiam, dummodo causa sit alicuius momenti, possunt abesse: In beneficiis verò curatis exercitia sunt magis necessaria populo, consistunt enim hæc exercitia in pascendo grege, & in gerenda eius cura: ex institutione autem pastoratus nascitur obligatio personalis curæ ipsius gregis, & consequenter personalis residentia; hinc probabi-

Residentia iure diuino suscipitur.

lissimum

lissimum est hoc ipso quòd Christus instituit aliquos pastores obligasse illos diuino iure ad residendum, & gerendum curam gregis,& certum est ex Concil. Trid.sess.23.de refor. cap.1. *Pastores de iure diuino teneri agnoscere oues.* Easque pascere verbo prædicationis, & doctrinæ,& exemplo vitæ: ex hoc probabilissimè infertur etiam residẽtiam in istis esse de iure diuino, propterea quòd qui non residẽt non possunt cognoscere vultum pecorum, nec eas pascere saltem verbo,& exemplo. *Ioan.8.*

Notandum secundò, præceptum residendi etiam in beneficiis curatis,& Episcopatibus non esse adeò vniuersale,& rigorosum, quin ex causa rationabili patiatur dispensationem. *Causæ* autèm propter quas potissimum dispensari potest,quatuor afferuntur à Concil. Trid.loco supra cit.*prima*, est vrgens necessitas, *secunda*, debita obedientia, *tertia*, Christiana charitas,*quarta*,& vltima,euidens ecclesiæ vtilitas: Ad has reduci possunt omnes aliæ quæ à diuersis Doctoribus enumerantur, & etiam in Canonibus referuntur, vt causa studiorum Theologiæ,de qua in cap.fin. de magistris. aut etiam studiorum sacrorum Canonum, quorum, præcipuè Canonistæ, volunt eandem haberi rationem, ac Theologiæ, potest referri hæc causa studiorum ad euidentem ecclesiæ vtilitatem. *4. sunt causæ quæ à residentia excusant.*

Item causa seruitij Prælati, aut etiam seruitij,& familiaritatis sedis Apostolicæ, de quibus in cap. de cætero. c. cum dilectus.& cap.ad audientiam.de cler.non resid. referri possunt ad debitam obedientiam à Concilio positam, & sic de cæteris.

Notandum vltimò, de obligatione residendi, de temporibus quibus præcipuè residere tenentur Pastores,& quanto tempore possint abesse, & qua pœna puniendi sint, qui non residẽt,& quomodo se debeant gerere Prælati,& Episcopi suffraganei cum Parochis, vel cum aliis Episcopis non residentibus, præclarè hæc omnia instituta sunt in Conc. Trid. sess.6.cap.1.& 2.sess.23.cap.1.

Quod autem dicimus de beneficiis curatis, quantum ad residentiam,idem ferè prorsus, dicendum est, de Canonicatibus,Clericatibus, & similibus beneficiis, quibus annexum est onus officiandi in aliqua ecclesia.

De hac re latius dixi tract.de Episc.cap.de Residentia.

Quod attinet verò ad praxim procedendi contra beneficiatos

ciatos non residentes in foro exteriori, dicendum est, quòd si quis discessit cum licentia temporis præfixi, debet id tempus expectari, quo elapso, si scitur vbi degat, debet personaliter citari, vt reddeat, si verò ignoratur, citetur per edictum ad valuas ecclesiæ, sed si discessit sine licentia, vel cum ea sine temporis præfinitione, si scitur vbi sit, personaliter est citandus, si ignoratur, per edictum. Silua. 4. p. quæst. 5. per totum. & hodie Prælati maiores si per sex menses abfuerint, quartam partem fructuum amittunt locis piis applicandam. sess. 6. cap. 1. in Trid. Conc. prima vice, & sic de aliis tribus, imò non faciunt fructus suos. sess. 23. cap. 1. etiam curati, sed applicandi fabricæ, vel pauperibus, & curati non possunt abesse etiam, sine licentia, vltra duos menses. d. cap. ita, vt primò per censuras contra eos procedatur, secundò, per subtractionem fructuum, tertiò, per priuationem. d. cap. Vnde si quis habuit licentiam pro bimestri, eo elapso in curatis, citatur, & si sine licentia abfuit, potest statim citari, & ponuntur tria edicta, distinguendo, vt supra, si scitur, vel non. decis. 20. & 26. de appellat. in nou. & decis. 22. de rescript. in nouis. & tunc expectatur per semestre, plus minúsve arbitrio iudicis. Silu. loco cit. quòd si non venit in peremptorio, & contumax sit, procedi potest ex ordine sacri Concilij, primò, vt citetur sub pœna amissionis fructuum, & censurarum, crescente verò contumacia, fit sequestratio fructuum, & demum fit priuatio, ponendo interim in cura coadiutorem impensis beneficiati. Innoc. in cap. ex tuæ. num. 1. 2. & 3. de cler. non resid.

Praxis procedendi contra non residentes.

Quòd si curatus abfuit causa inimicitiarum, datur ei tempus anni, quo elapso scribendum est ab ordinario ad sacram congregationem, an eius causa sedatæ non sint, & si sunt, priuabitur, si monitus non venerit, ex decis. 32. & 229. sacr. congr. posito in eo interim Vicario. Si verò abfuit causa pestis, vt belli, non potest contra eum procedi ad priuationem, vel contumaciam, nisi causa cessante. Gom. de trien. poss. quæst 57. Si tamen Parochus absit per duos menses sine licentia scripta, vel necessitate instante sine licentia, non incurrit has pœnas. Nau. cap. 25. num. 121. Silua. 4. p. quæst. 6. num. 4. casu 14. vbi & declarat qui excusentur à residentia, & si beneficiatus non potest habere licentiã se absentandi à sũo Prælato, si subest causa iusta, potest adire superiorem Prælati, & vbi est periculum in mora, potest sine licentia

licentia se absentare. Abb.in cap.relatum. nu.6. de cler.non resid.arg.cap 1.sess.23.

Quòd si beneficia sint dignitates,vel canonicatus nõ possunt abesse vltra tres menses, saluis constitutionibus requirentibus longius seruitij tempus, aliter primo anno priuandus est quis dimidia parte fructuum præbendæ,secundo anno, omnibus, tertio, contra eos procedendum iuxta sacrorum Canonum dispositiones, & vbi nõ adsunt fructus præbendæ, possunt priuari beneficiis. cap. ex parte. cap. ex tuæ. de cler. non resid Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. quibus tamen tribus mensibus non lucrantur distributiones. ex decis.3. sacr. congr. remoto priuilegio, qui & abesse non debent tempore Paschæ,& maximarum solemnitatum.ex declar.453 sacr.congr. Episcopus tamen dare potest licentiam se absentandi,vsque ad quatuor menses.ex declar.145. sacr. congrèg.

Beneficium simplex non eget residentia.

Quòd si beneficium sit simplex, non eget residentia. Silua. 4.p.quæst.1. si tamen vagetur is per mundum,potest priuari ob delictum vagationis. Silu.4.p.quæst.5.col.4.Abb.in cap. ex tuæ. de cler. non resid. quando scilicet ignoratur vt sit, quasi id beneficium habeat pro derelicto.Abb.in cap.ex parte. de cler. non resid. vel si citatur ad sinodum diœcesanam, ad quam omnes beneficiati conuenire debent.cap.ex ore.de priuil.Concil.Trid.sess.24.cap.2. Vel in visitatione vbi Episcopus requireret de omnibus beneficiis ecclesiasticis. cap. ordinarij. de offic.ord.in 6. vel ob longam moram,ignoratur an absens viuat,vel non, qui rediens tamen id recuperabit, si alij non sit collatum Rebuff. de reprob. viu. impetr. nu.21. Non possunt tamen ordinarij tales priuare, nisi personaliter citentur. Felin.in cap.quoniam.§.porrò. vt lit. non contest.Couar.in cap.alma.1.p.§ 9. num.4.& qui per triennium non adiuit possessionem beneficij præsumitur id habere pro derelicto.Boër.decis.24.num.3.

Et vbi in prædictis quis subterfugit ne citetur personaliter, potest citari ad habitationem, vel in valuis ecclesiæ, & expectari per sex menses, tribus edictis propositis. Couar. loco cit.& si scitur, vbi is sit, sufficit vna citatio personaliter facta, si verò ignoratur, requiruntur tria edicta. Abb.in d.c. ex tuæ. num. 13. & sic priuari possunt.

Non potest etiam Episcopus edicto statuere, vt quis incurrat excõmunicationem si abest per biduum,sed bene sub

pœna pecuniaria, si non excedit dimidium decimæ. ex decl. 37. sac. congr. potest tamen Parochus abesse per duos menses cum causa sine licentia. Nau. cap. 25. num. 121. & potest quis priuari beneficiis etiam ob solam negligentiam. glo. in cap. 1. de offic. custod. & potest etiam Episcopus ex causa cogere, vt resideant etiam qui aliàs non tenentur si ecclesia iis egeat. cap. cum ad hoc sint. de cler. non resid.

7 *Beneficiatus an sit dominus fructuũ, & vt in hoc peccet.*

Septimum dictum. Beneficiatus habens quodcunque beneficium cuiuscunque generis ex probabilissima sententia Doctorum *non est dominus absolutus fructuum sui beneficij*, neque est purus dispensator, sed est dispensator habens quandam dispensationem dominij, id est habens ius disponendi etiam pro sua volũtate de aliqua parte fructuum, pro loco, & tempore, ad eum modum quo administratores hospitalium, & aliorum locorum piorum, cum sint dispensatores bonorum, quæ habent circa illa bona, & inde aliquod ius de illis legitimè disponendi; vnde possunt relaxare aliquam partem legatorum ad vitandam litem; ex hoc sequitur clericos ipsos beneficiatos nõ posse sine grauissimo peccato ditare parentes, & propinquos, sed posse tantum aliquid illis dare non solum tanquam pauperibus, sed etiam vt tanquam propinquis possint dare aliquid amplius, quàm pauperibus, verbi gratia, ad subleuandum eos, vt paulò decentius viuant secundùm suum statum, vltra statum illos ditare valdè periculosum est, verum est tamen quòd si fructus ecclesiæ essent valdè ampli, ita vt parua illorum parte posset aliquis propinquus ditari vltra statum, non facilè auderem asserere esse peccatum mortale.

Notandum, quòd in Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de reform. expressè consulitur Episcopis, & Prælatis, vt ex fructibus ecclesiæ non ditent cognatos, neque ipsi viuant cum nimio splendore, sed contenti sint modesta suppellectili, & frugali mensa, & hoc consulit etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, ex dictis sequitur beneficiatum non posse testari de bonis ecclesiæ communiter, neque de bonis partis ex fructibus ipsius ecclesiæ, nisi vbi hoc concessum est, vel ex consuetudine vniuersali, vel priuilegio, sed solum posse testari de bonis patrimonialibus, & de partis propria industria.

Non tenetur tamen ad restitutionẽ malè dispensans fructus beneficij etiã in vsus prophanos, licet peccet mortaliter,

ter,niſi ſint bona hoſpitalium,quæ debentur pauperibus, ſic enim teneretur reſtituere, non tamen ſi principaliter beneficium ſit aſſignatum miniſtris, ſecundariò pauperibus, vt ſunt alia beneficia præter hoſpitalia,vt dixi tract.de Iuſtitia, ſub cap.de Primitiis,vbi latè de hac re egi,& concordat Zerola in praxi ep.verbo,Clericus.nu.10. cum communi Modernorum Doct.

Beneficiatus ad ordinem requiſitum intra annum debet promoueri.

Tenetur etiã beneficiatus facere ſe promoueri ad ordinem requiſitum,intra annum. c.cum dignitates.ſeſſ.24. in Trid. Conc.& ſi eſt curatum ad ſacerdotium intra annum.cap. licet.de elect.in 6.etiamſi non pepercit fructus,ſed habet tantum poſſeſſionem pacificam.glo. ibi. Rota deciſ.3. cum addit.de præben.in nou. idque à die poſſeſſionis adeptæ. Tiraq.de vtr.retract.tit.1.§.1.glo.10. nu. 109. quæ pœna obligat etiam in conſcientia, ita quòd is non facit fructus ſuos, licet non teneatur dimittere beneficiũ, niſi poſt ſententiam. Nau.c.25.num. 118. Fallit in caſibus,de quibus caſibus ſeq. *Primò*, fallit in parochiali collegiata.c.ſtatutũ.de elect. in 6. *Secundò*,fallit,in eo qui abeſt ſtudij cauſa cum licentia Epiſcopi per quinque annos, vel ſeptem, modo fiat ſubdiaconus.c.cum eo.eod.in 6.Nau. loco cit. Idq; procedit vbi quis obtinet beneficium,vbi ſunt plures ſacerdotes, tamen cura reſidet penes vnum Archipresbyterum ex d.Conc.Trid.ſeſſ. 25.c.18.glo.in c.licèt canon. de elect. in 6. Quòd ſi alicubi non adeſt populus,ſed fuit, non tenetur ad id, niſi ibi incipiant adeſſe parochiani.Silua.3.p.q.42.col.4.&idem ſi parochialis fiat beneficium ſimplex,& vniatur parochiali. Gom. de annal.poſſeſſ.q.25.

Beneficiatus ad canonicas horas tenetur.

*Tenetur demum beneficiatus recitare horas canonicas,ſex menſibus,poſt adeptam poſſeſſionem.*Nau. c.25. nu.122. aliter amittit fructus pro rata horarum. ex Bulla Pij V. 131. & ſi intra ſex menſes neſcit recitare officium, facit fructus ſuos, ſi verò ſcit, & non vult, eos non facit ſuos. Zerola verbo, Beneficium.in praxi ep. nu.4. dub. 1. licet & contrarium in hoc ſecundo caſu ſuſtineri poſſet, cum ius id tempus indulgeat, tutior tamen eſt prima opinio; & vlterius eas omittens peccat mortaliter. Nau.d.cap.25. nu.29. quæ procedunt etiam in eo qui poſſeſſionem eſt conſecutus, ſed non percipit fructus,quia in ea turbatur.Zerola ibi.dub.3. & etiam in eo qui non habuit poſſeſſionem,ſed percipit fructus. Zerola ibi,dub.3. & idem in eo qui habet beneficium ſine vllis red-

ditibus. Zerola ibi.dub.6. Non tamen qui habuit beneficiũ, & id reſignauit. Nau.de horis can.cap.19.Quòd ſi poſt poſſeſſionem adeptam turbatur in poſſeſſione, ſi intra ſex menſes, non tenetur ad horas, ſi verò poſt, ſi ſuccumbat, non tenetur, ſi verò vincat, pro ſex menſibus primis non tenetur ſi officium recitare neſciuit, aliàs, tenendo tutiorem partem, ſic; & hæc pœna obligat in conſcientia etiam ante iudicis declarationem, vt teneatur fructus reſtituere fabricæ eccleſiæ, vel pauperibus. Nau.de horis can. cap. 9. num. 10. & cap.19.num.41.

8 *Reſignatio, vt fienda beneficiorum.*

Vltimum dictum. Beneficia eccleſiaſtica non poſſunt reſignari in fauorem alicuius tertiæ perſonæ, niſi in manus Pontificis id eſt in Romana curia: in manus aliorum Prælatorum poſſunt reſignari ſimpliciter, ſed non in fauorem alicuius, niſi in cauſa permutationis, de quo aliàs dictũ eſt.

Notandum quoque de beneficiis reſignatis in manibus Prælati cuiuſcunque præter Romani Pontificis, quòd poſſunt illi Prælati de illis diſponere pro ſua voluntate, præterquam duobus generibus perſonarũ, *primò*, propinquis ipſius reſignantis, *ſecundò*, propinquis, vel familiaribus ipſius Epiſcopi, in cũius manus reſignantur, vt eſt expreſsè prohibitum per Bullam 58. Pij V. ſuper hoc editam, incip. Quanta. vbi & niſi certis cauſis concurrentibus reſignationes huiuſmodi admitti non debent.

De qua re latius agetur tract. de Reſignationibus Beneficiorum.

Poteſt quoque clericus acceptare beneficium, cum conditione ſi licitè confertur. Felin. in c. cum contingat. nu. 17. de offic. deleg. & vbi quis diu fuit in pacifica poſſeſſione beneficij, ſcilicet per triennium, non poteſt amplius moleſtari. Dec. conſ. 118. num. 2. Mandoſ. in reg. Canc. de trien. nec cogi poteſt oſtendere titulum. Alex. conſ. 135. nu. 13. lib. 4. niſi in viſitatione generali, & caſibus de quibus alibi. & Capyc. deciſ. 6. vt & quando etiam conuenit ſuos debitores pro cenſibus, vt ibi dicit.

9 *Beneficiarius à quibus abſtinere debeat, & quãdo poſſit arbores ſecare, &c.*

Cauere præterea debet beneficiatus, ne arbores fundorum beneficij cædat, hac diſtinctione adhibita, quòd arbores aridæ cedunt ipſius commodo, dummodo alias earum loco ſufficiat. Silua. conſ. 76. num. 3. cum ſeq. ſi verò ſint virentes, ſi quidem ſunt cæduæ quæ renaſcuntur, tempore debito poſſunt cædi, cum ſint in fructu. l. item ſi fundi. cum ſeq. ff.

de

de vſufr. ſi verò ſint grandes quæ non renaſcuntur, vel fructiferæ, cædi non poſſunt, niſi aliis ſuffectis earum loco, & quæ excreuerint. l. ſed ſi grandes. cum l. ſeq. l. æquiſſimum. ff. eod. aliàs tenetur ad damnum eccleſiæ. Alb. in l. diuortio §. ſi fundum. nu. 16. ff ſol. matr. Natta conſ. vlt. nu. 9. niſi vtilitatem eccleſiæ attulerit, reducendo fortè ſiluam ad culturam in eccleſiæ commodum, quo tamen caſu æquum eſt, vt pretium arborum expendat in vtilitatem eccleſiæ, compenſatis impenſis factis in reducendo ſiluam ad culturam; ſic etiam emphyteota incidens arbores non incidendas, poteſt expelli, vel ſi fundum ad ſterilitatem reducat. Bald. conſ. 290. 2. p. nu. 2. Peruſ. deciſ. 5. nu. 20. Rodoanus tract. de rebus eccl non alien. q. 2. c. nu. 11. in quo tract. latè agit quid poſſit, vel non poſſit beneficiatus circa alienationem rerum eccleſiæ mobilium, vel ſe mouentium, ſacrarum, vel non, aut ſtabilium, vbi videndus, & de his etiam dixi tract. de Empt. aliqua, nempè quòd *res immobiles alienari non poſſunt*, niſi ſeruata ſolemnitate, de qua ibi, & idem de rebus mobilibus pretioſis, quæ æquiparantur immobilibus. *Res verò ſacræ alienari poſſunt*, pro redimendis captiuis, vel alendis pauperibus, vel in caſu neceſſitatis eccleſiæ, modo confringantur; & ſic tollatur conſecratio, ſimiliter ſe mouentia quando retinentur ab eccleſia, vt corpus immobile alienari non poſſunt, niſi cum ſolemnitate, qua & immobilia, vt animalia ad opus eccleſiæ deputata, niſi aliis ſuffectis, fructus verò, vel res mobiles in commodum eccleſiæ ſi ſint parui momenti, alienari poſſunt. Rodoanus dicto tract. q 6. & 7. cum ſeq.

Alienatio bonorum eccleſiæ quãdo licita.

Ij verò de bonis ſuis patrimonialibus teſtari poſſunt, cum in hoc reputentur vt laici, necnon de quæſitis ex induſtria, legendo, Miſſas celebrando, & huiuſmodi, cum eorum verum habeant dominium, nec connumerentur inter redditus beneficij. c. Epiſcopi. 11. q. 1. c. placuit. 12. q. 3. c. fixum. 12. q. 5. c. quia nos. de teſtam. auth. presbyteros. 1. C. de epiſc. & cler. Couar. cum communi. in c. 1. de teſtam. De bonis verò quæ ſunt propria eccleſiæ, ſiue ſint mobilia, vel immobilia, & non ſunt redditus beneficij, teſtari nõ poſſunt. Nau. in apologet. mon. 22. num. 2.

10 *Beneficiarius an teſtari poſſit, & quomodo.*

Quòd ſi beneficiarius partem aliquam reditus ſuæ debitæ ſuſtentationi ſubtraxit, parcè viuendo, vel vltra competentem ſuſtentationem, ſua induſtria eccleſiæ vtilitatem

attulit, vnde aliquid inde meretur, potest de eo testari quoque. Nau. in apolog. monito. 30. nu. 2. & mon. 78. num. 3. licet in exteriori foro hæc difficilis sint probationis, in foro tamen conscientiæ procedunt.

Similiter si beneficiatus aliqua de suis propriis bonis expenderit, quæ expendere poterat de redditibus beneficij, nec animus ei fuit hæc insumpta compensandi cum redditibus beneficij, potest de eo testari ad quoslibet vsus, & idem si aliquid contulit ecclesiæ de suis propriis bonis absque eo animo. c. si qualibet. 12. q. 2. c. si Episcopus. 12. q. 5. Nau. in d. apologet. q. 3. monit. 4. nu. 3.

De alijs verò redditibus suorum beneficiorum, ex quibus beneficiarij facti sunt locupletiores, non solum ad vsus non pios, sed nec ad eos in quos dum viuerent, & sani essent donatione erogare eos poterant & licitè expendere, iure communi testari possunt. c. Episcopi. cap. sint manifestæ. 12. q. 1. cap. ad hoc. cap. quia nos. c. relatum. 2. de testam. etiam si beneficia fuerint simplicia. Couar. in c. cum in officiis. nu. 6. de testam. Nau. d. q. 3. monit. 1. num. 2. nisi de modica quantitate reddituum erga pauperes, vel religiosos, vel eos qui sibi seruierunt, testentur. d. c. relatum. 2. quod intelligitur, vbi talis remuneratio ex iustitiæ rigore non sit aliàs debita, sed tantum ex honestate, si enim sit debita, solui debet ex redditibus beneficij, licet id multum esset. c. præsenti. §. porrò. de offic. ordin. in 6.

Ex consuetudine tamen induci potest, vt beneficiarij etiam Episcopi ad pios vsus testari possint de bonis, de quibus proximè dictum est, & si consuetudo habet legitimè præscripta, vt de iis redditibus testentur etiam ad nos pios vsus, hæredes, & legatarij dominium sic relictorum acquirent, nisi Papa de nouo condat legem id vetans; & probabile est non obstantibus prædictis consuetudinibus mortale esse si beneficiarij de redditibus beneficiorum testentur ad vsus prophanos, vel ea relinquant diuitibus consanguineis. ex Conc. Trid. sess. 25. c. 1. vbi vetantur ditare ex iis consanguineos, & quia peccant mortaliter eos insumendo in vsus prophanos, licet non teneantur ad restitutionem. Potest tamen Papa ex rationabili causa iis concedere, vt de iis redditibus testari possint ad vsus prophanos, vt pro remuneratione muneris ecclesiæ impensi, sine tamen causa huiusmodi concessio non redderet tutum ea vtentem, & vbi Papa concedit

facul

facultatem testandi,non solum absolutè, sed & stãte dubio, in quam causam, intelligitur tantum ad vsus pios. Nau. in apolog.q.3.monit.6. nu.3. Qui & tenetur ecclesiæ de mala sua administratione.gl. & Abb. in c. ex literis. de pign. & si exegit redditus ecclesiæ ante tempus, & moriatur, tenetur hæres eius id successori dare,nisi probetur esse versos in vtilitatem ecclesiæ.Anch.cons.116. col.2. & Couar. lib. 2. var. res.cap.15.tractat an successor teneatur stare colono, & dixi tract.de Locato,& Conduct.& de præb.supra.

*Quòd si beneficiarius intestatus decedat, si nil aliud habebat præter beneficium,quicquid acquisiuit,debetur successori.*c.1.de pecul.cler.iure communi attento, si verò partim pecunias,vel mobilia quæsiuit ex redditibus beneficij, partim ex bonis patrimonialibus,vel ex eius industria, in arbitrio iudicis erit definire,attentis omnibus circunstãtiis concurrentibus, quæ sint acquisita ex reditibus beneficij, & sic pertineant ad successorem,vel spolia,vbi vigent, vel ad hæredes, sic tamen vt in dubio censeantur acquisita ex redditibus beneficij. Abb. latè in cap.cum esses.de testam.Couar.in c.1.nu.6.cum seq. eod.tit.Iulius Clarus de testam.q.77. Molina.de iustit.tract.2.disput.147. 11 *Beneficiarius quis succedat successor nempe.*

Valet tamen consuetudo,quòd si beneficiarij intestati decedant, bona eorum ex redditibus beneficiorum quæsita. pertineant ad eorum hæredes.Molina loco cit.8.cõclus.post Couarr.in c.cum in officiis.de testam.vbi testatur sic vbique ferè esse receptum.

Excipitur si sint paramenta ecclesiæ,Missalia,vasa,& aliæ res sacræ,scamna,cathedræ,arcæ etiam lapideæ,mensæ, tabulæ,dolia,vasa vinaria vacua, & alia similia suppellectilia domestica ex redditibus ecclesiæ acquisita,quæ pertinent ad ecclesiam.ex Bulla 48.Pij V.incip.Romani.

Dicit etiam Molina loco cit.concl.11.peccare mortaliter beneficiarios si absque casu fortuito valentes testari,non testantur,& proinde in causa sunt,vt notabilis quantitas reditruum ecclesiæ ad consanguineos diuites deueniat.ex d.c. 1. sess.25.in Trid.Conc.

Quòd si beneficiarius decedat nullis relictis reditibus beneficij, sed fructibus pendentibus, si quidem decedat ante omnes fructus collectos,& reconditos, ij omnes pertinent ad successorem in beneficio,si verò decedit omnibus fructibus collectis,& reconditis, omnes sunt hæredum beneficia-

rij, prout fit inter proprietarium, & vſufructuarium finito vſufructu, vt in l. vſufructuarius. ff. quemadm. vſufr. amittit l. hærennius. ff de vſur. & hæc eſt communis opinio, vt dicit Couar. lib. 1. var. reſ. c. 15. Nau. conſ. 61. de præb. probabile tamen eſt, quòd hæredes teneantur ad onera eccleſiæ vſq; ad nouos fructus, ſi verò partim ſint exacti, & reconditi, partim pendentes, reconditi pertinent ad hæredes beneficiarij, pendentes ad ſucceſſorem; quòd ſi ſunt collecti, ſed locati, & penſio pro eis debita nondum exacta, ex Conſtit. Iulij III. 7. incip. Motu proprio; pertinent ad cameram apoſtolicam, etiam quòd beneficiatus fecerit quod potuit vt iis potiretur, & per conſequens ad ſucceſſorem, vbi ſpolia non adſint; vbi verò Bulla prædicta non viget, quam nõ eſſe receptam, niſi in paucis locis habetur in Conc. Mediolan. V. tit. de eccleſ eatum ſupel. & c. p. 3. §. vt litibus. ius commune eſt ſeruandum, vt dicit Couar. var. reſol. lib. 1. c. 15. nu. 12. ita vt collectis etiam non reconditis fructibus ad hæredes ſpectent, & per conſequens penſiones, ſiue affictus iis debiti, & ſi partim collecti ſint, partim non, pro rata fructuum collectorum penſio debeatur, vel vt diuidantur inter hæredes mortui, & ſucceſſorem pro rata, & parte anni pro qua ſubiit onus in eccleſia. Zerola in praxi ep. verbo, Beneficia nu. 6. quæ opinio eſt æqua, prima verò iuri conformior. Quòd ſi penſio ſuper beneficio ſit impoſita, pro rata anni diuidetur inter hæredes defuncti, & ſucceſſorem, cùm ſuccedat loco alimentorum, vt ibi dicit Couar. in d. nu. cum ſeq dummodo in hoc non ſit conſtitutio, ſtatutum, vel conſuetudo prouinciæ, quæ in hoc eſt ſeruanda. Nau. d. conſ.

12 *Succeſſor an teneatur ad debita defuncti.*

Si vlterius beneficiarius decedit relicto ære alieno, ſi debitum eſt contractum pro ſuſtentatione neceſſaria beneficiarij, vel pro vtilitate, aut neceſſitate eccleſiæ, vel eius lite, vel pro expeditione Bullarum, vel expenſa funeris, eſt ſoluendum ab eccleſia, & per conſequens à ſucceſſore in beneficio, ſi tamen onus erat annexum beneficio annuum, quod annis decurſis beneficiatus non præſtitit, tenetur hæres eius ad illud quatenus ad eius authorem inde augmentum peruenit. Ita Gulielm. Rodoanus lib. de ſpoliis. q. 10. vbi latè de hac re agit; vel dicendum, quòd ſucceſſor in beneficio tenetur ad debita, quæ debentur ratione beneficij, vt debita realia talliarum, decimarum, vel aliarum onerum, quæ reſpiciunt res ipſas, ſed agit contra defuncti hæredes pro ſuo

damno

damno reparando, pro debitis verò personalibus non tenetur successor. Gemi. cons. 3. & sic vsus seruat. *Expensa verò funeris pro anima debentur ex fructibus beneficij*: quæ verò pro pompa per hæredem. glo. in decis. 497. Capel. Tolos. in inferioribus tamen hæredes solent eas agere indistinctè, debita etiam aliundè contracta potest clericus ex fructibus beneficij persoluere dum viuit, si aliundè id agere non potest. Abb. in d. cap. cùm esses. de testam.

In casibus autem vbi beneficiatus testari non potest de reditibus beneficiorum, an possit donationem facere inter viuos, dicit Molina loco cit. disput. 148. quòd si Prælatus testari non valet de reditibus beneficiorum casibus de quibus suprà, si instituat de iis maioratum per contractum reuocabilem, vel alio modo reuocabiliter, inualida est huiusmodi institutio, & illa bona spectant ad camerã apostolicam, vel successorem in beneficio, quia sic similatur vltimæ voluntati, quæ reuocabilis est, vt verò hæc prohibetur, sic & illa.

II. Si Prælatus dum sanus est, de portione ei deputata, donet inter viuos, vel instituat maioratum, peccat mortaliter, valet tamen illa institutio, nec donatarius etiam in foro conscientiæ id restituere tenetur; & idem si beneficiarij qui consuetudine possunt testari, donent inter viuos, vel instituant maioratum, etiam contractu reuocabili.

III. Si Prælatus in infirmitate, qua decedit, pias donationes inter viuos de iis bonis faciat etiam magnæ quatitatis, validæ sunt, & laudabiles, in foro exteriori, conscientiæque, etiam si donatio sit remuneratoria, ex gratitudine morali debita, & fiat à regularibus, qui habeant administrationem suorum beneficiorum; sed si in eo statu constitutus donat de iis bonis in vsus prophanos, vel instituat maioratum reuocabiliter, valet huiusmodi dispositio in vtroque foro, licet donans peccet mortaliter, vt ibi dicit Molina.

4 *Sacra cõgregatio quid responderit circa personas, & beneficia ecclesiastica.*

Id etiam addens sacram congregationem Concilij, plura responsisse circa personas, & beneficia ecclesiastica. Vnde Abbates, & Archidiaconi non possunt exercere iurisdictionem, nisi id habeant ex immemoriali consuetudine. sacr. congr. elucid. 509. nec Abbas tenetur residere in Abbatia carente cura, & conuentu. ead. elucid. 308. & nullus Abbas potest concedere dimissorias clerico seculari. ead. elucid. 165. Concil. Trid. sess. 23. cap. 10. Quo verò ad beneficia, Episcopus habenti vnum simplex, quod eius sustentationi decenti non

non ſufficit, poteſt conferre aliud ſimplex, ſine diſpenſatione Papæ, non tamen plura. ead. elucid. 549. nec parochialem habenti beneficium ſimplex ſufficiens, ſi verò non eſt ſufficiens, Papa eſt deſuper conſulendus. ead. elucid. 554. & *qui per triennium poſſedit beneficium non tenetur titulum oſtendere.* ead. elucid. 130. niſi ſit iuriſpatronatus. ead. elucid. 528. nec eſt faciendum examen in beneficiorum permutatione, ſi ambo ſint curata, & paria, ſecus de ſimplici ad curatum, vel inæqualia. ead. declarat. 352. & adepta poſſeſſione pacifica parochialis, vacat canonicatus. ead. elucid. 24. & 528. & hoc eſt tutius, & ſi quis obtinet duos canonicatus, in digniori tenetur ſetuire. ead. elucid. 90. & 318 & obtinens dignitatem, perdit canonicatum. ead. elucid 157. & diſtributiones dandæ præſentibus. ea. elucid. 166. & etiam celebrantibus in Cathedrali tempore diuinorum inſtante ſuperiore ſi habent vltetius capellas, quæ ad id obligent, qui tamen ſuperior ab eo iuſſu debet abſtinere. ead. elucid. 523. & etiam ſtudentes ex licentia debita eas lucrantur, exceptis incertis, & quotidianis prouentibus, qui diuidi ſolent ſolum inter eos qui ſacris interſunt. ead. eluc. 210. & etiam eas lucrantur examinatores beneficiorum, ſi ſine fraude abſunt. ead. elucid. 526. poteſt etiam Epiſcopus dare patochialem aliam habenti, ſed prima vacat. ead. elucid. 23. & parochia, & beneficium habens diſtributiones quotidianas ſunt incompatibiles. ead. elucid. 77. & is tenetur reſidere intra limites parochiæ. ead. elucid. 93. & 527. & ſi is obtinet canonicatum, perit licentiam duorum menſium ad dimittendum primum. ead. elucid. 607. & per annum ob inimicitias abeſſe parochus poteſt. ead. elucid. 281. & qui parochiam obtinet à Papa, examinatur etiam inuito Epiſcopo. ead elucid. 413. & ſi parochus vult prædicare non eſt prohibendus. eadem elucid. 351. & parochialium examina, & approbatio ab Epiſcopo fienda, ac adicta. ead. elucid. 335. 464. 516. & 548.

SVMMARIVM.

1 *Prædicandi muneris præſtantia quanta.*
2 *Prædicare qui poſſint, vel non.*
3 *In Prædicatore quæ requirantur circa naturalia, vel gratuita, vel acquiſita.*

4 Prædi

4 *Prædicatio qua forma facienda sit, & quæ in ea vitãda.*
5 *Prædicatio qualiter sit habenda, & quæ in ea vitanda.*
6 *Prædicandi modi quot sint*
7 *Prædicatores in quibus peccare possint.*
8 *Prædicatio vt audienda, & vt in eo peccetur.*

De Concionatoribus.

SIT *primum dictum*. Prædicandi munus est nobilissimum, dignissimum, ac principalissimum omnium munerum, quæ sunt in Dei Ecclesia. Competit autem id non omnibus æquè, vt diffinitur in Concil. Cõstant. sess. 8. & ex Bulla. 2. Martini V. sed aliquibus tantum. ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. can. 3. & 6. & Synod. gener. can. 64. vbi laici id vsurpãtes excommunicantur, & competit aliquibus quidem ex officio suo ordinario, & de iure communi. Aliis autem ex priuilegio, vel concessione superiorum, & maximè Episcoporum. Conc. Trid sess. 5. cap. 2. sess. 24. cap. 4.

1 *Prædicandi munerispræstantia quãta.*

Notandum primò, dignitatem officij prædicationis desumi ex his capitibus. *Primò*, ex hoc quòd prædicatio fuit præcipuè munus Christi, qui postquam plures annos nos docuit exemplo ab ipso primo die suæ natiuitatis, prædicationem verbi sibi reseruauit in annum trigesimum, quando erat perfectæ ætatis, & cùm per totã vitam suam passus sit, per tres solum annos prædicauit. *Secundò*, colligitur ex eo quòd primi successores, & legati Christi Apostoli, cum alia munera baptizandi, administrandi alia sacramenta, gerendi curam viduarũ, & alia his similia aliis discipulis commisissent, solum munus prædicationis sibi reseruarunt, non putarunt ergo hoc esse facilè aliis committendum, si ipsis reseruarunt. *Tertiò*, colligitur ex hoc, quòd prædicatio verbi requirit executionem eorũ, quæ homo aliis prædicat, id est vitæ sanctitatem, ne id quod ore homo affirmat, opere neget, néve cum aliis prædicauerit, ipse reprobus efficiatur. Hinc munus prædicandi est magnæ, & ingentis sanctitatis. Et prædicatores deberent vitæ sanctitate Angelis coæquari, prout viatoribus fas est. Vltimò, id colligitur, ex hoc quòd prædicatione primum, ac principaliter animæ Deo lucrifiunt. His addi potest etiam dignitas ipsius rei, quæ tractatur

Christus fuit potens opere & sermone, & cæpit facere & docere. Luc. 24. & Act. 1.

in

in prædicatione, tractatur enim in prædicatione verbum Dei,& scriptura sacra, cuius excellentia, satis colligi potest ex his,quæ scripserunt in ea sancti Patres,namque in his locis morari opus est.

2 *Prædicare qui possint, vel non.*

Notandum secundò, munus prædicationis de iure pertinere tantum ad duo genera personarum quibus ex officio competit prædicare: in altero genere continetur summus Pōtifex Romanus cum omnibus Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & aliis Prælatis Ecclesiæ, isti enim succedunt Apostolis: Apostoli verò sibi reseruauerunt munus prædicationis,de summo Pontifice dicit Card.in clem.dudum.de sepult. ad ipsum principaliter pertinere prædicationem diuini verbi:ex can. in memoriam.dist.19.quod fit prædicando,vel leges condendo, vel epistolas emittendo,cū omnes præsentes esse non possint, videmus in principio nascentis Ecclesiæ summos Pontifices, quamuis occupatissimos in aliis negotiis, diligentissimè incubuisse in hoc negotio: & hoc per multa secula fuit seruatum in Ecclesia, vt patet ex multis Homiliis summorum Pontificum,quæ extant vsque adhuc: Episcopos verò in eodem munere diligenter laborasse apertè constat ex eorum scriptis, nam maxima pars sanctorum Patrum,quorum habemus scripta,Episcopi fuerunt: sic fuere Basilius,Gregorius Nazianzenus,Chrysostomus, Augustinus,& alij similes.Hinc Conc.Trid.sess.24.de refor.cap.4. munus prædicandi vocat præcipuè munus Episcoporum præcipit omnibus Episcopis,Archiepiscopis,Primatibus,&c vt nisi legitimo impedimento fuerint detenti, per seipsos prædicent populo. Hinc Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap.10. idem præcipit Episcopis, & ob hanc causam non vult eligi Episcopos,nisi sint sufficiētes ad prædicandum, atque hinc puto seruari in ordinatione Episcoporum,quòd exigatur ab illis an sciant nouum,& vetus testamentum.

Munus prædicandi propriū est Episcoporum & Curatorum.

De Curatis verò illis competere ex officio munus prædicandi,habetur in Conc. Trid suprà cit. & sess.5. c.2. & est communis sententia tā Canonistarum, quàm Theologorū. & tā de ipsis, quàm de Episcopis probatur euidenti ratione.

Primò, quia ij omnes sunt pastores, Curati quidem in foro interiori, Episcopi etiam in exteriori. At pastoris est non solum vigilare super gregem, sed multo magis est pascere;vt ait Propheta, *Parvuli petierunt panem, nec*

Ioan.21. Thren.4. 2.Timot.4.

erat

erat qui frangeret eis Hinc Apoſtolus,*prædica verbum, argue,increpa*,&c. *Secunda ratio*, quia nemo poteſt prædicare,niſi mittatur, ſic ij qui mittuntur prædicare tenentur, at paſtores ſunt, qui mittuntur iure quodam ordinario, tanquam ordinarij quidam miſſi,qui etiam ordinario iure prædicare debent, ordinario autem iure mittuntur omnes hoc ipſo quòd eliguntur ad prælaturas,aut ad curam animarum. Hinc eſt,ꝙ ij tanquam legitimi, & idonei prædicare debẽt, & non eſt opus alia licentia.

Notandum tertiò, ex conceſſione Romani Pontificis, necnon etiam Epiſcoporum munus prædicandi poſſe exerceri licitè à quocunque ſacerdote, etiam non curato. Hinc Conc.Later.ſub Innocẽtio III.in cap.3.determinat, vt nullus ſacerdos non curatus audeat prædicare præter authoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel Catholici Epiſcopi,ex quo colligitur non ſolùm ſedem Apoſtolicam, ſed etiam Epiſcopum Catholicum dare poſſe facultatem ſacerdoti ſimplici prædicandi. Addit idem Concilium, quòd ſi quis presbyter ſine Epiſcopi licentia hoc munus facere præſumit, excommunicetur. Hinc naſci poteſt dubitatio,*an ſimplex ſacerdos Catholicus tuta conſcientia poſſit prædicare ex licentia ſibi tradita ab Epiſcopo hæretico.* Reſpon.Epiſcopum hæreticum toleratum non perdere ipſo iure iuriſdictionem, præſertim quandiu non eſt ita notorius; & inde licentiam ab eo obtentam validam eſſe quouſque reſcindatur.

Epiſcopus hæreticus occultus non perdit iuriſdictionem.

II. Quando populus eſſet catholicus, tunc magis conſulerem, vt ſimplex ſacerdos non vteretur Epiſcopi licentia ad prædicandum, præſertim quando non eſſet omnimoda penuria prædicatorum:& hoc ne ſacerdos catholicus videatur participare in peccato Epiſcopi.

III.In locis infectis non ſolùm de licentia Epiſcopi hęretici, ſed etiam contra eius voluntatem poſſe eum prædicare,& fidem tueri:quia in neceſſitate vnicuique incumbit profiteri fidem,& pro ea pugnare omnibus viis.

Vrgente neceſſitate omnes ſacerdotes vbique poſſunt prædicare.

Notandũ quartò,ex priuilegio ſedis Apoſtolicę iã ferè omnib. Religionib. exẽptis cõceſſam eſſe facultatẽ prædicandi, dũmodo fuerint idonei reperti; præter hoc priuilegiũ idem eſt conceſſum fratribus minoribus in clem. dudum.de ſepult. quæ extenſa fuit per Clementem V. ad fratres Auguſtinianos,& per Ioannẽ XXII. ad fratres Carmelitanos, & paulatim ad alios religioſos, modo vt patet ex eorũ priuilegiis.

Auguſtinia. & Carmel. ex priuilegio poſſunt prædicare.

Notan

Diaconi & subdiaconi aliquando prædicare possunt fœminæ nunquam.

Notandum quintò, etiam diaconos posse prædicare non solùm ex commissione, seu licentia Episcopi, sed etiam ex officio si sint promoti ad aliquam prælaturam, vel ad curam animarum. Silu. in ver. Prædicator. §. 1. quando diaconus non habet curam, nec prælaturam, tunc de licentia Episcopi potest prædicare, & saltem ex communi consensu Doctorum potest declarare populo Euangelium: nam illi commissa est facultas annunciandi populo Euangelium: quod non intelligendum est solum de lectione, sed etiam de explicatione, quia legere potest ex officio sine vlla licentia, declarare verò euangelium non potest sine licentia.

Notandum sextò, & subdiacono posse ab Apostolica sede committi munus prædicandi: multi volunt posse etiam committi ab Episcopo, præsertim ex causa rationabili, quando subdiaconus esset valdè idoneus, nec alij essent adeò idonei, imò D. Anton. in 2. p. tract. 18. cap. 3. §. 5. D. Thom. in 2. 2. quæst. 177. artic. 2. tenent etiam clericis posse committi munus prædicandi saltem ab Apostolica sede, probant hoc ex can. mulier. distinct. 23. Hinc in multis religionibus quibus cõcessum est simpliciter: vt Prælati possint mittere suos religiosos ad prædicandum, non limitando solos sacerdotes, diaconos, & subdiaconos, practicari solet, vt mittant etiam clericos ad prædicandum. Quam religionum praxim non auderem condemnare, cum introducta sit à viris doctissimis, qui sunt in illis Religionibus. Hinc puto Episcopos in necessitate posse dare clericis licentiam prædicandi.

Notandum septimò, mulieribus simpliciter interdictum esse munus prædicandi, vt dicunt D. Thom. & Anton. vbi supra, & habetur in can. mulier. cit. Hæc est doctrina Apostoli. 1. Corinth. cap. 17. & Timoth. 2., rationes, cur sit ab ecclesia, & Apostolica sede interdictum, tres afferunt Doctores: prima teste D. Thom. in loco cit. est infima conditio mulieris; est enim eius conditio, vt sit subdita, non autem vt sit præses. Genes. cap. 3. & apud Apostolum in multis locis: Munus autem prædicandi prælationis munus est, & non subiectionis. Secunda ratio, ne animi hominum alliciantur ad libidinem, cum præsertim vox mulieris sit fractior, & gestus mollis, & homines in concionibus soleant tenere fixos oculos ad concionantes; Tertia ratio, quia mulieres communiter non sunt ita capaces sapientiæ, & doctrinæ,

Cur mulieres prædicare nõ possint. 1. Cor. 14. Mulieres in ecclesia taceant.

Digitized by Google

ctrinæ, neque ſunt ita conſtantes, neque in corde, neque in ſermone, vt viri.

Aduertendum tamen, quòd dixi ſimpliciter prohibitum eſſe mulieri prædicare toti eccleſiæ, quo loco nomine totius eccleſiæ, nõ intelligimus totam eccleſiam vniuerſalem, quia hæc non poteſt conuenire ad vnam concionem, ſed totam eccleſiam vocamus totam cõgregationem fidelium, quæ eſt in aliquo loco: & hanc adhuc non totam quò ad ſingulos, ſed totam quò ad aliquos ex ſingulis generibus, vnde tota eccleſia eſt quando conuenit ſimul pars cleri, & pars populi: vt rectè not. Caiet. in 2.2.q.177.art.2. vnde infert idem eo loco, & licere, & præceptum eſſe Monialibus prædicare ſuis monialibus; ſcilicet adhortari obſeruantiam regularem, &c. ſimili modo id eſt præceptum Abbatiſſæ, & cuiuis alteri monialium prælatarum.

Notandum octauò, perſonis ſuperenumeratis diuerſimodè licere prædicare: nam Epiſcopis eſt licitum prædicare non ſolùm in ſua, ſed etiam in aliena diœceſi, niſi prohibeantur à diœceſano loci, vt habetur in c. in nouo. diſt. 21. Parochis verò non licet prædicare alibi, quàm in ſua parochia, niſi de licẽtia, vel Epiſcopi, vel Parochi loci, vnde Epiſcopo ad prædicandũ in aliena diœceſi ſatis eſt ſi alter Epiſcopus non contradicat: Parocho non ſatis eſt ſi alter Parochus non contradicat, ſed neceſſarium eſt, vt petat, & obtineat ab eo licentiam. Regularibus regulariter viuentibus, id eſt degentibus in monaſteriis ſuorum ordinum licitum eſt prædicare in ſuis propriis eccleſiis, de licentia ſuorum ſuperiorum: accepta tamen perſonaliter benedictione ipſius Epiſcopi, ad quem, quando pro hac benedictione obtinenda accedunt, debent etiam deferre approbationem ſuorum ſuperiorum de vita, moribus, & doctrina, vt expreſsè habetur ex Conc. Trid. ſeſſ. cap. 2. de ref.

Ad prædicandum verò in alijs eccleſiis, neceſſaria eſt iis etiam licentia Epiſcopi, præter licentiam ſuperiorum. d.c.2. Regulares verò non viuentes regulariter, id eſt degentes extra clauſtra monaſteriorum, & ſeculares ſacerdotes non noti, non ſunt ab vllo Epiſcopo admittendi ad concionandum virtute cuiuſquã facultatis, aut priuilegiis, etiã apoſtolicis niſi ipſi Epiſcopo noti ſint, & vita, & moribus, & doctrina probati, quouſque ſuper eiſdem priuilegiis ſedes apoſtolica ab ipſo Epiſcopo conſulatur, vt expreſsè habetur in

cod. Trid. Conc. loco cit. pari modo, neque admittendi sunt ad prædicandum quæstores eleemosynarum. sess. 21. de reform. cap. 9. in d. Concil.

Notandum nonò, cum ex doctrina Apostoli ad Rom. 10. *nullus prædicare debeat, nisi mittatur.* Quòd tribus modis potest aliquis mitti ad prædicandum.

I. De iure hoc ipso, quòd assumitur ad aliquam prælaturam, habentem curam, & aut ad aliam quamcunque curam animarum, vt sunt Parochi: Quo modo prædicare possunt omnes Episcopi, & omnes curati.

Trib. modis aliquis mittitur ad prædicandum.

II. Possunt mitti ad prædicandum ex peculiari commissione, seu priuilegio superioris, quòd aliquando conceditur personis particularibus, aliquando verò toti alicui ordini. *Tertius modus* mittendi est valdè extraordinarius, & rarus, nempè quando quis mittitur ab ipso Deo ad prædicandum, quo modo antiquitus missi sunt Prophetæ, sic missus fuit à Deo ad prædicandum sanctus Ioannes Baptista, vt habetur Ioan. 1. eodem modo missus fuit à Deo ad prædicandum sanctus Equitius Abbas, vt testatur Gregorius in dialogis suis: Pari ratione dicitur missus fuisse ad prædicandum sanctus Vincentius Ferrerius ordinis Prædicatorum, vt legitur in vita sua. Pari modo hæretici facilè sibi solent arrogare tale munus; ideò ex duobus præcipuè debemus cognoscere vtrum aliquis sit missus à Deo: *primùm ex humilitate*, nam si quis est tantæ probitatis, vt à Deo in hoc munus eligatur, non potest recedere à superioribus, & Prælatis ecclesiæ, vnde debet quamuis à Deo missus sit, statim prius mittere ad habendam licentiam à suis superioribus, vel requisitus à suis Prælatis debet statim seipsis submittere.

Exod. 3.

II. Id possumus cognoscere, si suam missionem diuinam probet miraculis. Quomodo Moyses missus ad populum Israël liberandum probauit miraculis se missum à Deo.

3

In prædicatore quæ requirantur nempe naturalia, gratuita dona, acquisita dona.

Secundum dictum. In perfecto prædicatore euangelico, tria genera donorum requiruntur: nempè *primò*, aliqua dona naturalia: *Secundò*, alia dona arte, ac labore acquisita: *Tertiò*, & dona gratuita, & diuinitus tradita. Hæc autem non omnia sunt necessaria, neque æquè vtilia.

Notandum primò, minimè omnium necessaria esse dona naturalia, loquendo de prædicatore verè euangelico, non autem de gentili oratore. Ratio est, quia hæc dona naturalia magis faciunt, vel ad delectandum auditores, & ad comparandum

randum ipsi prædicatori gloriã inanem, vt de eo possit dici, recepit mercedem suam. Finis autem prædicationis euangelicæ, non est iste, sed est salus animarum. *Secunda ratio est*, quia sæpè experientia compertum est prædicatores plenosdiuino spiritu; quamuis nullis, vel valdè exiguis donis naturalibus ornatos, conuertisse ad Deum infinitos homines.

Contra vero prædicatores cumulatissimi naturalibus donis, propterea quòd gratuitis careant, vix vnum aliquem conuertisse. Vnde colligo rem vnam notatu dignam, in qua multi sæpè communiter decipiuntur: nempe præcipuum fundamentum, & quasi substantiam muneris prædicandi non consistere in naturalibus, sed in gratuitis donis, nempè *in charitate, zelo, humilitate*, &c. Naturalia verò dona esse quasi quædam extrinseca accidentia aliquãtulum exornantia ipsum prædicatorem. Hinc prædicatorem abundantem naturalibus, & carentem gratuitis assimilare possumus turpissimæ, & fœdissimæ mulieri vestitæ pulcherrimis ornamentis. 1. Cor. cap. 14. Præcipua verò dona naturalia, quæ prædicatorem iuuare possunt, hæc esse, nempè vocem claram, & sonoram, præsertim vi pectoris ipsius expressam, consequenter firma latera, tum ad sustinendum laborẽ prædicandi, tum ad vocem, quam diximus, experimendam. Iudicij maturitas, ingenij perspicacitas, memoriæ tenacitas. Facilitas conformandi vultum pro qualitate eorum, quæ dicit, vt sciat fingere modo vultum iratũ, modo mitem, &c. prout offertur occasio rei: præterea multum confert facilitas quædam dicendi, & docendi, & sermonis perspicuitas: quantum spectat ad formam ipsius vultus, *expedit concionatores, nec valdè pulchros esse, nec deformes*. Circa dona artc quæsita, notandum est requiri.

Prædicator nec valde pulcher nec deformis sit.

I. In prædicatore rerum experientiam, & licet conferat sæpè experientia aliarum rerum, præcipuè tamen experientia harum rerum: nempè experientia circa tractandas animas hominum, vt experimento didicitum sit, quibus modis peccator moueatur ad pœnitentiam, quibus inflammetur ad maiorẽ perfectionem, quibus aliquis inducatur ad amorem Dei, quibus ad peccatorum detestationem, quibus armis facilius homo instruatur ad resistendum tentationibus. *Postremò* sint exercitatissimi in his rebus quibus iuuatur ad animas Deo lucraudas.

II. Requiritur in prædicatore ſufficiens ſcientia, præcipuè verò ſcientia ſacrarum ſcripturarum; quòd ſi prædicator ſit prædicaturus inter populos fideles, debet eſſe verſatiſſimus in his lectionibus, primò, ac principaliter in lectionibus piorum doctorum, & librorum. Maximè confert ex Patribus cõcionatorem eſſe verſatiſſimum in lectione Moralium Diui Gregorij, in lectione ſanctorum Patrum ſuper Pſalmos, ſuper Prouerbia, ſuper Eccleſiaſtes, ſuper omnes Prophetas, ſuper Epiſtolas Diui Pauli, ſuper Euangelia, multum ſæpè confert lectio Commentariorum ſuper Cantica, ſed hæc non eſt ita omnibus conſulenda: Inter cæteros authores in Epiſtola D. Pauli egregiè ſcribit D. Thom. non tam pro expoſitione litterali ipſius Apoſtoli, quàm pro declaratione infinitarum ſcripturarum, quas ibi refert, & exponit. In omnes hos ſcripturæ libros communiter eſt melius legere recentiores, quàm antiquos, quia recentiores ſolent referre omnia, quæ in antiquis habentur, & multa alia addere. In eundem finem confert legere etiam hos libros, Catechiſmum ad Parochos, ex Decreto Conc. Trident. factum, Landulphum de vita Chriſti, Inſtitutiones Chriſtianas Viguerij, permulta Opuſcula Gulielmi Pariſienſis, Opuſcula etiam Bonauenturæ, &c.

Libri à prædicatoribus legendi.

Aduertendum in lectione horum librorum, præcipuè concionatorem debere in hoc collocare ſuam operam, vt quoties in illis libris inuenit, vel aliquam pulchram expoſitionẽ alicuius ſcripturæ ſacræ, vel aliqua pulchra dicta moralia, eá annotet in ſuo libello digeſto per communia loca, vt quoties aliquam concionem parat inde poſſit omnia facilè accipere. Deberet autem concionator habere duos libellos locorum communium, alterum digeſtum per materias ordine Alphabeti, vbi habeat annotata nomina virtutum: vitiorum, & officiorum, ſingula in diuerſis actis. Alter debet eſſe libellus pro ſacra ſcriptura, qui poteſt eſſe diſtinctus, iuxta libros ipſius ſcripturæ. Et quoties inuenit apud aliquem authorem pulchram expoſitionem alicuius loci ſcripturæ, id notet in ſuo libello in eo loco, ad quem pertinet illa ſcriptura.

Dona acquiſita.

III. Plerunque cõfert aliqua mediocris cognitio præceptorum Rhetoricæ, præcipuè verò cognitio illorum præceptorum, quæ pertinẽt ad inuentionẽ, diſpoſitionẽ, elocutionem, memoriã, & pronunciationẽ; necnon cognitio præceptorum

ptorum pertinentium ad exordium, narrationem, & epilogum: nam præcepta confirmationis, & confutationis non ita sunt vsui prædicationi.

IIII. Valdè vtilis est prõptitudo sermonis in illo idiomate, quo quis concionatur, præcipuè verò vt vti possit verbis significantibus, & quæ in seipsis habent pondus quoddam, in iunioribus; & nouitiis prædicatoribus laudabilior est exuberantia orationis, quàm penuria verborum, sed in hoc cauendum est ab omni specie affectationis; & præsertim à frequentia orationis numerosæ.

V. Multum etiam confert imitatio alicuius excellentis prædicatoris: sed quia multi dum alios supra suas vires imitari conantur, perdunt etiam vsum propriorum talentorum: ideò ad imitandum sine detrimento, hæc sunt obseruanda.

I. Vt nullus sibi suscipiat aliquem imitandum, nisi eum quem sine multa violentia imitari potest, sed eum qui sibi facilior sit ad imitandum.

II. Vt nemo incipiat statim aliquem in omnibus imitari, sed paulatim, incipiendo semper à melioribus, vt si non possit in omnibus, saltem in melioribus imitetur.

III. Cum quis vult aliquem imitari, expedit vt eum imitari incipiat in locis vbi ille non sit adeò notus: nam si imitari incipiat in locis, vbi ille notus est, cum non possit initio perfectè imitari, parum proficiet. Postremò, caueat ne imitetur in iis, in quibus concionator peccat, & non placet aliis.

VI. Expedit nouitio concionatori frequenter se exercere, vel intra priuatos parietes, coram aliqua tamen persona, à qua possit dirigi in iis in quibus errat. Et in hac exercitatione multum prodest tentare varias vias, & diuersos modos prædicandi, vt quem modum iudicio suo, & alterius, à quo dirigitur, sibi inueniat accommodationem, eum sequatur.

VII. Ars musica non nihil etiam confert prædicatori ad vocis mutationes; vt sciat vocem inflectere, prout fert res illa quam tractat: nam modo vtendum est voce graui, modo acuta, modo aspera, modo leni, &c. Ad idẽ reducitur etiam gestus corporis, vt gestus concordes, & rebus sint quæ tractantur, & vocibus.

VIII. Et vltimò, solent non nihil ornamenti afferre concionatori, & concioni scientiæ humanæ, & prophanę, id est non sacræ, vt cognitio multarũ Historiarum, cognitio Philosophiæ speculatiuæ, Ciuilium, & Canonicarum legum,

Poëſis denique,ac Poëtarum.His tamen,in concionib. parce vtendum eſt;cognitionem autem fabularum , puto nihil conferre prædicatori,nec cuiquam cõſulerem, vt Poëtarum fabulas pro concione recenſeret , præcipuè ne fabulas accommodaret ad myſteria Chriſti, Apoſtolorum , & ad alia myſteria fidei,tum ne prophanos Poëtas, cum ſæpè fuerint malæ vitæ , videamur facere Prophetas , tum ne altiſſima myſteria noſtræ Religionis vilia faciamus,dum illis fabulas accommodamus,& licet aliqui ex antiquis Sanctis,aliquando tale quid egerint;hoc tamen & valdè rarũ fuit, & factum eſt initio naſcentis eccleſiæ,quãdo non erat copia tam multarum rerum ſacrarum,qualis modo eſt.Et ideò mihi videtur nullo modo eos imitandos eſſe.

Fabulæ poeticæ è concionibus arcendæ.

Notandum vltimò , circa dona gratuita , ſeu ſpiritualia, hæc eſſe præcipuè concionatori neceſſaria , quæ ſunt etiam multo vtiliora euangelico prædicatori ad fortificandum proximum.

Dona gratuita.

I. Debet in prædicatore eſſe magna , & ingens charitas Dei,& proximi; quæ quanto erit in aliquo maior , eo facit illum aptiorem ad prædicandum:Nam magna charitas Dei generat in animo prædicatorum magnum zelũ diuini honoris,& cultus.Quare ex charitate excitatur magnum deſiderium,vt totus mundus ſerùiat vni Deo, vt nullus Deum offendat;omnes Deo,quàm proximè inhæreant. Hic zelus diuini honoris facilè poteſt hominem inducere ad deſiderandum malum iis omnibus,qui Deum offendunt,& ad ſumendam de eis vindictam, ad eorum emẽdationem curandam , vnde neceſſe eſt vt accedat amor proximi , qui affectu quodam paterno , & pio , quærat non punire homines pro peccatis , ſed eos à peccatis abducere , & Deo reconciliare.

II. Loco, requiritur in concionatore frequens tractatio cum Deo per orationẽ,meditationem , & alia pia exercitia. Hoc ſecundum,& eſt effectus quidam prioris talenti , & ſimul eſt cauſa , & effectus : quia vt amicus non poteſt abſtinere ab amici conſuetudine, ſic homo qui verè diligit Deũ, vt debet,non poteſt ſe continere,quin cum eo ſæpè tractet. Rurſus frequens tractatio cum Deo magis quotidie incendit,& inflãmat ad eius amorem , & ſic eſt etiam cauſa amoris. Neceſſitas autem huius tractatus cum Deo in prædicatore,ex eo deſumitur,quòd ſcientia illa , qua præcipuè , ac

Succedat orationi Lectio,& Lectioni oratio.

maxi

maximè possumus animas iuuare, ex Deo potius quàm aliundè petenda est: Et quia prædicator in prædicando est quidam legatus Dei ad homines; omnis autem legatus de omnibus, quæ ad suam legationem pertinent particulariter instrui debet ab eo à quo mittitur legatus; ideò cum Deo versari debet, medio orationis,& bonorum operum, vt ab eo instruatur. Adde, quòd experientia compertũ est mentem prædicatoris in oratione frequentissimè illustrari non solum ad intelligendum scripturas sed etiam ad inuenienda remedia peccatorum, & vias, quibus possit animas Christo lucrari.

III. Requiritur in prædicatore profundissima humilitas cordis, quæ est necessaria, siue bene, siue malè quis prædicet; si enim est bonus prædicator, & facit magnos fructus, vel prædicat cum magno applausu, necessarissima est illi humilitas ad euitandum vanam gloriam; si autem malè prędicet sine applausu, sine fructu, non est illi minus necessaria humilitas ad fugandum mœrorem, tristitiam, pusillanimitatem &c. Superbia autem, iactantia,& inanis gloria prædicatoris, sæpissimè causa est, vt nullus, vel paruus fortè sequatur fructus in populo, siue quia sic Deus permittit ad humiliationem prædicatoris, siue quia vox prædicatoris superbi est instar illius, de quo dicit Apostolus, *factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.* 1. Cor. c. 13.

Humilitas est concionatorij omnino necessaria.

IIII. Requiritur, in prædicatore modestia quædam, & compositio exterior, atque interior in omnibus suis actionibus, vt non facilè prorumpat in iram, indignationem, contumelias, risus, iocos, blasphemias, turpiloquia, scurrilitates, &c. & vt sit modestus in victu,& vestitu. *Postremò*, vt ita viuat, vt neminem offendat. *Debet enim prius facere, & deinde docere*, vt de Christo exemplari omnium prædicatorum, docet Lucas, Actuum primo, vt prædicator sit lucerna ardens primum, deinde lucens, ardens per bonitatem vitæ,& lucens per verba doctrinæ, vt dicitur de Ioanne Euangelistâ, præcipuè verò ad euitãdam omnem proximi offensionem, hæc seruanda sunt prædicatori.

Modestia concionãtis.

Primum. Vt non versetur frequenter in frequentia hominum, & in locis publicis, nec sectetur nimias eorum familiaritates: sic enim quantumcunque sanctissimus, vix euadet, quin scandalizet proximum.

II. Debet quantum fieri potest euitare omnia conui-

uia,etiam piorum hominum, quia difficilè est in conuiuio non aliquem offendere.

III. Vitet quantum potest non solùm familiaritatem, sed etiam simplicia colloquia fœminarum: tum quia conuersatio fœminarum communiter non bene olet, sed parit vmbram, tum quia fœminarum consuetudo verè solet animum titillare. *Postremò*, quia fœminæ solent esse valdè verbosæ, & ita morabuntur concionatores à suis studiis.

V. Necessarium est concionatori, vt peculiarem operam det macerationi carnis, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar*: Et hoc quia communiter concionatores, vt possint habere vires sufficientes prædicandi, tum ipsi per se, tum amicorum importunitate solent indulgere aliquantulum corpori, & carni, ideò necesse est ex altera parte aliquid carni subtrahi.

II. Quia officium prædicatoris ex sua natura est delectabile, præsertim, quando quis non pessimè illud exercet: omnis autem delectatio iuuat maximè ad faciendā corporis recalcitrationē, vnde necesse est ex altera parte, vt fœnetur.

III. Quia necesse est prædicatorem in se experiri ea quæ populo suadet.

VI. Illa ipsa quæ plerique homines facere solent industria artis Rhetoricæ mouendo in sua concione, docendo, & delectando, solent etiam aliquando iis qui illa arte præditi non sunt diuinitus tribui, & vocatur gratia gratis data, quam Apostolus. 1. Cor. 12. vocat *gratiam sermonis*, de qua D. Tho. in 2. 2. q. 177. & si homo habeat hanc gratiam ad tractandum de rebus moralibus vocatur *sermo scientiæ*, si autem ad tractandum de rebus diuinis, & fidei mysteriis vocatur *sermo sapientiæ*, vt Apostolus in eodem loco docet. Hinc nemo desperare debet in officio prædicandi ex ignorantia eloquentiæ, quia si sit talis, qualis esse debet, & qualem nos supra diximus, hoc in eo supplebit per hanc gratiam Spiritus sanctus.

De materia, & forma prædicationis, déque modo prædicandi.

4 *Prædicatio*

SIT *primum dictum*. Materia prædicationis est verbum Dei, colligitur hoc ex infinitis scripturis, è quib. aliquas tantum

tantum enumerabo, primò, est authoritas Apostoli 2. Timoth. 4. *Prædica verbum.* ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* & Actuum 4. de Apostolis dicitur, *loquebantur cum fiducia verbum Dei.* Act. 6. *non est æquum nos relinquere verbum Dei,* &c. Hinc officium prædicationis frequentissimè vocari solet in scriptura, ministerium verbi. *qua forma fienda, & qua in ea vitanda.* *2. Cor. c. 3.*

Notandum primò, Verbum Dei hoc loco vocari ipsam sacram scripturam tam veteris, quàm noui testamenti, propterea ꝙ tota sacra scriptura est dictata à Spiritu sancto. Vnde in symbolo Apostolorũ dicitur, Deus locutus est per Prophetas. Sic Apostolus, *Multifariam multisq; modis olim Deum loquens*, &c. Præcipuà autem ratione, & magis peculiari verbum Dei significat scripturam noui testamenti, quam Deus locutus est nobis in filio, peculiarissimè verbum Dei est ipsum Euangelium Christi veri Dei ore, vel facto prolatum. Hinc materia prædicationis est tota sacra scriptura. Quare sufficientes omnia, quæ ex scriptura eliciuntur ad prædicationem assumi possunt, & debent in prædicatione: primò enim potest assumi aliquod mysterium fidei ad docendum rudes: *secundò*, potest assumi aliquod peccatum ad arguendum, & increpandum: *tertiò*, potest assumi aliqua virtus ad exhortandum ad illam, & ad instruendum, vt in illa nos exerceamus. Sed hæc tria sufficientissimè præstari in scriptura, & nobis ex ea suppeditari expressè docet Apostolus. 2. Timoth. c. 3. dum dicit, *omnem scripturam diuinitus inspiratam vtilem esse ad docendum*, ecce primum: *ad increpandum*, ecce secundum, *ad instruendum in iustitia*, ecce tertium, similiter idem Apostolus dicit: *Prædica verbum.* ecce primum, *Argue, increpa*, ecce secundum, *Obsecra*, exhortando, ecce tertium. *Hebr. c. 1.*

Notandum secundò, licet principalis materia prædicationis sit sacra scriptura, & in ea cõsummari debeat maior pars prædicationis, intelligendo, tum de ipsa scriptura in se, tum de eius expositione, quæ habetur apud Sanctos, tamen licitè potest aliquid interponi in prædicatione, ex humana sapientia, ex Philosophia, ex Historiis, ex dictis gentilium, vt habetur can. relatum. dist. 37. hoc tamen intelligendum est cum duplici limitatione: altera est vt non nisi pauca accipiantur ex mundana scientia. Vnde Greg. vt habetur in can. cum multa. dist. 86. reprehendit quendam Episcopum,

eo quòd ſemper prædicabat grammaticam; quo loco. Gl. ait, prædicationem huius Epiſcopi talem fuiſſe quòd ſemper in concione referebat gentilium fabulas, & eas poſtea moralizabat. Altera limitatio eſt, vt nõ aſſumatur aliquid ex humanis ſcientiis tanquam ad complendá authoritatem ipſius ſacræ ſcripturæ, ſed ſolum ad oſtendendum gentilibus, vel etiam Chriſtianis, hoc ipſum quod docet ſacra ſcriptura eſſe ita conforme lumine naturali, vt plerumque, vt plurimum fuerit etiam gentili cognitum.

Notandum tertiò, ex D. Tho. in 2. 2. q. 168. art. 2. & ex D. Ambro. ibidem relato, ex Caiet. ibid. non licere in prædicatione Euangelica, & Chriſtiana interponere aliquid iocoſum, & ridiculoſum, etiam ſi fiat ad reuelandos eorum animos iam defeſſos: probant hoc ipſum etiã teſtimonio ipſius Ciceronis, qui in præceptis Rhetoricæ artis ait, quando auditores ſunt defatigati, expedire Oratori narrare aliquid iocoſum, aut ridiculoſum, vt illos releuet, niſi tamen rei magnitudo, quæ tractatur hoc prohibeat: ſed prædicatio diuini verbi ex natura ſua eſt res grauis, & materia grauis, ergo nunquam in illa debet interponi aliquod iocoſum, & ridiculoſum. Non tamen auſim affirmare hoc eſſe peccatum mortale, cùm neque D. Tho. hoc dicat; nec eſſe ex grauioribus peccatis venialibus, præſertim ſi ex bono zelo, & valdè parcè fiat: probabile tamen eſt nunquam carere aliqua leui culpa, & indecentia.

§ *Prædicatio qualiter ſit habenda, & quæ in ea vitanda.*

Secundum dictum. Forma prædicationis, ſeu eius ſolemnitas in his quinque conditionibus poſita eſt.

Prima conditio eſt, vt concio ſit ſermo publicus, & publicus non ſolùm de iure, ſed etiam de facto. De iure publicus ſermo eſt, quando fit in loco publico, vt in eccleſia, in foro, & in platea, publicum de facto eſt, quando non ponitur aliquod impedimentum per quod impediatur, quin poſſint accedere quicunque volent, verbi gratia, non clauduntur fores eccleſiæ.

Secunda conditio, vt ſit ſermo generalis, id eſt pertinens ad omnes homines omnis ſtatus, & conditionis: per quam differentiam, ſermones, qui haberi ſolent ad moniales, ad religioſos, ad capitulum, ſimiliter ſermones, qui haberi ſolent in ſodalitiis laicorum, ſiue habeantur ab ipſis laicis, ſiue à clericis non vocantur propriè prædicationes; quia nec ſunt publicæ, nec generales, imò ſi eſſent publicæ adhuc

Digitized by Google

huc non ſunt generales.

Tertia conditio eſt, vt prædicator dum prædicat habeat locum ab aliis diſtinctum, & eminentiorem, præcipuè verò cathedram, vnde collationes, quæ ſolent fieri inter religioſos, & etiam inter laicos in ſodalitatibus, vbi ex ſuo quiſque loco dicit de rebus diuinis, non ſunt verè prædicationes.

Initio cõcionis inuocãdũ B. Virginis auxilium & gratiam SS.

Quarta conditio, quòd inuocet auxilium B. Virginis, vel Spiritus ſancti, dicendo initio prædicationis, vel poſt exordium, ſalutationem Angelicam, vel hymnum Spiritus ſancti. In prædicatione de Paſſione ſolet etiam frequenter dici hymnus de ipſa Paſſione, vel de Cruce. Si quis diceret ſolum orationem Dominicam, quamuis hoc per ſe malum non ſit, tamen præberet fortè ſuſpicionem hæreſis, propterea quòd hæretici omnes alias orationes ab eccleſia inſtitutas aſpernantur, & ſolum orationem Dominicam admittunt tanquam ipſius Chriſti ore prolatam.

Locus cõcionis eſt templum.

Quinta, & vltima conditio, requiritur, vt in prædicatione prius exprimatur thema, de quo eſt agendum, vel pars Euangelij, quod eſt explicandum, vbi *vitanda eſt quorundam concionatorum affectatio, qui prius totum Euangelium memoriter recitant*. Notandum hoc loco locum prædicationis propriiſſimum, & conuenientiſſimum eſſe eccleſiam, & hoc primò propter dignitatem rei, quæ tractatur in concione: tractatur enim verbum Dei, ergo in eccleſia Dei tractari debet: *ſecundò*, propter imitationem Chriſti Domini, qui in templo docuit, vt ipſe teſtatur Ioan. 18. & Luc. 19. *tertiò*, quia eccleſia eſt locus ſanctus, & conſecratus Deo, propter quam ſanctitatem Deus quodammodo obligat ſeipſi loco, adiuuando nos in eo. Et ſicut in templo particulari, quodãmodo iuuat orantes: ſic in prædicatione Deus particulariter iuuat, tam eos qui audiunt, quàm ipſum concionatorem. Per hoc tamen non tollitur, quin aliquando ob iuſtam occaſionem poſſit prædicatio diuini verbi fieri in plateis, præſertim quando, vel eſt tanta multitudo auditorum, vt non poſſet capi in eccleſia, vel quando in plateis inuenitur numeroſa aliqua multitudo hominum otioſorum, & vacãtium ludis, vel aliis rebus parum Chriſtianis dignis: tunc eſt optimum, vt aliquis concionator accedat, & eos occupet in diuino verbo, Epiſcopo concedente ſi videtur expedire, & prodeſſe poſſe.

Quantum

Quo præsertim tempore sit prædicanda.

Quantum ad tempus, communiter infra annum non solet prædicari, nisi diebus festis, & Dominicis, & hoc, tum nè homines fastidiant verbum Dei continuè audiendo, tum vt non impediantur homines à suis negotiis, quibus vacāt aliis ferialibus diebus. In Quadragesima verò prædicari consueuit ferè vbique quotidiè, vel saltem bis, tèrve in hebdomada, quod præcipuè in eum finē fit, vt cùm homo in Paschate debeat confiteri, & cōmunicare, per totam Quadragesimam vacet plus solito spiritualibus, & auxilio concionatoris iuuetur, & ad maiorem dolorem, & detestationem de suis peccatis, & ad maiorem deuotionem erga sanctam sacramque Eucharistiam, & ad exercitium omnium virtutum.

6 *Prædicandi modi quot sint.*

Tertium dictum. Modi prædicandi diuersi à diuersis assignantur, & ab aliis plures, ab aliis pauciores. Mihi verò isti videntur potiores, ad quos omnes alij reduci possunt.

Primus modus est, incipiendo ab initio Euangelij, vel Epistolæ currentis, vel vtriusque, & paulatim discurrendo per totum, vsque ad finem aliquid annotando, vel in singulis verbis, vel saltem in singulis clausulis, qui modus prædicandi fuit vsitatissimus ab antiquis Patribus, vt patet ex omnibus homiliis. Hic modus licet facilis sit prædicatori, propterea quòd posteaquam memoriter scit totum textū Euangelij, per singula discurrendo aliquid facilè diceret: est tamen periculosus ipsi concionatori, propterea quòd facilè diceret: est tamen periculosus ipsi cōcionatori, propterea quòd facilè est, vt exeat ex memoria materia Euangelij, & etiam est parum vtile auditoribus propterea quòd nihil in memoria teneatur ex auditis.

Secundus modus est, etiam prædicando per totum Euangelium, vel Epistolam, vel vtrumque, reducere ipsum Euangelium in aliqua præcipuè puncta, seu capita, quæ ordinariè non debent esse plura duobus, vel tribus, & progrediendo per ordinem dictorum capitum relicto ordine ipsius Euangelij, vel Epistolæ, & hic modus prædicandi est multo facilior concionatori, & minus periculosus: propterea quòd cum ordine procedet, & rem vniuersam collegerit in paucis punctis, non facilè patietur obliuionem, præsertim si puncta illa inter se rectè ordinet, verbi gratia, in Euangelium de diuite Epulone, & Lazaro mēdico, potest omnia reducere ad tria capita: primum caput erit de vtriúsq; cōuersatione in hac vita: secundū punctum, de vtriusq; trāsmigratione

tione ad aliam vitam:tertium,de vtriusque progressu in alia vita.Nam Epulo ille diues desiderabat guttam aquæ,& habere non potetat, Lazarus autem requiescebat in sinu Abrahæ.Ita in Euangelio,quod legitur in Dominica Septuagesimæ,possunt omnia reuocari ad hæc tria puncta : primũ agitur de Patrisfamilias vocatione operariorum ad vineam:secundum punctum,de diuersa operariorum exercitatione, & labore:tertium,de æquali remuneratione. *Luc.16.*

Tertius modus prædicandi , est non progredi per totum Euangelium , neque per totam Epistolam, sed solam accipere vnam clausulam, id est vnam sententiã Euangelij,vel Epistolæ, vel cuiuscunq; alterius loci sacræ scripturæ , & in illa sententia notare duo,vel tria puncta, ad quæ reducantur omnia alia,quæ dicenda sunt,verbi gratia, prædicaturus de hoc themate; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*:omnia reuocantur ad hæc tria capita : primum agit de gratioso actu dilectionis , qui notatur in illo verbo diliges: secundum punctum , est glorioſum, & semper benedictum obiectum dilectionis,quod est Deus , & Deus non quomodocunque,sed Deus tuus:tertium,modus diligẽdi,id est,ex toto corde tuo,&c. *Mat.c. 20.*

Ita si quis concionetur de versu Psalmi : *Dixit Dominus Domino meo,sede à dextris meis :* hic notantur tria puncta, primum Dei locutio,quod notatur in illo verbo, *Dixit Dominus*:secundũ,dignitas Christi cus Deus loquitur,est enim dominus omnis creaturæ etiam rationalis , quod notatur in illo verbo,Domino meo;tertium,glorificatio Christi , quæ illi traditur à Patre,sede à dextris meis. *Psal.109.*

Quartus modus prædicandi,est in omni prædicatione faciendo tria,quæ docet Apostolus in loco supra citato, nempè primum circa suum propositum thema , circa aliquod mysterium fidei;secundò,instruendo de operibus pietatis,& ad illam exhortando;tertiô,arguendo de peccatis,& ab illis deterrendo.

Quintus , & vltimus modus prædicandi , est per distinctionem , seu per enumerationem plurium rerum; primò per enumerationem plurium significatorum , quæ habet vox aliqua in sacra scriptura , vel aliquibus Patribus sanctis , verbi gratia , prædicaturus circa illa verba, *Simile est Regnum cœlorum*, &c. distingui potest significare Regnum cœlorum multa. Significare aliquando enim

totam

totam Ecclesiam militantem, in qua sunt boni mixti malis; aliquando solos iustos, qui sunt in Ecclesia militante, aliquando significare Ecclesiam triumphantem, aliquando ipsam gratiam Spiritus sancti.

II Per enumerationem plurium nominum eiusdē rei,, vt prædicaturus de Spiritu sancto, assumat & distingat Spiritum sanctum pluribus nominibus vocari in scriptura.

III. Per enumerationem plurium causarum eiusdem rei, vt tractaturus de illo themate.

Remittuntur tibi peccata tua, potest enumerare plures causas, quæ concurrunt ad remissionem peccatorum, nempè ipsam gratiam Dei præuenientem, deinde multos actus ex parte hominis, nempè actum fidei, spei, & charitatis, actus pœnitentiæ, largitionem eleemosynarum, &c. Tandem ipsam diuinam liberalitatem, & misericordiam, & etiam sacramentum pœnitentiæ. *Luc. 7.*

IIII. Per enumerationem multorum effectuum alicuius virtutis, vt de charitate dicit Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, nõ æmulatur*, &c. vel etiã per enumerationẽ multorũ effectuũm naturaliũ alicuius rei, vt prædicaturus de illo themate: *Vos estis sal terræ*. Enumeret effectus salis, primò enim est condimentũ omnium ciborũ, secundò, conseruat à putrefactione, tertiò, extergit fœtorem, quartò, sanat etiam vulnera, &c. quintò, per enumerationẽ pluriũ remediorum pro aliqua virtute consequẽda, vel peccato vitando, vt pro obtinendo dono castitatis, hęc sunt optima remedia: primò, assidua lectio sacræ scripturæ, vt testatur Hieronymus, Ama lectiones scripturarum, & abstinebis à carne: secũdò, frequẽs oratio. Nam *continentia est donum Dei*, vt inquit Sapiens. Hinc orat Propheta: *Cor mundum crea in me Deus*, &c. tertium remedium, mortificatio carnis: quartũ, obedientia, quia vt docet Bernardus, sapiẽtissimè permittit Deus, vt cuius animus renititur obedire suo superiori, illi propria caro non obediat: sextò, per enumerationem plurium graduum eiusdem virtutis, vt prædicaturus de illo themate: *Sic oportet nos implere omnem iustitiam*. Triplex est gradus iustitię: primus, subdere suo maiori: secundus, subdere se æquali. tertius, subdere se inferiori. Vltimò, per enumerationem plurium conditionum requisitarum ad aliquam virtutem, vt prædicaturus de illo themate, quæ petitis, non accipitis: enumeret omnes conditiones necessarias in oratione, *2. Cor. 11.* *Sap. c. 8.* *Psal. 50.*

prima

prima conditio est, vt oratio sit fidelis, id est cum firma fiducia, secũda, vt sit de re honesta, aut si est de re indifferenti, sit cum resignatione in manu Dei: tertia, vt sit feruens, & deuota, quarta, vt fiat frequenter, quinta, & vltima, vt perseueranter. Potest fieri etiam prædicatio per enumerationem aliarum multarum rerum ad quas per illa quæ dicta sunt facilius patebit via, & maximè materiarum spiritualium tractationem.

Notandum primò, constitutis aliquot punctis, de quibus dicendum sit, vndecunque ea desumãtur, necesse est vt concionator, nõ statim illis paucis expeditis deficiat, sed habeat copiam vnde prosequi possit prædicationem suam. His præcipuè modis iuuari potest ad dilatanda ista puncta, & formandam integram concionem *Primus modus dilatãdi est* desumptus ab authoritate potissimum quidem sacræ scripturæ; Quòd si hæc haberi non potest afferatur authoritas alicuius Sancti celebris, vt Augustini, Bernardi, Chrysostomi, &c. Ita vt in singulis punctis habeamus saltem singulas authoritates in scripturis, vel alicuius Sancti, quas authoritates scripturæ quidem facilè erit inuenire in concordantiis Bibliæ, vel in Indice Biblico, qui solet inueniri cum ipsis Bibliis minoribus. Patrum verò authoritates inueniuntur frequentissimè in libris Piis. Quòd si quis habeat aliquos Patres inueniet in indice. *Modus dilatandi concionem.*

II. modus est per inductionem alicuius probabilis rationis, qua ostendatur rationabilitas illius puncti, de quo tractatur; quæ rationabilitas potest desumi ex locis communibus dialecticorum, & Rhethoricorum.

Tertia via, q̃ est etiã vnus de locis cõmunib. est definitio, vt afferatur definitio illius rei, quæ in illo puncto tractatur.

Quarta via, vt afferatur aliqua figura veteris testamenti, quæ facilè accommodari potest puncto, de quo tractatur.

Quinta via, vt afferantur aliquæ similitudines naturales, quæ possint aptari ad punctũ de quo tractatur, hæ peti possunt, vel ex libris naturaliũ rerum de piscibus, de auibus, de animalibus, de plantis, &c. Inueniuntur etiam aliqui libelli de similitudinibus, qui possunt conferre ad hanc rem.

Sexta via, vt afferãtur aliqua exempla, hæc enim multum prosunt ad mouendũ: hæc exẽpla peti possunt tũ ex Historiis vniuersis, tũ præcipuè ex Historiis Ecclesiasticis, & Sanctorum, tum ex quibusdam libris de exemplis gentilium,

non

non est incõmodus Valerius Maximus. De exemplis etiam Christianorum inuenitur libellus Marci Antonij Sabellij, & alius libellus Marci Maruli, ad idem multum confert legisse vitas Patrum,& libellum Diui Hieronymi de viris Illustribus. In his autem exemplis maximè aduertendum est, vt vera sint,& fide digna ea quæ narrantur. *Septima via*, vt progrediatur per enumerationem ordinum, qui dicti sunt in quinto modo. *Octaua, & vltima via est* per laudem earum virtutum, & officiorum Christianæ vitæ, de quibus tractatur in illo puncto,quæ debent semper habere coniunctam exhortationem ad eandem virtutem, quæ exhortatio tum erit efficacissima, cum fiet per recapitulationem omnium prædictorum. Ad eandem viam pertinet vituperatio illius vitij,quod opponitur virtuti illi de qua tractatur,aut si agitur de ipso vitio, eiusdem vituperationi addenda est dehortatio ab illo vitio, quæ etiam facienda est per recapitulationem:maximè faciet in exhortatione ad virtutem etiam afferre aliquid de præmiis illius, quæ habentur in hac vita, & in futura sunt speranda. Similiter in dehortatione à vitio confert dicere aliquid de pœnis peccatorum, quæ in hac vita inchoantur,& in futura sequuntur.

Notandum etiam, prædicationem non esse faciendam per modum cuiusdam perpetuæ narrationis,sed distinguendam esse multis varietatibus, vt modò fiat per modum narrationis, modò per modum admirationis,modum per modum acclamationis: ita per modum interrogationis, per modum deprecationis, per modum adiurationis, per modum ironiæ, per modum exhortationis, per modum furoris, & per alios similes modos, quos prudentia, & spiritus dictabit.

De peccatis frequentioribus Prædicatorum, necnon quomodo audiendum sit Verbum Dei.

7 *Prædicatores in quib. peccare possint.*

Sit primum dictum. Communiora prædicatorum peccata hæc sunt Caiet. in sum.in verbo, Prædicatoris peccata, enumerat sex frequentiora peccata prædicatorum. *Primum*, est prædicare sine debita authoritate, & licentia, siue ordinaria,siue delegata. Colligitur hoc peccatum ex verbis Apostoli ad Rom.10.*Quomodo prædicabunt,nisi mittantur?* hoc peccatum Caiet.ibid.putat esse mortale,& colligit ex c.

excom

excommunicamus. de hæret. §. quia verò. & ex Concil. Lateran. sess. 19. sub Leone X. vbi sub pœna excommunicationis præcipitur ne quis assumat sibi munus prædicandi sine authoritate superiorũ: Ex qua parte Caiet. colligit hoc esse mortale.

Secundum peccatum est, quando quis prædicat existens in peccato mortali cognito, nisi prius de illo peccato, vel confiteatur, vel saltem conteratur. Hoc peccatum Caiet. in 2.2. quæst. 187. & in 3.p. quæst. 74. art. 6. Nau. in Man. c. 25. num. 141. putat esse peccatum mortale, tum quia magnam iniuriam facit officio prædicationis, quod est sanctissimum, vnde reprehenditur à Deo, vt frequentissimè habetur in sacris scripturis, tum quia officium prædicationis si non ex se, atque ex iure diuino, saltem ex lege humana, & vsu ecclesiæ est coniunctum cum ordine diaconatus, vt prædicare quodammodo sit actus quidam diaconi, exercere autem actum ordinis in peccato mortali, peccatum mortale est. Et aduertendum, quòd dico secundùm prædictos Doctores requiri. vt prædicator sit in peccato mortali cognito, quod intelligo non solum si habet conscientiam peccati mortalis, sed etiam si teneatur habere conscientiam, quamuis non habeat, nempè quando ex ignorantia crassa, vel supina non cognoscit se esse in peccato mortali: Vnde si ex ignorantia probabili, vel non vsqueadeò crassa nesciret se esse in tali peccato, non peccaret mortaliter prædicando, hæc est sententia prædictorum Doctorum, mihi autem probabilior est opinio illa, quam Caiet. in summ. in d. verbo, Prædicatoris peccata. tenet, vbi putat prædicare in peccato mortali non esse peccatum mortale, nisi in duobus casibus, *prior casus est*, quando aliquis esset in peccato mortali notorio, vel scandalosæ vitæ, & nihilominus prædicaret.

Posterior casus, quando per contemptum muneris prædicationis prædicaret quis in peccato mortali; extra hos casus puto non esse plusquam veniale.

I. Quia prædicare non est actus illius ordinis propriè: licet enim ecclesia non facilè soleat concedere munus prædicationis, nisi presbyteris, vel saltem diaconis, tamen certum est diaconis non competere ex officio prædicare.

II. Quia quamuis esset actus ordinis, tamen adhuc non sequitur esse peccatum mortale, quia satis probabilis est illorum opinio nẽ peccare mortaliter exercentem quemcun-

que ordinem in peccato mortali, ſed ſolùm quando in peccato mortali exercetur actus ordinis, quo conficitur, vel miniſtratur ſacramentum. Vnde vt iſti volunt, cantare Euangelium, vel Epiſtolam in Miſſa in peccato mortali, non eſt peccatum mortale; ergo multo minus eſt peccatum mortale prædicare in peccato mortali.

III. Peccatum, eſt prædicare mendacia, hoc Caiet. ait eſſe peccatum mortale grauiſſimum: quia talis prædicator, quantum in ſe, euacuat vniuerſam authoritatem eccleſiæ, & fidem Chriſti; & hoc ſiue mendacium dicatur contra doctrinam fidei, ſiue morum, ſiue circa geſta Sanctorum, ſiue circa miracula, ſiue circa Prophetias, ſiue circa quamcunque aliam rem pertinentẽ ad doctrinam, inſtructionem, perſuaſionẽmque auditorum. In vno tamen caſu hoc poſſet eſſe veniale, dicit Caiet. ibid. quando prædicator immiſceret aliquot impertinentia, & circa illa impertinentia mentiretur. Idem eſt de eo iudicium qui falſas reliquias prædicaret: eſt enim mortale.

IIII. Peccatum, eſt prædicare inutilia, & vana, vt ſpeculatiuas quæſtiones, leges Ciuiles, Poëtas tam vulgares, quàm Latinos, geſta Romanorum, & aliorum gentilium, atque his ſimilia: Quæres an hoc ſit peccatũ mortale? Caiet. vbi ſupra, ait, ſi prædicator aduertẽter in his excedat eſſe peccatum grauiſſimum, non ſpecificat, tamen eſſe mortale: At certè ſi prædicator totam, vel ſaltem maximam partem prędicationis in his conſumeret, & ſaltem non moraliſando, valdè periculoſum eſt de peccato mortali; non tamen adhuc auderem aſſerere eſſe mortale, niſi hoc frequenter fieret, tunc enim eſſet valdè periculoſum. Huic peccato affine eſt alterum peccatum, quod Caiet. ponit ſexto loco; mihi autem propter affinitatem quam habet cum iſto, commodius videtur reponere in *quinto loco*, & eſt, cum prædicator prædicat fabulas gentilium, facetias, & ridiculoſa; & hoc peccatum ex ſe veniale eſt ex Caiet. & Nau. loco cit. de quo dixi etiam ſupra. Quòd ſi nimis frequenter hoc fieret, vt tota, vel magna pars prædicationis conuerteretur in riſu, valdè periculoſum eſſet de mortali, & magis periculoſum, quàm de peccato præcedenti.

VI. Peccatum, eſt affectus mercenarius ipſius prædicatoris, nempè quando non Deum, ſed ſeipſum quærit in prædicando, & hoc dupliciter: primò, quia moueatur affectu pecuniæ:

Digitized by Google

pecuniæ: ſecundò, vt ſit affectus inanis propriæ laudis, & gloriæ. Quæres an hoc ſit mortale. Reſp. Caiet. vbi ſupra; hoc aliquando eſſe manifeſtè mortale: primò, quando affectus prædicatoris reſpicit iſta tanquam finem vltimum: ſecundò, quando tantus eſt affectus pecuniæ, vt progrediatur vſque ad ſimoniam, id eſt vſq; ad venditionem ipſius prædicationis. Veniale autem eſſet, ſi nec principaliter, nec vt finem vltimum iſta aſpiceret, nec vſque ad ſimoniam procederet, ſed vanè propter ſpem gloriæ, vel pecuniæ prædicaret: quando autem hæc minus principaliter expetuntur, tunc inquit Caiet. conſiderandam eſſe quantitatem affectus, vtrum homo plus doleat eo quòd pauciores veniãt ad prædicationem, & ſic minorem laudem conſequatur, an verò quòd pauciores animas ipſe lucrifaciat; tunc enim prout maior, aut minor affectus erit ad hoc quàm ad illud, ita erit grauius, vel leuius peccatum.

VII. Peccatum, addit Nauar. vbi ſupra, ſi prædicator religioſus in ſuis prædicationibus detrahat Prælatis eccleſiæ, & ſacerdotibus, præſertim verò ſi hoc faciat, vt placeat laicis. Colligitur hoc peccatum. ex clem. 1. §. quibus. de priuileg. quo loco glo. in vet. detrahendo, intelligit hoc de illis, qui detrahunt Prælatis in particulari, vel nominatim exprimendo illos, vel verbis æquiualentibus, vt ponendo tot circunſtantias, vt de illis intelligatur. Iſti in Conc. Later. ſub Leone X ſeſſ. 1. ſunt excommunicati excommunicatione ſummo Pontifici reſeruata, ſimul cum iis, qui prædicant falſa miracula, & Prophetias non approbatas. Vnde detrahere Prælatis eccleſiæ in generali non eſt tam graue peccatum: & aliquando nullum eſt peccatum, præſertim quando reprehenduntur communiora quædam peccata. Hoc autem parcè faciendum eſt, quia detractio Prælatorum ſolet valdè placere populo, & generat in ipſo populo cõtemptum Prælatorum, & vilem æſtimationem. Aduertendum hoc loco, quòd in clem. cit. non ſit mentio, niſi de prædicatoribus religioſis. Vnde naſcitur difficultas an prædicatores ſeculares includantur in iſta clem. Reſp. cum Nau. vbi ſupra, quantum ad culpam includi propterea quòd non minus malum eſſet ſi hoc fieret à prædicatore ſeculari, quàm religioſo: quantum autem ad pœnam non contineri, propterea quòd in clem. ſolum religioſos exprimit.

VIII. Peccatum, additur à Nauar. ex clem. cupientes.

de pœnis. quando prædicatores religioſi diſſuadent populo ſolutionem decimarum.

I X. Et vltimum peccatum, conſiſtit in omiſſione prædicationis, ſi ille cui ex officio incumbit hoc munus, ſine legitimo impedimento illud omittit, Epiſcopi ex Concilium Trident. ſeſſ. 5. cap. 2. de reformat. & in Concil. Later. ſub Innocentio III. cap. 10. tenentur prædicare per ſe ſi non habent legitimum impedimentum, legitimè verò impediti per alios. Vnde peccant tum ſi nõ habentes impedimentum ipſi non prædicant, tum ſi habentes impedimentum ſaltem per alios non prædicant. Idem dico de Parochis, & de religioſis miſſis à ſuis Prælatis.

8 *Prædicatio vt audienda, & vt in eo peccetur.*

I I. Dictum De peccatis eorum, qui audiunt concionem, id eſt de peccatis, quæ circa concionem poſſunt committere ij, qui non interſunt prædicationi, vel non vt decet, primum horum peccatum eſt peccatum omiſſionis, quando homo non audit concionem, cum & indigeat illa, & commodè audire poſſit: Indigemus quidem concione omnes, & ſinguli tam docti, quàm indocti, tum vt inſtruamur de multis, quæ neſcimus; nam & doctiſſimi homines poſſunt plerunque doceri ab indoctis prædicatoribus in rebus ſpiritualibus ad ſalutem animarum, tum vt moueamur, ſæpè enim multa liceat ſciamus fortè non operamur: moti autem verbo, & ſpiritu prædicatoris, & particulari concurſu Spiritus ſancti inflammamur, & excitamur ad operandum: Maximè verò neceſſarium eſt audire conciones iis, qui rudes ſunt, & ignorant myſteria fidei, & alia ad ſalutem neceſſaria: vnde iſti frequenter mortaliter peccant non audiendo. Commoditas autem audiendi concionem non eadem eſt omnibus: vnuſquiſque autem examinet conſcientiam ſuam, & videat quibus negotiis poſtponat auditionem verbi Dei.

I I. Peccatum, eſt ire quidem ad concionem, ſed vel ex vanitate, vt videantur, ſiue ob curioſitatem, vt notent defectus prædicatoris, ſiue ob alium peiorem finem, vt ſpectent mulierculas, &c. ſiue ad irridendum prædicatorem.

I I I. Peccatum, non attendere concioni quando habetur, aut quod peius eſt voluntariè diſtrahi, præſertim quando cõcionator reprehendit aliquod vitium, à quo quis non vult ſe emendare. Idem quando prædicator hortatur ad aliquod bonum, quod homo non vult facere: Ad idem peccatum

tum ſpectant confabulationes, riſus, & alia ſimilia facta, dum concio habetur, quibus homo non ſolùm ſibiipſi obeſt non attendendo, ſed etiam aliis.

Quartum, & vltimum peccatum eſt negligere, ſeu contemnere, aut etiam non dare operam, vt aliquis fructus ex concione referatur. Qui enim ita interſunt concioni, vt inde nihil prorſus reportet, ſaltem perdet tempus: vnde non caret culpa.

Tertium dictum. Modus audiendi concionem, & verbum Dei, non modo ſine culpa, ſed etiam cum profectu ſpirituali, iſte eſt, qui poſitus eſt in tribus punctis. In primo ponuntur ea quæ debent præcedere antequam aliqui accedant ad concionem. In ſecundo ea quæ adeſſe debent, quando auditur concio. In tertio ea quæ facienda ſunt poſt auditam concionem. Antequam ad concionem accedatur, conſert primò, vacaſſe alicui exercitio ſpirituali, nempe orationi, aut meditationi, confeſſum eſſe, ſumpſiſſe ſanctiſſimum ſacramentum Euchariſtiæ. Quando enim homo poſt huiuſmodi exercitia ad concionem accedit, habet cor patens, & apertum ad recipienda verba concionatoris, tanquam quædam ſtillicidia diuinæ gratiæ: vnde facillimè fœcundatur diuino verbo, & proficit in via ſpirituali.

Modus audiendi concionem cum fructu.

I I. Acceſſurus ad concionem deberet in ſeipſo excitare famem diuini verbi, & tanquam famelicus accedere paſcendus, & inebriandus diuino verbo.

I I I. Deberet in ſe procurare prodeſſe ſuæ ſaluti ſpirituali, & maximè corrigendo ſe de aliquo particulari defectu, vel comparãdo aliquam particularem virtutem, ex quo percipiantur aliqua à concionatore, quo inflammetur ad illam virtutem, vel etiam audiendo aliquid quo deterreatur ab illo defectu, vel in eo corrigendo adiuuetur.

Circa ſecundum, dum homo audit concionem, debet primò adeſſe cum magna reuerentia non ſolùm in interiori, recognoſcendo ſe præſentem eſſe verbo Dei, & recognoſcendo in prædicatore Deum loquentem, ſed etiam cum magna reuerẽtia exteriori, id eſt cum debita corporis compoſitione, cum demiſſione oculorum, ad nihil reſpiciendo, præterquam ad concionatores, modeſtè ſtando, aut ſedendo.

I I. Debet etiam audire concionem deuotè, id eſt cum quadam pia animi affectione: non enim ita debemus atten-

dere verbo Dei, ſicut comediis, & fabulis.

III. Attentè, vt non ſolum facie non diſtrahamur, ſed nec obloquamur, nec colloquamur, non garriamus, &c.

IIII. Vt ea, quæ dicuntur accipiamus tanquam dicta nobis in particulari, præſertim ſi pertineant ad nos ratione ſtatus, nec tanquam dicta à prædicatore ſolum, ſed tanquam dicta nobis in particulari ab ipſo Deo.

Vltimò, vt ex tota concione aliquid in primis, & præcipuè notemus, quòd eſt nobis neceſſarium, & quòd non interſimus concioni tanquam iudices, ſed tanquam humiles diſcipuli parati diſcere. Quantum ad tertium, poſt auditam concionem, primò, debet vnuſquiſque apud ſe, & coram Deo ruminare, præſertim verò ea quæ audiuit, maximè neceſſaria.

II. In ſuo libello quem vnuſquiſque Chriſtianus habere deberet, annotare ea quæ pertinent ad ſuam ſalutem, & notare ex concione aliquid quod ſibi magis neceſſarium eſſe cognoſcit.

III. Si per occaſionem occurrit, deberet aliis repetere audita in concione; hoc enim non ſolum confert ipſi repetenti, ſed etiam prodeſt aliis.

Poſtremò, debet aliqua oratiuncula breui commendare ſe Deo, atque petere vires, quæ in concione percepit, vt impleat, & quærere quamprimũ poterit, occaſionem adimplendi ea.

De Confeſſariis verò, eorum qualitatibus, & officio, dixi in tract. de Pœnitentia, ſub cap. de Miniſtro Pœnit.

DE REGVLARIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Religio vnde dicatur, & quid ſit, in genere, & in ſpecie.*
2 *Religio quot modis ſumatur.*
3 *Religionis, & religioſorum appellatione qui veniant.*
4 *Religionis, & religioſorum ſtatus ex pluribus ſummè commendatur.*
5 *Religioſi ſtatus origo latè recitatur.*
6 *Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, & quomodo.*
7 *Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellentiſſimus.*
8 *Religioſus ſtatus debet à Papa approbari.*

De

De Religione ſecundùm ſe. Cap.I.

OBSERVANDVM *eſt in vniuerſum, primo loco*, quòd Religio dicitur ex eo, quia per eã vni Deo religamus animas noſtras ad cultum diuinum, vinculo ſeruiendi, hic dictum à religendo, id eſt eligendo, inde Religioſi tanquam ex eligendo eligentes, ex diligendo diligentes, & ex intelligendo intelligentes, ꝙ relegant ea quæ ad cultum diuinum pertinent: vt ait Iſid. lib.8.orig.c.2.& lib.9.nu.40. Vel vt dicit Aug lib.vno 83.qq. q.31.ꝙ Religio eſt quæ ſuperioris cuiuſdam naturæ, quam diuinam vocant, curam, cœremoniamq; affert, & Deo nos religat: vt idem dicit lib.10.ciuit.c.4.quod eſt ſummum bonum noſtrum, vt ibi dicit, quia Religio rebus corruptis non conſtat, ſed virtutibus,& eo cultu, qui oritur in cœlo, in quo mens colentis ſeipſam immaculatam Deo victimam ſiſtit, quiſquis igitur præceptis cœleſtibus obtemperauerit, hic cultor eſt veri Dei, cuius ſacrificia ſunt, manſuetudo animi, vita innocens,& actus boni, qui omnia qui exhibet totiens ſacrificat, quotiens bonum aliquid ac pium fecerit. Itaque in aram Dei, quæ verè maxima eſt, quæ in corde hominis collata inquinari non poteſt ſanguine, iuſtitia imponitur, fides, innocẽtia, caſtitas,& abſtinentia; hic eſt veriſſimus ritus, illa lex Dei præclara,& diuina, quæ ſemper recta, & honeſta iubet,& vetat praua: vt inquit Lactan. lib. 6. diuin. inſtit.cap.1.& 2.& hoc pacto anima Deo ligari dicitur, ligari enim dicitur res aliqua, quæ ita aſtringitur, vt alio diuertere non valeat, religari, cum iterum ei rei cui coniuncta erat,& à qua defluens diſtare cœperat, vnitur, omnis verò res ante in Deo extitit, quàm in ſeipſa, cũ verò eſt creata, quaſi quibuſdam paſſibus ab eo ſe remouiſſe videtur, vnde quæ poſſunt & debent, cum eo reuniendæ ſunt, & religandæ, quod fit primò per fidem externis etiam actibus ſignificatam, quibus Deus colitur,& quia non ſola fide Deus colitur, ſed etiã ſpe,& charitate: vnde *& opera charitatis, vt viſitare infirmos, dicuntur Religio*: Iacob.1. Primus modus, eſt communis omnibus Chriſtianis, qui baptiſmo ſe obligant ad Deum colendum; ſecundum, licet quò ad habitum charitatis, & gratiam ſit commune omnibus Chriſtianis, quo tamen ad certa opera charitatis exercenda, ſiue ad vitam actiuam;

1 *Religio vnde dicatur.*

vel contemplatiuam pertineant, pertinet ad certum hominum genus, qui Religiosi dicuntur, vt inquit D.Tho. opusc. contra impugnantes Religionem in princ. Ex his, cum ad omnes pertineat Deo cultum præstare, ob eius excellẽtiam, & beneficia in nos impensa, animo & cultu, ac cœremoniis externis rituum sacrificiorum, &c. qui ergo Deo se ligant, cultu se ligant, Religiosi dici valent, qui verò nedum cultu interno, sed etiam externo, & totos se huic muneri dedunt Deo sacrificandi, propriissimè Religiosi dicũtur, qui diuino se obsequio addixere, omnibus subinde impedimentis obstantibus amotis, & quia tria præcipuè à Dei famulatu distrahunt, scilicet diuitiæ, voluptates corporis, etiam in coniugali copula, licet in ea castitas sit, & voluntas propria, quæ in mala ducit, nisi frœnetur: vnde qui Deo ritè mancipare se studeut, hæc tria impedimenta amouere debent, quod fit per tria opposita opera, castitatis, obedientiæ, & paupertatis, idque nõ simpliciter, sed per votum firmata, nam ad statum pertinet, vt aliquid fixum, & firmum habeat stabileque: qui enim caret hoc vinculo firmo, licet possit esse perfectus in se, non tamen dicetur esse in statu perfectionis, nam perfectio Christiana in amore quidem Dei consistit reiecto omni amore nostri, & terrenorum: sed qui id possidet non dicitur semper esse in statu, quia is solum statum conditionémve mutat, non qui liberè amico obsequium præstat, sed qui in perpetuum ei se donat, ac nexu tradit, cum per hoc eius seruus efficiatur. Nec est opus Religioso, vt est Religiosus, quòd sit perfectus Christiana perfectione, quæ in Dei amore, & virtutibus animi consistit, sed sat est si aspiret ad hanc perfectionem, & in via ad eam sit, & quòd vlterius certa promissione., ac voto expresso se ad opera perfectionis, & Christiana ita se obliget, vt iam ei non liceat ab iis cessare, vel velle cessare, & hæc obligatio non ad certum tantũ tempus, sed ad totam vitam suscipiatur, ex quibus status oritur, accedenteque Papæ authoritate, quæ cum in reliquis, tum in religiosis institutis constituendis eam vim habet, vt ab eo ligatum in terra, in cœlo quoque ligatum cẽseatur. Et summatim Religiosus is proinde dicitur, qui in perpetuum ad tria substantialia vota vinculo se obligauit, scilicet, paupertatem, obedientiam, & castitatem etiam à matrimoniali copula seiunctam, in Religione Papæ authoritate approbata, vt inquit Abb. & alij in c. 1. de Regularibus. cap. de multa. de

voto.

voto. Ioan. And. in clem. 1. de decim.

II. Obſeruandum, quòd Religio ſumitur dupliciter, *primò*, vt eſt virtus, quæ & dicitur latria, cuius eſt cultum debitum Deo exhibere: ſecundò, pro vniuerſitate hominum Deum colentium, idque vel pro vniuerſitate colente Deum per fidem, & ſic comprehendit vniuerſam Chriſtianam Religionem, & gentem, vt habetur in cap. 1. 97. diſt. in c. gaudemus. de diuort. *vel ſic accipitur*, pro cultu Dei per fidem, & bona opera, de quo Act. 2. & ſic cõplectitur bonos Chriſtianos omnes. cap. iuxta. 16. q. 1. cap. quod Deo. 33. q. 5. cap. eccleſia. de conſtit. *vel pro ſtatu clericali Deo magis dedito.* cap. Saluator. 1. q. 3. c. 1. 12. q. 1. *vel vltimo loco* pro illo ſtatu hominum qui profeſſione trium votorum, de quibus ſupra, Prælati imperio ſe ſubjiciunt, in Religione per ſedem apoſtolicam approbata. cap. quod votum. §. præſenti. de voto. in 6.

2 *Religio quot modis ſumatur.*

III. Obſeruandum eſt, quòd Religionis appellatione propriè venit vniuerſitas approbata, in qua tria vota ſubſtantialia promittuntur. cap. de multa. de voto. Ioan. And. in d. cle. 1. de decim. largè verò qui profitetur ſic quòd non licet ei retrocedere, tametſi omnia vota non profiteatur, vel qui regulariter viuit in communi in ſtatu approbato; & hoc pacto mulieres, quæ profitentur Religionem maſculorum in manibus ipſorum dicuntur religioſæ propriè, licet non ingrediantur eorum monaſterium. Abb. in cap. inſinuante. qui cler. vel vou. & idem de maſculo ex cauſa paciſcente, vt maneat extra monaſterium. Innoc. in d. cap. cum habitus tunc non ſit neceſſarius ad profeſſionem, quæ ſine eo fieri poteſt, vt dicit Abb. in cap. porrectum. de regularibus. Fratres verò, & ſorores tertij ordinis ſancti Dominici, & Franciſci ſunt Religioſi largè, & perſonæ eccleſiaſticæ, & ſimiliter hoſpitalarij Hieroſolymitani, qui non poſſunt contrahere matrimonium, nec ab eo ſtatu recedere, & obedientiam ſuperiori promittunt, qui verò hoſpitalarij obedientiam non promittunt, non ſunt Religioſi, ſed perſonæ tantum eccleſiaſticæ, ſi portent aliquod ſignum Religionis, & minus mulieres, quæ dicuntur canonicæ, quæ non profitentur, & matrimonio iungi valent, & proprium habere, dicuntur religioſæ, imò earum ſtatus reprobatur. cap. pernicioſum. 14. quæſt. 2. & ab Epiſcopo viſitantur ordinaria authoritate ſi non ſint exemptæ, aliàs

3 *Religionis, & religioſorum appellatione qui veniant.*

apoſtolica.clem.attendentes.de ſtatu mon. Vnde in diſpoſitione odioſa non comprehenduntur, qui non ſunt propriè Religioſi, vt illi de tertio ordine, vel hoſpitalarij, ſecus in fauorabilibus. Abb. in d.c. porrectum.

4 *Religionis, & Religioſorũ ſtatus ex plurib. ſummè commẽdatur.*

IIII. Obſeruandum, quòd Religionis ſtatus ob eius excellentiam dentibus comparatur, vt dicit Bern. ſerm. paruis 63. Religioſi enim de toto corpore eccleſiæ cãdidiores ſunt, qui carnis ſpurcitias à ſe repellunt, & carne carent; ac fortes ſunt, cùm illis tribulatio pro ſolatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia ſit, & munitioni, vt ait Hugo. in Pſal. 20. In qua muri ſunt paupertas, vigiles Prælati, turres doctrina, tuba prædicatio, ſcutum, oratio, ſaxa vitæ duritia; & monti Tabor, vbi fuit Petrus, quod ſignificat obedientiam, Iacobus, mundum per paupertatem ſupplantans, Ioannes, virgo per caſtitatem, & terræ promiſſioni, vt dicit Hier. ad Euſtochium & naui firmæ, qua mare huius ſeculi tuto trajicitur, & paradiſo terreſtri, qui locus erat omni voluptate repletus, vt dicit D. Ant. 3. p. tit. 16. cap. 10. §. 11. & ſpeciem gerit quoque cœleſtis paradiſi; vt dicit Laur. Iuſt. libro de perfect. monaſtica, ob incorruptionem, charitatem, & concordiam, vt dicit Baſ. conſtit. mon. c. 19. & quòd in Religione nulla adſit propria voluntas, ſicut in cœlo omnes cœlicolæ Dei voluntati libentiſſimè ſubjiciuntur, & perfectiſſimæ Reipublicæ, vt pluribus probat Hier. Platus de Bono ſtatus relig. libro 2. cap. 35. Inde Religioſi dicuntur amici filij, & ſponſæ Dei, vt inquit Bernard. ſerm. de ingrat. & idem Platus probat d. lib. 2. cap. 13. & Dei templum, cum Deo conſecrentur, vt idem ibi. d. cap. 14. & perpetuum ſacrificium ob ſui oblationem quam Deo faciunt, vt idem ait ibid c. 15.

5 *Religioſi ſtatus origo latè recitatur.*

V. Obſeruandum eſt, quòd Religioſis ſtatus vetuſtiſſimus eſt, in lege ſi quidem veteri præſignatus eſt in Elia, qui ſine vxore, ſine familia caſtitatem, in ſumma paupertate coluit, zona pellicea cinctus, victum à vidua, & à coruo quaſi mendicatum accipiens. 4. Reg. 1. & in Eliſæo, qui relictis omnibus, & patre, Eliæ adhæſit. 3. Reg. 17. & 19. & Nazareis, qui Deo cõſecrabantur, & eius obſequio vinculo voto adhibito ſe dicabant. Num. 6. & Ioannes Baptiſta quoque Heremitarum, & Monachorum princeps fuit, vt aſſerunt Naz. orat. in Baſ. vbi Baſilium, quia monachus fuerat, comparat cum Ioanne Baptiſta. Chryſ. hom. 1. in Matcũ. Hier. ad

Euſto

Euſtochium.de ſeruanda virgi.Caſſia.collat.18.c.6. Sozom. lib.1.hiſt.c.12.Bern.ſerm.de excellentia Io.Baptiſtæ.In lege verò gratiæ à Chriſto Domino eſt inſtitutus. Cùm enim Religio in tribus votis conſiſtat, primum, caſtitatis, in lucem à Chriſto poſitum fuit,, cùm dixit. Matt.19.*ſunt eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum*, vbi deſignantur non qui ſimplici voluntatis propoſito à coniugio abſtinent,valentes tamen id eligere cùm voluerint,ſed magis qui voto, & ſolemni, ac perpetuo,& in Religione probata eam facultatem ſibi adimerunt; paupertas verò apertè exprimitur,Lucæ 14. *niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*, vel dum dicit Luc. 10. *Nolite habere aurum, neque argentum, imò verò neque ſacculum, aut peram.*Obedientia verò Luc.9. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum.* In qua abnegatione conſiſtit votum obedientiæ. ex Conc. Senon. Decret.9. Tomo IIII. Concil. & omnia ſimul coniunxit, dum inueni à ſe poſcenti rationem adipiſcendi regni cœleſtis,reſpondit:*Vade,& vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me,& habebis theſaurũ in cœlo.*Matt.19.Marc.10.& Luc.18. cùm enim dicit omnia, vult eum omnibus expoliari, cùm dicit *vendere*, ſignificat abdicationem, quæ perpetua ſit, dum dicit, *ſequere me*, tum cætera, tum maximè obedientia exprimitur,dum dicit,*propter regnum cœlorum*, finis demonſtratur,& cauſa renunciandi, vt explicat Aug.ep.89.q. 4.Quam quidem perfectionem à iuuene illo reiectam ſtultiſſimè, ſancti Apoſtoli ſequuti ſunt.Matt.19. *Ecce nos reliquimus omnia*, id eſt coniugij officium,& bona, vt explicat Hier.lib.1.contra Iouin. quia licèt habuerint vxores aliqui ex iis cum Apoſtoli effecti ſunt, ſtatim officium id reliquere, & poſt nuptias eos fuiſſe continentes, dicit idem Hier. apol.ad Pam. & quòd Apoſtoli vota illa emiſerint, ſentit Aug.17.ciuit.c.4.& D.Th.2.q.88.art.4.ad tertiũ. Hanc verò viuendi formulam,quam Apoſtoli à Domino accepere,primitiuæ eccleſiæ tradiderunt, dicitur enim Act. 4. quòd *cor credentium erat vnum,& omnia communia*, vnde Hier. de ſcript.eccleſ.in Philone, dicit, quòd talis primò credentium fuit eccleſia,quales nũc monachi eſſe nituntur, vt nil cuiuſq; proprium ſit, orationi vacent, lectioni doctrinæ, & continentiæ.& Caſſia.lib.2.c.5.& collat.18. c. 5. dicit cœnobitarum diſciplinam tempore Apoſtolorum cœpiſſe, qui omnia relin-

Apoſtoli Religioſi fuerunt, & ab illis cœpit Religio.

relinquentes, ſine vxore, ſolitudine dediti, à ſolitudine monachi, à communitate cœnobitæ ſunt dicti, vt ibi dicit, qui & ibi dicit, Marcũ Euãgeliſtam inter hos primum extitiſſe, & conſtat etiam in Æthiopia Regis filiam à Matthæo fuiſſe Domino conſecratam, Theclam à Paulo in Græcia, Romæ Domicillam à Clemente, in Gallia Martham, Domini hoſpitem, cœnobium ſibi conſtruxiſſe, vbi cum aliis honeſtiſſimis mulieribus Deo dicatis, vitam egit & Dion. de eccleſ. hier. c. 10. ait, initiandũ interrogari an ſeculari vitę nuntium remitteret, & eum poſt tõderi, ac veſtẽ idem mutare. Philo quoque lib. de vita contemplatiua, ait, ſuo tempore in Ægypto viſas ſacras ædes, quas ſanneas vocabant, vel monaſteria, vbi ſolitarij ſanctæ vitæ myſteriis operã dabãt. & idem dicit lib. de ſupplicum virtutibus, vt refert & Euſeb. lib. 2. hiſt. eccl. c. 17. & quòd iidem continentiam colebant, orationibus operam dabant, ac cibo toto triduo quandoque abſtinebant. Athanaſ. quoque qui proximus Apoſtolis fuit, ait, ante Antonium non fuiſſe eremitas, ſed tantum monachos fuiſſe qui in agris, ciuitatibus vicinis, ſua monaſteria conſtituebant. Tertul. etiam librum edidit de virginib. velandis. & extat vetus decretum Pij I. anno Domini 147. de ritu qui ſeruari debet in virginum conſecratione, relatum ab Euſeb. in vita Conſtantini. & Ignat. ep. ad Tralenſes. Cypr. lib. 1. ep. 11. Orig. hom. 17. & 19. in Luc. mentionem faciunt de virginibus, quæ ſolemni cœremonia Deo conſecrabantur. & Dion. ep. ad Demophilum Monachum. & lib. de eccl. hier. c. 6. formam monaſticæ profeſſionis prolixè explicat. & Euſeb. lib. 2. c. 16. Hier. de viris illuſt. in Philone Aug. ſer. 2. de vita communi clericorum. Iſid. lib. 2. de offic. c. 15. Religiones aiunt ab exemplo Apoſtolorum cœpiſſe, qui vitam communem degebant, nil proprium poſſidentes, à coniugali copula abſtinẽtes, & voto ad eam perfectionem ſe obligantes, vt inquit Aug. 17. ciui. c. 4. De monachis etiã meminit Chryſ. hom. 17. ad pop. & hom. 69. in Matth. libro 3. contra vitup. vitæ monaſticæ. Baſ. in conſtit. monaſt. Et illi antiqui monachi, quò ad eſſentiam à noſtris non differebãt ex emanatione trium votorum, de quibus ſuprà, vt probat Aug. lib. 1. de morib. eccl. c. 31. Baſ. loco cit. & c. 22. cõſtitutionum, ſic tamen vt vota illa publicè non emitterentur, ſed tacitè intelligebantur, vt & nunc caſtitas tacitè promittitur ex ſuſceptione ſacrorum ordinũ: vt ait Baſ. ep. 2. ad Amph. can. 19. &

Moniales quæ prima fuerint.

19.& etiam quòd ſi quis rupto voto matrimonium inibat, peccabat,ſed validum erat,vt patet ex Cypr.lib.1.ep.11.Hier. ad Demetriadem.Epiph.hæreſ.61. Aug.de bono viduit.c. 9. & 10.c.viduas.c,de filia.27.q.1.Leo ep.92. c.14. c. de viduis. 17.q.1.c.referuntur.27.q.1.Et Innocentius II.primus fuit qui decreuit religionem profeſſos, non poſſe matrimonium contrahere, & ſi contraxerint, inualidum eſſe, teſte Baſ. in regulis fuſioribus.c.14.& ep.2.can.6.& 18. Anno verò Domini 350. tempore Conſtantini Religioſus ſtatus florere cœpit,cuius princeps fuit B.Antonius teſte Athanaſ. in eius vita,ad cuius exemplum in Armenia, Scithia, Nitria, vtraq; in Thebaide,& Ægypto monaſteria extruebantur,quæ Antonij conſilio regebantur,& Hilarion qui cœnobia in Paleſtina fundauit,vt dicit Hier. in eius vita, Baſilius in Græcia, vt patet eius ep. 63.Ambroſius Mediolani,teſte Aug. 8.conf.c.6. His notat.

Sit primum dictum, Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, probatur ex Dion.c.6 cœl.hier. Ratione, nam ad ſtatũ perfectionis requiritur obligatio perpetua ad ea quæ ſunt perfectionis, cum aliqua ſolemnitate, perfectio verò Chriſtiana conſiſtit in charitate, cùm id dicatur perfectũ,quod contingit vltimum finem, charitas verò eſt quæ vnit nos Deo, qui eſt vltimus finis humanæ mentis, iuxta quam charitatem, triplex profectio conſiderari poteſt, *vna abſoluta*, qua diligitur Deus,vt eſt diligibilis, & ſic diligitur ſolum à ſeipſo,*altera* ex parte diligẽtis, prout eius affectus ſecũdum totum ſuũ poſſe tendit ſemper in Deum actu, & talis perfectio non eſt poſſibilis in via, ſed in patria, *tertia*, qua non attenditur totalitas ex parte Dei,nec hominis,ſed prout excluduntur ea quæ repugnãt motui dilectionis in Deum, ſcilicet cupiditas, remouendo primò quod contrariatur charitati,ſcilicet peccatum mortale,ſecundò,excludendo ab affectu hominis non ſolum quod contrariatur charitati, ſcilicet peccatum,ſed etiam omne quod impedit ne affectus hominis totaliter tendat in Deum, qualia ſunt conſilia, quæ ſecundariò,& inſtrumentaliter remouent impedimenta actus charitatis,quę tamẽ non cõtrariantur charitati,vt matrimonium,res tẽporales,&c. Vnde aliqui poſſunt eſſe perfecti ob charitatem Dei, & proximi, qui tamen non erunt in ſtatu, quia ad eſſentiam ſtatus requiritur immobilitas, & perpetuitas, quod eſſe non poteſt ſi caret vinculo ſolẽnis obligationis

6 *Religioſi sũt in ſtatu perfectionis, & quomodo.*

tionis ad opera charitatis exercenda, vt suprà est dictum: Religiosi verò se obligant ad ea quæ sunt perfectionis cum solemnitate, & voto, abdicando se voto solemni, & perpetuò à rebus secularibus, quibus vt liberè poterant, vt Deo liberius seruiant, in quo perfectio status consistit, ergo Religiosi dicuntur esse in statu perfectionis, nec impedit quin sint in statu perfectionis, licèt non sint fortè perfecti, cùm non teneantur profiteri se esse perfectos, sed tantum profiteri quòd ad perfectionem tendunt, per abdicationem prædictam, quatenus remouent eius perfectionis impedimenta, vt latè docet D. Th. 2.2. q. 84. art. 1. 3. 4. & 5. ad primum, & secundum. Ex quibus patet, quòd Religiosus non tenetur esse perfectus sub obligatione specialis peccati, nec actu tendere ad perfectionem, quia sic desistendo actu, peccaret mortaliter, quod nõ est dicendum, sed tenetur habere intentionem proficiendi, nec tenetur habere perfectam charitatem, sed dare operam ad id, quia tendenti ad finem, non est necesse, quòd iam finem sit assequutus, sed quòd per aliquam viam tendat ad eum, nec tenetur etiam implere ea quę perfectionem charitatis consequuntur, sed ad id tendere, vnde non peccat ea prætermittens, si non cõtemnat. Nec tenetur quoque omnia præstare quibus ad perfectionem deuenitur, sed ea quæ taxata sunt iuxta regulam, quam profitetur, & sic tenetur Religiosus tendere ad perfectionem intentione, vel habitu, non tamen currendi, & ideò licèt quandoque negligat, vel ex passione omittat ea quæ sunt perfectionis, non tamen dicitur ea contemnere, nisi intendat non intendere ad ea, vel velit à se abdicare omnia quæ ad perfectionem tendunt, vt paupertatem, vigilias, &c. quia sic diceretur contemptor, quòd si sibi placet aliquis actus quo tendat ad perfectionem, & cauet à mortalibus, nõ est de eo desperãdum, licèt regulam transgrediendo peccet, quia non dicitur eius contemptor, tametsi malè agat Religiosus si nõ potitur perfectione, vel saltem non tendat ad eam, quia Deus, qui in religione possidetur, plus est quàm omnes res creatæ, quarum amore Religiosus à perfectione actuali auocatur.

7 *Religiosus status est perfectissimus, & excellentissimus.*

Secundum dictum. Religiosus status est perfectissimus, & excellentissimus, probatur ex Dionys. cap. 5. eccl. hier. dicente, statum Religiosum esse statum perfectorum, perfectione propria, sicut Episcopale perfectione aliena, vt inquit Caiet. 2.2. q. 189. art. 3. & Bas. serm. 1. de mon. instit.

statum

ſtatum monachalem vltra humanæ naturæ fines procedere ait,& angelicam conuerſationem adipiſci, qui nullo terrenorum affectu tenentur,ſed in ſolo Dei amore quieſcant. & Hier. ep. 1 & 34. monachus apoſtolicam perfectionem adeptos ait,vt qui omnia relinquant, Saluatorémque ſequãtur, imò & ſeipſos relinquant, ſic agentes de proprio corpore tanquam de re non ſua, ſed Dei, vt faciendum iis conſulit Bern. ad fratres de monte Dei,ob obedientiæ actum, & votum,& vt qui omnes virtutes poſſideant,ob caſtitatem,quæ ſubjicit corpus Deo,obedientiam, animam, paupertatẽ, res externas, quas actus omnes virtutes conſequentur, vt probat Platus lib. 2. & 3. de bono ſtatu relig. cap. 9. qui quoque Deo præ cæteris,& Chriſto ſimiles fiant,vt ibi dicit. c. 11.& ob amicitiam cum Deo,Dona Spiritus ſancti, quæ poſſidẽt, remotionem ab omni occaſione peccati, & alia multa quæ latiſſimè, & copioſiſſimè in hanc ſententiam deducit idem Platus lib. 1.& 2. de bono ſtatus relig. Ex quibus id quoque conſequitur, eos ſummè mereri, & maxima laude dignos eſſe, ac ipſorum opera ferè omnia meritoria eſſe ex natura actionum, oblatione, & conſecratione ſui,ac coniunctione cum Deo,vt idem probat lib. 1. c. 23. ita vt probabile ſit eum qui ſincera mẽte Religionem profitetur,& regulam ſeruat, omnem pœnam peccatis eius debitam euadere, quæ hac actione præſtantiſſima redimatur,& expleatur. glo. in c. ſcriptũ. de voto. §. his authoritatib. de pœnit. Ang. ver. Religioſus. nu. 46. D. Bern. de præcept.& diſp. c. 40. quis aliquando. §. non ergo neceſſaria. de pœnit. diſt. 1. qui etiam ingreſſus omnem maculam, & irregularitatem citra culpam religioſi emergẽtem,abſtergit. glo. in ſum. diſt. 36. in c. ex literarum. de apoſt. in cap. cùm deputati. de iudic. Borgaſ. tract. de Irreg. 3. p. tit. de diſp. per ingreſſum Religionis,de qua alibi latius tract. de Irregul. non tamen quæ ex bigamia, vel defectu corporis prouenit, & etiam is aſſequitur plenariam remiſſionẽ peccatorum facta profeſſione probabiliter,vt dicit D. Th. 2. 2. q. vlt. art. 3. ad tertium, quod arbitrarer procedere non ex opere operato,quia id ſic ſolũ Baptiſmum, & Indulgentia plenaria confert iuncta diſpoſitione in adulto,& indulgentiã ſuſcipiente,ſed ex opere operãtis,ob intenſionem charitatis,quæ quis mouetur ad omnia relinquẽda,& etiam ſeipſum,vt Deo intimè cõiungatur in Religione,vt & idem per vehementem actũ contritionis obtinetur & martyrium.

Fructus quos in profeſſione religionis accipimus.

Tertium

8 *Religiosus habet à Papa approbari.*

Tertium dictum. Vt dicatur status Religiosus oportet, quòd à sede apostolica confirmetur, nam in Religione duo inueniuntur, essentia Religionis, quæ in tribus votis consistit, & determinatio ipsius essentiæ ad certum modum viuendi; primum non eget apostolica confirmatione, cum in Euangelio habeat fundamentum, vt supra monstratum est, modus verò quo illa vota suscipi possunt, non ita in Euangelio est expressus: vnde multum eget humana directione, & proinde supremi Ecclesiæ Hierarchæ confirmatione. Et licet fortè non legatur Antonium, Augustinum, Basilium, Benedictum, Religionum authores earum confirmationem à sede apostolica petiisse; Franciscus tamen, & Dominicus id petiere, cum ante pauperes de Lugduno à Lucio III. fuerint damnati hæresæos, teste Abbate Vrspergen. in chronico anni 1212. Et hodie clarè decisum est nullam Religionem sine Papæ approbatione institui posse, ex Concil. Lateran. in cap. fin. de relig.dom. & Lugdunen. in cap. vnico. de relig.dom. in 6. cum & collegia iure ciuili, prohibita censeantur, quæ sine Principis licentia eriguntur. ff. & C. de colleg.illicit.

SVMMARIVM.

1 *Religionum ordines varij sunt, & rectè.*
2 *Religiones à quibus fundatæ sint, & quo tempore.*
3 *Regulæ diuersæ quæ instituta habeant, remissiuè.*
4 *Religio ad quæ opera ordinari possit, & quod potius.*

De Religionum distinctione, & diuersitate, earum origine, & institutis. Cap. II.

1 *Religionum ordines varij sunt & rectè.*

CVM ad ornatum Ecclesiæ pertineat, vt *circumamicta sit varietate.* Psalm. 44. & operepretium sit Deo variis modis, & à variis personis, iuxta earum captum inseruiri, vt habetur infra tractat. de Sacram. Ord. in princ. Iccirco, Deo sic disponente, effectum est, vt in ecclesia variæ sint Religiones, quæ diuersificantur, vel ex diuersis operibus charitatis, quibus operam dant vel varietate exercitiorum, cum status Religionis sit quoddam exercitium, quò ad charitatis perfectionem quis exercetur,

Digitized by Google

exercetur, vel ob diuersos fines, vt sic vna Religio vacet vitæ cõtemplatiuæ, & Dei contẽplationi, alia actiuæ, vt peregrinorum susceptioni, visitationi infirmorum, redemptioni captiuorum, & huiusmodi, quibus proximo subuenitur, vel ad militandum, vel ad concionandum, vel ad studendum, & docendum, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 1. 2. 3. 4. & 5. quæ etiam distinguuntur, iuxta varios earum institutores, qui & varia instituta tradidere.

2 *Religiones à quibus fundatæ sint, & quo tẽpore, & primo ordo Eremit. S. Augustini.*

Augustinus igitur Hipponensis Episcopus, antequam Episcopus esset propè Hipponensem ciuitatem monasterium in nemore condidit, cui nunc Eremitarum est nomen, quod eo viuo, & mortuo post maximè est propagatum, & ad varias regiones extensum, donec Innocent. IIII. anno 1243. Eremitas variè sparsos, loco & habitu coniunctos ad Augustini regulam aggregauit, quod & post Alexander IIII. eius successor diligenter est executus.

Basilius in Oriente multa ante monasteria extruxit, vt supra est dictum.

Benedictus verò, licet alij monachi in Italia extitissent ante eum, vt dicit Greg. lib. 2. dialog. c. 1. & 3. nihilominus dicitur eorum pater, quia eos sanctitati, & disciplinæ maximopere consignauit, & regulam eis conscribens summa sapientia confectam, teste Greg. 2. dialog. cap. 36. inter has prima fuit Religio Cluniacensis, quæ ab Odono Cluniacensi Abbate, sequuto Benedicti disciplinam anno 913. cum antea relaxata esset, ad pristinam formam reducta est, quem imitati sunt alij quoque Abbates in Germania, Italia, Hispania, & Anglia. Ex eodem genere est Camaldulensis familia, quæ anno 1000. in monte Appennio initium habuit, teste Romualdo, cui successit post 173. annos Camaldulensis Gualberto institutore, *cui crucifixi imago caput inclinauit*, quòd pacem inijsset cum fratris homicida ob amorem Passionis Christi ab eo illam petente, qui ordo post in varia capita est auctus. Huic successit Cisterciensis, anno 1098. authore Roberto Molismensi Abbate, qui etiam collapsam ad disciplinam restituit, quod item post sanctus Bernardus cum triginta sociis fecit, & à Bruno Doctore insigni in hæremo post est fundata.

Benedictini.

Carmelitarum ordo tempore Apostolorum initium habuit in monte Carmelo, teste Vald. de sacram. tit. 9. cap. 84. anno tamen 120. in Italiam tantum est illatus, licet anno

Carmelitæ.

Domini 412. Ioannes Hierosolymitanus Patriarcha, qui ex eo ordine fuerat, regulam eis præscripserit, quo notatur eos ante extitisse.

Franciscani. *Franciscanus ordo* initium sumpsit 1212. quo tempore ab Innocentio III. est confirmatus,& per totum orbem dilatatus, authore B. Francisco Assisinate, sub qua regula militant conuentuales, qui ab eo originem duxere anno prædicto, & ij tertij ordinis ab eodem dicuntur instituti, qui verò crepidis vtuntur, dicti zoccolanti, à B. Bernardo originem duxisse dicuntur, anno 1412. Amadei ab Amadeo Hispano 1460. sub qua regula militant etiam Clarini Clarinelli, & Reformatores. Capuccini originem duxisse dicuntur à Fratre Matthæo de Boschis in ciuitate Camerini, anno Domini 1525.

Dominicani. *Dominicanus ordo* à B. Dominico fuit institutus,qui prius Canonicus regularis extitit, post ordinem statuit, quod prædicationi insisteret,vnde est dictus ordo Prædicatorum, ab Innocentio IIII. tempore Concil. Lateranen. voce, vt dicitur, confirmatus, & post scriptis adhibitis ab Honorio III. anno 1216.

Seruita. *Seruita* 1232. cœpere Florentiæ in quodam nemore sic dicti, quia Beatæ Virginis se seruos profiterentur, qui militant sub Eremitanis.

Cœlestini à Petro Morone, eius regula cõfirmata à Gregorio X. 1274. sic dicta quia is Petrus Papa est postea effectus,& Cœlestini V. nomen accepit.

Canonici regulares. *Canonici regulares* Lateranenses primò ab Apostolis, tum à Beato Augustino fuerunt instituti, teste Vincentio Belluacensi in eius speculo Doctrinali.c.16. Beato Antonino in eius historia.lib.2.tit.15. & ita ab Apostolis cœpit, à Beato Marco apud Alexandriam fuit dilatatus, & à Beato Augustino instauratus: vt ait Rosetus lib.de relig.eccles.tit.34. & comprobatur ex sententia prolata à Pio IIII. circa controuersiam præcedentiæ inter ipsos, & Monachos sancti Benedicti,vel sanctæ Iustinæ de Padua.

Monaci. *Monaci* in Græcia,& Armenia originem ducunt à sancto Basilio.anno Domini 360. alij à sancto Benedicto, tempore supra citato.

Humiliati. *Humiliati* qui militant sub ordine sancti Benedicti originem ducunt à Beato Ioanne Cumensi, anno 1189. qui post à Pio V. sunt extincti.

Ordo

Ordo Vallis ombrosæ, ordinis sancti Benedicti originem duxit à Ioanne Gualberto Florentino, anno 1060.

Monaci Albi Montis Oliueti eiusdem regulæ principium duxere à B. Bernardo Senensi, anno 1319. vel vt alij volunt 1370. vel 1406.

Canonici sancti Saluatoris, regulæ sancti Augustini, originem duxere à Stephano, & Iacobo Senensibus, anno 1376, vel à quibusdam Eremitis, anno 1408. *Canonici S. Saluatoris.*

Ordo Eremitanorum, collectus ex quibusdam Eremitis sancti Guilielmi, & sancti Ioannis Boni, & ex congregatione Fabalorum, & Britinorum, qui sub diuersis habitibus per Italiam eleemosynas colligebant, originem duxit sub Innocentio IIII. anno 1204. qui eis concessit, vt viuere possent iuxta regulam B. Augustini, & horas canonicas, & reliqua iuxta morem curiæ Romanæ recitare, donec à Clemente IIII. in cap. religionum. de relig. dom in 6. eis concessum est, vt cum Carmelitis viuere possent, donec aliud ab ecclesia decretum fuisset. Hic verò ordo Eremitanorum diuisus est in Conuentuales, & Obseruantes, & Obseruantes subdiuisi in vndecim congregationes, Illicitenam, authore Magistro Bartholomæo Veneto, anno 1387. Carbonariam, authore Fr. Simone Cremonensi 1399. Perusiensem 1424. Lombardã, authore Magistro Roco Ticinensi 1444. Montis Ortonij, authore Fr. Simone Camerinensi 1460. Baptistellam authore Fratre Baptistæ 1484. Dulcetiam, authore Fratre Felice ex Apulia 1492. Zampanam, authore Fratre Francisco Calabro 1502. Dalmarensem eiusdem anni. Germanam 1514. & illam quæ dicitur sancti Pauli primi Eremitæ, anni 1550.

Ordo sancti Hieronymi Fiesolensis, authore Carolo Comite Granelli, anno 1046.

Ordo sancti Ambrosij de Nemus, authoribus Alexandro Cribello, Alberto Bessutio, & Antonio Petra sancta, Mediolanensibus, anno 1431.

Congregatio sancti Spiritus Saxiæ Romæ 1198.

Ordo Eremitarum Diui Hieronymi, authore Lupo Olmeto Hispano 1433. vel, vt alij volunt, Petro Ferdinando sub Gregorio XI. 1383.

Ordo Apostolorum, sub Innocentio VIII. anno 1484.

Ordo Diui Pauli primi Eremitæ in Pannonia, anno 1215. confirmatus à Ioanne XXII. 1367.

Ordo Redemptionis in Hispania, sub Clemẽte IIII. 1266.

Ordo bonorum hominũ, authore Ricardo Comite Cornubiæ, anno 1257.

Præmonstratenses. *Ordo* Præmonstratensis, authore Notoberto Colonien. anno 1122.

Ordo sanctæ Brigidæ in vno monasterio, diuisi tamen virorum, & mulierum, ipsa fundatrice, anno 1367.

Congregatio Albonum, anni 1396. extincta anno 1400.

Ordo Crucigerorum Ceruleorum, sub Clero II. & ad habitum assumpti sub Pio II. qui recipiebant hospites, maximè inopes, anno 1460.

Carthusienses. *Carthusienses*, qui habent statuta pro regula. Silu. Religio. 1. §. 7.

Ordo Iesuatorum, authore Ioanne Colombino conuerso ob lectionem vitæ sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, sub Vrbano V. anno 1356.

Minimi. *Ordo* Minimorum, authore sancto Francisco de Paula, Calabro, anno 1450.

Ordo Visionis in Æthiopia, qui vnum tantum retinet monasterium.

Ordo sancti Georgij in Alga, dictus Ceruleus propè Venetias, authore B. Laurentio Iustiniano, anno 1407. vel 1408. & cum ante non profiterentur, coacti sunt profiteri à Pio Papa V. anno 1570. qui ad idem astrinxit quosdam alios Eremitas Beati Hieronymi, authore Petro de Pisis, anno 1380.

Canonici sancti Marci Mantuæ, qui deferunt caputium album quadrata forma confectum, dicuntur originem ducere à Beato Marco Euangelista ad similitudinem canonicorum regularium Lateranen. cum quibus magnam gerunt similitudinem.

Congregatio Armenorum sancti Bartholomæi Genuæ, appellata sub congregatione, & regula sancti Dominici, præterquam nigram patientiam defert.

Religio Fontis Auellanæ, authore Beato Lodolfo, quæ nunc non viget, cum ipsius Abbatia assignata fuerit Monacis Camaldulensibus.

Congregatio Eremitarum Beatæ Virginis Gonzagæ, sub Innocentio VIII. anno 1490.

Congregatio vitæ communis, authore Gerardo Germano, anno 1376.

Congre-

Digitized by Google

Congregatio Discalceatorum in Hispania, qui vt Capuccini ferè vitam degunt.

Congregatio sancti Spiritus Venetiarum, vbi vnum obtinet monasterium, & alterum tantum Patiui, sub nomine sancti Michaëlis, qui militant sub religione sancti Augustini.

Ordo sanctissimæ Trinitatis, authore Fratre Ioanne, anno 1197.

Licet autem tot sint numero Religiosorum Congregationes, ad quatuor tamen tantum, vt plurimum, vt ad capita, nempe sancti Basilij, sancti Benedicti, sancti Augustini, & sancti Francisci, reducuntur.

Sub regula sancti Basilij, militant Heremitæ in Græcia, & Orientalibus regionibus, & vt aliqui volunt etiam Carmelitæ, vel melius originem habuere, vt supra est dictum.

Sub regula sancti Benedicti, Cistercienses, Præmonstratenses, Camaldulenses, Cluniacenses, Syluestrini, vel Mõtis Faui, Montis Oliueti, Vallis Ombrosæ, Humiliatitiam extincti, Cœlestini, Grandimotenses, & Buniatenses, vt dicit Boër. tract. de statu, & vita hærem. numer. 10. & alij de quibus supra.

Sub regula Beati Augustini, Calaguritani, Heremitani Seruitæ, Iesuati, Brigidani, sancti Hieronymi hospites, sancti Antonij, Cruciferi, Milites religionis Maltæ, & Canonici regulares, ac alij, de quibus supra.

Sub regula Beati Francisci Minores tam Obseruantes, quàm Conuentuales, Capuccini, tertij ordinis, licet hi propriè Religiosi dici non possint, & alij de quibus supra.

His Religiosis fratribus succèdunt Clerici Religiosi, qui vitam communem ducunt cum iis promissionibus, & votis, quæ fratribus sunt communes, imò hi Clerici Regulares fratres fortè antiquitate præcedunt, cum primi Religiosi ex Clericis extiterint, cum enim Religionis status in tribus votis consistat, Clerici ad exemplum Apostolorum, qui sacris initiabantur castitatem spondebant, & licet aliqui vxores haberent, qui ordinabantur, tamen ab earum vsu abstinebant, vt & Apostoli, vt probat Medina. lib. 2. de contin. c. 33. obedientiam etiam proprio Episcopo promittebant: vt colligitur ex Greg. lib. 4. Regist. ep. 74. quod & hodie in ordinatione seruatur, paupertatem etiam dum qui ordinabantur bonis paternis cedebant, & in huius signum radebantur. c.

duo 12.q. 1.quod est Hier.idem Prosper. lib.2. de vita contempl.cap.9.& nihil proprium quisque possidebat, sed communem quique vitam tenebant , & illis omnia communia erant.c.dilectissimis.12.q 1.c.necessaria.ibid.cap scimus. ibi quoque,& Parochi ex dispensatione dimittebantur ab aliis, & bona separata illis relinquebantur, quia ob curæ administrationem non poterant cum aliis viuere , vt & hodie cum monachis fit, qui superiorum iussu parochiam administrãt, vt ibi dicit Medina. cap. 10. lib.5. qui & dicit Canonicos id significare, quod Regulares, & si Clerici quid proprium habuere id ex quadam indulgentia est factum , vt ibi dicit Medina. ex Aug. cap. certè. 12.q. 1. vbi dicit Aug. se constituisse nullum ordinare , nisi communem vitam duceret, sed post consilium mutasse , ne quis per simulationem regulam violasset , & etiam quia charitas cœpit refrigescere, & abundare sui amor,& suorum commodorum. Vnde cum difficilè esset clericorum vulgus in abdicatione omnium rerum continere , mansit tamen hoc studium in iis in quibus maior feruor erat, vt Ambr. ep.25. asserit de Episcopo Vercellensi , qui clericos suos ita instituit, vt ab iis exigeret, & monasterij continentiam,& disciplinam ecclesiæ , & idem asserit ab Augustino factum Possidonius in eius vita , quod & de Canonicis Regularibus est factum,qui tempore Apostolorum viguere, & ab Augustino reformati, & sub Gelasio Afro,Hippone vastata , domicilium his est assignatum in eodem vitæ genere in ecclesia Lateran. qui Missas celebrabant , conciones ad populum habebant , & sacramenta iisdem ministrabant,vt constat ex diplomate Eugenij IIII. in quorum loco postea substituti sunt Canonici seculares, assignata eis certa ratione redituum , qui ante erant communes, idque etiam in aliis prouinciis locum habuit : & ita Clericorum regularium vnum erat genus , qui Canonici dicebantur. Hac verò ætate cum magno ecclesiæ bono, alij etiam Clericorum ordines regularium , Dei disponente , surrexere.

Canonici & clerici Regulares olim monachi & religiosi.

Clerici Regulares Boni Iesu Rauennæ, authrice Margarita è Ruscio,anno 1500.

Clerici sancti Petri Decollati Mediolani , authore Antonio Morigia,Bartholomæo Fererio,& aliis.

Summaschorum ordo, authore Hieronymo Mianio nob. Veneto 1528.

Clerici

Digitized by Googl

Clerici Theatini, authore Ioanne Petro Caraffa, qui postea summus Pontifex fuit.

Societas Iesu, authore Beato Ignatio de Loyola, nobile Hispano, anno 1540. qui docent, prædicant, rudes instruunt. sacramenta præbent, purgant, illuminãt, & perficiunt, ac iuuentutem in purgatis literis erudiunt, iuxta antiqua instituta, vt in Monasteriis, & Ecclesiis scholæ haberentur, quo fideles filios suos suos mitterẽt. ex 6. Sin. c. 4. & 5. Sin. Mogũt. c. 45. & probat Bas. reg. breu. q. 292. quæ & alij multi Religiosi præstant. *Ordo societatis Iesu Illustrissimus.*

Militares præterea ordines extant, qui regularem vitam profitentur.

Ordo equitum Hierosolymitanorum, prius Rhodos nunc Maltæ, anno 1120. sub regula sancti Augustini, authore Geraldo, deferunt crucem albam.

Ordo Militum Theutonicorum, authore Theutonico quodam, anno 1333. deferunt crucem nigram super albam vestem.

Ordo equitum Templariorum, sub Balduino II. Hierosolymorum rege, & floruerunt anno 1117. & extincti fuere à Clemente V. Pontifice.

Ordo equitum sancti Iacobi in Hispania, authore Petro Bernardino, anno 1170. deferunt crucem vermiculi coloris, super nigras vestes.

Ordo Nouorum equitum Domini Iesu Christi in Lusitania, cum cruce, vt supra, sub Ioanne XXII. anno 1320.

Ordo sanctæ Mariæ Redemptionis captiuorum, vel mercedis, authore Iacobo Rege Aragonæ, vtũtur vestibus albis cum cruce nigra.

Ordo Montesia, cum cruce vermiculi coloris, authore eodem Iacobo, anno 1512. confirmatus cum superiori à Gregorio IX. anno 1230.

Ordo equitum Caltraue, authore Santio III. rege Nauarræ, vel Toleti iuxta alios, equites vtuntur vestitu nigro cum cruce rubei coloris in pectore impressa, sub ordine Cistercienſi, sub Alexandro III. & Papa Benedicto, qui illis crucem dedit, anno 1390.

Ordo equitum Alcantaræ, cuius perpetuus Commendator est Rex Hispaniæ, equites deferunt crucem viridem in pectore Liliorum forma impressam. *Ordo SS. Mauritij & Lazari.*

Ordo equitum sancti Mauritij, & sancti Lazari, cœptus

tempore sancti Basilij, teste Naz. in eius vita, qui ordo augmentatus fuit sub Damaso I. anno 366. & suscitatus sub Pio IIII. anno 1565. equites deferunt crucem viridem, cũ cruce alba in eius medio.

Ordo equitum sancti Stephani Florentiæ, sub Pio IIII. sub religione sancti Benedicti, equites deferunt crucem rubei coloris in latere pectoris sinistro.

Ordo equitum Cinguli, vulgo della Banda, Hispaniæ, authore Alphonso filio Regis Ferdinandi, & Reginç Constantiæ, anno 1368. equites deferunt Cingulum tribus digitis latum rubei coloris.

Ordo S. Michaelis in Gallia.

Ordo equitum sancti Michaelis, authore Ludouico XI. Galliæ Rege, equites deferunt torquem auream collo appensam 1469.

Ordo Velleris aurei.

Ordo equitum Velleris aurei, authore Philippo Burgundiæ Rege, anno 1429. equites deferunt imaginem Annunciationis B. Virginis.

Ordo Stellæ.

Ordo Stellæ in Gallia, authore Ioanne Rege Galliarum, anno 1351.

Milites Cruce signati Liuoniæ, deferunt crucem cum rubro ense pallio insuto, & Cruce signati sub Gotifredo.

Ordo equitũ S. Spiritus.

Ordo equitum sancti Spiritus in Gallia, authore Henrico III. anno 1579.

Qui verè sint religiosi.

Ordo equitum sancti Francisci, apud Beatam Virginem Lauretanam, sub Sixto V. equites Velleris Imperatoris, Annunciationis, Stellæ, Mensæ Rotundæ, Gualthieræ in Anglia, qui Bononiæ fiunt ex priuilegio, Romæ montib. emptis, & à variis principibus.

Et his qui tria vota profitentur, vel alia, vt equites Maltæ, & alij propriè dicuntur Religiosi, alij minus propriè.

De regulis, vel institutis Beati Basilij, & aliarum Religionum.

3 *Religiones diuersæ quæ instituta habeant, remissiuè.*

INSTITVTA sancti Basilij habentur in eius operibus, in regulis fusius disputatis, & in regulis breuioribus, & in cõstitutionibus monasticis. Tomo II. Aliç regulæ habentur in singulis Religionibus, quæ quia prolixæ sunt, ideò ad eas me remitto.

Ex prædictis Religiosorum statibus, si eorum prærogatiua cõsideretur præ aliis, not. ex D. Th. 2. 2. q. 188. art. 2. quòd Religio

Religionis ſtatus ad charitatem dirigitur,quæ nõ ad Deum ſolum, ſed ad proximum quoque,Dei intuitu,refertur, vnde quicquid pertinet ad Dei cultum,& proximi bonum, ad id Religio inſtitui poteſt,vt ad ſtudia literarum, docẽdum, opera pia exercẽda,vt captiuos redimendo,pauperes ſuſtentando,puellas pauperes nuptui tradendo,infirmis piam operam præſtando, & etiam bellum pro Dei gloria, vel eccleſiæ, aut publico bono gerendo, & huiuſmodi, vt colligitur ex Caſſian. collat.14.c.4. qui nedum Dei, ſed & hominum ſe famulos, Dei amore faciunt. Et licet vita contemplatiua, vt quæ Deo coniungitur, & fruitur, potior ſit actiua, quippè quæ cœleſtis manſionis gerat ſimilitudinem, vt inquit Aug de mor.eccl.c.31.& Greg.lib.9.mor. cap. 18. & ob id religio, quæ contemplationi Dei intendit illa ſit potior, quæ circa proximi bonum occupatur,vt inquit D. Tho. loco cit.c.6.ſi qua tamen ambas contineat potior erit, in contemplatione enim principium, quod eſt Deus, quæritur, in operatione verò ſub graui neceſſitatum faſce laboratur: vnde *& Rachel pulchra, ſed ſterilis, Lia lippa, ſed fœcunda,* quia mens cum contemplando otia appetit, plus videt, ſed Deo minus filios generat,cum verò ad laborem prędicationis ſe dirigit,minus videt,ſed amplius parit, vt inquit Greg. d.c.18. vnde ſi vita actiua in ſola actione externa verſetur, vt ſeruire hoſpitibus,vel infirmis,vel militare,minor eſt cõtemplatiua, ſi verò fluit ex quadam abundantia contemplationis, qua mens diuino amore incenſa in opera externa agitur,vt concionari,vel docere rudes,& huiuſmodi,potior eſt contemplatiua,ſi ſola,& ſimplex ſit, & nil ex ea inualios vtilitatis ſequatur, quia cum interior meditatio cum exteriori opere ſociatur, ſic in ſe conueniunt, vt hæc ab illa adiuuetur, & illa ab hac ex nulla parte impediatur: vt inquit Aug.ep.1:6.dicens,ſecuritatem animi, & gaudium illud ſolidum nullis omnino lætitiis vlla ex particulâ cõferendum, aliquando huiuſmodi contingere, & tanto crebrius contingere,quanto quis magis in mentis penetralibus Deum adoret,neque id ſolum in ſolitudine, ac ſeceſſu, verum in actu quoque humano iſtam manere tranquillitatem, ſi ex illo ad agendum procedatur, ac mihi quidem qui ita virtutem ſuam cum hominibus communicare ſtatuerunt, non modo nihil de virtute ſua deperdere videntur, ſed etiam aliquid atque adeò multum illam augere, quaſi enim

4

Religio ad quæ opera ordinari poſſit, & quid potius.

Vita cõtemplatiua actiua iuncta quando ſoli contemplationi præſtet.

necessitatem quandam Deo injiciunt, vt ipsis primum impertiat quod per ipsos in alios effundi velit, *cùm & hi qui contemplationi se dedunt, si proximi spiritualis agitur causa contra officium faciant, si non cogitationis studijs relictis, ad eos iuuandos accurrant*: vt inquit Augustin.ep.81.& id præstitit Iulianus à spelunca iis rationibus eductus, Acatio Episcopo Suasore, vt Arrianorum impietatem debilitaret, teste Theodoreto in lib.de Religiosa Historia, vbi & alia huiusmodi exempla proponit.

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingressus quo fine fieri debeat, quo non, & quando non prosit.*
2 *Religionis ingressus debet esse voluntarius, & qua vis, vel metus eum annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam.*
3 *Religionem ingrediens in qua ætate debeat esse constitutus, & quis non obligetur ei.*
4 *Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid si reijciatur.*
5 *Religionis ingressus liber debet esse à simonia, & quando aliquid accipere liceat, vel non.*
6 *Religionem qui ingredi possint, vel non.*
7 *Religionem ingrediens à quo recipi debeat.*
8 *Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, & quare.*
9 *Religiosus fiendus debet prius in probatione, & nouitiatu manere, quanto tempore, & quomodo.*
10 *Nouitius an possit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis.*
11 *Professio est fienda ab eo qui religionem est ingressus, quot modis, quomodo, & quo tempore, & quid requiratur ad eius validitatem.*
13 *Tacita professio quot modis facta intelligatur, & professionis effectus quis sit.*
14 *Professi bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur.*
15 *Monasteria vt construenda, & veneranda, cum eorum priuilegijs.*

De

De ipso Religionis ingressu, fine, electione, quomodo sit fiendus, quis ingredi prohibeatur, Religiosorum habitu, probatione, professione, & eorum bonis, ac beneficiis. Cap. III.

PRIMVM *sit dictum.* Cum Religionis ingressus sit actus bonus ex supra dictis, & actus virtutis si fiat principaliter ob bonum Religionis, & virtutum, & è conuerso, si talis ingressus actualiter, vel virtualiter non referatur in Deum, beatitudinem, vel aliquam virtututem ei conuenientem, quò ad ingredientem sit malus, quia cuius finis est malus, ipsius quoque opus est malum, vt inquit Philosophus 2. Ethic. cap. 2. & D. Thom. quodlib. 2. artic. 2. dicit, quòd qui ob pecuniam prædicat non meretur, sed peccat, vt & qui dat eleemosynam ob vanam gloriam saltem venialiter. c. fi. 23. q. 6. & pluribus probat Nau. in c. cùm minister. 23. quæst. 5. & nullus actus in indiuiduo sit indifferens, vt aliàs ptobaui, & in Religione, Deo deseruiatur, vt suprà monstratum est modo excellentissimo, ac Deo propter seipsum sit deseruiendum, vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 27. art. 4. & D. Bern. in Cant. serm. 40. cùm intentio sit facies animæ, quæ ita pulchra deformísve redditur prout illa fuerit, vnde intendere non in Deum, sed in seculum, secularis animæ est, hipocritæ verò intendere quasi in Deum, sed non propter Deum, & intendere in aliud, quàm in Deum, sed propter Deum, Marthæ negotium est, intendere verò in Deum propter solum Deum, id Mariæ opus est, & perfectum, vt ibi dicit Bern.

1 *Religionis ingressus quo fine fieri debeat, quomodo, & quando non prosit.*

Intentio est animæ facies.

Iccirco Religionem ingressurus bonum sibi finem proponere debet, reiectis illicitis, vel repugnantibus, aut minimè congruis, vt scilicet Religionẽ non ingrediatur principaliter, vt ex redditibus monasterij victũ sibi quærat, quem in domo paterna fortè non habet, id enim mercenarij existit, nec vt fugiat labores, curas, opprobrium, cõtemptúmve in quibus in seculo extat, vel vt ibi fiat Abbas, Prior, & huiusmodi, vel vt alicui dolorẽ incutiat, vel de illo se vlciscatur, & id genus, minusq;, vt fortè aliquo modo erret, vt nec, vt ob delictũ commissum iudicis secularis iudiciũ effugiat, sic enim nõ effugiet quominus ab eo comprehendi possit, si id

Qualis debeat esse intentio ingredientis religionem.

id commisit ante Religionis ingressum sine metu excommunicationis, licèt ab eo non possit corporaliter puniri, cùm iam sit factus religiosus, sed tantum in pecunia mulctari, & in bonis puniri, vt dicit Couar. pract. qq. cap. 32. nu. 7. Zab. in clem. ne in agro. §. quia verò. num. 10. de statu mon. in persona verò ante professionẽ ab Episcopo puniri potest, modo quo dixi tract. de Clericis, vt scilicet si absque fraude est ingressus, liber sit omnino à iudice seculari, si in fraudem, liber sit ab eo quò ad personam, non quò ad bona, nisi Episcopus eum degradet, & iudici seculari tradat; & est communis opinio, licet Couar. ibi in fi. dubitet. sic sentit Clarus lib. 5. §. fi. q. 36. Germ. libro 3. de sacrorum imm. cap. 71. & 78. & etiam si ante non vouerit Religionem, quia si vouit præsumitur fraus abesse, & statur eius iuramento, sed vt abiectis omnibus vitiosis animi affectibus, Deo per gratiã se quàm similem efficiat, vt dicit Bas. de instit. mon. serm. 1. vel vt remotis peccandi occasionibus, & illecebris, castitatis, paupertatis, & obedientiæ viis, vitam à prauis permotionibus tutam, & tranquillam eligens, diuinæ naturæ similitudinem acquirat, perpetuo deinceps, & in assidua beatitudine eo fruiturus, vt inquit Bas. loco cit. & in hac vita habeat etiam beatitudinem, licet imperfectam viæ, quæ consistit in vitatione peccatorũ mortalium, & conatu, vel saltem proposito tendendi in Deum actualiter semper, nisi quãdo necessaria vitę ab eo impediunt, conando vt cognitio, & fruitio Dei in eis in dies, iuxta viæ rationem, augeatur, & qui abjiciunt hoc propositum tendendi ad hanc perfectionem, peccare eos mortaliter dicit Nau. com. 1. de Regul. num. 10. & 11. dicens etiam bonum finem ingressus Religionis esse, vincendi carnem, mundum, & diabolum, iccircò attentè considerent vires corporis proprias, animi constantiam, fiduciam proficiendi, conditionem loci, & personarum, quo sunt ingressuri, cùm bellum initurus prius vires suas excogitare debeat, & ædificaturus expensas, ne cum dedecore retrocedat, in dubio tamen ingredi bonum est, se diuino committendo auxilio, vbi propriæ vires deficiunt, quod ex corde id poscentibus præsto erit.

2 *Religionis ingressus debet esse volun-*

Secundum dictum. Cùm Religio sit sacrificium excellentissimum, Deo exhibitum, vt suprà est dictum, & sacrificium voluntarium esse debeat, vt Deo placeat. Psalm. 53. iccircò matura deliberatione Religionis ingressus fieri debet,

quod

quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit, quod verò non diligit, facilè contemnit, vt in proposito inquit Nicolaus Papa in c. præsens. 20. q. 3. in quo notandum, vt inquit D. Th. 2. 2. q. 189. art. 10. quòd *circa Religionis ingressum tria possunt considerari.*

tarius, & quæ vis, dolus, vel metus, eum annulet, vel non, & quãdo quis eam ingredi teneatur.

I. Ingressus ipse quod est melius bonum, & sic nõ est dubitandum, quin sit bonum, & proinde expedire id facere.

II. Ingressus ipse per comparationem ad vires ingressuri, & sic quoque non est verendum, quia is non ingreditur putans virtute sua se posse subsistere, & proficere, sed auxilio virtutis diuinæ, vt dicit Is. 40. si modo sit bene dispositus, ita vt velit relinquere omnia, nec remaneat affectus ad gloriam, honorem, carnem, vel sanguinem, & huiusmodi, quia sine hac interiori renunciatione non proficiet, vt ibi dicit Caiet. nec principaliter Religionem ingrediatur etiam militarem causa consequendi honorem, vel commendã, & qui nõ est dispositus, lachrymis eam dispositionem, oratione, eleemosynis, peccatorum confessione, lectionibus scripturæ, concionum auditione, à Deo procuret, & differat interim ingressum donec talem dispositionem acquirat, nisi voto detineatur, quia tunc tenetur intra tempus præfixum ingredi, vt inquit Nau. in comment. 1. de Regular. num. 7. Et similiter si adsint impedimenta specialia, vt infirmitatis, æris alieni, & huiusmodi, sic requiritur consilium.

III. Potest Religionis ingressus considerari, quò ad modum, & quæ Religio sit eligenda, & de huiusmodi potest haberi consilium, cum iis de quibus speratur, & bene consulant, & non impediant, & vbi non adest legitimum impedimentum, sed tantum deliberetur de modo an sit agendum nec ne, de viribus propriis, & huiusmodi, *diuturna deliberatio non est habenda*, vt inquit Hier. ep. ad Paulinum: *Festina, quæso te, & hærenti in solo nauicula funem magis præscinde, quam solue*, vt ibi dicit D. Thom. Voluntarius tamen debet esse ingressus, vnde inuitus religionem nemo ingredi cogitur, aliàs ingressus non tenet, nec obligatur religioni. d. c. præsens. si sit metus cadens in virum constantem, quod procedit etiam si quis dederit causam metui. l. nec timorem. §. 1. ff. quod met. cau. & pariter si incertam de certis religionẽ ingredi cogatur. Dec. in c. licet. col. pe. de elect. & etiam si adsit solùm metus reuerentialis minis adiunctis, sic enim ingressus non tenet, vt si puella non audet

contra

contradicere patri imperanti ingreſſum religionis. d.c.præſens.& cap.puellæ.20.q.1. Couar.in 4. Decret.2 p.c.3.§.6.& hodie metum incutientes virgini, vel viduæ, exceptis caſibus à iure expreſſis,ad ingrediendum monaſterium, vel habitum ſuſcipiendum, vel profitendum, cum conſultoribus, & fautoribus, excommunicationem incurrunt, ſicut & qui impediunt ſine iuſta cauſa.ex Conc. Trid.ſeſſ. 25,cap. 18.de Regular.qui tamen metus debet deduci coram ſuperiore, & ordinario intra quinque annos à die profeſſionis, & ante habitus non dimittatur, aliàs is ad religionem redire cogitur cap.19.d.ſeſſ.

Fallit tamen prædicta concluſio, vbi metus eſt ab intrinſeco, vt eſt in vouentibus metu mortis naturalis, vel naufragij,religionem, cum is actus dicatur ſimpliciter volitus, licet ſecundùm quid inuoluntarium.2.Eth.& habetur ſupra tract.de Volunt.& Inuolunt. & in tract.de Sacr.Matr.in impedimento violentiæ.

II. Fallit,ſi metus ſit leuis,nec cadens in virũ conſtantem, attenta eius perſona,& qualitate,vt dicit Cou.loco cit.§.4.

III. Fallit, in ſponſa de præſenti non cognita, quæ dicit ſe velle religionem ingredi, quia tenetur intra duos menſes profiteri,vel marito adhærere.c.ex publ.de conu.coniug,

IIII. Fallit in coniuge, qui vxore conſentiente profeſſus eſt,etiam ſi nũquam monaſterium intrauerit, quia ea mortua,tenetur ingredi.c.ex parte abbatis.eo.tit.

V. Fallit, in coniuge, vxore ſciente, & diſſimulante profeſſo,quia ea mortua,tenetur ibi manere. cap.conſuluit. eod.tit

VI. Fallit,ſi vir de cõſenſu vxoris ingreditur religionem, nec ipſa vouet continentiam,quia poteſt ab ea repeti,ſed ea mortua,tenetur repetere monaſterium. Abb. in c. 1. eod. tit.

VII. Fallit,ſi mulier conſentit ingreſſui viri,& ipſa vouit continentiam, & remanet in ſeculo, quia ſi eſt ſuſpecta, & iuris conſcia, tenetur religionem ingredi,& ibi profiteri, ſi verò erat iuris ignara, tenetur tantum religionem ingredi, & ibi manere,non tamen profiteri. Abb. in d.cap.1.in fin.

VIII. Fallit, ſi quis in Epiſcopum promoueatur de conſenſu vxoris, ipſa enim religionem ingredi tenetur. cap.ſanè. eod. tit. etiam ſi non ſit ſuſpecta, ſi verò det licentiam coniugi, vt promoueatur ad ſacros ordines, & ſit ſuſpecta, tenetur ingredi religionem.cap.coniugatus eod.tit.

IX.

Digitized by Google

IX. Fallit,si mulier det licentiam viro ingrediendi,si incontinenter viuit,tenetur ingredi monasterium,non tamen ibi profiteri.c.significauit.eod.tit.

X.Fallit,aliis casibus,quos notaui in lib.de Casib.Reser.in casu de cogentibus mulierem ingredi religionem, quibus dixi teneri ingredi religionem, & non tantum monasteriũ, nisi ad pœnitendum.

XI. Fallit, si cessante causa metus, per tempus arbitrio iudicis definiendum, perseueret in religione, si enim duret causa metus, potest semper reclamare, & etiam si non cessant impedimenta, quibus à reclamando impediebatur, vt dicit Nau.Tom.IIII.de Regulat.num.71.

Vt etiam religionis ingressus sit voluntarius, oportet vt dolo careat, qui tamen dolus non vitiat ingressum: vt dicit Abb.in c.veniens.de conu.coniug.quia propriè non est dolus cum promoueatur quis sic ad meliorem vitam, vt ibi d. Abb.vnde superiores debent cupientibus ingredi patefacere onera religionis, nec eos muneribus magnis ad id allicere, nec par etiam est cum eis versari,nisi sint instruendi,cum sic reuerentiam erga maiores relinquant,& timorem,iuuenum decus præcipuum,abiiciant,sed grauiter & serio,tametsi benignè,cum iis agendum est,& inducendi,vt ob bonum spirituale,quod in religione fieri cernũt,& nõ ob eius diuitias, & cõmoda,eam ingredi cupiant,nimia ideò familiaritate in monasterio cum iis nequaquã adhibita, ex causa prædicta. nec sic facilè aditu eis dato semper monasteriũ ingrediendi, iis tamen ab ecclesia nunquam exclusis, vt ibi diuina audiant,& sacramenta percipiant,aliquo quoque libro res spirituales, & maximè quæ ad statum regularem attinent, legendo,eis tradito,quo & eorum monitis in via spirituali,& regulari disciplina instruantur.

Vt voluntarius etiam sit ingressus,oportet vt habeant ingredientes rationis iudicium, vnde ætas conueniens requiritur tam in deliberando vouẽdo religionem, & ingrediendum,quàm profitendum. 3 *Religionem ingrediens in qua ætate debeat esse constitutus, & quis nõ obligetur ei.*

Vnde,*pueri ante vsum rationis,qui regulariter in masculis est anno XIIII. in fœminis duodecimo,non possunt se voto obligare religioni*,aliàs pater potest eos reuocare,quia tũc sũt in potestate patris,quò ad eorũ vitæ dispositionẽ.c.1.c.ad nostrã.de Reg.& vbi Religio,vel congregatio est dura,requiritur plena pubertas, scilicet decẽ & octo annorũ ad ingredien

diendum religionem.cap. quia.eod.tit. si tamen ante annos pubertatis adsit iudicium rationis, sic vouens obligaretur Deo. D.Thom. 2. 2 quæst.89.artic.5. & qui vouit religionem,si vouit ibi manere perpetuo, debet id exequi, si verò intellexit solum velle ingredi, & probare, non tenetur vlterius,si verò simpliciter vouit intelligitur iuxta terminos iuris communis, scilicet vt detur annus probationis ad probandum si velit manere, vel exire, vt dicit Diuus Thom. loco cit.art.4.in quo tamen probabiliter videtur dicendum, quòd ibi perpetuò maneat, cum simpliciter loquens simpliciter,& generaliter est intelligendus in omni casu, & sic omni etiam tempore; & si impubes, vt supra, voueat religionem, potest is reuocari à patre, si statim reuocet cum scierit, id est ipsa die. Num. 30. & si pater reuocauit, licet postea consenserit, non reuiuiscit votum, nec tenebitur filius cum ad legitimam ætatem deuenerit, quòd si impubes vouit ingressum religionis in tempus, vt cum erit adultus, vel solutus à patria potestate, adhuc pater potest id reuocare iuxta communem,vt dicit Silu. Religio.2.num.15.ad fin. Impubes quoque potest offerri religioni à parentibus, vel tutoribus, & vt ibi habitum suscipiat, qui si habet vnũ tantum parentẽ,is eum potest offerre, licet habet tutores alios, quàm parentes, quo casu & parentes inuitis tutoribus eum possunt offerre, & idem probabile est de patre inuito auo; Hi tamen impuberes sic oblati cum peruenerint ad annos pubertatis, extant in libertate manendi vel exeundi, & de hoc interrogari debent cum sunt professuri,& si consensere ante annos pubertatis, licet consensus non teneat, tamen probabile est, quòd non possint egredi ante ætatem legitimam ad similitudinem matrimonij carnalis. cap. illud. 20. quæst.1.cap.de illis. desponſ. impub. sed statim ac peruenerint ad pubertatem possunt exire. d.cap.præsens.20.quæst.3. cap.cum simus. de Regul. si verò quis non consensit, quandocunque exire potest. cap.puellæ.20. quæst.1. Et licet iure liceat recipere impuberes in religione, vt dicit D.Thom.3. quodlib. quæst. 5. nisi constitutio alicuius religionis id impediat, hoc tamen non expedit semper, & id ferè omnes religiones obseruant; quòd si impuberes propria authoritate ingrediuntur religionem, licet id non possint. cap. ad nostram. de Regul. tamen exire possunt quando volunt, & extrahi à patre, tutore vsque ad annum, vel diem. c. puellæ.

11.q.1. à die ſcientiæ.cap.2. de Regul. quòd ſi intra annum reuocarint, vel reclamauerint ad Principem, id eſt Papam, Epiſcopum, vel eius Vicarium, nec pater, nec tutor, nec impubes poterit ſententiam mutare vſque ad legitimam ætatem.d.cap.2.& ſi de eorum conſenſu tacito, vel expreſſo intrauit, vlterius illum reuocare non valent. c.addidiſtis.cap. quicunque. 20. q.1. & vbi pater, vel tutor poteſt extrahere impuberem, id agere debent authoritate regentis monaſterium, licet poſſint eum corrigere ibi cauſa diſciplinæ, non tamen inde ex ſe extrahere; quòd ſi mater velit impuberem auferre reuocatéve, ſi quidem pater viuit, mater eo inuito non poteſt, cum filius non ſit in eius poteſtate. §. fœminæ. Inſtit.de adopt. patre verò mortuo, id poſſunt mater & auia ſi habent tutelam eius,& ſi ea non tranſiuit ad ſecundas nuptias,cum ſic tutelam amittat, & idem poteſt tutor,& ſi ſint plures potior eſt conditio prohibentis.

Tertium dictum. Vouens ingredi religionem, velit nolit, ingredi tenetur, vt inquit D.Thom. d.q.89.artic.3. etiam ſi Epiſcopus ſit de licentia Papæ tamen, & ad id cogi poteſt. Abb.in cap.porrectum.in fi.de Regul. arg. l.in fraudem.vbi Bald.ff.de petit.hæred.

4 *Religionem vouens, ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid ſi reijciatur.*

Ampliatur, vt procedat etiam ſi quis in infirmitate, vel naufragij periculo conſtitutus id voueat. capit. per tuas. de voto. vt dicit ibi D. Thom. ad primum. licet cum huiuſmodi facilius diſpenſetur, vt & cum iis qui leuitate animi vouerunt.

II. Ampliatur, vt filiusfamilias pubes etiam inuitis parentibus voto ſe obligare poſſit religioni, nec tunc ab eis extrahi poſſit,etiam ſi votum non emiſerit.cap.puella.20.q. 2.cap.ad noſtram.de Regul.non autem ante pubertatem,ſic vt non poſſit extrahi à parentibus, etiam ſi malitia ſuppleat ætatem.clem.eos.de Regul.ſi tamen parentes ſint in tali neceſſitate conſtituti, vt ſine filiorum obſequio non poſſit eis ſubueniri, non poſſunt filij ingredi religionem, aliàs ſic. D. Thom.d.quæſt.art.6.

III. Ampliatur, vt voto aſtrictus religioni ſi eligatur in Epiſcopum, teneatur renunciare electioni de ſe factæ,& intrare,quòd ſi denuo eligatur, electionem recipere poterit.c. per tuas.extra.de voto.

IIII. Ampliatur, etiam in eo qui vouet ingredi religionem in pœnam,vt puta ſi luſerit,ſi enim cõtrauenit,tenetur

ingredi, & cum eo ſolus Papa diſpenſat, ante tamen tranſgreſſionem, Epiſcopus cum eo in illo voto diſpenſare poteſt. Sot. de iuſt. & iure lib. 7. quæſt. 4. art. 2.

Quod ſi quis vouit ingredi certam religionem, quæ illum recipere nolit, tenetur facere quantum in ſe eſt, vt ibi recipiatur, & quærere per prouinciam, non autem per totum mundum, vt recipiatur, & vlterius non tenetur. D. Tho. d. q. 89. art. 3. ad primum: ſi tamen vouit certã religionem, cum intentione ſe obligandi ad religionem principaliter, eligendo tamen hunc, vel illum locum, vt ſibi magis congruum, tenetur aliam ingredi, ſi ibi non recipiatur, & idem ſi Prior periit, vel eſt reprobata, nec ſimiliter tenetur diſcurrere per totum mundum, vt recipiatur, & ſi inuenit vnam tantum, vel duas quæ eum reciperent, de quibus credit probabiliter, quòd ſi cogitaſſet, nõ ſe obligaſſet, probabile eſt, quòd non teneatur intrare, & ſi dubitat de intentione, eligenda eſt via tutior; & ſi vouit religionem indeterminatè, & nulla eum recipere velit, liber erit, & poterit nubere, ſi non vouiſſet ſi id cogitaſſet, & ſi dubitat, tutum eſt, vt maneat ſub obedientia Epiſcopi; & ſi incidit in impoſſibilitate implendi votum ex ſua culpa, faciat quod poteſt, & de culpa pœniteat. Silu. Religio. 2. num. 16. 17. & 18.

Quòd ſi quis vouit certam religionem, poteſt induci ad aliam ſtrictionem, ob maius bonum, niſi infirmitas impediat, vel ſpes maioris boni in minori, ad minorem induci non poteſt ſine licentia ſuperioris, ſi tamen ingreditur, & profitetur, profeſſio tener. cap. qui poſt. de Reg. in 6. licet videatur tranſgreſſor ſimplicis voti. Quòd ſi quis vouit non intrare religionem, votum huiuſmodi non tenet. Ric. quodlib. 3. q. 14 non poteſt tamen is ingredi monaſterium, quod eum allicit cauſa lucri, ſed aliud. cap. beatus. 22. q. 2. c. conſtituit. 20. q. 3. Silu. Religio. 2. in fin.

4 *Religionis ingreſſus liber eſſe debet à ſimonia, & quãdo aliquid accipere liceat, vel nõ.*

Quartum dictum. Ingreſſus Religionis liber eſſe debet ab omni labe, & ſimonia, vnde ſi ſuperior pro receptione Monachi recipit pecuniam ex pacto, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, & pecunia eſt reſtituenda, & táliter receptus in aliud monaſterium eſt transferendus, quod arctius ſit, poſt renunciationem tamen, in eiſdem, vel aliis monaſteriis poterunt collocari, ſi iis ignorantibus pecunia ſit data. cap. non ſatis. cap. veniens ad nos. fr. cap. de Regularibus. de ſimon. *licet tamen accipere à ſponte dante ſine pacto.* glo. in d. cap.

non

non ſatis. pro ingreſſu verò religionis nullo caſu licet aliquid accipere quaſi pretium religioni, cum ſtatus religionis ſit ſpirituale, & ſpiritualia, vel eis annexa vendere illicitum ſit; ſi verò monaſterium eſt ita inops, vt non valeat ſuſtentare plures perſonas, poteſt exigi aliquid à volente intrare, non vt pretium religionis, ſed vt habeat monaſterium, vnde ei prouidere poſſit, dicendo ei, nos non poſſumus tibi prouidere, ſi vis viuere, & intrare, fer tecum, vt inde viuere poſſis: vt dicit d. glo. *ſed ſi monaſterium eſt diues non licet ſine ſimonia aliquid exigere à petente ingreſſum*; Nec licet taxare ſine ſimonia, quòd certum quid detur, nec facere pactum de ſeruanda conſuetudine, nec poſt receptionem poteſt ad id cogi, ſi tamen gratis eſt receptus, poteſt monaſterium agere pro alimentis contra patrem, vel eius hæredes; nec licet etiam offerre ſuperiori pecuniam ſi velit eum recipere, nec etiám ſi recipientes petũt, recipiendus tacet, poteſt ibi manere; nec licet etiam paciſci deſeruiendo monaſterio, ſi poſt tempus certum recipietur, nec aliud pactum inire vt recipiatur, poteſt tamen monaſteriũ reſpuere recipiendum, niſi didicerit artem ſutoriam, vel ſtuduerit, & huiuſmodi, ſine ſimonia, & pariter ſi ingreſſus ſit intentione in mente retenta dandi aliquid, & ſic etiam receptus, talis ſimonia pœnitentia deletur, vt inquit Turre Cre. in ſumm. 1. q. 2. ea quoque obſeruando, quæ latè ſupra tract. de Simonia, circa hoc ſunt explicata, vbi eſt locus ſuus.

Quintum dictũ. Religionem ingreſſurus, debet eſſe perſona legitima, nec ingredi prohibita, in quo notãdum, quòd omnis, qui non prohibetur, cenſetur permiſſus, prohibentur autem plures perſonæ à religionis ingreſſu.

§ *Religionem qui ingredi poſſint, vel non.*

I. Enim ſeruus ſine conſenſu domini, vel eo ignorante, aut contradicente religionem ingredi non poteſt, nec debet recipi, vel ſciatur an ſit ſeruus, vel ignoretur an ſit ſeruus, vel liber, & ſi ingrediatur, reſtituitur domino cum omnibus, quæ attulit, ſide tamen accepta de eius impunitate poſt triennium verò non poteſt repeti, niſi eſſet tam longè, quòd non poſſet inueniri, ob conſenſum domini præſumptum. cap. ſi quis incognitus. 17. q. 2. & ſi interim profiteretur reſtitueretur domino, non obſtante profeſſione, ſi in profeſſione eſt vſus fraude, vt probando ſe liberum per falſos teſtes. c. oportet. de ſeru. non ordin. & domino reſtitutus, quò ad ſe erit religioni obnoxius, vnde manumiſſus contrahere non poſſet.

posset. cap.de viduis.27. quæst.1. quòd si monasterium fuit in culpa sciens eum esse seruum, vel negligens inquirere cum esset cognitus,manebit in religione, sed monasterium domino satisfaciet.arg.cap.si seruus.54.dist.& tempus triennij incipit currere à die scientiæ domini. *Filius verò familias si pubes sit etiam inuito patre ingredi potest*, probatur à simili Genes.12. *Egredere de domo tua, & de congregatione tua.* Psal.44.*Obliuiscere populum tuum,& domũ patris tui.* Matth.10. *Qui amat patrem, vel matrem plusquam me,non est me dignus.* Ex Concil.Tolet.10.c.vlt.Tribur.can.24.cap. puella.20.q.2.c.cum virum.de Reg. Ex Patribus Hier.ep.ad Heliodorum, percalcato perge patre &c. Ambros.lib.3. de virg.Chris.hom.84.in Ioan. Aug.ep.38. ad Lætam.D.Tho. d.q.vlt.art.8. ad secundum. *quia pubes est sui iuris in ijs quæ ad Deum sunt*, qui est magis sequendus, quàm homines, cum in hoc liber habeatur, si tamen parentes ita inopes sint, vt sine eo sustentari non valeant, probabiliter ingredi non potest tuta conscientia, nec vbi sine notabili iactura, & detrimento sui status, & conditionis, pater non potest sine eo viuere, & oporteret eum mendicare,vel aliis seruire cum detrimento sui status, etiam si ex voto in habeat, vbi sine detrimento suæ salutis filius potest in facere.Angel.Religiosus. num.11. D.Thom.3.quodlib. quæst.5. Pater verò è conuerso non potest iustè ingredi liberis relictis sine rebus necessariis ad eorum alimenta, & educationem. D.Thom. d.quæst.89.art.6.

II. Obligatus ad soluendum debitum alicui, non potest id licitè prætermittere, vt religionem ingrediatur: vt dicit D.Thom.d.artic.ad tertium. quòd si is velit cedere bonis,& ingredi religionem feruore charitatis. Silu. d. verbo, Religio.2. num.4.eum posse. Nauar. verò comment. 1. de Reg. num.7. ver. contrarium tenet. Maior. id negat. In quo ego sic distinguerem, quòd aut ingrediens est persona industria pollens, vt Medicus, Iurisperitus, artifex magnæ industriæ, qui ideò manens in seculo facilè, & probabiliter posset creditoribus eius industria satisfacere, & hic iustè ingredi non potest, si verò nulla, vel parua pollet industria, facta cessione bonorum, ingredi poterit, sic tamen vt monasteriũ teneatur,de his quę eius occasione acquisiuit donatione, successione,testamẽto,& huiusmodi,& nõ plus, & æquũ est etiam vt si quid luciatur scribendo,absque detrimẽto officij diuini,

diuini, & obſeruantiæ regularis, id cedat beneficio creditorum, licèt abſolutè is non teneatur operari, vt ſoluat debita, quia caret propria voluntate, & poſt ingreſſum acquirit monaſterio, etiam ſi ad debitum fuiſſet iuramento aſtrictus. c. licet. de Regul. & eo magis ingredi poteſt de conſenſu creditorum. Innoc. & alij in rubr. de oblig. ad rat. & idem de eo qui accepit vxorem quæ patitur aliquod intereſſe, ſufficit enim cedere bonis, cum & hoc caſu requiratur eius conſenſus, vt ſupra eſt tactum, ſi matrimonium eſt conſummatum, ſi verò ratum tantum, ipſa nubere poterit poſt eius profeſſionem.

III. Qui obligatus eſt ad aliquid faciendum, tenetur id præſtare ſaltem per alium, niſi ſit electa induſtria perſonæ, quia tunc per alium id explicare non poteſt. cap. fin. de offic. deleg. & tenebitur ei ad intereſſe ex bonis, quæ attulit ad monaſterium, vel iis cedendo, vt ſupra, & ſi prædicta præſtare non poteſt, ingredi poteſt etiam ſi iuraſſet illa præſtare, vt regere ciuitatem per annum, vel legere, quia non dicitur violare iuramẽtum, qui id in melius commutat. c. peruenit. de iureiur. Silu. Religio. 2. num. 5.

IIII. Qui obligatus eſt ad ratiocinia reddenda, ſi quidem ciuitati, vel alij perpetuo, ingredi non poteſt. c. legem. diſt. 4. & prius debet ſe expedire, ſi verò obligatus eſt perſonæ priuatæ, honeſtum eſt, vt prius ſe expediat, ſed non neceſſarium. Hoſt. in ſumma de oblig. ad rat. §. quis obligatus. ver. nunquid autem.

V. Qui matrimonium contraxit per verba de præſenti, ingredi non poteſt ſi ſit conſummatum poſt matrimonium contractum, ſi verò eſt cõſummatum tantum ante celebrationem contractus, vel ſi tantum eſt ratum, ingredi poteſt, & magis qui tantum ſponſalia contraxit. c. veniens. de ſpõſ. c. ex publico. c. verum. c. ex parte. de conu. coniug. & etiam ſi ſponſus iuraſſet aliquam ducere. arg. d. c. peruenit. de iureiur. Silu. d. loco. nu. 9. Angel. d. verbo. nu. 14.

VI. Nec qui eſt in Epiſcopali dignitate conſtitutus ſine licentia Papæ. c. licet. de Regul. *Inferiores* verò Epiſcopo ingredi poſſunt Epiſcopo etiam inuito, vt Decani, Præpoſiti, Archidiaconi, Archipresbyteri, Canonici, Curati, &c. c. duæ. 19. q. 2. D. Th. q. prædicta. art. 7. quam tamen petere debent, licet non obtineant. d. c. licet. de Regul. & interim eorũ beneficia non vacant, niſi poſt profeſſionem tacitam, vel ex-

preſſam, vel ſi euidẽter appareat, quòd vitam mutare velint, aſſignata tamen portione fructuum beneficij alicui qui eorum loco beneficio inſeruiat c. beneficium. de Regul. in 6. reliqui verò fructus monaſterio dabuntur, ne ei ſit onerosus. c. de lapſis. 16. q. 6. & interim erit Canonicus, &c. & intererit electionibus, &c. cum propriè non ſit religioſus. c. religioſo. de ſent. excom. in 6.

VII. Furioſus ob defectum conſenſus admitti non poteſt, ex dictis ſuperius de impubere. Silu. Religio. 5. num. 2. dum durat infirmitas, vt ibi dicit, etiam ſi ibi maneret centum annis, ſecus ſi ceſſet, & credatur ſanus, vt idem ſentit.

VIII. vt ibi dicit Ang. nu. 15. requiritur, vt ingrediẽs ſit corpore ſanus, legitimè natus, nulla vulgari infamia notatus, animo promptus, competenter literatus, vel ad honeſtos labores aptus, ex conſtitutione minorum, dicit tamẽ ſi cum his vltimis impedimentis reciperetur, tenere receptionem.

Vltimò, ex cõſtit. Sixti V. requiritur, quòd ingreſſurus non fuerit homicida, nec ſit bannitus, nec de criminali crimine accuſatus, nec illegitimus. Gregorius tamen XIIII. declarauit prædictam conſtitutionẽ in eius Bulla, & reduxit eam ad ius commune.

Ingreſſus tamen religionem ſi illegitimus ſit, diſpenſatur ad ordines minores, & ſacros, non tamen Epiſcopatum, dignitates, vel beneficia curata. cap. 1. de fil. presb. in 6. Rebuff. in praxi benef. tit. de diſp. ſuper defe. nat. num. 67. iure communi, in quo ſtatur, & Bullis prædictis hodie, vt & ingreſſus tollit irregularitatem prouenientem ex delicto occulto, excepto homicidio, non tamen quò ad bigamiam, nec quò ad deformitattem corporis, reſpectu ordinum, licet ſic reſpectu profeſſionis. Nau in c. non dicatis. nu. 92. 12. q. 2.

6 *Religionem ingrediens à quo recipi debeat.*

Sextum dictum. Ingreſſurus religionem recipi debet, & approbari à ſuperiore monaſterij de conſenſu capituli, ſi ibi obligatur monaſterio, & non ordini tantum, niſi Prioratus vacet, quia ſic conuentus poteſt eum recipere nomine Abbatis futuri: vt dicit Franch. in c. fin. de Regul. in 6. ſi electio ſimilis ad vtrunque ſpectat, ſecus ſi ad ſolum Abbatem ex priuilegio, vel præſcriptione, cum iure communi, ſolus ſine capitulo id non poſſit, vt ibi not. glo. & alij; qui debẽt diligenter examinare qualitatem admittendi, animum, & an verò ſimiliter in religione ſit profecturus, non reſpiciendo carnẽ, vel ſanguinem, nec acceptationẽ perſonarũ exercendo, & diligẽter inſpiciendo, ne admittẽdus aliquo canonico

impedi

impedimẽto,de quibus ſupra eſt dictũ,detineatur, in dubio tamen in clementiã magis inclinãdo,quàm in ſeueritatẽ ne quis ſine graui cauſa,tãto bono,quale eſt Religio, priuẽtur.

Septimum dictum. Religionem ingrediens mutare debet habitum,& nomen.arg.c.ſuper eo.de Regul. c. monaſteriis. 19.q.3.Hoſt.in ſumma.de Regular.§.pen.ad fi.c.1.in fi. cap. ſtatutum.de Regul.in 6.clem.eos qui de Regul.quod intelligitur de habitu religionis, quam ingreditur, nec ſufficit deferre alterius religionis habitum.gl.in d.c ſuper eo. & ſic habet conſuetudo legum interpres.l.ſi de interpretatione.ff. de legib.Silu. Religio.5.nu.5. & vetuſtiſſimus mos eſt in eccleſia,vt qui mundi contemptum, & pœnitentiam profitentur, ſingulari habitu vtantur, quod monachi faciunt:vt dicit Dion.c.6.eccl hierarc.quòd ſacerdos ſigno crucis eum conſignatum tondet,omniq́ue veſte detracta, eum alia induit: & Athanaſ.lib.de virgin.ante medium,monet ſanctimonialem,vt fuſcam,& vilem veſtem gerat.Idem Baſ.lib.de quæſtionibus fusè explicatis.q.22.Chriſ.hom.69. in Matth. ait, monachos habitu imitari Heliam,& Ioannem.idem Ambr. lib.6.ep.36.Hier.ep.4.ad Ruſticum monachum. Aug. lib. 6. contra Fau.c.9.Greg.lib.2.dial.c.1.Caſſian.lib.1.de inſt.mon. & Conc.IIII.Cartag. can. 104. diſtinguit habitũ laicalem ab habitu religioſo, & habetur in d.c. ſuper eo. cum multis aliis.Idq́ue congruè, vt oſtendatur vitæ prioris mutatio per habitus mutationem:vt dicit Dion.loco cit. Secũdò, vt propriæ profeſſionis moneantur,cũ aliter ij atque alij induãtur. Tertiò, vt etiam inuiti cogantur rectè viuere, cum habitu ab aliis diſtinguãtur,& cognoſcantur,vt inquit Bal d.q. 22. *Vtuntur etiam cucullis* adde notandum ſimplicitatẽ infantilem,& innocentiam ad quam monachi redire cupiũt,vt ibi dicit Caſſian.*vtuntur etiam veſte vili,& aſpera*,tum ad humilitatem, tum ad pœnitentiam, & mundi contemptum, exemplo Achab.3.Reg.21.Heliæ.4.Reg.1. *Quòd etiam monachi tondeãtur*,patet ex Dion.d.c.6.Athanaſ.loco cit.Hier. ep.26.ad Aug.& Conc.IIII.Cartag.can. 44. prohibet clericos alere comã,vel barbam, & can.40. iubet vt clerici toto capite detonſo, ſolum circulũ capilli circa aures relinquant, quod ſoli monachi retinere, idq́ue congruè,ad exprimendam imaginem coronæ ſpineæ Chriſti, vt ei maximè clerici,& monachi conformentur,vt dicit Beda lib.5.hiſt.c.22. & vt illa nudatione capitis ſignificetur vita pura, & aperta, non fucata vlla ſimulationis ſpecie, quam monachi habere

8 *Religionem ingrediens mutare debet habitũ, quomodo, & quare.*

Quid cuculla & habitus monachũ doceat.

bere debent, vt dicit Dion.d.c.6.& vtſignificetur eos debere ſuperflua maximè vitioſas cupiditas amputare, vt dicit Iſid. lib.2.cap.4.de diui.offic. Rab. lib.1.de inſt.cler. cap.3.& vt moniales, quæ nunquam lauabantur paterentur vermium puncturas: vt dicit Hier. in ep. ad Sabinianum. olim tamen non raſura, ſed tonſura erat in vſu, pili enim tondebantur, ſic tamen vt cutis tecta maneret, vt patet ex Clem. Alex. lib.3. pedag. c. 11. vt dicit Bellar. lib.2. demon. c.40.

Olim nõ radebantur ſed tondebantur clerici & monachi.

De mutatione etiam nominis id patet ex vſu, ad ſignificandum prioris vitę mutationem, per prioris depoſitionem, quod nomen ex aliquo Sancto ſumi debet, tum vt eius orationibus monachus iuuetur, tum vt ad eius imitationem ipſe monachus excitetur.

9 *Religioſus fidelis debet prius in probatione manere, quanto tempore, & quomodo.*

Octauum dictum. Religionem profeſſurus, debet prius in nouitiatu, & probatione manere; probatur in c. Gonſaldus. 17.q.1.c.ad apoſtolicam.de Regular.c.1. eod. in 6. vt ſic ingrediens probet an poſſit ferre onera religionis,& in ea profecturus ſit, & monachi pariter, & hoc tempus, licet olim de hoc eſſet controuerſia, non debet eſſe minus anno, aliàs qui minori tempore in religione ſteterit ſi profiteatur, profeſſio non tenet, nec obligat talem ad religionis obſeruantiam.ex Conc. Trid.ſeſſ.25. de Reg. cap. 15. quod tempus debet eſſe continuum, non interpolatum. Abb. in d. cap. ad apoſtolicam.vt ſic omnes regulæ obſeruantias probare poſſit, tam ieiuniorum, vigiliarum, diuinorum, & huiuſmodi,& debet etiam probationem facere in habitu propriæ religionis, non alterius. Silu. Religio.5.num.4.& 5.quæ tamen veſtes debent eſſe diſcretæ à veſtibus profeſſorum, clemen.eos qui. de Regul. qui annus probationis non ſufficit, niſi fiat poſt pubertatem, & hodie incipit tantum in quintodecimo anno, cum profeſſio fieri non poſſit ante decimumſextum annum expletum, ſiue ſit Religio virorum, vel mulierum.d. c.15.in Trid.Conc.

Interim verò nouitij in vno conclaui à monachis ſeparato, ſi impuberes ſint, ſub cuſtodia fidelis ſenioris erudiendi manere debẽt, ac piè in via domini religioniſque obſeruantia dirigendi.c.1.12.q.1.iubendo, vt deuotè pſallant, & diuinis interſint, ſemel in hebdomada peccata confiteantur viro ſeniori, & probato, & ſacram communionem ſemel ſaltem in menſe percipiant, in laboribus, & oneribus religionis exerceantur, ieiunia ſtata obſeruent, & alia peragant,

quæ

quæ Religiones ſanctè inſtitutę ſeruari mandant, vt in adoleſcentia optima diſciplina vtentes, in dies magis, Deo præſtante, in bono, quod eſt religionis finis, proficiant. Et cum nouitiis in religione tantum cauſa eam experiendi maneat, ex prædictis, ideò non eximitur à populo, nec venit appellatione cleri, etiã in odioſis. Tiraq. tract. de retr. lign. §. 1. gl. 8. nu. 32. niſi clericus ſit, qui tamen etiã ſi clericus non ſit gaudet priuilegio. can. ſi quis ſuadente. cap. religioſo. §. 1. de ſent. excom. in 6. & quieſcit ſub protectione eccleſiæ, & ideò coram iudice eccleſiaſtico eſt conueniendus. Hoſt. in c. ſtatuimus. ver. poſſe. de Regul. Io. And. Franc. in c. beneficium. de Regul. in 6. & remanet ſubiectus parochiæ cui ante ingreſſum ſubditus erat, vnde canonica portio, ſi moriatur illi debetur, non vbi cùm moritur degit. Hoſt. Io. And. in c. de his. de ſepul. in c. relatum. eo. tit. & eſt ordinandus ab Epiſcopo, à quo ante ingreſſum erat. Anch. Franc. in c. cùm nullus. de temp. ord. Nec poteſt dici verè monachus. c. ad apoſtolicam. de Regul. Franch. Gem. in cap. 1. eo. in 6. & poteſt exire monaſterium ante profeſſionem factam nulla Prælati venia impetrata, ac ſine ſolutione impenſarum facta à monaſterio in eius victu. Abb. in d. c. ſtatuimus. de Reg. c. non ſolum. eo. in 6. vltra quæ victualia nouitius nil hodie poteſt dare interim monaſterio, & ſi exit, tenetur monaſteriũ ei reſtituere omnia quæ ſua erãt, ſub anathemate, & ab Epiſcopo ad id cenſuris cogi poteſt. c. 16. d. ſeſſ. 25. de Regul. in Tr. Conc. & ſi moritur in nouitiatu, bona quæ in ingreſſu contulit monaſterio, ipſi acquiruntur non hæredibus. Abb. in c. in præſentia. de probat. teſtans de communi, cui tamen in ingreſſu nil dari poteſt, præter pertinenria ad victum, & veſtitum. d. c. 15. & 16. ſeſſ. 25. de Regular. & ideò talis applicatio locum habere non poteſt, verum eſt tamen quòd nouitius, licèt non poſſit renunciare bona ſua, poteſt tamen de eis teſtari, etiam relinquendo monaſterio, ex communi, vt teſtatur Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 129. & ſic intelligitur quod & infra de hoc dicitur; & ſi delictum patret ob quod ex conſtitutionibus monaſterij debeatur perpetuus carcer profeſſo, ei debetur. cap. non ſolum. vbi. Gem. eo. in 6. Nec eius beneficium interim vacat, vt ſuprà eſt dictum. d. cap. beneficium. de Regul. in 6. & minus bona patrimonialia ei ſunt auferenda. cap. quòd à te. de contu. non ſolum quæ ipſius erant, ſed nec ad quæ ius habebat, vt feudalia, vt dicit Tiraq.

10 *Nouitius an poſſit exire, & quid fiat de eius beneficijs & bonis.*

loco cit.nu.28.& etiam teſtamentum facere poteſt. gl.Arch. Franch. & alij in c.1 & 2.eod.in 6.de Reg.Tiraq.ibid.num. 29.quòd ſi exeat recuperabit ea tantum bona quæ intuitu religionis præſumitur ei donaſſe, vnde ſi omnia donaſſet,ea recuperabit, ſi verò non intuitu ingreſſus, ſed ob aliud ei donauit, non recuperabit, nec ea quæ ſciens profeſſionem non tenere ei largitus eſt.Doct.in auth.ingreſſi.C.de ſac.ſan. eccl. Silu.loco cit §.fi. & ſi ibi decedit, bona quæ monaſterio contulit, ei cedent, alia verò de quibus nil diſpoſuit ad coniũctos pertinebũt.Abb.in d.c.in præſentia.de probat.Silu. loco citat.§.12. & iſta opinio videtur æquior,licet cõmunis ſit in contrarium, quòd omnia acquirantur monaſterio, vt dicit Dec.in d.c.in præſentia.nu.73.de probat. Nouitius tamen iudex,vel arbiter eſſe nõ poterit,nec procuratòr. Tiraq. loco cit.nu.23.Nec beneficiũ conferri poteſt.c.religioſo.vbi Dom.& Anch.de Regul.in 6.nec eſt paſſim vocãdus ad electionem in eccleſia,vbi erat canonicus,niſi patronus ſit, vel ius aliud ſingulare habeat. Tiraq. loco cit. nu.24.Silu. loco cit.§.11. Nec is poteſt renunciare bona ſua, niſi cum licentia Epiſcopi,vel eius Vicarij id fiat ante duos menſes ante profeſſionem,quæ & valida non eſt, niſi ſequuta profeſſione.c. 16.cit.ſi tamen non intuitu religionis in ſeculo facta ſit talis renunciatio,valet.Mõlina loco cit. vt nec annullatur teſtamentum factum à nouitio, etiam ſi nil reliquerit monaſterio, & idem ſi ante nouitiatum eſſet teſtatus, qui & in hoc ſolemnitatibus aliorum vti debet, maximè clericorum.Molina ibi.

Finito tempore nouitiatus, ſuperiores,nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant, vel è monaſterio ejiciant.d.c.16. ſeſſ.25. de Regul. in Trid. Conc. poſſunt tamen ſuperiores ex iuſta cauſa prorogare profeſſionis emiſſionem vltra annum, vt ſacra congregatio Cardinalium Cõſilij cenſuit,teſte Graſſio.de Regul.num.16. Et debent examinari qui habent profiteri de fine quo ingrediuntur, de eorum ſtabilitate, & deliberatione, & etiam de ſcientia,ſi futuri ſunt clerici,vt hodie communiter ſunt omnes monachi, vt dicit Abb.in c.cùm illorum.de ſent.excom, aliàs in eis ſufficit bonitas vitæ. glo.in c.legi.16.quæſt.1 & debent habere tantam ſcientiam ſaltem, vt poſſint explere munus ſuum, & ad ſacros ordines promoueri. Graſſ. ibi. num.10.

Nonum

Nonum dictum. Religionem ingreſſus tranſacto tempore nouitiatus, profeſſionem facere debet religionis, in qua eſt probatus. d. c. 16. per quam quis fit religioſus, & eſt ſolemne votum, per quod quis propriè efficitur religioſus. D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 2.

11 *Profeſſio eſt facienda ab eo qui religionē eſt ingreſſus, quot modis, & quomodo, & quo tẽpore, & quid requiratur ad eius validitatem.*

Hæc verò profeſſio fit voce, vel ſcriptura, idque pluribus modis.

I. Promittendo ſeruare regulam, id eſt vitam regularem, quæ conſiſtit in tribus votis, vel promittendo viuere ſecundùm regulam, quod eſt cautius, vel & melius, promittendo obedire ſecundùm regulam, vel quæ Prælatus iuſſerit, iuxta regulæ tenorem exequi, vt colligitur ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 186. art. 9. & 1. quodlib. q. 9. tranſgreſſio verò aliorum non obligat, niſi ad veniale, & alicubi etiam tantum ad pœnam taxatam per conſtitutiones, vt apud prędicatores, vbi etiam poſſet eſſe peccatum veniale, vel mortale, ex cupiditate, negligentia, vel contemptu, vt ibi dicit D. Th. *Duplex verò eſt profeſſio, Expreſſa, & tacita*: expreſſa, q̃ fit verbis expreſſis: tacita, delatione habitus, vt infrà dicetur.

Duplex profeſſio expreſſa & tacita.

Ad hoc verò vt profeſſio expreſſa teneat, oportet vt multa concurrant.

I. vt ſteterit per annum ſaltem in probatione, & expleuerit decimum ſextum annum. ex d. c. 16. in Trid. Conc. & hoc tempus ſufficit etiam vbi eſt congregatio durior, cum cap. quia in inſulis. de Regular. conſuetudine ſit abrogatum, vt dicit Silu. Religio. 3. nu. 2. ver. Fallit tamen ſi aliqua congregatio ſtatuat, vt differatur profeſsio ad decimumoctauum, vel vigeſimum annum, id ſtatutum valebit, vt de Cartuſienſibus dicit Abb. in c. quia. de Regul. quòd non profitetur ante vigeſimum annum, cùm minor tantum ætas prohibeatur, non maior.

Intentio requiritur in profitente.

II. Requiritur, vt intentio ſit recta iuncta cum expreſſione verborum, in quo notandum, vt dicit Paul. 4. diſt. 26. q. 3. Silu. religio. 3. nu. 6. quòd ſi quis intendat eſſe religioſus, licet ſimul intendat peccare, vt furari, contendere, & huiuſmodi, tenet profeſsio, quia intendit ſe obligare ad vota, & ſola obligatio ad vota, non impletio eſt de eſſentia religionis: ſi verò intendit aliquid contrarium eſſentiæ religionis, vt non viuere caſtè, nec ſe obligare animo ad hoc, profeſsio non tenet, cùm id contrarietur eſſentiæ religionis, vt dicit Abb. in c. vt clerici. de Regul. vt & ſi id reluctetur voto continen

Digitized by Google

tinentiæ,obedientiæ, & paupertatis.Couar.de ſponſ.2.p.c.3. §.1.nu.18.& idem de aliis votis,vnde ſi exprimatur aliquid contrarium eſſentiæ religionis, non erit profeſſus,aliàs ſic ſi non repugnat, vt quòd liceat ei habere pecuniam de licentia ſuperioris, illius voluntati ſe ſubmittendo: ſic etiam ſi dicat,non intendo ſeruare caſtitatem, licet promittam,non tenebit profeſſio;ſic ſi quid exprimatur contra particularem auſteritatem,vt quòd liceat comedere carnes, ſi id ſcit contineri in regula,quã profitetur,tenetur, ſecus ſi neſcit,*quando verò animo diſſentit*, qualitati contrariæ eſſentiæ religionis, verbis tamen contrarium exprimens, arbitror, eum teneri in conſcientia aſſenſum præſtare liberum,remota illa qualitate ad ſimilitudinem matrimonij carnalis, vbi publicè contrahens,animo tamen diſſentiens eſt, vt dicit Silu. Matrimonium.4.nu.8. ſic etiam ſi quis profitetur cum conditione contraria eſſentiæ religionis, vt quòd ei liceat habere proprium,profeſſio non tenet.Abb.in cap.fi.de cõd.apoſit.& ſi ſimpliciter dicit, ſe velle poſſe retinere ſua,in dubio cenſetur id voluiſſe, vt obedientiarius monaſterij. Abb. in cap. inſinuante. qui cler vel von. quòd ſi hanc conditionem apponit per viam conditionis reſolutiuę,vel ſuſpenſiuæ,vt non intendo aliter profiteri,nõ erit religioſus:ſi verò abſque conditione reſolutiua, apponit tale pactum retinendi ſua per viam contractus, fit interpretatio, vt ſit oblatus monaſterij,licèt non quò ad omnia, & non religioſus propriè,quia cùm verba ſint contra naturam cõtractus, fit tranſitus ad alium contractum,ſi id fieri poteſt ex verborum interpretatione, quòd ſi ex verborum̃ ſignificatu, non poteſt fieri tranſitus ad alium contractum,actus in totum vitiatur, vt dicit Silu.Religio 3.nu.7.& 8.

III. Oportet,quòd profeſſio fiat in religione approbata, aliàs is obligatur religioni in genere, vt dicit Silu. ibi num.10.

IIII. Si monialis fit,ante profeſſionem debet Epiſcopus explorare eius voluntatem an coacta, vel volens ingrediatur.c.17.ſeſſ.25.in Trid.Conc.

V. Requiritur,vt dolo quis profeſſionẽ non emittat, quæ tamẽ valet,nec metu ſi cadat in virum conſtantẽ, quæ non tenet, vt ſuprà eſt dictum. Couar. in 4.decret. de ſponſ. 2. p.cap.3.§.6.numero vlt.teſtans de communi, etiam ſi metus ſit tantum reuerentialis,vt ibi dicit;nec blanditiis, quo caſu,

profeſſio

professio tenet, sed bona illius non monasterio allicienti, sed hæredibus ingredientis debentur. c. constituit. 20. q. 3. Sil. ibi num. 11. nec metu, vt supra, qui tamen id excipiens non auditur, nisi infra quinquennium, & interim habitum non dimittat. sess. 25. cap. 19. in Tr. Conc.

VI. Requiritur, quòd vir profiteatur in monasterio virorum, non mulierum, & è conuerso, si tamen mentito sexu, secus fiat, licet ibi esse nõ possit, professio tenet, cũ profiteatur substantialia, quo casu masculus cogetur ad monasteriũ monachorũ, & èconuerso, idq; in foro fori, & etiam animæ si intentio erat profitendi, licet non seruandi professionem, modo supra exposito, idque tenetur exequi quò ad eandem religionem in specie, vel saltem in genere, licet non in sexu, quo est professus. Silu. d. verbo. num. 9.

VII. Requiritur, quòd professio fiat ab ipsomet, qui vult ingredi sub his verbis, vel similibus, trado me tibi in monachum, & in fratrem, dummodo recipiatur ab habente potestatem incorporandi religioni, vel cum mandato eiusdem superioris, promittendo se, ipsi Prælato accipienti, omni studio, Deo fauente, curaturum, vt incorruptam seruet continentiam, prout humana fragilitas patietur, & obedientiam Prælato debitam, & malam vitam mutet, si hactenus habuit, & religiosus regulam seruet, omnia simul, & vniuersa bona à se abdicando. Spec. in tit. de Regular. in princ. quæ tamen potest fieri per procuratorem specialiter professuro ad id constitutum. Silu. loco cit. nu. 15. & valet facta in monasterio laxiori ab eo etiam qui vouit ingredi strictius, licet ei sit iniungenda pœnitentia pro voti transgressione. c. pen. de Reg. in 6.

VIII. Requiritur, vt fiat in monasterio, vbi est profitendum. Si tamen fiat extra claustrum, etiam habitu non mutato, & profitens bonis suis vsus fit, tenet, & professus tenetur ad regulæ obseruantiam. Abb. in cap. sunt nobis. num. 1. 2. & 3. de Regul. in c. porrectum num. 7 eod. quæ tamen sine causa extra claustrum fieri non potest. idem in cap. ex publico. num. 10. de conu. coniug. & etiam in domo propria in manibus abbatis, vt idem dicit in cap. insinuante. qui cler. vel vou.

IX. Requiritur, vt fiat coram Abbate, vel superiore alio monasterij de consilio totius conuentus, aliàs professio non tenet, nisi Abbas ex priuilegio, vel consuetudine præscripta habeat,

habeat, vt ſolus poſſit id explicare. c.fin.de Regul.in.6.Abb. in c.porrectum.de Regul.Silu.d.verbo. num.13.idem Abb. in c.ad apoſtolicam.eod.quia cum ex profeſſione monachus obligetur religioni, & Religio teneatur eum perpetuo alere, oportet quòd id fiat ab eo qui poteſt religioni incorporare, qui eſt Abbas, & ſuperior, modo quo ſupra, vt dicunt prædicti, poteſt tamen acceptari ab alio etiam clerico, vel laico,cum mandato ſuperioris,& idem ſi ſine mandato eius id fecit,nomine tamen eius, & ſuperior poſtea id ratificet, vt dicit Silu.loco cit. num. 16. & ſi Abbas eſt mortuus, poteſt fieri coram conuentu,qui recipiat nomine futuri Abbatis, ſi tamen receptio pertinet ad vtrunque ſimul,aliàs ſecus. cap.fin. de Regul.in 6.quòd ſi fiat coram epiſcopo,is erit verus religioſus,& manebit in domo Epiſcopi ſub obedientia eius, quod intelligitur ſi admiſerit eum nomine alicuius Prælati,alicuius regulæ approbatæ, & ad monaſterium ipſi Epiſcopo ſubiectum, quo caſu matrimonium poſt per eum contractum irritum erit, etiam ſi talis maneret in ſeculo, ſi verò monaſterium ſit exemptum,licet Epiſcopus eum recipiat ad profeſſionem nomine monaſterij, ſi monaſterium id poſt non ratificet,non tenebit profeſſio,& matrimonium poſt contractum erit validum, cum irritetur matrimonium per profeſſionem ſi modo fiat in religione probata, & non aliter,& ordinem ſacrum.cap. vnico. de voto.in 6.quia Epiſcopus non poteſt incorporare aliquem religioni inuitis fratribus, vnde in materia ſtricta hic non dicetur religioſus. Abb.in diſt.c.porrectum.Silu.Religio.3. num.14.& inferior Prælatus Epiſcopo non poteſt admittere aliquem, etiam hoc modo ad profeſſionem, cum id ſpecialiter Epiſcopo concedatur,vt ibi dicit Abb.conuentus tamen ſolus mortuo Abbate,vbi receptio ad vtrunque pertinet poteſt aliquem ad religionem recipere.cap.fin de Regul.in 6.

X. Requiritur, quod fiat vni religioni probatæ in ſpecie. dic.c. vnico.de voto.in 6.vnde profeſſio,qua quis obligatur religioni in genere,non tenet, vt ſi fiat vni ex mendicantibus,& matrimonium poſt actum erit validum,licet peccet. Silu.loco cit.num.18.ver.tertio.

XI.Requiritur,quòd fiat de tribus votis,ſcilicet,obedientia,paupertate, caſtitate, quæ ſunt ſubſtantialia religioni.c. cum ad monaſterium.de Regul. vnde ſi deducit in pactum, quòd ad vnum tantum ex his velit teneri,non erit profeſſus

propriè,

propriè; si verò id non deducit in pactum expressè, tenet professio de vno voto obedientiæ solummodo, si addatur secundùm regulam tale, vt dicit Innoc.in d.cap.cum ad monasterium.Silu.d.num.18.ver.quinto.

XII.Requiritur,vt mutet vestes distinctas à vestibus nouitiorũ benedictas à superiori ante altare maius, & seruatis cœremoniis in Põtificali,& Cœremoniali statutis ingrediatur monasterium animo ibi morandi.c. 1. c.statutũ. de Reg. in 6. clem. eos qui. eod. qui tamen habitus non est de substantia religionis.c.porrectum. eod. c. constitutionem.eod. in 6. cum & si quis vt malè agat habitum religionis suscipiat, cogi non possit, vt monachus fiat, licet aliàs grauiter puniatur.glo.in cap.tuarum.ver.signatos.de priuil.

XIII.Debet professio exarari in scriptis,vt dicit Spec.tit. de Reg.in princ.Abb.in c.cum cousam.n. 7.de elect.nec vis est per quæ verba concipiatur,dummodo constet de mente. Abb.in d.c.porrectum. quæ tamen scriptura non est de substantia professionis.Abb.in c.nuper.de testib.& tenet emissa etiam per excommunicatum.Idem in c.ex publico.de conu. coniug.Et hæc de professione expressa,& vbi in aliqua religione requiritur professio expressa, ad id sunt cogẽdi.ex decis.250.congr. Conc. & tenet professio,etiam si non seruetur forma religionis, modo seruetur forma cõciliaris,in foro conscientiæ.Boer.decis.1.num.40.cum seq.Abb.in c.quia in insulis.de Regul.& fit his verbis. *Ego N frater, vel soror N.voueo,profiteor,& promitto Deo, Beatæ Virgini, & omnibus sanctis,& tibi Reuerendiss.D.Episcopo,vel Priori, Abbati,&c.castitatem,paupertatem,& obedientiam,& obseruare omnia,& singula in regula contenta, & clausuram, si sit monialis.* Et hæc professio obligat ad omnia onera religionis,& ad obseruantiam.cap. 1.& 19.sess.25.in Trid.Conc.& etiam si tacita sit.Zerola in praxi.verbo,Professio.

12 *Professio tacita quot modis facta intelligatur.*

Altera verò professio, quæ tacita dicitur: est quæ fit sine voce,& scriptura, & ex qua, ex signis, vel coniecturis, iuris interpretatione,& præsumptione,elicitur consensus, atque professio,idque pluribus casibus,quando constitutus in ætate legitima, idest, qui expleuit decem & sex annos, & stetit in probatione per annum,sciente eo qui potest incorporare religioni, vel alio de eius mandato, & consentiente, vel postea ratum habente, in religione approbata, iuxta not. in d.c.vnico.de voto.in 6.in c. constitutionem. de Regul.in 6.sciens,& volens se ingerit actibus,qui professis tantũ iure, vel

vel consuetudine conueniunt, si sit tamen nouitius, & sciat ea conuenire professis tantum, quia si ignoret, præsumptio cessat, & si sponte se ingerit, non metu, puta electioni, & si perseuerat in tali actu spatio tridui, vel loco tridui, habitum suscepit, & id egit cum habitu professorum distincto in colore, scissura, vel forma, & simul exercuit actum professorũ, vt quia interfuit conuentibus capitularibus, simul cum professis, quibus professi, tantum interuenire possunt: quibus duobus concurrentibus, scilicet susceptione habitus professorum, & exercitio actus ad professios tantum spectantis, non requiritur illa tridui perse uerantia, concurrentibus tamen iis de quibus supra, vt optimè exponit Abb. in cap. vidua. de Regular. dicens tamen oportere, vt is sit nouus, quia si clericus secularis sic interesset, non censeretur profes[illegible]. Aliæ quoque coniecturæ adsunt, ex quibus elicitur, quòd elapso anno probationis constitutus in ætate legitima, tacitè voluerit profiteri.

I. Quando sponte renunciauit beneficium ecclesiasticum, quod possidebat multis laboribus acquisitum, absque protestatione, quòd per hoc non intendit relinquere seculũ:

II. Quando confitetur nunc quòd tempore ingressus habuit animum dimittendi seculum.

III. Quando tempore ingressus id expressit.

IIII. Quando tempore ingressus obtulit expresse se, & sua, omnia scilicet vel maiorem partem, aliàs non est præsumptio, quòd voluerit vitam mutare.

V. Quando renunciauit omnino propriis, vel quando castitatem, & obedientiam solemniter promisit.

VI. Signum, quando nouitius fecit magnam tonsuram:

VII. Quando nouitius ob delictum commissum sponte susscepit pœnitentiam consuetam professis tantum imponi.

VIII. Quando nouitius acceptat beneficium regulare, vel Prioratum, quæ professis tantum dantur. cap. nullus. de elect. in 6. vt declarat Fran. post tex. & glo. ibi. in cap. non solum. num. 6. de Regul. in 6. quibus tamen casibus, quinto, & octauo excepto, posse admitti probationem in contrarium existimarem, cum sit præsumptio iuris tantum. Franch. in cap. 1. §. qui verò. de Regular. in 6. in princ.

II. Tacita inducitur professio, quando nouitius in ætate legitima constitutus, vt supra, habitum professorum suscepit, qui distinctus sit ab habitu nouitiorum, idque sciens is

per

per hunc actum fieri professionem tacitam de iure, vel consuetudine, ac sponte non metu coactus, & ab eo qui potest incorporare religioni,& sub eius obedientia, & triduo in eo proposito perseuerat, his enim concurrentibus tacita professio inducitur. c.ad apostolicam. vbi Abb. extra de Regul. c.constitutionem. eo. in 6. quæ si fit intra annum probationis obligat religioni in genere,non illi in specie,vnde ad laxiorem etiam regulam transire poterit.d.c. constitutionem. & Abb.in d.cap.ad nostram. sequitur Silu. verbo, Religio.3. num.19. ver. secundo; quod tamen hodie non Potest euenire intra annum probationis,cum professio non teneat,nisi quis saltem per annum cum habitu in probatione steterit. c.15.sess.25.in Trid. Conc. potest tamen & hæc tacita fieri, si quis transactis decem & sex annis ætatis suæ, & postquam in probatione per annum stetit, huiusmodi habitum,seruatis supra dictis,suscepit.

III. Tacita inducitur professio, vbi in ætate quindecim annorum expletorum constitutus per annũ continuum defert habitum nouitiorum non distinctum patenter colore, scissura, vel forma ab habitu professorum, licet sit benedictione occulta,vel alio modo occul è distinctus,scienter tamen & concurrentibus iis de quibus supra.text. est in cap.1. §.qui verò eod.in 6.clem.eos qui.de Regul.sufficeret tamen distinctio solius benedictionis, quando vbi dantur professis benedicuntur, non autem quando dantur nouitiis tantum. d.cap.1.in fin.Zab. in d.clem. eos qui vbi & dicit, quòd si in monasterio erat cõsuetudo, quòd moniales post susceptum habitum poterãt redire ad seculum ante susceptum velum, non intelligitur ex susceptione habitus sublata, & sic nec tacita inducta professio,vt nec si is qui detulit habitum protestatus sit, se non intendere per hoc profiteri. Dicitur verò habitus distinctus patenter per colorem,scissuram, vel formam; latenter distinctus dicitur per personam quæ dat,per locum vbi datur, & per formam dationis, quæ vltima non consideratur, ex d.clem. & hic annus intelligitur incipere à susceptione habitus,licet interim nouitius illum paruo tempore dimiserit, & postea reassumpserit, vt dicit Franch. in d.cap.1.in princ.eod.in 6. licet in hoc hodie ex Concil. Trid. dici possit vt annus non sit interpolatus, per dictionem saltem ibi appositam, & hæc procedunt quando geritur in eodem monasterio, quia sic obligatur illi monasterio is, &

etiam quando habitus est indistinctus ab habitu professorum, distinctus tamen à secularibus secum degentibus, quia si seculares secum degentes eodem habitu indistincto vterentur, quo professi, per delationem huiusmodi habitus, non intelligeretur facta tacita professio, vt dicit Silu. d. verbo, Religio. 3. num. 19. ver. tertiò inducitur. Sunt & alij casus in quibus inducitur tacita professio, præter supra enumeratos: vt dicit Franc. in d. cap. 1. §. qui verò.

I. Quando quis renunciat mundo, & pompis eius, & beneficio constitutionis statuimus eod. extrà; quod tamen vltimum hodie non procederet. arg. cap. si diligenti. de foro compet. & professio tacita incipit in vltimo instanti anni probationis. Zerola loco cit.

II. Quando in habitu communi compleuit annum probationis, nisi consuetudo habeat, quòd requiratur verbalis professio, vel alia solemnitas, quia tunc nõ sufficeret delatio habitus, & minus si nõ sit habitus religionis. ex Conc. Trid. d. c 15. & similiter si monasterium ingressus in minori ætate, elapso anno post maiorem ætatem, in monasterio permanserit, nec reclamauerit, sic enim censetur ratificasse. decis. Rom. 216. 2. p. num. 6. in nouiss.

III. Quando iurauit quòd nunquam exiet.

IIII. Quando sub hac conditione fuerit manumissus pubes, vel impubes.

V. Quando est consuetudo in aliquo monasterio, quòd non fiat expressa professio, sed solum quòd conuertendus in ingressu promittat in manu Prælati obedientiam.

VI. Quando quis deliberatè emisit votum intrandi aliquam religionem, & postea per interuallum suscepit habitum ibi ab eo qui potest incorporare illi religioni, vel si vno contextu votum emisit, & solemniter habitum suscepit, animo mutandi seculum, concurrentibus tamen iis de quibus supra, ætate scilicet, probatione per annũ, &c. Zab. in d. clem. eos qui. num. 4. quibus tamen casibus, vbi expressè non est facta professio, admitteretur probatio in contrarium, cum sit præsumptio iuris tantum, vt dicit Franc. in d. cap. 1. §. qui verò. licet in casu delationis habitus. Zab. censeat esse iuris, & de iure præsumptionem. ex d. clem. eo. dicente, decernimus eo ipso religionem illam esse professos.

II Professionis

Effectus verò tacitæ professionis est, vt obliget illi religioni, vbi est facta in specie, sicut & expressa, si legitimè fiat, nisi alicubi

alicubi adſit conſuetudo, quòd profeſſio non teneat, niſi facta ſit expreſsè, quæ valet, vt dicit Zab. loco cit. reiecta diſtinctione inter mendicantes,& alios,cum hodie non liceat profiteri,niſi poſt annũ probationis,nec niſi poſt decimumſextum annũ completum. ex Trid.Conc. ſupra relato,clem. eos qui. de Regular.& is tenetur ad tria vota religionis ſubſtantialia, ad alias verò obſeruantias, in quibus Prælati diſſimulando videntur diſpenſare, non obligat, maximè ſi ſit ſimplex,vt dicit Silu.poſt D.Thom.d.verbo.num.20.nec is poteſt promoueri ad prælaturas regulares,vel beneficia.cap. nullus.de elect. in 6.clem ne in agro.§.ſanè.2.eo.qui tamen tacitè profeſſus cogere poteſt monaſterũ, vt eum expreſsè recipiat. Abb.in cap.ſi cauſam.num.8.de elect. *effectus quis ſit.*

Facta profeſſione,homo fit verè, & propriè religioſus. c.ad noſtram.eo.clem.eos qui. cum aliis ſupra allegatis, & liberatur à patria poteſtate. Abb. in c. ſi quis de Regul.& cenſetur mortuus mundo,quò ad actus ciuiles.cap.placuit.16.q.1. l.Deo nobis.C.de epiſc. & cler.in his quæ ſunt iuris poſitiui nõ naturalis.Abb.in cap.2.de vita,& hon.cler. nec in iis quæ ſpectant ſuum,vel monaſterij fauorem. Berous in c.in præſentia. num.538. de probat. eo tamen modo quo ſigillatim infetius loco ſuo, declarabitur, quod & fallit in caſibus, de quib.Fel.in c.cum dilecta.de reſcript.Capr.reg.85.in quibus non habetur pro mortuo.Et obligatur ad tria vota ſubſtantialia regulæ,nec poteſt quenquam excipere, quòd vi ſit ingreſſus, &c. niſi intra quinquennium habitum non dimiſerit,& cauſas coram ordinario,& ſuo ſuperiore probarit,aliàs vlterius non auditur. Zerola loco citat.verbo, Profeſſio. ex Conc.Trid.ſeſſ.25. de Regul.cap.19. & ſi promittit obedire ſecundùm regulam,tranſgreſſio aliorum eſt ſolum venialis, & profeſſioni minorum contrariatur tranſgreſſio trium votorum, & contemptus expreſſus, vel poſitiuus regulæ, & negatiuus cuiuſlibet ſtatuti notabilis regulæ, & ex forma profitendi,trãſgreſſio omnium facientium ad tria vota,imò omnium contentorum in regula, licet fortè Beatus Franciſcus aliam intentionem habuerit; profeſsioni verò monachorum contrariatur tranſgreſsio trium votorum, contemptus expreſſus, vel poſitiuus regulæ, & negatiuus cuiuſlibet ſtatuti regulæ, non tamen tranſgreſsio omnium facientium ad tria vota, vel contentorum in regula: profeſsioni prædicatorũ contrariantur duo prima, ſed non contemptus

alicuius ſtatuti notabilis,ſed contemptus omnium,quod eſt commune omni profeſſioni, quia ſic contemnitur perfectio, quam quilibet regularis tenetur intendere; & prædicatores promittunt obedientiam ſecundùm regulam, & conſtitutiones, & licet tranſgrediendo conſtitutiones ex vi conſtitutionum non peccent,niſi ratione præcepti,vel contemptus, ſecus tranſgrediendo regulam, quia patres voluerunt conſtitutiones non obligare ad culpam, ſed id non dixere de regula, nec etiam ſtatuere potuere, quia regulæ approbatæ non poſſunt mutari,niſi per Papam,conſtitutiones verò mutari poſſunt per Prælatos religionis, vnde omnis tranſgreſſio eorum quæ ſunt in regula,citra præcepta,eſt eis venialis. Silu. Religio.3.nu.15. & ſi ingreditur quis religionem relaxatã,quæ poſtea reformetur,ſi erat doctor, vel perſona ſagax,aut ſibi eſt lecta regula antiqua,& nil reſpondit, tenetur ibi eſſe,ſi verò dixit, ſe velle ſeruare tantum quæ vigent tunc, poterit ingredi regulam laxiorem,ſi reformetur, & interim ſi viuat ſecundùm eam relaxatã, ſi relaxatio non eſt circa tria vota,vel ordinata neceſſario ad illa, aut præcepta, ſed alia, & ſi in his eſt conſuetudo tanti temporis cuius initij memoria non extat,excuſatur à peccato,ſi eius animus fuit ſe obligandi prout regula tunc vigebat, quæ ſi poſt reformetur, ſi reformatio eſt circa tria vota, vel ordinata ad illa neceſſario,aut præcepta,tenetur obedire, nec poteſt exire,ſi circa alia accidentalia non grauia,poteſt ingredi laxiorem. Abb.in cap.ſuper eo.de Regul.Silu.loco cit. num.12.& ſi alicubi antiqua regula non ſeruetur,ſi reformetur,tenetur eam ſeruare, vel exire. Silu.ibi. *Sunt & aliqui religioſi.* qui dicuntur oblati, qui ſe & ſuo habitu non mutato monaſterio offerunt,cum èconuerſo, conuerſus dicatur, qui prædicta facit habitu mutato, licet dicatur, laicus, cum ad ordines non promoueatur, monachi verò hodie ſunt qui ad ordines promouentur,licet ſecus olim fieret. Abb. in cap. non eſt dubium de Regul. & iſti oblati magis aſtringitur monaſterio, quàm monachi, quia ſunt quaſi ſerui monaſterij, nec poſſunt tranſire ad ſtrictiorem religionem, nec mutant habitum,quia non aſſumunt habitum religionis,ſed tamen diſtinctũ ab habitu ſeculari,& quidam dicuntur plenè oblati, qui ſe, & ſua dedunt religioni profitendo tria vota, non tamen aſſumpto habitu religionis, quidam non plenè, vel mutato habitu diſtincto à ſeculari, vel datis ſuis rebus loco

Oblati & conuerſi qui dicantur.

mutatio

mutationis habitus Sila. Oblatus. Abb. in c. vt priuilegia. de priuil. & vt dicit Abb. in cap. inſinuante. qui cler. vel. vel vou. fœmina poteſt profiteri religionem maſculorum in manib. eorum, & erit vera religioſa, licet non intret monaſterium monialium, ſed moretur in domo ſua, imò & ſi nõ acceptetur ab aliquo, vt ibi dicit Apoſt. quod tamen hodie nõ procedit. ex d. cap. 15. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. ſubdens idem Abbas, quòd etiam quis poteſt profiteri in manibus Epiſcopi, vel Abbatis in domo propria, qui poterunt ei aſſignare certum locum vbi moretur, & dare ei ſua bona in adminiſtrationem, non poſſunt tamen obligare ſe vt perpetuò eum ibi relinquant, quia Papa ſolus id poteſt, vt ibi dicit Abbas. Et Epiſcopus proinde curare debet, vt moniales ſtatim elapſo anno profiteantur, ſi ſint legitimæ ætatis profitẽdi, cum plus ſic mereantur in actibus religionis, quàm ante, cum ſit magis meritorium aliquid facere ex voto, quàm non. D. Th. 2. 2. q. 88. art. 6. Nau. c. 12. nu. 32. notab. 4. Sot. 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art. 1. colum. fin.

An tenentur religioſi ad nouam reformationẽ.

Et quòd ingreſſus religionem, ſi de nouo in totum reformetur, non teneatur ad illam reformationem, teſtatur de communi. Graph. de Regul. num. 47. niſi illa reformatio ſit circa aliqua parua quæ potuit præuidere, & cadunt ſub obedientia, vel niſi reformatum fuiſſet in regula, & relaxatio noua cuius initij memoria extat, quia id potuit cogitare, vel ſi eſt perſona docta, & ſagax, vt ſupra dictum eſt, quia ſic tenetur, & modo reformatio ſit iuxta ordinem, & regulã. Dec. in c. ad noſtram. num. 4. de appell. vel circa ſubſtantialia religionis, vel ad id tendentia, ſic tenetur, & tutius eſt omnia ſeruare, ob obedientiæ votum emiſſum.

14 *Profeſſi bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur.*

Decimum dictum. Bona omnia profeſſi, vnà cum eius perſona, religioni, quam ingreditur, addicuntur. cap. quia ingredientibus. 19. q. 3. authen. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccl. idque ipſo iure, vt ibi dicit Iaſ. in princ. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 140. Dec. in c. in præſentia. de probat. cum retineat iura ſuitatis, & ideò patris hæreditatem etiam non aditam, tranſmittat ad monaſterium. Iaſ. in l. ſub conditione. nu. 1. de liber. & poſth. Alex. conſ. 57. lib. 2.

II. Ampliatur, vt procedat etiam in vſufructu quod debebatur ingreſſo, quia licet non ius, commoditas tamen vtendi acquiritur monaſterio, dum monachus viuit, vt dicit Bald. in d. auth. nu. 31. q. 7. penſiones tamen eccleſiaſticæ debitæ

bitæ ingrediẽti per religionis ingreſſum extinguuntur.Gig. de Penſ.q 67.id pluribus probans.

III. Ampliatur,vt ſi filius in poteſtate exiſtens tranſeat ad religionẽ,qui habeat bona aduentitia, proprietas eorum tranſit ad monaſterium, ſalua patri legitima, & vſufructu, vt dicit Spec. de ſtatu mon nu.9.q.5.& multo magis caſtrẽſia & quaſi tranſeunt ad monaſterium:vt ibi dicit additio;ſi verò è conuerſo pater ingreditur, dimidia vſusfructus aduentitiorum patri debetur.

IIII. Ampliatur,quòd ſi filius regis ingreditur monaſterium, & pater moritur ſine aliquo hærede monaſteriũ ſuccedat de iure,licet de facto non ſeruetur, vt ibi dicit q. 11. nu.15.in quo tamẽ Dec.in c.in præſentia.nu.74.contrarium ſequitur, ſed ptior opinio eſt verior iure, niſi ſtatuta regni ſecus diſponant à Papa in hoc approbata.

V. Ampliatur, vt mortuo filio monacho, monaſterium ſuccedat patri ab inteſtato, cum monaſterium habeatur loco filij, vt ibi dicit q.10.num.14.Alex. conſ.57.lib.2. Dec.in cap. decernimus.col.11.de iudic.etiam mortuo ipſo monacho poſt patrem.Ang.in §.alienus.Inſtit.de hære.inſt. vel ante.

VI. Ampliatur,vt ſi profeſſo hæreditas relicta ſit, monaſterium abſque vllo monachi facto ſuccedat.Clarus in §.teſtamentum.q.28.Corn.conſ.88.col.2.& conſ.272.lib.3.Soc. conſ.183.lib.2.Berous in c. Raynutius. num. 390. de teſtam. Couar.in cap.1.nu.21.de.teſtam.

VII. Ampliatur, quòd ſi tranſit de vno monaſterio ad aliud: primò, acquiſita acquirantur primo monaſterio: ſecundò quæſita ſecundo, & ſi non habet vnde viuat, in ſecundo habebit vſumfructum bonorum primo quæſitorum, remanente tamen proprietate primo monaſterio. Spec. ibi. q.6.num.10.

VIII. Ampliatur, vt ſi monachus decedat ante aditionem hæreditatis, vel ipſam repudiatam, quòd nihilominus monaſterium præferatur ſubſtituto, vt ſupra. Didac. loco cit.

IX. Ampliatur,vt non liceat monacho paternam hæreditatem recuſare in præiudicium monaſterij.Spec. ibi. q. 9. nu.13. ſi tamen eam nõ vult adire, non acquirit monaſterio, niſi ſaltem coactus adeat,vt ibi dicit. q.8. verius tamen non requiritur aditio monachi,quia hereditas ipſi delata eo ipſo tranſit

transit in monasterium absque vllo facto monachi, & monasterium ipsum, vel Abbas solus adire poterit, & si is decedat ante aditionem hæreditatis, vel repudiet, tamen monasterium præfertur substituto, & si is substitutus fuit alicui, hoc iure nõ priuatur per ingressũ religionis, vt dicit Cucch. de Regul.nu.104.cum seq.iure scilicet canonico, vt ibi dicit, cum iure ciuili eius factum esset necessarium, vt transferat id ius in monasterium.

X. Ampliatur, vt si monachus substitutus alicui in hæreditate sit, monasterium primo decedente, succedat in substitutione, si monasterium capax successionis sit, quo tamen casu si is egreditur religionem incapacem, substitutionis ius recuperabit. Bald.& Angel.in l. ex facto. ff. de vulg. Crau. cons.152.

XI. Ampliatur, vt si à patre, vel matre potuerit exhæredari ob aliquod vitium ingratitudinis iam non possit, quia hoc vitium per religionis ingressum tollitur.c.fr.19. q.3. vbi gl.& in c.si qua mulier.ea.

XII. Ampliatur, vt si pater ingressus sit religionem, filius legitimam ad summum habere possit, eo professo. Soc. in reg.180.

XIII. Ampliatur, vt ingrediens religionem non possit facere pactum de retinendo bona propria, sed acquiruntur eo ipso monasterio. Ias. in d. auth. nu. 30. 77. qui tamen potest sibi reseruare potestatem disponẽdi de parte bonorum, vt possit testari, vel contrahere. Cagnol. in l.fi. num.186. ad 209.C.de pact.quod intelligi potest ante professionem, post eam enim id ei non licet.

XIIII. Ampliatur, vt si quis dedicet se, & sua monasterio, etiam quòd non fiat monachus, sed sit tantum oblatus, in hac dedicatione veniunt etiam bona futura. Abb.& Butt. in c.fi.in princ.de succes.ab intest.

XV. Ampliatur, vt si testator sic disposuerit, quòd si filius eius decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus ex se procreatis, talis substituatur, si is filius ingreditur monasterium, excluditur substitutus, quia monasterium habetur loco filij, quia hoc casu non est præsumendum, quòd cogitauerit necessariò de exclusione monasterij, secus quando appareret quòd testator cogitauerit de monasterio, & voluerit omnino substitutum id excludere, vt inquit Dec.in d.cap.in præsentia.num.58.propè fin.de probat. & in dubio

excluditur ſubſtitutus à monaſterio bonorum capace. Fulg. conſ.53. Ang.conſ.80.Bald.conſ.426.vol.2.Anch. conſi. 165. Tiraq.in l.ſi vnquam.nu.42.C.de reuocan.donat. cum magis communi.

XVI. Ampliatur,vt ſi quis habeat liuellũ,vel precarium, & ingrediatur monaſteriũ,acquiratur monaſterio, niſi adſit clauſula,quòd non tranſeat in militem,eccleſiam,vel potentiorem.Iaſ.in d.auth.nu.46.

XVII. Ampliatur,vt procedat etiam in feudo, ſi debeat tale ſeruitium,quod monaſteriũ poſſit præſtare, vt annuam penſionem,vel ſit ſeruitium perſonale, quod honeſtè poſſit à monaſterio præſtari per ſe,vel alium,ſecus ſi ſit ſeruitium perſonale militare, & huiuſmodi,quod non conuenit Religioſis.Iaſ.in d.auth nu.47.Dec.in d.c.in præſentia.num.74. & ſi eſſet feudum fœminæ tranſit etiam in monaſterium, quia poteſt ſeruire per ſubſtitutum, vel ſi ſit feudum Francum,id eſt liberum,& conceſſum ſine iuramento fidelitatis. Dec.ibi nu.75.& 76.

XVIII. Ampliatur, in emphyteuſi à priuato conceſſa, quia tranſit in monaſterium,pro vita tamen ingredientis,& non vltra.ſicut & vſusfructus, non autem ſi ſit emphyteuſis eccleſiæ,quia tranſit tantũ in filios, & non in monaſterium, vt ibi dicit Dec.nu.77.

XIX. Ampliatur, vt ſi quis ante ingreſſum inſtituit extraneum hæredem,ſi non cogitauit de ingreſſu, rumpatur teſtamentum,quaſi mutata voluntate,& poſthumi agnitione,ſecus ſi cogitauit, & præſumitur cogitaſſe ſi de recenti poſt conditum teſtamentum ingreditur, vt dicit Bald. in auth.ſi qua mulier.num.9.vſque ad 13.C.de ſac.ſan.eccl; & ſi cogitauit de ingreſſu, & nil reliquit ei, rumpitur teſtamentum tanquam nato poſthumo, cum monaſterium habeatur loco filij, & ideò debet inſtitui ſaltem in legitima, aliter ad eius ſupplementum agere poteſt. not. in authen. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccl. & in l. omni modo. C. de inoffic. teſtam.

XX. Ampliatur, vt ſi ingrediens monaſterium habebat filios,& nil diſpoſuit de bonis ſuis,legitima eis debeatur,reliquis monaſterio debitis.Bald.in d.authen.ſi qua mulier. in princ.C.de ſac.ſan.eccl.

XXI. Ampliatur,vt non valeat conditio appoſita inſtituto,ſi nõ ingreditur monaſteriũ,vt nec valet ſtatutũ, quòd

ingre

ingrediens monaſterium, non ſuccedat, quia vtroque caſu quis retrahitur à religione, quod intelligitur ſi retrahitur à religione in genere, ſecus ſi à tali monaſterio, quia aliam ingredi poteſt; è conuerſo verò valet conditio, & inſtitutio, religionem ingreditur, quia licèt retrahatur à matrimonio carnali, inuitatur tamen ad ſpirituale quod melius eſt. Dec. in d.c.in præſentia.nu.53.ad fin.& 54.

XXII. Ampliatur, vt ingrediens monaſterium, ſi ante ingreſſum non condidit teſtamentum, liceat ei hęreditatem inter filios diuidere, legitima eis non diminuta, & quod eis non dederit monaſterio competet, quòd ſi omnem ſubſtantiam inter filios diuidere velit, ſuam perſonam cum filiis annumerare debet, & æquam portionem eis retinere. d.auth.ſi qua mulier. & ſi moritur poſt ingreſſum legitima eis debetur, & reliquum monaſterio.d.auth.

XXIII. Ampliatur, vt ingrediens monaſterium non poſſit quid ſibi reſeruare, vt proprium, nec vſumfructum, licet Abbas poſſit pro bona cauſa aliquid ei relinquere, non ſic tamen, quum idem ei id auferre non poſsit, nec ex pacto id fieri valet.d.Bald.in d.auth.ingreſsi.nu.21.

XXIII 1. Ampliatur, vt ſi profeſſus relinquat medietatem bonorum filiis, & de alia medietate nil dicat, quòd illa debetur monaſterio. Bal.in d.auth.ſi qua mulier.nu.31. C.de ſac.ſan.eccl.

XXV. Ampliatur, vt ſi quid legetur monacho cum conditione, quòd nil quæratur monaſterio, proprietas acquiritur monaſterio tamen, & Abbas poteſt concedere illi monacho adminiſtrationem illius relicti pro libris, veſtibus, &c. quòd ſi nolit, relictum remanebit penès grauatum. d. Abb.in c.2.nu.8.de ſtatu mon.

XXVI. Ampliatur, vt bona, & eorum poſſeſsio monaſterio acquiratur eo ipſo, quando tacitè veniũt; vt ex ingreſſu, ſecus ſi ei dicentur, quia tunc requiritur apprehẽſio. Dec. in d.c.in præſentia, in ſi.

XXVII. Ampliatur, vt falcidia, vel trebellianica non deducantur ex relictis monaſterio, vt nec cauſæ piæ.auth.ſimiliter.C.ad leg.Falcid. §. ſi autem. auth. de eccleſ. tit. Silu. Legitima.q.9.

Limitatur verò prædicta concluſio, quod bona profeſsi non tranſeant in monaſterium.

I. Quando quis dolo inductus eſt à monachis vt fieret

monachus vel regularis, quòd aliàs non feciſſet, ſi ſic inductus non eſſet, quia licet hoc caſu teneat ingreſſus, niſi ſit talis dolus, qui etiam prudentem quemq; deciperet, quia ſic vitiaretur profeſſio. Dec. in d c. in præſentia nu. 9. de probat. bona tamen ipſius non fortè tranſeunt in monaſterium, ſed debentur eius agnatis: inquit Bald. in d. auth. ſi qua mulier. q. vlt. nu. 33. C. de ſacroſan eccleſ. Cœpol. caut 201. Aymo. conſ. 160. quod intelligitur quãdo totum monaſterium fuit in culpa, vel maior pars: ſecus ſi aliqui tantum religioſi id feciſſent, quia id non præiudicaret monaſterio, vt ibi inquit Dec. num. 7. & 8.

II. Limitatur, ſi pater legauit mille filiæ ſi nubat, & ducentum tantum ſi monaſterium ingreditur, quia ea ingrediente ducentum tantum debentur. Decius in d. cap. numero 59. in quo tamen alij contrarium cenſent, vt dixi tract. de Clericis, quòd debeat habere mille, fauore religionis, & verius.

III. Limitatur, quando quis tranſit ad eccleſiam ſecularem, quia eius bona non tranſeunt in eccleſiam, niſi expreſsè ſe, & ſua illi offerat: vt inquit Bal. in d. auth. ingreſſi. nu. 18, vbi rationem diuerſitatis aſſignat inter eccleſiam regularem, & ſecularem, licet limitatio non ſit de regula.

IIII. Limitatur, quando quis ob delictum in monaſterium intruditur, quia ſic eius bona illi non acquiruntur, vt ibi dicit Bal. nu. 20. vlt. oppoſ.

V. Limitatur, ſi ingrediens monaſterium reuocatur, vt quia vxoratus ab vxore: nam hoc caſu bona non tranſeunt in monaſterium, cùm non poſsit emittere profeſsionem, niſi expreſsè in ingreſſu ea donaſſet monaſterio, vt inquit Bal. in d. auth. ingreſsi. num. 27. ſicut nec cùm profeſsio non tenet ratione ætatis, vt ibi dicit.

VI. Limitatur, vt licet per ingreſſum monaſterij, omnia acquirantur monaſterio, id tamen non impedit lucrum dotis, vel donationis propter nuptias. Iaſ. in d auth. ſi qua mulier. nu. 8.

VII. Limitatur, ſi ingrediens monaſteriũ, cogitans prius de ingreſſu, illud prætereat, quo tamen caſu rumpitur teſtamentum, & vt ſi filium prætereat, & ſi minus legitima eſt relictum monaſterio, aget ad ſupplementum, vt ſupra probatum eſt.

VIII. Limitatur, ſi ante ingreſſum quis bonis ſuis renũciaue

ciauerit,vel ea alteri obligauerit, vel reliquerit, quæ tamen renunciatio non valet facta ante decē & ſex annos,etiam in fauorem cauſæ piæ,& cum iuramento, niſi cum licētia Epiſcopi,vel eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, & non aliàs intelligatur id ſortiri effectum, niſi facta profeſſione.c.16.ſeſſ.25.in Trid.Concil. de Regul. parua tamen diſtantia duorum menſium probabiliter non irritat diſpoſitionem de eis.d.Zerola in praxi ep.verbo,Monachi.num.8.

IX. Limitatur, quando quis ingreditur religionem fratrum Minorum, cùm ſint incapaces hæreditatis in communi,& in particulari, & eorum regula non poſſit ab ipſis mutari, nec annui redditus eis relinqui poſſunt. clem. exiui. de verb.ſign. qui & ſucceſſionum ſunt incapaces,& legatorum in fraudem ſucceſſionis factorum, qui nec poſſunt hortos, vel vineas ſic amplas habere, vt præter victum quotidianum aliquid venale ſuperſit, nec granaria, vel cellas vinarias repletas, nec ædificia, templa, aut ſuppellectilem eorum nimis pretioſam, & habent tantum arctos rerum vſus, licet ingredientes poſſint aliquid eleemoſynę gratia eis elargiri,& eis relinqui valeat cauſa eccleſiæ,vel operis extruendi,& in ſubſidium ſtudij, & diuini cultus, vinum & triticum pro ſacrificio,pecunia pro luminaribus, & libri. clem. exiui.de verb.ſign.c.exiit.eo.in 6.Cucch.de Regul. num.23. cum ſeq.& tunc ſi aliter eis relinquitur,vel ingreſsi moriantur,niſi ex Papæ diſpenſatione aliud eis concedatur, ſuccedunt eis venientes ab inteſtato.Abb.& Dec.in d.c.in prę ſentia.de probat.Iaſ.Bal.& alij in d.auth.ingreſsi.quòd ſi ingreditur alias religiones mendicantium,vt prædicatorum,Carmelitarum,&c. hi poſſunt capere bona,non vt ea retineant, ſed vt vendant,& eorum pretium in ipſorum neceſsitatibus conuertatur;niſi Papæ priuilegium habeant,vt ea bona retineant, vt aliqui & fortè omnes ex iis habent, & vſu dignoſcitur; idque iis cōceditur potius ex priuilegio,vel conſuetudine, cùm de iure ſint incapaces hæreditatis, vt inquit Dec.in d.c.in præſentia.n.68 69.& 70. & ſi huiuſmodi poſſunt mutare regulam,quòd propriū retinere poſsint,eo magis id obtinebunt etiam quò ad bona immobilia. Bald.in d. auth. ingreſsi. num. 35. in quo tamen crederem quòd ſi ſint ex ordine mendicantium, quòd id non poſsint ſine Papæ authoritate, repugnat enim d. Dec. ibi. habere proprium,

&

& mendicitatis profeſsionem facere. & Alu. de planctu eccl. lib. 2. c. 35. quod intelligi poteſt, vt ita diuites non fiant, vt mendicare eis opus non ſit, vt omnes faciunt, & Bald. in d. auth. nu. 54. cum ſeq. dicit, quòd non poteſt relinqui minoribus, vt res vendantur, & pretium in eorum vſus neceſſarios conuertatur, niſi quò ad ea de quibus ſuprà eſt dictum, eis eſſe conceſſa, vel niſi Papæ authoritas accedat, ſi verò non ſint ex ordine minorum, ſed aliorum mendicantium maximè prædicatorum, ſuccedant, modo quo ſuprà. Clarus. §. teſtamentum. q. 29. & tenent etiam ſtabilia ex priuilegio Papæ. Bened. in c. Raynutius. verbo, Vxorem. de teſtam. cum communi.

X. Limitatur, ſi lata ſit ſententia, quòd profeſsio non teneat, à qua non eſt appellatum, ſi in ingreſſu obtulit tantum ſe, nulla de bonis facta mentione, nam reuocata perſona reuocatur & bona, quæ ſunt ei acceſſoria. Spec. de ſtatu mon. num. 11. ſecus ſi in ingreſſu expreſſè obtulit ſe, & ſua Deo, quod procedit etiam, quando reuocatur ab vxore, vt ibi dicit.

XI. Limitatur, ſi relinquitur fratribus minoribus ad vtendum, nam non valet relictum, niſi modo vt ſupra, ſicut nec ſi quis eis relinquat palatium, vt conſtituãt ex eo eccleſiam, cùm non poſsint acquirere noua loca ſine licentia Papæ. c. fin. de priuil. in 6. nec valet etiam ſi quis annuos redditus eis relinquat, poteſt tamen eis relinqui, vt ſuprà, ad diuinum cultum, vt pro luminaribus, & ad vſum licitum, vt ſuprà. Bal. in d. auth. ingreſsi. nu. 54. cum ſeq.

XII. Limitatur, ſi monaſterium refutet, bona ingreſsi antequam monaſterio ſint quęſita, quod poteſt ex cauſa, vel ſi conniuentibus oculis patitur ea poſsideri ab agnatis ingreſsi, pietate, vel affectu motum. Bal. in auth. ſi qua mulier. cit. nu. 41. de qua re habetur tract. de Prælatis.

XIII. Limitatur, ſi monachus fiat Epiſcopus, quia de poſt quæſitis teſtari poterit, vt inquit Iaſ. in d. auth. ingreſsi. nu. 13. modo de quo alibi.

Poſt poſſeſsionẽ verò non poteſt religioſus teſtari etiam ad pias cauſas, vt ſuprà cap. quia ingredientibus. c. ſi qua mulier. 19. q. 3. & d. auth. ingreſsi. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 141. vbi & de commendatariis agit an poſsint teſtari, de qua re, & aliis, quæ idem agit. d. diſput. 140. & 141. latè eſt dictum ſuprà, & dicetur alibi.

Quòd

Quòd si regularis possidebat beneficium ecclesiasticum, facta professione, eo ipso vacat.c.beneficium.de Regular.in. 6.vt & pensio ecclesiastica, vt supra,& reseruatio fructuum. Gig q 67.de Pens.

Et hæc de bonis ingredientium.

Quo demum ad monasteria Regularium, multa sunt obseruanda.

I. Vt monasteria non ædificentur, nisi de consensu Episcopi ciuitatis ex Conc. Calcedon. act.6.cap.1.& act. 15.can.4. Agaten.c.27.& 58.Trid.sess.25.c.3.nec aliqui possunt de nouo ædificare monasteria in parochia,in qua non habent, sine Papæ licentia,ex decis. 120. & 141. sacræ congr.aliàs incurrunt excommunicationem.cap.vnico.§. confirmatos. & §.sanè.de relig.dom.in 6.&c.vnico.de excess.præl.in 6.vnde hodie practicatur, quòd Episcopus dât assensum monachis ædificandi monasteria,reseruato assensu,beneplacito,& cõfirmatione sedis apostolicæ,infra certum tempus impetrandum.ex Zerola. 15 *Monasteria vt construẽda, & veneranda,cũ eorum priuilegijs.*

II. Monasterium monialium debet ædificari remotum à monasteriis virorum, & ob insidias diaboli, & oblocutiones.ex Concil. Agaten.canone.28.

III. Debent sic constitui, vt necessaria illis haberi possint, & intus sint omnia necessaria, ne monachi extra foris vagari cogantur,& clausuram firmam, & tutam habeant.ex Conc.Mogunt.c.20.

IIII. Monasteria monialium extra vrbem, vel oppida posita,intra vrbem reducantur.cap.5.sess.25.in Tr. Conc.ne facinorosis expositæ sint, quæ translatio fieri debet ad aliud monasterium eiusdem ordinis, quando ob scandalum, vel aëris pestilentiam supereminentem ibi morari non possunt.ex elucid.123.sacræ congr. 105. & 505.& ex aquæ defectu.elucid.619.

V. In monasteriis mendicantiũ,& aliis mulierũ,vel virorum magnus numerus non recipiatur,sed is tantũ,qui ex reditibus,vel consuetis eleemosynis ali potest.ex Concil.Mogunt.c.19. Tr.sess.25.cap.3.in fin.nec noua monasteria ideò ædificẽtur,nisi Papæ concessu,modo, vt supra,& hodie sanctissimus D.D. Clemens VIII. statuit in multis saltem religionibus, vt nulli sine eius licentia habitũ suscipiant, & vbi moniales vltra numerũ consuetum recipi volunt, licentia à Papa petenda est,& prius obtinenda,vt ex vsu patet.

XI.

VI. Monaſteria monialium duas tãtum ianuas habeant, vnam pro iumentis, alteram vſibus hominum neceſſariis, & ſi vna ad vtrunque ſufficere videtur, id fiat, quæ ianuæ fiant duplici aſſere firmo ſine vlla rimula, cum limine marmoreo ianuæ ſtrictim coniuncto. Conc. IIII. Mediol. ſub cap. de monialibus, vbi & multa alia conſiderantur, & mandantur circa conſtructionem monaſteriorum, & latius in fabrica eccleſiaſtica Mediolanenſi, quæ videantur, cum prolixa ſint.

VII. Ad monaſteria monialium nullus, niſi propinquus accedere permittatur. ex Conc. Epauuenſi tit. de monaſteriis puellarum, & ob id auditorium fieri debet, in quo moniales cum viris coram teſtibus loquantur. ex Conc. Cabilonen. c. 62. idque de Epiſcopi licentia aliis etiam concedi poteſt ſi ſint honeſtæ perſonæ. ex Conc. Foroiul. cap. 12. nec clerici etiam ibi habitare permittuntur, nec cum eis familiaritatem habere, aut ſecretò loqui. ex Conc. Matiſcon. I. cap. 2. vel eorum monaſteria frequentare ſine manifeſta, & neceſſaria cauſa, aliter ab Epiſcopo coerceantur, & ſi incorrigibiles ſint beneficiis priuentur. ex Conc. Lateran. ſub Alexandro III. cap. 11. & cum monialis cum aliquo loquitur, niſi mater, vel ſoror ſit, etiam ſi licentiam ab Epiſcopo habeat, præſens ſit eius ſermonibus, monialis ætate, & moribus grauis à præfecta deputata ex. IIII Conc. Mediol. tit. de monialibus, & ita quòd intra ſepta non ingrediantur, cum illa non dicatur cauſa neceſſaria ingrediendi. Conc. I. Mediol. p. 3. tit. de monialib. in fin. nec illuc accedere debet etiam clericus docendæ muſicæ cauſa, vel alterius artis, niſi de licentia prædicta, non ingrediendo tamen, vt ſupra.

VIII. Nullus vir, vel mulier cuiuſcunque ætatis ſit, ſepta monaſterij ingredi poteſt ſine licentia in ſcriptis Epiſcopi, vel ſuperioris monaſterij, aliter excommunicationem incurrit. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. quæ hodie Papæ reſeruatur, ex Bulla Gregorij. XIII. incip. Vbi gratia. 1575. quæ licentia concedi non poteſt, niſi perſonis honeſtis, & ex cauſis monaſterio neceſſariis, vt medicis, &c. diſt. c. 5. quæ licentia quotannis eſt renouanda, ſic etiam vt quæ intus fieri poſſunt, ad id præſtandum nulli intus admittantur, & ibi morentur ingrediẽtes tantum dum neceſſitas poſcit, nec aliquis ibi pernoctare poſſit, niſi cõfeſſor cum aliqua eſt morti proxima, vel medicus in caſu neceſſitatis, & præſente ſemper

vna

vna ætate, & moribus graui, nec etiam ipſe Epiſcopus, vel ſuperior ingredi poteſt, niſi ex cauſa neceſſaria, & præfecta debet eligi ad feneſtras collocutionis non intus. ſeſſ. 25. c. 7. & ex Bulla 36. & 75. Gregorij XIII. aliàs iidem etiam Prælati ingredientes ſine cauſa neceſſaria, excommunicationem Papalem incurrunt, locis prædictis, aliqui tamen ſentiunt, quòd ſi quis ingreditur non vt aliquid mali ibi faciat, nec vigore facultatis Papæ, vel ordinarij, quòd eſſet tantum excommunicatus excommunicatione Concilij, & non Papali. Tiraq de retr. conu. §. 2. glo. vnica num. 30. tutius tamen eſt à Papa abſolutionem conſequi, nec etiam licet matri, vel ſorori ingredi cauſa viſendi monialem infirmam. congr. deciſ. 489. & minus dum aliqua ibi habitum ſumit, nec etiam procuratores monaſterij, niſi ex euidenti vtilitate, & quòd ſint ætate, & moribus graues. ex deciſ. 115. ſacræ congr. & vbi caſus vrgens ingrediendi contingit, debet Epiſcopus, & ſuperior id arbitrari. ex Concil. prædicto. Dicitur tamen ſacram congreg. reſpondiſſe, etiam in monaſteriis rectis per Regulares ſolos Epiſcopos licentiam ingrediendi concedere poſſe, in quo vero me remitto, hic tamen Veronæ Regulares eam concedere audiui in monaſteriis prædictis. Sic etiam in monaſterium Regularium non poſſunt ingredi mulieres, aliàs vterque excommunicationem Papalem incurrunt ingrediens, & admittens. ex Bulla Pij V. 24. Octobris 1566. & Gregorij. XIII. 28. incip. Vbi gratia.

IX è monaſteriis moniales egredi non poſſunt, etiam ad modicum tempus, ſed manere in perpetua clauſura, aliter incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam. cap. 1. de Regul. in 6. Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. niſi cauſa incendij, lepræ, vel peſtis, vt ſupra, ex Bulla Pij V. Cal. Febr. 1569. idque de Epiſcopi licentia, niſi periculum ſit in mora, ſic tamen vt ſtatim id Epiſcopo ſignificetur, quam excommunicationem incurrunt etiam eas recipientes, niſi in graui neceſſitate. Nau. com. 4. num. 51. & ceſſante impedimento mox reuertantur, & vbi viuere non poſſunt, niſi emittantur ad quæſtuandũ, non plures octo emittantur, quæ binę incedant, nec diſiungantur, & excedant trigintanouem annos, & ſint vitæ probatæ, & non pernoctent extra oppida, vbi habẽt monaſteria, niſi de Epiſcopi licentia, & tunc ſimul dormiant, & de cætero nullæ accipiantur, donec ad numerum redactæ ſint, qui ex redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ali poſſit, ex

Bulla

Bulla Gregorij XIII. 3. Cal. Iunij 1572. & literis congreg. 4. Idibus Febr. 1573. nisi ingrediens dotem assignet, qua alatur, quæ tamen minui potest vbi laboribus victus quæritur.

X. Monasteriorum facultates ab Episcopo contingi non debent. ex Conc. Ilerden. c. 3. sibi scilicet eas appropriando, sed benè curando, vt rectè dispensentur, & ideò superiores monasterij habent eligere officiales qui administrent bona monasteriorum, & non Episcopus, licet esset eius superior. c. 2. sess. 25. de Regul. sacra congr. elucid. 341.

XI. Monasteria tam virorum, quàm mulierum regulariter secundùm regulam viuere debent, aliter ab Episcopo cum Rectoribus corrigantur. ex Conc. Vernen. c 5. & ex Sin. Ticinensi. ver. de monasteriis, hodie verò si id non seruatur, Episcopus monere poterit eorum superiores, vt regulam assumant, qui si intra sex menses nō paruerint, ipse Episcopus visitare, & corrigere eos poterit iuxta eorum instituta sess. 25. cap. 8. & similiter si monasterium non habet suos ordinarios visitatores, vel non subsit Capitulis generalibus, & non veniat ad congregationes, aliter enim Episcopo in omnibus suberit. d. sess. 25. cap. 8. de Regul. qui & vbi monasteria sunt sub immediata protectione sedis apostolicæ, & non sub Capitulis generalibus, supplet defectus Priorum, qui non faciunt Capitula in Regnis, & Prouinciis. cap. in singulis. de Regul.

XII. Monasteria, exempta sunt ab annua pensione Episcopis debita. ex Conc. Tolet. VII. can. 4. & à decimis præstandis de suis prædiis. Tomo IIII. Conc. par. 13. tit. de Religiosis viris decimas. c. 9. nisi Papa aliud statuat.

XIII. Monasteria prophanantes si clerici deponi, si laici excommunicari debent. ex Conc. Nicen. II. cap. 13. & Conc. Melden. can. 60. Treueren. tit. de monasteriis non molestandis.

XIIII. Monasteria monialium vbi à monachis gubernantur, patres probatæ vitæ iis præfici debent, qui curam reddituum, fabricæ, & necessariorum gerant, vt virgines soli Deo vacent, qui tamen cum eis familiaritatem non habeant, nec vsque ad vestibulum accedant, nisi casibus supra dictis, nec cum moniali sola loquātur, sed in præsentia duarum, vel trium sororum, cum locutione breui, & raro accessu, agendo solum de his quæ ad mores, vel necessaria attinent. ex Conc. Hispalen. II. act. 11.

XV.

XV. In monaſteriis monialium Abbatiſſa ea eligatur, quæ ſe, & gregem ſubditum in religione, & ſanctitate cuſtodire norit, prouidendo, vt in lectione, in officio, & pſalmorum recitatione ſtrenuæ ſint, illis in omnibus ducatum præbens, non loquendo cum aliquibus horis incompetentibus, ſed à Prima ad Veſperam, coram pluribus, niſi ex cauſa neceſſaria alia hora id opus ſit, quæ matutinas horas, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, & Completorium, quotidiè recitent, & omnes in dormitorio dormiant, niſi infirmitas aliquam detineat, & ad collationem omnes veniant, nec cum maſculis edant, & portaria eligatur ætate grauis, & probata vita, ex Concil. Cabilon. cap. 52. cum ſeq.

XVI. Monaſteriorum fructuum adminiſtratores bis in anno ſaltem rationem reddant, iuxta monaſterij conſuetudinem, de receptis; & expenſis. ex Conſtit. Oxionon. ver. quia ſunt plerique. & hodie ſemel procuratores eorum in anno. ex Conc. Mediol. I. tit. de monialibus. §. de conciona-toribus. in fine.

XVII. Monaſteriis monachorum, vel puellarum, quibus donata aliqua ſunt à clericis, vel laicis, tales præficiantur, qui prodeſſe norint & præeſſe, & ad Epiſcopum recurrant, & gregem commiſſum debitè paſcant ex Sin. Moguntinen. cap. 25.

XVIII. Monaſteria monialium ſanctæ ſedi apoſtolicæ immediatè ſubiecta ab Epiſcopis gubernentur. ſeſſ. 25. cap. 9. in Trid. Concil. nulla verò à ſecularibus, ſacra congr. elucid. 341.

XIX. Monaſteria Commendata, Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ, in quibus non viget regularis obſeruantia, beneficia curata, & non curata: regularia, & non, quomodocunque commendata, & exempta ab Epiſcopis, ab iis vti delegatis apoſtolicis ſingulis annis viſitentur, prouidendo etiam cum ſequeſtratione fructuum, vt quæ reparatione egent, reparentur, & cura animarum, & alia officia laudabiliter exerceantur. ſeſſ. 21. cap. 8. in Trid. Conc. & Monaſteria Commendata cum vacant, Cardinalibus tantum, & perſonis qualificatis ſunt commendanda, qui ſi menſam habent ſeparatam à conuentuali, quartã partem ſuorum reddituum prò fabrica, & paramentis erogare debẽt, ſi verò menſa fuerit cõmunis, tertia pars fructuum dicti monaſterij erogatur.

ex Concil.Lateran.ſub Leone X. in Bulla reform. Tom. V. Conc.Bulla 7.Sacro.vbi & dicitur non eſſe ſeparanda à ſuo capite,& vt fructus diuidendi.

XX. Monaſteria in quibus duo, vel tres tantum morantur,inprobãtur,cum ibi debita officia,& diſciplina,ac exercitia ſpiritualia in vſum induci non poſſint, & videntur reformanda : vt dicit Alu.de planctu eccl.lib.2. cap.24. Fuſch. de viſit.lib.2.cap.15.num.47.

XXI. Monaſteria curam animarum habentium, quò ad curam ab Epiſcopis viſitari poſſunt, præter Cluniacen.& vbi Regulares iuriſdictionem Epiſcopalem in Parochos, & parochianos habent, niſi Epiſcopi maiorem iuriſdictionem ibi habeant. ſeſſ.25.cap.11. in Trident. Concil. qui Epiſcopus,nec ſe debet in monaſteriis ingerere,in quibus viget regularis obſeruantia,ex elucid.ſacræ congr.249.nec quæ ſunt ſedis generalis. ſacr.congr.elucid.342. & in exemptis,Vicarij perpetui, vel temporales ab Epiſcopo poni non poſſunt, ſed tantum à ſuperioribus, præuio tamen conſenſu, & examine Epiſcoporum. ſeſſ.25.cap.11. in Trid.Conc.ſac.congr. elucid.520. vbi ſcilicet cura animarum viget,& ſi monaſteria malè adminiſtrentur, Epiſcopus poſt monitiones in ſpiritualibus tantum poteſt prouidere. d. cap. 11. ſeſſ. 25. ſacr. congr.elucid.561.

XXII. Monaſteria Deo dicata ſecularibus dari non debent. ex Sin. Aquiſgran. capit. 18. niſi de Papæ licentia, vt ſupra.

XXIII. Monaſterium depauperatum, vel deſolatum debet alteri vniri. Abb. in cap. quia monaſterium. de relig. dom. & debet habere Abbatem ſolitum,& cõgregationem monachorum,niſi vniatur,vt capella, vel niſi ſit depauperata eccleſia,tunc enim ſat eſt, quòd in ea deſeruiatur per clericum ſeculatem,vt ibi dicit Abb.

XXIIII. Licet monaſterium erigatur in Cathedralem, eſt tamen ibi ſeruanda religio,& tenetur ad eleemoſynas, & hoſpitalitatem. Abb.in cap.1.ne ſede vac.

XXV. Monaſteria habentia populum ſubjiciuntur Epiſcopo in pertinentibus ad legem diœceſanam, in iis quæ reſpiciunt populum, aliàs non, non autem ad legem iuriſdictionis : vt dicit Abb.in cap.1.de ſtatu mon.quæ verò pertineant ad legem diœceſanam, vel iuriſdictionis, ibi declarat Abbas ; & ego dixi latè ſupra, de ſtatu Epiſc. cap.3. circa princ.

Digitized by Google

princ. vbi & dixi ad quæ talia monaſteria teneatur Epiſcopo,& ad quæ nõ; & regulariter licet monaſteria ſint exempta à ſolutione iurium Epiſcopalium,non tamen eorum eccleſiæ, vel capellæ, quæ ſcilicet habent populum in iis quæ ad populum pertinent. Franc.in cap.1.de præb.in 6.& ſi monaſterium eſt exemptum cum capellis,& non populus,tunc Epiſcopus habet curare populum. idem in c. per exemptionem. de priuil. in 6. ſic tamen vt monaſteria prouideant de ſacerdotibus,& neceſſariis,qui circa idem tractat alia in c.1. §.cæterum. de verb.ſign.in 6. quæ intelliguntur, ſi ex priuilegio monaſterium ſit exemptum à iuriſdictione Epiſcopi, prout illa virorum communiter ſunt,cum aliàs ceſſante priuilegio omnia monaſteria iure communi ſubſint Epiſcopo: vt ibi dicit Abbas, & monaſteria non ſubſunt presbytero parochiali in iis quæ ſunt fori contentioſi,nec etiam pœnitentialis, ſed bene moniales, vt ab eo recipiant ſacramenta, niſi aliter ex priuilegio obtentum ſit. Abb. in cap. dilectus. num.16.& 17. de cap.mon.

XXVI. Monaſterium poteſt prætendere ſubiectionem, vel ius eligendi actiuè,& paſſiuè in alio monaſterio.Abb. in cap.inter monaſterium.in princ.de re iud.

XXVII. Monaſterij poteſtas tota eſt penès Abbatem. idem in cap.Ioannes.num.4.de Regular.

XXVIII. Monaſterium tenetur monachos ſuſtentare. Idem in cap ſuper inordinata.num.10.de præb.

XXIX. Monaſterio vacante ſuccedit conuentus, vel Capitulum in adminiſtratione tẽporalium, & ſpiritualium, niſi Abbas propter culpam deponatur, quia tunc deputatur adminiſtrator idoneus, cum ſic præſumatur contra Capitulum,qui deputabitur per viſitatores,& præſidentes ſi monaſterium ſit exemptum,aliàs per Epiſcopum. Abb. in cap. ea quæ.num.8.& 9.de ſtatu mon.

XXX. Monaſterium poteſt erigi in eccleſia Cathedrali Papa mandante. Abb in cap.1.ne ſede vac.

XXXI. Monaſterium debet regi per Religioſos eiuſdem ordinis, ex cauſa tamen poſſunt ibi poni alij alterius ordinis, qui omnes ſi incorrigibiles ſint, debent ibi deputari clerici ſeculares. Abb. in cap.relatum. num.4.& 5. ne cler.vel mon.idque per Epiſcopum, ſi ſuperiores ſint negligentes, vt ibi dicit, niſi tamen priuilegia, vel alia aduerſentur.

XXXII. Monasterio oblationes factæ cedunt ei non ecclesiæ parochiali in qua sunt, vel Episcopo. Abb.in c.dilectus. de offic. ord. vbi & tractat ad quæ teneantur monasteria Episcopo, vel non, & ego dixi latè de statu Episc.cap.3.in princip. nec possunt ab Episcopo grauari nouo censu. idem Abb. in c. scientes. de censib. cum regulariter immunia sint ab omnibus oneribus, & præstationibus, vt ibi dicit, præterquam in casibus de quibus dixi d.cap.3.

XXXIII. Monasterium condemnatur in expensis ex contumacia Abbatis, & Capituli. Abb.in cap.Nicolao. extra. de appell.

XXXIIII. Monasterium si est exemptum, ecclesia, cœmeterium, atria, domus, hortus, areæ, quæ propè ecclesiam sunt dicuntur exempta. Franc.in c.1.de priuil.in 6.non tamen vbi monasterium est priuilegiatum, eius familiares dicuntur priuilegiati, nisi specialiter id habeant, vel nisi essent perpetui, & religiosi, vt de admittendis familiaribus ad diuina tempore interdicti priuilegium quandoque conceditur, quo casu possunt assumi etiam familiares de nouo ex causa rationabili, non autem ex voluntaria. Franc.in c.licet. num.4.de priuil.in 6.

XXXV. Monasteria quædam sedi apostolicæ reseruantur, quæ & certo modo debent expediri. ex Bulla 1.Nicolai V.& 27. Pauli IIII. quibus tamen nemo se immiscere debet electus, nisi ex confirmatione apostolica, & literis expeditis. ex Bulla 1. Clementis VII. & 117. Pij IIII. Sanctissimus.& eorum fructus, vt spolia camaræ apostolicæ applicantur. ex Bulla 1. Pij V.

XXXVI. Monasteria exempta fiunt à militum hospitio. ex Bulla 154. Pij V. incip. Cum sicut.

XXXVII. Si monasteria monialium inopia sint, eleemosynæ in loco legatæ pauperibus iis interim sunt distribuendæ, sic tamen vt de cætero eæ tantum recipiantur, quæ ex reditibus, vel eleemosynis consuetis ali possint, vt dicit Fuschus lib.2. de visitat.cap.18. nu.20.21.& 22. Gregorium XIII concessisse, de licentia ideò Papæ.

XXXVIII. In monasteriis monialium, tot tantum recipi debent quot ex eorum redditibus, vel consuetis eleemosynis commodè possint sustentari.cap.periculoso.§.sanè. vbi Anchar.nu.3.de statu Regul.in 6.& sacra congreg.decis. 216. & talia loca erigi non debent sine licentia Episcopi, ex

Bulla

Bulla 9.Pij V.& etiam Papæ licentia accedente, vt ſupra.

XXXIX. Monaſteria debent habere librum, in quo deſcribantur tacitè,vel expreſsè profitentes.deciſ.congr.410. cum profeſſio debeat fieri in ſcriptis,vel ad ea redigi,vt obuietur ei qui contrauenerit.gl. & Franc. in c. nullus. verbo, Expreſsè.de elect.in 6.

Cętera ad monaſteria pertinentia, videre licebit ſupra de ſtatu Prælat.c.1.& c.de Abbatibus,& hoc tract.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Votum requiritur ad Religionem,in quibus conſiſtat, & ad quæ ſe extendat,& quare.*
2 *Vota Religioſorum quot ſint,& quare.*
3 *Paupertas rectè Deo vouetur.*
4 *Obedientia rectè Deo vouetur.*
5 *Caſtitas rectè Deo vouetur.*
6 *Religioſi à quibus cauere,& quæ agere debeant.*

De Votis ipſis Religioſorum, & quod ex iis potius, vel dignius exiſtat, & de iis quæ Religioſi agere, & à quibus cauere debeant. Cap. IIII.

CVM Religioſus ſtatus ſit per quam ad perfectionem tenditur, vt inquit D.Tho. 2. 2. q.184.art.5. & ſupra eſt explicatum, ad ſtatum verò requiratur obligatio cum aliqua ſolemnitate facta,ne quis ab eo retrocedere valeat, ideò requiritur, quòd Religioſi ſe obligent ad ea quæ ſunt perfectionis cum ſolemnitate, quæ fit per votum, vt in eo quis immobiliter maneat, vt inquit D.Thom.d.2.2.q.186.art. 6. Et cum ſit ſtatus perfectionis, exigitur,vt hoc votum, & obligatio ſe extendat ad ea quæ ſunt conſilij,& perfectionis. Dicuntur verò conſilia ea quę à Chriſto Domino nobis non ſunt mandata, ſed cõmendata, vt quæ maiorem difficultatem habeãt in executione, quàm ea quæ ſunt præcepti:vt inquit Ambr. lib.1. de virg. & Aug. ſerm.18.de verbis Apoſt.& proinde conſilia nobis ſint commendata,vt quæ faciliorem viam aperiant ad aditum regni cœleſtis.

1 *Votũ requiritur ad religionem, in quibus conſiſtat, ad quæ ſe extendat, & quare.*

cœleſtis. Iſa. 56. non dicat Eunuchus, ego lignum aridũ, quia hæc dicit Dominus *Eunuchis qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & ſeruauerint, fœdus meum dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus, nomen æternum dabo eis quod non peribit*, qui locus intelligitur de continẽtibus voluntariis: vt ibi explicant Hier. & Cirill. & Sap. 3. *Fœlix ſterilis, & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum.* Matth. 19. *Sunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum.* Idem probant ſancti Patres Hier. lib. 1. contra Iouin. Aug. lib de ſancta virg. c. 24. Athanaſ. lib. de Humanitate Verbi. poſt mediũ. Chryſ. hom. 8. de pœnit. Ambr. lib. de viduis. Greg. lib. 15. Moral. c 9. vt opera hætoica, quibus ob id maius præmium debetur, quàm aliis operibus.

2 *Vota Religioſorũ quot ſint, & quare.*

Et cum ad ſtatum perfectionis pertineat remouere impedimenta, quæ ad illam perducunt, inter cętera verò impedimenta, maximum ſit quod in bonis temporalibus, carnis illecebris etiam in ſtatu coniugali, & propriæ voluntatis ſequela conſiſtit, ideò meritò ſtatus Religioſus conſiſtit in voto paupertatis, caſtitatis perpetuæ, & obedientiæ, per quæ prædicta impedimenta optimè remouentur, vt ſupra latè probatum eſt.

3 *Paupertas rectè Deo vouetur.*

Et quòd voluntaria paupertas rectè Deo voueatur, probatur. Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ*, qui locus intelligi poteſt de iis qui propter Deum ſponte eligunt paupertatem, & inde etiam humilitatem, vt exponunt. Ambr. in 6. Lucæ. Hieron. Niſſ. in 5 Matth. Baſ. q. 205. & Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, &c.* vbi commendatur paupertas perfecta, quæ ſuſcipitur cum ptopoſito, & voto ſemper ita manendi, quod fit per profeſſionem monaſticam, prout eum locum ſic intelligit Aug. ep. 89. q. 4. & in Pſalm. 103. conc. 3. Bern. in d. locum. Idem probatur. Act. 4. & 5. & idipſum ſentiunt ſancti Patres. Chryſ. hom. 12. in acta Apoſt. Hier. ep. ad Demetriadem. Aug. ſerm. 27. de verbis Apoſt. Greg. lib. 1. ep. 33. Vnde Baſ. de conſt. monaſt. c. vlt. ait, monachum furem eſſe, & alterum Iudam, ſi quid priuatim poſſideat, & Caſſia. lib. 4. de inſtit. c. 3. dicit, ſumma diligentia perquiritur, num de priſtinis facultatibus ſuis inhæſerit ei vel vnius nummi contagio, ſciunt

ſciunt enim eum ſub monaſterij diſciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulum latuerit,& Hier.ep.22.ad Euſtochium,dicit, *ſuo tempore non licuiſſe monachis etiam neceſſaria petere, licet præſides curarent,vt nil eis deeſſet*,& Caſſian.lib.4.de inſtit.renunc. c. 13. monachis ait,*non licere fiſcellam, vel peculiarem ſportellam poſſidere*,& in Conc.Aurelian. I. cap.21. monachi puniuntur qui aliquid proprij poſſident.

Et quòd votum paupertatis rectè aſſumatur in religione, probatur: nam ſtatus Religioſus eſt exercitium ad perfectionem charitatis,ad quod requiritur, quòd quis omnino affectum ſuum abſtrahat à rebus mundanis: *Minus enim Deum amat qui ſecum aliquid amat, quod non propter eum amat*, inquit Aug.lib.10.confeſſ.c.29.dũ ergo qui res mundi poſſidet, eius animus allicitur ad earum amorem, quia terrena arctius diliguntur adepta,quàm concupita, ergo ad perfectionem charitatis acquirendam, primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, vt aliquis abſque proprio viuat: vt inquit D.Thom.2.2. q.186. art.3. quoties enim pecuniam, vel aliquid huiuſmodi, quo ad fragiles, & caducas diuitias pertinet, nobis reſeruamus, neceſſe eſt eſſe in his mentem noſtram veluti in cœno quodam conſepultam, & animo ad rerum diuinarum contemplationem aditum præcludi: vt inquit Baſ.reg. fuſ. diſp. cap. 8. ſic Abrahæ dictum fuit,vt *de domo ſua egrederetur*, & Heliſæus ab Helia vocatus eandem reliquit, & par boum, quod tantummodo poſſidebat. 3. Reg. 19. & Apoſtoli *relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum*. Matth.19. & monachum oportet, cum primis nihil in vita, quod iuris ſui proprium ſit, poſsidere: vt dicit Baſ.de cultu pietatis.Initium enim charitatis eſt terrenorum omnium abrenunciatio,finis verò Deus, vt ait Clim. c. vlt.totius libri.

Geneſ. c. 12.

4

Obedientia rectè Deo vouetur.

Quòd etiam obedientia rectè Deo voueatur, probatur. Ierem.35. vbi *laudantur, & remunerantur à Deo filij Ionadab, qui vt obedirent patri ſuo, non bibebant vinum, non ſerebant agros,non habebant domos,ſed habitabant perpetuò in tentoriis*. At omne opus bonum rectè Deo vouetur, ergo vt verè ſit perfecta obedientia neceſſario includit votum abnegationis ſui ipſius, ſic vt non poſſit retrocedere, quia non eſt perfecta abnegatio ſui ipſius obedire alteri ad tempus, & poſt non obedire, vnde Caſſia. lib. 4. de inſtitutis

cœleſtis. Iſa. 56. non dicat Eunuchus, ego lignum aridũ, quia hæc dicit Dominus *Eunuchis qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & ſeruauerint, fœdus meum dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus, nomen æternum dabo eis quod non peribit*, qui locus intelligitur de continẽtibus voluntariis: vt ibi explicant Hier. & Cirill. & Sap. 3. *Fœlix ſterilis, & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum.* Matth. 19. *Sunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum.* Idem probant ſancti Patres Hier. lib. 1. contra Iouin. Aug. lib de ſancta virg. c. 24. Athanaſ. lib. de Humanitate Verbi. poſt mediũ. Chryſ. hom. 8. de pœnit. Ambr. lib. de viduis. Greg. lib. 15. Moral. c. 9. vt opera hæroica, quibus ob id maius præmium debetur, quàm aliis operibus.

2 *Vota Religioſorũ quot ſint, & quare.*

Et cum ad ſtatum perfectionis pertineat remouere impedimenta, quæ ad illam perducunt, inter cętera verò impedimenta, maximum ſit quod in bonis temporalibus, carnis illecebris etiam in ſtatu coniugali, & propriæ voluntatis ſequela conſiſtit, ideò meritò ſtatus Religioſus conſiſtit in voto paupertatis, caſtitatis perpetuæ, & obedientiæ, per quæ prædicta impedimenta optimè remouentur, vt ſupra latè probatum eſt.

3 *Paupertas rectè Deo vouetur.*

Et quòd voluntaria paupertas rectè Deo voueatur, probatur. Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ*, qui locus intelligi poteſt de iis qui propter Deum ſponte eligunt paupertatem, & inde etiam humilitatem, vt exponunt. Ambr. in 6. Lucæ. Hieron. Niſſ. in 5 Matth. Baſ. q. 205. & Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, &c.* vbi commendatur paupertas perfecta, quæ ſuſcipitur cum ptopoſito, & voto ſemper ita manendi, quod fit per profeſſionem monaſticam, prout eum locum ſic intelligit Aug. ep. 89. q. 4. & in Pſalm. 103. conc. 3. Bern. in d. locum. Idem probatur. Act. 4. & 5. & idipſum ſentiunt ſancti Patres. Chryſ. hom. 12. in acta Apoſt. Hier. ep. ad Demetriadem. Aug. ſerm. 27. de verbis Apoſt. Greg. lib. 1. ep. 33. Vnde Baſ. de conſt. monaſt. c. vlt. ait, monachum furem eſſe, & alterum Iudam, ſi quid priuatim poſſideat, & Caſſia. lib. 4. de inſtit. c. 3. dicit, ſumma diligentia perquiritur, num de priſtinis facultatibus ſuis inhæſerit ei vel vnius nummi contagio, ſciunt

ſciunt enim eum ſub monaſterij diſciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulum latuerit,& Hier.ep.22.ad Euſtochium,dicit, *ſuo tempore non licuiſſe monachis etiam neceſſaria petere, licet præſides curarent,vt nil eis deeſſet*,& Caſſian.lib.4.de inſtit.renunc. c. 13. monachis ait,*non licere fiſcellam, vel peculiarem ſportellam poſſidere*,& in Conc.Aurelian. I. cap.21. monachi puniuntur qui aliquid proprij poſſident.

Et quòd votum paupertatis rectè aſſumatur in religione, probatur: nam ſtatus Religioſus eſt exercitium ad perfectionem charitatis,ad quod requiritur, quòd quis omnino affectum ſuum abſtrahat à rebus mundanis: *Minus enim Deum amat qui ſecum aliquid amat, quod non propter eum amat*, inquit Aug.lib.10.confeſſ c.29.dū ergo qui res mundi poſſidet, eius animus allicitur ad earum amorem, quia terrena arctius diliguntur adepta,quàm concupita, ergo ad perfectionem charitatis acquirendam, primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, vt aliquis abſque proprio viuat: vt inquit D.Thom.2.2. q.186. art.3. quoties enim pecuniam, vel aliquid huiuſmodi, quo ad fragiles, & caducas diuitias pertinet, nobis reſeruamus, neceſſe eſt eſſe in his mentem noſtram veluti in cœno quodam conſepultam, & animo ad rerum diuinarum contemplationem aditum præcludi: vt inquit Baſ.reg. fuſ. diſp. cap. 8. ſic Abrahæ dictum fuit,vt *de domo ſua egrederetur*, & Heliſæus ab Helia vocatus eandem reliquit, & par boum, quod tantummodo poſſidebat. 3. Reg. 19. & Apoſtoli *relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum*. Matth.19. & monachum oportet, cum primis nihil in vita, quod iuris ſui proprium ſit, poſsidere: vt dicit Baſ.de cultu pietatis.Initium enim charitatis eſt terrenorum omnium abrenunciatio,finis verò Deus, vt ait Clim. c. vlt.totius libri.

Geneſ.c.12.

4

Obedientia rectè Deo vouetur.

Quòd etiam obedientia rectè Deo voueatur, probatur. Ierem.35. vbi *laudantur, & remunerantur à Deo filij Ionadab, qui vt obedirent patri ſuo, non bibebant vinum, non ſerebant agros,non habebant domos,ſed habitabant perpetuò in tentoriis*. At omne opus bonum rectè Deo vouetur, ergo vt verè ſit perfecta obedientia neceſſario includit votum abnegationis ſui ipſius, ſic vt non poſſit retrocedere, quia non eſt perfecta abnegatio ſui ipſius obedire alteri ad tempus, & poſt non obedire, vnde Caſſia. lib. 4. de inſtitutis

cœnobiorum inquit, verus ac perfectus monachus similis crucifixo esse debet, qui enim cruci affixus est, non solùm non ambulat, quo vult, sed nec potest ambulare; Vnde meritò votum obedientiæ, quo se quis superioris voluntati perpetuò subdit, rectè in religione assumitur, quia status Religiosus est disciplina, & exercitium, quò ad perfectionem tenditur, qui verò exercitantur, vt perueniant ad aliquem finem, oportet vt directionem alicuius sequantur, secundùm cuius arbitrium instruantur, vel exercitentur, vt perueniant ad eum finem, ergo oportet vt Religiosi sub superioris obedientia viuant: vt inquit D. Thom. d. q. 186. art. 5. quod patet etiam ex vsu ecclesiæ, apud quam obbedientia in monachis in vsu antiquitus fuit, vt docet Bas. in constit. monast. c. 22. Hier. ep. ad Eustochium. de custodia virginitatis. Aug. lib. 1. de moribus. eccl. c. 31. Greg. hom. 20. in Ezech. quod & miraculis illustratur, dum enim quidam ignem, obedientiæ gratia, ingressus esset, flamma ei non nocuit, & alius iussus, vt ligno arido sisteret, donec virescceret, mox viridis est factus, vt ait Sulpitius. lib. 1. dialog. de virtutibus sancti Martini. & sanctus Maurus ad Abbatis imperium super aquas ambulauit. teste Greg. lib. 2. dial. cap. 7. & Abbas Ioannes ob obedientiæ virtutem ad prophetiæ donum est sublimatus. teste Cassiano lib. 4. de institutis renunc. cap. 23. qui & debent à rixis, & controuersiis cauere, vt charitatem seruent.

Verus monachus crucifixus est.

Obedientia monasteria miraculis illustrata.

5 Quòd demum continentia rectè Deo voueatur, probatur. Luc. 1. *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* qui locus intelligitur, quòd Beata Virgo votum continentiæ emiserat, vt exponunt Niss. in orat. de natiuit. Domini. Augustl. lib. de sancta virg. cap. 4. Bern. serm. 4. super Missus est. Athanas. serm. de sanctissima Deipara. Idem probatur. Matt. 19. vbi *Eunuchi vocantur qui se castrauerunt propter regnum cœlorum.* Quod intelligitur ex voto, vt dicit Epiph. hæresi 58. & Hier. in d. c. 19. Aug. lib. de sancta virgin. c. 30. & 1. Timoth. 5. Concilia quoque id probant Anciranum. can. 18. Calcedon. c. 16. Cartag III. c. 33. Cartag. IIII. c. vlt. Tolet. IIII. c. 55. Turon. II. c. 16. Moguntin. c. vlt. Rom. sub Silu. c. 10. Ex Patribus Dion. c. 6. p. 2. eccl. hier. Tert. lib. de velandis virg. Clem. Alex. lib. 3. strom in princ. Orig. hom. 23. in Num. Ilar. in Psal. 64. Cypr. lib. 1. ep. 11. Athan. lib. de Humanitate Verbi. Bas. in proœmio constit. monast. Naz. orat.

Castitas rectè Deo vouetur.

de

de obitu patris ſui. Chryſ. hom. 15. in 1. ad Corin. Ambr. lib. 3. de virgin. ante medium. Hier. ep. ad Sabinianum. Aug. lib. 1. de adult. coniug. c. 24. idque meritò, cùm omne Deo rectè voueatur, quod eſt illi gratius ſi fiat, quàm ſi non fiat, huiuſmodi verò eſt votum continentiæ, quæ eſt perfectior vita, & portio prima gregis Chriſti, vt inquit Cypr. lib. de habitu virg. & Dion. loco cit. Nazian. orat. de obitu ſancti Baſilij. Baſ. c. 18. conſtit. monaſt. Chryſ. lib. 3. adu. vituperatores vitæ monaſticæ. Aug. lib. 1. de moribus eccl. c. 31. & eo magis ſi id fiat ex voto, cùm ſic Deo ſit gratius, quàm ſine eo factum, cùm ſic Deo voluntas, & opus offeratur, & id fiat ex voluntate confirmata in bonum, & arctius in eo perſeueretur, vt latè probat Bellar. lib. 1. & 2. de monachis, vnde & meritò perpetuæ conſcientiæ votũ aſſumitur in religione, nam ad ſtatum religioſum requiritur abſtractio ab iis quæ impedire poſſunt ne homo totaliter feratur in Deum, vſus verò carnalis copulæ id impedit ob vehementiam delectationis, & ob ſollicitudinem, quam ingerit de gubernatione vxoris, familiæ, *qui enim cum vxore eſt ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, & quomodo placeat vxori*: ideò continentia perpetua à coniugali copula requiritur ad perfectionem religionis, vt inquit D. Tho. d. q. 186 art. 4.

Opus cũ voto melius quã ſine eo.

1. Cor. c. 7.

Ex his verò votis, votum obedientiæ præcipuum eſt, primò, quid per id Deo offertur propria voluntas, quæ potior eſt, quàm corpus, vel res externæ, quæ per alia vota offeruntur, & quia ſub obedientia cadit paupertas & continentia, non è conuerſo, & quia eſt eſſentialius Religioni votũ obedientiæ, quàm cætera, quia licet voueatur continentia, vel paupertas, etiam ex voto, id tamen ſine obedientia non pertinet ad ſtatum Religionis, qui præfertur etiam virginitati ex voto ſeruatæ, vt inquit d. Th. d. q. art. 8.

Obedientia votum eſt aliis præcipuum.

Et in his tribus actibus conuenienter dicitur conſiſtere religionis perfectionem, quatenus per eos tolluntur impedimenta per quæ mens impeditur, ne totaliter feratur in Deum, quod facit cupiditas, quæ tollitur per votum paupertatis, concupiſcentia venereorum, quæ tollitur per votũ continentiæ, & inordinatio propriæ voluntatis, quæ aufertur per votum obedientiæ, & quia per hæc tria vota tollitur inquietudo mentis circa terrena, vt ſupra eſt dictum, & etiam quia per hæc perfectum holocauſtum offertur Deo, dum in iis illi offeruntur res externæ, proprium corpus, & pro-

pria voluntas: vt inquit D. Th. d. q. 186. art. 7. ergo in iis consistit meritò religionis perfectio.

Præter hæc tria vota, *non tenentur Religiosi ad alia consilia supererogationis, vt benedicere maledicentibus, præbere alteram maxillam percutienti.* Qui tamen debent ad huiusmodi consiliorum obseruationem contendere, qui & peccant si huiusmodi consilia contemnant, quia talis contemptus aduersatur contentioni ad perfectionem, ad quam tenentur, qui & non tenentut implere consilia quibus tenditur ad perfectionem, vt abstinentiæ, nisi prout regula præcipit: vt dicit Valent. 2. 2. de statib. disp. 10. q. 4. punct. 4. qui & possunt ex eleemosynis viuere, & mendicare, si id agant gratia necessitatis, vtilitatis, vel humilitatis, non autem causa auiditatis, vel otiositatis: si enim non egerent, tenerentur sic collecta pauperibus restituere, vt & peccarent si ob id otiosè viuerent, quia fraudarent benefactores participatione bonorum operum, cuius spe eleemosynas erogarunt. Ij etiam congruè vtuntur habitu abiecto in signum contemptus mundanarum rerum, qui ritus antiquissimus est, ex Dion. c. 6. de eccl. hier. Conc. Gangr. propè fi. Aurelian. V. c. 19. Cartag. IIII. c. 11. & 104. qui & ex facultate suorum superiorum, & Episcoporum commissione possunt, docere, concionari, & confessiones audire, & rectè. c. nemo. c placet. 16. q. 1. c. moderamine. cap. nonnulli. ibid. modo vt alibi.

Pauper factus ad restitutionem tenetur.

6 *Regulares quæ agere, à quibus cauere debeãt,*

Vt ergo Regulares ad perfectionem, quam profitentur perueniant, debent exactè vota emissa seruare. Et primò, quòd ad paupertatem attinet, nil proprium habere debent, aliàs peccatum proprietarij incurrunt, & mortaliter peccant. cap. super quodam. cap. monachi. cap. cùm ad monasterium. de statu monac. ita vt nec dicere possint aliquid esse suum. cap. non dicatis. vbi glo. 12. q. 1. vnde quicquid habent ex donatione, legato, successione, laboribus, vel alia ratione, cùm id omne monasterio acquirant, debent statim superiori consignare, & in cõmune erogare. Doct. in d. c. cùm ad monasterium. qui superiores prius eis quibus destinatum id est in necessariis prouidere debent, vt alibi dicitur. ex sac. congr. elucid. 96. & vbi quid defertur ad moniales, debet consignari Abbatissæ, vel Præpositæ Rotæ præsente earum procuratore. sac. congr. elucid. 380. nec superior potest eis concedere, vt stabilia retineant etiam nomine conuentus, nec mobilia

non

non neceſſaria,ſed ſuperflua, quæ neceſſaria & eis concedi non valent, niſi reuocabiliter ad nutum ſuperioris.c.nullus. 18 q.2.c.fi.20.q.fi.Conc. Trid.ſeſſ 25. de Reg. c. 2. & quò ad ſimplicem vſum facti, & detentionem naturalem tantum: non autem proprietatẽ,vel ius vſusfructus, & ſic intelligenda ſunt circa hoc aliàs dicta; qui tamen ſuperior curare debet, vt nil ex neceſſariis eis deſit, iis compatiendo, qui vt Chriſtum ſequerentur, omnia dereliquerunt; minusque ij donare poſſunt,niſi de licentia ſuperioris in vſus pios, & neceſſarios,ac honeſtos,& ſeruata Bulla ſanctiſſimi Clementis VIII. circa munera edita,incip.Religioſæ. 13.Calend. Iulij 1594.ne incurrant pœnas in ea contentas,ſcilicet reſtitutionis,& priuationis officij,& vocis actiuæ,& paſſiuæ, nil donãdo alicuius momenti,niſi re in Capitulo generali diſcuſſæ,nec poculenta,& eſculenta,niſi de conſenſu ſuperioris,& conuentus, quò ad res minutiores, vel res ſacras pertinentes, vt nec inter ipſos Regulares donare licet, modo vt ibi habetur; qui & ideò poſt profeſſionem teſtari non poſſunt, cùm careant proprio.c.illud.13.q. 2. licèt fortè diuidere poſſint bona inter filios in ſeculo relictos, iuxta formam.auth. ſi qua mulier.& auth.nunc autem.C. de epiſc. & cler. & ſi ſit nouitius debet, cogitans de ingreſſu,legitimam relinquere monaſterio, cùm habeatur loco filij. Bart. in auth. ſi qua mulier. C.de ſac.ſan.eccl.Rota Rom.deciſ. 92. 2. par. in nouiſſ.Quò verò ad caſtitatẽ, tenẽtur perpetuam ſeruare continentiam, ex Conc.Ancit. can. 18. Cartag. III. c.33. Cartag. IIII. c.vlt.Tolet.IIII. c.55. & ſi tranſgrediuntur hoc votum, peccãt duplici peccato, ex lege diuina, & ex vi voti, & ſacrilegi extãt:& ſolus Papa cũ iis diſpenſat, vt matrimonium contrahere poſſint.Doct.in d.c.cùm ad monaſterium. ex graui tamẽ cauſa boni duplici. *Quo verò ad obediẽtiam*, tenentur regulares ſuo Prælato ſub peccati obligatione obedire. Rom.13.1.Petr. 2.c. qui reſiſtit.11. quæſt. 3. & magis quàm patri naturali, vbi neceſſitas poſt ingreſſum patri ſuperuenit, ſecus ſi ante. Diuus Thomas 3. quodlib. arti-16. Silu. Religio. 6.§. 9. quod intelligitur cùm Prælatus aliquid præcipit iuxta regulam per ſe votam, in quibus regula expreſsè, vel tacitè, directè, vel indirectè Prælato eum ſubjicit. Diuus Thomas 2. 2. quæſtione 104. articulo quinto. vel ſi ſcandalum ſubſit ſi non obediat, vel ſi Prælatus aliquid præcipit ſub pœna excommunicationis,

Quæ religioſis poſſideda poſſunt concedere Prælati.

Non parere Prælato eſt peccatum mortale.

dummo

dummodo id quod præcipit non ſit iniuſtum, vt & excuſantur ſi non potuere obedire. c. impoſſibilium. de reg. iur. in 6. & non obedire ſine cauſa iuſta eſt mortale, ſi quod præcipitur eſt contra regulam obligantē ad mortale, vel adſit ſcandalum graue, vel contemptus, vel præceptum graue, veniale ſi ſub veniali obligat, in dubio tamen eſt obediendum. Silu. Religio. 6. §. 6. vt & prompte eſt obediendum, ſimpliciter. Iac. 1. & velociter.

Ii etiam debent recitare horas canonicas, non ex vi profeſſionis, ſed regulæ, quæ ita ſe habeat. Nau. de celeb. Miſſ. conſ. 18. *qui & debent peccata confiteri ſemel in hebdomada, & communicare ſingulis menſibus.* clem. ne in agro. §. ſanè. de ſtatu mon. idque tantum confeſſoribus proprij ordinis, niſi de licentia Prælati, præterquam in itinere, in articulo mortis, vel in Iubileo id concedente. Graph. de Regul. num. 107. & 108. *qui & tenentur ire ad proceſſiones generales, niſi viuant in ſtrictiori clauſura.* cap. 13. ſeſſ. 25. de Regular. & debent ſingulo triennio Capitula celebrare in Prouinciis. c. in ſingulis. de ſtatu mon. & ſtatuta regulæ ſeruare. d. c. cùm ad monaſterium. & in eorum monaſteriis lectio ſacræ ſcripturæ haberi debet. cap. 1. ſeſſ. 5. in Trid. Conc. & debent ordinari ad Abbatis iuſſionem, niſi iuſto impedimento detēti. Zab. in d. clem. ne in agro. §. ad ampliationem. & in eorum monaſteriis publicare cenſuras ab Epiſcopis latas, & eas ſeruare, modo vt dicit Nau. cap. 27. num. 146. & ſeruare dies feſtos ab Epiſcopo ſtatutos. c. 12. & 13. d. ſeſſ. 25. de Regul. qui tamen non ſubſunt Epiſcopo, niſi in caſibus expreſſis, vt in cap. 3. ſeſſ. 6. de reform. ſeſſ. 25. dē Regul. c. 14. ſeſſ. 7. c. 14. in Trid. Conc. & in aliis caſibus expreſſis tantum.

A quibus cauere debent Religioſi.

Ii verò à multis cauere debent. Primò enim nō debent Baptiſmū, Matrimonium, Vnctionē extremā, vel Viaticum laicis, vel clericis ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi, miniſtrare, aliàs excōmunicationem incurrūt. cle. 1. de priuil. niſi credāt, quòd Parochus cōſentiet, vel parochianus dicat ſe talem licentiā habere; qui nec debēt ſine licentia ſuperioris, ex iuſta cauſa cōceſſa, exire de monaſterio. ex Conc. Oxionen. ver. quia nonnunquam. *qui & ſi Epiſcopi fiant, habitum mutare non debent.* ex Syno. 8. generali. canon. 27. qui tamen tunc de quæſitis ex beneficio, beneficio acquirunt, & poſſunt fructus in vſus pios, & honeſtos expendere, qui nec debent

debent exire ad Leges,vel Phyſicam audiendam.c.2.c.ſuper ſpecula.ne cler.vel mon. nec poſſunt audire confeſſiones ſecularium etiam ſacerdotum, niſi ab Epiſcopo approbati. ſeſſ.23.in Trid.Conc.c. nullus, *ſemel tamen admiſſi ſi ſint ex mendicantibus, & examinati,non ſunt iterum examinandi:* ſacra congr.elucid.277. Conc.Trid.ſeſſ. 23.c.15. nec debent admittere mulieres intra clauſtra,aliàs incurrunt ſuſpenſionem à diuinis,& priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa,& excommunicationem. ex Bulla Pij V.24. Octobr. 1566.incip.Regularium. & Gregorij XIII. 28. Ianuarij 1575. nec debent dare pecuniam pro habendo aliquod officium in monaſterio,aliter cum accipiente deponuntur. Abb. in c. monachi.de ſtatu mon.nec poſſunt etiã ire ad ſtudia Theologiæ,ſine licentia Prælati, & maioris partis conuentus, niſi ſuperior ſine conuentu ſoleat dare licentiam,vel niſi vadant ad eorum monaſterium,vbi eſt ſtudium,aliàs excommunicationem incurrunt. cap.2.ne cler. vel mon.in 6.qui nec ſepelire debet ſcienter hæreticos in loco ſacro, aliàs excommunicationem incurrunt.cap.2.de hær.in 6.nec interdictos, niſi in caſibus iure expreſſis,nec excommunicatos, aut vſurarios manifeſtos, ſub eadem pœna. clem. 1. de ſepult. *nec poſſunt petere aulas Principum animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*clem.ne in agro.§.quia verò. de ſtatu mon. nec retinere arma intra clauſtra ſine licentia Abbatis, ſi ſunt offenſiua.d.§.& modo vt dicit Nau.in Man.cap.27.num.39. nec mendicantes accipere nouas domos, modo vt habetur in clem.cupientes.de pœnis.& per Nau.d.cap.num. 144.qui nec poſſunt obtinere beneficia eccleſiaſtica ſecularia, etiam curata,licet ſint Canonici regulares. ſeſſ.14. cap. 11.in Trid. Conc.Epiſcopatum tamen ſic de licentia Papæ. Abb.in c.fi. num.3.de voto.in cap.quod Dei. num. 12. de ſtatu mon. qui nec debent celebrare in oratoriis priuatis non conſtructis, de licentia Epiſcopi,nec admittere ſacerdotes peregrinos ſine dimiſſoriis ſui Epiſcopi.ſeſſ.22.decre. de obſer. & euit.in Trid.Conc.nec admittere laſciua,vel prophana in diuinis.d. ſeſſ.nec tumulos,aut vexilla cõtra Bullam Pij V.5.Cal.Aprilis 1566.in eccleſia admittere,nec abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, ex literis congreg. Concilij elucid. 428. niſi priuilegia pontificia ſpecialiter id concedant:*nec debent admitti ad ordinem ſacrum abſque atteſtatione authentica, quod in religione profeſſionem emiſerint* : ex Bulla 75.Pij.V. incip.

incip. Romanus Pontifex. nec possunt inducere aliquem ad vouendum,iurandum,vel promittendum, eligere sepulturã in eorum ecclesiis,vel electam non mutare,d. clem.cupientes §.fi. de pœnis.modo vt ibi dicit Franc.*qui tamẽ celebrare p ssunt offi ium defunctorum super defunctis,quos sepeliũt in eorum ecclesiis,& non canonici,nec clerus,licet adesse possint,& Parochi inuitari,vt intersint.*sac.cõgreg. elucid.309. & 320. qui nec debent seculatia negotia sequi, & maximè turpe lucrum.ex Sin. Mogunt.c. 13. Tolet. IIII.can.51.& 52. nec habitum susc ipere,spem,vel promissionem habentes,vt fiant Abbates, ex.Sin. Constantin. sub Nicolao I I. Tomo I I I I. Conc. nec prædicare in eorum ecclesiis sine benedictione Episcopi, in alienis, sine eius licentia, & examine. Conc. Trid.sess.5.c.2.nec in eorum prædicationibus debent aliquid dicere ad auertendum à solutione decimarum. Nau. c.27.num.145.nec in eorum concionibus detrahere Prælatis ecclesiarum.clem dudum.de sepul.Nec esse debent fugitiui recedendo ab obedientia superioris,& monasterio, animo tamen redeundi,aliter mortaliter peccãt, minusque esse apostatæ,recedendo,animo non redeundi,sic enim excommunicationem incurrunt.c.grauis.cap.2.ne cler.vel mon.in 6.Caiet.2.2.q.12.art. 1.cuius signum est si dimittant habitum suæ religionis,nisi dimittatur ad vitam seruandam, vel de licentia Papæ,vel ex alia causa necessaria.Franc. in d.c.2. qui nec debent transire ad Religionem laxiorem,nec aliam, nisi ex causa,& de licentia superioris.c.sanè.cap.licet de Regul.D.Tho.2.2.q 189.art.9.& animo magis proficiendi, vel ex necessitate non valendo in duriori manere,cum licentia, vt supra,& solus Papa concedit,vt transeatur ad laxiorem.c. 19 sess.25.in Tr Conc. sed manere debent in proprio loco, & ibi tranquillo animo progredi, & in via Dei proficere, Deo præstante, aliàs si delinquant, à suo superiore puniri debent.cap.cum.de offic. ordin qui sic tamen agendo non nocent monasterio,nec contrahendo, nisi vt ad illud peruenit.Nau.com.2.de Reg.qui,vt in via Domini,ipso præstante,proficiant, gaudere debent, & Deo gratias agere,& animo conquiescere,quòd Religionem ingressi sint,quæ tantis bonis est decorata, vt initiò est dictum, & quod mundum reliquerint periculis plenum, & ob id recolentes se mondo nuntium remisisse,animo, vel corpore ad illũ redire nolint; sed initiò virum prudentem,& probum seniorẽ, de licentia

superioris,

Digitized by Google

ſuperioris, cui omnia peccata, & animi paſſiones aperiant, eligant, cui ſe dedant deinceps, vt ſinceriſſimum vas exiſtãt; regulam attentè legentes, & cuſtodientes, ac ſub diſciplina redigentes intellectum, vt fidei ſe ſubjiciat, & rationem, ne inutilia ſcrutetur, & voluntatem, vt nil niſi verè bonum, & ſolidum concupiſcat, & corpus ne animæ offendiculum paret, ſed vt mancipiũ, ſub ratione, & diuina lege conſtituatur, & in inceſſu, & omnibus ſenſibus ritè cuſtodiatur: quibus ſic actis, & ritè animo, ac corpore purgati, totos ſe Dei mancipent ſeruitio, & in oratione, ac diuinis officiis, & ſanctiſſimis Miſſæ ſacrificiis, iugiter & ardenter cum Deo cõiungantur, ſacris etiam literis operã dando, & pios libros legendo, quibus ſaluti ſuæ proſpiciant, & proximorũ bonum curãdo, vbi ex officio, vel per regulam licet: ſic tamen vt ſeipſos nõ deſerant, ſed quod à Deo acceperint, in alios ex charitate effundentes, ſimul cum illis ad fœliciſſimam Paradiſi regionem, Deo præſtante, in ſummo illo gloriæ bono, bene operantibus promiſſo, perueniant.

DE MONIALIBVS.

SVMMARIVM

1 *Moniales quibus nominibus appellentur.*
2 *Moniales debent reſpectiuè ſeruare ea quæ dicta ſunt de Monachis.*
3 *Moniales vidua, & virgines, vt diuerſè recipiantur in Religione.*
4 *Moniales, vt legitimè ingrediãtur Religionem, quæ requirantur.*
5 *Moniales, vt profiteri debeant.*

De Monialium nomine, ingreſſu, bonis, & profeſſione.

Cap. I.

NOtandum primò, quòd Moniales pluribus nominibus appellantur, quandoque enim ſanctimoniales dicuntur in Conc. Carthag. III. cap. ſanctimoniales. 20. q. 1. quandoque deuotę virgines. ex Gelaſio Papa. cap. deuotis virginibus. ibid. quandoque iuuenculæ. ex

1 *Moniales quibus nomi nibus appellentur.*

ex Greg.in regiſtro cap. iuuenculas.ibid. quandoque virgines.ex Pio papa in cap. virgines. ibid. quandoque diaconiſſæ.ex Conc.Calcedon.in cap.diaconiſſam.27.q.1. communiter verò dicuntur,& paſſim Monachæ,ideſt ſolitariæ,à ſolitudine, græcè enim monachus dicitur ſingularis, ideſt ſeparatus à conuerſatione ſecularium.cap.1.vbi glo.16.q.1.

2 *Moniales debẽt reſpectiuè ſeruare ea quæ dicta sũt de Monachis.*

II. Notandum,quòd ea quæ ſuperius de Regularibus dicta ſunt,de fine ingrediendi,modo ingreſſus faciendi,bonis ipſarum,profeſſione emittenda, votis ſubſtantialibus,obedientiæ,paupertatis,& continẽtiæ, & huiuſmodi,de mõialibus quoque repetita cenſentur, & eis conueniunt, ſi talia ſint quę fœminis adaptari poſſint,cum & ipſæ regulam monaſticam ordinis virorum amplexæ ſint, ac ſub iiſdem militent ducibus,quibus,& ipſi.

3 *Moniales viduæ, & virgines, vt diuersè recipiãtur in religione.*

III. Notandum,quòd virgines, & viduæ Deo cõſecrantur in religione,ſed illæ profitentur votum virginitatis, hæ tantum viduitatis,& caſtitatis.cap.pen. & fi.20.q.1.cap.acutius 26.diſt.cap.viduæ. 27.q.1. Quæ etiam conſecrantur ab Epiſcopo ſi virgines ſint.cap.ſi iubet,§.fi.cap.presbytero.26. q.6.cap.2.de temp.ordin.Idque diuerſa ratione, nam velum accipiunt virgines: Viduæ verò prohibentur ab epiſcopo velari.in cap.deuotis.§.fin.20.q.1.licet & ipſæ accipiant velum religionis,quæ eſt veſtis religioſa, & velum profeſſionis,ſed non velum conſecrationis,quod datur ſolum virginibus,idque certis tãtum temporibus, niſi neceſſitas vrgeat, videlicet,*in die Epiphaniæ, hebdomada Paſchali, diebus natalitiis Apoſtolorum, atque Dominicis diebus*. cap. deuotis virginibus.20. q. 1.quod velum etiam per voluntariam pollutionem ſe polluens non debet ſuſcipere. Nau.in Man.cap. 16.num.3.Nec poteſt dari corruptæ, nec viduæ, vt ſupra, licet vtraque poſſit recipere velum profeſſionis,ſed non conſecrationis,cum præter conſecrationem Epiſcopi, alia omnia percipiant. cap.viduas.27.q. 1.cap.viduas. cap. fi.20.q.1. Conc.Tr.ſeſſ.25.cap.18.Fuſch.de viſit. lib.2.cap.18.num.32. & receptio monialium fit per Abbatiſſam, & alias moniales.cap.fi. de Regul.in 6. non autem iis inuitis per ſuperiorem.Fuſch.loco cit.num. 41.& ſupra de hoc eſt actum cum de Regularibus ageretur. Et meritò virgo præ aliis priuilegiatur, cum virginitas ſit flos eccleſiaſtici germinis, decus gratiæ ſpiritualis,laudis & honoris opus integrum,illuſtrior portio gregis Chriſti,vt inquit ſanctus Cipr. ſerm. de diſciplina,

Digitized by Google

plina, & habitu virg. col. 2. à Deo magnum proinde præmium expectantes, vt ibi dicit, maximè si sic se Deo vouerunt, vnde & liliis comparantur ob humilitatem, & splendidam, ac immaculatam virginitatem, ab Ambr. lib. de inst. virg. cap. 15. & vt stellæ sunt in manu Domini, vt idem dicit ad virg. lapsam. c. 2. in fi. & eorum vita videatur Angelorum vita in terris. Idem de inst. virg. c. 18. & apibus comparãtur, vt idem dicit de virginib. lib. 1. ob laborem, pudicitiam, continentiam, rore enim pascuntur, nesciunt concubitus, mella componunt, ros est sermo diuinus, quo virgines pasci debent, insciæ concubitus, & laboriosæ in operibus bonis, vbi & auro comparantur, & regno, auro, quia sicut illa maceries examinata igne, pretiosior est, ita corporis species virginalis, spiritui consecrata diuino, formæ suæ acquirit augmentum; Regno, vel quia virginitas est sponsa regis æterni, vel quia inuicta, à carnis illecebris captiua nõ habetur, sed quasi regina dominatur, & ex aliis quibus virginitas à sanctis Patribus passim commendatur. His ita notat.

Laudes virginum.

Primum sit dictum. Monialis debet legitimè ingredi Religionem, quòd vt fiat, plura requiruntur.

4 *Monialis vt legitimè ingrediatur religionẽ, quæ requirãtur.*

I. Vt deliberatè, & maturo consilio id faciat, & finem debitum si proponat, modo quo supra, de Regularib. cap. 3. est dictum. primo, & secundo dicto.

II. Requiritur, vt volens non inuita id agat, vt ibi est dictum. ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 18.

III. Vt sit ætatis legitimæ, vt scilicet ante decimumsextum annum completum professionem non emittat, & ante saltem per annum in probatione steterit, vt ibi est dictum, ex Conc. eod. c. 15. aliter professio est nulla, & nullam inducit obligationem, & Episcopus declarare debet nullam professionem ante factam. ex decis. congr. 335. & 368. etiam si defuerit vnam tantum dies anni in probatione non expleti. ex d. Conc. c. 20. Silu. Religio. 3. num. 19. ver. 3. & simoniales admittunt aliquam ad professionem intra annum probationis, incurrunt suspensionem. c. non solum. de Regul.

IIII. Vt puella maior duodecim annis habitum regularem non sumat, nec post professionẽ emittat, quàm Episcopus, vel alius de eius mandato, & superior regularis. ex sacr. congr. elucid. 144. eius voluntatem explorarit, an libera, vel coacta ingrediatur, aut seducta, vel an sciat quid agat, & an eius voluntas sit pia, & an habeat cõditiones requisitas iuxta

regulas illius monaſterij,& ordinis,& an monaſterium idoneum ſit,vbi liberè profiteri,& ritè poſſit, cuius profeſſionis tempus per menſem ante Epiſcopo ſignificetur, aliter præfecta ab officio arbitrio Epiſcopi ſuſpenſa ſit. c.17. ead. ſeſſ. Epiſcopus tamen vt exploret huiuſmodi voluntatem, non debet ingredi ſepta monaſterij,ſed id agat in feneſtella cancellorum,& puella ſit in loco libero, & tuto, vt ſic eius voluntas ſit libera.cap.7.§.is verò. & cap.17.ſeſſ.25. de Regul. in Trid.Concil.Fuſch.de viſit.lib.2.cap.18.nu.40. & ad Epiſcopum ſpectat explorare huiuſmodi voluntatem, etiam ſi monaſterium ab Epiſcopo ſit exemptum cap. 17.ſeſſ.25.de Regul.in Concil.Trident. & congr.deciſ.144.& 261. vt & procedere idem poteſt contra egreſſas è monaſteriis prædictis,& ſuperiores qui ad id licentiam dederint, qui ſuperiores nec habitum eis dare poſſunt, antequam ab Epiſcopo ſint examinatæ,& idem contra Abbatiſſas id agentes procedit.d.deciſ.

V. Vt nulla renunciatio, vel obligatio bonorum ingredientis fiat ante ætatem decem & ſex annorum, aliter non valeat etiam cum iuramento,vel in fauorem cauſæ piæ,niſi cum licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, quæ renunciatio, vel obligatio, aliter non ſortiatur effectum, niſi ſecuta profeſſione, & ſi ſecus fiat omnis obligatio irrita ſit etiam iurata.cap.16. ead.ſeſſ.

VI. Vt dum ſtant in probatione, nil eis detur à parentibus,vel propinquis, vel curatoribus, aut eius monaſterio ex bonis ipſarum, excepto victu & veſtitu, ne ſic cogantur ibi manere,imò ſi abire velint,ſub anathemate omnia illis ſunt reſtituenda.d.cap.16.

VII. Vt antequam puella in Capitulo recipiatur, cõſenſus Epiſcopi,& ſuperioris Regularis præcedat, quæ ab Epiſcopo non eſt admittenda niſi poſt annum quo animũ ſuum præfectæ,& monialibus aperuerit,vt interim cognoſcat inſtituta,& labores monaſterij, & moniales eius voluntatem, & par eſt,vt mox confiteatur cõfeſſario monaſterij qui eam inſtruat, & Euchariſtiam ab eo accipiat,nec recipiatur, niſi ex tribus duas ſuffragiorum partes habeat, & cum recipitur in librum eius nomen referatur, tum tempus quo habitum ſuſcipiet,& poſt profeſſionem emittet, interim omni inani habitu dimiſſo oſtendens ſe ſeculi vanitatibus renunciare,

quem

quem habitum non ſuſcipiat, niſi de conſenſu Epiſcopi, qui prius eius voluntatem exploret ætatem, & mores.c.17.ead. ſeſſ. *quæ minor duodecim annis non ſit, nec eum habitum ſumat, niſi poſt ſex mẽſes, quàm ad Capitulum eſt admiſſa*, niſi aliud Epiſcopo videatur,& tunc ſi ante nõ recipit ſacramentum cõfirmationis,ei miniſtretur,& nomen alicuius ſanctæ ei imponatur, in quo habitu ſuſcipiendo nulla pompa adhibeatur, ſed à propinquis intra eccleſiam exteriorem ducta, in ea prius Miſſa audita, & Euchariſtia ſumpta, & ab Epiſcopo habitu ſacro induta,vel alio de eius licentia,niſi aliqui alij ex priuilegio id habeant,& ſermone pio ad id opus ſanctè peragendum accenſa, à Monialibus intra ſepta introducatur cum aliquo pio cantico; & cum puella iã ſit intra monaſterium,Epiſcopus ob eam cauſam non ingrediatur ſepta monaſterij, ſed ad feneſtras collocutionis, ſeparatim à monialibus eam interroget de eius voluntate an libera, vel coacta ſit, de fine,&c. ídque fiat præſentibus duabus matronis honeſtis non conſanguineis,vel coniunctis puellæ.ex deciſ. ſacr.congr.272.412.456. & 458. quod etiam fieri debet antequam dicta puella iam induta habitu monachali ſolemniter profiteatur.d.cap.Concil.Trid.& ex ſacra congr.deciſ. 167.& quod reſpõdit puella,ſcribatur in actis à notario præſentibus teſtibus idoneis. ex deciſ.272.congt.& ſi dicit ſe vi ingreſſam,vel metu,non auditur, niſi intra quinquennium, & habitu non dimiſſo. ſeſſ.25. capit. 19. & deciſ. 410. ſacr. congreg.

VIII. Requiritur, vt ingreſſus liber ſit ab omni labe ſimoniæ,vt ſupra.d.c.3.de Regul.dictũ eſt.Ampliatur,vt nihil omnino dare, vel recipere liceat pro ingreſſu monaſterij, cum ſic ſimoniacum ſit,cum ſit vendere ſpititualia,contra c. quoniam. de ſim. *Limitatur tamen* ſi quid detur non pro ingreſſu,ſed pro ſuſtẽtatione ingredientis,vbi monaſterium illam ſuſtentare non valet,ſic enim tollitur vitium ſimonię, vt inquit Tur.Cr. in c. Saluator. 1.q.3.num.13. & dixi cap.de ſimonia. Et licet in c.1.de Regul.in 6. & Conc.Trid.ſeſſ.25. c.3.in fin.ſtatuatur,vt non recipiantur plures in monaſteriis, quàm eius facultates,vel cõſuetæ eleemoſynæ ferre poſſint, id tamen ſine gloſſ. videtur intelligi, ſi recipiantur indotatæ,ſi enim dos eis detur pro earum ſuſtentatione,non videtur prohibitum, maximè ſi adſit rationabilis cauſa, vt quia in ſeculo eſſent in periculo, vel magno deſiderio religionis

teneãtur, cum ex hoc nullum prioribus monialibus, vel monasterio præiudicium inferatur, & cultus Dei augeatur, cum licentia tamen Papæ, sine dote tamen recipi non possent. & Felin. in c. non satis. de fim. dicit, monialem non posse petere legitimam si pater posuit super altare, monasterium tamen id potest. vt supra de Regul. habetur, & si non professa moritur, si erat in habitu, quæ cõtulit monasterio eius sunt, alia non. Doct. in c. in præsentia. de probat. & dixi supra tract. de Regular. & dos potest esse minor legitima, vt dixi tract. de Dote. Vbi verò monasterium est diues, & non eget, & plures sustentare potest, licet non deberet recipere aliquas cum dote, tamen si recipiat eam non pro ingressu, quia sic esset simonia, sed pro aliqua honesta causa, non videtur esse illicitum, quia non exigitur pro ingressu, & sic nil ibi est spirituale, sed pro sustentatione ingredientis, verbi gratia, si monasterium vellet colligere aliquam summam pecuniæ ad reparandum ipsum monasterium, quod ex reditibus reparari non potest.

II. Si ingredientes, & dantes dotem sint diuites, & sic reseruari potest locus recipiendi aliquam virginem pauperem sine dote.

III. Si numerus ille determinatus difficilè ali posset sumptibus monasterij, nisi cum aliquo incõmodo monialium, tunc enim etiam si aliquæ deessent ad supplendum numerum, posset exigi dos, vt sit commodior victus. Extra quos casus, vel similes, non debet monasterium exigere dotem, nisi quando aliquam recipit vltra numerum quem alere potest; & bonum esset vt talis dos conseruaretur, & in stabilia, vbi illa habere licet conuerteretur.

Circa verò summam dotis exigendæ, debet esse moderata. & non excedens necessariam sustẽtationem ingredientis, quòd ad victum, vestitum, medicinas, &c. iuxta regionis qualitatem, vbi enim charior est victus, & vestitus augeri potest, & contra, minui, & in nouis monasteriis non videtur excedens si mille aurei exigantur, vt dicit Caiet. 2 2 quæst. 100. artic. 3. in aliis vbi cara est annona victus exigi possunt etiam octocentum, & minus vbi est vilior. licet Nauar. in Apol. quæst. 1. monit. 84. nimiam putat talem esse summam, de qua re latius egi. cap. de Sim. & sacr. congreg. decis. 216. dicit, quòd circa dotis quantitatẽ attendenda est locorũ qualitas, & personarũ, & similiter sumptus fiendi in velo susci-

piendo

piendo,& professione, debent ab ordinario taxari. ex decis. 458.sac.congr. & si qua puella introducta est in monasteriũ causa monachationis,nec potest dare dotem,nõ debet eiici, in posterum tamẽ nulla talis recipi debet.sac.congr.decl.58. & vbi à patre filiæ non esset relicta dos certa, debet ei dari secundùm consuetudinem monasterij. Afflict.decis. 348. sic tamen,vt dos non detur pro ingressu religionis, sed pro sustentatione ingressæ.

Secundum dictum. Finito nouitiatu, monialis profiteri debet, ante tamen per mẽsem certiore de hoc facto Episcopo,qui explorare debet,ex elucid.144. congr. etiam in monasteriis exemptis, & etiam in ingressu, & simul superior eius voluntatem,& progressum in instituto monastico, & officio recitando,& huiusmodi, cum nulla monialis sit quæ statato tempore professionem non emittat, etiam si sit cõuersa,vel habitu dimisso,si non est professura, domum reuertatur.ex Bulla Gregorij XIII.3.Cal.Ian.1572. & tenetur palam profiteri etiã si tacitè sit professa.ex sac.congr.eluc.221. & debet tempus prẽfigi non professis ab ordinario, quindecim,vel viginti dierum ad deliberãdum an profiteri velint, & si nolint,ad cõsanguineos sunt remittendæ.ex decis.285. sac.cõgr.Abb.in c.vt clerici.nu.1.de Regul.vnà cum iis quæ dederunt monasterio,excepto victu,& vestitu facto tempore nouitiatus,vt supra.d.c.16.de Regul.in Trid.Conc.cap.si beneficium.de Regul.in 6.& moniales quæ sunt ordinis requirentis professionem,etiam si tacitè professæ sint, coguntur,& expressè profiteri.cle.2.de Regul.decis.250.sacr.cõgr. Hæc verò receptio ad professionem fit per electionem Abbatissæ,& aliarum monialium.c. fi.de Regul. in 6. cum per professionem incorporetur religioni, quæ incorporatio fit per valẽtes obligare monasterium illi, & ideò iis inuitis per superiores id fieri non valeat:vt dicit Lapus alleg.31.1. conclus.& supra est dictum, vbi de professione Regularium est actum,quę & hic,& similiter de bonis monialium censeantur repetita,quæ & lucra manuum Abbatissæ tradere debẽt, vel deputatis custodib.ex Conc.Trid.sess.25.de Regul.c.2.

§ *Moniales,vt profiteri debeant.*

SVMMARIVM.

1 *Moniales à quibus cauere debeant.*
2 *Moniales quæ agere debeant.*
3 *Moniales quibus priuilegijs gaudeant.*

De officio,& exercitio Monialium,à quibus abstinere,quídve agere debeant,earum vita & honestate. Cap II.

VM vita religiosa exercitium sit ad perfectionem adipiscendam, iccirco Moniales omni conatu, Deo dante, contendere debent,vt ad eam perueniant. Et quia *prius est cessandum à malo, & postea bonum faciendum.* Psal. 33.

Moniales à quibus cauere debeãt.

Iccirco primum sit dictum. Multa sunt, à quibus Moniales cauere debent,eo quòd sint iis prohibita, præter superius enumerata, supra de Regularibus per totum, & maximè cap.3.& 4.

Et primò non possunt accipere mulieres seculares ad cohabitandum sine licentia Episcopi, nec aliquos præter necessarios seruientes. ex Constit. Oxonien. ver. inhibemus etiam,in principio;quæ tamen non debent recipi, nisi vbi monasteria egent,& tales recipere consueuere, nisi charitas requirat,vt recipiantur,vt quia orbatæ sint parentibus, & in seculo in periculo versentur,& his conditionibus.

I. Vt admissa non sit minor decẽ annis, nec maior quindecim,cum admittitur,nisi aliud Episcopo videatur.

II. Vt eam summam pecuniæ annuam dent monasterio, qua ali commodè possint.

III. Cum ad vigesimumquintum annum peruenerint, emittantur nisi sacrum habitum induerint, & cum habitum volent suscipere, prius parentum habeatur cõsensus,& apud eos per mensem maneant, quæ & restituendæ sunt patri si eas quandocunque petierit.fac.congr.elucid. 278. & si coniugata ibi sit,& in periculo sit vitæ si exeat, debet ibi manere,sine ancillis tamen.fac.congr.eluc.108.

IIII. Vt non recipiantur,nisi ex honestis parentibus ortæ,& castis moribus ornatæ.

V. Vt id fiat de licentia Abbatissæ,& aliarũ Monialium.

VI. Dum ibi manent vestitu ab omni ornatu superfluo vacuo vtantur.

Nota. VII. Quòd nullam famulam secum adducant.

VIII. Vt loco ab aliis monialibus separato cibum sumant,& dormiãt,præter eas quæ illarũ curæ præpositæ sunt.

IX. Vt à suo monasterio nunquam exeant, aliàs iterum non

non recipiantur, nisi causa infirmitatis curandæ Episcopus semel id tantum concesserit, nec cum aliquo loquantur, nisi seruatis iis quæ moniales seruare tenentur, de quibus supra est dictum, quibus seruatis ibi esse poterunt, cum ibi regulam discant, si tales esse volunt, honestatem, obedientiam, & humilitatem custodiant, & bonis moribus imbuantur. Ex decis. verò sacræ congreg. vlterius requiritur, vt sint sine ancillis, & ingrediantur cum licentia superiorum in scriptis: viduæ verò ibi non sunt recipiendæ, nisi moniales fieri velint. ex decis. congr. 57. 122. 214. & 475. nec mulieres timentes sæuitiam viri. ex decis. 159. nisi ex graui metu, quæ tenentur ad clausuram, & de consensu monialium. decis. 132. congreg.

II. Non debent habere Moniales velum, vel peplum sericum, nec in velo deferre acus aureas, vel argẽteas, nec zonas sericas, aut auro, vel argento textas, nec burneta, nec vestes excedant longitudinem corporis, sed pede decenter superducto, sufficiant eis; & sola monialis consecrata deferat annulum, & vno sit contenta olim, aliàs regulari subiaceat disciplinæ, vt habetur in d Constit. Oxonien. Tomo III. Concil. ver. ad hæc quoniam sexum. *Serico velo aut acu argentea vti non debent moniales.*

III. Non debent intus aliis instrumentis vti quàm harpicordo, nec foris per alios præter organum, quæ & non possunt discere cãtum figuratum foris ab aliquo etiam ad feneſtellam, nec soni scientiam, nisi vbi intus moniales organo vtuntur, sic enim ad feneſtellam organista tantum id docere poterit. Conc. I. Med. tit. de monialibus. verbo, Clausura. propè fin. Tomo V. Cõnc. quæ & non possunt indui veste virili, vel muliebri secularium, nec ad aliquem secretò literas mittere, præter Episcopum, vel superiorem in re graui, nec ad se missas aperire, nisi prẽfecta coram vicaria eas prius legerit, nec quicquam depositi causa habere, nec offas facere, quas vlli donent, ne tempus terant, vt ibi habetur.

IIII. Non debent pœnitentiam sibi à præfecta impositam recusare, aliter sibi ipsæ disciplinã ad pedes monialium faciant. d. Conc. Mediol. ver. de monialium numero.

V. Non debent tenere sanctissimum sacramentum Eucharistiæ intra chorum, vel sepia monasterij. d. Conc. ver. de diuin. officiis. Conc. Trid. sess. 25. c. 10.

VI. Nil vt proprium possidere possunt, aliter actiua, &

passiua voce biennio priuantur. d. Conc. ver. de communi vitæ vsu. modo quo infra.

VII. Ambire non debent honores, vel officia sui monasterij, aliter per tres sextas ferias ad pedes monialium, cum fautoribus suam accusent ambitionem. d. Conc. ver. de Præfectis.

VIII. Non debent habere speculos, catulos, vnguenta, & huiusmodi vana, nec tempus terere in formandis imaginibus fucatis. d. Conc. cauendo ab aliis etiam quæ ibi prohibentur, in leuibus tamen aliquid eis posse indulgeri videtur.

IX. Confiteri non debent, nisi confessori ad id ab Episcopo approbato, qui tamen septa non ingrediatur, nec ibi pernoctet etiam in forasteriis, nisi vbi alicui moniali mors imminet, idque de Episcopi licentia, & similiter non possunt admittere aliquem ad celebrandum ab Episcopo non approbatum, vel à superiori monasterij, si monasterium Regularibus subditũ sit. d. Conc. Mediol. qui Episcopus etiam potest visitare moniales quas solet, in petitorio verò qui prætendunt agant, sac. congr. elucid. 189. quas & potest visitare quò ad clausuram, licet prætendant exemptionem, & ea quæ spectant ad rerum spiritualium cultum. sess. 25. cap. 8. & 9. in Tr. Conc. sac. congr. elucid. 140. & 172. & prouidere debet in iis quæ faciunt ad earum clausuram. sac. congr. elucid. 87. & si moniales egrediantur è monasteriis, etiã exemptis, Episcopus eas punire potest per censuras, & alia iuris remedia. sess. 25. c. 5. sac. congr. elucid. 232. & sumptus siendi in velo sumendo, & professione ab Episcopo sunt taxandi, & pecunia in ingressu pro vestitu dãda est Abbatissæ. ex sac. congr. elucid. 412.

X. Alienare non debent bona monasterij, permutare, vel locare, vltra triennium, Papa inconsulto, & seruatis seruandis c. 1. de rebus eccles. in extrau. communi.

XI. Non debent cum aliquo loqui, nisi de licentia superioris, & nisi alia prouectiori præsente. c. diffinimus. 18. q. 2. c. in omnibus. dist. 81. modo supra exposito.

XII. Non possunt habere proprium. c. non dicatis. 12. q. 1. c. cum ad monasterium. de statu mon. Conc. Tr. sess. 25. cap. 2. vbi immobilia in priuato possidere omnino vetantur. Aug. tract. 6. in Ioann. Chrys. in Luc. cap. 6. & si quid eis legatur, donatúrve, vel earum industria partum sit, tradi debet

bet Abbatiſſæ, quæ eius iudicio, ex eo primum prouidebit neceſſitati talis monialis, reliquum conferri debet ad vſum monialium. ex deciſ.154. ſac.congreg. poſſunt etiam ſuperiores permittere eis vſum mobilium, eorum ſtatui,& paupertati congruum, & huiuſmodi. Gome. tract.de breu. numero 18. ſic tamen, vt ſint paratæ ea dimittere ad libitum. ſuperiorum.Io. And. & Abb.in cap. 2.& d.cap. cùm ad monaſterium, non poſſunt tamen ſuperiores eis permittere vt habeant annuum cenſum, cùm ſit quid immobile. glo. in clemen. 1. §. cúmque. de verb. ſign. nec etiam ſi extinguatur cum perſona. ex deciſ.390. ſacr.congr. nec vſum pecuniarum quæ ſunt in banchis, quia ſunt numerandæ inter immobilia.Tiraq. de vtr. retr. in glo.7. §.1. num.113. ſed tantum mobilium,quò ad vſum,& detentionem facti naturalem tantum, ea verò donare non poſſunt. Sot. in 4. ſent. diſt. 1.art.1.& ſi monialis ſit feudaria, feudum, ea viuente, quò ad commoditatem, manet apud monaſterium. Capyc. deciſione 10. num.17. Zerola in praxi ep. verbo, Moniales.nu.5.

XIII. Non debent loqui cum aliquo, niſi ſociatæ cum duabus, vel tribus. cap. in decima. 10. quæſt. 2. nec literas ſcribere ſine licentia Prioriſſæ, ab iis primo viſas, nec facere ſibi compatres in baptiſmo. ca.peruenit. 1. 18. quæſt.2. nec ferre veſtes diuerſi coloris.cap.ſi.20.q.1.Zerola ibi.num.7.

XIIII.Tacitè, vel expreſsè profeſſæ,non poſſunt egredi ex monaſterio, ex cap. periculoſo. de ſtatu Regul. in 6. & Concil. Trid.ſeſſ.25.cap.5.& ex Bulla 100. Pij V. vbi decernit, eas non poſſe egredi, niſi ob lepram, vel peſtem,& cum licentia ordinarij, & eorum ſuperiorum, aliàs incurrunt excommunicationem Papalem, & priuationem officiorum,& idem poſſunt cauſa incēdij.Nau.c.27.nu.150. notab. 65. idem habetur in Bulla 36. Gregorij XIII. extra quos caſus crediderim requiri debere Papæ licentiã ad egrediendum, etiam vbi aliqua ſine contagione aliarum intus manere non poſſit, vt ob morbum ethicum,vel lepram, licèt Fuſch.in eius ſing.verbo,Monialis. dicat, Epiſcopum id poſſe concedere tunc,cùm per paucas iis inſeruiti poſſit, & Pius V,in eius Bullæ 8.decreuit, vt deinceps non recipiantur conuerſæ quæ nolunt emittere poſſeſſionem, nec viuere in clauſura,& quæ modo profeſſæ nõ ſunt, nec profiteri volũt,

domum ſuam reuertantur, habitu dimiſſo. & Greg. XIII. Bulla 13. prohibet etiam ne moniales tertiariæ habeant hoſtium, per quod è monaſterio ingredi poſſint ad eccleſiam exteriorem, vt nec egredi poſſunt à ianua monaſterij interiori, quæ eſt pro clauſura, ad claudendum ianuam exteriorem, per quam ſeculares adeunt Rotam, dicta Bulla.

Secundum dictum. Moniales multa præſtare tenentur.

2. *Moniales quæ agere debeant.*

I. Monialem habitum ſi qua ſuſceperit poſt mariti mortem, & iterum nupſerit, debet pœnitentiam agere, & redire ad quod promiſit. cap. quod interrogaſti. 27. diſt. quod intelligitur ſi id vouit.

II. Monialium violatores ſi clerici ſint, etiam Epiſcopus, deponendi, ſi laici excommunicandi ſunt. ex 6. Sin. Conſtantinop. can. 4. c. ſi quis. 27. q. 1. & ipſæ grauiter puniuntur. cap. in eodem. 2. q. 3.

III. Debent rectè, & iuſtè ſecundùm regulam viuere. ex Conc. Moguntiaco. cap. 13. Tomo IIII. Conc.

IIII. Debent omnes in vno dormitorio dormire, & ſingulæ in ſingulo lecto, & vbi domus anguſta ſit, tres ſaltem lecti in vno cubiculo ponantur, vbi ſingulæ ſingulo in lecto dormiant, & communiter in vno refectorio cibum capiant. ex Conſtit. Oxonien. ver. quia nonnunquam ſerpens. & d. Conc. Mediol. I. tit. de monialibus.

V. Diu noctuq; chorum frequentare debent, piè, & deuotè diuinum officium recitando, amoris colloquiis, riſibus, & huiuſmodi abſtinere, & per horam ſaltem mentaliter orare, dimidia poſt Matutinũ, & altera poſt Nonam, vel Completorium, & certo hebdomadæ die officium mortuorum recitare debent. d. Conc. Med. ver. de diui. offic. niſi legitimè impeditæ aliquæ ſint.

VI. Singulis menſibus tenentur confiteri, & ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere, quibus ab Epiſcopo bis vel ter in anno, præter ordinarium confeſſorem, extraordinarius ab Epiſcopo offeratur, cui omnes confiteantur. ſeſſ. 25. c. 10. in Tri. Conc. & quo die communicarint, cum nullo, niſi ex cauſa graui colloquantur. d. Conc. Mediol.

VII. Cùm ad aliquod monaſterium transfertur, mane deduci debent à propinquis, & maturis viris comitatæ. ex Conc. V. Mediol. tit de monialibus.

VIII. Debent in menſa legere librum aliquem ſpiritualem

tualem ab Episcopo approbatum, & aliquam regulæ partem. d. Conc. Mediol.

IX. Vbi ædes vicinorum in monasteria inspiciunt, parietes monasterij altius tolli debent. d. Conc. Mediol.

X. Tenentur ad clausurã perpetuam. sess. 25. c. 5. & etiam cùm est eligenda perfecta, id debet fieri ad fenestras collocutionis coram superiore suffragia occulta accipiente. sess. 25. cap. 7. quæ habere debet duas ex tribus partes suffragiorum, vicariam tamen, & aliàs dimidiam partem habere sat est, & ianua monasterij die vna claue, nocte duabus claudi debet, nec sine licentia præfectæ aperiri, & ad fenestellas collocutionis ferrei cancelli apponi, & intus lamina ferrea foraminibus distincta, & ibi haberi nõ potest ostium quo moniales ingrediantur ecclesiam exteriorem, vt nec è ianua monasterij transiri ad aperiẽdam, vel claudendam ianuam vlteriorem, quo aditus est ad Rotas, vt suprà, cùm illa ianua sit extra clausuram, vt declarat Gregorius XIII. 3. Calend. Ianuarij 1572. & circa clausuram, pluta dicit Nau. comment. 4. de Regul. numero 39. cum seq. dicens omnes etiam conuersas, militares, tertiarias, etiam vbi nusquam est seruata, ad eam teneri, dicens tamen infantes discretione carentes posse ingredi, non autem factos puberes. d. comm. 259.

XI. Præfecta cum vicaria ter in anno, debent videre cellas, lectos, & libros monialium, auferendo quod non conuenit earum statui, & præfecta reuidere libros eius quæ expendit pro monasterio, & singulis quibusque tribus mensibus, dati, & accepti, rationes ad Capitulum referre, & ad superiorem. d. Conc. Mediol.

XII. Possunt visitari ab Episcopo etiam exemptæ circa clausuram, & id impedientes incurrunt excommunicationem. ex Bulla Gregorij XIII. vt dicit Fusch. de visit. cap. 18. nu. 56. 57. & 58. eas tamen non grauando impensis grauibus: vt ibi dicit nu. 59.

XIII. Debent tonderi. Abb. in c. si quis ex clericis. de vita, & hon. cler. nec possunt vti coma, vel crinibus comatis, maximè in Italia, vbi talis non est consuetudo: vt inquit Zabar. in clem. 2. §. visitatores de statu monach.

XIIII. Subsunt visitationi Episcopi, vel alterius superioris, & si quis impedit huiusmodi visitationem incurrit excommunicationem maiorem. Nau. cap. 27. numero 140.

&

& probat Fusch.lib.2.de visit.cap.18.nu.58. vbi ad idem allegat Bullam Gregorij XIII.

Tertium dictum Moniales multa possunt.

3 *Moniales quibus priuilegijs gaudeant.*

Primò enim habent peragere electionem Abbatissæ. Abb. in cap cùm dilectus.nu 29 de consuet. & possunt compromittere electionem Abbatissæ in masculum. idem in c.causam quæ de elect.

II. Gaudent priuilegio canonis si quis suadente. idem in cap. veniens. de sent. excomm. & si se percutiunt possunt ab Episcopo absolui, licèt excessus sit enormis. idem in c. de monialibus. de sent. excomm. qui idem sentit in quacunque excommunicatione, vbi tamen per literas absolutio à Papa obtinen valet, vt hodie sit, extra casum.c. si quis suadente. ab eo in casibus illi reseruatis, expectanda est absolutio.

III. Possunt ingredi monasterium strictius. idem in c. ea quæ.de statu monac.cum licentia, & tamen ex causa debita, vt suprà, & modo debito, vt proximè dictum est.

IIII. A decimis perpetuò eximuntur. ex Bulla 23. Pij IIII. incip. De statu.

Quartum dictum. Cùm moniales ad perfectionem tendere debeant, vt ad eam perueniant, Deo duce, ea obseruare debent, quæ alibi Deo dante, dicentur de exercitio religiosorum, & virgines ab Episcopo consecrari debent, viduæ benedici.

Cætera videnda sunt, quò ad Abbatissas, suprà de statu Prælat. sub cap. de Abbatibus in fin. vbi de Abbatissis fit mentio.

Reliquum esset pro explemento Tractatus Regularium, vt subjicerentur ea quæ spectant ad Regularium vota in speciali, eorum vitam, & honestatem, & spiritualia exercitia, & illorum transitum ad beneficia, & aliam religionem, quæ fusè, Deo bene fauente conscripta sunt, & a sancto Officio approbata, in sex capita redacta, sed quia visum est Bibliopolæ opus nimis excrescere, alio tempore, Deo fauente in lucem edentur, interim multa ad eas res spectantia, strictim sub fin. cap. 4. de Regularibus sunt explicata.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Eremitæ qui dicantur.*
2 *Eremitæ sunt veri religiosi.*
3 *Eremitæ monachi fieri possunt, & quæ alia agere.*
4 *Eremitæ sub obedientia Episcopi viuunt.*

DE EREMITIS.

NOTANDVM, quòd Eremita propriè dicitur, qui Eremum colit desiderio vitæ solitariæ. c. qui verè. 16. q. 1. Et est in duplici gradu, quidam est adstrictus obedientiæ alicuius Religionis approbatæ, ducens tamen vitam Eremiticam de licentia suorum superiorum ex desiderio solitudinis, quod licet. cap. cum ex eo. de excess. præl. in 6. quod tamen concedi non debet, nisi viris perfectæ sanctitatis, cum imperfectis periculosum sit solitariè habitare: vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. & hic dicetur Eremita, sed non est talis præcisè, sed Religiosus ducens vitam Eremiticam. Alius est Eremita non adstrictus obedientiæ alicuius religionis, sed eligit vitam Eremiticam sub spiritu libertatis, licet teneatur obedire Episcopo, & hi habent solum votum continentiæ, sed non obedientiæ, subiecti tamen Episcopo, vt inquit D. Thom. dist. q. 188. art. 5. ad tertium. & in 4. sent. dist. 28. His ita notat. 1 *Eremitæ qui dicantur.*

Primum sit dictum. Eremitæ sunt religiosi, non tamen regulares, & gaudent priuilegio canonis si quis suadente, & sunt de foro ecclesiastico, si sint adstricti alicui regulæ, vel superiori, vt inquit Silu Eremita. num. 2. qui tamen non debent ingredi Eremum, nisi sint perfecti in charitate, & constantes, cum non habeant adiutoria aliorum. 2 *Eremitæ sũt veri religiosi.*

Secundum dictum. Eremitæ possunt habere proprium. glo. in dist. cap qui verè. & condere testamentum. §. sed illud. 19. q. 3. nisi sint adstricti religioni approbatæ.

Tertium dictum Eremitæ possunt transire ad religionem monachorum, & assumi ad eorum prælaturas per postulationem. cap. cum ad monasterium. de statu mon. cum transeant ad vitam strictiorem propriis renunciando, vt ibi dicit Silu. num. 3. 3 *Eremitæ monachi fieri possunt, & quæ alia agere.*

Quartum

4 *Eremitæ ſub obedientia Epiſcopi viuunt.*

Quartum dictum. Eremitæ debent viuere ſub obedientia Epiſcopi, & ſub regulis ab eo ſtatutis, nec ſine eius licentia cellulas adire, aut conſtituere. cap. cellulas. 18. q. 2. & delinquentes ab eo puniuntur. d. cap. qui verè. cap. nulla. vbi gl. 93. diſt. Boer. in tract. de ſtatu, & vita heremit. num. 13 & 14.

Ex quibus, ad laudem Dei Optimi Maximi, impoſitus ſit finis tractatui de Regularibus, & per conſequens omnium Tractatuum Perſonarum Eccleſiaſticarum, omnia in iis contenta obedientiæ, & cenſuræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubjiciens, ac correctioni, & ſi quid, quod Deus auertat, contrarium eius decretis fortè adeſſet, id omne reuocans & annullans.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX RERVM, ET SENTENTIARVM.

Prior numerus, paginarum est, secundus verò, marginis.

A

ABBATES *vnde dicantur, & qui sint. pagina* 294 *num.* 1.

Abbates quotuplices sint, & qui propriè magis. 295.2

Abbas regularis, vt quis sit, quæ requirantur. *ibidem.* 3

Abbates quibus prærogatiuis potiantur. 297.4

Abbates in quibus possint cum monachis dispensare. 299.5

Abbates quæ possint in genere, & in specie. 305.7

Abbates quæ agere non possint. 307.8

Abbas quæ agere debeat, & teneatur. 308.9

Abbas vt desinat esse. 309.10

Abbatissa quæ dicatur, quæ eius dignitas, potestas, & officium. 310.11

Aduocatus pauperum quis, & eius officium. 169.3

Aduocatus fiscalis quis, & eius officium. *ibid.* 4

Aduocati consistoriales cur instituti, & quod eorum officium. 204.1

Archiepiscopi à quo eligantur, qui dicantur, & eorum prærogatiuæ. 114.4

Archiepiscopi prærogatiua, & potestas quæ, & ad quæ se extendat. 116.6

Archidiaconi dignitas, potestas, & officium quod. 286.13

Archipresbyteri dignitas, potestas, & officium quod. 289.14

Audientia cameralis quoties fiat, & quomodo. 170.8

Auditoris camaræ apostolicæ constitutio, officium, & potestas quæ. 171.1

Auditor camaræ à quibus abstinere debeat. 172.2

In

In Auditoris officio quo ordine procedatur. 177.3
Auditores Rotæ cur instituti, & quales esse debeant. 189.1
Auditorum Rotæ priuilegia quæ sint. 190.2
Auditorum Rotæ officium, & potestas quæ. 191.3

B

BEneficia vt vnienda, & quando parochialibus. 332.n.9
Beneficium ecclesiasticum quid sit, & vnde introductum. 484.1
Beneficium quotuplex sit. 485.2
Beneficium obtinere quis possit, vel non. 486.3
Beneficiorum pluralitas vetita, & quomodo. 488.4
Beneficium desiderare an liceat. 494.5
Beneficiatus tenetur residere, & quomodo. 496.6
Beneficiatus an sit dominus fructuum. 500.7
Beneficiorum resignatio vt fienda. 502.8
Beneficiarius à quibus abstinere debeat. ibid.9
Beneficiarius an testari possit, & quomodo. 503.10
Beneficiario quis succedat. 505.11

C

CAnonici vnde dicantur, & eorum eminentia. 253.1
Canonici vt distinguantur, & constituantur. 253.2
Ad Canonicatum obtinendum quæ requirantur. 256.3
Canonicorum prærogatiuæ quæ, & potestas. 258.4
Canonici quæ præstare non possint. 263.5
Canonici quæ præstare, & agere debeant, & à quibus cauere. ibid.6
Capitulum canonicorum quod sit, vt constituatur, & conuocetur. 271. & 193.7
Camerarius cur introductus, quod eius officium, & potestas. 1621.
Camerarius, & eius officiales à quibus abstinere debeant. ibid.2
Capituli prærogatiuæ, & potestas quæ. 262.8
Capitulum quæ facere non possit. 276.9
Capitulum sede vacante, quibus prærogatiuis, & potestate fruatur. 277.20
Capitulum sede vacante quæ agere non possit. 283.11

Cardinalium origo quando cœperit. & nomen. 81.2
Cardinalium officium quod. ibid.3
Cardinales an sint in statu perfectionis, & potiores Episcopis. 83.4
Cardinalium classes quot. 84.5
Cardinales quales creentur, & vnde. 85.6
Cardinales quis creet. 87.7
Cardinales qua forma, & tempore creandi. 87.8
Cardinalium dignitas, potestas, & prærogatiuæ quæ. 89.9
Cardinales quid agere debeant. 96 10
Cardinales qualiter peccare possint. 98.11
Casus Papæ reseruati ab eo solo absoluendi, qui sint. 42.14
Castitas rectè Deo vouetur. 435.5
Clerici camaræ qui eligendi, eorum potestas, & officium. 163.3
Clericus sacri senatus, quis, & eius officium. 170.7
Clerici vnde dicantur, qui sint, cum excellentia eorũ status. 386.1
Clerici dicuntur in dignitate constituti. 388.2
Clerici ciues dicuntur. ibid.3
Clerici an sint in statu perfectionis. ibid.4
Clericorum priuilegia quæ sint, & vt intelligantur. 389.5
Clericorum priuilegia quando amittantur. 431.6
Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum singulorum pœnis. 334.7
Clerici quæ præstare debeant. 477.8
Clerici quid etiam agere debeant. 482.9
Collegium quod dicatur. 312.1
Collegiata Ecclesia quæ dicatur, & quæ ad eam requirãtur. ibid.2
Collegiata Ecclesia, & eius Rector, quibus prærogatiuis potiantur. 314.3
Collegiatæ Ecclesiæ Rector ad quæ teneatur. 315.4
Commissarius Cameræ quis, & eius officium. 170.6
Congregationes in curia quæ fiant, & quæ ibi agantur. 204.1

D

Datarij officium, & potestas quæ. 178.1
Decimæ debentur Parochis. 336.14
Decimæ de quibus, & à quibus, & vt soluendæ. ibid.15
Dignitates in Ecclesia Cathedrali, quæ dicantur, & vt constituantur. 285.12

Dispensatio in quibus liceat vel non. 8.3
Delegare in genere quis possit. 205.1
Delegari quæ possint, vel non, ab ordinario. 206.2
Delegatus à Papa quas qualitates habere debeat. ibid.3
Delegatus aliorum, quas qualitates sat est habere. ibid.4
Delegatus qua forma constituatur. 207.5
Delegatus si non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum. ibid.6
Delegatus quæ possit in genere, & in specie. 208.8
Delegatus an possit subdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus. 210.9
Delegatus quæ alia possit. 214.10
Delegatus quæ non possit. 218.11
Delegatorum potestas, qualiter in multis casibus particularibus intelligatur. ibid.12
Delegatus quæ agere debeat. 222.13
Delegatus à quibus cauere debeat. ibid.14
Delegati officium, vel potestas qualiter expiret. ibid.15

E

Ecclesiasticorum status præfertur seculari. 4.4
Ecclesiastici vt diuidantur. 5.6
Eremitæ qui dicantur. 444.1
Eremitæ sunt veri religiosi. ibid.2
Eremitæ monachi fieri possunt, & quæ alia agere. ibid.3
Eremitæ sub obedientia Episcopi viuunt. 454.4

G

Gvbernator Vrbis, cur introductus, eius potestas, & officium. 198.1

I

Irritatio, dispensatio, interpretatio in lege, vt differant. 8.2
Iudex Marescalli, & Turris Nonæ, cur institutus, eius potestas, & officium. 201.1

L

Laici vt diuidantur. 5.7
Legatorum species quot, & quæ qualibet. 99.1
Legati qui constitui soleant, & quibus iure competat legatio. 101.2
Legati de latere officium quale sit. ibid.3

Legati dignitas, & poteſtas quanta, & quæ ſint quæ poſſit, vel non. ibid. 4
Legationis poteſtas, vbi, & quando vigeat. 109.5
Legationis effectus quis ſit. 109.6
Legati poteſtas quando, & quibus caſibus expiret. 110.7
Lex naturalis quid ſit, & an in ea cadat diſpenſatio, vel mutatio. 10.5

M

Monaſteria, vt conſtruenda, & veneranda, cum eorum priuilegijs. 589.15
Moniales quibus nominibus appellentur. 607.1
Moniales debent, reſpectiuè, ſeruare ea quæ dicta ſunt de Monachis. ibid. 2
Moniales virgines, & viduæ, vt diuerſæ recipiantur in religione. 608.3
Moniales, vt legitimè ingrediantur religionem, quæ requirantur. 609.4
Moniales vt profiteri debeant. 424.5
Moniales à quibus cauere debeant. 425.1
Moniales quæ agere debeant. 428.2
Moniales quibus priuilegijs gaudeant. 429.3

N

Notarij Cameræ à quibus abſtinere debeant. 165.4
Notarij curiæ, qui, & quod eorum officium. 198.2
Nouitius an poſſit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis. 569.10

O

Obedientia rectè Deo vouetur. 599.4
Oblationes vt debeantur Parochis. 333.11
Oblationes debentur Rectori parochiæ, & quomodo. 336.14
Oblationes à quibus non recipiendæ. 335.12

P

Pallium vt accipiat Archiepiſcopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus. 114.5
Papæ nomina quæ, & vt eminentia. 7.1
Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Petri, & Chriſti Vicarius, & quomodo. 8.4
Papa quid poſſit circa legem naturalem, vel non. 12.6
Papa quid poſſit circa legem diuinam, & circa præcepta Decalogi, & quid non. 13.7
Papa quid poſſit circa legem Euangelicam, vel non. 26.8

Papa quid possit circa articulos fidei, vel non. 29.9
Papa quid possit circa traditiones sacras, vel non. 30.10
Papa quid possit, & debeat agere circa canonizationem sanctorum. 35.11
Papa quid possit circa confessionem sacramentalem. 38.12
Papa quid possit circa ius canonicum, & vt in eo, & quibus casibus dispenset. 40.13
Papa qui casus reseruentur, vel causa. 42.14
Papa quid possit circa regimen ecclesiæ, & ad quæ se extendat eius potestas. 49.15
Papa quid possit circa eos qui in Purgatorio sunt. 51.16
Papa quid possit circa Paganos. 52.17
Papa quid possit circa Iudæos, & de ijs sanxerit. 53.18
Papa quid possit circa Hæreticos. 58.19
Papa quid possit circa Imperatorem, & alios Principes. ibid.20
Papa potest exemptiones dare. 59.21
Papa quid possit circa prædicationem. 60.22
Papa potest priuilegia concedere. ibid. 23
Papa quid possit circa beneficia. 60.24
Papa quid possit circa iudicia. 61.25
Papa quid possit circa studia, & ordinationem religionum. 63.26
Papa quid possit in casibus particularibus, in multis. 64.27
Papæ eminens potestas. 69.28
Papæ nomina eminentia. ibid.29
Papæ quæ non liceant. ibid.30
Papa quæ non soleat agere. 70.31
Papa quæ non intendat agere. 71.32
Papam in quibus vti deceat Cardinalium consilio, & quomodo. ibid.33
Papæ residentia vbi sit, & an sedem transferre possit. 72.34
Papæ regimen quale. 73.35
Papa an possit Papatui renunciare. 74.36
Papa hæreticus an possit deponi, & quomodo, & ob alia non. 75.37
Parochia quid sit, & cur instituta. 320.1
Parochia vt dicatur, quæ requirantur. 321.2
Parochia vt constitui possit à quo, & quomodo. 322.3
Parochialis ecclesia non debet esse sine dote, & quæ dicatur dos sufficiens. 323.4

Parochi qualiter se habeant ad Episcopos circa onus curæ animarum, & quod eorum maius sit onus. 324.5
Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium præferendus, & qualis debeat esse Parochus. ibidem. 6
Parochialis ecclesia an possit optari, vel peti, vel recusari si superior vocet. 331.8
Parochus, & ecclesia parochialis multis prærogatiuis potitur. 332.9
Parochus, vt sit iudex parochianorum in foro pœnitentiæ, & quibus alijs priuilegijs potiatur, circa celebrationes, benedictiones, reparationem Ecclesiæ, obedientiam, & reuerentiam. 353.21
Parochus ad quæ ex officio teneatur, circa curam animarum exercendam, Eucharistiæ detentionem, & sacrorum oleorum, Ecclesiæ reparationem, celebrationem diuinorum, doctrinæ Christianæ eruditionem, cultum Ecclesiarum, prædicationem, correctionem, obediëtiam erga Episcopum, & alia. 354.23
Parochus quæ vlterius saltem ex consilio præstare debeat. 375.24
Pœnitentiarius summus, cur institutus, & cui committatur id officium, & eius potestas. 153.1
Pœnitentiarius summus quæ peragere debeat, vel non, & possit, & quæ sint eius qualitates. 154.2
Patriarchæ vnde dicantur, & quare. 111.1
Patriarchæ quot sint, eorum potestas, & prærogatiuæ. 112.2
Paupertas rectè Deo vouetur. 598.3
Plebanus quis dicatur. 316.1
Plebanus vt quis dicatur, quæ requirantur. 317.2
Plebani potestas, & quibus prærogatiuis potiantur. ibid.3
Plebani officium quod sit, & ad quid teneatur. 318.4
Potestas quæ censetur in dubio delegata. 208.7
Prædicandi muneris præstantia quanta. 309.1
Prædicare qui possint, vel non. 310.2
In Prædicatore quæ requirantur. 514.3
Prædicatio qua forma fienda, & quæ in ea vitanda. 521.4
Prædicatio qualiter sit habenda, & quæ in ea vitanda. 522.5
Prædicandi modi quot sint. 524.6
Prædicatores in quibus peccare possint. 528.7
Prædicatio vt audienda, & vt in ea peccetur. 532.8

Prælati qui propriè dicantur, & qui minus propriè. 121.2
Prælatorum insignia quæ sint. 122.2
Prælati à quo eligantur. *ibid.*3
Prælaturæ an optari possint, vel non. 123.5
Prælati quæ agere possint, vel non. 125.6
Prælati quæ agere non possint, vel non soli. 137.7
Prælati quid agere debeant, & teneantur circa bona temporalia ecclesiæ, vel non. 142.8
Prælati circa spiritualia quid agere debeant, & teneantur. 147 9
Prælati vt se præcedant, vel præredantur. 384.1
Præpositi dignitas, potestas, & officium quod. 290.15
Præsidis Cameræ apostolicæ officium quod. 169.2
Primates qui sint, & quæ illorum potestas. 113.3
Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, potestas, & officium quod. 290.16
Primitiæ debentur Parocho, remissiuè. 341.16
Procurator fisci quis, & eius officium. 170.5
Procuratores sacri palatij, cur instituti, & quod eorum officium. 203.1
Professio est fienda ab eo qui religionem est ingressus, quot modis, & quomodo, & quid requiratur ad eius validitatem. 495.11
Professio tacita quot modis facta intelligatur. 489.12
Professionis effectus quis. 501.13
Professi bona, & beneficia cui acquirantur latè declarantur. 503.14

Q

QVarta vt debeatur parochiali, de quibus, & quomodo, vbi quis extra eam sepelitur. 345.18

R

REferendarij cur introducti, eorum officium, & potestas. 183.1
Referendarij à quibus abstinere debeant. 186.2
Regulæ diuersæ quæ instituta habeant, remissiuè. 552.3
Regulares, quæ agere, & à quibus cauere debeant. 518.6
Religio vnde dicatur, & quid sit in genere, & in specie. 535.1
Religio quot modis sumatur. 537.2
Religionis, & religiosorum appellatione qui veniant. *ibid.*5
Religionis, & religiosorum status ex pluribus summè commendatur.

Digitized by Google

Religioſi ſtatus origo latè recitatur. ibid.5
Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, & quomodo. 541.6
Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellentiſſimus. 542.7
Religioſus ſtatus debet à Papa approbari. 544.8
Religionum ordines varij ſunt, & rectè. ibid.1
Religiones à quibus fundatæ ſint, & quo tempore. 545.2
Religio ad quæ opera ordinari poſſit, & quod potius. 553.4
Religionis ingreſſus quo fine fieri debeat, quo non, & quando non proſit. 555.1
Religionis ingreſſus debet eſſe voluntarius, & quæ vis, vel metus eum annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam. 556.2
Religionem ingrediens in qua ætate debeat eſſe conſtitutus, & quis non obligetur ei. 559.3
Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid ſi reiiciatur. 569.4
Religionis ingreſſus liber eſſe debet à ſimonia, & quando aliquid accipere liceat, vel non. 562.4
Religionem qui ingredi poſſint, vel non. ibid.5
Religionem ingredient à quo recipi debeat. 560.6
Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, ac quare. 567.8
Religioſus fiendus debet prius in probatione manere, quanto tempore, & quomodo. 568.9

S

Sacra congregatio quid reſponderit circa perſonas, & beneficia eccleſiaſtica. 507.4
Sacrorum hominum dignitas quanta. 4.5
Sacramenta vt ſint neceſſario ſumenda à Parocho, & quomodo. 335.13
Secretarij quotuplices ſint, & quod eorum officium, & vt inter ſe differant, & quæ ſit eorum poteſtas. 178.1
Senatoris vrbis officium, cur inſtitutum, eius poteſtas, & officium. 200.1
Sepeliri vbi debeant decedentes in parochiali, & an ſepultura eligi poſſit, & quomodo. 341.17
Sepultura qui careant. 351.20
Circa Sepulturam à quibus cauendum. 249.19
Sollicitatores cauſarum qui ſint, & quotuplices, & eorum officium. 203.1
Succeſſor in beneficio an teneatur ad debita defuncti. 506.12

Status quid significet, & quid in proposito. 2.1
Statuum diuersitas conuenienter in ecclesia statuta est. 3.2
Status diuiduntur in ecclesiasticos, & seculares, & conuenienter. ibid.3

T

THesaurarij officium, & potestas. 169.1

V

VIcarij sanctissimi Domini Papæ potestas, & officium quod. 152.1
Vicarius vnde dicatur, & quis in proposito sit. 224.1
Vicarius Episcopi quis esse possit, vel non, & qualis esse debeat. 225.2
Vicarius ab Episcopo constitui debet, aliàs ab Archiepiscopo cogi potest. 226.3
Vicario debet Episcopus congruum salarium constituere. 227.4
Vicarius à quo est constituendus. ibid.5
Vicarius qua forma est constituendus. 228.6
Vicarius quibus prærogatiuis, & honore fruatur. ibid.7
Vicarius habet ordinariam potestatem. 230.1
Vicarius habet eandem potestatem, quam Episcopus, & quomodo. 231.2
Vicarius quæ possit in particulari, scilicet restituendo in integrum, & exequendo ea quæ sunt iustitiæ. 331.3
Vicarius quæ non possit sine speciali mandato. 336.4
Vicarius quæ agere debeat. 248.1
Vicarius quæ agere non debeat. 249.2
Vicarius potest ad libitum remoueri. ibid.1
Vicarij potestas, & officium, quibus casibus expiret. 240.2
Vicarius in quibus peccare possit. 250.3
Vicarius delinquens à quo puniri possit. 251.4
Vicarius an possit recusari, vt suspectus, & quomodo. 252.5
Vicecancellarius, cur institutus, cur sic dicatur, quis esse debeat, eius potestas, & officium. 157.1
Visitatores carcerum, cur instituti, eorum potestas, & officium. 202.1
Votum requiritur ad Religionem, in quibus consistat, ad quæ se extendat, & quare. 597.1
Vota religiosorum quot sint, & quare. 598.2

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google